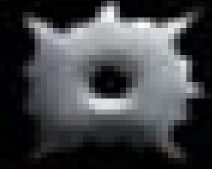
DOĞAN YURDAKUL

ABİ

KABADAYILAR-MAFYA DERİN DEVLET İLİŞKİSİ

[illegible]

pozitif

Doğan Yurdakul

1946’da Aydın Bozdoğan’da doğdu. İlkokulu baba memleketi olan Sivas’ta, Çifte Minareli Numune İlkokulu’nda okudu. Orta ve lise öğrenimini Ankara Bahçelievler Deneme Lisesi’nde tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olduktan sonra Paris Sorbonne ve Vincennes Üniversitelerinde doktora çalışması yaptı. Cenevre Üniversitesi’nde Fransız Dili ve Uygarlığı eğitimi gördü.

Gazeteciliğe 1963 yılında *Yenigün* gazetesinde başladı; *Ulus* gazetesi, *Kim* dergisi, *Yön* ve *Devrim* dergileriyle devam etti. 12 Mart döneminde Mamak Askeri Cezaevi’nde iki yıla yakın tutuklu kaldı. 1974 yılında afla çıktıktan sonra *Vatan* gazetesinde çalıştı, *Aydınlık* gazetesinde köşe yazarlığı ve Ankara temsilciliği yaptı. 12 Eylül askeri darbesinde *Aydınlık* kapatılınca *Yankı* dergisine yazıişleri müdürü oldu. Yazdığı yazılar nedeniyle hakkında gıyabi tutuklama kararı çıkınca yurtdışına çıktı; Brüksel, Paris ve Cenevre’de çeşitli işlerde çalıştı. Türk Ceza Kanunu’nun komünizm propagandasını cezalandıran 142. maddesi kaldırılınca hakkında verilmiş 220 yıllık hapis cezası düştü ve 1991’de yurda döndü. *Evrensel* gazetesi Ankara temsilciliği, *Siyah Beyaz* gazetesi genel yayın yönetmenliği, *Günaydın* gazetesi Ankara haber müdürlüğü yaptı. 1997 yılında “32. Gün” programı Ankara temsilcisiyken kitap yazmak üzere kendi isteğiyle emekli oldu. 2008 yılından beri yaptığı Odatv yayın koordinatörlüğü sırasında 6 Mart 2011 tarihinde tutuklandı. Bir yıla yakın Silivri Cezaevi’nde tutuklu kaldıktan sonra 23 Şubat 2012 de tahliye edilen Doğan Yurdakul duldur ve bir kızı vardır.

Yayımlanmış diğer kitapları arasında *Reis* (Soner Yalçın ile birlikte), *Bay Pipo* (Soner Yalçın ile birlikte), *Çetele* (Cengiz Erdinç ile birlikte), *Sırların Kavşağında* ve *Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük* sayılabilir.

Ayrıca Fransızcadan Türkçeye çevirdiği 6 kitap bulunmaktadır.

Kırmızı Kedi Yayınevi: 126
İnceleme: 24
Abi
Kabadayılar, Mafya ve Derin Devlet
Doğan Yurdakul

Yayın Yönetmeni: İlknur Özdemir
Editör: İ. Utku Kavasoğlu
Kapak Tasarımı ve Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Bu kitabın ilk baskısı 2001 yılında yapılmıştır.
On Beşinci Basım: Nisan 2012 (Kırmızı Kedi'de ilk basım)
ISBN: 978-605-5340-31-5
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252
Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi B Blok
Haramidere-Avcılar İSTANBUL T: 0212 412 17 77
Pasifik Ofset Sertifika No: 12027
Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedikitap.com /www.kirmizikedikitap.com
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Doğan Yurdakul

ABİ

KABADAYILAR, MAFYA
VE DERİN DEVLET

İNCELEME

ÖNSÖZ
APERİTİF

Dündar Kılıç ile ilgili bir kitap yazma düşüncesi *Reis* kitabının[1] çıktığı 1997'nin son aylarından beri aklımdaydı. O günlerden birinde, yıllar öncesinden ailece tanıştığımız Doktor Turhan Temuçin Ağabey'in evinde akşam yemeğine davetliydik.

Yemek sırasında Turhan Ağabey bizim için balıkçılar çarşısından arayıp seçtiği, kendi elleriyle ayıklayıp pişirdiği balıkların hangi denizlerde yaşadığını, türünü, yakın akrabalarını, hangi çeşit oltayla ve hangi yem kullanılarak yakalanabileceğini anlatmaya koyulmuşken ben sözü değiştirip iki yıl önce yazdığı bir kitaba[2] getirdim.

"Ağabey, senin balıklarla olan yakın arkadaşlığını iyi biliyoruz da, şu kabadayılarla tanışıklığını pek bilmiyoruz. Bu merakın nereden geliyor?" diye sordum.

"Ohoo, dedi, ben onların en büyüğünü tanırım, Dündar Kılıç çok yakın arkadaşımdır."

Doktorluğu ve yazarlığıyla ün yapmış Turhan Temuçin'in yeraltı dünyasına duyduğu ilgi konusunda kafamı kurcalayan sorular işte ancak o zaman berraklığa kavuştu. Turhan Temuçin'in çocukluğu ve ilk gençlik yılları üç büyük kentin en belalı mahallelerinde geçmişti: Samsun Odun Pazarı, İstanbul Üsküdar ve Ankara Hacettepe. Sürmeneli olan Turhan Temuçin, Sürmeneli olan Dündar Kılıç'ı 17-18 yaşlarındayken, Ankara'nın o yıllarında "delikanlılarıyla" ünlü Hamamönü mahallesinde tanımıştı.

Söz Dündar Kılıç'tan açılınca Turhan Ağabey üşenmedi, kalkıp arşivini karıştırdı, bir dergi bulup getirdi. Dündar Kılıç ile 1990 yazında bir röportaj

yapmıştı ve bu röportaj *Playboy* dergisinde yayımlanmıştı. O röportajın bir yerinde şöyle deniyordu: "...Ve bu arada Dündar Kılıç yaşamının tümünü Turhan Temuçin'e anlatmayı ve bunun bir kitap halinde yazılmasını kabul etti."[3]

Ama bu proje gerçekleşememişti. Çünkü Dündar Kılıç, dergide yer alan başlığı görünce çok sinirlenmişti. Derginin başlığında onun ağzından şu ifadeler yer alıyordu: "İşkenceler, bitmez sorgulamalar altında beni tutukladılar. 58 kez duruşmaya çıktım. Onlara dedim ki; sizi sokak ortasında ağaç dallarında sallandıracaklar..."

Dündar Kılıç bu sözleri kendisine işkence yapanlara karşı söylemişti, oysa dergide yazılan şekliyle sanki yargıçlara karşı söylenmiş gibi bir anlam çıktığı kanısındaydı. Askeri yargıçlara hakaret etmekten dava açılabileceği endişesine kapılmıştı. Dr. Temuçin bu yanlış anlamayı düzeltmek için elinden geleni yaptı, ama onu ikna edemedi. Kılıç ona küsmüştü ve bu olay neredeyse yarım asır süren Temuçin-Kılıç dostluğuna da sekte vurmuştu.

O gece, benim de babalarla ilgili bir kitap yazma düşüncem olduğunu, işe de Dündar Kılıç'tan başlamak istediğimi açmam üzerine, Turhan Ağabey, "Bir boş gününde teybini de al gel, onunla ilgili anılarımı sana uzun uzun anlatayım," dedi. Bunu aklımın bir kenarına not etmiştim.

Aradan zaman geçti, ben bu işe başlayana kadar sıraya iki kitap ve dört çeviri çalışması girdi. Ağustos 1999'da *Bay Pipo* kitabının[4] İstanbul'da son düzeltmelerini yaparken televizyonun akşam haberlerinde ünlü babalardan Dündar Kılıç'ın öldüğü haberi verildi. Hem ölümüne, hem de yüz yüze görüşme olanağımızın ortadan kalkmasına çok üzülmüştüm.

Ankara'ya döner dönmez büyük bir susuzlukla Turhan Ağabey'e koştum. Sanki o, Dündar Kılıç hakkında bütün bildiklerini bir çırpıda anlatacaktı ve ben de bunları su gibi içecektim. Elbette ki öyle olmadı. Onun öyle ilginç ve hatırlanması öylesine zaman alacak anıları vardı ki, görüşmelerimiz bu kitabın son noktası konuncaya kadar uzun aralıklarla sürdü.

Turhan Temuçin'e bu kitap için yaptığımız görüşmelerden birinde dayanamayıp sormuştum:

"Ağabey, Dündar Kılıç kitabını yazmaktan vazgeçmeseydin, işe neresinden başlamak isterdin?"

"Hamamönü'nden," demişti, "çünkü onunla ilk tanışmamız orada olmuştur!"

Uzun süren araştırma ve görüşmelerimi hemen hemen bitirip kitabın planını yapma aşamasına geldiğimde bu konu üstüne çok düşündüm. “Neresinden başlamalı?” sorusuna yanıt ararken mideme sancılar girdiği bile oldu.

O dünyanın gizem dolu dehlizlerinde dolaşırken şunu fark etmiştim: İnsanın aletle olan ilişkisinde nasıl taş devri, yontma taş devri, cilalı taş devri vs. vardıysa, kabadayıların –ve sonradan mafyanın– aletle olan ilişkisinde de, bıçak dönemi, tabanca dönemi, cep telefonu dönemi, yeşil pasaport dönemi vs. diye giden dönemler olduğu söylenebilirdi. Demek ki söze bıçak döneminden, bıçaklarıyla ünlü Sürmene’nin Baştımar köyünden, Dündar Kılıç’ın doğum yerinden başlamalıydım.

Ama Dündar Kılıç’ın yaşamıyla ilgili araştırmalarım bana başka bir şey daha göstermişti: Kılıç’ın yaşamının en önemli dönüm noktaları iki askeri müdahaleye denk düşüyordu; 12 Mart döneminde askeri cezaevindeki tutukluğu sırasında birçok solcu aydınla tanışmış, fikir ve davranışlarını gözden geçirme olanağı bulmuştu.

12 Eylül dönemindeki tutuklanması ise yaşamında çok daha derin izler bırakmıştı. MİT’e götürüldüğü 1984 tarihi, onun efsanevi ününün bir anlamda durduğu ve gerilemeye başladığı tarih olmuştu. Sıkıyönetim Mahkemeleri’nde idam talebiyle yargılanmış, Mamak ve Diyarbakır Askeri Cezaevleri’nde dört buçuk yıl tutuklu kaldıktan sonra da beraat etmişti!

Evet, söze bıçaktan başlamalıydım, ama Dündar Kılıç’ın hayatındaki bu iki önemli dönüm noktasından ipuçları vermeyi de ihmal etmemeliydim. Bu yüzden, ana yemeğe geçmeden önce okuyucunun iştahını açmak üzere bu iki önemli bölümden de şimdilik atıştıracak bir şeyler sunmaya karar verdim.

Ara Soğuk

İlhan Selçuk Ağabey ile tanıştığımda hukuk fakültesine yeni başlamış bir öğrenciydim. Eniştem Doğan Avcıoğlu o sıralarda İstanbul Dragos’ta *Türkiye’nin Düzeni*’ni yazıyordu ve ben de ona yardımcı olmaya çalışıyordum. Şevket Süreyya Aydemir, Yaşar Kemal, Can Yücel, Çetin

Altan, İlhami Soysal, İlhan Selçuk gibi ünlü yazarlar sık sık eniştemi ziyarete gelip akşam yemeklerine de kaldıklarından, o genç yaşta onları tanımış ve rakı sohbetlerini dinlemiş olmanın mutluluğunu taşıyorum.

Aradan yıllar geçmiş, İlhan Ağabey'le çok sık görüşememiştik, birkaç küçük karşılaşma dışında uzun boylu bir konuşmamız olmamıştı.

İlhan Selçuk'un Dündar Kılıç'la askeri hapishanede dostluk ve arkadaşlık kurduğunu, onunla ilgili anıları olduğunu biliyordum, bu konuda yazdıklarının hepsini okumuştum. Dündar Kılıç ile ilgili anılarını anlatmasını rica etmek üzere kapısını çaldığımda da, doğrusu nasıl karşılanacağımı bilememenin endişeleri içindeydim. Ama, "Ooo, Doğan, nerelerdesin, kitaplarını okuyorum" gibi sımsıcak bir ilgiyle karşılandığımda duyduğum sevinç sınırsızdı.

İlhan Ağabey anlattı, ben kaydettim. Oldukça uzun süren bu görüşmenin notlarına bu kitabın akışı içinde zaman zaman rastlayacaksınız. Ama konuştuklarımızın Maltepe Askeri Cezaevi'nde geçen bir bölümü var ki, Dündar Kılıç'ın yaşamında çok önemli bir yer tuttuğunu düşündüğümden onu burada aynen aktarmak istiyorum:

"Biz Dündar Kılıç ile başka başka koğuşlardaydık. O en büyük koğuştaydı, devrimci öğrencilerin bulunduğu koğuşta. Kendisini haksızlığa başkaldıran bir Robin Hood gibi gördüğü ve zaten Yılmaz Güney'le de ilişkileri bu racon üzerine gittiği için, koğuşta çocuklarla gayet iyi ilişkiler içine girmiş, çok iyi uyum sağlamıştı. Çocuklar da tabii Dündar'ın bu kabadayı tavırlarından hoşlanmış, onu aralarına kabul etmişlerdi. Koğuş kapıları açılıp herkes bir araya gelebildiği zamanlarda ve özellikle akşamüstleri çok zevkli sohbetler yapardık...

...Şimdi bir gün oturuyoruz. O zaman 35-36 yaşındaydı, ama yaşından daha büyük görünüyordu. Ben ona 'Dündar sen nasıl ateş edersin bakayım?' diye sordum. Çünkü bu tek başına oraya buraya girip de ortalığı dağıtan falan bir adam. Bu gözü pekliğinden tabii. Şöyle elini yumruk haline getirip işaretparmağını ve başparmağını kullanarak tabancaya benzetti ve 'Abi ben böyle ateş ederim' diye belki de tabancayla atış kurallarına uymayacak ya da benim anlamadığım bir şey gösterdi. Ben de ona 'İyi ama yani,' dedim, 'bak sen artık kaç yaşına geldin, artık sen attığını vurabilecek bir noktada değilsin. Üstelik de zaman geçiyor, sen genç değilsin ki öne çıkacaksın, gideceksin, kendini harcayacaksın. Sen kendine

iş kur, işadamı ol,’ dedim. ‘Dünyada da böyle olur. Senin gibi başlanır, ama sonradan işadamı olunur.’

Bu bunu unutmamış. Hapisten çıktıktan sonra bir gün telefon etti bana, ‘Ağabey, senin nasihatını tuttum’ dedi. Cem Reklam’ı açmış, beni davet etti, Şişli’de, tramvay durağının karşısındaydı Cem Reklam...”

Ara Sıcak

Dündar Kılıç, 12 Eylül döneminde yine tutuklanmış, ama bu kez Mamak Askeri Cezaevi’nin bir hücresinde tek başına ve ağır baskı koşulları altındaydı.

1984 yazının bunaltıcı gecelerinden biriydi, tutuklanalı henüz birkaç ay olmuştu. O gece yine uyku tutmamıştı Dündar Kılıç’ı. Ne kıpırdadıkça altında gıcırdayan ranza yaylarına, ne de tepesinde yanan ışıkta uyumaya alışabilmişti. Yatağında sağa dönüyor olmuyor, sola dönüyor olmuyor, bir türlü uyuyamıyordu.

Kulağını duvar tarafına verip yanındaki hücrelerin duvarlarından gelen tıkırtıları dinledi. İki numaradaki İbrahim ile üç numaradaki Selçuk yine duvara vurarak satranç oynamaya başlamışlardı. Dikkatlice kulak verdi, üç numara üç kez vurmuştu duvara. Ona da biraz anlatmışlardı ya, tam olarak öğrenememişti. Taşlara rakamlar verip ona göre vuruyorlardı duvara, ama üç vuruş at mıydı, fil mi?

Dikkat kesilip dinledi. Duvara beş kez vuruldu, biraz ara verilip dört kez daha vuruldu. Satranç tahtasının çift renkli karelerini getirdi gözünün önüne. Üç numaradaki tutuklu, atını veya filini bir kareye sürmüştü, ama hangisine?

Böyle oynanıyordu duvara vurarak satranç. Geceleri hücreden hücreye konuşmak ya da seslenmek yasaktı. Bir şey isteyecek olanlar “komutanım” diyerek nöbetçi erini çağırmak ve başka bir hücreden bir istedikleri varsa, esas duruşa geçip tekmil verir gibi ona söylemek zorundaydılar.

Hapishaneye satranç sokulmadığından, tutuklular kendi imal ettikleri satranç tahtaları ve taşlarıyla oynuyorlardı. Hücrelerde kalanlar ise duvara vurarak şifreli satranç oynama yöntemini geliştirmişlerdi. Geceleri el ayak

çekildikten sonra duvara vurarak oynamaya başlarlardı. Bunun ne anlama geldiğini bilen nöbetçi erler de, eğer canları birini dövmek istemiyorsa, duvarlardan gelen tıkırtılara pek fazla aldırmazlardı.

Dündar Kılıç, hücresinde tek başına kalıyordu, yanında bir arkadaş bile yoktu. "Yanımda biri olsa hiç değilse bahse
girerdik şu duvardan duvara satranç üstüne," dedi kendi kendine. Sivil hapishanelerde yatarken voleybol, futbol maçları üstüne bahis oynamazlar mıydı? Bu da onun gibi bir şeydi. Kendisi olsa kimin üstüne oynardı acaba? Üç numara çok düşünüyor, duvara vurması epey zaman alıyordu. İki numara duvara çabucak vurup hamlesini hemen yapıyordu. Kumar oynasa herhalde iki numaranın üstüne oynardı.

"Buradan çıkınca bizim mekânlardan birinin ortasına küçük bir duvar çektirsem," diye düşündü, "iki yanına da bu çocuklardan ikisini oturtsam, ücretini vererek tabii. Koysalar önlerine satranç tahtalarını, dizseler taşlarını, başlasalar duvara vurmaya, tıkır da tıkır... Kimsenin görmediği, duymadığı bir iş, sihirbazlık gibi bir şey. Bunun üstüne bahis oynatsam ne sükse yaparım ama! Basın da çok ilgi gösterirdi herhalde, bu iş bir de meşhur olunca... Patenti de bende ya! İstanbul'un, hatta Türkiye'nin her yerinde oynatırdım!"

Biraz daha düşününce vazgeçmeye başladı bu hayalinden. "Çok uzun sürüyor yahu bu meret," dedi kendi kendine. "Bir partisi bazen bir saat, bazen iki saat. Bazen de bitiremeyip ertesi geceye bırakıyorlar. Bize gelenler alışmışlar pokere, konkene. Böyle uzun süren, zahmetli bir kumarı ne yapsınlar, niye para yatırıp saatlerce beklesinler? Hem oynayanlar tutup da hile yapsalar nasıl anlarım, nasıl kontrol ederim. Öyle ya, hepsi de kültürlü, şeytan gibi adamlar."

Peki ya tersini yapsaydı? Yani pokeri böyle duvara vurarak oynatsaydı olmaz mıydı? Tık tık iki vuruş döper. Kesintisiz dört kez vuruş kare...

Durdu. "Saçmalıyorsun Dündar, yalnızlıktan kafayı üşütmeye başladın galiba. Böyle bir şey söylemeye kalksan millet seni tefe koyup çalar," dedi.

Satrançtan para kazanma düşlerinden ayrılıp tekrar dışarıyı dinlediğinde tıkırtıların kesilmiş olduğunu fark etti. Ne kadar zaman düşünceye dalmışsa partinin bittiğini bile anlamamıştı. Bu kez bir merak kapladı içini, acaba oyunu kim kazandı diye.

Yataktan kalkıp hücresinin parmaklıklarına yaklaştı. Öylesine dalmıştı ki, yasakları bile unutmuştu:

“Hey arkadaşlar, partiyi kim kazandı?” diye o kalın sesiyle sözüm ona fısıldadı dışarıya.

Aynı anda da nöbetçi erinin oturduğu yerden kalkıp gürlediği duyuldu:

“Kim ulan o dırlanan bu saatte? Bir numara sen misin?”

Maraza çıkarmanın âlemi yoktu, hemen yatağına girip battaniyeyi kafasına çekti, uyuma pozuna geçti.

Dündar Kılıç’ın hücresinin parmaklıklarına kadar gelmiş olan nöbetçi, copunu demirlere sürtüp içeri seslendi:

“Bir daha sesini duyarsam, sana abi mabi dediklerine bakmam, ellerini çıkarttırıp coplarım ona göre!”

Doğruydu. Bazen zevk için bile adam döverlerdi. Hücrelerde kalanların adları söylenmezdi, hepsi numarayla çağrılırlardı; birinci hücrede kalan Dündar Kılıç’ın adı da “bir numara” idi. Hücrenin önüne gelip “Bir Numara!” diye bağırması yeterdi erlerin. Hemen esas duruşa geçip tekmil vermeliydi. Nöbetçi tekmili beğenmeyip “eller dışarı” komutunu verince de, ellerini parmaklıklardan dışarı çıkarıp, avuç içleri yukarı gelecek şekilde uzatmalıydı. Er de copunu çıkartıp istediği kadar, bazen yoruluncaya kadar vururdu.

Dündar Kılıç battaniyesinin altında biraz daha büzüldü. Nöbetçi bu numarayı yutmamıştı ama şans eseri o gece kimseye dayak atmak niyetinde değildi, söylenerek yerine döndü. Gece vakti avuçlarının şişirilmesinden ucuz kurtulan Dündar Kılıç ise hayallerinden ayrılıp korkulu düşüncelere daldı.

Koskoca Dündar Kılıç ne hallere düşmüştü? Bir nefer parçasından tehdit alıyor, sesini bile çıkaramıyordu. Onların dünyasında değil bir erden emir alanın, polisten bir fiske yiyenin bile itibarı sıfıra inerdi.

İstanbul’daki bir arkadaşının evinden götürülmeden önce “Biraz ortadan kaybol, seni imha etmek isteyenler var,” diye haberler almış, ama bunlara aldırış etmemişti.

Yoksa “imha etmek” bu mu demekti?

Aldığı istihbaratlar bir bir çıkıyordu işte. Ona bilgi verenler kulağı delik kişilerdi. İçeri alınacağını nasıl biliyorlarsa, “imha” edileceğini de o kadar iyi biliyor olmalıydılar. Ne demekti “imha etmek”? Gerçekten idam mı etmek istiyorlardı, yoksa niyetleri namını ortadan kaldırmak, efsanesini kazımak mıydı? Kimdi bu adamlar? Ne kadar yüksekteydiler? İyi ama, ne kadar yüksekte olurlarsa olsunlar, bu âlemin düzenini kuranlar olmadan

işlerini yürütemezlerdi ki... Belki de yerine yeni birini geçireceklerdi. Yoksa şu bıyıkları aşağı doğru sarkık, “devlete yardım ediyoruz,” diyen yeniyetme kabadayı bozuntularından birini mi?

Farkına varmadan sırtını duvara vermiş, yüzünü parmaklıklara dönmüştü, kötü düşünceleri aklından uzaklaştırıp uyumaya çalıştı...

Hikâyeyi yeterince merak ettirebildiysem artık anlatmaya başlayabilirim.

“EFSANE” (1935-1984)

Birinci Bölüm

GÖÇ

“Adınız?”
“Dündar.”
“Soyadınız?”
“Ali Kılıç.”
“Doğum yeriniz?”
“Trabzon, Sürmene ilçesinin Baştımar köyü.”
“Doğum tarihiniz?”
“1935.”

Dündar Kılıç, TBMM Susurluk Komisyonu’nun 19 Şubat 1997 Çarşamba günkü oturumunun açılışında Başkan Mehmet Elkatmış’ın sorularını böyle yanıtlıyordu.[1] Bu sözleri resmi bir heyet karşısında en az 39’uncu kez yineliyordu. Çünkü, 64 yıllık yaşamı boyunca 38 kez tutuklanmış, ömrünün 21 yılı, yani neredeyse üçte biri çeşitli hapishanelerde geçmişti.

Dilden dile aktarıldıkça yarı efsane haline gelmiş olan bu yaşamın öyküsünü anlatmaya Sürmene’nin Baştımar köyünden başlıyorum.

Karadeniz, Göç ve Kabadayılık

Dündar Kılıç Trabzonluydu, ama “yedi göbek” Trabzonlu değildi. Aile ağacının kökleri Erzurum’a kadar uzanıyordu. Kendi anlatımlarına göre dedelerinin dedeleri bir kan davası yüzünden Erzurum’dan göçüp gelmişlerdi Sürmene’ye. *Cumhuriyet*’ten Deniz Som’la yaptığı yayımlanmamış bir söyleşisinde, “Dedelerimizin anlattıklarına göre Erzurum’dan bir kan davası nedeniyle 1850’lerde Trabzon’a gelmişler, göç şeklinde,” diyordu.[1] Ancak geçen yüzyılda cereyan etmiş bu olaylar hakkında kendisinin de fazla bir bilgisi yoktu: “Unutulmuş gitmiş. 130-140 sene evvel olan olaylar...” Ve Ali Kılıç soyadını almalarının da, Erzurum’dan gelen bu atalarına veya İbrahim dedesinin asker olmasına bağlı olabileceğini tahmin ediyordu.

1 *Cumhuriyet* gazetesinden Deniz Som, Dündar Kılıç ile 28 Aralık 1993’te başlayan ve günler süren bir söyleşi yaptı. Kılıç’ın Nişantaşı’ndaki evinde gerçekleşen ve Deniz Som’un köşe yazılarından birinde de sözünü ettiği bu söyleşi daha sonra yayımlanamadı. Bu kitabı yazmakta olduğumu öğrenince o röportajın teyp kasetlerini yararlanmam için bana veren ve 2010 yılında kaybettiğimiz Deniz Som’a teşekkürlerimi bir kez daha yinelemek istiyorum.

Dündar Kılıç’ın kendisine anlatılan söylentiye dayalı bazı duyumlar dışında konunun ayrıntılarına fazla inmediği anlaşılıyor. Ailenin öteki bireyleri de bu konuyu pek fazla merak edip araştırmamışlar. Ama anlaşılan oydu ki, kan davası ve göç, kendisiyle başlayan bir şey değil, ona atalarından kalan bir mirastı. Hikâyemizin ilerleyen bölümlerinde ailenin daha sonra biri savaş, diğeri de yine kan davası nedeniyle iki kez daha göç ettiğini göreceğiz.

Karadeniz’den büyük şehirlere ve özellikle İstanbul’a göç o kadar eskidir ki, Evliya Çelebi’nin *Seyahatname*’sinde bile İstanbul’daki Laz mahallelerinden söz edildiğine rastlarız: Evliya Çelebi fetihten sonra İstanbul’a gelip yerleşen çeşitli bölge halklarını sayarken, “Trabzonlu Lazların Bayezid Camii semtine yerleştirildiğini” söyler ve “Yeniköy nam kasabanın... halkı cümle Trabzonlu Lecüc kavmidir” der. Zaten Sultan Bayezid de Trabzon’da doğmuştur. Evliya Çelebi Gürcistan’a kadar yaptığı bir Karadeniz gezisinde ise Sürmene’ye de uğramış ve Sürmene Kalesi’ni anlatmıştır.[2]

Kan davasından kaçma ve göç ise, önce kendini koruma gerekçesiyle silahlanmaya, sonra da hayatını kazanmak için kabadayılığa başlamaya kadar varabiliyordu.

Önünüze bir harita açıp Karadeniz bölgesine, Trabzon'un hemen doğusuna doğru biraz bakarsanız, orada kapı komşusu kadar yakın irili ufaklı yerleşim bölgeleri görürsünüz. İşte Türkiye'nin birçok ünlü kabadayısı o küçük coğrafya parçasından çıkmıştır: Çaykara'dan Oflu Hasan ve Cevahirler[2], Of'tan Oflu İsmail ve Hacısüleymanoğlular, Avni Çakıroğlu, Sürmene Baştımar'dan Dündar Kılıç, Arsın'dan Alaattin Çakıcı, Yomra'dan eski Ankara kabadayılarından Rahmi Şencan (Laz Rahmi)...

2 Cevahirler (Oflu Hasan, Oflu Osman, Oflu Hüseyin) bu lakapla anıldıklarından, yanlış olarak Oflu diye bilinirler, oysa Çaykaralıdırlar. Oldukça yaygın olarak yapılan bu yanlışın nedeni, Çaykara'nın eskiden Of'a bağlı olması, eski kütüklerde ve nüfus kâğıtlarında Of olarak geçmesidir. Ankara kabadayılarından Cevat Yazıcıoğlu (Laz Cevat veya Ayı Cevat) da Çaykaralı olduğu halde Oflu Cevat diye bilinir. Susurluk olaylarında da adı geçen eski emniyet müdürlerinden ve Ordu eski Valisi Kemal Yazıcıoğlu'nun amcasının oğludur.

Karadeniz'den benim bildiğim hamsi çıkar, müteahhit çıkar, futbolcu çıkar, Temel fıkrası çıkar vs. ama nasıl olup birçok ünlü kabadayının da oradan çıktığını bu kitabı yazmaya başlayana kadar doğrusu pek fazla düşünmemiştim.

Bu soruyu sorduğum kişilerden çoğu, ekonomik nedenlerden ve göçten söz ettiler. Örneğin eski kabadayılardan Yomralı Rahmi Şencan, "Bireysel olarak hep kaçmışız oradan," diye başladı ve devam etti: "Karadeniz'in toprakları kıt. Yani geçim olanakları çok sıkı. Herkesin olsa olsa en fazla otuz dönüm toprağı ya vardır, ya yoktur. Neyle geçinsin? Evlenmiş yapmış altı-yedi tane çocuk. Geçim olmadığı için hepsi gurbete gelmiş. Gurbete gelince ekmeğini aramış. Birisi ekmeğine mani olmak istediği zaman da mutlaka kabadayı olmuş, yani olay bu."

Bir zamanların 68 kuşağı gençlik liderlerinden Avukat Bozkurt Nuhoğlu da Oflu. İyi tanıdığı yakın hemşehrisi Dündar Kılıç için "Kabadayı olmasaydı devrimci olurdu" diyordu ve bunu değişik nedenlere bağlıyordu: "Karadenizliler çok ilginç insanlardır. Dündar Sürmenelidir ve Sürmene de Trabzon'un en ilginç bölgelerinden birisidir. Örneğin en ciddi komünistler de oradan çıkmıştır."[3] İşte Dündar da bir kabadayı olarak oradan çıkmış.

3 Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) liderlerinden Zeki Baştımar (kod adı: Yakup Demir) Dündar Kılıç'ın köylüsüdür. Aynı partinin Baştımar'dan sonra gelen genel sekreteri İsmail Bilen (kod adı: Laz İsmail) de Rizelidir. Zeki Baştımar'ın akrabalarından Dündar Baştımar ise İlerici Gençlik Birliği üyesiydi ve 1946 tevkifatında tutuklananlardan biriydi. Aynı köyden iki ünlü "Dündar" çıkması bize bu ada bölgede sık rastlandığını da gösteriyor. **3**

“Bizim Sürmene’nin Bıçakları İyi Olur”

Karadeniz kıyı şeridini izleyerek Trabzon’un doğusuna yönelince, Araklı’yı geçtikten sonra Sürmene’ye varırız. 10 kilometre daha gidince de Dündar Kılıç’ın köyü olan Karadeniz sahiline yakın dağ köylerinden Baştımar’a ulaşırız.

Tarih araştırmalarına bakınca, her iki yerleşim yerinin de çok eski oldukları anlaşılıyor. Sürmene Kalesi’nin demir çağına ait olduğu saptanmıştır.[4] Bir buçuk yüzyıl önce bölgede incelemeler yapan bir Alman gezginin izlenimlerine göre ilçenin adı, 4. yüzyıldan beri “Sufurmene” adını taşıyan dereden gelmektedir.[5] Ancak, ilçenin de köyün de adları yüzyıllardan beri değişmemiş, hatta Enver Paşa’nın 6 Kasım 1915 tarihli yer adlarıyla ilgili emirnamesinde de Sürmene ve Baş Tımar adları aynen kalmıştır.[6]

Karadeniz’e ve özellikle Trabzon’un doğusuna özgü coğrafi ve ekonomik koşullar ile gelenekler Sürmene için de fazlasıyla geçerlidir.

Yöreye özgü geleneksel el sanatlarından en önemlileri bıçak ve tabanca yapımcılığıdır. Hele dillere destan olan bıçakları, Sürmene’nin adını sınırlarının dışına taşıracak kadar ünlüdür.

Öyle ki, Dündar Kılıç’ın ilk suçu da, daha sonra göçtükleri Ankara’da Sürmene bıçağı ile yakalanmak olacaktır. Bunu, kendisiyle 1969’da yapılan, daha sonra da kitaplaşan bir röportajda şöyle anlatır: “İlk sabıkam bıçak taşımak. On dört yaşındaydım. Bizim Sürmene’nin bıçakları iyi olur... Sürmene bıçağıydı taşıdığım... Pala gibi bir bıçaktı... O gün yanıma alıp öyle çıkmıştım sokağa... Onunla yakaladılar... Bir şey olmadı ama anamla babam çok kızdılar... Sonra alıştık taşıdık işte...”[7]

Bense, bütün bu öyküler nedeniyle çok merak ettiğim Sürmene bıçağıyla Dündar Kılıç’ın kardeşi İbrahim Kılıç’ın bürosunda tanıştım. Bu kitabın yazılması sırasında görüştüğüm İbrahim Kılıç, sırf bu merak yüzünden Sürmene’ye kadar gitmek istediğimi öğrenince “Sizi orada misafir etmek isterdik, ama bu mevsimde gidilmez, çok yağmur yağar, pek bir yeri göremezsiniz,” dedi ve ertesi günkü buluşmamıza bir Sürmene bıçağı getirtti. Sedef saplı, ince ama çok uzun olmayan, sivri uçlu ve tek tarafı

keskin (iki yanı keskin olanları da varmış) bir bıçaktı bu. İlk bakışta kahvaltılarda kullanılan masum bıçaklara da benzetebilirdiniz. Ama ne gibi “vukuatlarda” kullanılmış olabileceğini düşününce de dehşet verici bir hançer gibi gözükebiliyordu insanın gözüne. Herhalde “hatırası” olduğundan, koleksiyondan çıkarılmış gibi özen gösteriliyordu bıçağa. Kim bilir, belki de Dündar Kılıç’ın delikanlılık dönemlerinde kullandığı bıçaktı bu. Bunu soramadım ama bıçağın yine de bir fotoğrafını çektim.

Bununla birlikte, hançere veya kamaya benzeyen bu bıçak, Dündar Kılıç’ın anlatımına bakarak gözümde canlandırdığım o “pala gibi bıçak” imajına pek uygun düşmediği için belirli bir düş kırıklığına uğradığımı da saklayamam. Dündar Kılıç efsanesi boyunca bu tür abartılı anlatımlarla sık sık karşılaşacağınız için şaşırmamanızı şimdiden öğütlerim. Efsane ile gerçeğin birbirine karıştığı yerlerde elimden geldiği kadar sizlere yardımcı olmaya, abartmaların içinden gerçekleri süzmeye çalışacağım. Ama siz siz olun, söylenenlerde bir miktar abartma payı olduğunu yine de hesaba katın!

Biz de Sürmene bıçağını şimdilik orada bırakıp tekrar göç olayına dönelim.

Dündar Kılıç’ın köyü olan Baştımar, Karadeniz sahiline yakın dağ köylerinden biri. Sürmene’nin ekonomik olanakları dar olan bu köyü de aynı koşullar yüzünden hem büyük kentlere, hem İstanbul gibi metropollere, hem de başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerine göç vermiş. Ama Kılıç’ların ikinci göçünün asıl nedeni bu ekonomik koşullar değil, o günlerde yaklaşan savaş tehlikesiymiş. Nasıl mı? Anlatayım.

Sürmene bölgesi tarih boyunca sürekli işgaller yaşamış. Pontus Krallığı’ndan sonra Roma’ya bağlanan yöre, Bizans döneminde bir süre Gürcülerin elinde kalmış, 13. yüzyıl başlarında da Trabzon İmparatorluğu’nun egemenliğine girmiş. 1461’de bütün Trabzon bölgesiyle birlikte Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katılan Sürmene, Trabzon vilayetinin merkez sancağına bağlı bir kaza olarak yönetilmiş. Ama yine de nüfusunun önemli bir bölümünü Rumlar, Museviler ve Ermeniler oluşturmuş. Egemenlikleri altına aldıkları yerlerdeki dinlere karşı hoşgörüleriyle tanınan Osmanlılar, gerek Selçukluların Anadolu’ya girişlerinde, gerekse Osmanlıların Katolik Kilisesi’yle mücadelesinde Türklere destek vermiş olan yöre halkının ticari yaşamına ve ticaret erbabına müdahale etmediği[8] gibi, ibadetlerinde de

özgür bırakmışlar. Zaten ilçede yer alan başlıca tarihsel yapı olan Dirlik köyündeki Panagia Tzita Kilisesi de 19. yüzyılda, yani bölge Osmanlı egemenliği altındayken yapılmış. Bununla birlikte, aynı yüzyılın sonlarında yapılan nüfus saptamalarına göre Sürmene'nin 17.537 olan nüfusunun 86'sı Ermeni, 1807'si Rum, 15.644'ü Müslüman.[9]

20. yüzyıla gelindiğinde bölge bir kez daha işgal yaşamış ve Birinci Dünya Savaşı sırasında, 1916'dan 1918'e kadar Rus işgali altında kalmış.

İşte, Dündar Kılıç'ın subay olan İbrahim dedesi de bu işgalin dört yıl öncesinde Ruslara esir düşmüş.

Savaş sonrasında Batum'un Türk hâkimiyetine girmesiyle birlikte oraya ticaret yapmaya giden Sürmeneliler, Batum'un Sovyet Rusya egemenliğine geçmesinden sonra Sürmene'ye geri dönmüşler.[10] Esirlerin iadesiyle de Dündar Kılıç'ın dedesi köyüne geri gelmiş.

Kuştüyü Yatak ve Porselen Fincanlar

Ailenin bilinen en eski üyesi, Dündar Kılıç'ın "çok mühim bir adamdı" diye söz ettiği İbrahim Dede. Eğitimini İstanbul'da görmüş, Rusça biliyormuş ve Harbiye'de ders verirken Rusça öğretmenliği de yapmış.

Gerisini Dündar Kılıç'tan dinleyelim: "Orada, Rusya'da çok Türk varmış, Müslüman varmış. Ve dedem yaralıymış bunların eline geçtiği zaman, yaralarını tedavi ediyorlar. 1920 senesinde memlekete dönüyor, yedi-sekiz sene sonra. Demek ki 13'lerde esir düşüyor ellerine. İnönü'yü çok severdi. Fevzi Çakmak'la İnönü'nün âşığıydı. Nedendi bilmiyorum. Din adamıydı aynı zamanda. Müftülük yaptı son yıllarda. Çok muazzam bir insandı o. Rusya'dan fincanlar getirmişti. Porselen. 65 senesine kadar o fincanların bir tanesini yanımda taşıdım. Çok getirmişti onlardan, kırıla kırıla bir tane kalmıştı; onu da ben taşıdım. Bir de kuştüyü yatak getirmişti bana. Yatak bana çocukluğumda verilmişti."

Demek ki çocukluğu pek bolluk içinde geçmese de dedesinin Rusya'dan getirdiği kuştüyü yatakta yatmıştı Dündar Kılıç. Bu yatağı da porselen

fincan gibi hep yanında taşımış, cezaevine bile götürmüştü: “64 senesinde bir mahkûma verdim yatağı. Ve validem bana dedi ki ‘Yirmi tane yatak götürelim de o yatağı git al’. Bu hakiki kuştüyüymüş, hakiki. Rusya’da hediye ettiklerinde iki kişilikmiş. Küçüle küçüle bir kişilik olmuş. Güneşe koyduğun zaman şişerdi, böyle balon gibi şişerdi, hakiki kuştüyü. Benim bildiğim üç tane dört tane kılıfı vardı.”[11]

Dündar Kılıç’ın dedesine ait bazı bilgi kırıntılarını da bir sorgulama sırasındaki ifadesinden öğrenebiliyoruz: “Dedem İbrahim Ali Kılıç Bey, Atatürk döneminde İnönü’nün iyi arkadaşıydı. Bir ara Trabzon müftülüğü yaptı. Çanakkale Savaşı’nın cereyan ettiği yıllarda Ruslara esir düşüp 12 yılını Rusya’da esarette geçirmiş. Esir mübadelesinden sonra memlekete döndü.”[12]

1940’lara gelinip İkinci Dünya Savaşı kapıya dayanınca, İbrahim Dede esarette geçirdiği günleri hatırladı, çocukları ve torunları için derin bir endişeye kapıldı.

Kılıç’ın Susurluk Komisyonu’na da anlattığına göre Rus uçaklarının bölgede gezeceklerini duyunca büyükbabanın korkusu iyice arttı ve onları Ankara’ya göndermeye karar verdi.

Askerlikten müftülüğe geçen İbrahim Dede ile eşi Nuriye Nine ölünceye kadar Sürmene’de kaldılar. Baba İshak ise, karısı Fatma ve oğulları 10 yaşındaki Yahya ile 7 yaşındaki Dündar’ı da yanına alıp Ankara’nın yolunu tuttu...

Ekmek Karneyle

Ankara’ya geldiklerinde yıl 1942 idi.

İkinci Dünya Savaşı olanca şiddetiyle sürüyordu. Hitler ordularının Fransa’yı işgal etmesinin üzerinden altı-yedi ay geçmişti. Pearl Harbour limanında gemileri baskına uğratılan ABD’nin Japonya’ya savaş ilan etmesinin üzerinden ise birkaç ay.

Türkiye yansızlığını korumaya çalışıyordu ama savaş kapıdaydı. Komşulardan Yunanistan Almanların, İran ise Sovyetlerin ve İngilizlerin işgali altındaydı. Çankaya Köşkü'nde İsmet İnönü vardı. Başbakan Dr. Refik Saydam'ın o yılın 7 Temmuz'unda ölmesi üzerine Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu Başbakanlığa getirilmişti.

Ülke ekonomisi yokluklar içindeydi. Ekmek 1941'in son günlerinde İstanbul'da, 1942'nin ilk günlerinde ise Ankara'da vesikaya bağlanmıştı ve resmi fiyatı 18 kuruş olan ekmek, karaborsada beş liraya fırlamıştı!..

Türkiye'nin başkenti Ankara küçük ve yeni yeni inşa edilen bir yerleşim yeri görünümündeydi. Atatürk için yapılacak olan Anıtkabir'in proje yarışması o yıl bitmişti, projenin gerçekleştirileceği ve ileride Anıttepe adını alacak olan semtin bulunduğu yer ise çıplak bir tepecikti.

Bugünkü Ankara'nın Gaziosmanpaşa, Kavaklıdere gibi varlıklı semtlerinin olduğu yerler bomboş birer arazi, Çankaya neredeyse dağ başı gibiydi. Bahçelievler'in kurulmaya başlamasına daha sekiz-on yıl vardı.

O günlerin Ankara'sının merkezi konumundaki Ulus'taki heykel civarında oturan eski Ankara'nın zenginleri ve İstanbul'dan gelmiş varlıklı aileler ile memurlar, yeni yeni kurulmakta olan Yenişehir'e, yani Bakanlıklar çevresi, Kızılay ve Sıhhiye ile Maltepe'ye kadar olan bölgeye taşınmaktaydılar. Şehir merkezi Ulus'tan Kızılay'a kayıyordu. Cebeci ile Ulus arasındaki bölge ise bugünkü anlamda varoş diyebileceğimiz dar gelirli ve yoksul halkın yaşadığı semtler halindeydi. Anadolu'nun çeşitli yerlerinden göçüp gelenler ya hemşehrileri buralarda oturduğu için kendiliklerinden ya da kalacak yerleri veya yeterli maddi durumları olmadığından "mecburi iskan" nedeniyle bu semtlere yerleşiyorlardı.

İshak Kılıç ve ailesi 1942 yılında işte böyle bir Ankara'ya gelip, başkentin ülke çapında ün yapmış en belalı semtlerinden Hacettepe'nin[4] Hamamönü mahallesine yerleşti. Mahalle, Samanpazarı'ndan Dikimevi'ne inen cadde (şimdiki adıyla Talat Paşa Bulvarı) üzerinde bulunan beş yüzyıllık tarihi Karacabey Hamamı sayesinde bu adı almıştı.

[4] Bugün Hacettepe Hastanesi'nin bulunduğu tepede eskiden bir yatır olduğu ve halkın buraya dilekte bulunmaya, "hacet" dilemeye geldiği için buraya Hacet Tepesi dendiği, sonradan Hacettepe'ye dönüştüğü söylenir. Başka bir görüşe göre ise semtin adı Hacı Tepesi iken değişerek Hacettepe olmuştur. (Dr. Rıfat Özdemir'den aktaran Orhan Karaveli, *Bir Ankara Ailesinin Öyküsü*, Pergamon, İstanbul, 1999, s. 81.)

Baba İshak Kılıç Sürmene'den getirdiği birikimleri ve eş dostun yardımlarıyla mahalleye bir fırın açtı: Demirlibahçe Halk Fırını. Ve ekmek

çıkarmaya başladı. Babacanlığı, dürüstlüğü ve yoksulları koruyup yardım etmesi nedeniyle kısa zamanda mahallenin "Fırıncı İshak Amca"sı oldu, herkes tarafından sevilip sayılmaya başlandı. Ekmeğin karneyle satıldığı ve karaborsadan vurgunların vurulduğu yıllarda namusuna gölge düşürmediği gibi, parası olmayan yoksullara da bedava ekmek dağıttı. Yahya ile Dündar, anneleri Fatma Hanım'ın gaz tenekeleri içinde gazete kâğıtlarının altına sakladığı ekmekleri kuytu yerlere götürüp, gizlice fakirlere dağıtırlardı.

Bu dağıtım işinin nasıl yapıldığını ve bu yüzden başına ne gibi olaylar geldiğini "az sonra" Dündar Kılıç'ın ağzından dinleyeceksiniz. Benim burada dikkat çekmek istediğim nokta ise, daha çocuk yaşta anne ve babasından gördüğü "fakirlere dağıtma" özelliğinin, ilerleyen yıllardaki Dündar Kılıç efsanesinin en önemli unsurlarından birini oluşturacak olmasıydı.

Yeni adıyla "Fırıncı İshak" kısa zamanda başarılı oldu. Başlangıçta fırınının hem patronu, hem ocakçısı, hem kürekçisiydi. Ama zaman içinde büyüdü, fırın sayısını ikiye çıkardı, ekmek işçileri cemiyetinin yöneticiliğine kadar yükseldi.

Ailenin nüfusu da büyüdü. Dokuz yıl içinde dört kişiden sekize çıktılar. Yahya ve Dündar'a üçü kız biri erkek dört kardeş daha eklendi: 1944'te Asiye, 1946'da Celile, 1948'de Kısmet ve 1951'de İbrahim doğdu.[5]

5 Kılıç ailesinde yeni doğan çocuklara aile büyüklerinin adlarının verilmesi geleneği vardır. İshak Ali Kılıç, en küçük oğluna babası İbrahim'in adını koymuştur. Dündar Kılıç, ilk eşinden olan ikinci kızı Uğur'a (1995'te öldürülen ünlü Uğur Kılıç) ilk adı olarak büyük ninesinin adı olan Nuriye'yi, ikinci eşinden olan kızına da annesinin adı olan Fatma'yı vermiştir. Kız kardeşi Asiye (Kılıç) Kamış'ın üçüncü çocuğunun adı da Fatma'dır. İbrahim Kılıç ilk oğluna ağabeyi Dündar'ın, en küçük kızına da annesi Fatma'nın adını vermiştir. Dündar Kılıç'ın altıncı ve son çocuğu olan Dünay ise adının ilk hecesini babası Dündar'dan, ikinci hecesini annesi Ayten'den almıştır. Dündar Kılıç'ın torunlarından biri de onun adını taşımaktadır. İkinci eşinden olan Ergun, oğluna babasının adı olan Dündar'ı vermiştir.

Ankara'ya geldiğinde 7 yaşında olan küçük Dündar, ilköğrenimine evlerine oldukça yakın sayılan Dumlupınar İlkokulu'nda başladı, ama ortaokuldan ileriye gidemedi. Zaten kulakları ve aklı, okuldaki derslerden çok mahallesindeki çocukların bire bin katarak anlattığı kabadayı öyküleriyle doluyordu. Üstelik çok özendiği bu kişileri pek uzakta aramasına da gerek yoktu. Evle okul arasında gidip gelirken, sokakta oynarken ya da annesinin gizleyerek verdiği ekmekleri yoksullara dağıtırken her an bunlardan birine rastlayabiliyordu; birine bir kahvenin önüne oturmuş nargilesini içip tespih sallarken, bir ötekine ceketini omzuna

atmış, yumurta topuklu ayakkabılarıyla “var mı bana yan bakan” der gibi salınarak yürürken. Onlara imreniyordu imrenmesine ama, alıcı gözle inceleyince hiç de anlatıldıkları kadar büyük olmadıklarını düşünüyor, belki de bir gün hepsinden daha büyük olacağının düşlerini kuruyordu.

Dündar Kılıç’ın yaşamının henüz başındayken etkilendiği ve özendiği bu az bilinen dünyayı ve raconunu, yani kurallarını kısaca görmenin ileride olup bitecekleri daha iyi anlayabilmek açısından yararlı olacağı kanısındayım.

İkinci Bölüm

RACON

Argo sözlüğü yazarlarının İtalyanca “ragione”den geldiğinde anlaştıkları racon sözcüğünün anlamı, “âdet, usul, yol, yordam”[1] ve “yöntem, kural”dır.[2]

Racon kesmek ise, en eski kabadayılar döneminde, herkesin inanıp güvendiği kıdemli kabadayıların, başka iki kabadayı arasında çıkan bir anlaşmazlığı çözüp, onları barıştırmasıydı. Aynen bir ağır ceza mahkemesi heyeti gibi üç kişiden oluşan bu kurula “hakem heyeti” denirdi. Bu heyet bir çeşit mahkeme kurarak iki tarafı da dinler, gerekirse tanıklara başvurur ve “racona” uygun, yani kabadayılığın geleneksel kurallarına, örf ve âdetine göre bir karar verirdi. Verilen karar kesindi ve taraflar kesilen bu raconu kabul ederlerse ona uymak zorundaydılar. Kararı ikisi de kabul etmezlerse, sorunu kaba kuvvetle çözerlerdi. Ama biri kabul eder öteki kabul etmezse,

kabul etmeyen tarafa uygulanacak yaptırım çok ağırdı: Karara uymayan kişi, kabadayılar âleminden dışlanırdı. O kişinin sözünün artık hiçbir yerde geçmemesi anlamına gelen bu dışlanma bir kabadayı için ölümden beter olduğundan, kimse racona uymamaya kolay kolay cesaret edemezdi.

Racon Kesmenin Kuşaklar Boyu Evrimi

Eski kabadayılarla ilgili en önemli yapıtlardan birinin yazarı olan Ref'i Cevad Ulunay, İstanbul'un ünlü racon kesme olaylarından birini anlatır. Arap Abdullah ile Mirasyedi Necip, Samatyalı bir tornacının kızı olan Hayganuş yüzünden birbirlerine girdiklerinde racon Zehir Ali'nin Tophane'deki kahvesinde kesilir. Racon kesen heyette Zehir Ali, Üsküdarlı Nâfiz Hoca ve Yenibahçeli Halim Efendi vardır. Taraflar kesilen raconu kabul etmeyince aralarındaki kavga sürüp gider.[3]

O en eski kabadayılar kuşağındaki anlaşmazlıklar genellikle kadın meselelerinden çıkardı. Aradan yarım yüzyıl geçip 1950'li, 60'lı yıllara gelindiğinde, yeni kuşak kabadayılar arasındaki anlaşmazlıklar kadın paylaşma olmaktan çıkıp haraç paylaşmaya dönüştü.

Racon kesmek kabadayılara özgü bir kavram olduğuna göre, dilerseniz kavramın tanımlamasını da bu yeni kuşaktan birine yaptıralım. Ünlü kabadayılardan Kürt İdris (İdris Özbir) şöyle diyor:

"Kördüğüm olmuş bir meseleyi büyükler halleder. Buradaki racon kesme davası da buna benzer. İkisi de mahkemeye gidemez, polise veremez. En iyisi ne yapalım? Sözü geçen bir insana bunu anlatalım, o ne derse o olsun. Şimdi artık yok, ama gelirlerdi ve biz de karar verirdik. Eskiden yapardık yani, birbirlerini öldürmesinler falan diye. Aynen bir mahkeme gibidir. Sözü geçen yaşlı bir kişi karar verir. İşte birkaç yaşlı falan da çağırırız. Bizim delikanlılık âleminde yaşlılara çok değer verilir..."[4]

Kitabın ilerleyen bölümlerinde de göreceğiz ama racon kesmenin bu yeni biçimine de iki örnek vereyim:

Hüseyin Heybetli (Kürt Hüso, Hasan Heybetli'nin babası) Burhanettin Atay (Çilli Burhan) ile Eminönü merkez halinin haracı yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Hüseyin Heybetli'nin Çilli Burhan'ı pusuya düşürüp öldürmesi üzerine anlaşmazlık kan davasına dönüştü, iki taraftan ölenler ve yararlananlar oldu. O zamanlar "babaların babası" denilen Oflu Hasan araya girip racon kesince iki taraf barışmak zorunda kaldı.[5]

Daha sonraki yıllarda, Urfalı iki kabadayı olan Mehmet Nabi İnciler (İnci Baba) ile Ali Yasak (Drej Ali) kapıştıklarında araya Ankaralı kabadayılardan Yusuf Koç'un girdiği söylenir. Yine Drej Ali ile Milliyetçi Hareket Partisi'nin Urfa İl Başkanlarından Feridun Öncel anlaşmazlığında ise onları barıştıran 17. Dönem Anavatan Partisi Urfa Milletvekili Bülent Öncel ile hemşehrisi Osman Doğan olmuştu.

Racon kesme işi, zaman içinde sadece kabadayılar arası anlaşmazlıklara özgü olmaktan çıktı ve halktan kişiler de bazı sorunlarının çözümü için kabadayılardan yardım istemeye başladılar. Dündar Kılıç'ın racon kesmesi esas olarak bu biçimde oluyordu. Genellikle arazi anlaşmazlığına düşen bazı kimseler veya bir mirası paylaşamayan akrabalar ona gelirler, o da avukatlarının veya danışmanlarının yardımıyla bu sorunları çözer, dargınları barıştırırdı.

Racon kesme alanının bu şekilde genişlemesi ise kabadayılık kurallarının giderek bozulmasına yol açtı. Sonunda arazi anlaşmazlıklarının zor yoluyla çözümüne, ödenmeyen borçların, çek ve senetlerin zor kullanarak tahsilatına, kısacası bugünkü mafya gruplaşmalarına kadar vardı.

Kabadayıların adının mafya babasına dönmesinden sonra gelen son kuşakta ise eski raconun da, racon kesmenin de yerinde yeller esiyordu. "Yeni tipte racon kesme", bir mafya babasının kaba kuvvete başvurarak arabuluculuk etmesi haline gelmişti. Yüzyıl başındaki Zehir Ali'nin kahvesinin yerini pahalı döşenmiş yazıhaneler almış, anlaşmazlıklar ya cep telefonuyla tehdit etme ya da "mafya infazları" ile çözülür olmuştu.

Racon kesme ve evrimi böyle özetlenebilirdi, ama racon kavramının kapsamı bundan çok daha genişti. Racon, kabadayıların sadece dış görünüşleri, tavır ve davranışları da değildi. Racon, bir çeşit yazılı olmayan bir yasaydı; eski kabadayıların davranışlarına yön veren, uymak zorunda oldukları, dışına çıkamayacakları kuralların bütünüydü. İtalyan mafyasının nasıl "omertà" adı verilen bir "anayasası" varsa, bizim kabadayıların

anayasası da racondu.6 Öyle ki, ünlü yazar İlhan Selçuk bile Dündar Kılıç'ın ölümünün ardından onun hakkında "hayatının anayasası racondu," diye yazmıştı.[6]

6 İki "anayasa" arasındaki en önemli benzerlik, aralarındaki anlaşmazlıkların polise asla yansıtılmadan yine kendi aralarında ve kendi yöntemleriyle çözülmesiydi.

Mario Puzo'nun bu yasanın adını taşıyan kitabı da geçtiğimiz yıllarda piyasaya çıktı. *Omertà, Suskunluk Yasası*, çev. Nejat Ebcioğlu, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2001.

Külhanbeyi, Kabadayı, Mafya Babası

İlhan Ağabey'le yaptığımız görüşmede Dündar Kılıç hakkında bu söylediklerinin anlamını sordum. Verdiği yanıt konuyu iyi bilmeyenler için sanki yeni bir bilmeceydi: "Dündar külhanbeyi değildi, kabadayıydı, mafya babası değildi, kabadayıydı!"

Bu sözler yaklaşık yüzyıl almış bir evrim sürecinin özeti gibiydi.

Ama Dündar Kılıç'ın yaşamöyküsünde şu anda bulunduğumuz gençlik yıllarından daha ileriye uygun adım gidebilmemiz için sizlere yabancı gelebilecek bu kavramları ve aralarında ne farklar olduğunu açmam gerekiyor.

Bunun için önce külhanbeyi ile kabadayı arasındaki farkları görelim.

Külhanbeylik ve kabadayılık, toplum dışı, marjinal görünümlü bazı kimselere davranışlarından dolayı yakıştırılan ve sadece sözlüklerde bulunan birer deyimden ibaret değillerdi. Bunlar tarih süreci içinde kendilerinden söz ettirmiş toplumsal birer "kurum" olmuşlardı. Aralarındaki farkı anlatmak için, en eksik kalmış tanımıyla, geçimini sokaklarda şiddet kullanarak sağlayan birtakım insanlardan, evi barkı olmayanlarına külhanbeyi, geceleri yatacak bir yeri olanlara da kabadayı derler diyelim.

Külhan, eski hamamlarda suyun ve diğer bölümlerin ısıtılması için ateş yakılan kısımdı ve genellikle birçok kişiyi barındıracak kadar geniş olurdu. Dışarıdan ayrı bir girişi vardı. Eskiden sabahçı kahvelerinin bile olmadığı zamanlarda geceyi geçirecek yeri olmayanlar buralarda barınırlardı. Burada yatanların biraz isim yapmışlarına da "külhanbeyi" denirdi. Bu hamamların

en tanınmış olanları İstanbul'da Gedik Paşa Hamamı, Ankara'da ise az önce sözünü ettiğim Karacabey Hamamı'ydı. Bunların ikisi de beşer yüzyıllık hamamlardı. Zamanla başka hamamların külhanları da boşta gezenlere sığınak olunca, külhanbeylik bir kurum haline dönüştü. Girmesi çıkması ve orada kalınması bazı kurallara bağlı, bir çeşit Ahilik gibi çıraklık ve kalfalık evreleri olan bir kurum oldu.

Profesör Server Tanilli, bu konuyla ilgili en esaslı, hatta bütün sözlüklere ve ansiklopedilere kaynaklık etmiş yapıt olan Ebüzziya Tevfik'in *Yeni Osmanlılar Tarihi*'nden şu alıntıyı yapar: "Değişik külhanların külhanbeyleri arasında çatışma ya da kavga çıktığı zaman anlaşmazlığı gidermek üzere bu duruma müdahale eden Gedik Paşa külhanının başı (destebaşı) olurdu. Karar kesin addedilirdi ve bu karara itiraz hakkı yoktu."[7]

Külhana dilenci olarak girenler zamanla oradan birer zorba olarak çıkmaya başladılar. Giderek esnafın malını yağmalayıp haraç alan, halkı taciz eden insanlar haline dönüştüler. Zaman içinde gerek polis baskısı ve kabadayıların onlara "nüfuz alanı" bırakmaması, gerekse toplumsal desteklerini kaybetmeleri nedenleriyle de tarih sahnesinden silindiler.

Kabadayıların ise geceleri yatacak bir yerleri vardı! Aralarında evli barklı, aile babası olanlar bulunduğu gibi, birçoğunun da genellikle genelevde çalışan bir dostu vardı ve geceyi onun yanında geçirirdi. Zaten bir suç işleyip polis tarafından arandıklarında da çoğunlukla dostlarının evine yapılan baskınların sonucunda yakalanırlardı. Ya da aranan kabadayı sevgilisini bulunduğu yere çağırır, polis de onu takip ederek firariyi yakalardı. Bu yakalanma olayları ile ilgili maniler, destanlar yazılmıştı.[8] Bugüne bakınca, aradan bir asır geçmiş olmasına karşın durumda fazla bir değişiklik olmadığını görüyoruz. Günümüzün mafya babaları da eşleri veya sevgilileri izlenerek, sevgilileriyle yaptıkları cep telefonu konuşmaları dinlenerek yakalanmıyorlar mı?

Kabadayılar külhanbeyi sıfatını kabul etmezlerdi, hakaret sayıp küçümserler, kendilerini külhanbeylerine göre bir üst sınıf sayarlardı.

Ama kabadayılar ile külhanbeyler arasındaki fark bu kadar basit ve biçimsel nedenlere indirgenemezdi. Asıl ayrılık, kabadayılığın sosyal, kültürel ve ekonomik temelleri olan, külhanbeyliğe oranla çok daha köklü bir kurum olması, eylemlerini sınırlayan kuralları, yani bir raconu

bulunmasıydı. Külhan-beyleriyle çatışmalarının nedeni onları “kendi faaliyet alanlarına” sokmama ve “hizaya getirme” çabasıydı. Ama bu çatışma, mahalle halkının “canını, malını, ırzını koruma”, hatta “güvenlik güçlerine yardımcı olma” biçiminde sunulurdu. 1980’li yıllardan itibaren MİT, polis ve kimi siyasetçiler tarafından himaye ve teşvik gören bazı mafya babalarının siyasetle de iç içe girerek kendilerini “devlete yardımcı” ilan etmelerinin kökleri buralarda aranamaz mı?

“Kabadayılar Halkın Bağrından Kopmuştur”

Dündar Kılıç’ın kendisi de kabadayı deyimini benimsiyordu. Cezaevinden oğlu Cenk’e gönderdiği defterde “Düzen kahpe, biz kabadayıyız. Gangster başka, mafya babası başka, kabadayı başka. Kabadayı sever, sayar, hümanisttir. İnsan sevgisinden başka şey tanımaz,” diye yazıyordu.[9]

Bu deyimi kendisine yakıştırmasının başka bir örneği de en küçük kızı Fatma ile arasında geçti. Fatma ilkokul dördüncü sınıftayken bir gün Türkçe dersinde öğretmeni bütün öğrencilere ev ödevi olarak anlamını yeni öğrendikleri sözcükleri birer cümle içinde kullanmalarını vermişti. Bunların arasında “kabadayı” sözcüğü de vardı. Fatma ev ödevi için babasından yardım istedi. Dündar Kılıç kızına kabadayı sözcüğünün sorulması karşısında hayrete düştü ve “Bu ödevi sana benim kızım olduğun için özellikle mi verdiler?” diye sordu. Sınıftaki bütün çocuklara sorulduğunu öğrenince de “Gerçek bir kabadayı, insanlar için iyi şeyler yapar,” diye bir cümle kurdu!

Dündar Kılıç, 10 Ocak 1992 tarihinde Engin Ardıç ile Meriç Köyatası’nın yönettiği “Kırmızı Koltuk” programına konuk olarak katıldı. Kabadayılık kavramına yüklediği anlamı da, şiddetle reddettiği mafya babası deyimiyle kabadayı deyimi arasındaki farkı da bu programı izleyen kitlelerin önünde açıkladı:

“Engin Ardıç - Siz kamuoyunda tabir caizse mafya babası olarak tanınıyorsunuz. Birçok kişi böyle tanıyor ya da böyle tanıtıldınız. Şimdi ben size şunu sormak istiyorum öncelikle izin verirseniz, mafya nedir, mafya

babası kime derler, siz gerçekten baba mısınız, bunu bize açıklar mısınız, kısaca.

Dündar Kılıç - Şimdi efendim, bütün dünya ülkelerinde, bilhassa demokrasi ülkelerinde mafya teşkilatları vardır. Türkiye'de de vardır, ama mafya kimdir, işte bu tartışılır. Mafya bir teşkilat olayıdır. Mafyanın mecliste milletvekilleri olur, bakanları olur, polis müdürleri olur, her kesimi, hatta fahişeleri bile olur. Bu teşkilatlara sahip olan insanlardır mafya. Ama kabadayılar halkın bağrından kopmuştur. Bu kelime yıllardır rahatsız ettiği halde yine de halka hizmet ve emek verdiğimiz için mutluyum. Hangi kabadayı nerede devletin kasalarına elini uzatmış veyahut kötü bir faaliyet göstererek bir kimsenin para karşılığında canını yakmış veya bir yerde kiralık katil olmuş? Mafya işte anlattığım gibi bir örgüt olayıdır. Mafya vardır tabii, devlet bankalarını soyanlar, bu fakir halkın parasını soyanlar, hileye dayalı teşkilatlar kurup bu paraları alanlar mafyadır tabii. Ama kabadayılara iftira ediliyor. Birtakım insanları gizlemek için işte göstermelik suçlu lazım olduğu zaman, bilhassa olağanüstü dönemlerde, bu ara rejimlerde işte kabadayıları zincir yaparlar, birbirine bağlarlar, kamuoyu önünde işte suçluları yakaladık derler. Aslında mafya teşkilatları daha evvelden uyarılırlar ve kaçması gerekenler kaçar, kalması gerekenler kalır.

Engin Ardıç - Yani efendim siz kendinizi kabadayı olarak mı tanımlıyorsunuz?

Dündar Kılıç - Şimdi efendim, bu halkın bir yakıştırmasıdır. Türkiye'de benim bildiğim yüze yakın kabadayı denilen insan var, bunlar kumarhaneciliğin dışında hiçbir kötü faaliyet göstermediler. Ben görmedim, duymadım, polis kaynakları da istihbarat kurumları da bunu bilirler. Ülkemizde kim ne yaparsa bu bilinir. Saklansa bile bu ne kadar saklanabilir, neticede herkes ne yaptığını bilir.

Meriç Köyatası - Efendim, kimdir bu insanlar, yani sizin Türkiye'de de mafya olduğunu söylediğiniz, sizin halkın bağrından çıktığını söylediğiniz kabadayıları mafya diye lanse eden ve kendi işlerini gizleyen, mecliste de olduğunu söylediğiniz bu mafya kimdir Türkiye'de?

Dündar Kılıç - Şimdi, açık açık ortada. Devlet bankaları soyuluyor. Kimler tarafından soyuluyor? Kabadayılar tarafından mı soyuluyor? Hayır. Mafya tarafından. Mafya bir örgüt olayıdır, işte bu örgütler, bu konular, demin anlattığım meseleler oluştuğu zaman mafya oluşuyor. Silah çekerekten bir adam öldürmek, yahut da bir kuyumcuyu soymak olayı

değildir mafya olayı. Fakir halkın parasına kim elini sürmüşse mafya onlardır, hesabını versinler ve vereceklerdir de eninde sonunda.”

Böylece, İlhan Selçuk’un “Külhanbeyi değil kabadayı, mafya babası değil kabadayı” sözleriyle tanımladığı Dündar Kılıç’ı, kendi açıklamalarıyla az çok yerine oturtmuş oluyoruz. Mafya deyiminin kullanılmaya başlaması için 1970’lerin sonlarına gelmemiz gerektiğine göre şimdilik bu kadarıyla yetinelim.

Ne Zenginden Ne de Fakire

Kabadayılar halk üzerinde korkuyla karışık bir saygı yaratmışlardı, kabadayılık öyküleri ve büyük kavgaların ayrıntıları bire bin katılarak anlatılırdı. Bu yüzden de ün kazanmış birçok kabadayı, halk tarafından birer kahraman, “zenginden alıp fakire veren birer Robin Hood”[7] gibi görülürdü. Sıradan insanların kabadayılara olan bu hayranlığı, Fransız edebiyatçı ve devlet adamı André Malraux’nun bir sözünü hatırlatıyordu: “İçlerin-deki vahşet duygularını yitirmemiş milletler eşkıyalarına ve haydutlarına hayranlık beslerler.” Bu deyişteki “vahşet”, “eşkıya”, “haydut” gibi sözcükleri çıkarıp cümleyi biraz yumuşatırsak, “Kendileri düzene başkaldıramayanlar, haksızlıklara isyan edenleri kahramanlaştırırlar” da diyebilirdik.

7 Robin Hood: 14. yüzyıl İngiliz halk şiirlerinde ortaya çıkmış, gerçekten yaşayıp yaşamadığı bilinmeyen efsane kahramanı. Toprak sahibi zengin din adamlarıyla çatışması ve yoksullara yardım etmesiyle edebiyat eserlerine ve filmlere konu olmuştur.

Ama destansı kahramanlık öykülerinden sıyrılıp gerçeklere baktığımızda durumun pek de öyle olmadığı görülüyordu. Hayranlıkla anlatılan kavgaların “mahallede asayişi sağlama” dışında kalan çoğu, hatta en kanlı ve şiddet dolu olanları kabadayıların kendi aralarındaki kişisel rekabetten, rant ve bölge paylaşımından doğan çatışmalardı. “Zenginden alıp fakire verme” motifi ise, kabadayılık düzeninin sürmesi için zorunlu olan halk desteğini sağlıyordu, ama gerçek içeriği sanılandan oldukça farklıydı.

Şöyle ki;

“Zenginden alındığı” söylenen şey, başlangıçta kabadayılara göre gayrimeşru sayılan fuhuş, kumar, içkili eğlence yerleri, tefecilik vs. gibi alanların kazançlarından alınan paydı. Başka bir deyişle vergilendirilmemiş alanların, devletin vergi alamadığı “sektörlerin” vergisini onlar alıyordu. Kabadayılıktan mafya babalığına geçiş sürecinde bunlara yeni alanlar eklendi: İthali ve ihracı, alım-satımı yasak veya devletin tekelinde olan bazı mal ve “hizmetlerin” ticareti, yani kaçakçılık.

“Fakire verildiği” söylenen ise bu rantın paylaşılmasıydı. Bu paylaşım, yapılan “işin” olmazsa olmaz koşuluydu; gayrimeşru kazancın bir kısmının paylaşılması gerekirdi. Önceleri sıradan polislere ve küçük memurlara; rant pastasının giderek büyüdüğü mafyalaşma sürecinde ise mevkii ve makamları daha yükseklerde olan bürokratlara ve siyasetçilere pay verilmeliydi.

Başlangıçta tek başına kavga eden kabadayıların zaman içinde adamları, şoförleri, fedaileri, korumaları, tetikçileri oldu. En tehlikeli işlerde görevlendirilen bu adamlara öyle az buz bir bahşiş değil, cömertçe bir pay verilmeliydi. Çünkü bu kişilerin “rakip firmalar” tarafından daha fazla parayla ayartılıp namluyu kendi patronlarına çevirmeleri görülmemiş olaylardan değildi. Önceleri kabadayıların, sonra da mafyanın paylaşım alanları ne kadar genişlerse, çalıştırılan adam sayısı da o kadar artacak, onların sayısı arttıkça da dağıtılan miktar çoğalacaktı.

1970’lerin sonları ve 80’lerin başında sağ ve sol terör örgütlerine kabadayılardan kimileri gönüllü yardım yapmaya, kimileri de zorla haraç vermeye başladılar.

Dağıtım bu kadarla da kalmıyordu. Bundan sonraki sırayı akrabalar ve yakın dostlar, hemşehriler alıyordu. Kabadayılar, akrabalarından yaşça büyük olanlarını ya yanlarında çalıştırırlar ya da “işyerlerinden” birinin başına oturturlardı. Kendileri fazla eğitim görememiş olduklarından, çocuklarının ve yaşça küçük olan yeğenlerinin en iyi okullarda okumasını isterlerdi.

Kişisel masraflarına gelince; eski kabadayılar çok şık giyinirler ve elbiselerini pahalı terzilere diktirirlerdi, ama çok lüks bir yaşam sürdürmezlerdi. Gösteriş merakı, Mercedes, BMW marka otomobiller, havuzlu villalar vs. daha sonraki mafya kuşaklarında ortaya çıktı. Bununla birlikte 1950 kuşağı eski kabadayılar da sokağa çıktıklarında veya bir lokantaya, bir eğlence yerine gittiklerinde en pahalı içki ve yemekleri

ısmarlar, başka masalarda tanıdıkları varsa onlara şampanya, havyar vs. gönderirler ve çok bol bahşiş dağıtırlardı.

Sonuç olarak kabadayılık, neresinden bakarsanız bakın çok masraflı bir işti!

Bütün bu dağıtılanlardan geriye bir şey kalırsa, işte o zaman “fakire verme” faslı başlardı. Dağıtımdaki son sırayı gerçekten ihtiyacı olanlara karşılıksız yapılan yardımlar alırdı.

“Zenginden alıp fakire verme” olayının özeti buydu. Kabadayıların kazancından böylesine geniş bir kitle yararlanınca da, gayrimeşru yollardan topladıklarını halka dağıtıyorlarmış gibi bir görüntü ortaya çıkıyordu.

Bunları şimdiden anlatıyorum ki, ayrıntılarına girdiğimizde daha önce uyarmamıştın demeyesiniz. Hikâyenin akışı içinde dış görüntüye kendimizi kaptırıp yanılgıya düşersek, daha sonra düzeltmesi zor olur diye düşündüm.

Ancak, Dündar Kılıç’ın bu genel kurallara istisna teşkil eden özel bir kişiliği olduğunu da hemen belirtmeliyim. “Benim kabadayım iyidir,” demek için söylemiyorum, ama “yiğidi öldür hakkını yeme” diye de bir söz vardır. Dündar Kılıç’ın yaşamöyküsünü izlerken, tanısın veya tanımasın yardım istemek için kapısını çalan hiç kimseyi geri çevirmeyen biri olduğunu göreceğiz. Bu tavrı tarihsel gelişmeye pek de uygun düşmüyordu, hatta yakınları tarafından çok da eleştiriliyordu, ama adının etrafında efsane oluşturulan ender kabadayılardan biri olmasını da herhalde bu karakter özelliğine borçluydu.

Tulumbacılar, Seymenler, Kabadayılar

Dündar Kılıç’ın yaşamöyküsü Ankara kabadayıları arasında başlayıp, İstanbul kabadayıları arasında devam edeceği için bu iki büyük kentin kabadayılık geleneklerine kısa bir göz atmakta fayda olabilir. Aslında iki şehrin kabadayılık raconları arasında hemen hemen hiçbir fark yoktu. Aralarındaki tek ayrım her iki kentin “yerli” kabadayılarının kökenlerinin farklı olmasıydı. “Yerli” dememin nedeni, iki büyük kentin de zaman içinde büyük göçler alması, dışarıdan gelenlerin genellikle kenar mahallelere

yerleşmeleri ve yoksulluk yüzünden kabadayı âlemine girmeye çalışmalarıydı. Hikâyemiz boyunca tanıyacağınız kabadayılardan birçoğunun Laz, Kürt, Arnavut, Arap, Oflu, Bayburtlu vs. gibi lakaplarla anılmasının nedeni de buydu.

İstanbul'un "yerli" kabadayılarının kökeni yeniçerilere ve tulumbacılara dayanırdı. Bunlar arasından en çok ün yapmış olanları "Sayılı Fırtınalar" veya "Onikiler" adlarıyla anılırdı. Bizim bu kitapta İstanbul kabadayılarıyla ilk karşılaşmamız 1960'lı yılların başlarında olacağı için bu en eski kabadayılar konumuzun dışında kalmaktadır. Ama merak edenler için söyleyeyim, eski İstanbul kabadayıları ile ilgili en temel iki kitaptan biri Ref'i Cevad Ulunay tarafından yazılan *Sayılı Fırtınalar*, biri de Sermet Muhtar Alus tarafından yazılan *Onikiler*'dir. Ayrıca Ergun Hiçyılmaz da bu konuda yapıtlar vermiş, Ahmet Rasim'in ve Salah Birsel'in bazı eserlerinde de eski kabadayılar anlatılmıştır.

Ankara'nın kabadayılık geleneği ise konunun uzmanlarına göre bölgenin kırsal kesimindeki eşkıyalardan ve seymenlerden gelmektedir. İstanbul kabadayılarının aksine Ankara kabadayıları ile ilgili yazılmış eser yok denecek kadar azdır. En temel kaynak, Halil Soyuer'in *Ankara Kabadayıları* adlı kitabıdır.[8] Gazeteci Halil İbrahim Uçak da bu konu üzerine araştırma çalışmaları yapmaktadır.

8 Şair ve gazeteci Halil Soyuer'in *Ankara Kabadayıları* (1995) kitabı, onu aşkın eserinden biridir. Başkentin polis-adliye gazeteciliğinin duayenlerinden sayılan Soyuer'in "Sorma Hiç" gibi birçok şiiri de unutulmayan şarkı sözlerine konu olmuştur.

Dündar Kılıç'ın gençlik yıllarındaki Ankara'da, ansiklopedilere bile geçmiş üç ünlü kabadayı vardı: Karagöz Kemal, Kabadayı Mehmet ve Sarı Veli. Genellikle birlikte gezdikleri için "üç silahşörler" de denilen bu kabadayılardan Karagöz Kemal, Karagöz ustası Hayali Küçük Ali'nin oğluydu, futbol oynar, boks yapardı. Sarı Veli boksördü, Kabadayı Mehmet ise matbaa dizgicisiydi. Altındağ'ın ünlülerinden Kürt Cemali de yine aynı çevrelerde efsane gibi anlatılan kabadayılardandı. Dördü de hikâyemizin akışı içinde yer alacak olan bu kabadayılardan üçü öldürülecek, tek sağ kalanı Karagöz Kemal de köşesine çekilecekti.

Zaten Ankara kabadayılarının yatağında eceliyle ölenleri parmakla sayılacak kadar azdı. Halil Soyuer'in kitabından tek tek sayıp sizin için bir istatistik çıkardım: Kitapta kısa yaşamöyküleri sıralanan belli başlı 32 kabadayıdan 15'i öldürülmüş, biri kendini yakmış, ikisi alkol komasına

girerek, biri kaza kurşunuyla ölmüş, biri akıl hastanesinde kaybolmuş ve sadece 12’si eceliyle ölmüştü. Onlar da birkaç kez ağır yaralanmış, ölümden dönmüşlerdi.[9]

[9] Ankara kabadayıları ile ilgili araştırmalarım sırasında elimde bu kitabın satırlarını aşacak derecede fazla bilgi birikti. Kendileriyle görüşmeler yaptığım kişilerden yer veremediğim için özür diliyor, ama bu bilgilerin başka bir çalışmada muhakkak değerlendirileceğini bilmelerini istiyorum.

Dündar Kılıç da bunlardan biriydi. Yanında “staj” gördüğü “ustalarından” bazıları da yanı başında öldürülmüştü.

Bentderesi

Ankara’nın önemli bir özelliği, genelevlerin bulunduğu Bentderesi semtinin kabadayılar tarafından paylaşılamamasıydı. Hacettepe, Atıfbey ve Yenidoğan kabadayıları arasında çıkan çatışmaların çoğu bu genelevlerin rantından kaynaklanmaktaydı.

Halil Soyuer’in yazdığına göre “Bu semtten geçen Hatip Çayı’nın taşkınlığını önlemek için belediye, vaktiyle üzerine bir bent yaptırır. Genelevlerin bu semtte bulunması aynen şehir çöplüklerindeki martı ve kargaların üşüştüğü gibi, birçok Ankara kabadayısının bu semtte toplanmalarını sağlamıştır. Özellikle 1940 ile 1950 yılları arasında Bentderesi semti birçok Ankara kabadayısının adeta savaş alanı haline gelmiştir. Genelevlerin burada olması kabadayıların bu evlerden dost edinmeleri ve ev patronlarından haraç alma heveslerine kapılmaları, Bentderesi semtini böyle cazip hale getirmişti.”[10]

Öyle ki, Ankara’da Bentderesi deyince bir semtin adı değil, içindeki genelevler anlaşılmaktaydı. Bentderesi’nin Ankaralılar tarafından nasıl tanındığını anlatabilmek için ses sanatçısı Sevim Tuna’nın başından geçen bir olayı aktarmak sanırım yeterli olacaktır:

“Sevim Tuna İzmir’den Ankara’ya gelmiş, çok da genç. Bir gazinoda sahneye çıkıyor. Matinelerdeki bayan seyirciler ona adreslerini veriyorlar, evlerine çay içmeye çağırıyorlar. Bunlardan bir grubu kıramıyor, gitmeye karar veriyor ve bakın başına ne işler geliyor:

‘Çıktım yola, aaa!.. Adresi almayı unutmuşum. Sadece 17 numaralı apartman olduğunu biliyorum. Bir de ‘dere’ lafı aklımda kalmış... Dedim ya hayatımda Ankara’ya ilk gelişim. Nasıl olsa şoför biliyordur diye atladım bir taksiye...

‘Şeye gidicem,’ dedim, ‘hani dereli falan bir semt var ya...’

Şoför, babacan bir adam... Şöyle bir baktı aynadan, gülümsedi.

‘Bentderesi’ne mi?’

Herhalde orası olacak, ne bileyim...

‘Evet oraya,’ dedim. ‘17 numaraya gidicem.’

Şoför yine aynadan bakarak konuştu.

‘Yeni mi geldin sen?’

Ben de gazinoyu kastediyor diye cevapladım.

‘Evet, bir ay oldu başlayalı.’

‘Daha önce nerdeydin?’

‘Daha önce İzmir’de çalışıyordum.’

Biraz daha gittik, şoför yine sordu.

‘Müşteri nasıl, kalabalık oluyor mu?’

Gazinodaki program çok tuttuğu için ben de hevesli hevesli anlattım.

‘Oooh, müşteri kum gibi kaynıyor... Herkes çok memnun...’

‘Memnun ha?’

‘E tabii, bütün kadro müşteriyi memnun etmek için uğraşıyoruz.’

‘Ben epeydir gitmedim, fiyatlar nasıl?..’

‘Ucuz ucuz... O kadar hizmete göre bayağı ucuz.’

‘Sen çok kalıyor musun?’

‘Ben, yirmi dakika kalıp iniyorum.’

‘Yirmi dakika ha... Epeyce... Bari geleyim bu akşam...’

‘Aaa, gel bu akşam, beklerim...’

Şoför şaşkın, ben geveze, anlata anlata geldik... Aaa, bir de baktım ki acaip bir yerdeyiz.

‘Neresi burası,’ dedim şoföre.

‘Bentderesi,’ dedi...

İşte o zaman anladım ki, ben aslında Bülbülderesi’ne gidecekmişim. İçinde ‘dere’ kelimesi var diye acemilikten karıştırıp, Bentderesi’ne gelmişim. Bentderesi de maalesef Ankara’nın genelevlerinin bulunduğu semtmiş... O zaman şoförle konuştuklarım kafama dank etti’...”[11]

Üçüncü Bölüm

“STAJYER” KABADAYI

Kabadayılığın raconunu anlatmak için hikâyemize ara verdiğimizde, sekiz yaşındaki Dündar Kılıç’ı Ankara’nın Hamamönü mahallesinde bırakmıştık.

Ekmeğin karneyle satıldığı yıllardı ve babası fırıncıydı. Annesi gaz tenekelerinin altına koyduğu ekmeklerin üstüne gazete serip üzerini fırından aldığı odun kömürleriyle kapatarak gizliyor, o da bunları yine gizlice götürüp karnesi olmayanlara dağıtıyordu. Parası olanlara 18 kuruşa, olmayan yoksullara parasız.

Bu dağıtım sırasında 18 kuruşluk ekmeğin karaborsada 5 liraya satıldığını görüyor, belki de hayatının ilk ekonomi derslerini uygulamalı olarak alıyordu! Ekmek beş lira olunca, kadınların evde yaptıkları bazlamalar da köşe başlarında karaborsa 150 kuruştan satılıyordu. Sokak aralarında fakirlere ekmek dağıtan Dündar Kılıç, sık sık dramatik olaylarla da karşılaşıyordu. Bunlardan birini gazeteci Deniz Som’a şöyle anlatmıştı:

“Bir gün sokakta bazlama satıyorlardı. 150 kuruşa satılıyordu bazlama, yani beş liralık ekmeğin dörtte birine. Bir çocuk annesinin çarşafına sarılmış ‘ekmek’ diyordu. Kadın bazlamacıyla pazarlık yaptı, anlaşamayınca çocuğa ‘Evde ekmek var,’ derken, çocuk ‘Evde nerede ekmek var, yalan söylüyorsun,’ diyordu. Kadın baktı, şöyle kese gibi bir şey çıkardı, parası yetmedi herhalde bazlamayı almaya, çocuk onu çekiyor, o çocuğu çekiyor. Bunun üzerine ben ‘Teyze bir dakika durur musun,’ dedim. Kömürleri eşeledim, gazeteyi kaldırdım, tuttum çocuğa bir ekmek verdim. O arada birisi de mendili açmış dileniyordu. Dilenci ‘Bana da ekmek ver,’ dedi, yarım ekmek de öyle elimle kopardım dilenciye verdim...”

Bir yanda fukaralık, bir yanda karaborsadan vurgun vuranlar, bir yanda yol kesip güpegündüz gasp yapanlar. Dündar Kılıç’ın daha ilkokul yıllarında kendini içinde bulduğu ortam buydu...

Yedi Yıl Saklanan İntikam

Annesi, ekmek dağıtmaya her çıkışından önce dikkatli olmasını tembihliyordu. Çünkü orası Hamamönü'ydü, sokaklarında her türlü belanın kol gezdiği bir mahalle. Ve bu bela bir gün gelip küçük Dündar'ı da buldu:

"On yaşındaydım. Beş tane ekmek bir tenekede, beş tane ekmek bir tenekede, üzerine de bir gazete kâğıdı serilmiş, gazete kâğıdının üzerine kömür konmuş vaziyette hazırdı. Validem bana, 'Merdivenlerden inme, oralar dar sokak, sen Samanpazarı'ndan geçerek gidip gel,' derdi. Caminin oraya geldim, iki kişi yolumu kesti. Sapsarı bir adam 'Tenekeleri ver' dedi. Sarı ama nasıl sarı, kaşları bile sarı. Çekişmeye başladık, o çeker ben çekerim. Derken beni göğsümden bir itti, teneke yere yuvarlandı. O arada ben 'Yakalayın, tutun, cankurtaran yok mu?' diye bağırıyordum, işte ufacık çocuktum. Oradan bir taş aldı kulak tozuma doğru vurdu, ben yere düştüm kaldım. Hemen alıp Numune Hastanesi'ne götürmüşler beni, dördüncü gün kendime geldim. Haber vermişler, büyükbabam da Trabzon'dan gelmiş. Büyükbabam 'Onları beraber arayacağız,' dedi. Biz üç-dört gün aradık. Yalnız babam bana 'Adamları görsen de sakın büyükbabana gösterme, sadece bana göstereceksin,' demişti. Biz büyükbabayı bir hafta falan oyaladık. Sonra büyükbabam gitti. Aradık aradık, adamları bulamadık."

Dündar Kılıç kafasını yarıp ekmeklerini alan iki adamı bulamamıştı ama siluetlerini beynine kazımış, intikam ateşini de aradan yedi sene geçtikten sonra tekrar çıkarmak üzere yüreğine saklamıştı.

Bu olaydan sonra, on yaşındayken evden gizlice aldığı Sürmene bıçağını taşımaya başladı. Az önce de değindiğimiz gibi, 14 yaşına geldiğinde bu bıçağı polise yakalattı ve ilk sabıka kaydını aldı.

Annesiyle babası ona çok kızdılar ve bıçak taşımasını yasakladılar.

Yasakladılar yasaklamasına ama bu yasak Dündar Kılıç'ın kabadayılığa olan eğilimini giderek artırmaktan başka bir işe yaramadı. Artık delikanlılık çağına girmekteydi. Bir şeyler yapmak, kendini göstermek hevesi içindeydi. Ve on yedi yaşındayken adını duyurduğu ilk vukuatlardan biri, Deli Mehmet'in meyhanesinde Karabit Cemal'i dövmesi oldu. Kimsenin şikâyetçi olmaması nedeniyle polis kayıtlarına geçmemiş ve çok fazla duyulmamış olan bu olayı ben görgü tanıklarından dinledim.

Hamamönü’nün arka sokaklarında kabadayıların ve bıçkınların takıldığı meyhaneler, şaraphaneler vardı. Bunlardan en ünlüsü de Deli Mehmet’in meyhanesi diye anılırdı. Akşam olunca bu meyhane Hacettepeli gençlerle dolup taşmaya başlardı.

Karadenizli olan Deli Mehmet, Dündar Kılıç’ın babası Fırıncı İshak’ın çok iyi arkadaşıydı. O günlerden birinde, kendisinden haraç isteyen birisini bıçaklayıp öldürmüş ve hapse düşmüştü. Geride geçim sıkıntısına düşen karısıyla dört çocuğunu bırakmıştı. Bu semtlerin sakinlerinin arasında ve kabadayıların dünyasında kural hapse düşene yardım etmekti. Dostları ve hemşehrileri meyhaneyi işletmeye devam ederek hem hapisteki Mehmet’e, hem de çoluk çocuğuna baktılar. Dündar Kılıç da kendi kendine babasının arkadaşı Mehmet Amca’nın meyhanesinin korumalığını üstlenmişti. Tam işler yoluna girer gibi olmuşken, bir akşam mahallenin bıçkınlarından Karabit Cemal gelip meyhaneden haraç istemeye kalktı. Dündar Kılıç, şimdiki Kurtuluş Lisesi, ama o zamanki adıyla İnönü Ortaokulu’nun tuvaletlerinden söküp getirdiği kurşun bir boruyu böyle zamanlar için saklamıştı. Karabit Cemal’i bu kurşun boruyla döverek birkaç kaburgasını kırdı.

Paçacının Kemik Sıyırma Bıçağı

Buna karşın, 1952 yılında cereyan eden “Boksör Erci” olayı Dündar Kılıç adının geçtiği her yerde anılan olaylardan biriydi. Çünkü bu olay kayıtlara geçmiş, tutuklanıp hapishaneyle ilk kez tanışmasına, ilk mahkûmiyetini almasına yol açmıştı.

Olayın özeti, Dündar Kılıç’ın bir gün Cebeci çayırında[10] top oynarken bıçakla bir kişiyi yaralamasıydı. Ama bu yaralama, benim araştırdığım kadarıyla en az iki değişik biçimde anlatılmaktaydı. Birinci anlatım biçimiyle aktarıldığı her seferinde olay, Dündar Kılıç’ın top oynayan çocuklara yapılan bir haksızlığa isyan etmesi olarak sunuluyordu. Bu versiyon, Dündar Kılıç’ın kendi anlatımıyla Halit Çapın’ın kitabına şöyle geçmişti:

10 Bugünkü Cebeci Stadyumu'nun olduğu yer.

"Boksör Erci derler bir kopuk vardı semtte... İri yarı, güçlü kuvvetli... Say ki boyu ve de eni bizim iki mislimiz... Çalımından hiç yanına varılamayan birisi... Çok kızdığım... Ama korktuğum da... Bir gün iki arkadaş top oynarken geldi... Oyuna karışmak istedi... Git biz kendimizce oynuyoruz dedik... Gitmedi. Topu aldı. Arkadaşım diklenecek oldu. Ağzını burnunu kırdı çocuğun. Köşede bir işkembeci vardı. Hani hem kelle satan, hem işkembe... Tezgâhtan elime geçen bıçağı kaptım... Hani bıçak da bıçak... Aynı hızla döndüm... O boksör Erci'nin neresine gelirse orasına...

18 yaşındaymış o zamanlar. İlk cezaevine giriş böyle. 6 ay 20 gün hapisle..."[1]

İlerleyen yıllarda gazetelerde her tekrarlanışında olaya yeni unsurlar ekleniyordu:

"1952 - İlk mahkûmiyet, ilk hapis: Boksör Erci'yi bıçakla yaralamaktan 6 ay 20 gün. Boksör Erci futbol oynayan çocukların topuna el koyuyor. Topunu geri isteyen çocuğu da hastanelik ediyor. Kahvenin önünde oturmakta olan 18'lik delikanlı Dündar Kılıç yandaki işkembecinin bıçağını kaptığı gibi Boksör Erci'yi 'gravyer peynirine' çeviriyor, delik deşik ediyor."[2]

Oysa Dündar Kılıç, aradan çok zaman geçtikten sonra, 1993'te Deniz Som'a olayı başka ama belki de gerçek şekliyle ya da daha doğrusu ilk versiyonda eksik bıraktıklarını tamamlayarak anlatacaktı: Aslında on yaşındayken uğradığı saldırının intikamını almıştı!

Zaman ve mekânda fark yoktu. Ama eylemin gerekçesi farklıydı ve bıçakladığı kişi sayısı bir değil ikiydi. Şöyle ki;

1952 yılında Cebeci çayırında top oynarlarken kenardan oyunu seyretmekte olan iki kişiyi tanır gibi olmuştu. Hafızasını zorlayınca hatırladı: Bunlar yedi yıl önce kafasını taşla yarıp elindeki ekmek tenekelerini alan kişilerdi. İyisi mi, bundan sonrasını kendisinden dinleyelim:

"Yedi yıl önce başımı yaranların kim olduklarını zaman içinde öğrenmiştim. Birinin ismi Kirpi'ydi. Esas isminin Mustafa olduğunu sonradan öğrendim. Birinin ismi de Erci'ydi. Boksör Erci. Yedi yıl sonra bunları tanıdım. İşte onları vurmak mecburiyetinde kaldım. Ankara'da o çayırda top oynuyordum ben. Böyle akasya ağacına bir motosiklet

dayanmış. Yanına baktım o Kirpi'yi gördüm, sarı... Sarı ama nasıl sarı. Böyle on bin kişinin içinden seçilecek bir adam. İki kişilerdi bunlar, yalnız bana taşı vuran Kirpi'ydi. Sonradan isminin Mustafa olduğunu öğrendiğim Kirpi benim baktığımı gördü, 'Kaçalım' dedi. Öteki de Ankara şampiyonu Boksör Erci.

"Şimdi karşıda da bir kasap dükkânı, kelle paça dükkânı var. Girdim, oradan kasap bıçağını aldım, aldığım bıçak da kemik sıyıran, yani şu en keskin kasap bıçağı, hani kemik sıyırıyorlar onunla. Bıçağı saklayıp yanına gittim, bu hâlâ motoruyla uğraşıyor. Erci kaçmış. Dedim ki, 'Kirpi Abi sen misin?' Bir sağına soluna baktı, bir anda rengi attı, suçlu adam belli oluyor. 'Benim,' dedi. 'Beni tanıdın mı?' dedim. 'Yok,' dedi. 'Hatırlıyor musun, yedi-sekiz sene evvel ufak bir çocuğun başına bir taş vurdun, ekmeklerini de aldın, hatırlıyor musun?' dedim. 'Çek git işine ulan hadi,' dedi, 'Sensin değil mi?' dedim. Şöyle bir sağına soluna baktı, hemen faça verdi tabii.[11]

[11] Faça vermek: Suçunu veya bir şey gizlediğini belli etmek.

Ben bunun işini bitirdim, ama ölüm kastıyla vurdum. Öyle hissediyordum ki, sırtından çıktı herhalde diyordum kemik sıyıran.

Sonra da işte o Boksör Erci'nin peşine düştüm. Soruyorum, nered
edir? İşte falan meyhanelerde. Aradan on gün geçti, onu da bir meyhanede buldum, onun da işini öyle bitirdim. İkisi de ölmedi ama. Daha sonra bana hiçbir şey yapamadılar, ödleri koptu zaten. Yani bunlar hırsız, hırsızmış ikisi de..."

Olayın iki değişik versiyonu olmasının nedeni, Dündar Kılıç'ın iki değişik biçimde anlatmış olmasıydı. Aslında birinci anlatım, polise verilen ifadenin tekrarıydı. Çünkü, yedi yıl önceki bir olayın intikamını aldığını söylese, tasarlayarak cinayet işlemeye kalkıştığı için cezası daha ağır olacaktı. O anda ani bir tepkiyle yaptığını söyleyerek hafifletici nedenlerden yararlanmış ve altı buçuk ay hapisle kurtulmuştu. Zaten 1993'teki anlatımında bunu kendisi de belirtmekteydi: "Ben tabii bu olayı anlatırken, işte top oynarken geldi bize sataştı mataştı falan diye anlatıyorum. Ekmek olayını anlatmıyorum..."

Peki ama aynı olayı neden 1969'da Halit Çapın'a başka, 1993'te Deniz Som'a daha başka bir biçimde anlatmıştı?

Bu sorunun tam yanıtını bulabilmek için kitabın ilerleyen bölümlerini beklemeniz ve Dündar Kılıç'ın kuşağından kabadayıların iç dünyasını biraz daha tanımanız gerekecek. Şimdilik şu kadarını söyleyeyim ki, onların

dünyasında pek övünmek yoktur, buna “vitrin yapmak” derler ve ayıplarlar. Çok iyi sır saklarlar ve geçmişteki bir olayın ne zaman ne kadarını ve ne biçimde anlatacaklarına, o günün koşullarında doğru olup olmadığına göre karar verirler. Her an ölüm tehlikesiyle burun buruna yaşayan bu insanlar için, birisiyle, özellikle de bir gazeteciyle konuşurken önemli olan bir hikâyenin tüm çıplaklığıyla anlatılması değil, o güne özgü koşullarda kimlere hangi mesajların nasıl gideceğidir. Dündar Kılıç’ın 1969’da karşı karşıya olduğu tehlikeler başka, 1993’te bambaşkaydı. İşte bu yüzden de 1969’daki röportajda başka, 1993’teki röportajda ise bambaşka bir Dündar Kılıç konuşmaktaydı.

“Olayların Akışı”

Hazır hikâyemizin henüz başındayken biraz durup sizlerle tartışmak istediğim bir konu var. Daha ileride, olaylar peş peşe gelmeye başlayınca bunu yapma fırsatını bulamayabiliriz.

Dündar Kılıç’ın kendisiyle aynı koşullar altında bulunan yaşıtlarından daha değişik, sıra dışı bir “yaşam tarzını”, ölüm tehlikesini göze almayı gerektiren bir “mesleği” seçmesine yol açan etkenler nelerdi?

Kendisine soracak olursanız, onun bu soruya yanıtı son derece kısa ve netti:

“En büyük emelim öğretmen olmaktı. İlk ve ortaokulu bitirdim, liseye ise gidemedim. Olayların akışı buna izin vermedi. 10 yaşımdan itibaren silah kullanmak zorunda kaldım.”[3]

Yani bu yolu kendisi seçmemiş, dış etkenlerin zorlamasıyla girmişti.

Bu dış etkenlerin neler olabileceğini dilerseniz bazı şıklar sayıp onların arasından bulmaya çalışalım.

Bunda dedelerinden kalma kan davası geleneğinin, Karadenizliliğin verdiği ateşlilik, silaha düşkünlük ve atılganlığın rolü var mıydı? Öyleyse neden büyük şehirlere göçen onca Karadenizliden hepsi kabadayı olmuyordu da aralarından sadece birkaçı sivrilebiliyordu?

Olayların akışının değişmesinde köylerinden kalkıp göçmüş olmaları ve Ankara’ya geldiklerinde kendini içinde bulduğu ortam mı rol oynamıştı? Hamamönü gibi yoksul bir mahalleye gelmek yerine, Ankara’nın daha varlıklı semtlerinden birine gelselerdi, okuyup öğretmen olma amacına ulaşabilecek miydi? Öyleyse neden aynı koşullardaki birçok genç değil de sadece o kabadayılık yolunu tutmuştu? Kaldı ki bunun yoksullukla fazla bir ilgisinin olmadığı da anlaşılıyor, çünkü kendi anlatımına göre babasının durumu hiç de fena sayılmazdı: “İki tane fırınımız vardı. Babam hem patrondu, hem de 8-10 bin üyeli fırın işçileri derneğinin başkanıydı...” Diyelim ki okuyamadı, babasının yanında fırıncılık öğrenip baba mesleğini sürdüremez miydi?

Çevresinde olanlara ve kendi başına gelenlere bakıp adalete güvenini mi kaybetmişti? Acaba Kirpi Mustafa ile Boksör Erci onun kafasını yardıktan sonra polis tarafından yakalanıp adalete teslim edilseler gelişmeler daha değişik olabilir miydi? Yoksa, babası “aman tanısan bile dedene gösterme” diye uyardığına göre, dedesi de yakalasa onların cezasını kendisi mi verecekti?

Neden örneğin kardeşleri değil de o “on yaşından itibaren silah kullanmak” zorunda kalmıştı? Güpegündüz gaspların yapıldığı, işyerlerinden haraç istendiği bir ortam içinde, suçluların cezasını kabadayıların vermesine özenmiş, “kendi hakkını kendisi alma” duygusuna mı kapılmıştı? Daha önce meyhanede haraç isteyen Karabit Cemal’i kurşun boruyla dövmesi durumun böyle olduğunu göstermiyor muydu?

Dündar Kılıç’ın kabadayı olmasında bu şıkların “hepsinin” az çok rolü vardı dersek, bunu sadece “olayların akışı” gibi kaderci bir çözüme bağlayamazdık.

Ama yine de bu şıklardan “hiçbiri” dedirtecek kadar önemli bir noktayı da eksik bırakmayalım: Dündar Kılıç’ın kabadayı olma yönünde çok güçlü bir eğilimi olduğunu.

Yedi yıl biriktirdiği bir intikam duygusunu zamanı gelince ortaya çıkarıp, iki kişiyi gözünü kırpmadan bıçaklayabilmek için herhalde öyle herkeste olmayan bazı karakter özelliklerine sahip olmak gerekirdi. Kabadayılığa duyulan eğilimin yanında, belki de doğuştan gelen bir sabır, cesaret ve kıyıcılık. Dündar Kılıç, bu ilk yaralama olayını aradan yıllar geçtikten sonra bile öylesine coşkulu bir üslupla anlatıyordu ki, kabadayılığa hiç de “olayların akışının zorlamasıyla” girmediği hemen anlaşılıyordu: “Ölüm

kastıyla vurdum. Öyle hissediyordum ki, sırtından çıktı herhalde diyordum, kemik sıyıran...”

Şu da var ki, tutmak istediği yol, ona hem o bela dolu ortamda sözünü geçirebilmek, hem de kısa yoldan hayatını kazanmak şansını sunuyordu. “Kuruluş sermayesi” olarak biraz zekâ, önsezi ve en önemlisi de cesaret gerektiren böyle bir işe girişmek için, genç Dündar Kılıç’ın eksiğinin değil, fazlasının olduğu anlaşılıyordu.

Sonuç olarak, sosyolojik, ekonomik, psikolojik, hatta genetik etkenler ne olursa olsun, Dündar Kılıç okuyup öğretmen olma amacını terk etmiş ve kabadayılık âleminin dönüşü olmayan yoluna adımını atmıştı. Bundan sonraki okulu hapishaneler, eğitimi bu âlemin raconunu öğrenmek, işi de bunları uygulamak, uygulanmasını sağlamak olacaktı.

Pratik Ceza Hukuku Dersleri

Dündar Kılıç bu ilk vukuatından sonra Eskişehir’e, amcasının yanına kaçtı, orada birkaç ay kaldıktan sonra da Ankara’ya dönüp teslim oldu. 6 ay 20 gün hapse mahkûm edildi.

Görünen oydu ki, çıraklık dönemine iyi başlamış, girdiği yolda şart olan gözü pekliği ve cesareti göstermişti. Üstelik “kabadayılık stajının” henüz daha başındayken kazandığı bu deneyim, kişisel bazı yeteneklerine yeni bilgiler ekleme olanağını da vermişti!

Kişisel yetenekler derken, tek başına ve çok hızlı davranabilmesini, aklına gelen ilk silahı derhal alıp rakibine fırsat tanımadan “işini bitirmesi” gibi niteliklerini kastetmiyorum. Öncelikle görsel hafızasını ve önsezilerini kastediyorum. Boksör Erci olayından anladığımıza göre, Dündar Kılıç’ın düşmanlarının bazı fiziksel özelliklerini belleğine kazımak gibi bir yeteneği vardı. Kafasını taşla yaran kişinin kirpiklerine kadar sarı olma özelliğini belleğine yerleştirmiş ve onu yedi sene sonra tanımıştı. Bu nitelik, daha sonra göreceğimiz gibi onu birkaç kez ölümden kurtaracaktı. Yine çok sonraları, MİT’te gözleri bağlı sorgulanırken, kendisini sorgulayan kişinin ellerini ve parmaklarını gözündeki bandın altından görüp hafızasına

yerleştirecek ve gözleri açıldıktan sonra o kişiyi ellerinden ve sesinden tanıyacaktı.

Edindiği yeni bilgilere gelince; hemen teslim olmamış, amcasının yanında saklanmış ve anlaşıldığı kadarıyla deneyimli bazı "bilge" kişilerden akıl almıştı. Kazanılan bu zaman içinde durum değerlendirilmiş, yaralanan kişilerin zaten sabıkalı hırsızlar oldukları öğrenilmişti. Dündar Kılıç "Bana hiçbir şey yapamadılar, ödleri koptu" dediğine göre, belki şikâyet etmemeleri bile sağlanmış olabilirdi. Ortalık sakinleşince de gidip teslim oldu, ki, bu da hafifletici bir nedendi. İlk anlatım biçimi eğer poliste verdiği ifadeyse, olay basit bir mahalle kavgası gibi görülmüş olmalıydı. Hele çocuklardan birkaçı da "topumuzu çaldılar, bizi dövdüler" diye tanıklık ettilerse durum haksız tahrike bile girmiş olabilirdi.

Gördüğü bu ilk "pratik ceza hukuku kursunda" edindiği bilgiler ömrü boyunca işine yarayacaktı.

Az bir cezayla kurtulduğu bu olaydan sağladığı başka bir "kazanım" ise, ilk hapishane deneyinden bile birçok ders çıkarabilmiş olmasıydı.

Okulu Cezaevleriydi

Dündar Kılıç liseye gidememişti ama 17 yaşında hapishaneyle tanışmıştı: 1952 yılında bıçakla yaralama suçundan 6 ay 20 gün ceza aldı, Ankara Ulucanlar'daki Merkez Kapalı Cezaevi'nde dört buçuk ay yattı.

Bu ilk hapishane deneyiminden çıkardığı dersleri şöyle özetliyordu: "Hapishaneyi hiç bilmiyordum o zamana kadar... Ne bileyim işte çok üzüldüm başlangıçta... Hani yıkıldım. Ardından baktım ki üzülmekle olmayacak, bir şeyler öğrenmeye çalıştım. Hapishane ayrı bir âlemdir. İyi bilmek lazımdır orasını... Yoksa adamı kötületirler ki, bir daha düzelmemecesine..."[4]

Yakınlarından biri de onun hapishanelerden çok şey öğrendiğini söylüyordu: "Çok fazla bir eğitimi yoktu, okulları cezaevleriydi, hatta tek okulu cezaeviydi. En sevdiği kitaplardan biri de cezaevine ilk girişinde okuduğu *Sinekli Bakkal*'dı."

Yaşı küçük olduğu için hapishanenin “sübyan koğuşu” denilen koğuşuna konmuştu. Bugün olduğu gibi o tarihlerde de hapishanelerin durumu bir felaketti. Koğuşlarda anarşi vardı, en gaddar, ali kıran baş kesen tipler koğuş ağası oluyor, herkesi eziyordu. Dündar Kılıç’ın da dediği gibi “hapishanede insanı kötületiyorlardı” ama küçük tutukluların durumu hepten yürekler acısıydı. Cezaevinin her türlü angaryası, temizliği, odun-kömür taşınması vs. onlara yaptırılır, bu da yetmezmiş gibi her gün dayak yer, dövülürlerdi. Aç, sefil, perişan durumdaydılar: Günde bir ekmek, sabah sade suya bir çorba, diğer öğünlerde yemek adı altında bir karavanadan birkaç tane çıkan nohut, mercimek veya kuru fasulye verilirdi. Ama gördükleri eziyetin en ağırı gardiyanlar tarafından koğuş ağalarına satılmalarıydı.[12]

12 Yılmaz Güney’in *Soba, Pencere ve İki Ekmek İstiyoruz* (İstanbul, 1980) romanında ve “Duvar” filminde de bu konu işlenir.

Dündar Kılıç, ilk hapishaneye girişinde gördüğü bu vahşet düzenini sübyan koğuşundan başlayarak değiştirmeyi aklına koydu. Daha sonraki yıllarda bunu başarabilmiş olduğunu her fırsatta dile getirecek, onun bulunduğu cezaevlerinde sübyanların rahat ettiğini, dayak yemediklerini, angarya yüklenemediğini ve koğuş ağalarının zevki için kullanılamadıklarını söyleyecekti. Çocuklara cinsel tacizde bulunan birinin kafasını kırmış olduğunu anlatacaktı.

Bu tutumunu Karadenizli olmasına bağlayanlar olsa da, aynı mücadeleyi yürüten Doğulu kabadayılar da vardı. Kürt İdris (İdris Özbir) de o yıllarda İstanbul Sultanahmet Cezaevi’nde ve Bursa Cezaevi’nde benzer koşullarda yatmıştı. O da 17 yaşında hapse düşmüştü ve onun da içinden “zorbalık” dediği bu hapishane düzenine isyan gelmekteydi:

“...Bursa Cezaevi’nde bir-iki hadise yaptık. Orada da affedersiniz bu gibi durumlar vardı. Bu gibi hadiselere karşı koyduk ve iki adam öldürdüm. Gene oğlancıları öldürdüm affedersiniz. Onlar hak etmişti. Onlar Bursa hapishanesinde 18 sübyanın ırzına geçmişlerdi. O hadiseyi bütün Bursa bilir. Onlar hak ettiler...”[5]

Hapishanelerde “sübyancı” denilen tutuklular, yani çocuk tecavüzcüleri ve katilleri, diğer mahkûmlar tarafından yalnız bırakılırlar ve korku içinde yaşarlar. Öteki mahkûmların en nefret ettikleri suçlular bunlardır. Bunda büyük olasılıkla Dündar Kılıç kuşağı kabadayıların hapishanelere getirdikleri yeni kuralların etkisi de vardı.

Dündar Kılıç’ın hapishaneye bu ilk girişinden sonra bir ayağı sürekli hapishanede olacak, ömrünün üçte birini cezaevlerinde geçirecekti: Kendi hesabına göre tamı tamına 21 yıl 4 ay.

Hangi cezaevlerinde yattığı sorulduğunda anımsayabildikleri şunlardı: Ankara Merkez, Ayaş, İzmit, Toptaşı, Paşakapısı, Sultanahmet, Davutpaşa, Alemdağ, Kartal Maltepe Askeri Cezaevi, Sağmalcılar, Selimiye Askeri Cezaevi, Kabakoz, Tekirdağ, Ankara Mamak Askeri Cezaevi, Diyarbakır Askeri Cezaevi...

Hangi hapishanelerde ve ne kadar yattığı konusunda sohbet ederlerken gazeteci Deniz Som ile aralarında ilginç bir diyalog geçmekteydi:

“Deniz Som - Cezaevinde geçirdiğiniz günleri hesaptan düşsek siz şimdi 29 yaşında sayılırsınız!

Dündar Kılıç - Evet! Geceleri de saymazsak yirmi yaşında falan mı oluyorum o zaman? O zaman cumartesi pazarları da çıkalım.

Deniz Som - Onlar hafta tatili.

Dündar Kılıç - Hafta tatili.

Deniz Som - Ama 21 sene bir insan hayatı için gerçekten çok fazla değil mi?

Dündar Kılıç - Şartlar ne olursa olsun insanlığa olan sevgimizi, insanlara olan sevgimizi yok edemediler. Edemezler de. Ben iki bin sene yaşamış kadar mutluyum aslında...”

Bu şakalaşmayı şimdilik unutmamanız için aktarıyorum. İçinde inanılmaz bazı gerçekleri de barındırması bakımından ileride tekrar hatırlatacağım.

21 yıl 4 aylık “mahpushanecilik” yılları boyunca çoğu solcu aydınlar olan pek çok ünlü kişiyle de tanışan Dündar Kılıç’ın uzun hapislik yıllarında tanıdığı kişilerin listesi, sanki aydınlarımızın Türkiye’nin yakın tarihinde çektiği zulmü de belgeler gibiydi: Şadi Alkılıç, İlhan Selçuk, Cemal Madanoğlu, Sabahattin Eyüboğlu, Ali Sirmen, Osman Arolat, Aydın Engin, Bozkurt Nuhoğlu, Tanju Cılızoğlu ile zamanın gençlik liderleri Deniz Gezmiş ile Mahir Çayan.

Yeri gelmişken belirtmeliyim ki, Dündar Kılıç’ın yattığı cezaevlerinden birçoğu bu kitap boyunca zaman zaman dekorumuz olacak, tanıdığı ünlü kişilerden bazıları da gelip bu dekor içinde onunla ilgili anılarını anlatacaklardır.

Ama şunu da belirtmeyi unutmayalım: Dündar Kılıç’ın ömrünün üçte birini hapishanelerde geçireceği sanki o zamandan içine doğmuş gibi, daha

ilk deneyiminde kafasına bir hedef koymuştu. Bu bozuk düzenin değişmesi, hapishanelerin daha güven içinde yaşanılır yerler haline gelmesi gerekmekteydi. Bundan sonra uğrak yeri haline gelecek olan hapishanelerde hep bunun için uğraşacaktı.

Biz şimdi yine 50'li yıllara dönelim.

Dündar Kılıç'ın bu ilk "mahpushaneciliği" sırasında Ankara'nın ünlülerinden Kabadayı Mehmet de aynı cezaevindeydi. Başçavuş Mustafa lakaplı Mustafa Altın'ı tabancayla, Niğdeli Mustafa'yı da bıçakla yaralamak suçlarından yatmaktaydı. Yaraladığı bu kişilerin ikisi de Bentderesi'ndeki genelevlerden haraç almaya kalkışmışlar ve o zamanlar bu rantı paylaşmakta olan diğer kabadayıların teşvikiyle Kabadayı Mehmet tarafından "tasfiye edilmişlerdi." Halil Soyuer'in yazdığına göre genelev patronları kendilerini bu iki beladan kurtaran Kabadayı Mehmet'i cezaevinde ihya etmişlerdi: "Adına paralar yatırılır, küfeler dolusu meyveler, yiyecek maddeleri, tencereler dolusu ev yemekleri, tepsi tepsi baklavalar hiçbir gün eksik olmaz..."[6]

Bitirimhane

Kabadayı Mehmet, kimine göre yakın arkadaşı Sarı Veli'nin iki bin lira nakdi kefalet yatırmasıyla, kimine göre ise Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden sonra çıkardığı 1950 affından yararlanarak tahliye oldu. Ne şekilde çıkmış olursa olsun, serbest kalır kalmaz kumarhaneciliğe geri döndü.

O tarihlerde kumar, Hacettepe bölgesinde Kabadayı Mehmet, Sarı Veli, Karagöz Kemal; Altındağ, Atıfbey ve Yenidoğan taraflarında ise başta Kürt Cemali ve akrabaları olmak üzere Bayburtluların elindeydi. Kürt Cemali lakabıyla anılan Cemali Coşan, kendi semtinde Ankara'nın racon kesen ve çok sevilen "delikanlılarından" biriydi.

Yasadışı her alanda olduğu gibi kumardan kazanç sağlamak için de gücünü göstermek, kavga ve çatışmalarda cesaretini kanıtlamak gerekiyordu. Çeşitli kavgalara gire çıka hapishaneyi uğrak yeri haline

getirmeye başlamış olan Dündar Kılıç da, bu sayede Kabadayı Mehmet, Kürt Cemali gibi ünlü kabadayılarla tanışmış, hapisten çıkınca onların kumarhanelerine "takılmaya" başlamıştı. Bir yandan da, yine hapishanelerden tanıdığı Arnavut Haşim, Piç Hüseyin (Hüseyin Turan) gibi kendi çapındaki kabadayı "adayları" ile birlikte küçük kumarhanelerden ve bitirimhanelerden "kanyota" toplamaktaydı.[13]

13 Kanyota: Fransızca "cagnotte" sözcüğünden gelir ve argoda kumar oynatana veya kumarhaneyi koruması altında tutan kabadayıya kalan paya denir. Kullanıla kullanıla bozularak "ganyeto" şeklini almıştır. "Mano" sözcüğü de aynı anlama gelir ve daha yaygındır.

Kimilerinin "barbut kahvesi" de dediği bitirimhane kavramı, Halil Soyuer'in kitabında şöyle açıklanır: "Bitirimhane fakir insanların fakir yerlerde açtıkları kumar yerleridir. Lüksü yoktur, buraya devam edenler poker, bakara gibi 'sosyete' oyunlarını bilmezler. Buralarda barbut (zar) atılır, kâğıtla kılıç çekilir. Böyle bitirimhaneler Ankara'nın daha ziyade Altındağ taraflarında, Cebeci semtlerinde, Yenidoğan'da İsmet Paşa mahallesinde bulunur. Aksi gibi polis de gelir gelir buraları basar. Bu semtlerdeki kumara düşkün seyyar satıcılar, pazarcılar, küçük esnaf takımı, lokanta garsonları, şoförler genellikle böyle bitirimhanelere giderler."[7]

Doktor Turhan Temuçin, Dündar Kılıç'la işte o dönemlerde tanıştı. Bu tanışmasını da şöyle anlattı: "Hamamönü'nden başlayalım. Ben daha önce Bursa Ziraat Lisesi'nde okuyordum, oradaki en iyi arkadaşım da Sait Gökçer'di. Sonra MİT'ten emekli oldu, ama o zamanlar MİT'le falan alakası yoktu. Ben Bursa Ziraat Lisesi'nden kovulunca İstanbul'a gidip liseyi orada bitirdim. Daha sonra yedek subay olarak Ankara'ya geldim. Burada yedek subay tarihinde pek görülmemiş bir şey yaptım, yedek subay olarak silah altına alınmışken, askeri tıbbiyeye geçtim. O zamanlar futbol da oynuyordum. Bir gün yolum Cebeci çayırına düştü, baktım futbol oynuyorlar sahada. Hadi biz de girelim dedik, herkes postalla mostalla oynuyor. Oyuna girince gördüm ki oyuncular arasında bir teğmen daha var. Bir de baktım ki benim Bursa Ziraat Lisesi'nden can ciğer arkadaşım Sait değil mi? Vay Sait falan diye sarıldık öpüştük. Zaten çok güzel futbol oynayan bir arkadaştı. Gençlerbirliği'nde oynamaya başlayınca, askerliği sırasında Ankara'da yedek subay okulunda kalmış. Böylece tekrar buluşmuş olduk.

"Sait'in evi Hamamönü'nde, Kale Sokak'taydı. Onunla yeniden buluşmamızla beraber Hamamönü'ne gidip gelmeye başladım. Beni şimdi o

zamanlardan hayatta kalan kime sorarsan sor ‘Hacettepeli Sarı Turan’ diye bilir. Halen de Hacettepelilerle ilişkimiz bitmemiştir, bir ölüm falan olduğu zaman hep telefonlaşırız, beraber gideriz. Neyse, biz olduk Hamamönülü. Zaten okul da Cebeci’de, yakın, oraya gidiyoruz ve beni Dündar’la ilk tanıştıran da Sait oldu.

Maraşlı Zeynel Ağa’nın kahvesi vardı. O kahve şimdi halen vardır, ama Maraşlı’nın değil. Hamamönü’nden Saman-pazarı’na gelmeden önce hemen sağdaki kahvedir. Zeynel Ağa kabadayı değildi, ama babayiğit adamdı. Yanılmıyorsam Cemali ile birlikte o kahveyi bastılar.

Dündar ondan sonra ufak tefek işler yapmaya başladı işte. Tek başına kabadayılık yapıyor, kahve işletiyor. Daha doğrusu bitirimhane, daha alt seviyede bir iş, zar mar atarlar, öyle organize bir şey değil. Gözü son derece kara, Dündar kadar gözü kara insan ben hiç görmedim hayatımda. Ve ta o zamanlar derdi ki bana, abi ben en büyük olacağım.”

Şunu eklemeyi de unutmuyor Turhan Temuçin: “Dündar bütün servetini kumardan yapmıştır,” ve devam ediyor:

“Hamamönü’nde işte bir kıraathane açtı. Sonra geldiler orayı bastılar. Basanların üçünü de bıçakladı. Halit Çapın kitabında gayet güzel anlatır onu.”

Biz de onu dinleyip, olayı bir de Halit Çapın’dan okuyoruz:

“Zaman geçiyor aradan... Dündar Kılıç’ın Ankara’da bir kahvehanesi oluyor geçen zamanla birlikte... Ya da gelin çocuğun adını doğru söyleyelim, kahvehane değil bitirimhane...

Bir gece bir grup basıyor burasını... Çavdaroğlu denilen birisi. Diyarbakırlı Kemal ve yanlarında başkaları... Polis kayıtlarına bu baskının sonu üç yaralı ile geçiyor... Üç ağırca yaralı ve bunları yaralayan birisi: Dündar Kılıç...

Denilebilir ki Dündar Kılıç poliste ve kabadayılık muhabbetinde bundan sonra isim oluyor...

Bundan sonra dert üstüne dert, bela üstüne bela...”[8]

Sarı Veli’nin Ölümü

O sırada Ankaralıları çok şaşırtan bir gelişme oldu: 11 Ekim 1953 günü Kabadayı Mehmet kendisi kadar ünlü ve yakın arkadaşı olan Sarı Veli'yi öldürdü.

Herkesin "üç silahşörler" kadar yakın bildiği üç kabadayıdan ikisi ne olmuştu da çatışmışlardı ve biri ötekini öldürmüştü?

Bunu anlamak için olayın hayatta kalan tanıklarını aradım. Hacettepeliler ikisini de sevdikleri için anlaşmazlığın nedenleri hakkında anlatılanlar hangisinin tarafını tuttuklarına göre değişiyor, pek birbirine uymuyordu.

Anlatılanları özetleyecek olursam; Kabadayı Mehmet hapse düştüğünde Sarı Veli ona çok yardımcı olmuş, hatta günde üç öğün de yemek göndermişti. Ama bu arada kumar âleminde doğan boşluktan da yararlanmış ve Bentderesi'nde Hilmi Baba'nın şaraphanesinin üst katında bir kumarhane açmıştı. Kabadayı Mehmet'in hapiste bulunması ve Sarı Veli'nin "polisle arasının iyi olması" nedenleriyle buna pek ses çıkarılmamıştı. Sarı Veli kumarhane için gereken parayı denkleştirebilmek için Kabadayı Mehmet'in hapse girerken kendisine emanet bıraktığı tabancayı da satmıştı.

Aralarındaki anlaşmazlık da, kimine göre işte bu tabanca olayından, kimine göre bir kadın meselesinden, kimine göre de Kabadayı Mehmet'in tahliye olunca kendisini Sarı Veli'nin kumarhanesinin ortağı sayarak her gece gelip toplanan paraları almak istemesinden çıkmıştı. "Üç silahşörlerin" üçüncüsü olan Karagöz Kemal onları barıştırmak için çok çaba harcamış ama bunu başaramamıştı.

Hacettepe'de dinlediğim kişiler, bir de Sarı Mehmet'e (Mehmet Kuyumcu) gitmemi söylediler.

Az sonra anlatacağım Kürt Cemali olayının da tanıklarından olduğu için Hacettepeli Sarı Mehmet'i aradım. Kışları Ankara'da, yazları Mersin'de geçirdiğini öğrendim. Ve onu Mersin'in Mezitli kıyılarında balık avlarken buldum. Tam onu bulduğuma sevinirken hiç beklemediğim sevindirici bir sürprizle daha karşılaştım: Mehmet Kuyumcu'nun eşi Leman Hanım, Dündar Kılıç'ın eşi Ayten Hanım'ın halasıydı! Leman Hanım'ın yeğeni ve damadı hakkında anlattıklarını yeri geldikçe aktaracağım.

Mehmet Kuyumcu'nun hayatı da kabadayılıkla ve Hacettepe kabadayılarının arasında geçmişti. Altın Eldiven kulübünde boks yapmıştı. Askerliğini yaparken bile durmadan olay çıkarıp hapse düştüğü için normal süresinde bitirememişti.

Sarı Veli’nin öldürülmesinin üzerinden 48 yıl geçmesine rağmen ayrıntılarıyla hatırlayabiliyordu. Olayı, öncesiyle birlikte şöyle anlattı:

“Kabadayı Mehmet’in hayatının çok kısmı zaten hapishanelerde geçti. 1950 affından çıktıktan bir zaman sonra Palabıyık Kâzım Ağa’nın Hacettepe’nin içindeki kahvesini satın alıp kendi kıraathanesini açtı. Bu kahveyi çalıştırırken Veli ile araları açıldı. Kadın davasıyla hiç ilgisi yok. Kabadayı bu kahveyi açtıktan sonra Veli kendisine geldi dedi ki, ‘Tabii kahveyi açtın, işini gücünü buldun, bizleri hiç düşünmüyorsun,’ gibicesine laflar yaptı. Kabadayı da, ‘Peki sana da bir şey yapalım,’ dedi. Veli, ‘Yok, senden bir silah istiyorum,’ dedi. Topraklık’ta Laz Topal Ahmet vardı, ‘Ben Ahmet ile iş yapacağım,’ dedi. Kabadayı da ‘Bu silahı al, ama bu silah hatıra, sonra bunu alacağım, yerine başkasını vereceğim, şimdilik veriyorum,’ dedi. Veli de silahı satmış mı işte ne yapmışsa bu yüzden araları açıldı.

Aralarının açılmasından üç dört ay sonra Samanpazarı’nın eski şoförlerinden Nusret, Cihat, Osman vardı, bunlar, aralarında ben de vardım, Kabadayı Mehmet ile Sarı Veli’yi aldık, Atatürk Orman Çiftliği’nde bir lokanta vardı, bira fabrikasının üstünde, sahibi de Mersinli Arap Servet’ti, orada onları barıştırdık.

Aradan yedi-sekiz ay geçti, Dörtyol’da Hacer Buluş’un yazlık Buluş Sineması vardı, Kabadayı Mehmet Hacettepeli Hidayet adında bir arkadaşı ile oraya gidiyor. Sinemadan çıktıktan sonra Fehmi Yağcı’nın kahvesine geliyorlar, eski Çiçek Sineması’nın karşısı. Başçavuş Fasih isminde bir arkadaş vardı, Sarı Veli’den onu soruyorlar. Sarı Veli de ters cevap veriyor, barıştıkları halde ‘Ben Başçavuş Fasih’in çobanı mıyım’ falan diye. Mehmet’e bir yumruk atıyor ve geri geri çekilip elini arkasına atıyor. Mehmet de çok huylanan bir insandı. Veli bir şey çektiği zaman vurucu bir oğlandı. Mehmet de bıçak çekecek diye kuşkulanıyor, tabancayla bir el sıkıyor. Mehmet’in arkasını verdiği akasya ağacı hâlâ orada kahvenin önünde durur.”

Mehmet Kuyumcu, Kabadayı Mehmet’in öldürmek kastıyla ateş etmediği savındaydı: “Bacağına sıkıyor. Tabii tüfek gibi tabanca sıkılmaz, kararlamaya atıyor bacağına, ama idrar kesesine denk geliyor, kan idrara karışarak öldü Veli, hastaneye götürürlerken öldü.”

Sarı Veli’yi tutanlar ise Kabadayı Mehmet’in Sarı Veli’nin hayalarına bilerek ateş ettiğini öne sürüyorlardı. Hatta, Kabadayı Mehmet’in sürekli

paranoya içinde, öldürülme kuşkusuyla yaşayan biri olduğunu, bu yüzden tabancasını otururken masanın altında kucağında, ayaktayken ceketinin cebinde ateşlemeye hazır tuttuğunu, hasımlarından çoğunu da belden aşağısına ateş ederek vurduğunu söyleyenler vardı.

Kimilerine göre kahvede otururlarken Sarı Veli mendil çıkarmak için elini cebine atmış, Kabadayı da onun silah çıkarttığını sanarak masanın altından vurmuştu.

Gazeteci Halil Soyuer'in yazdıkları da bu ikincilere yakındı:

"Yağcıoğlu Fehmi Ağa'nın kahvesinin yanı başındaki berber dükkânının önüne giderler. Kabadayı Mehmet hiddetlidir:

'Sana cezaevine girmeden önce bir tabanca vermiştim. Sahibi şimdi o tabancayı istiyor, onu bul ve bana getir.' Veli de aynı hiddet içinde:

'Ben o tabancayı sattım, parasını da yedim, kime sattığımı da bilmiyorum. Kulüpten şimdiye kadar aldığın mano paraları o tabancayı çoktan ödedi,' diye cevap verir.

Bu esnada Kabadayı Mehmet kendi taktiği içinde Sarı Veli'den bir sigara ister. Sarı Veli sigara paketini çıkarmak üzere elini cebine atınca Kabadayı Mehmet ceketinin cebinden iki el ateş eder. Sarı Veli kanlar içinde berber dükkânının önüne yığılır..."[9]

Hangi anlatım doğru olursa olsun, Kabadayı Mehmet Sarı Veli'yi öldürmekten suçlu bulundu. Ve bu suçtan 12 yıl olmak üzere, daha önce tecil edilen suçlarından kalan üç yılla birlikte toplam 15 yıl ağır hapis cezasına mahkûm edildi.

Gemilerde Çaycılık

Dündar Kılıç, genellikle yaralama ve silah yakalatma suçlarından sık sık hapse düşmekteydi. Sürekli olarak silah taşımasının kendine göre nedenleri vardı ve bunu yıllar sonra Sağmalcılar'da birlikte kaldığı siyasi tutuklulardan Feyyaz Kurşuncu'ya şöyle açıklamıştı: "Her polis aramasında benim üstümde silah çıkmak zorundadır, silah çıkar, ben onun cezası neyse gider yatarım. Eğer silah çıkmazsa ben o gün tehlikedeyim demektir."

O yıllarda “dışarıdaki” hayatı da fazla yerleşik değildi. Zaman zaman başka şehirlere, en çok da İstanbul’a gidip gelmekteydi. Bu gidiş gelişleri sırasında İstanbul’un kumar âlemiyle temas ettiğinden, Oflu Hasan, Kürt İdris, Arap Nasri gibi zamanın ünlüleriyle tanışıp arkadaş olma imkânını da bulmuştu.

İstanbul’a gidişlerinden birinde önüne çıkan bir iş fırsatını değerlendirip orada kaldı. Bazı gemilerin çay ocağını çalıştıracaktı. “Suhulet” ve “Sahilden” adlarındaki o zamanın yandan çarklı iki araba vapurunun büfelerini ise Arap Nasri çalıştırmaktaydı. Bu gemilerin çay ocaklarının işletmeciliği Dündar Kılıç’a verilmişti.

Bugünün Hacettepeliler Derneği Başkanı Lütfü Yanar o zamanlar futbol meraklısı, hasta Hacettepe taraftarı bir gençti. Bir maç için İstanbul’a gittiğinde, Ankara’dan tanıdığı Dündar Kılıç’ı bulmasını şöyle anlatıyor:

“1954’te Fenerbahçe-Hacettepe maçı için İstanbul’a gitmiştim. İlk devreyi Fener Lefter’in bir ve Nedim’in iki golüyle 3-0 önde kapamıştı. İkinci devre Hacettepe Dr. Alaattin Yolaç ve Atila’nın (penaltıdan) ayağından iki gol bulunca maç 3-2 bitti.

Gençtim ve parasızdım. Ankara’ya dönmek istemedim. O zamanlar Dündar yandan çarklı araba vapurlarında çay ocağı işletiyordu, gidip onu buldum, beni de yanına aldı. Dündar’ın bir grubu vardı, Bahriyeli Kenan da bu gruptaydı. Vapur akşamları bağlanır, orada yatardık. Sabah olunca Dündar ve arkadaşları giderlerdi. Nerede ne iş yapardı bilmiyorum. Bir gün şiddetli bir lodosta büfenin camekânı sarsıntıdan kırıldı. Geminin miçosu beni şikâyet etti. Dündar da, ‘Benim Hacettepelim yalan söylemez,’ diyerek miçoyu dövdü. Başka bir gün ise çarkçıbaşı çay servisi yapan genç Rum garsondan şikâyetçi oldu, işten atılmasını istedi. Ben de gidip Dündar’a söyledim. Meğer Dündar’ın oğlanın annesi ile ilişkisi varmış. Onu da işten çıkarmadı. Ben iki-üç ay İstanbul’da kaldıktan sonra Ankara’ya döndüm.”

Rumlarla ilişkiden söz etmişken, Dündar Kılıç’ın 6-7 Eylül Olayları sırasında da İstanbul’da olduğunu belirtmeliyim.[14] Bunu da, Dündar Kılıç’ın bir yakını başından geçen ilginç bir rastlantıyı anlatırken öğrenmiş oldum. Bir tatilde Yunan adalarına gitmiş. Bir kahvede sohbet ederken bozuk bir şiveyle Türkçe konuşan bazı Yunanlıların arasında bir Dündar Kılıç lafının geçtiği kulağına çalınmış. Merakla sorunca bu kişilerin 6-7 Eylül Olayları’ndan kaçan İstanbullu gayrimüslimler olduğu anlaşılmış. Beyoğlu’ndaki olaylar sırasında bazılarını azgın kalabalığın linç etmesinden

veya tecavüzünden kurtaran Dündar Kılıç'ı bir efsane gibi anlatıyorlarmış. Dönünce karşılaştığı Dündar Kılıç da bu anlatılanları doğrulamış: "Bir kızı ağaca bağlamışlardı, ben kurtardım," demiş.

14 5 Eylül 1955'te Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba atılması üzerine İstanbul'da yapılan gösteriler, 6 ve 7 Eylül günleri Rum, Ermeni ve Musevi vatandaşların ev ve işyerlerini yağmaya dönüştü. 3 ölü 30 yaralıyla sonuçlanan olayların ayrıntıları için bkz. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 48-52.

Dündar Kılıç, ertesi yıl çıkan bir anlaşmazlık sonucunda Oflu Avni'yi (Çakıroğlu) bıçakla yaraladı. Görüşmemiz sırasında bu olayı sorduğum Kürt İdris (Özbir) şu kadarını hatırlıyordu: "O sıralarda Tarlabaşı Kımız Sokak'ta kulübüm vardı. Dündar ile henüz ortak değildik, ama gidip geliyordu. Nedenini hatırlamıyorum, ama Oflu Avni ile kardeşi Sami onu dövmek istediler. Dündar da, köşede bir kasap vardı, oradan aldığı bıçakla Avni'yi yaraladı. Sonra geldi beni buldu, yardım ettim, Ankara'ya gitti."

Dündar Kılıç böylece 1956'da, deyim yerindeyse "stajının" İstanbul bölümünü tamamladıktan sonra Ankara'ya dönmek zorunda kaldı. Hasımlarına jilet atmasıyla tanınan Bahriyeli Kenan da onunla gelmişti. Eski arkadaşlarını buldu ve bütün hızıyla yeniden kumar âlemine daldı.

Kendisinin hâlâ düzenli bir hayatı yoktu, ama hem mahallesinin genç kızlarını, hem de kız kardeşlerini korumayı sürdürüyordu.

Hacettepeliler Derneği Başkanı Lütfü Yanar'ın bununla ilgili ilginç bir anısı vardı:

"1956 yılında bir gün taksiyle mahalleye gidiyoruz, Dündar taksiyi durdurdu. Kız kardeşi Asiye kaldırımda yürüyor, birisi de peşinden gidiyor. Taksiden indik, Dündar görünmemek için arkasını döndü, bana 'Git bir bak, bizim kız yüz veriyor mu, yoksa oğlan mı asılıyor?' dedi. Gittim biraz izledim, Asiye hızlı hızlı yürüyor ve hiç yüz vermiyor, peşindeki ise asılıp duruyor. Dönüp durumu anlatınca Dündar koşup oğlanın yolunu kesti, 'Görmüyor musun, kız sana yüz vermiyor, daha ne peşinden gidiyorsun?' dedi. Oğlan 'Sana ne?' gibilerinden diklenecek gibi olunca ceketinin mendil cebinden bir şey çekti, ustura mı bıçak mı hatırlamıyorum ve bir vuruşta oğlanın kulağını kesip eline verdi."

Ben Dündar Kılıç'ın yeğenleriyle görüşürken, bu olayı acaba duymuş mudur, doğrular mı düşüncesiyle bir de Asiye Hanım'ın oğlu Ayhan Kamış'a sordum. Hemen hatırladı ve "Kulak kesme olayı mı?" dedi. Bu hikâye aile içinde de konuşulmuş, anlatılmıştı, oradan biliyordu. Ve buna dayısının karakteriyle ilgili bir yorumunu da ekliyordu: "Dayımın

tavrındaki ilginçliğe bakın, yanlış bir şey yapmamak için önce adamın kötü niyetli olup olmadığını araştırıyor, ondan sonra harekete geçiyor!”

Kulak kesme olayını Dündar Kılıç’ın en küçük kızı Fatma da duymuştu, ama o olayın cereyan şeklini başka bir biçimde dinlemişti. Onun duyduğuna göre halasını takip eden adam dayağı yedikten sonra şikâyetçi olmuştu. Gittikleri karakolda komiserin odasında da ileri geri sözler sarf edince babası kızıp sobanın yanında duran maşayı kafasına indirmiş, kulak da o şekilde kesilmişti.

“Kulüp İşi Kolektif Bir Olaydır”

Ankara’nın dış semtlerinde bitirimhane, kıraathane denilen kumarhanelerin şehir merkezine doğru geldikçe adları değişir, kulüp, dernek vs. olurdu. Ama kumar oynatılan semt neresi olursa olsun, kural değişmezdi: Lüks semtlerde işletilen kulüplerin “dış tehlikelere” karşı korunması da kaba kuvveti gerektirirdi. O yıllarda Yenişehir, Sıhhiye taraflarının ünlü “kulüpçülerinden” biri de “Laz Rahmi” lakaplı Rahmi Şencan’dı.

Kabadayılık raconuna göre birisi kumarhane açtığı zaman, açılış gecesi daveti yapılırdı. Çeşitli yerlerin kabadayıları ve kumarcıları bu davete gider, sabahlara kadar kumar oynanır, gece bitince herkes kazandığını orada bırakır ve açılış sahibine de yüklü bir para kalırdı. Bu açılışlar öyle bir kereye mahsus da yapılmazdı, her kumar sezonunun başında yeniden açılışlar, davetler yapılırdı. Ben bu davetleri ilk kez Laz Rahmi’nin kendisinden dinledim: “Oflular benim arkadaşım, kulüp ekolünden. Ben İstanbul’a bir kulübe gidiyorum, onlar açılış yapıyor. Ben açılış yapıyorum, onları çağırıyorum. Biz kulübü altıncı ayda kapatırdık, çünkü Ankara boşalıyor, onuncu ayda açardık. Açtığımız zaman işte sevdiğimiz arkadaşlarımızı da davet ederdik, gelirlerdi. Onlar bizi davet edince de biz giderdik. Karşılıklı böyle olurdu. Kolektif bir olaydır bu kulüp işi, yani tek bir adam kulübü çalıştıramaz.”

Laz Rahmi, hemşehrisi ve yakın köylüsü Dündar Kılıç ile de işte bu kumarhane açılışlarından birinde tanışmıştı ve o zaman kurulan bu dostluğun ileride Dündar Kılıç'a oldukça yararı dokunacaktı.

Laz Rahmi'nin kendi hayatı da epey renkliydi. Kendisinin anlattığına göre birçok ilkleri gerçekleştiren biriydi. Gençlik Parkı'nın havuzuna gezinti sandallarını yaptırmıştı, ilk yazlık kahveyi açan oydu, Şadırvan Lokantası'nın sahibiydi. 1957'den 1975'e kadar "kulüpçülükle" uğraşmış, "işini koruyabilmek" için silahlı çatışmalara girmiş, hapislere düşmüştü. Ama onun "muhiti" Dündar'ınkinden farklıydı, görece daha varlıklı bir semt olan Yenişehir'de, Adakale Sokak'ta, İzmir Caddesi'nde kulüp çalıştırmaktaydı. Üstelik aktif siyasetle uğraşan ilk kabadayılardan da biriydi. 1950'lerin sonlarında Demokrat Parti Çankaya İlçesi Başkan Vekili'ydi, bu bakımdan kulüplerine siyasiler de gelmekteydi. Şimdi ise faal bir Cumhuriyet Halk Partili olan Rahmi Şencan, görüşmemizde kendisi de anılarını yazmak istediğini söyledi. Bana anlattıklarının hikâyemizle kesişen noktalarına zaman zaman değineceğim.

Dündar Kılıç'ın ustalarından Kabadayı Mehmet, Sarı Veli olayından içerdeydi, hapishanede çay ocağı işletmekteydi, ama bir yandan da dışarıdaki kumar işlerini yürütmekteydi. Bizler bugün duyunca şaşırıyoruz ama, içeri düşen kabadayıların dışarıdaki işlerini hapishaneden yürütmeleri daha o zamanlardan kalma bir olaydı. Zaten bugün hapishanelerde neler olup bittiğiyle ilgili duyup da şaştığımız olayların çoğunun kökleri o günlere kadar gider.

Örneğin "önemli" bir tutuklunun bir hapishaneden bir hapishaneye nakledilmesi, daha o zamanlardan cezaevi idaresinin başını ağrıtan bir işlemdi. Bir tutuklunun cezası kesinleştikten sonra geçici olarak bulunduğu cezaevinden başka bir cezaevine aktarılmasına "nakil" veya "dağıtım" denirdi. Ünlü ve cezaevinde ağalık kurmuş bir tutuklunun nakledilmesi, onun hem oradaki kumar oynatma, esrar satışı vs. gibi kurulu düzenini, hem de dışarıda yürütmekte olduğu işlerini sarsardı. Ayrıca götürüleceği cezaevinde onu öldürmek isteyen düşmanları da bulunabilirdi. Bu nedenle başka cezaevlerine nakiller isyana kadar varacak direnişlerle karşılaşabilmekteydi. Bundan çekinen cezaevi idareleri de bu işi mümkün olduğu kadar sessiz ve gizlice halletmeye çalışırlardı.

Aradan elli küsur yıl geçmiş olmasına karşın, bugün de direnişlerin, açlık grevlerinin ve cezaevlerinde işlenen cinayetlerin birçoğu tutukluların

yerlerinin değiştirilmek istenmesinden çıkmıyor mu?

Kabadayı Mehmet'in nakli de öyle olmuştu. Sarı Veli cinayetinden aldığı cezanın kesinleşmesinden sonra bir gün Kabadayı Mehmet ile arkadaşı Hacettepeli Arif (Arif Demiray) "Bir bey sizi görmek istiyor," bahanesiyle idareye çağrılmışlar ve oradan da apar topar İzmit Cezaevi'ne nakledilmişlerdi.

Bu arada, aynı yıl askerliği gelen Dündar Kılıç, Gülhane Hastanesi'nden tüberküloz raporu verilmesi üzerine askerliğini erteletmişti.[15] O zamana kadar kendi işlerini yürütmekteyken, Kabadayı Mehmet'in İzmit'e naklinden sonra onun işleriyle de ilgilenmeye başladı. Onun Hacettepe'deki kumarhanesine müşteri toplamakta, gerekirse zorla götürmekteydi. Bu zorlamalarından birinde, kumarhaneye gitmemek için direnmesi nedeniyle Ahmet Gürcan adlı bir kumarcıyı Esen Park'ın altında bıçakladı. Ama aslında olayın ardında başka bir neden daha vardı: Kabadayı Mehmet ekibinden olan Orle İhsan (İhsan Argun) ile Ahmet Gürcan birlikte Kalaycı Hüseyin adında birini öldürmüşlerdi. Orle İhsan duruşmalar sırasında cinayeti Ahmet Gürcan'ın işlediğini iddia etmişse de bunu kanıtlayamamıştı. Sonuç olarak Orle İhsan 12 yıla mahkûm olmuş, hatırlı tanıdıkları olan Ahmet Gürcan ise serbest bırakılmıştı. Kabadayı Mehmet ekibinin Gürcan'a kızgınlığı buradan gelmekteydi. Aynı ekipten olan Dündar Kılıç, Ahmet Gürcan'a başka bir bahane ile gerekli "cezayı kesip" bıçaklayınca tekrar içeri düştü.

15 Askerliğini sağlık nedenleriyle sürekli erteleyen Dündar Kılıç, 1983'te Kasımpaşa Askeri Hastanesi'nden bir yıl daha tecil aldı. 1984'te girdiği askeri hapishaneden dört buçuk yıl sonra çıktığında ise yine hastaneye götürülmüştü ve artık askerlik yapacak durumda değildi.

Cezası kesinleşince de Ankara Merkez Cezaevi'nden Ayaş'a nakledildi.

Hapishanelerdeki düzeni düzeltmeyi kafasına koymuştu demiştim ya; buna ilk kez Ayaş'ta kalkıştı ve neredeyse canından oluyordu.

Ayaş Cezaevi'nde birlikte kaldıkları Arnavut Aloş (Ali Misir) anlatıyor: "Merkez Cezaevi'nden Ayaş'a Dündar'la birlikte gittik. Beş ay beraber kaldık. Oradaki ağalık düzeni ağırına gidiyordu, zorlukla zapt edebiliyordum. Bir gün, 'Ne kadar Ayaşlı varsa hepsinin anasını avradını ...' diye bağırdı. O anda 'işte şimdi yandık' diye düşündüm. Orada bıçak serbest, şöyle kocaman eğri bıçaklardan var bütün Ayaşlılarda. Adamın saçından tutup boğazını kesiveriyorlar koyun keser gibi. Allah bizi korudu ki, koğuşun anahtarını kapının üstünde unutmuşlar, hemen kilitledim. Beni

çağırıp sorguya çektiler, ‘Ayaşlı bir gardiyan var, ona sövdü,’ dedim. ‘Kuran’a el basar mısın?’ dediler, Allah günah yazmasın ‘Basarım,’ dedim kendimizi kurtarmak için, öyle kurtulduk.”

Dündar Kılıç’ın “staj” döneminde edinmeye başladığı “hapishaneciliği” ve “paylaşmacılığı” da daha o zamandan övgü almaktaydı. Beş ay gibi “kısa” sayılacak bir süre birlikte kalmalarına karşın Arnavut Aloş o günlerdeki Dündar Kılıç’ı bugün hâlâ övgüyle anmaktaydı: “Kapısında 30 tane adamı olsa bile kendi işini kendi hallederdi. Misafirperver ve merhametliydi. Cezaevine haftada yirmi lira harçlık gelirdi ve o, harçlığını hemen başkalarına dağıtırdı.”

Kabadayı Mehmet’e gelince; götürüldüğü İzmit Cezaevi’nde kalırken, daha sonra 1964’te Kürt İdris tarafından öldürülecek olan İstanbul’un ünlü kumarhanecilerinden Nurettin Onay’ı tanıdı. Oradan Sinop, daha sonra da Nevşehir Cezaevi’ne götürüldü. 1960 affı ile cezası hafiflediğinden Ankara Yarı Açık Cezaevi’ne getirildi. Esas mesleği dizgicilik olduğu için, tahliye olana kadar cezaevinin matbaa bölümünde çalıştı.

Dördüncü Bölüm

KÜRT CEMALİ CİNAYETİ

Dündar Kılıç, 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinden sonra, 18 Kasım’da çıkarılan afla tahliye oldu. Bundan sonraki iki askeri müdahalede de içeri alınacak olan Kılıç, bu darbede dışarı çıkıyordu.

Nasıl 12 Eylül’den sonra iki kez “babalar operasyonu” yapıldıysa, 27 Mayıs’ta da on beş kadar kabadayı tutuklandı, bazıları sürgüne gönderildi.

Ama tarihteki bu ilk "kabadayılar operasyonunun" nedeni siyasiydi. 18 Eylül'de kabadayı âleminden içeri alınanlar sadece Demokrat Parti saflarında siyasetle uğraşmış olanlardı. Aralarında kulüpçü Laz Rahmi, o yıllarda "Gazinocular Kralı" diye ün yapmış olan Kamanlı Gazi Afşar da vardı. "Ankara olayları" adı da verilen bu operasyonda içeri alınanlardan Rahmi Şencan, Demokrat Parti ileri gelenlerinin bulunduğu Balmumcu ve Yassıada'da 8 ay kaldı. 27 Mayıs'tan sonra İstanbul kabadayılarından bazıları da sürgüne gönderilmişti. Örneğin Kürt İdris sıkıyönetim yasaklarına aykırı davranıştan İskenderun'a sürülmüştü. Orada duramayıp İstanbul'a kaçınca da tutuklanıp Balmumcu'ya konmuştu.

"Yere Düşmekle Cevher Sakıt Olmaz Kadrü Kıymetten"

Balmumcu Askeri Cezaevi'nde çok ilginç kişiler bir araya gelmişlerdi: Rahmi Şencan, Kürt İdris, Tophaneli Karabaş Mehmet, Niko Panayotidis, İlhan Bardakçı, Aziz Nesin, Ali Fuat Başgil ve avukat Burhan Apaydın. Kürt İdris'in üç yıl sonra öldürdüğü Nurettin Onay da bir ara Balmumcu'ya alınmış, ama İdris'le arası olmadığı için oradan alınıp başka yere götürülmüştü.

Aradan yıllar geçip 1986'da Dündar Kılıç'ın avukatlığını alacak olan Burhan Apaydın'ın kabadayılarla ilk tanışması da, işte Balmumcu'daki o üç aylık tutukluluğu sırasında olmuştu.

Konumuzdan biraz ayrılacak olsak da, önce Apaydın'ın oraya neden girdiğini görmeliyiz. Çünkü o dönemin tarihine başka yerde olmayan bir kayıt düşeceğiz.

27 Mayıs 1960 askeri müdahalesiyle iktidardan uzaklaştırılan Demokrat Parti hükümetinin yöneticileri tutuklanarak Marmara'daki Yassıada'ya götürülmüşlerdi. Haklarında başta anayasayı ihlal etmek olmak üzere birçok dava açılmıştı ve yine Yassıada'da kurulan Yüce Divan'da yargılanıyorlardı.

İstanbul Barosu "hiçbir avukat bu kişileri savunmayacaktır" yolunda karar almıştı. Ama Burhan ve Orhan Apaydın kardeşler baronun bu kararını

dinlememişler ve Menderes’in ricası üzerine bütün sanıkların avukatlığını üstlenmişlerdi.

Yassıada’da görülen davalardan biri, eski Başbakan Adnan Menderes ile Zeynep Kâmil Hastanesi’nin Başhekimi Fahri Atabey aleyhinde açılan ve halk arasında “Bebek Davası” denilen davaydı. Adnan Menderes, Suzan Sözen adında bir kadını hamile bırakmak, Fahri Atabey de kürtaj yaparak bu bebeği almak suçlarından yargılanıyorlardı.

Olayın çıkacağı duruşmaya Başsavcı Altay Ömer Egesel katılmamış, yardımcılarından biri girmişti. Bebek Davası’nın delilleri arasında Başbakanlık kasasından çıktığı ve Suzan Sözen’e ait olduğu iddia edilen bir de kadın külotu vardı. Savcı yardımcısı delillerini sunarken “İşte Başbakanlık kasasından çıkan don” diyerek bu külotu gösterdi.

Yaşı çok genç olanlar için söylüyorum, o zamanlar televizyon yoktu. Savcı bu külotu gösterirken, duruşmaları kaydeden tek kamera olan Ordu Foto Film Merkezi’nin kamerası çalışıyor, fotoğraf makinelerinin flaşları art arda patlıyordu. Salonda görevli bir astsubay bu külotu savcı yardımcısından alıp Yüce Divan’ın Başkanı Salim Başol’un kürsüsüne koydu. Başkan, “Adnan Menderes” dedi. Eski başbakanı sanık sandalyesine çağırıyordu.

Bundan sonrasını Burhan Apaydın’ın kendisinden dinleyelim:

“Menderes ile bu dava hakkında daha önce konuşmuştuk, ‘Böyle bir şey olmadığını, bunun bir tertip olduğunu’ söylemişti. İddiaları hukuken çürütmeye hazırlıklıydım, ama bu kadarını beklemiyordum. Salim Başol önündeki donu göstererek ‘Adnan Menderes’ dediği anda ne yapılmak istendiğini fark ettim. Askeri kameranın çektiği filmler yabancı ajanslara da veriliyordu. Mahkeme Başkanı bu donu Adnan Menderes’in eline verecek, delil hakkında ne diyeceğini soracak, kameranın tespit edeceği bu ‘tarihi olay’ ertesi gün bütün dünyaya yayılacaktı.

Menderes’e baktım, yüzü kireç gibiydi, sandalyede sağa doğru yatmış, utancından neredeyse düşüp bayılmak üzereydi. Avukatlık sadece hukukçuluk değildir, orada, müvekkilimin hem kişiliğini, hem şerefini, hem de hayatını kurtarmam gerekiyordu. Saniye bile kaybetmeden hareket edip bu senaryoyu önlemeliydim. Derhal ayağa kalkıp söz istedim. Reis ‘Söz yok,’ dedi. ‘Usül hakkında görüşeceğim,’ dedim. ‘Şu işlemi yapalım ondan sonra,’ dedi. ‘Ben de o işlemin yapılıp yapılmaması hakkında konuşacağım,’ dedim. ‘Söz vermiyorum,’ dedi.

Rahmetli babam, ‘Bir kaba cesaret vardır, insanın tabiatından kaynaklanır, insana delice işler yaptırır. Bir de medeni cesaret vardır, bilgiden kaynaklanır,’ derdi. Duruşmalar tomsonlu askerlerin, tabancalı subayların nezaretinde yapılıyor, o dönemde Menderes’in adını ağzına alanı içeri atıyorlardı. Benimki kaba cesaret olamazdı, hayvanlarda bile kendini koruma güdüsü vardır. Ama bir konuda görev ve sorumluluk duygusuna sahipseniz işte o zaman delilik sınırlarını da aşıyorsunuz, cesaret hudutlarını da aşıyorsunuz.

Mikrofona nasıl uzandımsa, ‘Siz burada tek başınıza duruşma yapmıyorsunuz. 3 numaralı kanunla ayrı bir kanun yapılmamış, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanacaktır denmiştir. Ben de o kanuna göre konuşuyorum. Şimdi mahkeme başkanından söz istiyorum, vermezseniz, ısrar ettiğim takdirde siz tek başınıza değil, heyet olarak karar vermek zorundasınız,’ dedim. Salondaki herkes dondu kaldı, çıt çıkmıyor. Biraz bekledim, sessizlik bozulmayınca devam ettim: ‘Savcı benim müvekkilimi elinde donla tarihe geçirtmek istedi. Fakat esasında elinde donla arkasında Türk bayrağı ve Atatürk’ün büstü, bu şekilde fotoğraf verdi. Asıl tarihe geçecek çirkin manzara budur. On yıl Başbakanlık yapmış bir insana böyle yapmakla bundan sonraki başbakanların da dışarıdaki itibarı sarsılmış olur. Ama yere düşmekle cevher sakıt olmaz kadrü kıymetten,’ dedim.16

16 “Kıymetli taş yere düşünce değerinden bir şey kaybetmez.”

O anda bu sözler aklıma nereden geldi, nasıl söyledim, ben de bilmiyorum. Seyircilerden önce büyük bir ‘ooo’ sesi çıktı, arkasından da ‘yuh’ sesleri başladı. Yuhtan kırılıyor ortalık. Ben yerime oturdum. Bir-iki dakika geçti, korktuğum gibi bir şey olmadı. Heyet duruşmaya devam edemedi, müzakereye çekildi. Duruşma yeniden başladığında bana bir ihtar verdiklerini açıkladılar.”

O sıralarda radyo ve gazetelerde DP yöneticilerinden söz edilirken “sabık ve sakıt”, yani “eski ve düşük” deniyordu. Apaydın’ın kullandığı cümlede “sakıt” sözcüğünün geçmesi bir anlamda bu tutuma verilmiş bir cevap da oluyordu.

Burhan Apaydın ertesi gün Karaköy iskelesinde gözaltına alındı. Önce Sirkeci’deki Emniyet Müdürlüğü’ne, oradan da Harbiye’deki Merkez

Komutanlığı’na götürüldü. Burada 15 gün kaldıktan sonra “halkı isyana teşvik” suçundan tutuklanarak Balmumcu Askeri Cezaevi’ne kondu.

Orhan Apaydın da Menderes’in avukatıydı, ama bir gün önceki olaylı geçen duruşmaya katılmadığı için kurtulmuştu. Şimdi de ağabeyinin avukatlığını yapıyordu ve neye dayanılarak içeride tutulduğunu henüz öğrenememişti. Bunu ancak bir rastlantı sonucu öğrenebilecekti: Eski Meclis Başkanı Refik Koraltan tutuklanıp Yassıada’ya götürüldükten sonra, aşçısı olan Arap bir kadın işsiz kalmış, Apaydınlar da onu yanlarına almışlardı. Okuma yazması olmayan kadın MİT’te yedi sayfalık ifade vermiş ve Burhan Apaydın’ın evinde ihtilal toplantıları yapıldığını anlatmıştı! Aşçının ayakkabı tamircisi bir dostu vardı ve aşçı kadın yaptıklarını sevgilisine itiraf etmişti. Demokrat Parti sempatizanı olan ayakkabıcı da bu duyduklarını gidip Orhan Apaydın’a anlatmıştı.

Aleyhinde başkaca bir delil bulunmayan Burhan Apaydın, üç ay yattıktan sonra serbest bırakıldı. Balmumcu’da kaldığı süre içinde Kürt İdris ile nasıl yakın arkadaş olduklarını şöyle anlatıyor: “Merdiven altı denilen koğuşta sabahlara kadar ülke meselelerini konuşurduk. Bana haftada bir gün yemek gelirdi, iki-üç gün idare ederdim. İdris ayarlamış ona her gün yemek gelirdi ve bana yemeğini ikram ederdi. Bu hapishane dostluğunu hiçbir zaman unutmadım.”

Dündar Kılıç Baba Oluyor

Rahmi Şencan tahliye olduktan sonra yine yönetimi suçlayan konuşmalar yapmaya devam ettiği için tekrar hapse düştü. Dündar Kılıç ile Kabadayı Mehmet az sonra anlatacağım Kürt Cemali olayından tutuklandıklarında, Laz Rahmi de siyasi suçtan Merkez Kapalı Cezaevi’ndeydi.

Dündar Kılıç’a gelince, 16 Ocak 1961’de baba oldu: İlk çocuğu Hülya Ferhan bu tarihte doğdu.[17] Hülya’nın annesi Ayşe Söylemezoğlu Samsunlu bir tüccarın kızıydı, Dündar Kılıç ile tanıştığında çok genç bir kolej öğrencisiydi.

[17] Hülya Sarı (Kılıç) ile bu kitap için çok yararlı iki uzun görüşme yaptım. Hülya Hanım "babasıyla ilgili bir kitabın beğendiği bir yazar tarafından yazılmasına memnun olduğunu, anlattıklarını kaynak belirtmeden yazabileceğimi, fakat çok özel nedenlerle kendisine bu kitapta yer verilmemesini" rica etti. Onun bu isteğine saygı gösteriyorum. Bununla birlikte ben yine de hikâyemizin akışı içinde Dündar Kılıç'ın bazı niteliklerini anlatırken, bunlardan bazılarının en büyük kızının değerlendirmeleri olduğunu isim vermeden hissettirmeye çalıştım. Bunları sezgilerinizle fark edebileceğinize güveniyor, bu eksiklik nedeniyle özür diliyorum.

Aynı yıl Türkiye siyasetinde olağanüstü dönem yavaş yavaş sona eriyor, yeniden çok partili yaşama dönülüyordu: 9 Temmuz 1961'de yeni Anayasa halk oylamasına sunuldu, yüzde 65 "evet" oyu alarak kabul edildi. Kurucu Meclis seçimlerin ekim ayında yapılmasına karar vererek kendini feshetti. Bununla birlikte yine olağan dönemlerde olmayacak bir şey olmuş, 16 Eylül'de eski Maliye Bakanı Hasan Polatkan ile eski Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, 17 Eylül'de de eski Başbakan Adnan Menderes idam edilmişlerdi.

15 Ekim 1961'de yapılan seçimlerde Demokrat Parti'nin yerine kurulan Adalet Partisi Meclis'te CHP'ye yakın, Senato'da ise onun iki misli sandalye kazandı. 25 Ekim'de TBMM yeni binasında Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in açılış konuşmasıyla yeniden açıldı. Cumhuriyet tarihinin ilk koalisyonu CHP ile AP arasında kuruldu.

Bir buçuk yıl içinde parlamenter demokrasiye geri dönülmüştü. Dönülmüştü dönülmesine ama ülke gündemi çelişkilerle doluydu.

Başbakan İsmet İnönü "Hürriyet içinde kalkınmak için sosyal adalet şart" yolunda demeçler veriyordu. O güne kadar yasaklanmış olan sosyalist fikirler, 27 Mayıs Anayasası'nın getirdiği özgürlük ortamında boy göstermeye başlıyordu. İktidar ortağı CHP'nin yayın organı *Ulus* gazetesinde sosyalist *Yön* dergisinin ilanları çıkıyordu. Aynı gazetenin "Memleket Meseleleri" sütununda sosyalizm ve devrim üzerine makaleler yer alıyordu. Ama yine aynı günlerde, yönetmen Metin Erksan'ın Fakir Baykurt'un romanından uyarladığı "Yılanların Öcü" filmi de yasaklanarak gösterimden kaldırılıyordu.

Taşlar yerine oturmamıştı. Meclisin açılmasının üzerinden dört ay geçmeden, 22 Şubat 1962'de Albay Talat Aydemir'in askeri darbe girişimi İnönü'nün çabasıyla bastırıldı. 10 Mayıs 1962'de de Aydemir affedildi.

Mahallenin Namusu

Askeri dönemde hız kesmiş olan kabadayılar âleminde de her şey eski haline dönmekteydi.

Yeraltı dünyasının rant paylaşımındaki alanlar yeniden iştah kabartmaya başlamıştı.

Ankara'nın eğlence dünyası eski hızına kavuşmuştu: Başkentin ünlü gazinolarından Gar Gazinosu'nda Behiye Aksoy, Majestik'te Müzeyyen Senar, Astorya'da Mediha Demirkıran ve Nigar Uluerer şarkı söylüyordu. Gar Gazinosu'nun spotlarında The Starles Balesi ile Nesrin Sipahi'nin adları yan yana yazılıydı.

Kumar âlemi de hız kazanıyor ve yeni dengeler kurulmaya başlıyordu ki, Kabadayı Mehmet, kalan cezasını da bitirerek hapisten çıktı. Çıkmasıyla da çelişkilerin keskinleşmesi bir oldu. Dündar Kılıç ise hemen eski ustasının yanında saf tutmuştu.

Kabadayı Mehmet önce kabadayılık raconunun temel kurallarından olan mahallenin namusunu koruma işini yeniden üstlendi.

O sıralarda Hacettepe semtinde büyük bir hareketlilik vardı. Tepenin sırtlarındaki geniş alana Hacettepe Üniversitesi'nin temeli atılmış, inşaat faaliyetine başlanmıştı. Kampüsün ilk ünitesi olarak Hemşire Yurdu açılmıştı.

Yurtta kalacak kızların namusu da elbette Hacettepe'nin kabadayılarından sorulacaktı! Kabadayı Mehmet genç kabadayı adaylarını örgütleyerek hemşire yurdunun önünde nöbete yazdı.

Bu nöbet olayını Dündar Kılıç ile birlikte üstlenenlerden Haymanalı öğretmen Mustafa Güner şöyle anlattı:

"Hacettepe Hemşire Yurdu yapıldıktan sonra buradaki kızlar mahallemizin namusu sayıldığından Kabadayı Mehmet dağılma saatlerinde onları gelip geçenlerin asılmasından korumak için oraya nöbet görevi koydu. Bir akşam Dündar ile ikimiz nöbetteyiz. Şarap şişesinin sonunda iki parmak bir şey kalmıştı. Bunu hangimiz içeceğiz diye münakaşa ediyorduk ki, elini arka cebine attı. Dündar çok hızlı bıçak çekerdi. Bıçak çekiyor sandım, o elini cebinden çıkaramadan ben ona bir kafa attım. Meyilli bir yerdeydik ve ben üst taraftaydım. Dündar yere yuvarlandı. Meğer Kabadayı

Mehmet de çaktırmadan bizi gözetlermiş. Tam o anda çalıların arkasından çıktı, 'Ne dövüşüyorsunuz bakayım,' diye bizi ayırdı. Bir şişe şarap parası daha verdi, 'Haydi görevinizin başına,' dedi.

Dündar İstanbul'a gittikten sonra uzun zaman görüşemedik. 1981 yılı başında İstanbul'a gittiğimde Dündar'ı aradım. Beni Hilton'a davet etti. Gittiğimde Arap Nasri, Necdet Ulucan, emekli Albay Tahsin Bardakçı oturuyorlardı. Dündar beni görünce, aradan 20 yıl geçtiği halde o olayı hatırladı, 'Senden bir kafa alacağım var,' dedi. Ben de 'Öyleyse at bir yumruk da ödeşelim,' dedim, gülüştük. 'Haydi Haymanalı bir yere gidelim de zwanzig oynayalım,' dedi, yani atmış altı. Atmış altı oyununda yirmi yapınca Lazlar zwanzig derler, Kürtler ise bis. Bizi Hilton'un kral dairesinde misafir etti. Onu son görüşüm bu oldu, unutamayacağım bir misafirlik geçirdim."

Hergele Meydanı'nda Cinayet

Dündar Kılıç tarafından bıçaklanan Ahmet Gürcan o olayın üstüne sünger çekmiş ve tekrar Kabadayı Mehmet'e yanaşmıştı. Önce onun Hamamönü'nde, Doğumevi'nin karşısındaki sokakta bulunan dairesi lüks bir şekilde döşenerek kumarhane haline getirildi. Eski gelenek de unutulmadı ve bir açılış gecesi yapıldı.

Halil Soyuer'den öğrendiğimize göre, "Bu geceye Ankara'nın bütün kumarcıları ve İstanbul'dan da Arap Nasri adamlarıyla birlikte gelip katıldı. Bütün hasılat Kabadayı Mehmet'e bırakıldı."

"Dündar Kılıç artık her akşam Kabadayı'nın kulübündedir... Artık Hamamönü'nde görevli Dündar Kılıç, Pepe Fikret (Fikret Yurttabir), Mehmet Ötü, Polis Muzaffer her gün buradadır. Bunlara o günlerin isimli kabadayılarından Yalçın Öktem de katılır. Öyle bir ekip olurlar ki, İtfaiye'deki kumarhanenin üzerinden kuş uçurtmazlar. İşler de çok iyidir..."[1]

Bu kumarhaneyi Doktor Turhan Temuçin de hatırlıyor: "Kabadayı hapisten çıktıktan sonra Dündar onun yanına girdi. Kabadayı şimdiki

Cebeci Ortaokulu'nun hemen arkasındaki yerde bir kumarhane açtı. Tabii kumarhanenin geliri gelen müşterinin çokluğuna bağlı. Kumarcılar da Mehmet'ten çekindikleri için orayı doldurdular. Kahve gibi bir yerdi. Ayakkabı boyacısına kadar her şey vardı. Biz de gider ayakkabılarımızı orada boyatırdık. Dündar da kumarhaneye müşterileri topluyordu. Başka kumarhanelere gidiyor, bakın diyor, Mehmet Abi açtı, artık başka yerde oynamayın falan, böyle bir ilişkileri de vardı."

Bu durum rakip gruplar arasındaki gerginliği de giderek artırıyordu.

Kumarhanenin müşterisi iyice artınca bu küçük daire artık ihtiyacı karşılamaz olmaya başladı. O arada Kabadayı Mehmet'in İstanbul'dan gelmiş olan akrabası Pepe Fikret, Hergele Meydanı'ndaki bir otelin altında çok geniş ve kumara çok elverişli bir yer görüp eniştesine orasını tutmayı teklif etti. Ankara'daki dengeleri pek dikkate almayan bu yer seçimi çelişkileri artırma riskini taşıyordu. Çünkü Hergele Meydanı iki semtin de sınırında, kimsenin kontrolünde olmayan, bir nevi tampon bir bölgeydi. Karşı ekiplerden hiçbiri o güne kadar orada kumarhane açmamıştı. Ama her şeye rağmen, arka tarafına hatırlı ve önemli müşteriler için ayrı bir bölüm yapılacak kadar geniş olan bu yer çok beğenildi. Kabadayı Mehmet ekibinin yeni kumarhanesi burası oldu.

Ve ne olduysa 1 Nisan'ı 2 Nisan'a bağlayan gece oldu.

Sıvas'ta askerliğini yapmaktayken izinli olarak dönmüş olan Kürt Cemali (Coşan) o gece Kabadayı Mehmet'in Hergele Meydanı'ndaki kumarhanesine geldi ve orada öldürüldü.

Sarı Veli cinayetinden dokuz yıl sonra Ankara'nın ünlü kabadayıları arasında yeni bir cinayet daha işlenmişti ve bu kez yankıları da çok büyük olmuştu.

Önce olayın gazete ve kitaplara nasıl geçtiğine bir bakalım.

CHP'nin yayın organı *Ulus* gazetesinde 3 Nisan 1962'de çıkan haber:

"Doğanbey'de, İstanbul Garajı yakınındaki kahvelerden birinde önceki akşam, Mehmet Kabadayı ve Dündar Kılıç adındaki iki şahıs, çevresinde Kürt adıyla tanınan Cemal Coşan'ı tabanca ve demirle vurarak öldürmüşlerdir. Öteden beri araları açık olan bu şahıslar önceki gece saat 21.00'de kahvede karşılaşmış ve kavgaya başlamışlardır. Cemal Coşan tabancasını çekerek ateş etmiş, fakat bir süre sonra tabancası tutukluk yapmıştır. Bunun üzerine Dündar Kılıç ile Mehmet Kabadayı, Cemal

Coşan'ın elinden tabancasını almışlardır. Bununla yetinmeyen kabadayılardan birisi Cemal'in başına demirle vurmuş, diğeri tabancasını çekerek dört el ateş etmiştir. Koma halinde Numune Hastanesi'ne kaldırılan Cemal Coşan ölmüştür."

Halil Soyuer: "İtfaiye Meydanı'ndaki kumarhane 1 Nisan 1962 gecesi yine dolar. Hatırlı ve isimli kişiler için dip tarafta yarı bir bölme vardır. Burada Ankara'nın ünlü Kabadayısı Kürt Cemali de bulunmaktadır. Gece yarısına doğru masalardan birisinde kumar yüzünden münakaşa çıkar. Münakaşa daha sonra kavgaya dönüşür. Aksilik bu ya, tam bu sırada elektrikler söner ve kahvede herkes birbirine girer. İşte bu kargaşa sırasında ünlü kabadayı Kürt Cemali'nin bıçaklandığı ve ağır yaralandığı anlaşılır. Cemali hemen Numune Hastanesi'ne götürülür, ama kan kaybından yolda ölür."[2]

Halit Çapın: "Ve günlerden bir gün Ankara'nın en namlılarından Kürt Cemali ile takıştı Dündar Kılıç... Sebep kumardı... Sebep, kumar oynatılan bölgelerin paylaşılamaması idi... Sebep horozlar ve çöplenecek çöplük meselesiydi bir başka deyişle...

Takışmaların ardı arkası gelmedi. Kâh bir taraf diğerinin yerini basıp darmadağın etti, kâh öbür taraf... Ve bir an geldi ki, ölüm mukadder... İki taraftan birinin mutlak mı mutlak, ölüp gitmesi gerekli...

İşte bu baskınların birinde, Kürt Cemali öldürüldü."[3]

Mehmet Kemal: "Kürt Cemali'yi bir gece Hergele Meydanı'ndaki bir kulübe kumara çağırıyorlar. Kumar oynanırken birden elektrikler kesiliyor, ışıklar yandığında, Kürt Cemali tabancadan edilen ateşle birkaç yerinden vuruluyor, olduğu yerde ölüyor. Kim vurdu denilirken, cinayet Kabadayı Mehmet ile Boyacı Arif'in üstünde kalıyor."[4]

Mehmet Kemal'in sözünü ettiği Boyacı Arif'in kim olduğunu araştırdım. Ayakkabı boyacılığından kabadayılığa geçtiği için lakabı böyle kalmıştı. Bir polisi öldürdükten sonra da ünlenmişti. Bununla birlikte, Cemali'nin öldürülmesi olayıyla ilgili olarak başka hiçbir kaynakta adı geçmemekteydi. Dinlediğim tanıkların hepsine sormama rağmen, onlar da olayla ilgili olarak böyle birini hatırlayamadılar. Hatırlanan tek Arif, Kabadayı Mehmet'in hapishane arkadaşı olduğunu bildiğimiz Hacettepeli Arif Demiray'dı, ama onun da Cemali olayıyla ilgisi yoktu.

Tanıklar Anlatıyor

Ardından çok konuşulan ve üzerinden uzun zaman geçen bütün olaylar gibi Kürt Cemali cinayeti de anlatıla anlatıla değişik biçimlere bürünmüştü. Bu yüzden ben yine aynı yöntemi kullanacağım ve dinlediklerimin hepsini alt alta sıralayacağım.

Sarı Mehmet (Kuyumcu) anlatımı:

"Kürt Cemali kahveye geliyor. Kahvenin arkasında bir oda vardı, orada kumar oynuyorlar, kılıç çekiyorlar. Kürt Cemali bunların hepsini yutmuş, yani parasını almış. Kafası da dolu, sarhoşmuş, içkili. Aslında gelmemesi lazım kahveye, çünkü onun muhiti Yenidoğan, ötekilerinin muhiti Hacettepe, eskiler hani birbirlerine gelip gitmezlerdi. 'Daha paranız yok mu?' falan diyor. Orada Yalçın (Öktem) isminde bir çocuk varmış, o da 'Yahu Cemali, yuttun işte bizi, daha niye konuşuyorsun' falan deyince 'vay sen bana hakaret mi ediyorsun' diye Cemali silahını çekiyor, elini havaya kaldırıp ateş ederken, namlunun ucu lambaya geliyor, ışık sönüyor. Bir-iki el havaya ateş ediyor, derken Kabadayı o anda kahvede yokmuş. Dündar falan varmış, Cemali'yi kahvenin kapısının yanına alıyorlar, tam o sırada Kabadayı içeri giriyor ve bir tane sıkıyor Cemali'ye. Yalçın denen çocuk da o zaten firar etti, bulunmadı, mahkemeye de çıkmadı, kapının arkasında hani kapı kapatmak için demirler olur ya, o demirle Cemali'nin kafasına vuruyor. Oradan Cemali'yi Numune Hastanesi'ne kaldırıyorlar, orada ölüyor. Ölünce Dündar'la Kabadayı'yı aldılar, Ankara Merkez Cezaevi'ne. Sonra avukatları kurşun yarasından değil, kafasına aldığı demir darbesinden öldüğünü iddia edince, Cemali'nin cesedini mezardan çıkardılar, otopsi yaptılar, otopside beyin kanamasından öldüğü anlaşıldı."

Laz Rahmi (Şencan) anlatımı:

"Dündar Kılıç, Mehmet Kabadayı Esen Park'ta eğlenmeye gitmişler, onlar oradayken Cemali'nin adamları geliyor, kulübü kırıyorlar. Aradan bir hafta geçiyor, Cemali Atatürk Orman Çiftliği'nde yemek yiyor, misafirleriyle. Misafirlerini bırakırken barıştırma amacıyla bunu Kabadayı'nın kulübüne getiriyorlar, yani hata etmiş arkadaşları. Dündar, Kabadayı ve Yalçın ise o sırada Esen Park'ta, bunların yeri hep Esen Park. Yalçın da onların arkadaşı. Yani yanlarında çalışan adamları, ona da yüzde on veriyorlar. Galiba Hırçın

Yalçın derlerdi ona. Şimdi Cemali oraya gelir gelmez Dündar'ın, Kabadayı'nın kulüpteki adamları korkuyorlar, hemen Esen Park'a telefon açıyorlar, Cemali geldi diyorlar. Dündar, Kabadayı ve Yalçın Esen Park'tan arabaya biniyorlar doğru İtfaiye Meydanı'na, kulübe. Onların yeri girişte önce düzdü, sonra aşağı doğru iki basamak inip çıkılıyordu. Cemali bakıyor ki geliyorlar, lagant tabancayı çekip bunlara çakıyor. Yakmıyor tabanca. Tabanca şöyle yakmıyor. Çiftlikten gelirken iki tane atmış. Hemen Kabadayı pat diye tutuyor elini, Dündar yere silah sıkıyor 'Aman öldürmeyin Cemali'yi' diyor, Yalçın bıçakla vuruyor, iki bıçak, kan zayiinden öldü Cemali. Yani Dündar vurmadı Cemali'yi, Mehmet de vurmadı."

Turhan Temuçin anlatımı:

"Kabadayı Hergele Meydanı'nda kumarhane açınca çok iş yapmaya başladı. Kürt Cemali'nin de kumarhanesi var. Fakat kimse Kürt Cemali'ye gelmiyor. Kürt Cemali, panik yaratabilmek, tehdit edebilmek için bir gece kumarhaneye gitti, kumarhaneyi bastı. Ve orada Kürt Cemali bıçaklandı, kurşun yarası yedi, bilekleri kırıldı, öldü. Cemali öldürüldüğü zaman Numune Hastanesi'ne kaldırıldı. Dündar ile Kabadayı'nın arkadaşları bana, git de sebebi nedir öğren falan dediler, Numune'ye gittim, tabii öğrenemedim. Faili olarak Kabadayı Mehmet yakalandı. Dündar bir süre saklandı. Bir çocuk daha vardı, esas yapan oydu. Mehmet'in yanına gelmiş, yelek falan giyen bıçkın bir çocuktu."

Olayı hep Dündar Kılıç ve Kabadayı Mehmet'i tutanlar tarafından dinlemiştim. Karşı tarafı da dinlemeliydim. Aradan kırk yıl geçmiş olmasına rağmen belki Kürt Cemali'nin yakınlarından hayatta kalmış olanlar, olayı hatırlayanlar vardır diye araştırmalarımı sürdürüyordum ki, şansım yine yaver gitti. Tam umutlarım tükenmek üzereyken ilginç bir rastlantı sonucu Kürt Cemali'nin yeğenlerinden birini buldum. Hem de Cemali'nin ölümünden sonra Kabadayı Mehmet'i öldürüp intikamını almış olan yeğenini!

Bu rastlantının nasıl olduğunu size muhakkak anlatmalıyım.

Hacettepe'deki bazı kişilerle görüşmek üzere arkadaşım Halil İbrahim Uçak ile Kızılay'dan bir taksiye bindik, bu konu üzerine konuşmayı sürdürerek gidiyoruz. Bir an genç taksi şoförünün aynadan bizi süzmekte olduğunu fark ettim. Tam göz göze geldiğimiz anda sordu: "Ağabey, siz Kürt Cemali'yi tanır mıydınız?" Şaşırarak, "Hayır" dedim, "ama içinde

onun da geçtiği bir kitap yazıyorum.” Bunun üzerine açıldı, “Benim babam Cemali’nin yakın arkadaşıymış, bu yüzden benim adımı da Cemal koymuş.”

27 yaşındaki Cemal Demir, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler bölümünden ayrılmaydı, şimdi bir yandan ailesiyle birlikte galericilik, bir yandan da taksi şoförlüğü yapıyordu. Bu tür konulara çok meraklıydı, ilgiyle okuduğunu söylediği *Reis* ve *Bay Pipo* kitabının yazarlarından biriyle karşılaşmak da onun için sürpriz olmuştu.

Bizi gideceğimiz yere bıraktıktan sonra benim fahri asistanlığımı üstlenmiş, Yenidoğan mahallesine gidip araştırma yapmış. Ertesi gün aradı, Kürt Cemali’nin yeğeni Nuri Coşan’ı bulmuş ve benimle görüşmeye razı etmişti.

Hemen gidip oturduğu kahvede bulduğum Nuri Coşan, Kürt Cemali’nin ağabeyi Niyazi Coşan’ın oğluydu. Amcası öldürüldüğünde 13 yaşındaymış. Kırk yıl önceki cinayeti kendisinin hatırladığı ve aile fertlerinden duyduğu kadarıyla, ama yeni birkaç boyut daha getirerek anlattı:

“Amcam erkek güzeliydi. Beşi erkek, ikisi kız, yedi kardeşin en küçüğüydü. Sıvas’ta askerliğini yapıyordu. Orada tanıdığı askerlik arkadaşı Yadigâr da Sıvas’ta vuruldu, ona da bir türkü yaktılar: ‘Yadigârım dedim, yine vurdular’.

Amcam askerden izinli gelmişti, o zamanlar bizim de kahvehanelerimiz vardı. Olay Kabadayı’nın İtfaiye Meydanı’ndaki kahvesinde oldu. Amcam kumara otururken Smith Wesson tabancasını ocakçıya teslim etmişti. Ocakçı tabancanın mermilerini boşaltmıştı. Olay komplo olarak önceden hazırlanmıştı, Kabadayı Mehmet Dündar Kılıç’a ‘Sen de ateş edeceksin, etmezsen seni de vururum,’ demişti. Aralarındaki anlaşma öyleydi. Dündar da mecburen silahını çekti, ama havaya ateş etti. Onun vurmadığını biliyoruz, bu yüzden o hedefimiz değildi. Olsaydı o da fazla yaşamazdı. O zamanki cinayet masası şefi Lazdı, Dündar’ın hemşehrisi olduğu için ona ‘Buradan kaç, seni yaşatmazlar,’ demişti. Kabadayı’yı amcam evlendirmişti. Olaydan sonra karısı babama gelip ‘Beni ne yaparsanız yapın,’ dedi, babam da ‘Hadi kızım evine,’ deyip onu gönderdi.”

“Kana Kan İsteriz”

Kürt Cemali’nin öldürülmesinin ardından Ankara’da büyük gösteriler oldu. Altındağ, Yenidoğan, Atıfbey mahallelerinden beş bine yakın kişi önce İtfaiye Meydanı’ndaki kahvenin önünde intikam sloganları attılar. Oradan Kabadayı Mehmet’in bulunduğunu öğrendikleri Adliye’ye yürüdüler. Gözaltındaki Kabadayı Mehmet Adliye’nin arka kapısından kaçırılıp doğru Merkez Kapalı Cezaevi’ne götürüldü.

Ve intikam sloganları gazete sütunlarına geçti...

3 Nisan 1962 Salı günü, başkentin sol eğilimli yerel gazetesi *Öncü’*de haber şöyle yer alıyordu:

“Kürt Cemali’yi Vurdular

Cemali’nin akrabaları ve fedaileri bağırdılar: ‘Kana kan isteriz.’

Cinayet para yüzünden işlendi, katil bulundu.

Altındağ, Yenidoğan, Bentderesi semtlerinin yakından tanıdığı ‘Kürt Cemali’ adıyla maruf Cemali Coşan dün öldürülmüştür. Sabıkalılardan ve tanınmış külhanbeylerden olan Mehmet Kabadayı ile arkadaşları tarafından öldürüldüğü iddia edilen ‘Kürt Cemali’nin fedaileri ‘Biz Kabadayı ve adamlarını temizlemezsek bu Ankara bize haram olsun,’ demişlerdir.

İtfaiye Meydanı’ndaki bir kıraathanede kumar oynamakta olan ‘Kürt Cemali’ ile Mehmet Kabadayı bir ara para yüzünden münakaşaya başlamışlardır. ‘Kürt Cemali’ beş bin lira kazanmış, Kabadayı ile arkadaşı Dündar Kılıç, bu parayı geri istemişlerdir. Buna sinirlenen ‘Kürt Cemali’ silahını çekmiş, fakat tabanca ateş almamıştır. ‘Kürt Cemali’ tabancasını ateşlemeye çalışırken Yalçın adındaki bir genç eline geçirdiği bir keski ile Cemali’nin başına vurmuştur. Başından kanlar akan Cemali bu defa tabancasını ikinci defa ateşlemiş ve tabancadan çıkan kurşun yere isabet etmiştir. Mehmet Kabadayı, Cemali’nin ateş etmesi üzerine tabancayı elinden almış ve bu sırada Dündar Kılıç adındaki şahısla birlikte ateş etmeye başlamıştır.

Dündar Kılıç ve Mehmet Kabadayı’nın tabancalarından çıkan kurşunlarla ağır şekilde yaralanan ‘Kürt Cemali’ koma halinde Numune Hastanesi’ne kaldırılmışsa da bir süre sonra ölmüştür.

Olaydan sonra ortadan kaybolan Mehmet Kabadayı saat 24.00 sularında polis tarafından bulunmuştur. Polise kendisinin teslim olduğunu iddia eden Kabadayı, Cemali’nin tabancasını da polislere vermiştir. ‘Ben bu suçu işlemedim, Cemali’yi Dündar vurdu,’ diyen Mehmet Kabadayı ilk sorgusundan sonra tevkif edilmiştir.

Cinayeti işledikten sonra kaçan Dündar Kılıç ile Yalçın henüz bulunamamıştır. Morg raporu tamamlanamadığından Cemali’nin hangi tabancadan çıkan kurşunlarla vurulduğu anlaşılamamıştır.

‘Kürt Cemali’nin yakınları ve fedaileri ise dün Numune Hastanesi’nin önüne toplanarak ‘Eğer biz Kabadayı ve ona yakın olanları yaşatırsak bize de yazık olsun!.. Kana kan isteriz. Cemali’nin öcünü alacağız,’ demişlerdir. Cemali’nin yakınları ve fedaileri saatlerce hastane önünde ağlamışlardır.

Polis maktulün ve katil zanlısının çeşitli suçlardan sabıkaları bulunduğunu, Kabadayı’nın 4 ay önce cezaevinden çıktığını bildirmişlerdir.”

Ankara’nın akşamları çıkan bulvar gazetesi *Resimli Posta* ise 10 Nisan 1962’de olayın yankılarını yazmayı hâlâ sürdürüyordu:

“Cemali’nin karısı dün konuştu: ‘Hükümet babadan kana kan istiyoruz.’ Cemali ailesini ziyaret ettik.

Göz çukurlarının içinde kaybolacakmış gibi duran, siyah, simsiyah gözlerini getirip, göz bebeklerimin taaa içine oturttu, belli belirsiz, anlamsız titrek bir sesle ‘komadılar,’ dedi. ‘Komadılar Allahsızlar bize onu...’

Kürt Cemali’nin evindeydik. 1 Nisan gecesi saat 21.30’da İstanbul Garajı yanındaki kahvehanede, nisan sürprizi yapılırcasına öldürülen Kürt Cemali’nin evinde... Karşımda anası Kezban vardı. Sol yanımda yetmiş yıllık ömrünü daima sağ elinde tuttuğu bastonuna dayanan babası Ahmet. Onun ötesinde ağabeyi İsmail. Ayaklarımın arasında çocukları Coşkun ve Aysel, Gülseren, Hüsnü, Eyüp vardı.

İsmail hemen yanında ise, konuşmak, bağırıp çağırmak, isyan etmek isteyen ‘olmaz, olmamalıydı, vurmamalıydılar, kanıma kan isterim, hükümet babadan kanıma kan isterim anladınız mı’ diye bağıran karısı Raziye hamileydi, gözlerinden sicim sicim akan yaş, alacakaranlığın içerisinde yanaklarından aşağı süzülüyor, sanki Cemali’ye ulaşmak istercesine kıraç toprağın üzerine akıp gidiyordu.

Cemali’nin bir oyuna kurban gittiğinde hemfikirdiler. İsmail ‘Oyun bu,’ diyor. ‘Bu düpedüz kalleşçe işlenmiş bir oyun. Adam tabancasını çıkarmadan ceketinin cebinden kasıklarına doğru ateş etmiş. Sonra biri gelmiş ensesinden şiş batırmış. Yuf olsun be. Yuf olsun hepsine. O gece kumar oynamışlar. Cemali onların on sekiz bin lira parası ile dört Reşat ve bir beşibiryerde altınlarını almış. Kumarı kaybedenlerden biri, ben eve gidip tapuyu getireceğim, siz o zamana kadar bekleye durun demiş. Ne olmuşsa işte ondan sonra olmuş. Karambole getirip Cemali’yi vurmuşlar. Cemali iridir, cüsselidir, sağlam yapılıdır. Öyle ensesine batırılan şişle falan ölmez. Kasığına yediği kurşunla öldü o. Kalleşçe, imansızca ateşlenmiş kurşunla. Sonra da tutup kapıya kadar sürüklemişler. Kan kaybetsin de ölsün demişler. Bir haber salıp taksi bile çağırmamışlar. Yuf olsun be, yuf olsun.

Doktorların verdiği raporda kasığına yediği kurşundan dolayı kaybettiği kandan öldüğü yazılıymış. Kurşunu sıkan Kabadayı, biliyorum ben Kabadayı’yı. On sene önce Sarı Veli’yi, daha sonra Ürgüplü Mustafa’yı da aynı yerden vurmuştu. Başçavuş Mustafa’yı da orasından vuracakmış ya isabet ettirememiş. Hem Dündar’ın Cemali’yi vurması için hiç sebep yok ortada. Altı aydan beri Cemali bakar ona. Nankörlük yapmaz o. Hadiseden sonra ona da bir oyun edip suçu üzerine atmak istemişler. Sen yat içerde biz bakarız demişler. Yalçın’a gelince hiçbirimiz tanımıyoruz onu. Niye şiş batırdığını da bilemeyiz. Ama şişle ölmedi Cemali, kasığına yediği kurşunla öldü. Yuf olsun be. Nasıl vururlar onu. Daha iki ay önce Kabadayı’ya yardım etmişti’...”

Gazetenin birinci sayfasında yer alan diğer haberler şöyleydi:

“Oscar’ı kazanan Sophia Loren sevinçten göbek attı.”

“Genelev açmak isteyen kaymakam protesto edildi: Batman kazasında son günlerde cinsi sapıklığın artması üzerine Kaymakam Ergun Nalbantoğlu kazada bir genelev açmaya karar vermiştir. Bu durumu protesto eden kaza halkı da İçişleri Bakanlığına 250 telgraf göndermişler ve bir sessiz yürüyüş yapmışlardır.”

“Yunanistan’da deprem oldu.”

“*The Times*’a göre Menderes’in hayatı yabancı bir şirkete sigortalıymış.”

“27 Mayıs’ta siyasi bir af bekleniyor.”

Keşanlı Ali Destanı

Kürt Cemali'nin öldürülmesi ve arkasından yapılan gösteriler müzisyenlerin ve yazarların da ilgisini çekti.

Kürt Cemali'yi önce Nuri Sesigüzel türkü yaptı:

"Kaderim böyleymiş ağlama anam

Cemalin boyandı al kızıl kana..."

Ardından da Piç Ahmet adında bir türkücü: "Dört kurşun yedim al kanım aktı..."

Eski Altındağlılar Haldun Taner'in ünlü "Keşanlı Ali Destanı" oyununun Kürt Cemali olayı üzerine yazıldığını, oradaki Sineklidağ gecekondu mahallesinin de Altındağ olduğunu söylüyorlardı.

Ben bunu pek anımsayamamıştım; oyununu ve filmini izlediğim Keşanlı Ali Destanı, Kürt Cemali olayına pek benzemiyordu. Ama Mehmet Kemal'in kitabında yazılanları okuyunca anladım ki söylenenler doğruymuş:

"Kürt Cemali, Altındağ ve Atıfbey'de çok sevildiğinden yaslar tutuluyor, ağıtlar yakılıyor. O günlerin akşam gazeteleri Cemali'nin öldürülüşünü ballandıra ballandıra yazıyorlar. Öyle ki, Haldun Taner'in dikkatini çekiyor. Bir gün Haldun Taner bana çıkageldi. 'Şu Kürt Cemali olayı nerelerde geçti, aslı ne öğrenmek istiyorum,' dedi. Haldun'u Altındağ ve Atıfbey'in çocuğu Avukat Şefik Günder ve Atıfbeyli Tahsin (Yaman) ile tanıştırdık. Öğrendi, inceledi, bu olaydan 'Keşanlı Ali Destanı' doğdu. "Keşanlı Ali Destanı" bir sanat yapıtıdır. Kürt Cemali'nin özel serüveni buradan pek çıkmaz. Ama Haldun Taner gerçek bir olaydan esinlenmiştir."[5]

Oyunun kitabına yeniden bir göz atınca, Haldun Taner'in bunu oyununa yazdığı önsözde söylediğini gördüm: "Altındağ'la ahbaplığım o tarihte başladı. Çoğu akşamlarım ve gecelerim orada geçti. Gecekondu dünyasında geçecek bir oyun tasarlamaya da işte, o tarihte başladım..."[6]

Keşanlı Ali Destanı 1964'te ilk sahnelenişinden sonra Türkiye'de 130, dünya sahnelerinde 342 kez oynandı. 1975'te ise sinemaya uyarlandı. Atıf Yılmaz'ın yönettiği, başrollerini Fikret Hakan ile Fatma Girik'in paylaştığı film, aynı yıl Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde en iyi ikinci film seçildi.

“Bizi Öldüreni Ankara’ya Vali Yaparlardı...”

Peki, ya cinayetle suçlanan Dündar Kılıç olay hakkında ne diyordu?

Kürt Cemali’nin ölümünden sonra yaratılan havadan bayağı ürkmüştü. Halit Çapın’a göre, “Allahımı inkâr edeyim, bizi öldüreni o zamanlar rahat Ankara’ya vali yaparlardı... Hem de alkış tutaraktan...” diyordu. Ama “namusuna, kitabına ve erkekliğine yemin etmekteydi ki, kendisi öldürmemişti Kürt Cemali’yi.”[7]

Suçlu olsun veya olmasın, bu olay Dündar Kılıç’ın yakasını hiç bırakmadı. “Kürt Cemali’yi sen mi öldürdün?” sorusu yaşamı boyunca sık sık karşısına çıktı.

Yaptıklarını saklamayan, birçoğunu da ayrıntılarıyla anlatan Dündar Kılıç, bu sorunun sorulduğu her yerde, konunun açıldığı her seferinde aynı tutumunu sürdürdü.

Çocuklarına ve yeğenlerine de Kürt Cemali’nin çok saygı duyduğu bir kişi olduğunu sık sık dile getirdi.

Hatta, Cemali’nin yeğeni Nuri Coşan Kabadayı Mehmet’i öldürmekten Bursa Cezaevi’nde yatarken, ona “Benim bu olayda bir suçum yok,” diye haber bile gönderdi.

1972’de İstanbul Sağmalcılar’da birlikte kaldığı siyasi tutuklulardan Feyyaz Kurşuncu, kendisi de Altındağlı olduğu ve çocukluğunda hep Kürt Cemali hikâyeleri duyduğu için Dündar Kılıç’a özellikle Kürt Cemali’yi öldürüp öldürmediğini sordu, “Kesinlikle benim bir alakam yok, ben yapmadım, benim üstüme yıkmaya çalıştılar ama ben yapmadım,” yanıtını aldı.

Haziran 1990’da *Playboy* dergisinin yaptığı röportajda, “Ben o olayda silah kullanmadım. Cemali’yi vurmadım. Yapsam, yaptıklarımı söylediğim gibi bunu da söylerim. Ama kesinlikle o arkadaşın ölümünde benim rolüm yok. Bir kargaşa içinde öldürüldü. Zaten bu davadan da mahkûm olmadım,” dedi.

Ve son olarak 1997’de Susurluk Komisyonu’na verdiği ifadesinde de şöyle söyledi: “Ankara’da bir Kürt Cemali olayı vardı. Bu benim bir arkadaşımdı. O olayda Mehmet Kabadayı öldürdüğü halde, Mehmet Kabadayı’nın abisi Cinayet Masası şefi idi o zamanlar, tuttular o zaman

cinayeti benim üzerime yıkmak istediler. Siz şimdi işlemediğiniz bir cinayeti üstlenir misiniz? Atila Aytek, Cemali'nin kahvesinde garsonluk yapıyordu genelevin içinde, bunu askeri mahkemelerde anlattım."[8]

Dündar Kılıç, gerek 1984'ten sonra askeri cezaevinde tutukluyken, gerekse çıktıktan sonra bu iddiasını, yani Atila Aytek'in Kürt Cemali'nin akrabası olduğu veya aynı gruptan Hüseyin Turan (Piç Hüseyin) ile birlikte büyüdüğü, bu yüzden kendisine düşmanlık beslediği iddiasını hep sürdürdü.

Yeri gelmişken, bu konuyu ilgili kişilere de sorduğumu belirtmeliyim. Atila Aytek'ten aldığım yanıt şöyle oldu: "Dündar'ın bana düşmanlığının eski kabadayılarla ilgisi yok. Hüseyin Turan'ı da, öteki kabadayıların çoğunu da tanırım, içeri almışlığım da olmuştur, ahbaplığım da. Bununla ilgisi yok."

Cemali'nin yeğeni Nuri Coşan ise şunları söyledi: "Dündar Mamak'tayken Atila Aytek Kürt Cemali'nin akrabasıdır dedi, ama bunun aslı yok, bir akrabalığımız yok. O Çerkez, biz Bayburtluyuz. Aytek o zamanlar bu semte gelip giden genç bir polisti, amcamı da çok severdi."

Dündar Kılıç'ın mahkemelerde dile getirdiği bir iddia da, Atila Aytek'in bir gün Bentderesi'nde alınan tabancasını emniyet müdürlüğüne teslim ettiği için ona kin beslemesiydi. Oysa Atila Aytek olayın böyle olmadığını, Bentderesi'nden Dışkapı'ya dönüşteki bir büfeden sigara alırlarken, büfenin yanındaki kahveyi basanların onları fedai sanarak başlarına silah dayayıp tabancasını aldıklarını, saldırganları takip edip tutukladıklarını ve tabancasını da geri aldıklarını söylüyordu (*Nokta*, 3.12.1984).

"Cezaevinde Hasmı Olan Başkaca Hasım Edinmek İstemez"

Kürt Cemali'nin akrabalarının intikamından korkan Kabadayı Mehmet ertesi gün gidip teslim oldu. Yalçın Öktem ise bütün aramalara rağmen bulunamadı.[18]

18 Bir iddiaya göre Dündar Kılıç İstanbul'a giderken Yalçın Öktem'i de beraber götürmüştü. Bunu Kürt İdris'e sordum, Dündar Kılıç'ın Ankara'dan yanında şimdi isimlerini hatırlayamadığı 3-4 kişi getirmiş olduğunu söyledi. Dündar Kılıç'ın yakınlarından emekli polis Lütfü Çolak da "Dündar Abi yanında çalışanları daima himaye ederdi. Ankara'dan gelirken orada yaşama hakkı verilmeyen

birkaç kişiyi de beraberinde getirmiş. Bunların arasında Kadir, Atilla, Nevzat ve Yalçın adında olanları hatırlıyorum," dedi.

Dündar Kılıç ise artık iyi bildiği taktiği kullandı, teslim olmadan önce bir-iki gün saklanıp havayı kokladı. Bu süre içinde ona yardımcı olan Doktor Turhan Temuçin anlatıyor:

"Olaydan sonra Dündar yanımıza geldi. Bizim Özhan adında Almanya'dan gelen bir arkadaşımızın İç Cebeci'de garsoniyer gibi bir evi vardı, zemin katında. Dündar'ı iki gün orada sakladık. Bütün Altındağ ayaklanmış, hepsi silahlanmış, bıçaklanmış, bütün Kürtler Ankara'ya dolmuş, harıl harıl Kabadayı'yı arıyorlar. Kabadayı akıllı, hemen gitti teslim oldu. Tutuklanıp hapse girdi. İki gün sonra da Dündar'ı en yakın arkadaşlarından şoför Saf Ahmet'in Chevrolet arabasıyla götürüp teslim ettik. Sıhhiye'de heykelin yanında bir kitap çarşısı var ya, onun üstü eskiden parktı, dondurma falan satarlardı, onun önünde tanıdık bir başkomisere teslim ettik, aldı götürdü."

Hapishanede Kabadayı Mehmet ile Dündar Kılıç ayrı bölümlerde ayrı koğuşlara düşmüşlerdi. Ulucanlar Cezaevi'nin bir özelliği iki bölüme ayrılmış olmasıydı. İki bölüm arasında birbirine geçiş olmadığından aralarında düşmanlık olanlar ayrı bölümlere yerleştirilirdi. O sırada hapiste olan eski kabadayılardan Sarı İlhami (İlhami Canpolat) bana Kabadayı Mehmet'in ikinci bölümdeki 10. koğuşta kaldığı halde, Dündar Kılıç'ın birinci bölümdeki 3. koğuşa verildiğini anlattı. Yani Kabadayı Mehmet düşmanlarından korunmuştu, ama Dündar Kılıç hasımlarının bulunduğu bölüme düşmüştü. Düşmesiyle de, başta Niyazi Coşan (Cemali'nin ağabeyi ve Nuri Coşan'ın babası) olmak üzere düşmanlarının saldırısına uğraması bir oldu. Cezaevi idaresi tarafından oradan alınıp hücreye kondu. Hücreye konunca da, Antep Canavarı ya da Abdullah Dayı adıyla tanınan Abdullah Palaz imdadına yetişti.

Toplam 43 kişiyi öldürmüş, 48 yıl hapis yatmış olan Abdullah Palaz'ın yaşamöyküsünün Turhan Temuçin tarafından kitap haline getirildiğini daha önce söylemiştim. İşte o Abdullah Dayı'nın yolu, hikâyemizin bu noktasında Dündar Kılıç ile kesişti. Abdullah Dayı o sırada aynı cezaevinin revirinde yatmaktaydı ve bu rastlaşma kitapta şöyle anlatılıyordu:

"Ankara'ya geldiğimde, Ankara'nın kabadayıları arasında kumarhane paylaşımı yüzünden bir cinayet işlenmişti. Kabadayı Mehmet'in kumarhanesini basan Kürt Cemali, Mehmet ve adamları tarafından Hergele

Meydanı’ndaki kumarhanede öldürülmüştü. Bu cinayetle ilgili olarak Kabadayı Mehmet ve Dündar Kılıç cezaevinde bulunuyorlardı. Dündar’ı tanımazdım. Ama Kabadayı Mehmet’le daha önce Ankara Cezaevi’nden kaçtığım zaman tanışmıştık.

Şimdi bunlar ikisi de cezaevindeler, ama Mehmet ayrı bir koğuşta yatıyor, Dündar ayrı bir koğuşta. Kürt Cemali’nin adamları var. Aşireti var. Bunun adamları ufak suçlar işleyip cezaevine girmişler. Amaçları Mehmet’i de, Dündar’ı da öldürmek. Kabadayı Mehmet tecrübeli hapishaneci. Ona ulaşmak biraz zor. Ama Dündar daha çok genç, gözü pek ama tecrübesiz ve çelimsiz bir genç, silahı da yok. İşte bunlar, bu Kürt Cemali’nin adamları, Dündar’ı sıkıştırdılar ve fena halde dövdüler. Dündar hastanelik oldu, ama idare tutup onu hücreye koydu. Hücreye girecek olan öbürkülerdi halbuki. Bu durumu hazmedemedim. Müdüre çıktım. Dedim:

‘Beyim burada ezilen Dündar, onu hücreye koyuyorsunuz. Onun hücrede değil, revirde olması gerekmez mi?’

Müdür beni tanıyor ve benimle bir sorun çıksın istemiyor. Zaten beni sevk etmek için bekliyorlar. Onun için bana terslenmedi.

‘Revire koyacaktım ama orada Cemali’nin adamları bir kötülük yaparlar diye korkuyorum. Yani revirde onu koruyamam.’

‘Ben revirde yatıyorum zaten. Siz getirin onu revire ben korurum.’

Dündar’ı hemen revire aldılar. O gece, ben revire çıkan idare merdiveninin başına bir sandalye atıp oturdum. Şimdi bu Cemali’nin adamları merdivenin başına kadar gelip geri dönüyorlar. Yukarı çıkamıyorlar. Cezaevinde hasmı olanlar, başkaca hasım edinmek istemezler. Cemali’nin adamları bana da dalsalar, beni hasım edecekler kendilerine. Onun için üzerime gelmediler.

Ben orada olduğum sürece, Dündar’a kimse dokunamadı. Ama Dündar da benim bu dostluğumu hiç unutmadı, zaman zaman sıkıştığımda bana dostluklar yaptı. Çünkü Dündar vefalı bir insandı.”[9]

Gerisini de Turhan Temuçin tamamlıyor: “Dündar bunu hiç unutmuyor. Ne zaman hapse girdiyse bir yardım yapıyor ona. Çok vefakâr insandı diyor Abdullah Dayı. Paşakapısı Cezaevi’ne giriyor, orada hemen kol kanat geriyor Dündar ona.”

“Öldürmekten Beter Ettim”

Dündar Kılıç bir süre sonra ikinci bölümdeki 6. koğuşa, Cemali’nin akrabalarının olmadığı bölüme verilmişti. Ama hapishanede adam öldürmek isteyenlerin başvuracağı başka yollar da vardı: Bu kez onunla aynı koğuşta kalan Yozgatlı Şahin adında babasını öldürmekten müebbet hapse mahkûm birini kiralık katil olarak tuttular.

Dündar Kılıç, bu ölümcül tezgâhtan da artık iyi bildiğimiz önsezisine eklediği yeni yetenekleri ile kurtulmasını bildi. Olayı Halit Çapın’a nasıl anlattığını dikkatle okursanız, bu anlatımdan bazı sonuçlar çıkarabilirsiniz:

“Mübarek Ramazan’dı. Allah kabul etsin, oruçluyduk. Üç cinayeti olan bir hoca teravih namazını kıldıracaktı. Abdest alıyorduk musluk başında... Meydancı[19] gelip uyandırdı bizi Allah razı olsun... Dedi ki vaziyet böyle böyle dedi... Yozgatlı Şahin pazarlığı kesti, seni öldürecek dedi... Biz de iyi dedik, hele bir öldürsün de görsün dedik. Herkes abdest almakta ya, musluk başında, bu baba katili yok... Seğirttim içeriye koğuşa... Kendi dolabının başında bir şeyler yapıyordu... Anladım ki bıçağını arıyor... Ayaklarımın ucuna basa basa yaklaştım. Hiç ses etmeden. Sonra dolanıverdim boynuna, soluğunu kesercesine... Bıçak elindeydi, beraberce yuvarlandık yere... Üstüne çıktım... Bağırtısına yetiştiler... Ayırmaya çalıştılar önce, amma ardından bıçağı görünce çekildiler yana...

19 Meydancı, cezaevindeki yoksul mahkûmlardan getir-götür ve temizlik işlerini yapan, ayrıca “ağalara” da hizmet gören kişidir. İdare ve koğuşlar arasında serbestçe dolaşabildiğinden her türlü haberi alabilir, oradan oraya taşıyabilir.

Aldım bıçağı elinden... Altımda öyle kıvranıyor... Gırtlağına soksam hemen canını alacam almasına da, içimden gelmedi işte... Suratına vurdum sadece... Parça parça ettim, bıçakla suratını, burnunu, ağzını filan... Öldürmekten beter ettim yani diyeceğim...”[10]

Kan ve şiddet dolu bir anlatıma yazarın ustalığı da eklenince ortaya çıkan tabloyu abartılı bulmuş olabilirsiniz. Ama ben yine de bu anlatımın içinden Dündar Kılıç’ı Dündar Kılıç yapan bazı nitelikleri süzmeye çalışmak istiyorum.

Şöyle ki;

İstihbarat ağı var; haberi meydancıdan alıyor.

Haberi aldıktan sonra önsezileriyle tehlikeyi kokluyor; herkes abdest alırken o çevresini kontrol ediyor ve katilin orada olmadığını seziyor.

Hızlı davranması sayesinde kavganın inisiyatifini eline geçiriyor; düşmanını dolabın başında bıçağını ararken sessizce kıstırıyor ve hareket imkânı vermeden boynuna sarılıyor...

İşin kıyıcılık ve gözünü kırpmadan şiddet kullanabilme kısmını hiç saymıyorum, bunlar zaten ünlü bir kabadayı olmasının olmazsa olmaz koşullarıdır.

Böylece bu bölümün en başında sorduğumuz “neden başkaları değil de Dündar Kılıç?” sorusunun yanıtı da biraz daha aydınlanmış oluyordu. 28 yaşındaydı ve girdiği yolun başlarında olmasına karşın hızlı adımlarla ilerlemekteydi. Ama onu başkalarından ayıran en önemli özelliği kendisine çizdiği uzun vadeli bir projesi olmasıydı: “En büyük olmak!”

“Ben En Büyük Olacağım”

Dündar Kılıç, meşru müdafaa halinde sayıldığı için Kürt Cemali cinayetinden beraat etti, Yozgatlı Şahin’i yaralama suçundan ise 3 yıl mahkûmiyet aldı. Hem Kabadayı Mehmet, hem de Dündar Kılıç 1963 affından yararlanıp tahliye oldular.

Oldular olmasına ama, Kürt Cemali olayı unutulmamıştı. Kürt Cemali’ye yakılan türküler hâlâ her yerde çalıyordu.

O zamanları hatırlayanlar bilirler; şimdiki kasetçalarların, CD çalarların yerine o tarihlerde taksi ve dolmuşlarda 45’lik plakçalarlar vardı.

Dündar Kılıç taksiye binse Nuri Sesigüzel’in “Kaderim böyleymiş ağlama anam, Cemalin boyandı al kızıl kana” türküsünü duyuyor, kahveye, meyhaneye gitse Piç Ahmet’in “Dört kurşun yedim al kanım aktı” türküsünü işitiyordu.

O günlerde üzerinde yoğun bir baskı hissettiği, beş yıl sonra Halit Çapın’a anlattıklarından da belli olmaktaydı:

“Halit Abi, Allah inandırsın Ankara’da bu plakları dinleyip, rakıyı şarabı içen, silahlanıp, bıçaklanıp bizi öldürmeye çıkmakta...

Baktım ki dayanılacak gibi değil... Gittim Nuri Sesigüzel'i buldum... Dedim ki, 'Neden yani Nuri Bey? Siz insanları neşeye boğmayı düşüneceğinize böyle bir plak yapmaktasınız ki, bizim canımızı aldırmak istercesine. Di mi yani Nuri Bey,' dedim. Hak verdi... 'Seni tanımış olsaydım. Sana zararlı olacağını bilseydim. Yapmazdım bu plağı,' dedi. Bize de diyecek bir laf kalmadı."[11]

Katil zanlılarının salıverilmesi Altındağlıların ve Cemali'nin yakınlarının adalete güvenlerini sarsmış, kişisel intikam duygularını daha da kamçılamıştı.

Dündar Kılıç buna rağmen gözü karalığını yine gösterdi; aleyhindeki koşulları ve tehditleri bile bile yeniden, ama bu kez kendi semti olan Samanpazarı'nda bir kumarhane açtı. Yine gösterişli bir açılış yapıp ünlü kabadayıları davet etti.

Kabadayı Mehmet'in ise gözü korkmuştu, tahliyesinden sonra bir süre evinden dışarı çıkmadı. Daha sonra Nevşehir Cezaevi'nden tanıdığı bir arkadaşının nakliye şirketine ortak olup yazıhanesinde oturmaya başladı.

Ama bu işlerden elini eteğini çekmiş olması can güvenliğini sağlamaya yetmemişti. "Kanlıları" onu öldürmeye kararlıydı. Bir gün Posta Caddesi'nde yürürken Kürt Cemali'nin yakınlarından Asker Ahmet veya Tahtabacak Ahmet lakaplı biri tarafından kurşun yağmuruna tutuldu. Kaldırıldığı hastanede ameliyat edilerek kurtarıldı.

Aslında mesele artık sadece Kürt Cemali'nin intikamını almaktan çıkmıştı. Cemali cinayetinden sonra leyhlerine esen olumlu rüzgârları arkalarına alan Altındağ'ın bıçkın delikanlıları yeraltı âleminin bütün kazancına göz dikmişlerdi. Bentderesi genelevlerini ele geçirmişler, bar-pavyon rantına ortak olmuşlar, geriye kumarın tamamına egemen olmak kalmıştı. Hacettepe bölgesinde hâlâ sözü geçen "eskileri" yıldırıp, buraları terk etmeye zorlamaları gerekiyordu.

Yakın dostları, örneğin Turhan Temuçin Dündar Kılıç'a Ankara'yı terk etmesini öğütlemekteydi: "İstanbul'a gitmesini ben önerdim. Boğaziçi gemilerinde çaycılık yapmıştı daha önce, onun için İstanbul'a bir yakınlığı vardı. 'Burada kalma,' dedim, 'İstanbul'a git. Burada seni harcarlar.' Çünkü Dündar tek başınaydı, istediği zaman on kişinin içine dalan delinin biriydi."

Dündar Kılıç'ın daha bu önerileri düşünmesine fırsat kalmadan kumarhanesi saldırıya uğradı. "Bentderesi'nin çocukları" adı da verilen

yeniyetme delikanlılar, başlarında Japon Yaşar adında biri olmak üzere kumarhaneyi bastılar. Dündar Kılıç'ın yanında İbrahim Kan adında bir arkadaşı daha vardı, tanıkların anlattığına göre, ikisi birlikte yirmiden fazla mermi sıkarak bu saldırıyı püskürttüler. Olaydan sonra İbrahim Kan Bursa'ya kaçtı, Dündar Kılıç da hemşehrisi Laz Rahmi'ye sığındı.

Bundan sonrasını Rahmi Şencan'dan dinleyelim: "Dündar kaçıp geldi benim eve. O zamanlar Yenişehir'de oturuyordum, İzmir Caddesi'nde. Dündar eve geldi, 'Ağabey olay böyle böyle oldu, polis, mahkeme beni arıyor,' diye anlattı. Ben aldım Dündar'ı tek başıma, adliyede yüz tane Kürt birikmişken götürdüm teslim ettim savcıya. Savcı onu mahkemeye gönderdi, mahkeme tevkif etmedi. Aldım geri getirdim eve. 'Ağabey ben İstanbul'a gideceğim,' dedi. Tabii burada artık iş yapması kolay değildi. 'İyi olur,' dedim, tuttum ben ona güzel bir mektup yazdım, Oflu'ya. Dedim çok önemli bir arkadaşımız, hemşehrimiz, oraya geliyor, yardımcı ol. Oflu da hemşehrilerine çok önem verirdi, rahmetli Oflu Hasan. Osman'ın, Hüseyin'in ağabeyleri Hasan. İstanbul'da temeli atan Oflu Hasan Cevahir'dir. İşte böylece gitti Dündar..."

Dündar Kılıç, İstanbul'a gitmeden önce Hacettepe'de "Havuzlu Meydan" kahvesini çalıştıran Rizeli Mustafa Sayın'dan da (Sedina Mustafa) bir miktar yardım aldı.

Evet, Dündar Kılıç, dostlarının öğütlerini dinleyerek seçimini İstanbul'a gitmekten yana yapmıştı. Ama bunun tek nedeni beladan kaçmak değildi. Hatırlayacak olursanız, yakın dostu Turhan Temuçin'e çok önceleri açılmış ve "Ben en büyük olacağım" demişti. Önceleri bir heves, bir slogan gibi görünen bu arzusu artık bir ihtiras haline geliyordu ve bu ihtiras onun yazgısını da belirleyecekti. Dündar Kılıç orta ve uzun vadeli planlar yapabilen biriydi ve bu yüzden sıradan bir kabadayı değildi. Gözü kara olması da sanıldığı gibi düşüncesizce hareket etmesinden doğmuyordu. Temkinli davranıyor, tehlikeleri tartıyor, ancak kararını verdikten sonra harekete geçince gözü kara gidiyordu.

En büyük olmanın yolunun Ankara'dan değil, İstanbul'dan geçmekte olduğu düşüncesine aklı yatar yatmaz şansını orada aramaya karar verdi. Ne de olsa "İstanbul'un taşı toprağı altın" denmiyor muydu?

Ankara defterini kapatıp Dündar Kılıç'ı İstanbul'a götürmeden önce son bir noktayı daha belirtmeliyim: Dündar Kılıç Hacettepe ile ilgisini hiçbir zaman kesmedi. "En büyüklerden biri" olduğu zamanlarda bile Ankara'dan

gelen eski dostlarını ve mahalle arkadaşlarını Hilton Oteli'nde ağırladığını yeri geldikçe göreceğiz.

Hacettepe'de bıraktığı en sağlam dostlarından biri "Tütünsüz Ali" denilen Ali Aslan'dı. Önceleri filmci olan, Çiçek Sineması'nda çalışıp, sinemalara film getirip götüren Ali Aslan, daha sonra MİT'e alındığı için "MİT'çi Ali" adıyla tanınmaya başladı. Dündar Kılıç onunla ilişkisini her zaman canlı tuttu. İstanbul'a gittikten sonra, Hacettepe'deki yoksullara dağıtılması için sürekli yardım gönderiyordu ve bu yardım köprüsünü de Ali Aslan üzerinden kurmuştu. MİT İstanbul Bölge Başkanı Nuri Gündeş'in de akrabası olan Ali Aslan'ın, Dündar Kılıç'a zaman içinde çok büyük iyilikleri dokundu. Bir bakıma onun MİT'teki gözü kulağıydı.

Mehmet Kabadayı'nın Ölümü

Kabadayı Mehmet'e gelince...

Onun dramatik sonu, Dündar Kılıç'ın İstanbul'a gitmekle ne kadar öngörülü davrandığını da gösterecekti; çünkü Kabadayı Mehmet 47 yaşındayken sokak ortasında kurşunlanarak öldürülecekti.

6 Nisan 1965 günü cereyan eden olay ertesi günkü gazetelere şöyle yansıdı:

"İtfaiye Meydanı'nda bir sabıkalı öldürüldü - İki yıl önce İtfaiye Meydanı'nda çıkan bir kavga sırasında tabanca ile öldürülen Cemali Coşan'ın katili olduğu iddiasıyla yargılanan ve bir süre sonra serbest bırakılan tanınmış sabıkalı Mehmet Kabadayı, dün saat 13.00 sıralarında İtfaiye Meydanı'nda, sokak ortasında, Cemali Coşan'ın yeğeni 16 yaşındaki Nuri Coşan tarafından tabanca ile öldürülmüştür. Nuri Coşan, dün saat 13.00 sıralarında İtfaiye Meydanı'ndaki bir kahveden çıkarak Ulus Meydanı'na giderken, eski Doğanbey karakolunun önünde karşıdan gelen Mehmet Kabadayı ve onun bir arkadaşı ile karşılaşmıştır. Daha önceden Mehmet Kabadayı'yı vurmayı aklına koymuş olan Nuri Coşan bu fırsatı kaçırmamış ve Mehmet Kabadayı yanından geçtikten sonra hemen geri dönerek iki adım gerisinde bulunan Mehmet Kabadayı'ya arkasından ateş

etmiştir. Mehmet Kabadayı ciğerlerine saplanan kurşunun etkisiyle yere yuvarlanmıştır. Nuri Coşan bu arada silahını ikinci defa ateşlemiştir. İkinci kurşun Mehmet Kabadayı'nın sol yanağına saplanmış ve kafatasını parçalamıştır. İkinci şube müdürünün odasında gazetecilerle görüştürülen Nuri Coşan 'Bir süre önce öldürülen amcamın intikamını aldım. Eğer Kabadayı öldü ise sevineceğim, ölmedi ise ikinci sefere,' demiştir. Ölen Mehmet Kabadayı ise, daha önce bir adam öldürmüş, ayrıca Cemali Coşan'ı öldürdüğü iddiasıyla yargılanmış, ancak yeter delil bulunamadığı için bir süre sonra serbest bırakılmıştı. Ankara'nın haraç almak suretiyle geçinen sabıkalılarındandı."[12]

Ben cinayeti Nuri Coşan'ın kendisinden de dinledim.

Olay günü takip ettiği Mehmet Kabadayı'nın arkadaşı Arif Demiray ile birlikte yemek yediği İtfaiye Meydanı'ndaki lokantanın önünde pusuya yatmıştı. Lokantadan kürdanla dişlerini karıştırarak çıkan Kabadayı, orada saklanmış olan 16 yaşındaki Nuri Coşan'ı fark etmedi, etse de tanımazdı. Nuri Coşan saklandığı yerden çıkarak Kabadayı Mehmet'in üzerine bir şarjör mermi boşalttı. Arif Demiray kaçıp kurtuldu, ama zaten hedef de alınmamıştı.

Cemali öldürüldüğünde "Hükümet babadan kana kan istiyoruz" diyen aile, aradan tam üç yıl geçip de "Hükümet baba kanlarını almayınca" kendi kanını en genç üyelerinden biri vasıtasıyla kendisi almıştı.

Nuri Coşan idamla yargılandı, ama cezası yaş küçüklüğünden hafifletildi. İdama mahkûm iki koğuş arkadaşından birinin At Pazarı'nda, diğerinin cezaevinde asılmaya götürülüşünü izledi. Dokuz yıl süren hapisliğinde 12 cezaevi dolaştı ve 1974 affıyla tahliye oldu...

Beşinci Bölüm

“İSTANBUL’UN TAŞI TOPRAĞI ALTIN”

Anadolu’dan İstanbul’a göçün giderek hızlandığı yıllardaydık. İstanbul sokakları kırsal kesimlerden gelen ve genellikle inşaatlarda “amele” olarak iş bulabilen insan manzaralarıyla dolmaktaydı. Öyle ki, o yıllarda Yeşilçam’da yapılan belki de üç filmden biri, sırtında yorganıyla Haydarpaşa tren istasyonunun merdivenlerinden inen bir taşralının görüntüsüyle başlamaktaydı. Bu görüntü, zamanla köyden kente göçün simgesi haline gelecekti.

Evet, “İstanbul’un taşı toprağı altın” deniyordu, ama bu söz, elbette herkes için geçerli değildi. Yine de güvenilecek bir şeyler olmalıydı; ufak da olsa bir birikim, yatacak yer, çalışacak iş bulmaya yardım edecek akrabalar, hemşehriler veya eş dost.

Geçimini kabadayılık yaparak sağlamaya gelen Dündar Kılıç ise her şeye rağmen başka gurbetçilerden, sırtına yorganını vurup gelenlerden daha iyi bir konumda sayılırdı. Cebinde bir miktar para ve Oflu Hasan’a yazılmış bir mektup, Hasköy’de barınacak bir yer bulmaya yarayacak akrabaları ve kabadayı âleminde daha önce kurmuş olduğu dostlukları vardı.

Ve Dündar Kılıç İstanbul’a gelişini şu üç cümleyle özetliyordu:

“İstanbul’a geldiğimde yanımda 25-30 bin lira kadar para vardı. Hasköy’de bir ev kiraladım ve cezaevlerinden gıyaben tanıdığım İdris Özbir ile birlikte Beyoğlu’nda bir kumarhane açtım. Büyükparmakkapı Şöhretler Kulübü’nü kumarhane olarak birlikte çalıştırmaya başladık.”[1]

Yanındaki para, kimilerine göre babasının fırınlarından birini satmasıyla elde edilmiş, kimilerine göre ise Ankara’daki kabadayılık döneminin “birikimlerinden” kalmıştı.

Hasköy’de ev kiralaması ise, kardeşi İbrahim Kılıç’tan öğrendiğime göre, oraya daha önce gelip yerleşen akrabaları sayesinde olmuştu. Gerçi İstanbul’da kiraladığı bir ev vardı, ama daha birkaç yıl yerleşik bir hayatı olmayacaktı. Dündar Kılıç’ın İstanbul’daki ilk yılları az sonra da göreceğimiz gibi sürekli ölüm korkusu altında geçti. O nedenle sık sık yer değiştiriyordu. Annesini, babasını ve kardeşlerini, Ayşe Hanım’ı ve kızı Hülya’yı Ankara’da bırakmıştı, bu yüzden bir süre daha Ankara’ya gidip gelmeyi sürdürecekti.

CV'si Sağlamdı!

İstanbul'a gelir gelmez "iş" bulduğunu, yani bir kumarhaneye ortak olduğunu söylemesinde şaşılacak bir şey yoktu. Geçen bölümlerden anımsayacağınız üzere, Dündar Kılıç'ın CV'si, yani İstanbul'da kendine bir yer edinebilmesi için gerekli kısa özgeçmişi ve referansları bayağı sağlamdı!

Bir kabadayının işlediği cinayetlerin sayısı özgeçmişinde önemli bir yer tutardı. Onların dilinde öldürülenlere "leş" denirdi ve kabadayılar için "kaç leşi var?" sorusu kaç kişi öldürdüğü anlamına gelirdi. Dündar Kılıç'ın henüz "leşi" yoktu, ama Kürt Cemali gibi ünü Ankara dışına taşmış bir kabadayının ölümünden sorumlu tutuluyordu. Ayrıca birçok yaralama olayı vardı. Hapishanede hayatına kasteden bir kişiyi öldürme fırsatını yakalamışken canını bağışlamıştı. Racona göre bu da olumlu bir puan sayılırdı. Cesareti ve ataklığı sayesinde kendi çapında belli bir ün yapmıştı.

"Racon eğitimi" görmüştü, çıraklık döneminde tanınmış "ustaların" yanında bulunup onlardan ders almıştı ve kurallara aykırı bir davranışına rastlanmamıştı. 7-8 yıl önce Avni Çakıroğlu'nu yaralaması vardı ama o zaman kendini savunmuştu ve olay daha sonra tatlıya bağlanmıştı.

Otuz yaşındaydı, bu yaşa göre küçümsenmeyecek bir hapishane deneyimi edinmişti, hapishanelerde kurulmakta olan yeni düzenin temsilcilerindendi.

Ortamı ve o âlemin insanlarını tanıyordu. Kumarhane açılışları sayesinde birçok kumarhaneyi ve sahibini tanımıştı. Bunu kendisi de belirtiyordu: "Rahmetlik Hasan Ağabey, yani Oflu Hasan ve Kürt İdris benim ilk arkadaşlarımdı. Sonra Hasan Ağabey'in kardeşi Osman vardı..."[2]

"Referansları" iyiydi. Karadenizliydi, Karadenizli kabadayıların tavsiyesiyle İstanbul'daki Karadenizlilerin yanına geliyordu. Karadenizliler için akrabalık ve hemşehrilik dayanışması her şeyden önce gelirdi. Ve Dündar Kılıç'ın yakın köylüsü olan Ofluların İstanbul'un yeraltı dünyasında önemli bir ağırlıkları vardı. "Âleme girmesine" ve ucundan bucağından kumarla uğraşmasına işte bütün bunlar sayesinde göz yumuldu.

Ve Dündar Kılıç İstanbul'daki yaşantısına ünlü Kürt İdris'le dostluk ve ortaklık kurarak başladı.

İdris Özbir de bulunduğu yere Dündar Kılıç’a benzer aşamalardan geçerek ulaşmıştı. Kars’ın Susuz ilçesinin Kızılçakçak köyünde doğmuş, ekmeğini kazanmak için İstanbul’a gelmişti. Önce bir lokantada iş buldu, ama 17 yaşındayken işlediği bir cinayetten 4,5 yıl ceza alıp hapse düştü. Hapisteyken iki kişiyi daha öldürdü, meşru müdafaa halinde sayıldığından 17 ay ceza aldı. İki suçtan toplam 4 yıl yattıktan sonra tahliye oldu. Bir hanın çay ocağını işletmeye başladı. Daha sonra Tarlabaşı’nda bir kumarhane açtı. O bölgeyi haraca kesen ünlü kabadayı Nurettin Onay bu rekabeti kaldıramadı. Kumarhanesini bastığı İdris’in kardeşini yaraladı ama silahına sarılan İdris de Nurettin Onay’ı öldürdü. O sıralarda milletvekili olarak parlamentoda bulunan Burhan ve Orhan Apaydın kardeşler avukatlığa ara verip yazıhanelerini kapatmışlardı. Ama eski dostunun başının dertte olduğunu duyan Burhan Apaydın “Hapishane arkadaşlığı unutulmaz,” dedi ve kardeşi Orhan ile birlikte İdris’in vekâletini alıp duruşmalarına girdi. İdris Özbir 11 ay yattıktan sonra beraat edip 1964’te tahliye oldu.

Kabadayı Âleminde Kürt-Laz Dayanışması

Kaderin cilvesine bakın ki, Dündar Kılıç Ankara’da Kürt lakaplı bir kabadayıyı öldürmek iddiasıyla yargılanmış, Kürtlerden kaçıp gelmiş ama İstanbul’da Kürt lakaplı başka bir kabadayıyla dost, hatta ortak olmuştu. Kürt İdris ile dostlukları, araya bazı kısa dönemli dargınlıklar girmiş olsa da Dündar Kılıç’ın ölümüne kadar sürdü. Her ikisinin birbirlerini ölümden kurtardıkları bile oldu, hatta bir keresinde Dündar Kılıç hemşehrileriyle başını derde sokma pahasına Kürt İdris’i kurtaracaktı.

Aslında Dündar Kılıç’ı tanıdıkça bunda şaşılacak fazla bir şey olmadığını göreceksiniz, çünkü Karadenizli olmasına karşın bölgeci bir anlayışı yoktu, davranışlarına bölgecilik yön vermezdi. Kürt İdris de bu âlemde bölgeciliğin bir yarar sağlamayacağını yaşayarak öğrenenlerdendi. Kürt İdris, Dündar Kılıç ile bu konuda çok iyi anlaştıklarını bana şöyle anlattı: “Bölgeciliği ortadan kaldırmak için Dündar’la ben bir araya geldik, ötekiler

de bizden feyz aldılar. Bakıyorlardı ki, biz ikimiz de kendimize göre saygın insanlardık. Herkes mecbur oldu. Az bir zaman hapishanede de beraber kaldık, orada da uğraştık, her tarafa yansıdı bu şekilde bizim arkadaşlık yapmamız. Sonra Türkiye'nin her yerinde Kürtle Laz ortaklıklar kurdu. Arkadaş-lığımızın en önemli yönlerinden biri de buydu."

Zaten kabadayıların tarihinde sanıldığı gibi bir Kürt-Laz çatışması da yoktu. Tam tersine, her iki gurbetçi grubun da başlangıçta İstanbul'da tutunabilme, varlıklarını sürdürebilme gibi ortak bir mücadeleleri vardı. Bu kaygı onları her zaman birbirlerine yakınlaştırdı, birbirlerinin alanlarına saygı göstermeye, ortaklıklar kurmaya zorladı. Bunun istisnaları, zaman zaman bölgeciliğin kışkırtıldığı dönemler oldu, ama hiçbir zaman genel bir çizgi haline gelmedi. Aksine, Karadenizlilerin kendi aralarında, Güneydoğuluların kendi aralarında anlaşmazlığa düşmelerine rastlandı. Oflu İsmail-Rizeli Gacero Yılmaz kapışması, Sürmeneli Dündar Kılıç ile yakın köylüsü Arsinli Alaattin Çakıcı anlaşmazlığı bunun örneklerindendi. Mehmet Nabi İnciler (İnci Baba) ile Ali Yasak (Drej Ali) çatışması da Urfalılar arası anlaşmazlığa örnek verilebilirdi. Kabadayılar arasında da, daha sonra mafyalaşan gruplar arasında da ortaya çıkan anlaşmazlıkların esas nedeni, rekabet veya alan paylaşımıydı.

Dündar Kılıç İstanbul'a geldiğinde İdris Özbir de hapisten daha yeni, ama Kürt İdris namıyla ünlü biri olarak çıkmış, Tarlabaşı'ndaki kumarhanesinin başına dönmüştü. Bu bölge aslında fuhuşla kumarın birlikte yürüdüğü bir bölgeydi. Ama Kürt İdris de "muhabbet tellallığı" dediği fuhuşa karşıydı ve Dündar Kılıç ile iyi anlaşmalarının nedenlerinden biri de buydu. Ve kumarhanesine yeni arkadaşı Dündar Kılıç'ı da ortak etti. Kürt İdris'in Tarlabaşı Kımız Sokak'taki kumarhanesinde ortaklık kurmuşlardı. Bu ortaklık daha sonra açılan Şöhretler Kulübü'nde devam etti. Ben bu ortaklıkların nasıl başladığını da Kürt İdris'ten dinledim:

"Dündar Ankara'ya gittikten sonra hapse düşmüş. Cezayı bitirip çıktıktan sonra buraya geldi. Kapımı çaldı, 'Beni tanımadın mı?' dedi. 'Yok vallahi tanımadım,' dedim. Kendini tanıtınca sarıldık, öpüştük, sonra arkadaş olduk, o konuşmaları falan çok hoşuma gitti benim. Çok cezbedici konuşmalar yapar,
fıkralar anlatır. Bu başladı her gün gelip gitmeye. Baktım bir işi gücü de yok, üç-dört tane de etrafında adamları var. Kumar oynuyorlar, adam getiriyorlar, kumarbaz getiriyorlar, gel öyleyse dedim, Allah ne verdiyse

ortak olup paylaşalım. Biz aşağı yukarı birkaç sene çalıştık beraber. İlk yerimiz Kımız Sokak'taydı, çok meşhur bir sokaktı orası. Ben Dündar'ın konuşmalarını da seviyordum, çok konuşkan bir arkadaştı. Her konuşmasında gülmeye mecbur kalırdın, her ne konuşursa. Mesela bir gün büyük miktarda para kazanmış, şaka yapa yapa dünyayı ayağa kaldırdı, parayı yere koyuyor tekmeliyor, ama o anın havasına göre yapıyor, herkes gülmekten kırılıyor. Bir bakarsın o parayı çantaya koymuş herkese beşer bin, onar bin dağıtır. Ertesi gün yine kazansa yine dağıtır. İki yakası bir araya gelmiyordu. Ondan sonra Şöhretler'e geçtik. Şöhretler Parmakkapı'daydı. Orada da güzel kumarlar yaptık. Rahmetli Adanalı Süleyman Sırrı vardı, o da ortağımız oldu. İstanbul'da birçokları bizim yanımızdan geldi geçti yani, ama biz Dündar'la hiç değişmemek suretiyle çalıştık..."

İstanbul Parsel Parsel

Dündar Kılıç İstanbul'un yeraltı dünyasına bir kenarından da olsa girmişti girmesine, ama önü çok açık değildi. Her bölgesi başka bir kabadayının ya da "ailenin" egemenliğinde olan İstanbul'da kendine bir yer bulması pek kolay görünmüyordu.

Bilirsiniz veya rastlamış olmalısınız, günümüzde gazetelerde zaman zaman İstanbul'un mafya haritası yayımlanır. Bu haritalarda İstanbul parsel parsel bölgelere ayrılır ve hangi mafyanın hangi bölgeye egemen olduğu gösterilir. Örneğin, Fatih, Kurtuluş, Beyoğlu: kumar ve fuhuş; Eyüp, Kadıköy: çek-senet; Laleli: pasaport, vize; Eminönü: döviz, jeton, bilet; İstinye, Sarıyer: çay bahçeleri; Beşiktaş: otopark; Levent: tahsilat; Etiler: uyuşturucu; Ümraniye, Kartal, Pendik: arazi, vs...

Aslında bu durum bugün ortaya çıkmış değil. 60'lı yılların başlarındaki İstanbul da, şimdiki kadar olmasa bile bazı egemenlik bölgelerine ayrılmış durumdaydı. Tabii o zamanlar rant sağlayan yasadışı alanlar bugünkü kadar çeşitli, paylaşım da bugünkü kadar organize değildi. O dönemin faaliyet alanları kısıtlıydı. "Koruma ücreti" adı altında haraç alınan kişiler de gazino

ve eğlence yeri sahipleri, randevuevi ve genelev çalıştıranlar, tefeciler ve kumarhane işletenlerdi.

O günlerde İstanbul'un parsellenmesi daha çok hangi bölgede kimin raconunun geçtiğini belirlerdi ve kimse başkasının bölgesinde racon kesmeye kalkışmazdı. Racon kesen kabadayının bir kulübü veya basit bir kahvesi olurdu, genellikle orada oturur, arandığı zaman orada bulunurdu.

İlginç bir örnekle canlandırmam gerekirse, kendisini "üç kuşak mafya avukatı" olarak adlandıran Muhittin Yüzüak'ın o dönemle ilgili bir anısını aktarayım:

"Tophane'de bir adamın davasına bakmıştım. Bu davadan dolayı bana on lira borçluydu. O yıllarda on lira iyi paraydı. Ben bu parayı alamamıştım. Tarlabaşı'nda kahve işleten, Beyoğlu'nda sözü geçen Oflu Avni vardı, Avni Çakıroğlu. Allah rahmet eylesin, çok değerli bir insandı, öğrenciliğimde sık sık yanına gittiğim için tanırdım. Avni Ağabey'e gittim dedim ki, böyle böyle, 'Ben Tophane'de Kumbaracı Yokuşu'nda oturan bir adamı cezaevinden çıkardım, bana on lira borcu var ödemiyor. Bir adam gönder de şu parayı alalım,' dedim. 'Vallahi yeğenim ben oradan sorumlu değilim, orası Arap Nasri'den sorulur' dedi. 'Nasri Ağabey'e söyleyelim de o halletsin,' dedi. Nitekim Nasri Bey'e söylemişler, o da adam göndermiş, benim on lirayı almışlar, bana Tokatlıyan Han'daki yazıhaneme getirdiler. Yani birbirlerinin bölgelerine öylesine saygılılardı ki, Oflu Avni oraya bir adam gönderip o parayı istetmeyi düşünmedi, Arap Nasri'nin kulağına gider de ayıp olur diye."

Arap Nasri (Mete) Siirtliydi, Heybetlilerin de akrabasıydı, bu anlatılana göre Tophane tarafından sorumluydu. Yine bu anlatılana göre Tarlabaşı ve Beyoğlu'nun bir bölümü Oflu Avni'den soruluyordu. Bir bölümünde ise Nurettin Onay'ı "tasfiye etmiş" olan Kürt İdris vardı ve Dündar Kılıç da İstanbul yaşamına oradan başlamıştı.

Beyoğlu ve Sıraselviler bölgesi Oflu Hasan'ın (Cevahir) egemenliğindeydi.

Oflu Hasan, köyünden geldiği İstanbul'da ilk iş olarak Tophane'de hamallık buldu. Hamallardan haraç isteyen birini Sürmene bıçağı ile yaralayınca adı büyümeye başladı, Tophane'nin haracını kendisi almaya başladı. "Tophane'de Araplar denen bir gruba karşı Galatalı Lazlar grubunun başında yürüttüğü çete savaşı dillere destan olmuştu. Bu savaşlarda iki taraf da çok ölü ve yaralı vermiş, sonunda aralarında racon

kesmişlerdi. Oflu Hasan prensip olarak sulhçu biriydi. Oflu Hasan sözü kanun gibi dinlenen adamdı. Hani Amerikan mafyasında bir deyim var ‘Il capo dei tutti i capi’, yani ‘bütün başların başı’ diye, kabadayılar arasında böyle bir yeri vardı.”[3] Yıldızı parlayınca Tophane’den Beyoğlu’na sıçradı. Kumar oynatmaya ve kumardan haraç almaya, anlaşmazlıklarda racon kesmeye başladı. O zamanlar “baba” sözü henüz bugünkü anlamında kullanılmamaktaydı, ama belki de İstanbul’un en büyüğü olduğu için Oflu Hasan’a “babaların babası” denmekteydi.

Oflu Hasan’ın bazı özelliklerini de hemşehrisi Avukat Bozkurt Nuhoğlu’ndan dinledim: “Oflu Hasan’ı iyi tanırdım, çok değişik bir kimliği olan, olağanüstü bir adamdı bence. Kulübüne çok uğrardım, 20 küsur yaşlarında falandım. Yediğimiz sofrada politik tartışmalar olurdu. Tıpkı Puzo’nun babası gibi hiç tartışmaya falan katılmazdı, dinlerdi sadece. Öğüt de vermezdi, yani müthiş alçakgönüllüydü. Hasan Abi gerçekten babaların babasıydı bence. Olağanüstü bir Karade-nizliydi. O zaman tek şef Hasan Abi’ydi, ne kadar Karadenizli delikanlı varsa onun çevresindeydi.” Uzun sözün kısası, Oflu Hasan o zamanın yeraltı dünyasının bir numarasıydı.

1969’da Dündar Kılıç’ın kız kardeşi Kısmet ile evlenip eniştesi olan Oflu İsmail (Hacısüleymanoğlu) Kurtuluş’tan sorumluydu, ama Yeniköy’deki Boğaziçi Gazinosu da onundu. Daha sonra kumarhanelerden ve randevuevlerinden haraç almaya başladı. Madam Katy’nin randevuevini basıp iki kişiyi öldürmesiyle ünü büyüdü. Yeğeni Hızır Hacısüleymanoğlu Sarıyer’e egemendi. Çok sonraları Dündar Kılıç’ın damadı olan Alaattin Çakıcı’nın babası Ali Çakıcı’nın Gültepe’de kahvesi vardı. Amcalarından Nihat Çakıcı ise o yıllarda Kadıköy tarafındaydı.

Eminönü ve Fatih’te sözü geçen Hüseyin Heybetli’ye (Hasan Heybetli’nin babası) Siirtli olduğu için Kürt Hüso da denirdi. Eminönü Merkez Hali’ndeki hamal kavgalarıyla adını duyurup halin haracını yemeye başladı. Fatih tarafındaki kumarhanelerden haraç alan Çilli Burhan’ı pusuya düşürüp öldürünce yeraltı dünyasının ünlü kişilerinden biri oldu.

Malatyalı Hüseyin lakaplı Hüseyin Gencer’in sözü Kâğıthane tarafında geçerdi, Aksaray’da da kulübü vardı. Sonraki yıllarda kabadayılar âleminden uzaklaşıp kendi kabuğuna çekildi.

Başka bir Malatyalı Hüseyin ise Hüseyin Uğurlu’ydu. Malatya Pötürge’den gelip gümrük hamalı olarak çalışmaya başladı. Gümrüklerde

çalışınca ne öğrenilir? Kaçakçılık değil mi? O da öyle yaptı, Önce kakao, sonra sigara ve viski, sonunda da silah kaçakçılığı ile uğraştı. Hem Uğurlu ailesinin, hem de kaçakçılığın babası olarak ün yaptı. Oğulları Mustafa ve Abuzer de daha sonraki yıllarda Türkiye'nin ünlü kaçakçıları arasına girdiler.

İlk kaçakçılardan söz edince Gaziantepli Bekir Çelenk'i anmadan geçmek olmaz. Ama o daha 1962'de kaçıp İsviçre'ye yerleşti ve sonra da "işlerini" yurtdışından yönetti. Bu bakımdan, biz şu anda 1960'ların başındaki İstanbul'u paylaşan aileler arasında gezinirken, Bekir Çelenk konumuzun biraz dışında kalıyor.

Dündar Kılıç böyle bir İstanbul'a gelmişti. Nice "zorluklardan" geçerek İstanbul'un haracını paylaşmakta olan bu devlerin arasında, bırakın kafasındaki "en büyük olma" hayalini, neredeyse çıraklığa geri dönmüş gibiydi. Kendisini göstermesi, belki de yeni bir "yeterlilik sınavından" geçmesi gerekiyordu.

Bu sınav, işte tam o sırada uğradığı, onu öldürmeye yönelik saldırılar olarak karşısına çıktı. Ve kabadayılar âleminde ününün yürümesi fırsatına dönüştü.

Kanlı Takip

Dündar Kılıç 1964-67 arasında birer yıl aralıklarla üç kez silahlı saldırıya uğradı. Silaha silahla karşılık verdiği bu çatışmalarda bir kişiyi öldürdü, üç kişiyi yaraladı. Kendisi ise ilk saldırıda ağır bir yara aldı, diğer ikisini yaralanmadan atlattı. Bu çatışmaların ayrıntılarını hikâyemizin akışı içinde yeri geldikçe anlatacağım. Sırası geldiğine göre, Eylül 1964'te cereyan eden ilkinden başlayalım.

Ankara'nın Atıfbey mahallesinde planlanıp İstanbul Beyoğlu'nda uygulanan ilk saldırının görünürdeki amacı Kürt Cemali'nin intikamını almaktı. Görünürde diyorum, çünkü Dündar Kılıç, Kürt Cemali olayından beraat etmiş, ayrıca her vesileyle bu olayda bir suçu olmadığını belirtip üzüntüsünü ifade etmişti. Kabadayılık raconunda da geçerli olan bir Türk

atasözü “özür dileyene kılıç kalkmaz,” derdi, ama Dündar Kılıç’ı öldürmek isteyenlerin atasözü falan dinlemeye niyetleri yoktu. Daha önce de belirttiğim gibi mesele intikam boyutlarını aşmış, onu öldürüp ün yapmak haline dönüşmüştü.

Kürt Cemali’den boşalan yeri doldurma çabasında olan “dere çocukları”, yani Bentderesi’nin delikanlıları onun intikamını almak adı altında büyümek istiyorlardı. Bunlardan biri ve Dündar Kılıç’ın gençlik arkadaşlarından olan Piç Hüseyin lakaplı Hüseyin Turan, şimdi onun aleyhine dönmüştü. Erzincanlıydı, Cemali’nin akrabası değildi ama onun yanında yetişmişti.

Piç Hüseyin, Kirli Horoz da denilen Cumhur Şahin adında birini de yanına alarak arabayla İstanbul’a geldi. Planları, Dündar Kılıç’ı uğradığı yerlerden birinde pusuya düşürüp öldürmekti. Arabayı Beyoğlu’nda Kürt İdris’in kahvesinin önüne park edip beklemeye başladılar.

Olayın özeti şuydu: Düşmanlarının kurduğu pusu sonucu sırtından vurulan Dündar Kılıç, silahını çekip Cumhur Şahin’i orada, Hüseyin Turan’ı da arabasının içinde vurdu. Cumhur Şahin olay yerinde öldü, diz kapağından vurulan Hüseyin Turan tutuklandı. Dündar Kılıç’ın akciğerine saplanan kurşun ömrünün sonuna kadar orada kaldı. Bir süre hastanede, bir süre de cezaevinde kaldıktan sonra tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edildi.

Bu görünümüyle olay, bir ölü iki yaralıyla sonuçlanmış sıradan bir sokak çatışması, polis ve adliye kayıtlarında unutulup gidecek bir olaydı.

Ama mesele o kadar basit değildi. Hikâyemiz açısından bu olayın asıl önemi, Dündar Kılıç’ın yaşamında işgal ettiği yerdi. Haberin radyodan verilmesi, gazetelerin birinci sayfalarında yer alması, dilden dile anlatılarak destansı bir biçime bürünmesiyle bu çatışma, Dündar Kılıç efsanesini oluşturan kilometre taşlarından biri haline gelmişti.

Olayın tanıklarından dinlediğim ayrıntıları hakkında yine değişik anlatımlar vardı. Kimilerine göre kiralık katil Cumhur Şahin “papiklenmişti”, yani cesaretini toplamak için hap almıştı, “bir öküzü bile vurabilecek durumda değildi.” Kimilerine göre ise olay sokak ortasında düello gibi cereyan etmişti. Dündar Kılıç’ın ilk kurşunu sırtından yemiş olması bu anlatımların gerçeğe pek uymadığını gösteriyordu. Ayrıca düello gibi karşılıklı vuruşmalarda kabadayılar ya yere yatarak, ya yan dönerek ateş ederler, bir şekilde hedef küçültmeye çalışırlardı.

Bir efsanenin parçalarını oluşturan olayların zaman içinde değişik biçimlerde anlatılmasını artık doğal karşılamaya başladığınızı sanırım. Ben bunların arasından gerçeğe en yakın gibi görünen Rahmi Şencan (Laz Rahmi) anlatımını aktarmak istiyorum:

“1964’te, dokuzuncu ayda Ankara’daki Karadeniz Lokantası’nda yemek yiyordum ki, ajanstan Dündar Kılıç’ın vurulduğunu duydum. Hemen o gece atladım, İstanbul’a, doğru ilkyardıma gittim. Dündar ameliyattan çıkmış, Oflu Hasan’ın kardeşi Osman ona komposto içiriyordu. Neyse geçmiş olsun dedik, oradan çıkana kadar yanında kaldık.

Olayın nasıl olduğunu anlattılar. Piç Hüseyin dere uşağıydı, yani Bentderesi’nin. Cemali’nin vurulmasından sonra Piç Hüseyin evvela Kabadayı’yı vurdurdu, Kabadayı yaralandı, ölmedi. Sonra Piç Hüseyin bir kiralık katil alıyor İstanbul’a gidiyor. Dündar’ı vuracak olan adama da Kirli deniyordu. Bunlar gelip Kürt İdris’in kahvesinde oturuyorlar dışarıda. Tarlabaşı’ndan geçerken Kürt İdris’in kahvesi dışardan görülebiliyor. Dündar gelirken bunları görüyor, silahı da yok, bir bakıyor ki gelmişler onu vuracaklar. Dündar çok cesur bir adamdı, yolunu değiştirmeden gidiyor doğru oraya, ‘İdris Ağa yok mu?’ diye soruyor. ‘Uyuyor,’ diyorlar. ‘Kalkar mı?’ diyor, ‘Yok,’ diyorlar. Ankara’dan gelenler eğer isteseler orada Dündar’ı öldürebilirlerdi. Ama cesaret edemiyorlar, Dündar sanki dolu gibi gidiyor, yani belinde silah var gibi. Dündar oradan dönüp Avni Çakıroğlu’nun kahvesine geliyor, Oflu Avni’nin kahvesine. ‘Avni,’ diyor, ‘beni öldürmeye gelmişler, tabancam yok, bana tabanca.’ Avni Çakıroğlu çıkartıyor Smith Wesson’u veriyor Dündar’a. Kürt Abbas, Parlak Nevzat, Dündar geliyorlar, Zonguldaklı Hikmet’in kahvede oturuyorlar. Piç Hüseyin ile Kirli de arabayla dönüp oraya geliyorlar. Piç Hüseyin arabadan inmiyor, Dündar’ı vuran Kirli arabadan iniyor, geliyor arkadan Dündar’a bir kurşun sıkıyor. Dündar arkasına dönene kadar Parlak Nevzat, Kirli’nin kafasına sandalyeyi vuruyor. Dündar da dönüp ateş ediyor, onu vuruyor, onu yerde bırakıp, yürüyor gidiyor doğru Piç Hüseyin’i de arabanın içinde vuruyor. Rahmetli bana ‘Ağabey öldüremedim, piç kafasını torpido gözünün altına soktu, son kurşunu sıkamadım’ demişti. Dündar daha sonra tek adam oldu İstanbul’da.”

“Yaşadığın Her Günü Fazladan Say”

Bu anlatıma Kürt İdris’ten dinlediklerimi de ekleyince resim biraz daha tamamlanmış oluyor:

“Günün birinde kulağıma laflar geliyordu bunu öldürecekler diye. Ben de evimin kapısında öldürülmesin diye dikkat ediyordum. Benim evim kulübün üçüncü katındaydı. Giriş kapısı kapanınca ardiyelik gibi bir şey var, zula tabir ederler, oraya Kızılderili baltası gibi bir balta, bir de silah koydum. Hanıma da tembih ettim, Dündar Ağabey’in kapıyı aç derse aç dedim. Silahın da yerini gösterdim Dündar’a. Durmadan arkadan konuşulan şeyler geliyordu kulağımıza, ama ne zaman olacağı belli değil. Bir gün pencereden bakıyorum, baktım ki Piç Hüseyin benim arkadaşlarla oturuyor kahvede, ben hemen kalktım silahı da koydum belime. İndim aşağı çağırdım, ‘Bak,’ dedim, ‘Dündar benim buraya gelip gidiyor, eğer Dündar’a bir şey düşünüyorsan sakın,’ dedim. ‘Abi ayıp ediyorsun,’ falan dedi. Ben içeri girdim, ben daha yukarı çıkmadan silahlar patladı. Ondan sonra bir koştuk ki, Dündar vurulmuş, Piç Hüseyin vurulmuş, bir adam ölmüş. Piç Hüseyin içeri atıldı, Dündar kurtuldu, çünkü güzel şahitler bulundu. Bir-iki kere daha içeri düştü ama biz yine onun hakkına ne düşüyorsa götürüyorduk.”

Ayrıntılarını az çok öğrendikten sonra gelelim olayın tahliline. Dündar Kılıç bu saldırıyı beklemiyor muydu? Böyle bir planın hazırlandığını Ankara’dan, örneğin istihbaratçı arkadaşı Ali Aslan’dan haber almamış mıydı? En azından Kabadayı Mehmet’in Ankara’da uğradığı saldırıları duymamış mıydı? Gafil avlanmasından ve silahsız gezmesinden anlaşıldığına göre düşmanlarının İstanbul’a kadar gelebileceklerini sanmıyordu. Demek ki, bu olayda ölümden kurtulmasını sağlayan etken istihbarat değil, olay anındaki önsezisi ve hızlı hareket etme yetisiydi.

Zaten kendisinin de bu olaydan çıkardığı önemli derslerden biri, kiralık katillere karşı artık her zaman tetikte olması gerektiğiydi. Gerçi bu onun kiralık bir katille ilk karşılaşması değildi, daha önce de hapishanede bir kiralık katilin elinden kurtulmuştu. Ama orası dört duvar arasıydı. Dışarıda ise tehlikenin ne zaman nereden geleceği belli değildi. Dündar Kılıç, bu korkuyu Halit Çapın’a şöyle anlatıyordu:

“Tanrı kimsenin peşine ‘kiralık katil’ denilen belayı takmasın. Öyle bir dert sahibi kılmasın kimseyi.

Eloğlu var düşman sahibi. Bilir düşmanını, tedbiri ona göre. Eloğlu vardır düşmanlar çok. Bilir düşmanlarını, tedbiri onlara göre.

Kiralık katil ise bambaşka şey. Hiç tanımadığın, hiç bilmediğin, aranızda hiçbir anlaşmazlık olmayan, hayatta bir kez bile görmediğin biri. Yüzünü tanımadığın, sesini işitmediğin. Yakınında mı, ırağında mı, önünden mi, arkandan mı? Farkına varmaya imkân olmayan. Ne zaman geleceği, ne zaman öldüreceği belirsiz kişi.

Parasını almış, pazarlığını kesmiş, görevi seni yok etmek. Onun istediği yerde. Onun istediği zaman. Tabanca, bıçak ya da başka bir şey. Ve çoğu zaman da arkadan. Yiğit kısmına kurşun değmez, süngü işlemez lafı ise bayağı bildiğin masal.

Bir de seni öldürecek kişi seni öldürdüğü için nam salacaksa tutma gitsin gerisini...Yaşadığın her günü fazladan say. Yaşadığın her fazla günü kâr say...”[4]

Dündar Kılıç kendisini öldürmek isteyenlerin “nam salacak” olduklarını düşündüğüne göre, demek ki artık ünlü olduğunu da, katillerin hedefi olduğunu da bilmekteydi.

Bunu, olaydan tam otuz yıl sonra TBMM Susurluk Komisyonu’na anlatacak kadar belleğine kazımış olduğu anlaşılmaktaydı: “Atila Aytek Cemali’nin kahvesinde garsonluk yapıyordu, bunu askeri mahkemelerde anlattım. Komiser oldu, müdür oldu, o mertebeye geldi. Geldikten sonra Piç Hüseyin’in intikamının alınması gerekiyordu.”[5]

Atila Aytek’in bu iddiaları reddettiğini daha önce söylemiştim. Ama Dündar Kılıç İstanbul’da uğradığı saldırılarda ucu Atila Aytek’e kadar varan bir komplodan kuşkulandığını çıkarıldığı mahkemeler dahil her yerde söylüyordu. Bunu bir “yerden” haber mi almıştı, ömrü boyunca sürecek olan bir saplantı o zaman mı başlamıştı, yoksa Atila Aytek adını bu olaylara sonradan mı monte etmişti, bilinmez.

Bilinen şu ki, bu olaydan sonra artık çok tedbirli davranmaya ve çift tabancayla gezmeye başlamıştı. Kendisine karşı daha sonra kurulacak olan pusuları da bu birinciden çıkardığı dersler sayesinde atlatacaktı.

“Adamı Biz Vururuz”

Tarlabaşı çatışmasında Dündar Kılıç’a isabet eden kurşun kalbinin altından geçip akciğerine saplandığı için ameliyat hayati tehlike arz ediyordu, alınamadı.

Tedavisi bittikten sonra bir süre daha tutuklu kaldı, beraat etti ve tahliye oldu.

Ölümden dönmüştü ama bu şanssızlık şansa dönmüş, ününe ün katmıştı. Artık onun da bir “leşi” vardı! Özgeçmişine kanlı bir çatışma; bir kişiyi öldürüp birini de yaralayarak pusudan kurtulma eylemi eklenmişti. Ciğerinde kalan kurşun ise zaman içinde anlatıla anlatıla efsaneyi tamamlayan unsurlardan biri haline geldi.

Hani İstanbul’daki hedefine doğru ilerleyebilmesi için belki de bir “yeterlilik sınavından” geçmesi gerekiyordu demiştim ya, kendi isteğiyle olmasa da, düşmanlarının saldırısı sayesinde böyle bir sınavı geçmiş gibiydi.

Diplomasını da Oflu Hasan verdi!

Çok fazla konuşmaması, olaylar hakkında fazla yorum yapmamasıyla tanınan Oflu Hasan, bu olayla ilgili olarak konuşmuş ve tanıklardan dinlediğime göre şu sözleri sarfetmişti: “Onlar adam vurmayı ne bilir, biz vururuz adamı. Aha bu kadar vururlar, aha Dündar’a bir şey olmadı, Dündar öldürdü onları.”

Bu sözler Dündar Kılıç’ın “usta kabadayılık” diploması alması gibi bir şeydi. Babaların babası lakaplı Oflu Hasan’ın ağzından dökülen bu sözlerin, yeraltı dünyasında dalga dalga nasıl yayıldığını tahmin edebilirsiniz. Artık İstanbul’un neredeyse her kahvehanesinde, her köşesinde Dündar Kılıç konuşuluyordu.

Şair ve yazar Cemal Süreya, Kürt İdris ve Dündar Kılıç’ı konu aldığı bir yazısında şöyle der: “Kabadayı olmak için başta mutlaka delikanlılık gösterecek, bir iki adam öldürecek, nam kazanacaksın. Büyük bir rekabet vardır yeraltı dünyasında. Kanlı şiddet olayları ise her zaman rekabetten doğar. Nam kazanmış kişi diyelim hapisten çıktı: Bir bitirimhane açmasına ön ayak olunur. Açılış günü hemen bütün kabadayılar ya da temsilcileri

orada oyuna otururlar. Yeni delikanlının yolunu bulması için ilk günden destek verirler.”[6]

Dündar Kılıç için de öyle oldu.

Nam kazanınca Beyoğlu’nun Piremeci Mehmet Sokağı’nda kendi hesabına küçük bir kahvehane, yani bitirimhane açtı.

Bu sokak şimdilerde pek tanınmasa da o tarihlerde oldukça ünlüydü. Öyle ki, Sait Faik’in “Lüzumsuz Adam” öyküsünde geçen sokaklardan biri de Piremeci Mehmet Sokağı idi.[7] Ünlü öykücünün adını vermeden anlattığı bu sokağın sakinleri genellikle Levantenler ve Yahudilerdi. Öykünün geçtiği 1948’de o sokakta bir kahve vardı. Yahudi bir kadının işlettiği bu küçük kahvenin bir köşesinde bezik, kaptıkaçtı, satranç oynanırdı. Dündar Kılıç’ın bu öykünün yazılmasından on yedi yıl sonra açtığı bitirimhane de aynı yer miydi, orasını tabii ben bilemem. Zaten bunun çok fazla bir önemi de yok. Çünkü Dündar Kılıç’ın iki yıl kadar işlettiği bu kahveyi kardeşi İbrahim Kılıç bile anımsamıyor. Kılıç ailesi o sıralarda henüz Ankara’da olduğu için anımsamaması da çok doğal. Aile İstanbul’a geldiğinde ise Dündar Kılıç bu kahveyi kapatmış, az sonra anlatacak olduğum Balo Sokak’taki büyük lokale geçmiş bulunuyordu.

Oflu Hasan’ın “Onlar adam vurmayı ne bilir, biz vururuz adamı” dediğini söylemiştim. Yeraltı âleminin en büyüğü sayılan birinin Dündar Kılıç’tan söz ederken “biz” demesi önemli bir gelişmeydi: Âleme kabul edilmiş olduğunun tescili anlamına geliyordu. Kabadayı deyimiyle kendisine “yol verilmişti”, yani pastadan pay almasına ses çıkarılmayacaktı.

İstanbul’un kurtlar sofrasında önü açılmış gibiydi, ama acele etmedi. Oflu Hasan’ın yanında öğreneceği daha çok şey vardı. Üstelik sürekli ölüm tehdidi altındaydı, temkinli davranmak zorundaydı. Küçük de olsa kendi yerini açmış olmasına karşın, Kürt İdris ile ortaklıktan da ayrılmamıştı. Hapse düştüğü zamanlarda bile oradaki hissesi ayrılıyordu.

Esrarengiz Müşteri

Dündar Kılıç'ın Kürt İdris ile ortak olduğu Şöhretler Kulübü'ne adı üstünde birçok ünlü kişi devam ediyordu. Bu itibarlı ve ünlü kişiler arka taraftaki özel bölmeye alınırlardı.

O aralar bu bölmeye İdris'in kim olduğunu bilmediği esrarengiz bir müşteri her akşam gelmeye başlamıştı. Kürt İdris çok merak ediyor, ama adama kim olduğunu soramıyordu. Kendi ağzından dinleyelim:

"Benim kulübün kapısında Siirtli bir İbrahim vardı Kürt oğlu. Kulübün yan tarafında bekâr odası vardı, tertemiz tutardı. Kulüpte oturmak istemediğim zaman onun odasına gider otururdum. Bazen bakıyordum ki bekâr odasında başında fes gibi külah gibi bir şey, ayağında spor ayakkabı, zayıf uzun boylu esmer bir adam olurdu. Bu adam elinde bir şişeyle bir torbanın içinde biraz da çerez kulübe gelip kumar oynuyordu. Bir gün, iki gün, beş gün, ben bunun kim olduğunu merak ediyorum, ama soramıyorum. Aradan on beş gün geçti, bir gece eve gittim yatacağım, birdenbire aklıma geldi. Ulan dedim on beş gündür gelen adam bu olmasın, giyindim hemen kulübe. Kürt oğluna dedim ki 'Burada mı o arkadaş?', 'Burada' dedi, 'Çağır' dedim, çağırdı. 'Sen Yılmaz değil misin?' dedim, 'Evet' dedi, bir kucaklaması var onun böyle kollarını iyice açıp, bir kucakladı beni, 'Hatırına geldi mi" dedi bana, dedim ki 'Hatırıma gelmedi, tahmin ettim'. Kürt oğluna 'Ben sana demedim mi kendisi gelecek diye' dedi, meğer 'İdris Ağa'na söyleme, nasıl olsa tanıyacak' diye tembihlemiş. Yılmaz Güney ile tanışmamız böyle oldu, dostluğumuz da orada başladı.[8]

Sonra Dündar'la tanıştırdım ben onu. Yılmaz öyle güzel mevzular konuşuyor ki, fevkalade mevzular.

Mesela Erzurum'a gitmiş, Erzurum anılarını anlatır, orada tanıdığı arkadaşları anlatır. Sıvas'a gitmiş orayı anlatıyor. Benim de o zaman Tarabya'da büyük bir çiftliğim vardı güzel bir yer. Bir kısmı Dündar'la ortaktı, 180 dönüm de benim kendi malım vardı, tapulu. Ben sonradan bunun hepsini fakirlere dağıttım, Özbir mahallesi denen yer orasıdır. Neyse, biz hep oraya giderdik, Dündar'la Yılmaz da orayı çok severdi. Yılmaz bana telefon ederdi, ben oraya gidiyorum derdi, Dündar'ı da arar orada buluşurduk. Bir dut ağacı vardı, onun altında otururduk. Biz orada her gün iki yüz tane mermi yakıyorduk. Silah talimi yapıyorduk her gün, ama o zamanlar orası dağ başıydı, etrafta ne insan vardı, ne ev vardı. Dündar'la Yılmaz zaman içinde iyice kaynaştılar."

Orada başlayan arkadaşlık giderek pekişti, çok yakın bir dostluğa dönüştü ve Güney'in ölümüne kadar sürdü.

Yani Yılmaz Güney'in her iki ünlü kabadayı ile tanışması da, sanatçının o yıllardaki kumar tutkusu vesilesiyle olmuştu. Ama yakınlıkları kumardan ibaret değildi. Yılmaz Güney'in silaha düşkünlüğü vardı, kabadayılara da sempati duyuyordu. Kabadayılar ise ona hayranlıklarını her fırsatta dile getirirlerdi. Kürt İdris, "Yılmaz'ın ruhu kabadayıydı. Eğer kabadayılık güzellikse oydu," derken, Ankara'nın ünlü kabadayılarından Yusuf Koç da şöyle diyordu: "Yılmaz Güney sinemacı olmasaydı, dünyanın en büyük kabadayısı olurdu. Kimse önünde duramazdı. Mert, yardımsever, dürüst, sözünün eriydi."[9]

Yılmaz Güney'in herkes tarafından bilinen ve gizlisi saklısı olmayan bu ilişkileri, 2000 yılının Ocak ayında, yani ölümünden 16 yıl sonra onun kişiliği üzerine bir tartışmaya yol açtı. Tam da Güney'in hayatının ünlü yönetmen Costa Gavras tarafından filme çekileceğinin açıklandığı, Türkiye'de yasaklı olan filmlerinin gösterime hazırlandığı bir sırada.[10]

Ünü Türkiye sınırlarının dışına taşmış bir sanatçının kişiliğiyle ilgili bu tartışmaların konumuzla doğrudan bir ilgisi yok.

Biz burada bir zamanlar efsaneleştirilmiş olan iki kişiliğin, Yılmaz Güney ile Dündar Kılıç'ın yıllar süren dostluğu ve bu dostluktan karşılıklı olarak nasıl etkilendikleri ile ilgileniyoruz.

Karşılıklı Etkileşim

Yılmaz Güney 1939'da Adana'nın Yenice köyünde doğdu. İstanbul İktisat Fakültesi'ne gidene kadar dergi çıkarıyor, öyküler yazıyordu. İstanbul'a geçince 1958'de ilk filmi olan Atıf Yılmaz'ın "Bu Vatanın Çocukları" filminde başrol oynadı ve senaryoya katkıda bulundu. İki filmde daha başrol oynadıktan sonra 1961'de yazdığı bir öykü nedeniyle tutuklanıp Paşakapısı ve Nevşehir Cezaevleri'nde bir buçuk yıl hapis yattı. Hapisteyken yazdığı *Boynu Bükük Öldüler* romanıyla Orhan Kemal

Ödülü’nü kazandı. Çıktıktan sonra sinemaya hız verdi. Artık başrol oyunculuğunun yanında senaryo yazarlığı ve yönetmen yardımcılığı da yapıyordu; 1963’ten 1965’e kadar on bir film çevirdi. Çeşitli türlerde olan bu filmlerin konuları arasında kabadayılık, şiddet ve hapishane de vardı.[11]

Ama film sayısının arttığı ve konularında kabadayılık motifinin ağırlık kazandığı yıl 1965’ti. Yani İstanbul’un ünlü kabadayılarıyla tanışıp arkadaş olduğu yıl. Yani “Çirkin Kral” döneminden bir önceki yıl.

Güney’in sanatında bu yılın taşıdığı önemi sinema yazarı Giovanni Scognamillo da vurgular: “1965’te Türk sinemasının popüler yıldız oyuncusu olarak 21 filmde görünür. Bu 21 filmde, oluşmakta olan mitosunun oyuncu karakterinin kişisel tutkularının ipuçlarını vermiş, öykülerinin de temelinde yatan, büyük yapımevlerinin dışında gelişen (bazen öyle görünen) bir sinema anlayışının örneklerini sıralamıştır.”[12]

Senaryo yazarı ve yönetmen yardımcısı olarak Yılmaz Güney, her zaman olduğu gibi, o yıllarda da sürekli değişiklik arayan, yeni konular bulmaya çalışan bir sanatçıydı. Bunlar arasında ileride daha da geliştireceği kırsal alanda ağalık düzeninin eleştirisi, eşkıyalık, köyden şehre göç ve gecekondu yıkımı gibi konular vardı. Başrol oyuncusu olarak ise Yeşilçam’ın çok rağbet ettiği zengin kız-fakir delikanlı aşkını konu alan ya da yabancı filmlerden “uyarlanan” filmlerde de oynadı.

Ama 1965’te yapılan bu 21 filmin konuları arasında ağırlığı kabadayılık, haraç alma mücadelesi, bar fedailiği, hapishane, intikam, kan davası taşıyordu. Bunlardan “Sayılı Kabadayılar” adlı film ise en eski kabadayıları konu alıyordu. Osmanlı dönemi İstanbul kabadayılarının en ünlülerine “Sayılı Fırtınalar” dendiğini geçen bölümlerden hatırlayacaksınız.

O yıl yaptığı filmlerden üçünde uyuşturucu çeteleriyle, ikisinde de beyaz kadın ticaretiyle mücadele ediyor, birinde genç kızları fuhuştan kurtarıyordu. Yine anımsatmak isterim ki, bu iki alan, yani fuhuş ve uyuşturucu, Dündar Kılıç ve Kürt İdris gibi Yılmaz Güney’in yeni tanımakta olduğu kabadayıların da şiddetle karşı oldukları alanlardı.

Az önce karşılıklı etkilenmeden söz etmiştim ya, bunun içine “mesleki” etkilenmeyi de katıyorum.

Kabadayılar âlemi, Yılmaz Güney açısından aynı zamanda bereketli bir malzeme kaynağıydı. 1966’da başlayıp birkaç yıl Yılmaz Güney adıyla neredeyse özdeşleşen “Çirkin Kral” dizisinin konusu büyük ölçüde bu

çevreden çıkacaktı. Ama aynı Yılmaz Güney, yine 1966’da Ömer Lütfü Akad’ın yönettiği ve Türk sinemasının başyapıtlarından sayılan “Hudutların Kanunu”nda hem başrolü oynayacak, hem de senaryosuna katkıda bulunacaktı.

Bu “mesleki” etkilenmenin kabadayılar tarafına gelince; onlar da Yılmaz Güney’in kahramanlarının yarattığı yeni kabadayı tiplemesinden etkilendiler. Dış görünümünden, giyim kuşamından, tavırlarından ve en önemlisi de “zenginden alıp fakire verme” anlayışından. Yılmaz Güney’in filmlerinde yaratılan tiplerin Robin Hood’a benzer bazı erdemlerinin olması, gerçek hayattaki kabadayıların da kendilerini onlara benzetmeye çalışmalarına ya da hiç değilse “yaptıkları işlere” toplumsal gerekçeler aramalarına yol açıyordu.

O yıllarda sol fikirler öncelikle aydınlar ve gençler arasında hızla yayılıyordu. 27 Mayıs’tan sonra referandumla kabul edilen anayasa yeni hak ve özgürlükler getirmişti. Özellikle düşünce özgürlüğü üzerindeki baskılar 1960 öncesine göre büyük ölçüde azalmaktaydı. Sosyalist yayın organları hatırı sayılır tirajlara ulaşıyor, yasak olan Marksist kitaplar Türkçeye çevriliyor ve geniş bir okuyucu kitlesi buluyordu. Ünlü şair Nâzım Hikmet’in eserleri üzerindeki yasaklar kalkmış, kitapları yok satmaya başlamıştı. Sosyalist bir parti olan Türkiye İşçi Partisi kurulmuştu ve 1965 seçimlerinde 15 milletvekilliği kazanmıştı.

Yılmaz Güney de sosyalistti. Benim de 1975’te kısa bir süre cezaevi arkadaşlığı yapmış olduğum Yılmaz Güney, sık sık “Ben insanları eğitirim, en azından bunu denerim,” derdi. Demekle kalmayıp uyguladığı da diğer mahkûmlar üzerindeki etkisinden anlaşılırdı. Bu bakımdan, Yılmaz Güney’in ikna kabiliyetiyle Dündar Kılıç’ı da etkilememiş olması düşünülemez. Küçük bir örnek vermemi isterseniz, Yılmaz Güney ile bir gece kulübünde eğlenirken çektirdikleri fotoğrafın içine Dündar Kılıç kendi el yazısıyla “Yılmaz Güney kardeşim, bütün mücadelemiz zavallılar için olacaktır,” diye yazmıştı.

Yaşamından Kesitler Beyaz Perdede

Daha sonra yeniden döneceğimiz bu konuya ara vermeden önce, Yılmaz Güney-Dündar Kılıç dostluğunun bu başlangıç dönemiyle ilgili olarak önemli gördüğüm bir noktaya daha değinmek istiyorum: Güney'in bazı filmlerinde Dündar Kılıç'ın yaşadıklarından esintiler olmasına.

Yılmaz Güney'in 1965'te yaptığı 21 filmden dördünün konusu kan davasıydı. Gerçi Yılmaz Güney kan davasına çok uzak bir kişi değildi. Daha çocuk yaştayken Adana'da bütün amcaları kan davasından öldürülmüş, babası yaralanmıştı ve silah tutkusu da o yıllarda başlamıştı.

Ama bu filmlerden bazılarında Dündar Kılıç'ın Kürt Cemali olayına ve sonrasında kan davasından doğan çarpışmalarına şaşılacak derecede benzeyen bölümler vardı.

Özetleyeyim:

Başrolünü Nurlan San ile paylaştığı "Kanlı Buğday": Dört kardeş babalarını vuran bir katilin peşine düşerler, katil üçünü vurur, dördüncüsünü ise affeder.

Başrolünü Pervin Par ile paylaştığı "Üçünüzü de Mıhlarım": Kan davası yüzünden hapse giren bir adam özgürlüğüne kavuştuğunda vurduğu kişinin üç oğlunu karşısında bulur ve yeniden silaha sarılmak zorunda kalır.

Başrolünü Gülsün Kamu ile paylaştığı "Krallar Kralı": Katıldığı soygun nedeniyle tutuklanan bir adam hapisten çıktıktan sonra intikamını alır.

Başrolünü Selma Güneri ile paylaştığı "Ben Öldükçe Yaşarım": Kan davasından kaçan bir delikanlı İstanbul'daki bir pavyonda zorla çalıştırılan dansöz kıza âşık olur. Aşk öyküsü ölümle sonuçlanır.

Bu benzerlikler birer rastlantı mıydı? Pek sanmıyorum.

Dündar Kılıç'ın ünü gittikçe büyümekteydi ama bir yandan da peşindeki kan davasının gerginliği ve ölüm korkusu içindeydi. 6 Nisan 1965'te Ankara'dan, Kabadayı Mehmet'in Kürt Cemali'nin yeğeni tarafından öldürüldüğünün haberi gelmişti. Yeni arkadaşı sinemacı Yılmaz Güney'le çok sık bir araya geldiklerine göre, ona başından geçenleri neden çift tabancayla dolaştığına kadar en ince ayrıntılarıyla anlatmış ve senaryo konuları ilham etmiş olmalıydı. Çünkü Dündar Kılıç öyle uluorta övünmeyi seven biri değildi. Kendinden en fazla bahsettiği zamanlar ya bir ölüm tehdidi altında olduğu ya da bir komployla karşı karşıya olduğunu sandığı zamanlardı. İleride bunun başka örneklerine de rastlayacağız.

"Umutsuzlar" filminin de Dündar Kılıç'ın yaşamından bir kesit olduğu söyleniyordu. Yıllar önce gördüğüm bu filmin konusu bende de bir çağrışım

yapıyordu ama o zamana kadar pek aklıma gelmemişti. Kitapları karıştırıp filmin konusuna tekrar baktım. Tıpatıp olmasa da benziyordu. Yılmaz Güney'in senaryosunu yazıp yönettiği, başrollerini Yılmaz Güney ile Filiz Akın'ın paylaştığı filmde ünlü bir gangster ile bale yapan kolej öğrencisi sevgilisinin öyküsü anlatılıyordu. Sinema eleştirmeni Atilla Dorsay'ın değerlendirmesine göre "Yılmaz Güney Türk toplumunun iki uç noktası olarak düşündüğü çevrelerden gelen iki kahramanı bir araya getirerek tasarlamıştı filmi. Ne var ki kahramanların ikisi de, yabancı filmden esinlenmiş oldukça şablon tiplerdi. Tipik bir mafya babası olan ve kendisine yapılan şikâyetleri aynen 'Baba' filmindeki yöntemlerle karara bağlayan Fırat da, bir 'balerin' olan ve dershaneyle gece kulübü arası bir yerde 'modern bale' yapan zengin kızı Çiğdem de, ayakları pek yere basmayan ve inandırıcı olmayan tiplerdi."[13] Film 1971'de çevrildiği için o sıralarda çok konuşulan Mario Puzo'nun Baba romanından veya romandan uyarlanan filmden etkilenme olasılığı yüksekti. Ama aynı yıllarda Dündar Kılıç'ın da kendisine yapılan şikâyetleri karara bağlamakta olduğunu unutmamak gerekirdi. Ayrıca, filmde sürekli ölüm tehlikesi altında yaşayan kabadayı gangster silaha mecbur olması ile, onun öldürülmesinden endişe eden sevgilisinin silahı bırakmasını istemesi arasında derin bir çelişki yaşıyordu. Bu motif de yabancı olmaktan çok yerli renklere daha uygun düşüyordu. Son olarak şunu da belirteyim, Yılmaz Güney'in filmlerindeki kabadayı kahramanların çoğu bu tehlikeli hayatı bırakmak, çoluk çocuğa karışıp sakin bir yaşam sürdürmenin özlemini çekerlerdi. Ama "koşullar" buna bir türlü izin vermezdi. Bu çelişki, Dündar Kılıç'ın yaşamında da sık sık ortaya çıkacaktı.

Hazır çoluk çocuktan söz etmişken, o sıralarda Dündar Kılıç'ın aile hayatında yenilikler olduğunu da belirteyim. Ankara'dan hep kötü haber veya kiralık katil gelecek değildi ya, 12 Ekim 1965'te de müjdeli bir haber geldi: Dündar Kılıç ikinci kez baba olmuş, ikinci kızı Nuriye Uğur doğmuştu.

Dündar Kılıç'ın sürekli ölüm tehdidi altında bulunmasından endişelenen Ayşe Söylemezoğlu, kızı Uğur'un doğumundan bir süre sonra İstanbul'a gitti, Uğur Ankara'da dedesi ve babaannesi ile kaldı.

Adliyede Çatışma

1966 yılının ilk yarısı af tartışmaları ile geçti. Af tasarısı Meclis'e geldiğinde hapishanelerde dalgalanmalar başladı. Ve yasa kapsamına alınmayacakları söylenen Ankara Cezaevi'ndeki hükümlüler ayaklandı. Sonuç: Üç ölü, 18 yaralıydı.

Olaylar ve tartışmalar ağustosta affın çıkmasına kadar sürdü.

Bu tartışmalar Dündar Kılıç'ı da etkiliyordu. Tutuksuz yargılandığı Tarlabaşı çatışması davasının sonuna gelinmişti. Beraat edeceğini umuyordu, ama etmezse de yakında çıkacak olan aftan yararlanacağını umuyordu.

Yargılama karar aşamasına gelmişti ve karar günü de gelip çatmıştı. 14 Nisan 1966 günü İstanbul Adliyesi'nde hâkim karşısına çıkacaktı. Beşinci Ağır Ceza Mahkemesi kararını açıklayacaktı.

Duruşmada onu Oflu Hasan'ın avukatı savunacaktı. Müvekkilinin birdenbire parlayan kişiliğini bilen avukatın onu biraz sakinleştirmek gibi bir işi de vardı. Çünkü Piç Hüseyin de duruşmaya tutuklu sanık olarak getirilecekti. İyi tanıyanların onun için "ağzının fermuarı yok" dedikleri Dündar Kılıç'ın mahkemede düşmanını karşısında görünce ne yapacağı belli olmaz, aniden tepesi atabilirdi. Avukatın öğütlediği gibi tek cümleyle suçsuzluğunu belirtip beraatini isteyeceği yerde, "bu karı pezevenkleri bana komplo kurdular..." diye başlayan bir nutuk çekebilir, her şeyi berbat edebilirdi.

Oysa Dündar Kılıç'ın aklı başka yerdeydi. Tarlabaşı'nda yaralanarak atlattığı çatışmadan beri hayatının tehlikede olduğunu biliyor, artık her zaman her yerde temkinli davranıyordu. Ankara'da düşmanlarının sağda solda tehditler savurarak dolaştıklarının haberlerini alıyordu.

Böyle düşünmekte haklı olduğu görülecekti. Çünkü kan davası katlanmıştı, düşmanları bu kez hem Cemali'nin ölümünün, hem de Piç Hüseyin'in vurulup hapse düşmesinin intikamını almak istiyorlardı. Yeni saldırılarını bu kez adliyede yapmayı planlamışlardı. O zamanlar adliye girişinde üst araması yapılmazdı, bu sayede binaya rahatlıkla silahlı olarak girebildiler.

Plana göre Piç Hüseyin duruşma sırasında renk vermeyecek, böylece düşman rahatlayıp gevşeyecekti. Düşmanlarının da silahlı olması ihtimaline karşı, işlerini duruşmadan sonraki rahatlama sırasında bitirecekler, kargaşalıktan yararlanıp kaçacaklardı.

Avukat, ikinci kattaki duruşma salonunun kapısında iki jandarma arasında elleri kelepçeli bekleyen Hüseyin Turan'ı gördüklerinde bayağı endişelendi, ama müvekkilinin sakin olduğunu fark edince rahatladı. Dündar Kılıç sakindi, çünkü dikkatle çevreyi kolaçan etmesi gerekiyordu. O an sinirlenme zamanı değil, tehlikeyi koklama zamanıydı. Göz göze gelmemeye çalışarak Piç Hüseyin'in etrafındakileri süzdü. Aralarından bir-ikisini tanıyınca elini ceketinin üzerinden hafifçe belinin üstünde gezdirdi. Evet, Dündar Kılıç da silahlıydı ve bu jeste kabadayı dilinde "dolu olduğunu göstermek" denirdi. Gereken tehdit mesajını verdiğinden emin olduğu sırada mübaşir sanıkların isimlerini bağırdı. Hep birlikte içeri girdiler.

Duruşma sırasında her şey normal geçti, Dündar Kılıç kendisine öğütlendiği gibi konuştu. Hüseyin Turan ise kendisinden beklenmeyen bir "delikanlılık" yaptı ve "Dündar Kılıç olay sırasında isteseydi beni öldürebilirdi ama bunu yapmadı," dedi. Karar açıklandığında Dündar Kılıç savcının da talebiyle meşru müdafaa gerekçesiyle beraat etmiş, Hüseyin Turan cinayete azmettirmekten 21 yıl ceza almıştı.

Dündar Kılıç avukatıyla tebrikleşerek duruşma salonundan çıkarken çevreye göz attığında Piç Hüseyin'in adamlarından birinin tabancasına davrandığını fark etti. Çevredekilere "Çekilin, yere yatın," diye bağırırken kendisini yere attı ve belinden çıkardığı tabancasını ateşledi.

Olayın görgü tanıklarından biri Avukat Burhan Apaydın'ın yardımcılarından Kâmil Birgül'dü. O gün tesadüfen bir evrak takibi için adliyenin ikinci katında bulunuyordu. Şunları görmüştü: "Beşinci Ağır Ceza'nın önünde birdenbire silahlar patladı, herkes çil yavrusu gibi kaçışınca koridor boşalmıştı. Adının Dündar Kılıç olduğunu sonradan öğrendiğim kişi kendini yere atmış, yerde fırıldak gibi dönerek ateş ediyordu. Diğer kişiler merdivenlere doğru koşunca kalkıp ateş ederek dışarıya kadar peşlerinden kovaladı. Onlar kaçarlarken, o da aşağıdaki PTT'ye girdi, PTT'nin arka penceresinden atlayıp kaçmış. Olaydan sonra birikenlerin konuşmalarını dinledim, 'Ankara'dan Tahtabacak'ın[20] adamları gelmiş,' diyorlardı."

[20] Piç Hüseyin'e böyle diyenler de vardı.

Çatışma Dündar Kılıç'ın ateş ettiği kişinin yaralanması, kendisinin de ertesi günü gidip teslim olmasıyla sona erdi.

Dört yıl sonra konuşacağı Halit Çapın'a olayı şöyle anlatacaktı:

"Ben şükür Allah'a isabet almamıştım. Benim sıktıklarım bacaklarını parçalamış. Bir de karnından yemiş. Öyle kıvrılıp düştü yere. Silah filan fırladı gitti elinden. İstesem orada canını alacağım. Ama başkaca ateş etmedim. Sonradan öğrendim ki Kaya Işıkmeşik diye biri imiş. Bizim için tutulmuşmuş."

Çıkardığı sonuç ise çok şanslı olduğuydu: "Herhal bizi koruyan bir şey var ki, kurşun deymemekte. Sen say ki tütsülüyüz."[14]

Dündar Kılıç ertesi gün gazetelerin birinci sayfasındaydı. Ama bir olaydan beraat ettiğine henüz sevinemeden başka bir olaya karışmış, tekrar içeri düşmüştü.

Piç Hüseyin'e gelince.

Sekiz yıl yattıktan sonra 1974 affıyla hapisten çıktı ve Bentderesi'ndeki eski yaşantısına döndü. Bu semtte 1974-1975 yılları arasında meydana gelen kavgalara karıştı. Konu her zamanki gibi kumar ve fuhuştan alınan haraçtı ve 1975'te bu yüzden zincirleme cinayetler işlendi. Piç Hüseyin de bu kavgalardan birinde bir gün Gençlik Parkı'ndaki Yıldız Gazinosu'nun girişinde tabancayla kurşun yağmuruna tutularak öldürüldü. Halil Soyuer'in yazdığına göre, cesedinde iki ayrı tabancadan çıkan 18 kurşun yarası tespit edilmişti.

Çekirge Kuralına İstisna

TBMM'nin 3 Ağustos 1966'da çıkardığı af yasasından yararlanarak tahliye olan Dündar Kılıç, adliyedeki çatışmadan sonra artık iyice kuşku içinde ve her türlü saldırıya karşı hazırlıklı dolaşmaya başlamıştı. Bu kuşkularında haksız olmadığı da 1967'nin ilk günlerinde ortaya çıktı. Dündar Kılıç sinemaya çok meraklıydı, bu merakı düşmanları tarafından da

biliniyor olmalıydı ki, onu bu kez 17 Ocak 1967 günü Ayşe Hanım'la birlikte Lale Sineması'nda bir yerli film seyretmeye gittiğinde kıstırdılar.

Sinemada çıkan çatışmanın yazılı olduğu ancak iki kaynağa rastlayabildim. Bunlardan biri o zamanlar polis adliye muhabiri olan gazeteci Ahmet Vardar'ın bir yazısıydı. Vardar, *Sabah* gazetesindeki köşesinde 11 Ağustos 1999'da, Dündar Kılıç'ın ölümünün ardından yazdığı yazıda o günleri anımsıyor ve şöyle diyordu:

"Hatta hatırlıyorum bir keresinde Beyoğlu'nda sinema seyrederken karanlıkta kıstırmışlar, ama o yine önsezileri ile bunu fark etmiş ve silahını ateşleyerek ellerinden kurtulmuştu. Tabii ben de bir gazeteci, polis muhabiri olarak bütün bu olayları takip eden, kovalayan biri idim. Emniyette gözaltına alınır, yanına biz gider konuşurduk. Dündar her seferinde, 'Görüyorsunuz onlar beni öldürmeye kalktı ama başaramadılar,' derdi."

Anlaşılan Dündar Kılıç artık emniyette de ayrıcalıklı bir kişi haline gelmiş, gözaltındayken bile gazetecilerle görüştürülür olmuştu. Bununla birlikte, Ahmet Vardar ile Dündar Kılıç arasındaki bu dostluğun iki yıl sonra meydana gelen talihsiz bir olayla gölgeleneceğini de göreceğiz.

Sinema olayına rastladığım ikinci kaynak ise gazeteci Halit Çapın'ın Dündar Kılıç ile röportajıydı. Onun kitabında olay bizzat Dündar Kılıç'ın anlatımıyla aktarılıyordu:

"Beyoğlu'ndaki Lale Sineması'nda... Seanslardan 6.45...

Ara verildi Halit Abi, dışarı çıktık... Salonda sigara içiyoruz. Duymuşuz ki bizi aramaktalar... Aramaktalar ya, hatır sormak için değil...

Sigara içilen salon dolu. Her cins, her kılıktan insanlar... Tut ki Ayhan Işık'ı, tut ki Türkan Şoray'ı görmeye gelmişler. Film seyretmeye gelmişler, gönülleri rahat... Birazdan dağılıp evlerine gidecek çoğu. Diğer bir kısmı bir meyhanede iki tek atıp saz dinlemeye... Hem sırtını duvara dayamaya lüzum görmeden... Korkusuz, huzur içinde... Birazdan yani filmin tamamını bitirdikten sonra... İnsanca yaşamlarını sürdürmeye gidecekler kendi ölçülerinde çoğu birazdan... Ölümü hiç düşünmeden...

Aslında filmi de doğru dürüst seyrettiğim yok Halit Abi. Öyle birtakım hayaller... Film perdede değil, sanki kafamda oynamakta... Sigara içerken de öyle... Kendimi bir duvara doğru vermişim. 'Bu sefer bizi öldürmeye gelen kim?' diye sormaktayım kendi kendime, her zamanki gibi.

O insanların küme küme olup sigara içtikleri salonda... O birazdan boşalıp filmin ikinci yarısını seyretmeye gireceklerin toplandıkları salonda... Ama şimdi ölümü akıllarına bile getirmeyen insanlarla dolu salonda bir ara bütün mırıltıları bastıran boğuk ama yüksek bir ses işitildi:

'Dündar... İşte Dündar orada!' diye bağıran...

İki tabanca vardı Halit Abi yanımda. Sesi işittiğim anda Smith Wesson'u çekip sesin geldiği tarafa ateşledim. Orada kümelenmişlerin üzerine doğru. Birisi düştü yere. Sonra herkes dağıldı. Kimse kalmadı. Kimse. Çıktım dışarıya. Tabancaların ikisini de rastladığım ilk trafik polisine teslim ettim. Götür beni buradan dedim. O zamanlar daha ölüm korkusunu atamamıştım üstümden. Haa aklımdayken söyleyeyim Halit Abi. Smith Wesson iyi silahtır. Kuvvetlidir, çabuktur, hedefini bulur. Hem de teklemez, yani boşu yoktur."[15]

Dündar Kılıç'ın adliyedeki saldırıyı atlattığında "sen say ki tütsülüyüm" diyerek şansına şükrettiğini aktarmıştım. Tütsü konusu benim alanıma girmiyor ama, anlattıklarına dikkat edersek işini hiç de şansa bırakmadığı görülüyordu:

Demek ki öldürülmek üzere arandığının haberini yine önceden almıştı.

Kalabalık yerlerde sırtını duvara dayıyordu ve bir tehlike var mı diye sürekli olarak çevreyi gözden geçiriyordu.

Silahına güveniyor, tutukluk yapmayan iyi marka tabanca taşıyordu. Hem de biri yedekte olmak üzere iki tane. Zaten Dündar Kılıç'ın yakınlarına sık sık söylediği bir söz vardı: "Çürük silahla savaşa girilmez!" Bunu hayatının yasalarından biri haline getirmişti ve bu kuralından gözünün kesmediği, gücünün yetmeyeceği işlere girmeme anlamında sıkça yararlanırdı.

Hayatını koruma konusunda edindiği deneyim ve aldığı önlemler sayesinde üçüncü saldırıyı da atlatmıştı. Yani, "bir sıçrarsın çekirge..." şeklinde başlayan deyime istisna getirmiş, yara bile almadan kurtulmuştu.

Ünlü Hilton'u "Basma" Olayı

Ayşe Hanım İstanbul'a gelmişti gelmesine ama, kabadayılığı kadar çapkınlığı da konuşulan bir Dündar Kılıç bulmuştu.

Dündar Kılıç her gece değişik eğlence yerlerinde başka başka ama belli bir düzeyin üstündeki hanımlarla görülüyordu. Bu yönünün basında pek fazla yer almamasının nedeni, özel hayatı veya birlikte çıktığı hanımlar konusunda çok hassas davranmasıydı. Bu görüntüler bugünkü magazin basınının ya da televolelerin eline geçse önemli bir malzeme olabilirdi. Ama o zamanlar bunu yapabilmek bayağı bir cesaret isterdi. Daha sonra bu cesareti gösterebilenlerin başlarına neler geldiğinin örneklerini de göreceğiz.

Dündar Kılıç'ın iki kızının annesi olan Ayşe Hanım ile ilişkisi sürüyordu, ama daha sonraki üç çocuğunun annesi olacak Ümit Alpçer ile ilişkisi de o sıralarda başlamıştı. Ümit Hanım'ın babası emekli albay, annesi emekli memur, kendisi de memurdu. Daha önce kısa süreli mutsuz bir evlilik yapıp ayrılmıştı. Dündar Kılıç ile bir gece kulübü ortamında tanışmışlardı.

Ve bir gece yarısı yine bir eğlence yerinden çıktıklarında Hilton Oteli'ne gittiler. Hilton o zamanlar zengin ve itibarlı kişilerle yabancıların kaldığı Türkiye'nin belki de sayılı lüks otellerinden biriydi. Ama buraya kadar tanımış olduğunuz Dündar Kılıç'ın böyle şeyleri pek umursamadığını artık biliyor olmalısınız. Hatta o gece şansını zorlamayı daha önceden aklına koymuş da olabilirdi, çünkü pek âdeti olmadığı halde kravat bile takmıştı.

Otelin resepsiyon görevlisi gece yarısı gelip bir oda isteyen bu kabadayı tavırlı adamı yadırgamıştı, evlenme cüzdanını istedi. Olmadığını görünce "biraz bekleyin" deyip yandaki müdüriyet odasına geçti.

Gerisini Dündar Kılıç'ın anlatımıyla, Halit Çapın'ın kitabından okuyoruz:

"Yanında hanım olduğu halde denileni yapmış. Çekilmiş geriye doğru ve beklemeye koyulmuş: 'Allah seni inandırsın abi on beş dakikadan fazla öyle bekledik. Yani çok bekledik.' O bekleme süresi resepsiyondan bir görevlinin yanlarına gelmesiyle son bulmuş. Gelen demiş ki: 'Valla kardeşim siz fazla beklemeyin. Çünkü burası Amerikalıların. Onun için biz size oda veremeyiz,' demiş. Der a... Dündar da o zaman demiş ki: 'Ağzını topla ve kabalık etme. Burası Amerikalıların falan değil. Burası bizim. Bu memleket, bu topraklar bizim değil mi yani?' demiş... Ve belki de hayatında ilk kez ağzından çıkan bir lafla tamamlamış konuşmasını: 'Şikâyet ederim...' Muhatabı tek kelimeyle cevaplamış Dündar'ı: 'Küstah!' diyerekten. Kıyamet bu küstah kelimesiyle başlamış. 'Küstah senin

babandır ulan' ile karışık olarak. 'Baktım ki adam etrafa bağırmakta. Çevrem birden hamallar, orda çalışan garsonlar falanlar filanlarla doldu. Hırpalanacağız sesimizi çıkartmazsak.' Üstelik yanımızda bir de hanım var.' Dündar'ın 'sesimizi çıkartmazsak' dediği şey değişik aslında, bağırmak çağırmak değil sesini çıkartmak. Sesini çıkartmak eşittir tabancasını çıkartmak. O da öyle yapmış işte. Sesini çıkarmış yani. Tabancasını çıkartmış yani. Ondan sonra elinde makine geleni sıraya dizmiş kapının önünde ve pek uzun sayılmazsa da hiç kısa olmayan bir nutuk çekmiş hepsine. Bu topraklar üstüne, Amerika ve Amerikalılar üstüne. Ardından bir araba çağırttırmış. Yine önde hanım o arkada binmiş arabaya uzaklaşıp gitmiş. Öğleden sonra da polise teslim. Dündar'ın Hilton'u basma hikâyesi bu. Eğer buna basmak denirse, Dündar Hilton'u basmış işte..."[16]

Daha sonra ne mi oldu? Bunu da Avukat Bozkurt Nuhoğlu'ndan öğreniyoruz.

Dündar Kılıç Hilton'dan bindiği taksiyle Boğaz'da, Tarabya'da tanıdığı bir otele gidip geceyi geçirmiş, ertesi gün de genellikle yaptığı gibi polise teslim olmuş ve olayı kendince anlatmış. Ancak otelin o gece görevli olan personeli biraz da abartarak "çekti silahı, herkese sövdü, bizi yere yatırdı, ölümle tehdit etti" şeklinde ifadeler verince tutuklandı. Bozkurt Nuhoğlu o zamanlar hukuk fakültesi öğrencisi ve gençlik hareketi liderlerindendi. Rastlantı bu ya, Hilton olayının tanıklarından bir kısmı da aynı fakültenin öğrencileriydi, hem çalışıp hem okuyorlardı. 15-20 gün sonra ilk duruşmaya çıktıklarında şikâyet ettikleri kişinin Dündar Kılıç olduğunu öğrenince koşup fakülteden tanıdıkları Bozkurt Nuhoğlu'na gittiler. Dündar Kılıç'ın hemşehrisi ve tanıdığı olduğunu bildikleri için, "Aman abi biz bir yanlışlık yaptık, Dündar Abi'ye söyle biz ifademizi değiştireceğiz. Nasıl yapalım, nasıl değiştirelim?" dediler. Nuhoğlu da onlara akıl verdi: "Siz elini arkasına attı diyorsunuz ya, silah falan görmedik, aslında hava çok sıcaktı, mendilini çıkarttı, yoksa silah çıkartmadı, ama polis ifadelere o şekilde geçti, bize de okutmadı dersiniz," dedi. Öyle ifade verdiler ve Dündar Kılıç ilk celsede tahliye oldu.

Olay sonradan çok abartılarak anlatıldı. Dündar Kılıç'ın ne antiemperyalistliği kaldı, ne Hilton'u silahla basıp Amerikalıları sıraya dizdiği, ne de orada söylemiş olduğu sözleri Deniz Gezmiş'ten öğrendiği. Oysa yanında bir hanım varken reddedilmekten onuru incinmiş, artık iyi

bildiğimiz anlık tepkilerinden birini gösterip silahına davranmış ve ağzına geleni söylemişti. Olayla ilgili olarak kendisi bile “Biz Hilton’u falan basmış değiliz, sadece gidip paramızla ve kravatımızla bir oda istemişiz... Herkes üstümüze yürüyünce silahımıza el atmışız...” diyecekti.[21] Deniz Gezmiş’i tanıması ise bundan bir süre sonra, o da bir günlüğüne olacaktı. Deniz Gezmiş, Bozkurt Nuhoğlu ve bazı öğrenciler zamanın Ulaştırma Bakanı Seyfi Öztürk’ü protesto etmekten tutuklanıp Sultanahmet Cezaevi’ne götürülmüşlerdi. Dündar Kılıç da silah yakalatma suçundan oradaydı ve ertesi gün tahliye olacaktı. Deniz Gezmiş ile o gün tanışıp sohbet ettiler ve bir daha da karşılaşmadılar.

21 Halit Çapın’ın kitabına almadığı bu sözler, gazetede yazı dizisi olan röportajda yer alıyordu, *Milliyet*, 2 Şubat 1970.

Kapısını zorlayarak da olsa açmış olduğu Hilton ile bu ilk tanışması ise kalıcı oldu. Kendisi zaman zaman orada kaldı, misafirlerini orada ağırladı ve gün geldi kumarhanesine bile ortak oldu.

Bitirimhaneden Kumarhaneye

Ünü artık iyice yayılmış olan Dündar Kılıç Piremeci Mehmet Sokağı’ndaki bitirimhaneyi kapattı ve Beyoğlu Balo Sokak’ta, daha sonra Cem Kıraathanesi adını alacak olan yeni bir kumarhane açtı.

Ama oraya geçmeden önce bu kumarhanenin açılmasıyla ilgili olan bir olaya değinmeliyim. Aktaracağım bu olay, aynı zamanda Dündar Kılıç’ın *Hürriyet* gazetesinin o zamanlardaki sahibi Erol Simavi ile tanışmasının da hikâyesiydi ve hikâyeyi de zaten Erol Simavi’nin bizzat kendisi anlatmaktaydı: “...Taşlık Gazinosu’nun kapalı kısmında oturuyordum; garson bana bir kart getirdi. Üzerinde Dündar Kılıç yazıyordu. Arkasında da nefis diyebileceğim bir kaligrafi ile yazılmış, ‘Muhterem Beyefendi, zat-ı âlinizle görüşmek istiyorum’ yazısı. Garsona, ‘Yanımda eşim var, uzun sürebilir, ne konuşacak bilmiyorum; yarın akşamüzeri, saat 18.00 gibi Divan’ın barında buluşalım,’ dedim. Dediğim saatte geldi. Zaten gazetelerdeki fotoğraflarından tanınıyordu. Çok adı geçerdi. Yok

gangsterdi, yok kabadayıydı; yok şunu asmış, kesmiş. Bana ‘Ağabey, benim bir kere adım çıkmış, ama yardıma ihtiyacım var. Yine kötü yola düşmek istemiyorum,’ dedi. Kartın arkasındaki kaligrafiyi sordum, ‘Benim yazım,’ dedi. O sıralarda klasikler yayımlayan Varlık Yayınları’nın kitaplarını muntazaman okurmuş. Baktım adam bayağı münevver bir kabadayı, ‘Ne istiyorsun?’ diye sordum. ‘Müsaade et, ufak tefek oyun da oynatabileceğim bir kahve açayım,’ dedi. ‘Böyle bir şey benim emrimle olsa tamam ama...’

Türk Yükseltme Cemiyeti’nden bir tanıdığım vardı: İstanbul Polis Müdürü, Muzaffer Çağlar. Ben aslında Türk Yükseltme Cemiyeti İstanbul Başkanı olduğum için, bundan cesaret alarak kendisine telefon ettim. ‘Üstadım,’ dedim, ‘Gelin, böyle cemiyete zararı dokunma ihtimali olan bir insanı kurtaralım. İyi bir adama benziyor, çalışarak yaşasın.’ Dündar’a da iki şart koştum: ‘Silah taşımayacaksın; bugün silah taşımak enayiliktir. Devir eski devir değil; artık insanları arkadan vuruyorlar.’ ‘Tamam,’ dedi. ‘İkincisi oradan, buradan haraç alıyormuşsun, bundan da vazgeçeceksin.’ ‘Söz veriyorum,’ dedi, ‘Ne silah taşıyacağım, ne de haraç alacağım’. Muzaffer Çağlar da ancak kumar sayılmayacak oyunlar oynatması şartıyla, kahve açmasına müsaade etti.”[17]

Bu şartlar gerçekten koşulmuş muydu? Koşulduysa Dündar Kılıç’ın bunlara uyacağına gerçekten inanılmış mıydı, yoksa laf olsun diye mi söylenmişti? Bilmiyorum ama ne Simavi’nin, ne de Çağlar’ın bu kadar iyimser düşünebileceklerini sanmıyorum. Neyse, biz o şartları orada bırakıp, artık şu kahveyi açalım.

Burası kahveden çok, kulüp veya sosyal dayanışma derneği görünümünde bir yerdi. Açılışın zamanlaması da iyiydi, çünkü kumar oynanan kulüplerin “açılış daveti” yaptıkları mevsime, yani yaz aylarının bitişine denk gelmişti. Yeni kumarhane kısa zamanda tanındı ve Dündar Kılıç’ın Kürt İdris ile ortaklığını sürdürdüğü Şöhretler Kulübü gibi burası da itibarlı müşterilere “hizmet veren” bir yer haline geldi.

Bir zaman sonra Dündar Kılıç’ın yandaki altı katlı binayı almasıyla o binanın giriş katına taşınan ve Cem Kıraathanesi adını alan bu lokal 25 yıldır hâlâ duruyor. Son yıllarda balıkçı lokantalarıyla ünlenen Nevizade Sokağı’nın Balo Sokak’la kesiştiği yerde. Camekânında bir şey yazmıyor ama “Cem Kıraathanesi” diye kime sorsanız “Rahmetli Dündar Kılıç’ın yeri değil mi?” deyip gösteriyor.

Kardeşi İbrahim Kılıç'ın anımsadığı ilk lokal de burası. Aile İstanbul'a taşındığında bir tek burası varmış, "Balo Sokak'ta altı katlı kâgir bir bina. Alt katı kıraathane olarak işletiliyordu. Hâlâ var, yani bizim yetişmemiz, büyümemiz, delikanlı olmamız Balo Sokak'tan başlamıştır. Aşağı yukarı yirmi senedir ben işletiyordum, şimdi oradan da garipler geçiniyor," diyor.

Dündar Kılıç'ın yeğenlerinden Taneri Seymen, Ayhan Kamış ve Dündar Kılıç ile yaptığımız sohbet sırasında da bu konu açıldı. Yeğen Dündar Kılıç "Beyoğlu'nun neresinde sorsanız Cem Kıraathanesi veya Dündar Kılıç'ın kahvesi diye tarif ederler. Orayı şimdi birinci derecede olmasa da yine de akrabalarımız işletiyor, babam gelirlerini onlara bıraktı. Bize bir şey geldiği yok, yaklaşık 20-30 aile ekmeğini kazanıyor. Üst katları da ofis falan, kiraya veriyorlar. Birçoğu boş olarak duruyor. Mülkiyeti bize, aileye ait," dedi. Ben "Eşkıya" filminin de orada çevrildiğini veya çatısının film seti olarak kullanıldığını duymuştum. Ama yeğenler bunu doğrulamadılar, "Filmin o civarda çevrildiği doğru ama bizim mekânlar kullanılmadı," dediler.

Biz konumuza dönecek olursak, 60'lı yılların sonlarına doğru Dündar Kılıç'ın yeni "işyeri", yani arandığı zaman bulunabileceği yer Cem Kıraathanesi'ydi.

Öyle ki, Ankara polisi tarafından bile biliniyordu.

Bununla ilgili bir olayı aktarmadan geçemeyeceğim.

Doktor Faruk Sükan, Kasım 1965'te kurulan ilk Süleyman Demirel hükümetinin İçişleri Bakanıydı. Bir gece yarısı Meclis'i basıp CHP grubunu aratması üzerine, CHP lideri İsmet İnönü'nün "Eşkıyanın bu gece ne yapacağı belli olmaz" şeklindeki ünlü sözünü söylemesine yol açmasıyla da tarihe geçen bir politikacıydı.

Günlerden bir gün, Faruk Sükan'ın makam şoförü Ulus'taki sebze halinin önünde bir yankesici tarafından soyuldu. Yüklü miktarda bir parası gitmişti. Cüzdanı çalınan kişi bakanın şoförü olduğundan Ankara polisi seferber oldu ve yankesici yakalandı. Çaldığı parayla kumar oynayıp kaybettiğini söyledi. Yankesicinin tarif ettiği yer İtfaiyeli Alişan (Satarkan) denilen kumarhanecinin Dışkapı'daki bitirimhanesiydi. Polisler oraya bir baskın verip parayı Alişan'dan geri almak istediler. Alişan bunu reddedip "Burada her gün bir sürü insan gelip oynuyor, ben bu kumarcıyı burada hiç görmedim" demesiyle komiserden tokadı yemesi bir oldu. Kulüpte oturanlar polisleri yatıştırmak için araya girince çıkan kargaşalığı fırsat

bilen yankesici kaçıp kayboldu. Bir süre sonra yankesicinin Dündar Kılıç’ın İstanbul’daki kumarhanesinde görüldüğünü haber alan polisler Alişan’ı tekrar aldılar ve “Masraflar senden olmak üzere iki memurumuzla birlikte İstanbul’a gideceksin. Sen Dündar’ı tanırsın, bulsun bize teslim etsin bu herifi,” dediler. Alişan, iki memurla birlikte İstanbul’a, Dündar Kılıç’ın Beyoğlu’ndaki kumarhanesine gitti ve gerçekten de yankesicinin orada oynadığını gördü. Ama artık kabadayılığın raconunda ispiyonculuğa yer olmadığından mı, yoksa Dündar Kılıç’ın kumarhanesine polis sokmaktan korktuğundan mı nedir, yankesicinin orada olduğunu polislere söylemedi. Ankara’ya eli boş döndüler.

Aradan iki ay geçtikten sonra yankesici Ulus’taki Renk Pavyonu’nda yakayı ele verdi. Sorgusu sırasında Alişan’ın kendisini Dündar Kılıç’ın kulübünde gördüğünü itiraf edince başkomiser küplere bindi. Memurlarına “Alişan’ı yakalarsanız söyleyin de gelirken ayağına büyük ayakkabı giysin!” dedi. Korkudan iki hafta “işyerine” gidemeyen Alişan, gazeteci Halil Soyuer’in polislerden ricacı olması sayesinde falakadan kurtuldu.[18]

Ailenin Yeni Göçü

Dündar Kılıç’ın ekmeğini İstanbul’da aramaya gelmesinden dört yıl sonra da ailesi Ankara’dan İstanbul’a taşındı. Baba İshak Kılıç fırınını tasfiye etti, eşini, kızları Asiye, Celile ve Kısmet’i, oğlu İbrahim’i ve üç yaşındaki torunu Uğur’u alıp Hasköy’e geldi ve yeni bir fırın açarak oraya yerleşti. En büyük oğlu Yahya ise çalışmak üzere Almanya’ya gitmişti.

Hasköy’e yerleşmelerini İbrahim Kılıç şöyle anlattı: “Abim cezaevinden çıktıktan sonra burada yalnız kalmasın diye de biz geliyoruz. Rahmetli peder çoluk çocuğu topluyor, geliyor. Ben o zaman 16-17 yaşlarındaydım. Hasköy’e geldik. Orada akrabalar vardı. Amcamın sülalesi vardı, yengem vardı, çocukları vardı. Hasköy’ü o zaman kendilerine yerleşim yeri yapmışlardı, köyden gelen bizim ailenin bir kısmı Hasköy’ü tercih etmiş. Yani yabancı bir kente geliyorsun, muhakkak bir eş, dost, tanıdığın olduğu

muhite yerleşme açısından herhalde rahmetli babam Hasköy'ü uygun bulmuş, oraya yerleşmişiz."

Bu son göçün nedeninin art arda gelen saldırılar ve tehditler karşısında Dündar Kılıç'ın güvenliğini sağlamak olduğu söyleniyordu. Ailenin bir araya toplanmasında bir güvenlik çemberi oluşturup birbirlerini koruma düşüncesi etken olmuş olabilirdi. Bunu kendisinin mi, yoksa ailesinin mi istediği konusu pek bilinmiyordu, ama bu fikrin oğlunu korumak isteyen annesinden çıktığı sanılıyordu. Dündar Kılıç'ın o dönemde yaşadığı olaylar ve sürekli ölüm tehdidi altında olması yüzünden akrabalarının dışındaki kişilere çok fazla güvenemediği bilinmekteydi. Örneğin amcasının oğlu Şefik Kılıç genellikle yakınında görülüyordu. Gerek gittikçe büyüme eğilimi gösteren işleri, gerekse kafasının içindeki geleceğe yönelik tasarılarını uygulamak için yanında güveneceği insanlar görmek istediği anlaşılıyordu.

Ünü iyice yayılmıştı. Adı sık sık gazetelerde görülüyordu. İşleri de düzelmeye başlamıştı. Balo Sokak'taki kulüp iyi çalışıyordu. Ama kendisinin de söylediği gibi o dönemler "ölüm korkusunu henüz üzerinden atamadığı" dönemlerdi. Bu korkuyu üzerinden atabilmesi için artık sürekli savunma halinde kalmayı bırakıp, ortalıkta görünmesi gerekecekti.

Ünü artınca yavaş yavaş çevredeki küçük kumarhanelerin, bitirimhanelerin gelirlerinden de pay almaya başlamıştı. Kimileri racon böyle olduğundan, kimileri de korkudan "süpürge parası" denilen haracını günü gününe yolluyorlardı. Böyle olunca kendisine karşı açıktan olmasa da gizlice düşmanlık besleyenlerin sayısının arttığını hissediyordu.

Başka kabadayılar giderek organize olma sürecine girmişler, kendileri ortalıkta fazla görünmeden tehlikeli işlerini adamlarına gördürmeye başlamışlardı. Dündar Kılıç'ın çevresinde de adamları oluşmaya başlamıştı. Ama o başkalarından farklı bir kabadayıydı. Efsanesini oluşturan unsurlardan biri de buydu; sürekli olarak silah taşıyor, onca adamına rağmen "iş bitirilmesi" gerektiği zaman kendi işini kendisi görüyordu. Gözdağı verilmesi gereken yerlere tek başına dalıyordu. Suç sicilinin ötekilere göre çok daha kabarık olmasının nedeni de buydu.

Bunda kişiliğindeki gözü kara cesaret kadar, başkalarına olan güvensizliğinin de rolü vardı. Öyle ya, bir zamanlar can ciğer arkadaş olduğu kişiler şimdi ona tuzak üstüne tuzak kurmuyorlar mıydı?

Dündar Kılıç'ın en tehlikeli işlere tek başına girme, düşmanlarının hiç beklemedikleri bir anda karşılarına çıkma şeklindeki "çalışma tarzı" 1970'li yılların başlarına kadar sürdü ve efsanenin büyümesinde önemli etkisi oldu.

Yavaş yavaş haraç alanını genişletmeye başlamış olan Dündar Kılıç, daha yolun başında sayılırdı. Birçok yerde tanınmıyor, tanındığı yerlerin bir kısmında da henüz çok ciddiye alınmıyordu.

Altıncı Bölüm

EFSANE BÜYÜYOR

1968 yılının ilkbaharında bütün dünyada "68 kuşağı" fırtınası esmeye başladı. Mayıs 68'de Avrupa'da baş gösteren gençlik hareketleri haziranda Türkiye'ye sıçradı. Üniversitelerde başlayıp birbirini izleyen boykot ve işgal eylemleri ülkeyi derinden sarstı. Önceleri çağdışı sınav ve not sisteminin değiştirilmesi, öğrencilerin yönetime katılması istekleriyle başlayan hareket, giderek siyasileşti ve "bağımsız ve demokratik bir Türkiye" taleplerini de içermeye başladı. Öğrenci gösterileri ülkenin dört bir yanını sardı.

Bu gençlik hareketleri yeraltı âleminin üzerindeki polis baskısının da bir ölçüde gevşemesine yol açtı. Emniyet, enerjisinin ve personelinin büyük bir kısmını "öğrencileri kovalamaya", MİT de "solcuları izleme ve fişlemeye" ayırınca, kabadayılar bir süre için rahatlamış oldular.

Biri Arıyor, Biri Koruyor

İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki öğrencileri gözlemekle görevlendirilen polislerden biri de Lütfü Çolak'tı. Polisliğe 1968 yılında başlamıştı ve

Dündar Kılıç'ı da aynı yıl tanımıştı. Bu tanışmanın ilk yıllarını şöyle anlatıyordu:

"Dündar Kılıç'la 68 senesinde tanıştım. Talebe olayları yeni başlamıştı, Birinci Şube Dal Grubunun Teknik Üniversite önünde görev yapan bölümündeydim. Orada üç arkadaştık. O zamanlar üniversitenin içine girmek mümkün değildi, biz de bütün gün kapının dışında dolaşmaktansa, gider Beyoğlu'ndaki kahvelere takılırdık. Dündar Kılıç'la çok samimi olan Hamdi Kolay adında bir polis arkadaşım vasıtasıyla tanıştık, dostluğumuz arkadaşlığımız ölene kadar devam etti. Piremeci Mehmet Sokağı'ndaki kahve kapanmış, Balo Sokak'taki kulüp yeni açılmıştı. Dündar Abi'nin bir masası vardı, gelen gidenle orada konuşurdu. Polisi gelirdi, bekçisi gelirdi, garibanları gelirdi.

O zamanlar ekipler amiri olan Engin Giray ona takmıştı. Bir de Alpaslan adında kumar masasına bakan gaddar bir komiseri vardı.

Bir gün Engin Giray Alpaslan'a emir vermiş, fellik fellik Dündar Kılıç'ı arıyorlar. O zaman zaten üç tane ekip var. Nevzat adında polis bir arkadaşım daha vardı, Balo Sokak'taki kahveye 'Dündar Kılıç'ı arıyorlar,' diye haber getirdi. Dündar Abi de İbrahim'e 'Ben öyleyse kayboluyorum, sen burada duruma hâkim olursun,' dedi. O da 'Yanına kimi alacaksın?' diye sorunca ben de 'Biz geliriz beraber,' dedim. Ben, Dündar Kılıç, Nevzat, şoför Ekip Neco atladık arabaya İstanbul'da geziyoruz. İstanbul polisi Dündar Kılıç'ı arıyor, biz onunla beraberiz. O zaman Taksim Belediye Gazinosu yeni açılmıştı, oraya gittik. Dündar Abi çok titiz bir adamdı, öyle olur olmaz yerde olur olmaz şeyler yemezdi. O akşam bir şehriye çorbası istedi. Ara sıra da İbrahim'e de telefon edip, gelişmelerden haber alıyordu. Sabaha kadar gezdik biz. Taşlık'a geldik, çayları içiyoruz. Dündar Abi çaycıya elli lira verdi, o zamanın parasıyla çok büyük paraydı. 'Abi niye bu kadar para veriyorsun, beş liraya bütün kahveye çay ısmarlarsın,' dedik, 'Ben Dündar Kılıç'ım, ben bu parayı vermezsem sonra adam arkamdan konuşur,' dedi. İbrahim'i bir daha aradı, 'Haber geldi artık eve gidebiliriz,' dedi, götürüp evine bıraktık.

Herkes kumar oynatıyordu ama bunlar Dündar Kılıç'a takmışlardı. Biliyorum ki Dündar Kılıç'ı alacaklar, Alpaslan hakaret edecek, dövmeye kalkacak. Bunun için onu koruduk. Bir de o zamanlar tabii genciz, toy polisiz daha, kabadayı ile geziyorsun, onun da bir havası var hani. O da var, biraz da bizim içimizde de macera düşkünlüğü vardı herhalde.

Bir kere de İdris Özbir’in şoförüyle benzer bir durum oldu. Yine arkadaşım Hamdi ile beraberdik. İdris Özbir’in Şöhretler Kulübü var, Dündar Abi ile ortak, Yılmaz Güney de oraya gelip giderdi. İdris’in katil Osman lakaplı bir şoförü var, en mutemet adamı. ‘Abi ben bir yere gideceğim de silah lazım,’ dedi, ben de yeni polis olmuşum, ‘Ne olacak benimkini al’ dedim verdim. Aldı gitti bu silahı. Cahillik işte, bir olayda kullansa yanmıştım, neyse sonra geri getirdi verdi. Bunlar çok temiz insanlardı, onların bir yanlış yapmayacağına güveniyorduk.”

Polisle İlişkiler

Bu gibi istisnai bazı kişisel dostluk ilişkilerini bir yana bırakacak olursak, yeraltı dünyasının polisle ilişkileri başlı başına incelenmeye değer bir konuydu; kendi içinde çelişkili görünse de genellikle “iyi işleyen bir çarkın” dişlileri gibiydi. Kabadayılık raconunda ispiyonculuk, yani birbirlerini polise ihbar etmek en büyük suçtu. Ama kendi alanları dışında kalan cinayetler ve büyük hırsızlıklar hakkında polise bilgi verirler, böylece karakolda falakaya yatırılmaktan da kurtulurlardı. Çünkü bir kabadayının polisten kötü muamele görmesi itibarını son derece sarsan bir etki yaratırdı. Öte yandan, kabadayıların egemen oldukları semtlerde hırsızlara, serserilere, halkı rahatsız eden kişilere aman vermeyen bir çeşit “asayiş” kurmuş olmaları da polisin onlara göz yummasını sağlardı. Bu göz yummanın onları kontrol altında tutmak, ne yaptıklarını bilmek gibi bir faydası da vardı.

Kabadayılar bir yandan polislere rüşvet ve haraç, hatta maaş verirler, ama en düşük rütbeli bir güvenlik görevlisine, örneğin bir bekçiye bile saygı gösterirlerdi. Bu saygı, aslında o dönem kabadayılarının devlet karşısında kendilerini ne kadar güçsüz hissettiklerinin de bir ifadesiydi. O dönemlerde bir ekipler amiri İstiklal Caddesi’nden yürüyerek geçtiği zaman bütün kabadayıların ona selam durdukları söylenirdi.

Bunu Dündar Kılıç’ın kendisi de çok sık dile getirirdi. Örneğin Şubat 1989’da *Panel* dergisine şöyle diyordu: “Ben devletimi milletimi seven,

kanunlara saygılı bir kimseyim, kanunsuz olarak tanınmama rağmen, her zaman devlet adamlarına ve polise büyük saygı gösterdim, en ufak bir polis memurunun karşısında bile ceketimi iliklemeden konuşmam. Polis camiasında beni polis dostu olarak bilirler, hatta çeşitli nedenlerle hapishanelere düşen polisleri bile hapishanelerde korudum. Benim bilindiği gibi Türkiye'nin birçok cezaevinde etkinliğim vardı, gardiyanlar bile beni severler ve sayarlardı. Ayrıca polise birçok faili meçhul işlerde yardımım olmuştur. Aranan birçok sanığın teslim olmasını sağladım."

Avukat Muhittin Yüzüak ise kuşaklar arası mafya ayrımını yaparken eskilerin bu davranış biçimini aralarındaki farkın ölçülerinden biri sayıyordu: "Mesela eskiden rahmetli Dündar'ın bir lafı vardı, 'Bir polis müdürü –o emniyet müdürü demezdi, polis müdürü derdi– alo dediği zaman biz ceketimizi düğmeler Sansaryan Han'a, Sirkeci'ye emrine giderdik,' derdi. Bunlardan rahmetli Dündar, rahmetli İnci Baba emniyet mensubuna, polise, bekçiye çok saygı gösteren insanlardı. Bir bekçi geldiği zaman kalkar, 'Hoş geldiniz, buyurun, oturun' derlerdi. Şimdikiler ise çok daha pervasız. Mesela Susurluk olayında sizin kitabını yazdığınız kişiler. Bir emniyetçi, mafyadan bir isim, bir politikacı bir araya gelebiliyor."

İster bahşiş deyin, ister rüşvet, ister gönül rızasıyla olsun, ister zorla, "polisi görmek" yeraltı âleminde işlerin yürüyebilmesinin temel koşullarından biriydi. Bunun da bilinmeyen bir tarafı yoktu. "İş güvenliği" açısından öncelikle huzurlarını, kötü muamele görmemeyi satın almak zorundaydılar. Eski kabadayılardan Arnavut Aloş görüşmemiz sırasında, "maaşı üç yüz lira olan komisere ayda üç bin lira verirdim, karakola girdiğimde bana iyi davranırdı," demişti. Örneğin karakola bir yazı gelir, mahkemeden celp gelir, karakol polisi "Abi bir yazın var bir zahmet gelip alıver," der. Kabadayı gidip yazıyı alır, çıkarken de bir şeyler bırakmayı ihmal etmezdi.

Yaptıkları iş gereği her an polisle burun buruna gelirlerdi: Ruhsatsız silah taşırken yakalanma veya yaralama, silahlı kavga gibi olayların "hafif" olanları daha karakola gitmeden, olay yerinde zabıt tutulurken halledilirdi. Gazeteci Engin Bilginer bu işleri genellikle "köşe başı ekipleri" adı verilen polislerin hallettiğini yazar: "...Ama nedense hiçbiri yakalanmaz bu ruhsatsız silahlarla. Her gece bar, pavyon dolaşırlar. Bazıları coşup tavana silah sıkar. Ama yakalanmazlar. Kimi polis ekipleri bu barların, gazinoların civarında bir köşede pusuya yatarlar. Kabadayı tam çıkmış evine dönerken

karşısına bu köşe başı ekiplerinden biri çıkar. Çoğu zaman birbirlerini de tanırlar. İsimle hitap eder, selamlaşırlar. Hemen kabadayının arabasından bir tomar sayılmamış para uzatılır dışarıya. Racon gereği saymayacaksın. Ayıptır...”[1] Tabii biz buraya kadar hep düşük maaşla çalışan sıradan polis memurlarından söz ettik. Aslında onlar yıllardır süren bir sistemin küçük dişlileri, tepesinde daha üst düzey görevlilerin bulunduğu bir piramidin tabanındaki kişilerdi.

Mario Puzo’nun *Baba* romanında bu sistemin açılımı da vardır. Mafyadan haraç alan polislerden biri haddini aşıp çeteler savaşında taraf olmaya kalkışınca öldürülür. Bu olay üzerine haraç düzenindeki dengeler bozulacak gibi olur. Ama bu polisin kurallara karşı geldiği için öldürüldüğü öğrenilince diğer polislerin intikam almak için duydukları istek yavaş yavaş biter. Düzen yeniden kurulur: “Üstelik hepsinin de ödemek zorunda oldukları ipotek borçları, arabalarının taksitleri, öğrenim yapan çocukları vardı. Sonunda para üstün geldi. Haracı çoğalttılar, gangsterlerin çalışmalarına izin verdiler. Bir kez daha haraç tarifesi hazırlandı, herkesin aydan aya ne alacağı kararlaştırıldı. Toplum düzeni bir dereceye kadar yeniden kuruldu...”[2]

Orası Amerika diyebilirsiniz, ama Türkiye de o sıralarda küçük Amerika olmak istemiyor muydu?

Üstelik Amerika’da suç işleyen polisleri soruşturup adalete teslim etmekle görevli ayrı bir polis örgütü vardı. Bizde ise yapanın yaptığı yanına kâr kalıyordu. Daha ileride İstanbul’un giderek artan yeraltı rantının nasıl iştah kabarttığını, bu rantın piramidin tepesinde ne kavgalara yol açtığını da göreceğiz.

“Kabadayı” Polisler

Elbette bu duruma karşı olan ve mücadele etmeye çalışan polis şefleri de gelip geçti İstanbul’dan. Ama mesele kişisel ahlak ve dürüstlük meselesi değil, sistem meselesiydi. Halk tarafından sevilseler de, yeraltı âleminin

korkulu rüyası olsalar da güçleri o düzenle mücadeleye yetmedi, tek başlarına oldukları için yel değirmenlerine saldıran birer Don Kişot olmaktan ileri gidemediler. Bu yüzden onlara deyim yerindeyse “kabadayı polisler” de diyebiliriz. Düzene ayak uyduranlar, hatta pastadan pay alanlar korunur, terfi ederken, bunların ayakları kaydırıldı, sürüldüler, emekli edildiler, sistem onları tasfiye etti. Bu kitapta sadece hikâyemizle doğrudan ilgisi olan, kumarhane ve randevuevi basmış birkaçının adı geçeceği için sayılarının az olduğu sanılmasın, adı anılmayanlar da unutulduklarını düşünüp alınmasın, nasıl olsa herkes kendini bilir.

Gündüz Aktuğ İstanbul’da ekipler amiri olarak çok başarılıydı. Sonra Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanı olmuştu. Artık İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nü bekliyordu, sonunda tayini İstanbul’a çıktı, ama Köprüler Müdürlüğüne! Yine İstanbul’un başarılı polis müdürlerinden Nihat Kaner ikinci kez İstanbul’u beklerken önce Bursa’ya, oradan da emekliye gönderildi!

Muzaffer Çağlar İstanbul Emniyet Müdürü iken, Müdür Yardımcısı olan İbrahim Ural’ın, Arap Nasri’nin kumarhanesini basması vardı ki, dillere destan olmuştu. Onu da Engin Bilginer’in kitabından okuyoruz: “Yıl 1968. Arap Nasri’nin Maltepe’de büyük bir kumarhanesi vardı. Bahçeli bir köşk. Ama, etrafı erkete[22] ile dolduğundan bir türlü basılamıyor. Polis hangi yönden gelse erketeler içeriye haber veriyor. Kumar aletleri ile paralar ortadan kayboluyor. O devrin Emniyet Müdür Muavini İbrahim Ural, bu işe kafayı iyice takmıştı. İlla da suçüstü basacak. Gitti Devlet Demiryolları ile anlaştı. Bir banliyö trenine polisleri doldurdu. Tren Maltepe’de Nasri’nin kumarhanesi önünde istim bırakarak yavaşladı. Erketeler trenlerin geçişine alışıktı. Oradan baskın beklemezlerdi. Bütün polisler trenden birden fırladılar ve kumarhaneyi bastılar.”[3]

22 Erkete: Gözcü.

İbrahim Ural’ın İstanbul’dan Ankara’ya gidişi de olaylı oldu: “Görevinizden gidiyorsunuz diye telefon edildi. Hatta o zaman bir milyon para toplanmış, benim tayinimi yapacak kişiye verilmek üzere. O zaman bir milyon büyük paraydı 1970’te. O dönem 1610 lira maaş alıyordum. Bu laflar çıktıktan bir ay sonra da görevden alındım.”[4]

İbrahim Ural daha sonra Ankara Emniyet Müdürü olduğunda da bazı AP’li bakan ve milletvekillerinin kumar oynadığı Işık Kulübü basıp

kapattığı ve Ankara'nın ünlü randevucuları ile mücadele ettiği için görevden alındı. Ural Danıştay'dan yürütmenin durdurulması kararı aldıysa da bu karar İçişleri Bakanlığı tarafından uzun bir süre uygulanmadı.[5] Yani sistem, kumarhaneler ve randevuevleri ile mücadele eden bir müdürünü cezalandırıyordu! Ural, daha sonra Kocaeli Valiliği yaptığı sırada da baskılarla karşılaşmıştı: "Kocaeli Valiliğim sırasında, tastamam 22 demir kaçakçılığı olayına el koymuştum! Yine bana telefon edildi ve 'Şu an Bulvar Palas'ta toplantı halinde olan bir grup sizin gitmeniz için 5 milyon lira para topladı,' denildi. Artık işin ciddi olduğunu anlamaya başlamıştım ki, saat sekizde görevden alındığımı bildiren 'teleks' geldi."[6]

1983 yılında politikaya atılan ve Kocaeli'den Halkçı Parti milletvekili seçilen İbrahim Ural'ın yolu hikâyemizin akışı içinde Dündar Kılıç ile birkaç kez kesişecektir.

Engin Giray, Ali Erdem ve Ünal Arıkan gençlik arkadaşıydılar. Hukuk fakültesini birlikte bitirdikleri gün mezuniyet kutlamasında üçü de Emniyet'e girmeye karar verdiler. Anlatmakta olduğum yıllarda üçü de İstanbul'da görevliydiler. Şimdi avukatlık yapmakta olan Engin Giray, İbrahim Ural'ın Emniyet Müdür Yardımcısı olduğu sırada kabadayıları titreten bir ekipler amiriydi. Esas ününü ise Oflu Hasan'ın kumarhanesi olan Emek Kulübü'nü basmakla yaptı. Bu baskınla ilgili olarak anlatılanlara göre Giray, Oflu Hasan'ı kulübünün ortasında dövdürdü. Vurdukça bir yandan da "Söyle bakalım, devlet mi büyük, Oflu Hasan mı?" diye soruyordu. Kabadayının dövülmesi, kumarhanesinin basılması ancak onun itibarını sarsmak, hizaya getirmek için başvurulan bir yoldu. Oflu Hasan'ın bu olaydan sonra adamlarına "Engin'in kılına dokunmayacaksınız," dediği söylenir. Aynı yıl kalp krizi geçirmesi de bu olay yüzünden itibarının sarsılmasından duyduğu üzüntüye bağlanır.

Oflu Hasan zaten astım hastasıydı, kalp krizi geçirdikten sonra işlerinin idaresini ve Emek Kulübü'nün işletilmesini kardeşi Osman'a bırakıp kenara çekildi. Bu tercihin bir nedeni de Oflu Osman'ın çok fazla sabıkası olmaması, pek ön planda görünmemesi ama iyi bir "işadamı" olmasıydı.

Dündar Kılıç tarafından sürekli itham edileceği için hikâyemiz boyunca adına sık rastlayacak olduğumuz Atila Aytek ise ün yapmış bir narkotikçi idi. Kendisiyle yaptığım görüşmede bana şöyle demişti: "Diyarbakır Narkotik Şube'de iken zaman zaman hapishaneye gidip tutuklularla yemek

yer, sohbet ederdik. Onlarla birlikte çekilmiş fotoğraflarımız bile var. Bu sohbetlerde edindiğimiz bilgiler daha sonraki değerlendirmelerimizde çok işimize yaradı. Daha sonra hapishanede isyan çıktığında da isyanı mahkûmlarla kurduğumuz iyi ilişkiler sayesinde bastırdık, Savcı Eyüp'ü ellerinden ben aldım, bütün Diyarbakır bu olayı bilir."

Ancak bu ilişkiler ve fotoğraflar yıllar sonra başını ağrıtacaktı. 1986'da Diyarbakır'da uyuşturucu kaçakçılığı nedeniyle sorgulanan Nurettin Günal adlı bir sanık, Atila Aytek tarafından korunduğunu öne sürerek, bu fotoğrafları Askeri Savcılığa ibraz edecekti (Kaynak: Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Savcısı Vedat Erkan'ın 24.12.1986 tarihli, Nurettin Günal ile ilgili ifade tespit tutanağı).

İkinci Adres

Dündar Kılıç'ın Ümit Alpçer'den olan oğlu Cenk, 18 Ocak 1969'da dünyaya geldi. Ama o yine hapisteydi ve çok istediği ve nihayet sahip olduğu bu ilk erkek çocuğunu demir kapıların arkasında kucaklayabildi.

Dündar Kılıç o kadar sık hapse girip çıkıyordu ki, onun yaşamını incelerken kesin tarihleri bilinenler dışında ne zaman hapiste olduğunu saptamakta bayağı güçlük çektim. Suç siciline bakınca en yoğun hapishane döneminin 1969-71 arası olduğu görülüyordu. Bir buçuk yılda tam dokuz kez hapse düşmüştü, yani iki ayda bir! Cezaevi neredeyse ikinci adresi olmuştu.

Bu yüzden ne zaman içeride, ne zaman dışarıda olduğunu çocuklarının doğum tarihlerinden geriye giderek hesaplamaya çalıştığım bile oldu!

Örneğin, ikinci kızı Uğur 12 Ekim 1965'te doğduğuna göre, normal bir doğum olduğunu düşünecek olursak, dokuz ay on gün geri gittiğimizde 1965 yılı başında hapiste olmaması gerekirdi. Ya da Cenk'in 1969 Ocak ayında doğmuş olmasından Dündar Kılıç'ın 1968 başlarında dışarıda olduğu sonucuna varabiliyordum. Dündar Kılıç'ın avukatlarından biriyle görüştüğüm sırada da bu hesapları yapmaya çalışıyordum ki, avukat beni uyarmak gereğini duydu: "Doğan Bey, siz siz olun yine de bu hesaba çok

fazla güvenmeyin. Çünkü Abi hapisteyken ara sıra geceleri çıkar, sabaha karşı dönerdi. Bu giriş çıkışlarında da bazı ‘temeller atmış’ olabilir!” dedi.

Evet, ister inanın ister inanmayın, Dündar Kılıç tutuklu veya mahkûm olduğu cezaevlerindeyken geceleri çıkıp sabahleyin geri dönebiliyordu!

Daha önceki bölümlerden birinde, Dündar Kılıç’ın gazeteci Deniz Som ile yaptığı söyleşi sırasında toplam kaç yıl yattığı konusundaki bir şakalaşmayı hafızanızda tutmanızı söylemiştim. İşte şimdi oraya dönme zamanı geldi. Konuşmanın sadece o kısmını hatırlayalım:

“Deniz Som - Cezaevinde geçirdiğiniz günleri hesaptan düşsek siz şimdi 29 yaşındasınız.

Dündar Kılıç - Evet. Geceleri de saymazsak yirmi yaşında falan mı oluyorum o zaman?”

Her şakada biraz gerçek payı vardır derler. Dündar Kılıç’ın “geceleri saymazsak” esprisinde de “geceleri çok fazla yatmamış olduğu” gerçeği saklı olamaz mıydı? Açık açık “bakmayın 21,5 yıl yattığıma, ben aslında geceleri çıkar gezerdim” diyecek değildi ya!

Gazeteci Engin Bilginer’e göre “geceleri izinli çıkma” mekanizması şöyle çalışıyordu: “Haftanın bazı günlerinde dışarıya çıkma imkânları da vardır. Mahkûm gece 23.00 sıralarında dışarı çıkar, bütün gecesini dışarıda geçirir. Onu dışarı bırakan sorumlu, bir firar kâğıdı doldurur, saat beşe kadar dönerse, ne âlâ, dönmezse işleme koyar, dönerse zaptı yırtar atar.”[7]

Ama Dündar Kılıç’ın sadece geceleri değil, bazen birkaç gün “izinliymiş” gibi çıkıp bir süre sonra döndüğü de oluyordu. Bir keresinde cezaevinden çıkıp İzmir’e gidip geldiği bile olmuştu.

İkinci adresiydi dedim ya, kim bilir belki de bazı geceler çıktıktan sonra, sabah uyku sersemi hapishaneye döneceğini unutup başka bir yere gitmiş olabilirdi!

Belki müdürlerin ve gardiyanların da bu kadar çok hapse düşen birine “burada mı, değil mi” diye bakmayı unuttukları da olmuştur!

Şaka bir yana, Dündar Kılıç’ın bir keresinde hapisten gizlice çıkıp kendine meydan okuyan biriyle hesaplaştıktan sonra geri döndüğü bile söyleniyordu!

Bunu da yazar İlhan Selçuk anlattı: “Dündar hakkında başka bir olayı da birisinden duydum. Beyoğlu’nda aleyhinde tutum alarak iş yapan birisine Dündar’ın hapishaneden çıkıp, jandarma elbisesi giyerek baskın yaptığını

anlattılar. Günahı vebali anlatanın boynuna, gece kulübüne gidip adamın tepesine silahla dikilmiş, ‘Ulan ben zindandan çıktım geldim, arkamdan ne konuşuyorsun, şimdi seni tepelerim,’ demiş. Tabii bunlar böyle biliyorsun biraz destan gibi anlatılır. Efsane gibi. Bire bin de katılabilir. Ama gerçek de olabilir. Anlatan da öyle pek şişirecek biri değildi. Fakat işte bu Dündar efsanesi böyle büyüdü. Yani dilden dile dolaşmaya başladı.”

Daha ileride, Dündar Kılıç’ın tercih ettiği cezaevleri olduğunu ve tutuklandığında buralara gönderilmesini sağladığını, kendisine özel koğuş açtırabildiğini, müdürlerin odasında oturup ziyaretçilerini orada kabul ettiğini bile göreceğiz. Bunları size yeri geldiğinde birdenbire söylersem inanmazsınız, abarttığımı sanırsınız diye şimdiden haber veriyorum.

Böyle bir hoşgörüyü ya da rahatlığı diyelim, nasıl ifade edeceğimi bilemediğim bu serbestiyi ne şekilde sağlamıştı?

Birçok neden sayabilirsiniz; şöhretin sağladığı nüfuz veya korku, gardiyanlara bol bol “bahşiş” dağıtma, dışarıda daha iyi bir iş bulma vaadi, yerine göre tehdit ve gözdağı vs. Bunların cezaevlerinde ayrıcalık sağlamak için her zaman geçerli yöntemler olduğunu herkes bilir. Ama bunlar ancak bir süre için hapiste kalan “itibarlı” ve “paralı” bazı kişilere geçici bir ayrıcalık sağlayabilir. Benim sözünü ettiğim ise kalıcı bir ayrıcalıktır. Ömrünü cezaevlerinde geçiren bir kişinin her içeri düşüşünde, her gittiği hapishanede gördüğü bir ayrıcalık. Elbette sadece sivil cezaevlerinden söz ediyorum.

Dündar Kılıç ve onun kuşağından kabadayılar cezaevlerinde kendilerine ayrıcalık sağlayan böyle bir düzeni kurmak için eski “ağalarla” çok uzun yıllar süren bir mücadele yürüttüler. Hem de bayağı kanlı bir mücadele. Hapishanelerde üstünlük sağlama kavgalarında kaç kişi öldüğünün dökümünü çıkarmak ayrı bir inceleme konusu olur, ama, sadece bu kitapta gördüğünüz iki örnek kişiden Dündar Kılıç bizim bildiğimiz iki kez ölümden dönmüş, bir kişiyi yaralamış, Kürt İdris ise iki kişiyi öldürmüştü.

Peki ama eski düzene niçin karşı çıkıyorlardı ve onu yıkıp yerine neyi getirmek istiyorlardı?

Bu sorunun yanıtını da hapishanelerdeki düzenin değişmesinde en çok “emeği” geçen iki kişinin, Kürt İdris ile Dündar Kılıç’ın çeşitli vesilelerle anlattıklarından alıntılar yaparak vereyim.

Kürt İdris’in Emin Çölaşan’a anlattıklarından: “Kendimi birdenbire Sultanahmet tevkifhanesinde buldum. O zaman orası parsellenmiş. Her

bölümü ağalar yönetirdi. Geri kalanlar da ‘Adembabalar’ tabir ettiğimiz gariplerle zavallılardı. Uyuşturucu almış yürümüştü. Bu adembabaların paralarını alırlar falan. Yani affedersin buna hapishane ağzıyla zorbalık derler. Yani yeni gelen adamın hayatı hep tehlikede. En kötü işleri ona yaptırırlar, üzerinde ne varsa alırlar. Bunlar esrar, eroin ve kumar işlerini almışlardı. O zavallı adembabalara içirirlerdi. İçmeyenlere de kumar oynatırlardı. O zaman cezaevi affedersiniz aynen bir kerhane gibiydi. Herkesin koynunda dostu. Yani erkek erkeğe.”[8]

Dündar Kılıç’ın TBMM Susurluk Komisyonu’na anlattıklarından: “Ben Karadeniz çocuğuyum. Bütün yaşamım doğulu çocuklarla geçti. Ankara’da da öyle, İstanbul’da da öyle. Hiçbir zaman yaşamım boyunca bölgecilik yaptırmadım. Bilhassa cezaevlerinde inanın şu son 30-40 yılda belki binlerce insanın hayatı kurtuldu. Yani ben kurtardım. Telkin ederek, izah ederek bölgeciliğin ve ırkçılığın hiçbir şey getirmeyeceğini izah ederek bu tertip kafatasçılığı yok ettim.”[9]

Dündar Kılıç’ın *Playboy* dergisine anlattıklarından: “Şimdi siz kırk kişi Karadenizlisiniz, biz de otuz kişi doğuluyuz, başkaları da otuz kişi Arnavut, bunlar da otuz kişi şehir çocukları. Hiç kimse, hiç kimsenin koğuşunun önünden geçmiyor, herkes birbirine düşman. Biz bunu kaldırdık işte. Yirmi beş sene önce koyduğum kurallar, hâlâ cezaevlerinde geçerlidir. İnsan insandır ve insanı seveceğiz. Bunu iyice kanıtlayabilmek içim tuttum Dam Ağaları seçtim. İki kardeş, bir amca çocuğu üç Çingeneyi, cinayetten yatıyorlar, ikinci kısmın ağası yaptım. İlk önce Kürtler geldi, sonra Lazlar geldi, ‘Ağabey sen ne yaptın, Çingenelere ağalık verdin,’ diye. Oğlum, dedim onlara ben burada cezaevi toplumunun huzurunu sağlamak zorundayım. Burada bir burun kanadığı zaman ben kahrolurum. İkinci kısımda o işi ancak onlar yapar; bunlar Çingene diye, Çingenenin kalbi yok mu? Ciğerleri yok mu? Yani siz bunları geceleri koynunuza mı alıp yatacaksınız ki Çingene diye küçümsüyorsunuz? İnsan insanı tefrik edemez, insan insandır bunu böyle bilin. Güzel insanları seveceğiz, koruyacağız, çirkin insanları da hep birlikte yok edeceğiz... İşte koyduğum bu kurallar hâlâ devam etmektedir.”[10] Kürt İdris’in Emin Çölaşan’a anlattıklarından: “Bu ağalık hikâyesine karşı içimden ufak ufak isyan etmeye başladım. Birkaç iyi arkadaş buldum, onlara dedim ki ‘Biz bunların saltanatını

yıkacağız.’ Sonuçta Allah’ın izniyle biz bunları devirdik. Yani efendim benim kişiliğimi bulmam bu cezaevlerinde fakirleri, garipleri kollamaktan geçiyor... Ben egemen oldum ama ben bu işleri yapmadım. Kürt İdris lakabını orada kazandım.”[11]

“Yeni Düzeni Kurdum”

Özetleyecek olursak, Dündar Kılıç kuşağı kabadayıların eski cezaevi düzeninde karşı oldukları şeyler, “adaletsiz” diye niteledikleri eski koğuş ağalığı sistemi, bölgecilik yüzünden çıkan çatışmalar, “garibanların” ezilmesi, sübyancılık ve eşcinsellik, kumar ve esrar, düşmanı olanlar için can güvenliğinin bulunmamasıydı. Cezaevlerinde disiplin cezalarının yanı sıra falaka ve dayak da vardı ve kabadayılar da bundan nasiplerini alıyorlardı. Bir kabadayının gardiyanlar tarafından falakaya yatırılması ise onun “daha alt sınıf” saydığı öteki mahkûmlar gözündeki itibarını ve otoritesini sarsıyordu.

Çünkü kabadayıların da kendilerine göre bir suç ve suçlu sınıflaması vardı. Kürt İdris kendini “sabıkalı” saymazken bunu çok açık bir biçimde ifade ediyordu: “Sabıka dediğin zaman yüz kızartıcı şeyler olur yani. Affedersin yankesici olursun, dolandırıcı olursun, uyuşturucu maddeyle yakalanırsın, ırz düşmanı olursun. Sabıka bence bunlardır yani. Bu memlekette herkes şeytana uyup veya haklı olarak adam öldürebilir.”[12] Zaten eski hapishane düzeninden şikâyetçi oldukları önemli konulardan biri de buydu, mahkûmlar arasında suçun ağırlığına göre bir hiyerarşi yoktu, karışıklık hüküm sürüyordu.

Onlara göre hapishanelere artık kabadayılar egemen olmalıydı.

Öyle de oldu; 1960’lı yılların ortalarına gelindiğinde cezaevlerinde tutuklu ve mahkûmlar arasındaki ilişkiler artık kabadayılar tarafından yönetiliyordu. Dündar Kılıç hapishanenin yeni raconunu gazeteci yazar İlhan Selçuk’a şöyle anlatmıştı: “Hapishaneye el koydum, artık içerde namussuzluk, ahlaksızlık yok, zulüm yok, bütün pislikleri temizledim, yeni

düzeni kurdum, sübyanlar rahat, gariban bayram ediyor, kimse ezilmiyor...”[13]

Bu yeni durum cezaevi yönetimlerinin de işine geliyordu. Cezaevi müdürleri de nihayet birer devlet memuruydu. Eskiden her gün can sıkıcı bir olay meydana gelir, terfileri tehlikeye düşer, hatta kötü yerlere sürülmeleri söz konusu olurken, şimdi hapishanelere “asayiş” gelmişti. Ufak tefek isteklerine göz yumulan kabadayı koğuş ağaları yönetimle işbirliği içinde mahkûmları idare ediyorlardı. Öyle ki, Kürt İdris’ten bunu bizzat idare istemişti: “Başsavcı Hicabi Dinçer bir gün beni müdürün odasına çağırdı. Bana dedi ki ‘Oğlum sen hakiki bir Türk evladısın. Sana bir görev vereceğim. Burada ahlaksızlık almış yürümüş. Sen bunun önüne geçeceksin. Seni birinci kısma baş meydancı yapacağım’. Ben de bu vazifeyi severek kabul ettim.”[14] Dündar Kılıç ise yönetimlerle kurulan bu iyi ilişkilerden cezaevleri arasında tercih yapacak kadar yararlanabiliyordu. *Playboy* dergisine söylediğine göre en çok İzmit, Toptaşı ve Paşakapısı Cezaevleri’ni tercih ediyordu: “Bu cezaevlerinde beni çok severlerdi. Savcısı da, müdürü de, gardiyanı da. Ama ben de cezaevlerinde disiplin sağlardım. Benim yattığım cezaevinde yanlış işler olmazdı.”[15]

Yeni kurulan bu düzenin, cezaevlerinin ağır mahkûmlar tarafından yönetilmesinin en ilginç örneklerinden birini yine avukat Muhittin Yüzüak’tan dinledim:

“Mesela yeni avukat olduğum sıralarda cezaevinde avukatları nizama sokan, avukatları müvekkilleri ile görüştürenler ağır suçlu mahkûmlardı. Mesela karısını öldürmüş Rahmi Dayı vardı, Rahmi Doğan, avukatların görüşünü tanzim ederdi. 110 kilo falan bir adamdı, tutukluları getirir avukatlarıyla görüştürür, el işaretiyle de geri gönderirdi. Adam kendisi de hükümlüydü orada. Ve biz dışarıdan baklava paketini elimize alırdık, gelir oraya koyardık, paketi açardı, içerdeki adam da çifte sigaralık alır gelirdi, otururlar çift yaprakla esrarı sararlardı, baklavayı da yerler, görüşürdük, öpüşürdük kalkar geri giderlerdi içeriye.”

Kabadayıların “pislik”, “yanlış işler” vs. gözüyle baktıkları konular Dündar Kılıç’ın dolaştığı hapishanelerde belki onun gayretiyle temizlenmiş olabilirdi, ama her yerde böyle olduğunu söylemek mümkün değildi. Çünkü ben bunun böyle olmadığını 1975’te beş ay kaldığım Ankara Merkez Kapalı

Cezaevi’nde yaşayarak gördüm. Bir basın davasından tutuklanmıştım ve “yamyamlar koğuşu” adıyla ünlü beşinci koğuşa verilmiştim. Orada ne içeri esrar sokulmasında, ne kumar oynatılmasında, ne “garibanların” ne de “sübyanların” durumunda anlatıldığı gibi bir değişiklik vardı.

Cezaevlerine yeni kuşak kabadayıların raconunun gelmesi onlara kendi açılarından birçok güvence sağlamıştı. Yönetimlerle kurdukları iyi ilişkiler sayesinde üzerlerindeki baskılar hafiflemişti. İçeride sağladıkları sükûnet karşılığında koğuşların başına istedikleri kişileri getirmelerine karışılmıyordu. Kendilerini geri planda tutan kabadayılar koğuşları bu kişiler vasıtasıyla yönetiyorlardı. Kumar, esrar ve çay ocağı gibi gelir getiren kaynakları bu kişiler vasıtasıyla yürütüyorlardı.

Düşmanı olan kabadayılar için istihbarat çok önemliydi ve bu sayede koğuşlar arasında tıkır tıkır işeyen bir istihbarat ağı oluşturdular. Herhangi bir koğuşta çıt çıkacak olsa bunu herkesten önce kabadayılar haber alıyordu. Hangi koğuşta kimde kesici alet, bıçak, şiş, falçata olduğunu idare bilmiyor, ama onlar biliyorlardı. Ateşli silahlar ise onların bilgisi dışında zaten içeri giremezdi. Böylece eskiden olduğu kadar ölüm korkusu duymadan yaşamaya başladılar.

Şimdiki gibi iletişim araçları, cep telefonları vs. olmasa da dışarıyla irtibatlarını günü gününe sağlayabiliyorlar, dışarıdaki işlerini yürütebiliyorlardı. Dışarıda oldukları zaman da bunun tersi geçerliydi. Kabadayı dışarıdayken içerideki adamlarını kolluyor, onları besliyordu. Bu kurulu düzen sayesinde içerdeki yeri her zaman hazırdı, hapse düştüğü zaman evine gelmiş gibi oluyordu. İçeride adamları yoksa dışarıdakilerden birkaçı hafif suçlar işleyip koruma olarak yanına geliyorlardı.

“Gariban” denilen dışarıda kimsesi, içeride parası olmayan mahkûmlar ise bereketli bir “kadro kaynağı” gibiydi. Bunlardan “yetenekli” olanlar kabadayının himayesine giriyor, karınları doyurulup üst başları düzeltildikten sonra kabadayının içerdeki adamları oluyorlardı. Dışarı çıkınca da elbette ağanın yanında “işe” alınıyorlardı.

Tabii o noktaya öyle bir günde gelinmiş değildi. 1960’ların ortalarından 1970’lerin ortalarına kadar uzayan bir sürecin sonunda gelinmişti. Ama ben biraz acele ettim, kendi 1975’teki hapishane deneyimlerim söz konusu olunca, henüz sırası gelmediği halde değiniverdim.

Şimdilik şu kadarını bilelim ki, “yeni düzen” denilen şey, ağır mahkûmların itibar, kabadayıların da az önce saydığım ayrıcalıkları

kazanmasından başka bir şey değildi. Eski “baldırı çıplak” koğuş ağalarının yerini, takım elbiseli ama kravatsız, gömleğinin geniş yakaları ceketin üstüne çıkarılmış, gömlek düğmeleri göğüs kıllarını gösterecek şekilde açık, ayakkabıları pırıl pırıl cilalı, sakalları sinek kaydı tıraşlı yeni kabadayılar almıştı. Hapishaneler onlar için deyim yerindeyse “dikensiz gül bahçesi” olmaya başlıyordu...

Efte ile Köfte

Hapishane deyince farelerden bahsetmeden olmaz.

Onlar hapishanelerin ev sahipleridirler. Tutuklular, mah-kûmlar, gardiyanlar, cezaevi yöneticileri ne kadar uzun kalsalar da gelir giderler, ama fareler hep orada kalırlar. Dilleri olsa da anlatsalar kim bilir ne cezaevi öyküleri, romanları çıkardı.

Onlar anlatamasa da insanlar zaman zaman cezaevlerindeki farelerden söz etmişlerdir.[23]

[23] Fransız argosunda hapishane anlamında kullanılan sözcüklerden biri de “ratière”, yani “fare kapanı”dır.

Bizim hapishanelerde olduğu kadar Amerikan hapishanelerinde de fare bolluğu olmalı ki, Stephen King’in *Yeşil Yol* romanının kahramanlarından biri, Mister Jingles adında bir faredir. Roman filme de alındığı ve Türkiye’de de uzun süre gösterimde kaldığı için seyredenler çok iyi “rol kesen” bu fareyi sanırım anımsıyorlardır. İdam mahkûmlarından Delacroix elektrikli sandalyeye gitmeyi beklediği hücresinde bu fareyi besleyip, eğitir. Hain bir gardiyan onu öldürmeye, diğerleri de korumaya çalıştığı için fare ile okuyucu arasında da duygusal bir bağ kurulur. Sahibi idam edildikten sonra ortadan kaybolan Mister Jingles, romanın sonunda sürpriz bir şekilde yeniden meydana çıkar.

Bildiğim kadarıyla hapishane farelerinin yazgısı dadandıkları yere, yani kalabalık bir koğuşa mı, yoksa tek kişilik bir hücreye mi girdiklerine göre değişir.

100-150 kişinin balık istifi yattığı bir koğuşa giren bir farenin yiyecek bulmak bakımından şansı yüksektir, dolaplar yiyecek doludur, ama ölüm tehlikesini de göze alması gerekir. Çünkü görüldüğü anda mahkûmların "linç etme" dürtülerini tahrik eder; süpürgeyi, faraşı kapan farenin peşine düşer. Fare, hapishane hayatının monotonluğuna hareket getiren uzun ama "eğlenceli" bir kovalamaca sonunda yorgun düşmezse kaçıp kurtulabilir.

Tek kişilik bir hücreye giren farelerin ise yiyecek bulma bakımından şansları zayıftır ama "can güvenliği" açısından biraz daha rahattırlar. Hücresinde duvarlarla konuşmaktan delirmek üzere olan mahkûm onları görünce ahbaplık edeceği bir canlı ya da en azından seyrederek vakit geçirebileceği bir yaratık bulduğuna sevinir. Hatta onlara ekmeğinden küçük bir parça bile atabilir.

Dündar Kılıç'ın da hücrelerde arkadaşlık kurduğu fareler oldu.

Bazı sohbet anlarında hanımına, kardeşlerine, yeğenlerine, yakınlarına bu "kara gün dostu" fareleri anlatırdı.

Dündar Kılıç ilk faresini 1965'te Toptaşı Cezaevi'nde tanıdı. Cezaevi yöneticileriyle arası iyiydi demiştik, ama genellikle demek istemiştik. O sırada nasıl olduysa hapishane idaresiyle bir anlaşmazlığı olmuş, hücreye atılmıştı. Rastlantıya bakın ki, Karadenizli müteahhit bir hemşehrisinin hapisteyken idareye yaranmak için yaptırttığı hücrelerden biriydi bu. İşte hapishane fareleriyle ilk dostluğu o hücrede başladı.

Avukat Cengiz Kayıtmazer müvekkili Dündar Kılıç'tan dinlediklerini bana aktarırken bu fare olayını onun gözlemciğinin de bir göstergesi sayıyordu:

"Onun geçmiş dönemiyle ilgili bir anısını anlatayım ben size, hapishane ve zindanlarla ilgili. Çok dikkatli ve ince eleyip sık dokuyan bir gözlemciliği vardı. Bu gözlemciliğini bana bir anısını anlatırken fark etmiş, beynime nakşetmiştim.

Toptaşı Cezaevi'nde idareyle bir ihtilafı oluyor, Dündar Kılıç'ı hücreye atıyorlar. Atıldığı hücrenin yüksekliği bir buçuk metre, insan boyundan alçak yani. Herhalde ikiye üç ebadında. Oradan kanalizasyon geçiyor ve farelerin girip çıkabildikleri bir yer. Dündar Kılıç orada bir ay geçirmiş ve o arada da bir fare ve ailesiyle tanışmış, fare ailesiyle. 'Delikanlı bir oğulları vardı,' dedi. 'Nereden biliyorsun abi, oğulları olduğunu,' diye sordum, 'Çok ataktı da ondan,' dedi. 'Önce oğlan çıkardı, bir fırıldak gibi döner,

arkadan annesi çıkardı, yaramazlık yapma evladım der gibisinden,’ demişti, ama bunları espri yapar gibi değil, ciddi ciddi anlatmıştı.

Bunlar kanalizasyon faresiymiş, iki tane iri fare, ana baba, bir tane de çocuk, oğulları, o da işte orta boy. Dündar Kılıç ekmeğini onlarla paylaşırmış. Dörde bölermiş. Oğlan gelir onun payını koyar, anne gelirse onun payını, baba gelirse onun payını koyar, sonunda da kendi payını gösterir, ‘Artık bu da benim payım der,’ yermiş. ‘Onlar dünyanın maniküre en düşkün hayvanlarıdır,’ derdi, ‘O tırnaklarını bütün gün ısırırlar, yalarlar ve bütün gün manikür yaparlar.’ Tabii insan kapalı bir yerde oyalanacak bir şeyler arar, ayakta kalabilmek, direnebilmek, aklını korumak için, ama bu kadar ince teferruata dikkat etmek iyi bir gözlemcilik ister. ‘Tırnaklarını dişleriyle düzeltirdi, bütün gün böyle pırıl pırıl parlatır ve sivriltirdi,’ diye anlatmıştı. Müthiş bir gözlemciydi.”

Ayten Kılıç da eşinden epey fare hikâyesi dinlemişti. “Farelerin gözleri ne kadar güzeldir, bilir misin?” diye sorardı diyor. “Eskiden tiksinirdim ama cezaevinde mecburi arkadaşlık yapınca bunu fark ettim,” diye anlatmış. Bir keresinde de Mamak’ta fareleri kandırdığını anlatmış. Gardiyanlar hücreye yemek getirdikleri zaman alması için demirlere vururlarmış. Fareler de bu sesi öğrenmişler, demire vurulunca deliklerinden çıkıyorlarmış. Dündar Kılıç yalnızlıktan sıkılıp arkadaş aradığı zamanlar demirlere vururmuş. Fareler de yemek geldi zannedip çıkarlarmış.

Dündar Kılıç’ın Mamak Askeri Cezaevi’nde hücrede kalırken de iki tane faresi olmuş.

Yeşil Yol romanındaki idam mahkûmu hücresinde beslediği faresine isim koyar da, idamla yargılanan Dündar Kılıç Mamak’taki hücresinde beslediği farelerine isim koymaz mı? Koyar. Yeğeni Taneri Seymen’in söylediğine göre dayısının bu hücre arkadaşlarından birinin adı Efte, ötekinin Köfte imiş: “Keşke dayımla karşı karşıya gelseydiniz de anlatsaydı. Onun ekmek vermesine alışmışlar, ekmek gelince haklarını ister gibi beklerlermiş, verilen ekmek parçasını da iki ellerinin arasına alır, zafer kazanmış edasıyla yerlermiş. Efte ve Köfte ile ilgili şimdi toparlayamıyorum ama çok hikâyeleri, çok maceraları vardı,” dedi.

Ben tam bu “hapishane hücresinde farelerle dostluk” öyküleriyle ilgilendiğim bir sırada gazetelerde küçük bir haber çıktı. Başlığı, “Odasındaki fareyi sohbet arkadaşım diye öldürtmedi”[16] şeklindeydi.

Habere konu olan kişi o sırada Kartal Özel Tip Kapalı Cezaevi'nde bulunan eski ülkücü Mehmet Ali Ağca idi. Gazeteci Abdi İpekçi'yi öldürmek ve Papa'ya suikast düzenlemek suçlarından mahkûm olmuştu, ama cezaevi görevlilerinin odasındaki fareyi öldürmelerine izin vermemişti; "Ben onun karnını doyuruyorum, sohbet ediyorum," demişti. Ağca'nın bir süredir kendi kendine konuştuğunu sanıp durumundan endişe eden görevliler de "demek konuştuğu fareymiş" deyip rahatlamışlardı!

Ne denir, fare bu, ahbaplık edeceği kişiyi seçerken Mesih midir, katil midir diye ayıracak değil ya!

Silahlar Zulaya

1969 yılı Dündar Kılıç için olduğu kadar Türkiye için de hareketli başladı.

O yılın başında ABD karşıtı gençlik eylemleri Türkiye gündeminin neredeyse birinci sırasına oturmuştu. 11 Şubat'ta İstanbul'a demirleyen Amerikan 6. Filosu'nu protesto eden gençler Amerikalı denizcilerden bazılarını denize attılar. 16 Şubat'ta tarihe "Kanlı Pazar" adıyla geçen olay meydana geldi; Taksim'de yapılan 6. Filo'yu protesto mitingine "Müslüman Türkiye" sloganıyla saldıranlar göstericilerden ikisini öldürdü.

Gençlik hareketinin İstanbul'daki liderlerinden hukuk fakültesi öğrencisi Hikmet Bozçalı, Dündar Kılıç'ı o sıralarda tanıdı. Bozçalı o zamanlar en büyük gençlik örgütü olan Dev-Genç'in yönetimindeydi ve Diyarbakırlı olduğu için DDKO (Devrimci Doğu Kültür Ocakları) İstanbul Şubesi Başkanlığına seçilmişti. Devrimci çevre içinde Yılmaz Güney ile arkadaş olmuştu ve zaman zaman bir araya gelip, görüşüyorlardı. Dündar Kılıç ile de Yılmaz Güney'le gittiği Kürt İdris'in kumarhanesinde tanıştı. Nasıl olduğunu kendisinden dinleyelim:

"Yılmaz Güney beni bir gün İdris Özbir'in Beyoğlu'nda ara sokaklardan birindeki kumarhanesine götürdü. Orada Dündar Bey'le karşılaştık. Biz rahmetli Yılmaz Güney'in kumar oynamasına karşıydık, oynama dedik. O arada 400 bin lira para kaybetmişti, 'Onun bir kısmını çıkarayım, bir daha oynamayacağım,' dedi. Rahmetli Yılmaz da dürüst, mert bir insandı. Biz

karşıydık ama bazı şeylere de bilerek göz yumuyorduk. Onlar içeri geçtiler, biz girişte oturduk. Şimdi şöyle tarif edeyim. Aşağı doğru iniyordunuz, koridor gibi bir giriş yeri var, orada tabii yöneticiler falan var, oturuluyordu. Yılmaz'la Dündar Bey, birkaç kişi daha içeride oynuyorlardı. İçeride barbut, yani zar atıyorlar, sonra poker oynuyorlarmış.

Ben, İdris Bey, Malatyalı Örfi Akkoyunlu oturuyorduk. Tam o sırada o zamanlar İstanbul Siyasi Şube Müdürü olan Ilgız Aykutlu'nun geldiğini haber verdiler. Tabii hemen içeriye haber saldılar. Silahlar falan zulalara, çekmecelere kondu, mesela İdris Bey silahını çekmeceye koydu. Ben baskın var, arama yapılacak sandım. Ama Ilgız Aykutlu içeri girdi, gelip yanımıza oturdu. Arama falan yapılmadı, bir çay içti, biraz sohbet edildi. Ben o zamanlar öğrenciydim, 19 yaşlarındaydım ama hem Dev-Genç'te, hem DDKO'daydım, hem Diyarbakır Talebe Derneği Başkanlığı, hem Diyarbakır Öğrenci Yurdu Müdürlüğünü yaptım, yani aktif bir kişiydim. Ilgız Aykutlu beni tanıyordu, 'Hikmet'in ne işi var burada?' dedi. Biraz daha sohbet ettik, sonra gitti. Yani adam onlarla dosttu, arkadaştı. O gün öyle bir uğramış. Benim orada olmama da şaştı.

Sonra içeride oynayanlardan Celal Karahan adında Siverekli öğrenci bir arkadaşımız bizi yemeğe davet etti. Yılmaz Güney, Dündar Kılıç, üç tane de İranlı artist vardı, birlikte Boğaza yemeğe gittik, Denizatı diye bir yer vardı, orada yemek yedik. Orada politik bir tartışma oldu. Bizi davet edenlerle bizim aramızda solculuk yönünden bir çelişki çıktı. O zamanlar İran'da Şahlık dönemiydi, İran Şahı'na karşı bir-iki konuşma oldu. Ben, Yılmaz Güney, Dündar Bey biz daha çok solcu fikirleri savunuyorduk.

Orada münakaşa olunca biz ayrıldık. Yılmaz Güney'i evine bıraktık. Sonra Taksim'e geldik. Dündar Bey 'Sizi Parizyen'e götüreyim, birer içki ısmarlayayım,' dedi. Orada ilk defa beyaz viski içtik. Sabah 4-5 civarına kadar orada kaldık. Çünkü biz Aksaray'a gidecektik. Köprü açılmıştı, onun kapanmasını bekledik.[24] Yani Dündar Kılıç ile ilk tanışmamız böyle oldu. İstanbul'daki öğrenciliğim süresinde sık olmasa da ara sıra görüşür olduk."

[24] O yıllarda Taksim'den Aksaray'a gitmek için Galata veya Unkapanı Köprüsü'nden geçmek gerekirdi. Gece belli bir saatten sonra bu köprüler Haliç'e yüksek teknelerin girebilmesi için açılırdı. Haliç'in bir kıyısından bir kıyısına gidecek olanlar köprülerin kapanmasını beklerlerdi.

Dündar Kılıç'la bir dahaki karşılaşmalarına kadar Hikmet Bozçalı'nın hayatı da macerayla dolu geçti. DDKO kapatıldığı ve yöneticileri arandığı için hukuk fakültesini bitiremeden kaçak duruma düştü. Irak'a geçti ama bu

kez Barzani kuvvetleri tarafından tutuklanıp kurşuna dizilme tehlikesi atlattı. Oradan kurtulup Türkiye'ye döndüğünde arandığı için Diyarbakır'ın bir köyünde iki sene çobanlık yaptı. İhbar üzerine çoban kıyafetinde yakalandı. İki sene tutuklu kaldıktan sonra 1974 affıyla tahliye oldu. İstanbul'a gidip hukuk fakültesini bitirdi, Diyarbakır'a dönüp avukatlığa başladı. Dündar Kılıç 1987'de Diyarbakır Askeri Cezaevi'ne götürüldüğünde iki eski dost 18 yıl sonra yeniden karşılaşacaklardı...

Çarşambayı Sel Aldı

Hazır kabadayıların gece hayatına girmişken, gözümüzde daha iyi canlandırabilmek için konunun en yakın tanıklarından birine başvuralım.

Yer: Beyoğlu'ndaki Olimpiya Turistik Gece Kulübü (Night Club).

Gece kulübünün devamlı müşterileri: Dündar Kılıç, Oflu Hasan, Oflu İsmail, Kürt İdris, Arap Nasri.

"Gazino kapatmanın" ne anlama geldiğini anlatan: O yıllarda bu gece kulübünde çalışan müzisyenlerden Güngör İleri.

"Bazı geceler saat 04'ten sonra kulüp müşterileri gidince, önden beş-altı adam, o gece hangi baba kulübü kapatacaksa onun body guardları, yani adamları gelirdi. O adamlar hangi babanın adamlarıysa gazino sahibi ve çalışanları bunu bilirler ve mutfak da, içkiler de, orkestra da o babanın beğenilerine göre hazırlanırdı. İçeriye başka müşteri alınmaz, kapılar onlar için kapatılırdı. Gazino kapatma deyimi buradan gelirdi.

Gelecek olan babanın adamları yarım saat önce gelirler ve birbirlerine silah gösterisi yaparlar, oturdukları masanın arka duvarını kendilerine hedef alıp durmadan ateş ederler, hangimizin tabancası daha güzel, kimin kurşunu daha derine saplanıyor diye birbirleriyle şakalaşırlardı.

Dündar Kılıç geldiğinde de bütün müzisyenler ve personel çok sevinirdi, çünkü bahşişi çok boldu. Dündar Kılıç yanında birkaç kişiyle, misafirleriyle gelir, en kaliteli içkiler masaya dizilir, yer içer eğlenirlerdi. Müzisyenlere devamlı istekte bulunurlar, elli-altmış kez aynı parçayı çalmalarını isterler, her çalışlarında da teşekkür olarak 50-100 lira bahşiş atarlardı. Dündar

Kılıç'ın en çok istediği parçalar 'Çarşambayı sel aldı, bir yar sevdim el aldı' ve 'Köprüden geçti gelin' idi. Müzisyenler bu istekleri seve seve karşılarlardı, çünkü normalde gecede 130 lira alan bir kişi, babalar geldiğinde cebinde altı-yedi bin lira ile evine dönerdi. Sabah en geç 4'te kapanması gereken kulüp, 7-8'de kapanırdı. Babalar sabahleyin sanki hiçbir şey içmemiş gibi dimdik ayakta, sallanmadan çıkarlardı. Hiçbirinin körkütük sarhoş olarak çıktığını görmedik.

Ertesi akşam kulübe döndüğümüzde sarı renkli duvarlardaki deliklerin alçıyla kapatılıp boyanmış, eski haline getirilmiş olduğunu görürdük.

Aynı gece iki baba gelmişse, hiçbir zaman aynı masaya oturmazlar, ayrı masalarda oturup eğlenirlerdi, birbirlerine karışmazlar, laf atmazlardı.

O yıllarda solist olarak Kartal Kaan (asıl adı İbrahim Aynacı) çalışırdı. Dansözler Özcan Tekgül ve Leyla Sayar'dı, onun en güzel olduğu yıllardı. Özcan Tekgül'ün yaşı ilerlemiş olmasına rağmen babalar onu isterlerdi, çünkü ateş dansı yapardı ve Dündar Kılıç bu dansı çok beğenirdi.

Kulübün sahibi Tamara Mehmet daha önce bir Rus pavyon sahibi olan Kuala Tamara ile yıllarca çalıştığından bu lakapla çağırılırdı.

Ben rastlamadım ama, aynı kulübe daha önce Yılmaz Güney de gelirmiş. O tarihlerde orada tuvaletçilik yapan yaşlı kadının anlattığına göre, Yılmaz Güney bir gün yanında parası olmadığından kadına yüzüğünü bırakmış, kadın bu yüzüğü evine götürüp yıllarca saklamış."

Görüldüğü gibi o yıllardaki kabadayılığın raconu eğlence yerlerinde "saygın" davranmayı gerektiriyordu. Fedailerin boş salonda silah talimi yapmalarının da mutlaka bir anlamı vardı, bunu "ağalarından" izinsiz yapmaları düşünülemezdi, ama onu bir yana bırakacak olursak, kabadayıların coşup da havaya ateş etmeleri, uluorta silah gösterisinde bulunmaları ayıp sayılırdı. Zaten sabaha karşı, herkes gittikten sonra gelip gazino kapatmaları, misafirleriyle birlikte kendi başlarına eğlenmeleri de, öteki müşterileri rahatsız etmekten çekindiklerini gösteriyordu. Aslında bu da son derece doğaldı, çünkü eğlence yerlerinden haraç alıyorlardı. Bir anlamda ekmek kapıları sayılabilecek olan bu yerlerin müşteri kaybetmelerini herhalde istemezlerdi!

Gazinolarda taşkınlık yapmama raconunun bozulması da on yıl sonra yine kendi kuşaklarının kabadayılarının birinden gelecek, Oflu İsmail 1979 yılında Şişli'deki Semiramis Gazinosu'nda gazinonun patronu ile şef garsonunun ölümüyle sonuçlanan bir olaya yol açacaktı. Racon bir kere

bozulduktan sonra, yeni kuşak mafyanın eğlence yerlerinde yarattığı rezaletler ayyuka çıkacaktı.

Tabanca Teşhiri İle Tehdit

Dündar Kılıç'ın 1969-71 yılları arasında dokuz kez tutuklandığını daha önce söylemiştim, ama yeri gelmediği için bir noktayı belirtmeyi buraya bırakmıştım: Suç sicili kayıtlarına göre bu tutuklanma veya gözaltına alınmaların sekizi "tabanca teşhiri ile tehdit" suçundandı. Bunlardan beşi 1969 yılına aitti. Yani bir yılda beş kez bu suçtan tutuklanmış, hapse girmişti.

Kız kardeşi Kısmet ile Oflu İsmail (Hacısüleymanoğlu) evlendiğinde de İzmit Cezaevi'ndeydi. Oflu İsmail ise Madam Katy olayı nedeniyle yattığı hapisten yeni çıkmıştı. Bu evlilik için elbette hapisteki Dündar Kılıç'ın da onayı alınmıştı, ama Kısmet Hanım ile Oflu İsmail'in evlenmelerini sağlayan, Savcı Kemal Şimşek (Marlon Kemal) olmuştu. Kabadayılar dünyasının yakından tanıdığı biri olan Marlon Kemal, hikâyemizin ilerleyen bölümlerinde bir kez daha karşımıza çıkacaktır. Şimdilik şu kadarını söyleyeyim ki, gece kulüplerinde birlikte eğlenirlerken bir polis baskını olsa, bir savcının üzeri aranamayacağı için Dündar Kılıç'ın veya Oflu İsmail'in tabancasını saklayacak kadar yakın dostlarıdır.

Dündar Kılıç'ın hareket alanı, hem Oflu İsmail ile akrabalık kurmuş olması, hem de Oflu Hasan'ın kalp krizi geçirdikten sonra kenara çekilmesi sayesinde daha da genişlemişti.

Zaten 1969 yılında suç sicilinde görülen bu hareketlenme de, hem "kariyerinde", hem de efsanesinin büyümesinde yeni bir dönemin başladığını gösteriyordu.

Bu yeni gelişme hakkında bazı saptamalar yapmak gerekirse:

İşlediği suçlar artık meşru müdafaa olmaktan çıkmış, onun başkalarına karşı eylemine dönüşmüştü; eski pasif konumunu bırakıp daha aktif bir konuma geçmişti. Demek ki artık ölüm korkusunu üzerinden atmış, kendisi başkalarına korku salmaya başlamıştı.

Ama riskli işlere adamlarını göndermek yerine hâlâ yalnız başına gidiyor, “hesaplaşacağı” kişilerin karşısına tabancasıyla çıkıp kendi işini kendi bitiriyordu.

Tabanca göstererek tehdit etme olaylarının arasında, alacaklılarına borçlarını zamanında ödemelerini “hatırlatma”, kendisine meydan okuyanların dersini verme, hakkında yalan haber yayanları cezalandırma, gereken saygıyı göstermeyenlere haddini bildirme gibi gerekçeleri kabadayılık raconuna pek aykırı düşmeyen eylemler vardı. Hem “ekmeğini kazanacak”, hem de “en büyük olma” yolunda yürüyecekse bunları yapmak zorundaydı. Her biri ününü daha da yaygınlaştıran bu olaylardan bazılarını az sonra ayrıntılarıyla okuyacaksınız.

Ama şurasını da unutmayalım ki, bunlar sadece polise veya basına yansıyabilmiş olan olaylardı. Hatta bunlardan bazılarında Dündar Kılıç’ın bizzat gidip silahını vererek teslim olduğunu da biliyoruz.

Peki ya bilinmeyenler?

Tehdit dediğiniz eylem eğer herkesin ortasında alenen yapılmadıysa, zaten iki kişi arasında geçerdi. Bu durumda suçüstü söz konusu olamayacağına göre, tehdit edilen kişinin kabadayılığıyla ünlü birini ihbar etmesi ve aleyhinde tanıklık yapması gerekirdi ki, bu da doğrusu biraz cesaret isterdi. Ayrıca polisin şu veya bu nedenle bazı suçları görmezden geldiği, örtbas ettiği de hesaba katılırsa, duyulan veya duyulmayan tehdit olaylarından ne kadarının haraç almak için olduğunu bilmemiz olanaksızdı. Ama bildiğimiz şuydu ki, Dündar Kılıç, özellikle 1969’dan itibaren “gayrimeşru” saydığı alanlardan “hakkını almaya” hız vermişti ve bu alanları genişletmeye başlamıştı.

Haraç sözcüğü bizlere doğal olarak çok sevimsiz geliyor ve hemen şiddet çağrışımı yapıyor. Ama şu anda yeraltı dünyasının dehlizlerinde ve o dünyanın kurallarının geçerli olduğu yerlerde gezindiğimizi unutmayalım. Kaldı ki, bize nahoş gelen bu sözcük, onlara da sevimsiz gelirdi ve kullanılmazdı. O âlemde bunun adı korunmaya muhtaç bir paradan alınan koruma payı ya da vergisi ödenmeyen kazançlardan alınan bir çeşit vergiydi. Deyim yerindeyse, alan da razı, veren de razıydı:

“Resmi kurumların güvenliği sağlayamadığı koşullarda yatırımcılar güvenliği başka birilerinin sağlamasından pek de rahatsız olmazlar. Kriminolojide bu suç çeşitleri *protection racket* (koruma şantajı) olarak

adlandırılır.”[17] Çeşitli tanımlamalara göre, “çok miktarda nakit paranın korumasız olarak bulunduğu”, “gayrimeşru” veya “avantadan para kazanılan”, “kayıt dışı, yani vergisi ödenmeyen” bu faaliyet alanları nelerdi?

O yıllara göre esas olarak kumarhaneler, gazino ve gece kulübü gibi eğlence yerleri, randevuevleri ve genelevler ile tefecilikti. Kaçakçılık o tarihlere kadar daha çok ithali yasak olan viski, sigara, kahve, oyun kâğıdı gibi bazı mallar için yapılırken, daha sonra elektronik madde, demir, sac ve döviz ile büyümüş, silah kaçakçılığına geçiş başlamıştı. Ana payın Güneydoğu’da alındığı uyuşturucu madde trafiğinde ise İstanbul henüz sadece transit geçiş yolu üstünde olduğu için küçük bir paya sahipti. Güneydoğu’da uyuşturucu alanında en hızlı “sivrilenler” ileride DDKD (Devrimci Doğu Kültür Dernekleri) ve PKK gibi örgütlerle de ilişkiye geçecek olan Cantürk ve Baybaşin aileleriydi.

Dündar Kılıç’ın faaliyet alanlarına gelince; kazancını esas olarak kumardan sağladığını daha önce söylemiştim. Bunu kendisi de açıkça ifade etmekteydi: “35 yıl kumarhanecilik yaptım, bunun da yüzde 5’ini bir tarafa ayırmış olsaydım, hazineler denecek kadar servetim olurdu.”[18] Ama bu kazancın sadece bir kısmını sahip olduğu kumarhanelerden sağlıyordu. Asıl kazanç ise başkalarının işlettiği kumarhanelerden “koruma payı” olarak geliyordu. Bunu da şöyle açıklamaktaydı: “Kumarhanelerden her gün hakkıma 100 bin liradan 500 bin liraya kadar para düşerdi. Bu paraya da Levent’te iki tane villa alınırdı. Bunların da bir lirasına dokunmadım, halka dağıttım, yardım ettim...”[19] Rakamda biraz abartma payı olsa da kumarhanelerden çok kazandığı doğruydu. Çünkü 1971 yılında yapılan bir sayıma göre İstanbul’un sadece Beyoğlu semtinde tam 1259 kahve vardı.[20] Bunun yarısında kumar oynandığını düşünseniz bile ödenen “koruma payı” bayağı yüklü bir meblağ tutardı.

Haraç aldığı öteki alanlara gelince; Dündar Kılıç 1980’li yıllarda çıkarıldığı askeri mahkemelerde kendinden söz ederken “Ben mafyadan, kumarhanelerden aldım,” diyordu.[21] Kumarhaneleri anladık ama bu mafya sözü de neyin nesi oluyordu? O zamanlar mafya diye bir deyim henüz yoktu. Ama çeşitli konuşmalarını inceleyince onun mafyadan kastının

tefeciler, gece kulübü ve gazino işletenler ile fuhuş “sektörü” olduğu anlaşılıyordu.

Beyaz kadın ticaretine her zaman karşı olmuştu, “aç kaldığı, işsiz güçsüz olduğu zamanlarda bile bu işi yapmamıştı”, Lüks Nermin’in ve Madam Manukyan’ın “korunma” tekliflerini geri çevirmişti, bunları da çeşitli kişilere, dergi ve gazetelere söylemişti. Ama onunki sadece karşı olmak değildi, “karı pezevengi” dediği herkese karşı, önce en yakınındaki Tarlabaşı’ndan başlayarak adeta savaş açmıştı.

Avukat Muhittin Yüzüak o dönemleri iyi hatırlıyor: “Oraların korumalığını üstlenerek haraca bağlamış kişiler vardı. Şimdiki (dönemin yay.n.) İçişleri Bakanı[25] Sadettin Tantan bu Tarlabaşı’ndaki fuhuş yuvalarını ekipler amiri olarak basıp da kapamaya başladığı zaman ona çok büyük paralar teklif ettiler. Hepsini reddetti.

25 Benim Muhittin Yüzüak ile konuştuğum tarihte Sadettin Tantan henüz İçişleri Bakanlığı’ndan ve ANAP’tan istifa etmemişti.

Ama böylesine güçlü ve çok yukarılardan destek alan bir ‘kuruma’ karşı onun da gücü yetmedi. Ha, sonra ne oldu, Tarlabaşı’ndaki randevuevleri kapatıldı, iş Şirinevler’e sıçradı. Şirinevler’i kapatınca Levent’teki sosyetik villalara sıçradı. Oralar lüks yerlerdi, polis nüfuz edemiyordu. Şimdi Etiler’deki yerler de oraların kapatılmasıyla oluşan yerlerdir.”

Dündar Kılıç’ın en takdir ettiği emniyetçilerden birinin Sadettin Tantan olmasında onun fuhuşla mücadelesinin etkisi olmuş olabilir. Dünyanın en eski mesleği denilen ve sistem içinde neredeyse kurumlaşmış, polisin bile gücünün yetmediği bir organize suç sektörüne elbette Dündar Kılıç’ın da gücü yetmeyecekti. Zaten onun toplumsal bir sorunun temellerine inmek gibi bir meselesi de yoktu, onun meselesi nefret ettiği bazı “muhabbet tellalları” ile kişisel mücadeleye girişip, bu ticarete karşı olduğunu göstermekti. Ama bunu yaparken aynı zamanda fuhuşa karşı olanların da sempatisini topluyor, efsaneye yeni unsurlar katılmasını sağlıyordu.

Basında Bayraktar Olayı: “Attan Büyük Deve Var”

Dündar Kılıç'ın kadın satıcılığı ile suçladığı ve "karı pezevengi" dediği kişilerden biri de otel sahibi Enver Bayraktar'dı. Bu kişiyle aralarında başlayan anlaşmazlık, zamanla düşmanlığa ve karşılıklı tehditleşmelere dönüştü. Sonunda Bayraktar'ın yanında polisler de varken Dündar Kılıç'a telefon edip "erkeksen gelirsin" demesi bardağı taşıran damla olmuş ve Dündar Kılıç bu tehdit üzerine Enver Bayraktar'ın bulunduğu Beyoğlu Kuloğlu Sokak'taki Reşit'in kahvesine gidip silahını çekmişti.

Ama olayın polise ve basına yansıması gerçeği tam olarak vermiyordu. Dündar Kılıç polis ifadesinde de, basına anlattıklarında da artık iyice alıştığımız yöntemi kullanmış, olayı meşru müdafaa kapsamına girecek ve kendisini mağdur gösterecek biçimde aktarmıştı. Anlaşmazlığın çıkış nedenini de, o gece neler olduğunu da yanlış değil ama "kendine göre" ve eksik anlatmıştı. Bunun böyle olduğunu Dündar Kılıç'ın daha sonraki ifadelerinden ve yakınlarına anlatış tarzından anlıyoruz.

Ona geçmeden önce olayın 22 Mayıs 1969 tarihli gazetelere nasıl yansıdığını görelim:

"Beyoğlu Kaymakamı ve Emniyet Amiri'ne önceki gün teslim olan Dündar Kılıç dün 'Attan büyük deve var. Beni günlerce asacağız, keseceğiz diye tehdit ettiler,' demiştir. Bir otel sahibinin, eski Cinayet Masası Şefi ve bazı polislerle gazetecilerin bulunduğu Beyoğlu'ndaki bir kahveyi basıp herkesi silahla tehditten sanık Dündar Kılıç: 45 gün önce Enver Bayraktar'ın otelinde bir kadın meselesinden hadise çıkmıştı. Bunu benim yaptığımı sanarak bana cephe aldılar. Tehdit ettiler. Bir telefon konuşmasında Enver Bayraktar 'gerekirse 200 bin lira verir seni bacaklarından astırırım,' dedi.

'Geçen gün gene telefon edip kahveye çağırdılar. Gidince Enver ceketinin düğmesini çözdü. Belinde beyaz kabzalı tabancası vardı. Ben içeri girerken hepsi ayağa fırladı. Bunun bir tertip olduğunu anladım. Daha önce davranıp tabancamı çekerek duruma hâkim oldum.'

Sanık Dündar Kılıç, Emniyet Müdürlüğü'ne gönderilmemiş, doğrudan doğruya Adliye'ye sevk edilerek tevkif edilmiştir."[22]

Dilerseniz gelin şu gazete haberini birlikte analiz edelim:

Haberin yazılış biçimi tamamen Dündar Kılıç'ın lehineydi. Dikkat ederseniz haber bir giriş ve bir sonuç cümlesinin dışında onun anlattıklarıyla başlayıp, onun anlattıklarıyla bitiyordu. Gittiği kahvede "eski

Cinayet Masası Şefi ile bazı polislerin ve gazetecilerin bulunduğunu" Dündar Kılıç söylemiyor, gazete yazıyordu. Böylece "bunun bir tertip olduğunu bile bile niye gittin?" sorusuna bile yer kalmıyordu. Yalnız başına bir kişinin "bir kahveyi basıp herkesi silahla tehdit etmekten sanık" olduğunun söylenmesi ise kahramanlık destanına yeni bir sayfa eklemekten başka bir şey değildi. Yani, Dündar Kılıç haberi muhabire dikte ettirmek istese bundan iyisini yapamazdı.

Haberde onun ağzından aktarılanlara gelince, kitabın başından beri onun basınla veya basını etkileyecek kişilerle konuşma üslubunu ve tarzını artık tanımaya başladıysanız, bu haberde yazılanların tipik bir Dündar Kılıç tavrı olduğunu fark etmişsinizdir: Başından geçen olayları anlatırken her zaman savunmada kalıyor, öncelikle yasalara karşı kendini güvence altına alıyordu.

Buradaki durum da aynıydı.

Yaptığı eylem meskene tecavüz veya silahla tehdit sayılabileceği için, boşu boşuna övünmek yerine lehine olan delilleri anlatıp suçlu konumundan mağdur konumuna geçiyordu. Daha önce tehdit edilmesi ve meydan okunması olayda tahrik, hatta bir kabadayı için ağır tahrik olduğunu gösteriyordu. Hasmının ceketinin düğmelerini çözdüğüne, ona gösterdiği tabancanın kabzasının beyaz olduğuna kadar ayrıntı vermesi de meşru müdafaa halinde olduğunu kanıtlamak içindi.

On cümlelik bir anlatım içerisinde, hem kendisini hukuken sağlama alıyor, hem de kabadayılığı seven kitlelerin hoşlanacağı "duruma hâkim oldum" veya "attan büyük deve var" gibi sözlerin gazete sütunlarına geçmesini başarıyordu.

Böyle durumlarda genellikle yaptığı gibi ertesi gün teslim olmuştu. Bu sayede hem havanın lehte mi aleyhte mi olduğunu koklamış, hem de poliste kötü muamele görmeden savcılığa götürülmeyi garantiye almıştı.

MİT İfadesinde Bayraktar Olayı: "Destur Deyip Fırladık"

Oysa olayın başlangıç nedeni de farklıydı, cereyan tarzı da. Oraya tek başına değil, üç kişiyle gitmişti. İçeriye de otelin vitrinini kırarak girmişti.

Dündar Kılıç, 1984 yılında MİT'teki sorgulanmasında[26] bu olayı 15 yıl önce eksik bıraktıklarını tamamlayarak anlatacaktı. MİT ifadesinin kumar komisyoncuları, tefeciler ve muhabbet tellalları ile ilgili bölümünde, bu işlerle uğraşan adamlara kesinlikle yardım etmediğini, hatta onlarla çatıştığını kanıtlamak için Bayraktar olayını örnek gösteriyordu:

26 MİT'in yasasında sorgulama yetkisi olmadığı halde birçok sanığı yasadışı olarak sorguladığının sayısız örneklerini Soner Yalçın ve Doğan Yurdakul'un *Bay Pipo* kitabında bulabilirsiniz.

"O zaman İstanbul'da Enver Bayraktar adında şehrin dört yanına nam salmış biri var. 217 tane ev işletiyordu. Benim yanımda çalışan Atila[27] adında Ankaralı yakışıklı mı yakışıklı bir genç var. Enver Bayraktar'ın yanında çalışan kızlardan biri Atila'ya abayı yakmış. Birlikte yaşıyorlar. Enver çıldırıyor tabii. O zaman cinayet Masası Şefi Macit Esmer diye biri var. Enver'in adamı. Enver durumu ona açıyor, bize baskı yapmasını istiyor. Macit Bey bana telefon açtı 'Dündar bu Atila'yı İstanbul'dan kov. Kır bacağını gitsin,' dedi. 'Abi, siz bu kadın yüzünden çocuğun İstanbul'dan gitmesini istiyorsunuz ama, o kadın bir tek Atila ile düşüp kalkmıyor ki, altına yatmadığı şoför kalmadı. Şimdi böyle çirkef bir kadın için biz Atila'yı niye ezelim? Yakışık alır mı?' dedim. Enver baktı Atila'ya bir şey olduğu yok, bu sefer de kendi aradı beni. 'O Atila'nın işini bitirmezsen senin de sonun olur Dündar' diye tehdit etmez mi? Tepemin tası attı. 'Ulan hem pezevenklik yapacaksın, hem polisi pezevenkliğine alet edeceksin. Artık sonun geldi. Söyle ulan neredesin?' dedim. 'Ben Mavi Tuna Oteli'ndeyim, buyur gel! Gel de seni ayağından kapıya astırayım!' demesin mi? 'Destur' deyip fırladık. Kardeşim İbrahim, ben, Şefik[28], Ankaralı Nevzat.[29] Atladık arabaya, ver elini Mavi Tuna Oteli. Daldık içeri. 'Nerede ulan bu pezevenk?' dedik. Otel müdürü 'Kuloğlu Sokağı'na gitti' dedi, çenesi zangırdaya, zangırdaya. Kuloğlu Sokak polislerin kaynadığı bir yer. Ama ok yaydan çıkmış bir kere. Yeni Melek Sineması'nın sokağından girdik. Çocukları şöyle bir toparladım. 'İçeri giriyorum, silahlar patladıktan iki dakika sonra dışarı çıkmazsam siz icabını yaparsınız,' dedim. Böyle durumlarda kapıdan girmek olmaz. İçerdekiler kapıdan gelecek bir tehlikeye karşı alırlar tertibatlarını. Bunu bildiğimden yerden kaptım bir parke taşını, otelin vitrinine indirdim, şangır! Açılan delikten cumburlop içeri. Cinayet Masası Şefi Macit Esmer cinayet mahallinde bitamam hazır.

Pezevenk Enver ‘ruhsatlı’ tabancasını sıyırdı belinden. Ama ne fayda? Ben daha camı kırmadan silahımı fora etmişim.

27 Dündar Kılıç’ın Ankara’dan yanında getirdiği kişilerden olan ve o zamana kadarki lakabıyla “Yenidoğanlı Atila”, bu olaydan sonra aşkından ne yaptığını bilmez hale gelince “Deli Atila” diye çağrılır oldu.

28 Dündar Kılıç’ın amcasının oğlu Şefik Kılıç.

29 Dündar Kılıç’ın Ankara’dan getirdiği ve Tarlabaşı olayında da adı geçen Parlak Nevzat.

Pezevenk yine yaptı pezevenkliğini, zıpladı Macit Bey’in arkasına siperlendi. Öyle bir durup, karşılıklı birkaç soluklandıktan sonra, zihnimi toparlayıp dedim ki Macit Bey’e ‘Sen bir polis şefi olarak bu pezevengi buraya çağırıyor ve bana telefon ettiriyorsan, yazıklar olsun sana! Feriştahı korusa ben bu dümbüğü buradan alıp gideceğim!’ dememle hamle ettim. Macit Bey de hareket edecek oldu ama yetişemedi. Silahımın namlusunu iki sefer pezevengin alın şakına vurdum! Oluk gibi kan fışkırdı; hem Cinayet Masası Şefi Macit Bey’in, hem de benim üstüme...”

Dündar Kılıç ifadesindeki bu sözlerin ardından zamanın İstanbul Emniyet Müdürü İbrahim Ural’ı övmeyi ve polisle iyi ilişkileri olduğunu eklemeyi de ihmal etmiyordu: “Bereket bu memlekette hamiyetperver, haklıyla haksızı ayırt eden insanlar var hâlâ. İbrahim Ural gibi. Allah böylelerini başımızdan eksik etmesin. İbrahim Ural bize bütün bu işleri açan pezevenk Enver’i kapıp, Polis Okulu’na getiriyor. Hesap soruyor bu herife, ‘Ulan, koskoca bir devletin valisi, sana nasıl silah ruhsatı verir?’ diyerek. Sonra bunun ayaklarını kırıyor... Yani bir polis dışında, tefeciye, pezevenge angaje olmuş bir polisin dışında, yüzlerce polis korudu beni. İnandı bana. Şimdi efendim benim polise büyük güvenim vardır. Eğer beni polis korumasaydı, külüm bile kalmazdı!”

Dündar Kılıç’ın olayın üstünden 15 yıl geçtikten sonra, hem de MİT “sorgucularına” anlattığı şekli de işte böyleydi. Bu anlatımda verilen ayrıntıların gerçeğe daha uygun olduğunu düşünmek gerekir. Çünkü üstünden uzun zaman geçmiş ve dosyası kapanmış bir olayı fuhuşa karşı mücadelesine örnek olarak anlattığına göre artık saklayacak bir şeyi kalmamıştır, tersine ne kadar detay verse o kadar yararına olacaktır.

Kaldı ki, Dündar Kılıç bu olayı aile sohbetlerinde de bu son şekliyle anlatmış olmalıydı. Çünkü olayın Dündar Kılıç’ın yeğeni Taneri Seymen’den dinlediğim biçimi de buna benziyordu: “Bir kadın satıcısı dayıma meydan okuyor veya polise yakalatacak gibi bir olay. Dayım orada polisin ve o kadın satıcısının adamlarının tertibat aldığını, bir teşkilatın

içerisine gireceğini tahmin ediyor. Dayımın da bir özelliği böyle bir yere gittiği zaman temkinli olmasıydı, yanında Şefik Amcam var. Uzaktan bakıyorlar ki otelin kapısı falan tutulmuş. Yerden bir parke taşı alıyor vitrin camına vurup kırıyor, içeriye atlıyor. İkisini, kadın satıcısı ile polis şefini otelin lobisinde bulup kıstırıyor. Polis müdürünü de tanıyor, 'Abi sana yakışıyor mu böyle bir adamın yanında olmak,' diyor. Polis de 'Dündar elleme, üstüne çok gelmişsiniz adamın,' diyor, böyle ayak üstü bir tartışma olurken 'Ben bu adamı alacağım,' diyor, alırsın alamazsın derken nasıl oluyorsa, o sırada dayıma hakaret mi ediyor polis şefi, dayım da dayanamıyor kadın satıcısına vuracağına polis şefinin kafasına vuruyor. Sonra da oradan çıkıp gidiyor. Ama ben tabii duyumlarımı anlatıyorum."

Doktor Turhan Temuçin de olayı Dündar Kılıç'tan dinlemişti: "Kendisi anlattı bunu bana. Hasımları bir kahveden telefon ediyorlar 'şuradayız erkeksen gel,' diyorlar. Kahve de akşamları bütün emniyetçilerin gidip oyun oynadıkları bir kahve. Dündar da tabancalarını alıp gidiyor. 'Abi,' dedi, 'tabancaları çekip içeri daldım, bir de baktım ki hepsi polis.' Böyle delice işler yapardı Dündar, hiç gidilir mi oraya?"

Kulak Kesmekten Ayak Kurşunlamaya

En eski kabadayılarda kulak kesme, suçunun cezası ölüm kadar ağır olmayan birini uyarmak (!) için başvurulan vahşi bir yoldu ve Dündar Kılıç kuşağı kabadayılara da onlardan miras kalmıştı. Dündar Kılıç'ın da bu uyarı cezasını henüz Hacettepe'de yeniyetme bir kabadayı iken kız kardeşine sarkıntılık eden birine karşı uyguladığını görmüştük.

Bıçak döneminden tabanca dönemine geçildikten sonra kulak kesmenin yerini ondan daha "modern" ama daha az vahşi olmayan ayak kurşunlama yöntemi aldı. Kabadayılar birisine yaptığı işin yanlışlığını ihtar etmek istedikleri zaman, ölüm tehlikesi yaratmayacak olan en garantili bölgeye, dizinden aşağısına ateş etmeye başladılar. Günümüze kadar gelen bu âdete bugünün yeraltı dünyasında "kafa koparmak" deniyor ve uyarı "cezası"

olmasının yanında, birini bir şeye zorlamak için korkutmak, örneğin borcunu ödemesini veya haraç vermesini hatırlatmak üzere de uygulanıyor.

Bununla birlikte kulak kesme uyarısı da birdenbire tarihe karışmadı ve bir süre daha uygulanmaya devam etti. Bu şiddet yöntemini kabadayılar icat etmişti, ama bazen kendilerine karşı uygulandığı da oluyordu. Örneğin Gacero Yılmaz adındaki Rizeli bir kabadayı, 1972 yılındaki bir davada aleyhinde tanıklık yapan Oflu İsmail'in şoförüne bu "cezayı" verecek ve kulağını usturayla kestirip eline verdirecekti. Ama bunun bedelini de daha sonra canıyla ödeyecekti.[23] Yine daha sonraki yıllardan birinde bazı kabadayı olma sevdalıları sırf ün yapmak için Dündar Kılıç'ın kömür deposunun bekçisinin kulağını kestiklerinde de başlarına aynı şey gelecekti.

Ayak kurşunlama yönteminin icadından sonra yeraltı dünyasında bundan en çok nasibini alanlardan biri "Gazinocular Kralı" adıyla tanınan Fahrettin Aslan'dı. Biri 1970'te, biri de 2000'de olmak üzere otuz yıl arayla iki kez bacağından kurşunlandı.

7 Ocak 1970'te, Oflu Parmaksız Mustafa lakaplı ve tetikçi olduğu öne sürülen Mustafa Gür, sahibi olduğu Maksim Gazinosu'ndan çıkmakta olan Fahrettin Aslan'a dört el ateş etmişti. Kurşunlardan biri Fahrettin Aslan'ı sağ bacağından yaralamış, diğerleri de gazinodan çıkmakta olan bazı müşterilere isabet etmişti.

Gerek tetikçinin Karadenizli olması, gerekse Fahrettin Aslan ile o sıralarda aralarının iyi olmaması nedenleriyle bu olay önceleri Dündar Kılıç'a yakıştırıldı. Ama Dündar Kılıç yaptıklarını açık açık söyleyen biri olarak biliniyordu ve bu eylemi üstlenmemişti. Fahrettin Aslan ile aralarının iyi olmadığı da doğru değildi; Dündar Kılıç'ın korumasını üstlendiği gazinoların arasında Maksim de vardı. Fahrettin Aslan daha ileriki yıllarda gazino ilanlarını da Dündar Kılıç'ın 1975'te kuracağı Cem Reklam ajansına verecekti. Aralarının açılması 80'li yılların bir gelişmesiydi, onu oralara geldiğimizde göreceğiz. Ayrıca, Dündar Kılıç'ın avukatlarından birinin bana söylediğine göre, "yıllarca arkadaşlık ve ortak iş yapmışlardı, ama Fahrettin Aslan'ın konuşma tarzı Dündar Kılıç'ı çok sinirlendirirdi. Bazen o kadar asabı bozulurdu ki, tetikçi kullanmasına gerek kalmadan kendisi bile çekip vurabilirdi!"

Zaten işin kokusu da çok geçmeden çıktı. Fahrettin Aslan'ı kurşunlatan yeraltı âleminde Dede Sultan lakabıyla tanınan ve o sıralarda Kasımpaşa

futbol kulübünün başkanlığını da yapan Sultan Demircan'dı.

Fahrettin Aslan'ın otuz yıl sonra yine Maksim Gazinosu'nda ve yine sağ bacağından kurşunlanması, 19 Kasım 2000 tarihli *Hürriyet* gazetesinde "Aynı bacak, aynı yer" başlığıyla verildi. Habere göre tetiği çekenin Müslüm Bakırcihan, azmettirenin de Fahrettin Aslan'ın bir süre önce işten çıkardığı bir kişi olduğu saptanmıştı.

Gazeteciye Yapılan "Yanlışlık"

Kabadayıların kendi dünyalarının dışına taşan ayak kurşunlama olaylarından bilinen ilkinin kurbanı ise gazeteci Ahmet Vardar'dı.

Ahmet Vardar, iki yıl önce polis muhabiri iken tanıştığı ve izlediği Dündar Kılıç'ı artık muhabirlerine izlettiriyordu. Çünkü mesleğinde ilerleme kaydetmiş ve *Günaydın* gazetesine istihbarat şefi olmuştu. Aradan geçen iki yıl içinde Dündar Kılıç da "mesleğinde" ilerleme kaydetmiş, çok ünlü bir kişi haline gelmişti. Artık magazin basınının da ilgi odağı ve özel hayatı merak edilen bir kişi olmuştu.

1969 yılı Ekim ayının ilk günü Ahmet Vardar'ın masasının üstüne magazin olarak atlanamayacak değerde bir haber geldi: Dündar Kılıç'ın dansöz sevgilisi Liberya'ya giderken gazetenin havaalanı muhabirine yakalanmıştı! Böyle nefis bir haberi başka gazetelere kaptırmama heyecanından mı nedir bilinmez, gazeteciliğin bir ilkesi göz ardı edilip, karşı tarafın görüşlerine yer verilmeden haber gazetenin birinci sayfasında yayımlandı.

İşte ne olduysa bunun üzerine oldu. Çünkü haber tepeden tırnağa yanlıştı.

Dündar Kılıç o sırada İzmit Cezaevi'ndeydi. Dansöz sevgili diye lanse edilen kişi ise Hülya ve Uğur'un anneleri olan Ayşe Söylemezoğlu idi. Yurtdışına çıkarken muhabirin "Dışarıda ne yapacaksınız?" sorusuyla karşılaşmış, "İngilizcem var, bale dersleri aldım" gibilerinden bir yanıt vermişti. Bu "bale dersi" sözü dönüp dolaşıp dansöz şeklini almıştı.

Dündar Kılıç hapiste olmasına hapisteydi ama, gazetenin sabahın köründe getirilip yatağının üstüne konduğunu tahmin etmek de çok zor olmasa

gerekti. O kadar insanın içinde ve lider konumunda olduğu bir yerde, hem de onun gibi özel hayatı konusunda son derece muhafazakâr birinin ne hale geldiğini gözümüzün önüne getirmemiz de çok zor değildi.

En yakınında olanlardan öğrendiğime göre Dündar Kılıç çok sıkıntılı veya sinirli olduğu zamanlarda ayağa kalkar, iki elini belinin arka tarafına koyup gezinerek düşünürmüş. Ama fırtına kopmadan önceki davranışı, ellerinin parmaklarını uç uca getirip birbirine dokundurmakmış. Sanırım "dansöz sevgili" haberini gördüğü anda da bu hareketlerden ikincisini yapmış olmalıydı, çünkü fırtına az sonra kopacaktı.

Belki içinde bulunduğu ortam da uğradığı şokun etkisini bir kat daha ağırlaştırmış ve gösterdiği tepki o güne kadar basına karşı aldığı tutumun çok dışında olmuştu. Dışarıya uçurulan komut, bu haberi yapanın dersinin verilmesi yolundaydı.

Bu tepkinin haberi de ertesi günkü gazetelerin birinci sayfasında çıktı: "Kabadayı Dündar'ın adamı gazeteyi basıp yaylım ateşi açtı."[24]

Dündar Kılıç'ın kuzeni Şefik Kılıç ile şoförü Ekip Neco (Necmi Güler) *Günaydın* gazetesine gidip istihbarat şefi Ahmet Vardar'ı bulmuş ve haberin düzeltilmesini istemişlerdi. Vardar, "Ben Dündar'ı ararım, düzeltiriz" diyerek İzmit Cezaevi'ne telefon etmeye çalışmıştı. Ama o zamanlar henüz şehirlerarası otomatik telefon görüşmesi yapılamadığından Dündar Kılıç'a ulaşamamıştı. Onlardan ayrılıp genel yönetmen Rahmi Turan'ın odasına yönelmiş olan Vardar'ın, arkasından beş el ateş edildiğini duymasıyla yere yıkılması da bir olmuştu. Ahmet Vardar bacağından iki kurşun yemiş, kurşunlardan biri de yazıişleri müdürü Akgün Tekin'in bacağına isabet etmişti.

Ahmet Vardar, bundan tam otuz yıl sonra, Dündar Kılıç'ın ölümünün ardından yazdığı köşe yazısında bu olayı anımsatacaktı: "*Günaydın* gazetesinde istihbarat şefi iken yanıma çıkan bir genç önce 'Dündar Ağabeyimiz bu habere çok kızdı,' dedi ve ben bu arada haberleri vermek için yazıişleri müdürü odasına girerken arkamdan beş kurşun sıkarak yere yıktı. Daha sonra hastanelik olduk, ayağım 2 ay alçıda kaldı. İşte Dündar Kılıç'ın şöhreti bundan sonra daha da arttı. Beni arayarak, bana yapılan olayın bir yanlışlık eseri olduğunu söyledi ve özür diledi."[25]

Anlaşılan olay tatlıya bağlanmıştı. Çünkü Ahmet Vardar kendisini vurdurduktan sonra Dündar Kılıç'ın şöhretinin daha da arttığını

söyleyebiliyordu! Dündar Kılıç da Ahmet Vardar'ı arayıp "yanlışlık oldu" diyerek özür dilemişti, ama yanlışlık acaba işin neresindeydi? Kendisinin verdiği emirde mi, dışarıdakilerin bunu uygulama tarzında mı? Soğukkanlılığı ve ölçülü hareket etmesiyle tanınan Dündar Kılıç, "vur" emrini içinde bulunduğu hapishane ortamında anlık bir öfkeye kapılıp mı vermişti? Yoksa böyle bir emir vermemişti de dışarıdakiler işin dozunu mu kaçırmışlardı? Hapishanede olmayıp da Ahmet Vardar ile kendisi görüşse sonuç başka türlü mü olurdu?

Bu soruların yanıtlarını bilemiyoruz. Yalnız, Kılıç'ın beş ay sonra kendisiyle uzun bir röportaj yapan gazeteci Halit Çapın'a bu olaydan tek kelimeyle bile bahsetmemiş olması da dikkat çekiciydi. Herhalde ortaya çıkan sonuçtan pişmanlık duymuştu ve olayın sözünü etmek istemiyordu.

Ama ne olursa olsun, son pişmanlık fayda etmezdi. Dündar Kılıç, kendisinin de "yanlış" olduğunu itiraf ettiği çok hatalı bir adım atmıştı. Hukuki yollara gitmek varken şiddete başvurmakla hem basın özgürlüğüne karşı keyfi bir müdahalede bulunmuş, hem de kendinden sonrakilere kötü örnek olmuştu. Kabadayılığın "başkalarına zarar vermeme" şeklindeki raconlarından biri, bu olayı istismar eden yeni kuşak mafya tarafından zaman içinde ortadan kaldırılacak ve bunun acısını da başka bazı gazeteci meslektaşlarımız çekecekti.

Müdür Odasında Karşılanan Ziyaretçiler

Dündar Kılıç, İzmit'ten yine "tercihli" cezaevlerinden olan Toptaşı'na nakledilmişti. Ziyaretçilerini cezaevi müdürünün odasında kabul ediyor, onlarla dilediği gibi görüşebiliyordu. Bu ziyaretçilerinden en ünlüleri ise, Yılmaz Güney ve henüz evlenmemiş olduğu kız arkadaşı Fatoş, Avukat Burhan ve Orhan Apaydın kardeşler ve gazeteci Halit Çapın'dı.

Yılmaz Güney, ilk eşi sinema oyuncusu Nebahat Çehre'den 1968'de ayrılmıştı. Muş'ta askerliğini yaparken, iki ay rapor alıp İstanbul'a gelmiş ve bu iki ayda altı film çevirmişti. İstanbul'un sayılı zenginlerinden Gani Süleymangil'in İtalyan Kız Lisesi'nde okuyan kızı Fatoş, Yılmaz Güney'in

asistanlarından birinin eşiyle iyi arkadaştı. Bir filmin nasıl çevrildiğini çok merak ettiği için bir gün bu arkadaşıyla beraber gittiği “Azrail Benim” filminin setinde Yılmaz Güney ile tanıştı. Çıkmaya başladıklarında da Yılmaz Güney’in genç kız arkadaşını “gezmeye götürdüğü” ilk yerlerden biri cezaevi ziyareti olmuştu!

Dündar Kılıç, “Ziyaretçiniz var” dendiği günlerden birinde, karşısında Yılmaz Güney ile o hapishane dekoruna hiç de uyduğu söylenemeyecek kız arkadaşını gördüğünde oldukça şaşırdı. Elbette, Fatoş da onu görünce şaşırmıştı. Ben bu tuhaf tanıştırılma olayını Fatoş Güney’den dinledim: “O dönemleri çok iyi hatırlamıyorum, ama aklımda kalan bir iki anı var. 70’li yılların başları, Yılmaz’la daha yeni çıkmaya başlamıştık. Beni Toptaşı Cezaevi’ne götürdü. ‘Burada yatan bir arkadaşım var, onu ziyaret edeceğiz,’ dedi. Henüz çok genç bir kızdım. Cezaevinde hep birlikte oturup konuştuk. Ben onun Dündar Kılıç olduğunu sonradan öğrendim. Aradan bir süre geçti. Bir gün Abdurrahman Keskiner upuzun bir altın zincir kolye getirdi. ‘Nedir bu?’ dedim, ‘Dündar Kılıç’ın hediyesi,’ dedi. Onun nasıl bir insan olduğunu ilk o zaman fark ettim.”

Yılmaz Güney askerden döndükten sonra, Fatoş’la 27 Haziran 1970’te evlendi. Sinema dünyasının bütün ünlülerinin geldiği Lalezar’daki düğün kokteylinde hapisten yeni çıkmış olan Dündar Kılıç da vardı. Fatoş Güney’in bununla da ilgili bir anısı var: “Yılmaz’la düğünümüzde de vardı Dündar. O gün bana ‘Bak yenge, Yılmaz’ı ilk defa seninle çok mutlu görüyorum, ona bir kötülük yaparsan seni yaşatmam,’ demişti. O gece düğünden ayrılırken Yılmaz kabadayılara ‘Hadi eyvallah ağalar, ben evlendim ve çok değiştim,’ dedi.”

Avukat Burhan Apaydın’ın, Dündar Kılıç adını ilk duyması 1965’te olmuştu, ortak bir dostları onu telefonla aramış ve “Ankara’dan yeni gelmiş bir arkadaşım var, tabanca yakalatmış, yardımcı olmanı rica ediyorum,” demişti. Burhan Apaydın, Dündar Kılıç’ın yüzünü bile görmeden serbest bırakılmasını sağlamıştı. 1969’a kadar da onu görmemiş ve tanışmamıştı, ama daha sonraki yıllarda yayılan ününü gazetelerden okumuş, Adliye’deki çatışma olayında Dündar Kılıç’ın yerde topaç gibi yuvarlanarak ateş etmesini yardımcısı Kâmil Birgül’den dinleyip hayrete düşmüştü.

Yüz yüze ilk görüşmeleri ve tanışmaları ise 1969’un son günlerinde Toptaşı Cezaevi’nde oldu. Burhan ve Orhan Apaydın Kürt İdris’in bir silah yakalatma davasına bakıyorlardı. Bu dava beraatla sonuçlandığında onlara

teşekküre giden Kürt İdris, arkadaşı Dündar Kılıç'ın davasıyla da ilgilenmelerini rica etti. İki kardeş avukat kalkıp Toptaşı'na gittiler. Başka müvekkilleriyle ziyaret hücresinde görüşürlerken, Dündar Kılıç'ın onları cezaevi müdürünün odasında misafir etmesine çok şaşırdılar. Sıradan bir kabadayı ile görüşmeye hazırlanmışken, karşılarında hoşsohbet, ne dediğini bilen birini bulunca hayretleri daha da arttı. Burhan Apaydın o görüşmeyi şöyle anımsıyor: "Dündar Kılıç, üç saat süren görüşme boyunca ekonomik, sosyal, siyasi olaylar hakkındaki görüşlerini kendine özgü üslubuyla anlattı. Paranın felsefi tarifini bile yaptı. Görüşme bittiğinde her konu hakkında konuştuğumuzu ama Dündar'ın davasını konuşmayı unuttuğumuzu fark ettik. Ayrılırken, 'Bizimkilere söyler misiniz, benim garibanları unutmasınlar,' dedi."

Milliyet gazetesi yazarı Halit Çapın da onu ziyarete giden bir arkadaşı vasıtasıyla Toptaşı Cezaevi'nde tanıştı. Onlar müdür odasına girdiklerinde Dündar Kılıç odada bulunanlara ve daha çok müdüre hitap ederek yüksek sesle bir şeyler anlatıyordu:

"Sayın müdür beyimiz bizden daha iyi bilirler ki, bu hapishane denilen meşum dört duvar arasında yatanlar içinde, ekmek çalan garibanlar, canı turfanda hıyar çekmiş gençler vardır. Bu memlekette ilim irfan ölmüş müdür? Bu memlekette apartman çalanlar neredeDİR? Apartman çalanları neden cezaevine komazlar? Bize gelince, sayın müdür beyim, başını ağrıttım ama kusura bakma. Biz cezaevinde rahat ederiz. Bizim kaderimiz bu. Böyle yazılmış alın yazımız. Dışardayken rahat bir yere gidemeyiz. Ya polis manidir ya da hasımlarımız. Biz dışarıdayken icabında işkembe çorbasını yüz liraya içeriz. Ki, işkembe içtiğimiz yerdekiler bizi herhangi bir şey için şikâyet etmesinler, müşkül duruma düşürmesinler diye. Çünkü biliriz ki, bizim olduğumuz yerde bir hadise çıkarsa o bizden bilinecektir. Halbuki bizim olduğumuz yerde hırsızlık olmaz. Bizim olduğumuz yerde sarkıntılık olmaz. Bizim olduğumuz yerde asayişsizlik olmaz. Biz icabında polise en büyük yardımcıyızdır. Biz polise ve kanuna en büyük saygılıyızdır. Söylediklerim yalansa, yalan de sayın müdür beyim."[26]

Halit Çapın, Dündar Kılıç'ı yazmayı bu karşılaşmadan sonra aklına koydu. Ama onu razı edemedi. Cezaevinden çıkınca gidip bulduğu Dündar Kılıç "Biz artist değiliz, bize yakışmaz, ayıp olur. Sonra herkes başka türlü düşünür. Dündar kendini reklam ediyor der. Bize uymaz" diyor, bu fikre bir

türlü yanaşmıyordu. Birçok buluşmanın sonunda Halit Çapın, “Sen anlatsan da anlatmasan da ben yazacağım” deyince razı olup anlatmak zorunda kaldı.

Efsane Yazı Dizisi Oluyor

Dündar Kılıç’ın Halit Çapın’a anlattıkları 1970’te yedi günlük bir yazı dizisi olarak yayımlandı.[27] Yirmi beş yıl sonra da kitap haline getirildi. Dizinin 1995’te yeniden ele alınıp kitap haline gelmesi elbette ki durup dururken olmamıştı. Kitabın yayımlandığı sıralarda Dündar Kılıç, Emlak Bankası soygunu nedeniyle patlak veren “Civangate” skandalı ve kızının öldürülmesi olayları ile ilgili olarak yine gazetelerin birinci sayfalarındaydı. Halit Çapın bunu kitabının girişinde de belirtiyordu: Dündar Kılıç aradan geçen 25 yıl boyunca sık sık Türkiye’nin gündemine gelmişti ve o günlerde de “süregelen karmaşık bir olayın başrol oyuncularından biri”ydi.

Biz bunları o olayların geçeceği yıllara bırakalım ve dizinin yayımlandığı 1970’leri anlatmayı sürdürelim.

“Bir Kabadayının Anatomisi” başlığıyla yayımlanan dizide ağırlıklı olarak Dündar Kılıç’ın o güne kadar girdiği çatışmalar, yattığı hapishaneler ve çektiği acılar hakkında anlattıkları Halit Çapın’ın usta kaleminden kâğıda dökülmüştü. Ama, Dündar Kılıç çatışmaların cereyan tarzlarını en ayrıntılı biçimde anlatmasına karşın, çıkış nedenleri konusunda her zamanki “üstü kapalı geçiştirme” tutumunu sürdürüyordu. Sanki olaylar sırasında verilen polis ve mahkeme ifadelerini tekrarlıyor gibiydi; sadece ya kendini savunmak ya da ağır bir tahrikle karşılaştığı zaman silahına sarılmak zorunda kaldığını anlatıyordu. Uğradığı haksızlıklar karşısında acımasız bir biçimde şiddete başvurmakta tereddüt göstermiyordu ve bunun örnekleri de efsaneyi büyütecek tarzda anlatılıyordu.

Kişiliği ile ilgili çelişkili saptamalar vardı: Temiz giyimliydi ama lüksü sevmiyordu, utangaçtı ama espri yapmaya da meraklıydı, tedirgin, kararsız ama korkunç da şüpheciydi.

Sosyal adaletten yanaydı, ona göre gayrimeşru iş yapan herkesten nefret ediyor, bunların kimler olduğunu da “apartman çalanlar” veya “karı pezevenkleri” gibi deyimlerle tanımlıyordu. “Zenginden alıp fakire veriyordu”, hatta bir seferinde İzmit Cezaevi’ndeki bütün garibanları giydirmişti.

Ne kadar ünlü olduğunun farkındaydı, “Bizim Karadeniz’in çok köylerinde kahve duvarlarında resimlerimiz asılıdır” demekten çekinmiyordu. Bir yıl önce çıkmış olan Mario Puzo’nun *Baba* romanını okumamıştı. Ama Henri Charriere’in *Kelebek* romanını hapishanede okumuştu ve kitabın tek bir noktasına takılmıştı: “Muharriri fena değil, heyecanlı anlatmış hadiseleri. Ancak dedikleri bize pek uymaz. Yani söz misali oradaki romanın kahramanı parasını tüpe gizleyip alt tarafına sokmakta ki bu bizde hiç olmaz. Biz böyle şeyi ne görmüş, ne de işitmişiz,” diyordu.

Sonuç olarak “Kabadayının anatomisi”, dizinin daha ilk cümlesindeki “Ağalık vermekle, yiğitlik vurmakla” sözüyle özetleniyordu.

Dündar Kılıç her zaman yaptığı gibi bu yazı dizisinde de devlete karşı ne kadar saygılı olduğunu, polise ne kadar yardımcı olduğunu ısrarla vurgulamıştı, ama efsane haline getirilmesi kimilerinin hoşuna gitmemiş, “başını belaya sokmuştu.”

Nitekim, tam yazı dizisi yayımlanmaya başladığı sırada içeri alındı ve Halit Çapın’a haber yolladı: “Halit Abi, yazıyı kes başım belaya giriyor!” Anlaşılan, dizide yaratılan efsane kişilik hayattaki gerçeklere uymamıştı. Haber gazeteye ulaştığında ise yazı dizisi neredeyse sona ermiş bulunuyordu.

Aslında, Dündar Kılıç ile dostluğu ilerledikçe Halit Çapın’ın da zaman zaman başı derde girecekti. Bunlardan biri bir kulüpte başına geldi: “Dündar’la Kulüp-12’de içiyorduk. Omzuma bir el dokundu: ‘Halit Bey, ben ekipler amiri Engin Giray. İzninizle Dündar Kılıç’ı almaya geldik’. Dündar’ı yanımdan alıp dışarı çıkardılar. Az sonra da tekrar kulübe sokup çiğnemeye başladılar. Yapmayın, etmeyin, bir suçu varsa alıp götürün dedik. Aldılar götürdüler. Ben de peşinden gittim. Sabaha kadar sorgusu sürdü. Neyle suçluyorlar anlamıyordum. Sabah adliyeye sevk edildi, ben de şahidim. Mahkeme serbest bıraktı. Ertesi gün Abdi Bey’e[30] gittim, olayı anlattım. ‘Hikâyeyi yaz,’ dedi. Ben de yazdım. Ertesi gün İstanbul Emniyet

Müdürlüğü gazeteye tekzip döşendi. Beni Dündar'ın adamı olmakla suçluyorlardı. Dündar iş sahibi olduktan sonra o polislerin çoğu yanında çalışmaya başladılar."[28]

30 *Milliyet* gazetesinin o dönemki Genel Yayın Yönetmeni Abdi İpekçi.

Abi

Bu sözler doğruydu, Dündar Kılıç ileride işyerleri açmaya başladığında bazı emekli MİT ve emniyet mensuplarını, bazı emekli subayları yönetici görevlere getirecekti. Ama bizim oraya gelmemize henüz biraz daha zaman var. Hikâyemizde şu anda bulunduğumuz yerdeki Dündar Kılıç, hayatının bir dönemini kapatıp yeni bir dönemini açma çabası içindeydi ve bu geçiş dönemi daha üç-dört yıl kadar sürecekti.

Böyle bir dönemeçte olduğunun ipuçları "Bir Kabadayının Anatomisi" yazı dizisinden de sezilebiliyordu. Örneğin, diziye göre Dündar Kılıç, bir sene öncesine kadar öldürülmekten büyük bir korku duyuyordu. Şimdi ise öldürülmek lafı geçince "Hikâye yani de, masal bir hayat yaşamışsın ne çıkar," diyordu. Demek ki bir yıl öncesine kadar süren olayları artık bir "masal" gibi hatırlamak, o günleri kafasından uzaklaştırmak istiyordu. "Masal" dediği kapanmış bir dönemin sanki bir anlamda muhasebesini yapıyor gibiydi. Bu yazı dizisinde anlattığı olayların elbette Dündar Kılıç efsanesini büyüten bir etkisi vardı ve kendisinin efsane yaratmak gibi bir amacı olmasa bile, yaratılan bu efsane, işlerinin yürümesinde çok yarar sağlıyordu. Ama sürekli bu masal dünyasının içinde yaşayamazdı, "en büyük olma" arzusu, onu bir vizyona sahip olmaya, geleceğe yönelik bazı plan ve programlar yapmaya zorluyordu.

1970'lerin başından itibaren Dündar Kılıç için bir dönem artık yavaş yavaş kapanıyordu. Gerçi silah yakalatma suçundan sık sık içeri düşmeye devam edecekti, ama "destur deyip içeri dalma", "tabanca teşhiri ile tehdit", "silahını erken çekip duruma hâkim olma" gibi olaylar artık çok seyrek görülecekti.

Özel hayatındaki düzensizlik sürüyordu, ikinci çocuğuna hamile olan Ümit Hanım'la bir yaşındaki oğlu Cenk için Pangaltı'da bir apartman dairesi tutmuş ve onları oraya yerleştirmişti. Ama kendisi bazen orada, bazen beş yaşındaki kızı Uğur'un da bulunduğu Hasköy'deki baba evinde, kimi zaman da başka yerlerde kalıyordu. Bunlardan biri de birkaç yıl önce çıkardığı olaydan sonra kapıları kendisine açılmış olan Hilton Oteli'ydi.

İşleri ise gittikçe büyümekteydi. Kumardan çok büyük paralar kazanıyordu. Kazancını ne kadar paylaşsa, ne kadar dağıtsa da artık yatırım yapmayı düşünecek kadar bir birikimi oluşmaya başlamıştı.

O zamanlar Türk ekonomisinin inşaat sektöründe "yap-satçılık" denilen olayın patlaması yaşanıyordu. Çoğu Karadenizli olduğu için "Laz müteahhit" denilen birçok inşaatçı, özellikle büyük kentlerde kat karşılığı arsa alıp büyük apartmanlar dikiyorlar, inşaat bitince de arsa sahibine veya sahiplerine birkaç daire verip gerisini satıyorlardı. Dündar Kılıç da hemşehrileri veya kabadayılar âleminden bazı arkadaşları vasıtasıyla yap-sat ve arazi işleri yapmaktaydı.

Eski bir kulüpçünün "kulüp işi kolektif bir olaydır" dediğini daha önce söylemiştim. Hem kendi kumarhanesinin büyümesi, hem de başka yerlerden gelen payların toplanması Dündar Kılıç'ın da giderek organize olmasını, çevresinde güvenilir adamlar bulundurmasını gerektiriyordu.

İşte şimdi kitabımızın adının nereden çıktığına geliyoruz: Çoğu yakın akrabalarından, hemşehrilerinden veya "eski dava arkadaşlarından" oluşan bu kişilerin hepsi, ama hepsi Dündar Kılıç'a "Abi" diyorlardı. Ben bunu ilk kez Doktor Turhan Temuçin'den duymuştum. Dündar Kılıç'ın bir lakabı olup olmadığını sorduğumda, "Yoktu, ama herkes, yanında çalışanlar bile ona 'Abi' derlerdi" demişti. Araştırmalarım sırasında bunun Dündar Kılıç'ı başka kabadayılardan ayırt eden bir özellik olduğunu gördükçe kitabın adını "Abi" koyma düşüncem de kesinleşti. Bazı kabadayılar kendilerine "ağa" veya "baba" denmesinden hoşlanıyorlardı, ama Dündar Kılıç bundan nefret ediyordu, "Abi" denmesine ise ses çıkarmıyordu. Bu söz giderek onun adı gibi olmuştu, "Abi geldi, abi gitti" dendikçe herkes kimden bahsedildiğini hemen anlıyordu. Kardeşi İbrahim Kılıç ile görüşmem sırasında onun da ağabeyinden söz ederken bazen "abim" diyecek yerde "Abi" dediğini fark ettim. Öyle ki, 1992'de göz ameliyatı için gittiği Frankfurt'taki Alman profesör bile refakatçilerinin kullandığı bu sözü onun adı sanmış ve o da

ona “Abi” diye hitap etmişti! Ve sonunda cenaze namazını kıldıran hoca da duasını bitirirken “Dündar Abi’nin ruhuna fatiha” diyecekti.

Başka Yerde Şubesi Yok!

Dündar Kılıç o zamana kadar her eyleme tek başına gitmesinin ve özellikle 1969-70 yıllarında yoğunlaşan “tabanca teşhiriyle tehdit” olaylarına girmesinin bir başka zararını daha gördü; o da esnaftan tehditle haraç alan “sahte Dündar Kılıç’lar” türemesiydi.

Kabadayının da sahtesi olur muymuş demeyin, birçok kabadayının “kardeşiyim” veya “yeğeniyim” diyerek sağdan soldan haraç almaya kalkışan sahtecilerin bolluğu çok bilinen olaylardandır. Ama Dündar Kılıç’ın o tarihlerde başına gelen iş, kendisinin sahtelerinin ortalıkta dolaşmasıydı. Sayılarının ne kadar olduğunu saptamak mümkün değildi, ama bu konuyla ilgili sadece benim dinlediğim en az iki ilginç olay vardı.

Bunlardan birini Dündar Kılıç’ın kız kardeşi Celile Seymen’den dinledim. Celile Hanım bir gün bir konfeksiyoncuya alışverişe gitmişti. Beğendiği bazı malların fiyatlarını başka yerlere göre pahalı buldu. Bunun nedenini sorunca, konfeksiyoncu bayan “Ne yapayım hanımefendi, mağazama Dündar Kılıç adında bir kabadayı dadandı, tehditle haraç alıyor. Ben de ona verdiğimi mecburen fiyatlara ekliyorum,” dedi. “Benim ağabeyim asla böyle bir şey yapmaz” diyen Celile Hanım oradan ağabeyine telefon edip durumu anlattı. Dündar Kılıç da ona “Siz polis çağırın, ben de hemen oraya geliyorum,” dedi. Celile Hanım, olayın bundan sonrasını anlatırken hâlâ o günü yaşıyormuş gibi kahkahalarını tutamıyordu: “Önce polis geldi, haraç isteyen kişiyi tarif ettirdi, tarifteki kişi ağabeyime hiç benzemiyordu. O arada da ağabeyim dükkândan içeri girdi. Kadın ağabeyimi görünce ‘Hiç böyle Dündar Kılıç mı olur yahu?’ dedi, ‘O uzun boylu, pos bıyıklı, çam yarması gibi bir adam, her ay haraç verdiğim adamı tanımaz mıyım?’ Yani kadın ağabeyimi beğenmemiş, kabadayılığı ona yakıştıramamıştı!”

İkinci olayı ise gazeteci Halit Çapın, gazeteci İrfan Taştemur’a anlatmıştı: “Bir tarihte Mete Akyol *Dünya* gazetesinde genel yayın yönetmeni. Ben de onun yardımcısıyım. Odama girdi: ‘Halit, Dündar bizi soydu,’ dedi. Neyse, araştırdık, baktık ki, İstanbul’da bir bitirim Dündar Kılıç’ın adını kullanarak sağdan soldan avanta alıyor. Dündar da duydu. Arayıp adamı buldu ve polise teslim etti. Poliste adamı dövmeye başladılar. Dündar Kılıç şikâyetçi

olmadı. Sadece sordu: ‘Neden yaptın?’ diye. Adam, ‘Yolsuzdum abi, ondan yaptım,’ deyince Dündar cebindeki bütün parayı adama verdi.”[29]

Bu olaylar 1970’li yılların başlarında oluyordu. Anlaşılan aradan geçen otuz yıl sahte kabadayıları meslekten caydırmamış olacak ki, geçenlerde *Hürriyet* gazetesinde tam yarım sayfalık bir ilan çıktı. İlanın üstünde çok büyük puntolarla “Duyuru” yazıyordu ve altında da yine aynı büyük puntolarla Sedat Peker imzası vardı. İlanın içeriği aynen şöyleydi:

“1-Bazı art niyetli kişilerin ismimi kullanarak, akrabam veya yakın arkadaşım olduğunu söyleyip birçok kişilere ve kuruluşlara musallat olup korkutmak ve acı çektirmek suretiyle menfaat temin etmeye çalıştıklarını üzüntü ile öğrenmiş bulunuyorum. Soyadı benzerliği olsa dahi bu tip olaylara karışan kişilerle uzaktan ve yakından hiçbir birlikteliğim yoktur. Bu duruma maruz kalan kişi ve kuruluşların en yakın Cumhuriyet Savcılıkları’na ve Emniyet birimlerine başvurarak şikâyette bulunmalarını rica ederim.

2- Bazı art niyetli kişiler ve kuruluşlar borçlu oldukları kişilere ve kuruluşlara borcunu ödemeyerek ‘Biz Sedat Peker tarafından korunuyoruz veyahut gizli ortağız’ gibi asılsız bir şekilde ismimi kullanarak borçlu olduğu kişilere baskı yaptıklarını üzüntü ile öğrenmiş bulunuyorum.

‘Ergenekon Emlak Danışmanlığı ve Dış Tic.Ltd.Şti. ile Cel Reklam Turizm Ltd.Şti.’nden başka herhangi bir şirkette resmi veya gayri resmi bir ortaklığım söz konusu değildir. Kişileri ve kuruluşları kanunların da belirttiği gibi devletin kolluk güçleri korur. Bu tür haksızlığa uğrayanların da en yakın Cumhuriyet Savcılıkları ve Emniyet birimlerine şikâyette bulunmalarını rica ederim.

3- Hayatımın hiçbir döneminde hak etmediğim halde ismimin yanına yakıştırılan çeşitli sıfatlar nedeniyle ismimin baskı ve korku aracı olarak kullanılmasından dolayı mağduriyete uğramış kişi ve kuruluşlardan özür dilerim.”[30]

Yedinci Bölüm

ABİ ASKERİ HAPİSHANEDE

1970'li yılların başlarından itibaren her gün "geliyorum" diye yaklaşan askeri müdahale, 12 Mart 1971 günü geldi. Ordu komuta kademesindeki generaller hükümeti bazı reformların yapılmasına zorlayan bir muhtıra verdiler. Askeri darbe niteliğindeki bu muhtıra üzerine Başbakan Süleyman Demirel ve hükümet istifa etti. Yerine CHP Kocaeli Milletvekili Nihat Erim'in Başbakanlığı'nda, teknokratlardan oluşan "reformcu" bir hükümet kuruldu.

Hükümet kurulmasına kurulmuştu ama devletin tepesinde iki ayrı askeri cunta vardı: Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç ve MİT Müsteşarı Korgeneral Fuat Doğu bir cunta, Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler, Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Celal Eyiceoğlu da ayrı bir cunta görünümündeydi. Bu ikinci gruba yakın olan bazı generaller ile daha alt rütbeli subayların 9 Mart'ta giriştikleri "sol darbe" hareketi etkisiz bırakılmıştı. Bu yüzden "9 Martçılar" adı da verilen "sol cuntaya" mensup subaylar 16 Mart'ta emekliye sevk edilerek saf dışı bırakıldılar.[31]

31 Bu iki cunta arasındaki mücadelenin bütün ayrıntıları için bkz. Soner Yalçın-Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 159-241.

"9 Martçı" olarak bilinen ama ikili oynadığı sonradan anlaşılan Korgeneral Atıf Erçıkan'ın evine 26 Nisan'da bomba atılması üzerine, 11 ilde sıkıyönetim ilan edildi. İstanbul Sıkıyönetim Komutanı olan Orgeneral Faik Türün de Sunay-Tağmaç cuntasındandı ve sıkıyönetimin ilanıyla birlikte geniş bir "aydınlar avına" girişti: İlhan Selçuk ve Sabahattin Eyüboğlu gibi bazı yazarlar ile Türkiye İşçi Partisi ve Dev-Genç yöneticileri tutuklanarak Kartal-Maltepe Askeri Cezaevi'ne kondular.

Mayıs ayında İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Efraim Elrom THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi) tarafından kaçırıldı ve öldürüldü. Bu olay üzerine büyük bir tutuklama dalgası daha geldi. Yeni tutuklananlar da Selimiye ve Kartal-Maltepe Askeri Cezaevi'ne götürüldüler.

Türkiye’de bütün bu olayların yaşandığı günlerde Dündar Kılıç da dördüncü kez baba oluyordu: Ümit Hanım’dan olan ikinci oğlu Ergun 6 Mayıs 1971’de doğdu. Ama bu sevinci de çok uzun sürmedi, o günlerin gözde eğlence yerlerinden Kulüp-12’de çıkan bir olay sırasında yapılan baskında silah yakalattığı için tutuklandı. Ruhsatsız silah taşıma suçu sıkıyönetim yasaklarını ihlal sayıldığından o da Kartal-Maltepe Askeri Cezaevi’ne götürüldü.

Maltepe’de “Balayı” Dönemi

Olağan dönemlerde sadece asker tutukluların bulunduğu askeri cezaevleri, olağanüstü dönemlerde, yani her askeri darbede siyasi tutukluları konuk ederdi. 12 Mart döneminde de kural değişmemişti: İstanbul’da Kartal-Maltepe ve Selimiye, Ankara’da Mamak, İzmir’de Şirinyer Askeri Cezaevleri siyasi tutuklularla dolmuştu.

Askeri rejimin ilk günlerinde Maltepe Cezaevi’nde çok fazla baskı yoktu, hatta İlhan Selçuk’un deyimiyle “balayı” dönemi yaşanıyordu. Bunun en önemli nedeni, darbeden sonra iktidara hangi cuntanın hâkim olacağı konusundaki belirsizliğin sürmesi ve bunun cezaevi yönetimini de etkilemesiydi. Cezaevinin yönetiminde “9 Martçılara” yakın subaylar bulunuyordu. Üstelik ülke yönetiminde henüz yarı-askeri bir görünüm vardı; “reformcu” bir hükümet iş başındaydı, parlamento kapatılmamıştı. Bütün bu çelişkiler iki tarafı da birbirlerine karşı temkinli davranmaya sevk ediyordu: Kamuoyu tepkisinden çekinen cezaevi yöneticileri siyasi tutuklulara oldukça “gevşek” davranıyor, dışarıdaki durumun ne olacağını merakla bekleyen tutuklular da idareyle arayı bozmamaya, kurallara uymaya çalışıyorlardı.

Az sonra tanıklarına dayanarak anlatacağım hikâyeler, işte 12 Mart’ın o ilk aylarındaki balayı döneminin hikâyeleridir. Okuyacaklarınızın tatil kampına benzeyen bir atmosferde geçtiğine bakıp da hemen “bu nasıl askeri cezaevi?” diye yadırgamayın. Bu bahar havası çok uzun sürmeyecek, Mahir

Çayan ve arkadaşlarının kasım ayında bu cezaevinden kaçışlarından sonra ağır bir baskı dönemi gelecektir.

Ama biz şimdi 1971 yılı mayıs ayında ve cezaevi yöneticilerinin göreceli olarak “insancıl” davrandıkları günlerdeyiz.

Önce ortamı ve kişileri tanıyalım.

Tutuklular, cezaevinin üç koğuşuna yerleştirilmişlerdi. En küçük koğuşta İlhan Selçuk, Vedat Günyol, Şiar Yalçın gibi yazarlar vardı. Diğer iki koğuşa dağıtım yapılırken belli bir ayrım gözetilmemişti, ama orta büyüklükteki ikinci koğuşta genellikle işçiler ile TİP ve TKP yöneticileri vardı. Osman Arolat, Tanju Cılızoğlu, Metin Eşrefoğlu, Salman Kaya, Bozkurt Nuhoğlu bu koğuştaydılar. Üçüncü ve en büyük koğuşta ise esas olarak Dev-Genç’liler bulunuyordu. THKP-C’nin lider kadrosundan Ulaş Bardakçı, Ziya Yılmaz, Necmi Demir, Basri Dede ve THKO’nun (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) İstanbul kadrosundan Cihan Alptekin, Tayfun Cinemre, Osman Bahadır, Ömer Ayna bunlar arasındaydı. Profesör Sabahattin Eyüboğlu, Aydın Engin, Harun Karadeniz, Masis Kürkçügil, Sina Çıladır da bu koğuşun sakinlerindendi. THKP-C lideri Mahir Çayan, kasım ayında bu koğuşa getirilecekti.

“Balayı dönemi” dediğimiz o ilk aylarda, gündüzleri koğuş kapıları açılıyor, tutuklular birbirlerinin koğuşlarına gidebiliyor veya havalandırmaya birlikte çıkabiliyorlardı.

Komün

Cezaevi sınırları içinde herkes yönetimin askeri kurallarına tabiydi, ama koğuşların içinde bu otorite, yerini siyasi tutukluların kendi aralarında kurdukları kolektif otoriteye bırakıyordu. Çok sayıda kişinin bir koğuşta hep birlikte yaşama koşullarını belirleyen ve katılan herkesin kurallarına uymak zorunda olduğu bu düzene “komün” adı veriliyordu. Komünün ne olduğunu kısaca da olsa bilmemiz gerekiyor, çünkü Dündar Kılıç Maltepe’ye getirildiğinde alışık olduğu hapishane raconu ile değil, siyasilerin komün düzeninin kurallarıyla karşı karşıya kalacaktı.

Komünler, cezaevleri arasındaki değişik koşullara veya örgütüne göre ufak tefek değişiklikler gösterse de, hepsinde aynı olan genel kurallar vardı. Ben de aynı tarihlerde Ankara'da Mamak Askeri Cezaevi'nde kaldığım için bu genel kuralların neler olduğunu özetlemeye çalışayım.

Bir komünde parası olsun veya olmasın, zengin veya yoksul herkes eşit haklara sahipti ve kimseye imtiyaz tanınmazdı. Zaten komünlerin kurulmasının ana amaçlarından biri de, öncelikle dışarıdan parası gelmeyen, yiyecek ve giyecek getirtemeyenlerin korunmaları, komündeki diğer kişilerin yediklerinden ve giydiklerinden yararlanabilmeleriydi. Bu nedenle, görüş günlerinde tutuklu yakınlarının getirdikleri gıda maddesi, sigara, giyecek vs. gibi tüm malzemeler önce bir araya toplanır, sonra da herkese eşit bir şekilde dağıtılırdı. Para için de aynı kurallar geçerliydi. Ziyaretçiler görüş günlerinde yakınlarına hapishane idaresinin belirlediği miktarda haftalık bir harçlık bırakabiliyorlardı. Gelen bu paralar da komünün ortak kasasında toplanır ve daha sonra topluluğun ortak ihtiyaçları için kullanılırdı. Bu ihtiyaçların başında cezaevi kantininden alınacak yiyecek, temizlik malzemeleri vs. gelirdi. Cezaevi idaresinin verdiği asker karavanası az geldiği ya da yeterli besin değerini taşımadığı durumlarda salata, yoğurt, meyve, tatlı gibi ek yiyeceklerle takviye edilirdi. Her komünün bir kantin sorumlusu olurdu, ortak kasadan kendisine verilen miktar çerçevesinde genel harcamaları yapar ve komüne hesap verirdi. Yiyecek konusunda tek ayrıcalık hastalara tanınır, onların ihtiyacı olan gıda maddeleri ayrıca alınırdı. Çay için de eşitlik kuralları geçerliydi. Kimse canının istediği zaman dilediği gibi çay içemez, cezaevinin ocağından büyük demlikler içinde gelen çay, günün belirli saatlerinde içilirdi. Koğuşun temizliği, karavanaların getirilip götürülmesi, yemek masalarının kurulup kaldırılması sırayla ve koğuş mevcuduna göre iki veya üç kişiden oluşan günlük temizlik nöbetçileri tarafından yapılırdı. Ağır iş göremeyecek derecede hasta olanlar dışında herkes sırası gelince temizlik görevi yapmak zorundaydı.

Bir koğuşta birden fazla komün olabileceği gibi, komüne katılmak istemeyen tek tek kişiler de olabilirdi. Ama onlar da temizlik nöbetine katılmak zorundaydılar.

Askeri dönem sona erdikten sonra sivil cezaevlerine gönderilen solcu tutuklular komün geleneğini oralara da taşıdılar ve sivil cezaevlerinde de komün yaşantısını sürdürdüler. Ama zaman içerisinde solda bölünmeler ve

fraksiyonlar arttıkça her hapishanenin her koğuşunda fraksiyon sayısı kadar da komün olmaya başladı. Kurallar değişti, bozuldu, kimi komünlerde kolektif otoritenin yerini örgüt liderlerinin keyfi yönetimi aldı.

Neyse, biz şimdi 1971 yılında Maltepe Askeri Cezaevi'nde kurulmuş olan komünü konuşuyoruz. Özetlemeye çalıştığım bu kuralların çoğu orada da geçerliydi.

Her koğuşun idareyle muhatap olan bir temsilcisi bulunuyordu, idarenin "koğuş kıdemlisi" adını verdiği bu temsilciyi genellikle tutuklular kendi aralarından seçerlerdi. Büyük koğuşta bulunan iki örgütün mensupları birbirlerine vermek istemedikleri temsilciliğe iki taraftan da olmayan Aydın Engin'i seçmişlerdi.

Siyasiler Arasında Üç Kabadayı

Maltepe'deki cezaevi dolusu siyasi tutuklunun arasına mayıs ayı sonunda kabadayılar dünyasından üç ünlü isim geldi: Dündar Kılıç, artık eniştesi olan Oflu İsmail ve Sultan Demircan (Dede Sultan). Daha sonra yerleri zaman zaman değişecekti ama ilk gelişlerinde Oflu İsmail orta koğuşa, Dündar Kılıç ile Sultan Demircan ise büyük koğuşa verildiler.

Verildikleri anda da ilk sorunla karşı karşıya geldiler: Yatacakları ranzayı kendileri seçemeyeceklerdi! Ünlü kabadayılar sivil cezaevlerinde koğuşun en dibindeki ranzada yatarlar, herhangi bir tehlikeye karşı sırtlarını duvara verirlerdi. Hapishaneye ne zaman gelirlerse gelsinler dip ranzada yatanlar orayı boşaltıp yerlerini yeni gelen kabadayıya bırakırlardı. Oysa burada herkesin yatacağı yeri komün kuralları belirliyordu ve tutuklular kıdemlerine, yani koğuşa geliş sıralarına göre yataklara veriliyorlardı.

Kabadayıların daha ayaklarının tozunu silmeden karşılaştıkları bu durum karşısındaki şaşkınlığı koğuş temsilcisi Aydın Engin anlatıyor:

"Koğuşa 1971 Mayıs'ında iki yeni tutuklu getirildi: Dündar Kılıç ve Sultan Demircan. Hapishane müdürü yarbay iki 'yeni' tutukluyu temsilci Aydın Engin'e teslim etti. Koğuşun kapısı açıldı ve 115 kişilik koğuşun o an 96 olan mevcudu 98'e çıktı. Koğuşta siyasi tutukluların koydukları kurallar

geçerliydi. Örneğin: Son gelen kapıya en yakın ranzaya yatardı. Eşitliğin hüküm sürdüğü koğuşta ünlü mafya babası olsan da bu pek bir şey ifade etmezdi. Kılıç ve Demircan'a kapı girişindeki altlı üstlü iki ranza gösterildi. Kasımpaşa kulübü başkanlığını da üstlenmiş ama Dündar kadar ünlenmemiş Demircan itiraz etti. Kendi tanıdığı hapishanelerin raconunda bu itiraz emir sayılır ve yerine getirilirdi. Oysa devrimcilerin hapishanesinde sadece gülündü.

Henüz ilk dakikalarda patlayan bu gerginlik Dündar Kılıç'ın daha sonra sık sık tanık olacağımız mükemmel uyum yetisi ile aşıldı. Sonraları defalarca yineleyeceği ünlü cümleyi herkesin duyacağı biçimde yüksek sesle söyleyip, Demircan'ı ranzasına yolladı: 'Oğlum Demircan, bunlar siyasi. Bugün mahkûm, yarın ya bakan, ya başbakan. Aklını başına topla, söyleneni yap!'[32]

32 Dündar Kılıç bu öngörülerinde haksız sayılmazdı. O zamanlar Maltepe'de birlikte olduğu siyasi tutuklulardan Salman Kaya, daha sonraki yıllarda milletvekilliği yaptı.

İlerleyen günlerde zaten çok yoğun olan koğuş trafiği çıkanlarla boşalıp, girenlerle yeniden dengelendi ve bu arada Dündar ve Demircan da, 'iyi halleri görüldüğünden' sadece daha içerilere değil, en dibe kaydırıldılar. Onlar da mutlu oldular."

Ranza sorunu güç de olsa tatlıya bağlanmıştı ama sürtüşmeler bitmeyecekti. Kabadayıların raconu ile devrimcilerin komünü arasındaki çelişkilerden doğan kan uyuşmazlığı günlük hayatın her anında yeni sorunlar çıkarabiliyordu.

"Parasıyla Değil Mi?"

Bir başka sorun da yeni gelen kabadayıların koğuştaki bazı garibanları kendilerine hizmet ettirmeye kalkışmaları üzerine çıktı.

Büyük koğuşta meydana gelen bu olaya nasıl müdahale ettiğini de koğuş temsilcisi Aydın Engin anlattı:

"Bir orman köylüsü kömür madenlerinde çalışırken orada kullanılan dinamit lokumlarından iki üçünü tırtıklamış, Çaycuma deresinde alabalık

avlamak için evine götürmüş. Onu da terörist yakaladık diye tutuklayıp İstanbul Sıkıyönetim'e teslim etmişler; Sıkıyönetim de büyük koğuşta misafir olmasına karar vermişti.

Bir sabah uyandık ki ne görelim, iki 'baba', bu yoksul ve şaşkın köylüyü kendilerine 'meydancı' yapmışlar. Köylü kahvaltı masasını özenle hazırladı; ispirtolu pamuk yakarak bir ibrikte su ısıtıp babaların ellerini sıcak suyla yıkamasını sağladı. Dündar ve Demircan masalarında kahvaltı yaparken Çaycumalı orman köylüsü el pençe ayakta bekledi. Onlar bitirince o da sofrada kalanlarla kendi kahvaltısını yaptı ve sofrayı topladı.

Biraz sonra da koğuşta kızılca kıyamet koptu. 'Dövelim, koğuştan atalım, öğlen yemeğinde onları Çaycumalı köylüye hizmet etmeye mecbur edelim' gibi farklı görüşler tartışıldı ve sonunda sorunu benim iki baba ile konuşup çözmeme, fakat asla ödün vermememe karar kılındı.

Ne kadar izah etmeye çalıştıysam da Sultan Demircan anlamamakta ısrar ediyor ve 'Parasıyla değil mi?' gibisinden abuk sabuk itirazlarını sürdürüyordu. Ama ondan daha zeki olan Dündar Kılıç, durumu derhal kavradı. Ve 'Sultan, burası devrimcilerin koğuşu. Burada efendi, uşak olmaz, herkes eşittir' diyerek Demircan'ı susturdu.

Öğlen yemeğinde Demircan karavanadan paylarına düşeni tabaklara dağıttı; Dündar salata yaptı, köylü de masayı kurdu. Ama yine de sofraya iki baba oturdu, köylü daha sonra tek başına yedi.

'Koğuş konseyi' yeniden toplanıp bu sakıncayı da saptadı. Dündar'la yeniden konuşuldu. Akşam yemeğinde Dündar, Demircan ve köylü aynı masada birlikte yemek yediler."

Benzer bir "hata"yı da işçilerin koğuşunda bulunan Oflu İsmail işlemiş, bazı garibanları kendine "meydancı" yapmaya kalkışmıştı. Bu anlaşmazlığı da İlhan Selçuk'tan dinledim:

"Orada herhangi bir düzen kurmaya gerek yoktu, hapishanede zaten hele o ilk dönemde herkes bir hoşgörü ortamı altında yaşıyordu. Ve bir de komünler kurulmuştu, bu komünler tabii gelen gideni herkese paylaştırıyordu. Oflunun koğuşu bizim karşımızdaki işçilerin koğuşuydu. Fakat koğuşta iki tane de gariban var, birisi bir gün kafayı çekmiş, sokakta iki büklüm yatarken polis ya da bekçi 'burada ne yatıyorsun' falan diye bunu kaldırmaya çalışmış, o da elindeki bıçakla zavallı bekçiyi şişlemiş. O sırada tabii sıkıyönetim var, bunu içeri atmışlar. Onun gibi bir gariban daha vardı. Oflu İsmail öbür sivil hapishanelerdeki alışkanlığıyla tutup bunları

kendine hizmet ettiriyor. Onun koğuşunda Basri Dede vardı. İzmit'ten işçi ve koğuşun en kıdemlisi. Sonra benim çok sevdiğim yine Şevki Erencan adında bir işçi daha vardı. O da sosyalist. Ve orada da bir disiplin var, bunlar disiplini sağlıyorlar. Ne yazık ki Oflu İsmail de o işçi koğuşunda o disiplinin içine düşmüş ve garibanları
meydancı yapmaya kalkışmış. Tabii bu durum işçilerin hoşuna gitmiyor ve engelliyorlar, Oflu buna bayağı bozulmuştu."

Uyum Sağlama Süreci

Hiç de alışık olmadıkları bu yeni ortama uyum sağlamak bakımından üç kabadayının üçü de farklı gelişmeler gösterdiler.

İlhan Selçuk onların üçü arasında hapishanedeyken gözlemlemiş olduğu farkları bir yazısında birkaç cümleyle özetlemişti: "Dündar Kılıç ile 12 Mart'ın askeri siyasi mahpushanesinde tanıştık. Akıllı, fikirli, sözü sohbeti yerinde efendiden bir adam. Sultan Demircan ham bir kişi gibiydi, çıkınca vurdular, Allah rahmet eylesin; Oflu çaplı görünmüyordu, yıllar sonra gazetelerde okudum: Avrupa'nın eroin trafiğini yönetiyormuş, inanamadım."[1]

İlhan Ağabey bu gözlemlerini görüşmemiz sırasında bana daha da ayrıntılarıyla anlattı.

Şimdi gerek onun, gerekse görüştüğüm diğer kişilerin bu üç kabadayıyla öteki siyasi tutuklular arasındaki ilişkileri nasıl değerlendirdiklerini görelim.

Az önceki örneklerde de gördüğümüz gibi, üçünün arasından en uyumsuzu Sultan Demircan'dı, geldiği günden gittiği güne kadar sürekli olarak sorun yarattı ve bu yüzden de öteki tutuklular tarafından pek sevilmeyen bir kişi oldu.

Avukat Bozkurt Nuhoğlu orta koğuşun temsilcisiydi, ama zaman zaman koğuş değiştirmeler nedeniyle Sultan Demircan'la da beraber olmuştu ve devrimcilerle olan sürtüşmelerini biliyordu: "Hiç esnekliği olmayan bir adamdı. Dündar Abi de onu sevmezdi zaten. Sultan onun devrimcilerle olan

iyi ilişkilerini eleştirirdi. Koğuştakilerle de iyi geçinmezdi, yani ben olmasam Sultan'ı orada barındırmazlardı zannediyorum."

İlhan Selçuk da Sultan Demircan hakkında aynı kanıdaydı: "Hapishanede tanıdığım Sultan Demircan iyi bir izlenim bırakmıyordu insanda. Davranışları da iyi değildi, yani ötekiler gibi o ölçülü, efendice hal falan onda yoktu. Çok ters biriydi ve pek ilişki kurulamayacak, güven telkin etmez bir adamdı. Nedendir bilmiyorum ama o öyle ayrı bir tipti işte."

Kasımpaşa kulübünün başkanı da olan Sultan Demircan, bundan bir yıl sonraki transfer mevsiminde futbolcu Cemil Turan'ın Fenerbahçe'ye kaçırılması olayıyla ün yapacaktı. Bu olayla ilgili olarak Avukat Muhittin Yüzüak da bana ilginç bir anısını aktarmıştı: "Sultan Demircan Cemil'i kaçırmaktan dolayı tutuklanmıştı. O zaman sorgu hâkimlikleri vardı İstanbul'da, dosya evvela sorgu hâkimine, sonra mahkemeye giderdi, sorgu hâkimi dosyayı ayıklar temizler mahkemenin önüne gönderirdi. Nitekim sorgu hâkimliğindeyken dosya adam kaçırmaya teşebbüs gibi ağır bir suçtan açıldı, sonra ben olayı sadece rızaen hürriyeti tahdide sokmak suretiyle davayı asliye cezaya açtırdım ve iddianameyi elime aldım, hevesle sevinerek Bayrampaşa'ya koştum. 'Hadi, Sultan gözün aydın, davamız asliye cezaya açıldı, ilk duruşmada da inşallah bitecek,' dedim. Bunun üzerine bana 'Abi, oldu mu ya bu yaptığın yani, biz de seni avukat tuttuk, yahu Ağır Ceza'da yargılanmak varken Asliye Ceza bize yakışır mı? Sen git bizim davamızı geri çevir de ağır cezaya gitsin!" dedi. Sultan Demircan daha sonraki yıllarda sekiz yaşındaki yeğeni tabancasıyla oynarken tabancanın ateş alması sonucu kaza kurşunuyla öldü.

Maltepe'deki üç kabadayıdan ikincisi olan Oflu İsmail de başlangıçta bu düzene hiç alışamamıştı. Özellikle komünlerdeki yemek düzeni, dışarıdan gelen yiyeceklerin herkese eşit şekilde dağıtılması ona çok ters geliyordu. Onun yiyecek konusundaki eşitliğe nasıl sinirlendiğini de yine İlhan Selçuk'tan dinledim:

"Sonradan yasaklandı ama, o balayı döneminde dışarıdan yemek de geliyordu. Cezaevi komutanı Yarbay Muhlis 'Durmadan çikolata falan geliyor, hepsinin namı başka ne yapsam bilemiyorum,' diyordu. Ben de 'Koğuşlara verin,' dedim. Biliyorum ki koğuşlarda komünler var, gelen yiyecekleri herkese dağıtacaklar. Oflu İsmail bu yüzden pek uyum sağlayamamıştı işçiler koğuşunda, işçilerle arası pek tatlı değildi. Onlar sivil hapishanelerde kurdukları raconu askeri hapishanelerde kuramadılar,

burada bambaşka bir düzen vardı. E, Oflu İsmail tabii parası pulu var, dışarıdan istediğini aldırıyor. Halbuki koğuşta komün var, herkes onları eşit şekilde paylaşacak. Oflu bir gün buna çok kızdı. Ben de avluda oturuyorum, oturduğum yerden onların koğuşunun içi görünüyor, şöyle film gibi seyrediyorum. Çok kızmıştı fakat yapabileceği bir şey de yok. Yoğurt kasesini aldı, 'Ulan şimdi başıma geçireceğim bunu' dedi, yani kendi başına geçirecek. Sonra bırakıp dışarı çıktı. Avluda beni görünce yanıma geldi dert yanıyor, tabii burnundan da soluyor. Ben de onu yatıştırmaya çalıştım."

Ama Oflu İsmail yine de Sultan Demircan'dan farklıydı. Zaman geçtikçe ve özellikle de Dündar Kılıç'ın çabaları sayesinde giderek ortama uymaya başladı ve sorun çıkarmaz oldu.

Üç kabadayıdan üçüncüsü olan Dündar Kılıç'a gelince; o zaten oraya gelmeden önce de solcuları ve fikirlerini az çok bildiği ve tanıdığı için komün düzenine ayak uydurmakta fazla bir güçlük çekmedi. Hatta az önce örneklerini gördüğümüz gibi, diğer ikisinin de gerginlik yaratabilecek sivriliklerini törpülemeye çalıştı, onlarla devrimciler arasında bir çeşit tampon rolünü üstlendi.

Ve bana kalırsa, bu altı aylık beraberlik sırasında aslında Dündar Kılıç devrimcilere değil, devrimciler Dündar Kılıç'a uyum sağladılar! Yani, o zamana kadar pek bilmedikleri, kulaktan dolma bilgilere sahip oldukları kabadayılar dünyasından birini tanıyıp ona sempati duydular.

Tek İtirazı Peynirin Kısıtlanmasına

Bu saptamamı, onu orada tanımış olan kişilerin anlattıklarıyla da doğrulayabilirim.

İlhan Selçuk:

"Ama Dündar başkaydı. Onu ayırmak lazım, Dündar külhanbeyi değildi, kabadayıydı, mafya babası değildi, kabadayıydı. Yani bu kavramlar arasında fark var. Dündar'ın ölümünün arkasından 'son kabadayı' denmesi doğruydu. İnsan nabzından anlayan, bayağı bir lider vaziyetinde bir adamdı. Başka koğuşlardaydık. Dündar en büyük koğuştaydı, devrimci öğrencilerin

bulunduğu koğuşta. Onlarla uyum sağladı. Onunla hiçbir problem çıktığını sanmıyorum. Kendisini haksızlığa başkaldıran bir Robin Hood gibi gördüğü için, zaten daha önce Yılmaz Güney'le de ilişkileri bu racon üzerine kurulu olduğu için, koğuşta çocuklarla gayet iyi ilişkiler içine girmişti. Bütün devrimciler ona 'Abi', 'Abi' dediler. Çocuklar onun öykülerini dinliyorlardı, onu seviyorlardı, ağırlıyorlardı. Devrimci gençlerin gözdesiydi, daha o zamandan tarazlanan kısık sesiyle, 'Halk düşmanlarına karşıyım abi,' diyordu."

Bozkurt Nuhoğlu:

"Birlikte en uzun hapis yatmamız Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'nde oldu, altı ay kadar beraber kaldık. Ben 12 Mart dolayısıyla tutukluydum, o da yine silahtan gelmişti oraya. İstanbul'da sıkıyönetim olduğundan silahla ilgili suçlar da Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde görülüyordu. Dündar'ın isyancı bir kişiliği vardı. Yoksul bir çevreden geldiği için düzene, yöneticilere ve zenginlere karşı büyük bir öfkesi vardı. Her zaman da bu öfkesini kusardı. Aslında iyi bir eğitim görme imkânı bulabilseydi kabadayı olmaktan ziyade devrimci olurdu bence.

Orada çok sıcak anılarımız oldu. Ben orada koğuş kıdemlisiydim, Maltepe'de, komünün de başkanıydım, ortak beraber yemek yiyoruz. Tabii çocukların maddi imkânları sınırlı olduğu için bir mönü yapmıştık kendi aramızda, peynir pahalı olduğu için peyniri kaldırmıştık mönüden. Dündar fırladı yatağın kenarından 'Hayır Nuhoğlu, peyniri kaldıramazsın, buna hakkın yok, mahkûmun tek gıdası peynirdir, bu komünün peynirleri benden' dedi. Zannediyorsam bizim komüne Dündar tarafından bir teneke peynir gelirdi, komünün peynir ihtiyacını o karşılardı."

Tanju Cılızoğlu:

"Çok şık giyinirdi. Yaşlı olsun, genç olsun siyasilerin çoğuna 'Hocam' diye hitap ederdi. Başka koğuşlara biz gidemezdik. O elini kolunu sallaya sallaya dolaşırdı. Tanju Cılızoğlu'na göre Dündar Kılıç'lara mafya denemezdi. Dense dense 'yerel kabadayı örgütleri' denebilirdi."[2]

Onu daha yakından tanımak isteyen koğuş sakinleri Dündar Kılıç'la sohbetleri sırasında bazen ona "mesleği" ile ilgili merak ettiklerini de soruyorlardı. Bozkurt Nuhoğlu'nun anlattığına göre akşam muhabbetlerinden birinde devrimciler Dündar Kılıç'ın parayı nasıl kazandığını merak etmişlerdi, "Bu iş nasıl oluyor, böyle gidip istediğin

zaman kolayca para veriyorlar mı sana?” diye sordular. Nuhoğlu’na göre Dündar Kılıç’ın cevabı hem komik hem hüzünlüydü: “Kolay olur mu, tabii ki kolaylıkla vermiyorlar, üç kuruş almak için helak oluyoruz!”

Bir seferinde de Tanju Cılızoğlu sözü uyuşturucuya getirmişti: “Konu eroin ve uyuşturucu kaçakçılığıydı. Ben kendisine ‘Bu işi yapar mısın?’ diye sormuştum. ‘Kesinlikle,’ demiş ve eklemişti: ‘Türkiye’de rüzgârlar farklı yönlerden eser. Onun için uyuşturucu uzun süreli ve çıkar yol değildir. Ben girmem bu işe.”[3]

Eyüboğlu’nun Fırıldakları

Büyük koğuştaki en ilginç kişiliklerden biri Profesör Sabahattin Eyüboğlu idi. TKP davasının iddianamesi gelip de o davanın sanıkları arasında gösterildiğini öğrenene kadar, oraya neden getirilmiş olduğuna bir türlü anlam verememiş, bunu hem kendine, hem de başkalarına sorup durmuştu. O ilk günlerde Eyüboğlu’nun kim olduğunu bilmeyen Dündar Kılıç da herkesin saygı gösterdiği bu yaşlı başlı adamın orada ne aradığına akıl erdirememiş, “bu garibi burada neden tutarlar” diye merak etmişti. Ama kim olduğunu öğrendikten sonra ona duyduğu saygı iki kat arttı.

Eyüboğlu ile hem koğuş arkadaşı, hem de aynı davada sanık olan Aydın Engin anlatıyor:

“Büyük koğuşun en saygın konuğu kuşkusuz Sabahattin Eyüboğlu’ydu. Bütün gün ya kitap okur, ya birine Fransızca dersi verir ve çoğunlukla da rengârenk kâğıtları hünerle kesip katlayarak, ipliklere asarak inanılmaz güzellikte rüzgâr fırıldakları yapardı.

Dündar uzun süre bu yaşlı başlı adamı yadırgadı. Onu işkencede hafiften üşütmüş biri sandı. Hatta birkaç kez ‘Bu garibi niye tutarlar burada,’ diye sordu. Ama Eyüboğlu’nun da sanıklarından biri olduğu TKP davası başlayıp, medyada geniş yer alan bir davaya dönüştüğünde onun değerini çabucak kavradı ve o andan itibaren de Eyüboğlu’nun önünde ceketini iliklemeye başladı. Racon bilmez Eyüboğlu bahçede onun voltasını kestiğinde kızmak ne söz, kıvanç duyan; kesişen volta yollarında Eyüboğlu

geçene kadar saygıyla ve sabırla bekleyen de hep Dündar oldu.[33] Bu inceliklerden yoksun, kaba saba Sultan Demircan'ı ise çekiştirmekten yorgun düştü."

33 Tutuklu veya mahkûmların cezaevi avlusu veya bahçesinde tespih çevirerek hızlı adımlarla yürümelerine "volta atmak" denir. Bir tutuklunun "voltasını kesmek", yani yürürken önüne geçmek çok ayıptır, hatta büyük kavgalara yol açabilecek bir suçtur.

Eyüboğlu'nu tanıdıktan sonra ona karşı saygısı daha da artan Dündar Kılıç, hocayla sürekli şakalaşmaya başladı. Bu şakalar dikkatle incelendiğinde Dündar Kılıç'ın kendi üslubu ve espri anlayışı içinde birden fazla gerçeğe parmak basmaya çalıştığı görülüyordu. Esas olarak Eyüboğlu'nun endişelerini gidermeye, onu biraz güldürüp rahatlatmaya çalışıyordu. Ama bu esprilerin hepsinde onun oraya yanlışlıkla getirilmiş olabileceğini vurgulayarak, Eyüboğlu gibi aydın bir kişinin hapse atılmasına da tepki göstermiş oluyordu. Bu esprilerin altında yatan başka bir gerçek de, başlangıçta onu neden tanımamış olduğuna kızar gibi kendi kendisiyle de alay etmesiydi. Bu şakaların tanıklarından dinlediğim değişik versiyonlarını anlatırsam belki siz de bana hak verirsiniz.

Osman Arolat:[34]

34 Halen *Dünya* gazetesi yazarı.

"Sabahattin Eyüboğlu durumunu çok ciddiye alıyordu, şaka kaldırır durumda değildi. Ciddi bir satranç maçına konsantre olmuşken Dündar yanına yanaşıp soruverdi: 'Siz manav Sabahattin misiniz?' Eyüboğlu 'Ne münasebet efendim, ben Profesör Sabahattin Eyüboğlu'yum.' Dündar şakayı hiç bozmadan devam etti: 'Öyleyse hazırlanın, birazdan tahliyeniz geliyor. Sizi manav Sabahattin diye almışlar, profesör olduğunuzu öğrenince yanlışlığı fark etmişler, sizi bırakacaklarmış!"

İlhan Selçuk:

"Sabahattin Eyüboğlu hapishaneye geliyor. Tabii neden girdiğini bilmiyor, kafasına yolda yürürken damdan tuğla düşmüş gibi müthiş şaşkın bir vaziyette. Çünkü 'Sen Türkiye Komünist Partisi üyesisin,' diyorlar. Halbuki bütün solcular dahil, Sabahattin'in komünist olmadığını kesinlikle herkes biliyor, hatta bu yüzden sol kesimden eleştiriler bile alıyor. 'Ya, ne oldu, niye getirdiler bizi buraya?' falan diye soruyor etrafta. Yani hayatta hiç olmayacak bir şey, acayip bir dava. Bir gün, birkaç kişi masanın etrafında oturuyoruz. Dündar Kılıç 'Hocam,' dedi, 'Allah aşkına merak etmeyin. Bu tabiidir. Siz şimdi burada üç ay yatacaksınız, ondan sonra sizi mahkemeye çıkaracaklar. Size diyecekler ki, kalk bakalım ayağa. Adın ne? Sabahattin.

Soyadın ne? Eyüboğlu. Peki, mesleğiniz nedir? Hoca. Nesiniz? Efendim ben profesörüm falanca üniversitede. Yaa, diyecek hâkim. Siz Profesör Sabahattin Eyüboğlu musunuz? Evet ben profesör Eyüboğlu'yum. Allah Allah. Biz sizi, kantarcı Sabahattin zannetmiştik!' Tabii herkes kahkahaları koyuverdi."

Dündar Kılıç, hapishane arkadaşı Sabahattin Eyüboğlu'nu ve ona yaptığı bu şakaları aradan uzun yıllar geçse de unutmadı. 19 yıl sonra *Playboy* dergisine verdiği bir röportajda Türkiye'de hiçbir şeyin değişmediğini anlatmak için bile o günleri hatırlatıyordu:

"Türkiye'de her şey olabilir. Türkiye'de olmayacak şey yoktur. Gene gelirler, fakir fukarayı, garibi, evinde iki gün bir adamı misafir edeni toparlarlar. Gene on bin kişi, yüz bin kişi tutuklanabilir. Verirler bunlara namluyu, dipçiği, bundan sonra da işte üç-beş sene sonra 'İşte kusura bakma, yanlışlık oldu,' denir. Bakın size bir anımı anlatayım. Rahmetli Sabahattin Eyüboğlu ile ilgili bir anım var. İlhan Selçuk Ağabey bunu kaleme de aldı. Birlikte yatıyoruz. 12 Mart dönemi. Şimdi Sabahattin bey amca bana soruyor –çok zeki bir adamdı–: 'Evladım Dündar bizi buraya neden getirdiler?' Ben diyorum ki: 'Aaa! Hocam. Ben diyeyim altı ay, sen de on altı ay sonra seni çağırıp soracaklar: 'Kimsin?' Sen diyeceksin ki 'Ben Profesör Sabahattin Eyüboğlu'yum'. 'Hay Allah, bir yanlışlık olmuş. Biz pezevenk Sabahattin'i arıyorduk. Kusura bakma,' deyip seni salıverecekler. Sabahattin bey amcaya renkli kâğıtlar getirtiyorduk, tenekeye fırıldak yaptırıyorduk. Ben yanına geliyorum o fırıldak yapıyor. 'Amca nasılsın? İyi misin?' diyorum, elimle çay yapıp götürüyorum. Şimdi o da beni konuşturmak istiyor ve diyor ki: 'İyiyim be evladım; düşünüyorum, düşünüyorum da, bizi buraya neden getirdiler?' Haa! Hocam, diyorum, ben diyeyim altı ay, sen de on altı ay, bir gün seni çağırıp soracaklar: 'Kimsin?', 'Ben Prof. Dr. Sabahattin Eyüboğlu'yum' diyeceksin. Sana diyecekler ki: 'Bir yanlışlık olmuş, biz Cellat Sabahattin'i arıyorduk.' Cellat Sabahattin, Kasap Sabahattin esasında. 170 kişiyi kasap bıçağı ile doğramış. İşte seni o zannediyorlar, onun için tutuyorlar Hocam... Ama yakında bu Kasap Sabahattin yakalanacak, sen de çıkacaksın."[4]

“Sen Artık İşadamı Ol”

Aydın Engin’in anlattığına göre, “Dündar Kılıç, Eyüboğlu’nun ardından bitişik ve ‘küçük’ koğuşta yatan İlhan Selçuk, Vedat Günyol, Şiar Yalçın gibi ünlü tutuklu aydınları keşfetti. Bahçeye ortaklaşa çıkıldığı anlarda onlarla tanıştı ve yakınlaştı. Bundan onur duyuyor ve bunu saklamıyordu. Şu cümlesini anımsıyorum:

“Hey yüce Allah’ım şu yaptığını beğeniyor musun? Oğlan pezevenkleri dışarıda, memleketin filozofu İlhan Selçuk içerde...”

Daha sonraki yıllarda da bu saygılı, hatta aşırı saygılı ilişkisini hep diri tutmak istedi ve bunu galiba büyük ölçüde de becerdi.

İlhan Selçuk’la tanıştıktan sonra önceleri onunla avluda veya bahçede görüşüp konuşan Dündar Kılıç, ondan gördüğü sıcak ilgi karşısında koğuş ziyaretlerine başladı. Daha sonra yanına Oflu İsmail ve Sultan Demircan da katıldı ve küçük koğuşa topluca “misafirliğe” gitmeye başladılar. Bu sohbetlerde neler konuşulduğunu İlhan Selçuk’tan dinleyelim:

“Aramızda bir avlu vardı, kapılar açıktı. Dündar’ın koğuşu karşıdaki büyük kalabalık koğuştu, ama bizde de devrimci gençler vardı. Karışıktı bunlar. Zaten devrimcilerden başka birkaç tane de gariban vardı. Kapılar açık, ben daima avluya çıkıyorum, konuşuyoruz, o bana geliyor, biz ona gidiyoruz falan. Ben de işte orada ağabey, falan diye saygı gördüğümden, böyle bir hapishane raconu içinde dostluklarımız oldu, hem Dündar Kılıç’la, hem Oflu İsmail’le. Bunlar ikisi akrabaydılar, Oflu sanıyorum Dündar’ın kız kardeşiyle evliydi. Oflu apayrı bir tipti. Daha sonra Hollanda’da karar kıldı ve Türkiye’ye uyuşturucu trafiğinin de en önemli isimlerinden biri oldu.

Biliyorsun hapishanede birisinin yatağına gitmek, yatağında oturup onunla konuşmak bir itibar ifadesi, ona saygı göstermek falan gibidir. O da onu kabul ederse tabii. Oflu gelirdi, tam karşıdaki koğuştaydı, daha yakındı. Uzun uzun konuşurduk, dertleşirdik.

Bazen akşamları geliyorlardı. Yani Sultan Demircan, Oflu İsmail, Dündar ve ben bir masanın etrafında toplanıyorduk. O zaman çaylar geliyordu, demli, buruk çaylar, bir de optalidon o zaman kantinde satılırdı. Optalidon insanın kafasını tabii hoşlaştırırdı, hele böyle buruk çayla içildiği zaman.

İşte orada sohbetler yapılır, öyküler anlatılır, dünya ahvali konuşulur ve hakikaten Dündar'ın sohbetine de doyum olmazdı.

Söylediği bir şey de 'Abi' derdi, 'Türkiye'nin en iyi insanları hapishanede, sen bakma hapishanedekileri böyle herkes canavar gibi görür ama...' Ama bugün durum aynı mı bilmiyorum. Tabii onun bahsettiği işte o gariban mahkûmlar. Yani hayatın savurduğu insanlar. Bildiğin gibi mesela Amerika'da baktığın zaman en fazla suç işleyen zencilerdir. Neden, çünkü onlar toplumun alt katmanlarıdır. Toplumun üst katmanlarından birisi hapishaneye düştüğü zaman büyük haber olur. Yani o şimdi Concorde'un kaza yapması gibi bir şeydir.35

35 Benim İlhan Selçuk'la bu görüşmeyi yaptığım günlerde, 25 Temmuz 2000'de, bir Concorde uçağı Paris yakınlarına düşmüştü.

...Şimdi bir gün oturuyoruz. O zaman 35-36 yaşındaydı, ama yaşından da daha büyük görünüyordu. Ben ona 'Dündar sen nasıl ateş edersin bakayım?' diye sordum. Çünkü bu tek başına oraya buraya girip de ortalığı dağıtan falan bir adam. Bu gözü pekliğinden tabii. Şöyle elini yumruk haline getirip işaretparmağını ve başparmağını kullanarak tabancaya benzetti ve 'Abi ben böyle ateş ederim' diye belki de tabancayla atış kurallarına uymayacak ya da benim anlamadığım bir şey gösterdi. Ben de ona 'İyi ama yani,' dedim, 'bak sen artık kaç yaşına geldin, artık sen attığını vurabilecek bir noktada değilsin. Üstelik de zaman geçiyor, sen genç değilsin ki öne çıkacaksın, gideceksin, kendini harcayacaksın. Sen kendine iş kur, işadamı ol,' dedim. 'Dünyada da böyle olur. Senin gibi başlanır, ama sonradan işadamı olunur...'"

Temizlik

Osman Arolat'ın anlattığına göre koğuşlar çok dar olduğu için idman yapamıyorlardı. Bunun için de spor yerine yalancı ama çok ilginç bir "kavga" yöntemi geliştirmişlerdi. Kesin kuralların olmadığı ve kimin kiminle takım yaptığının belli olmadığı bu boğuşma sırasında herkes her an

saf değiştirebildiği için kavga uzuyor, böylece sporun süresi de uzamış oluyordu.

Spor yerine yapılan etkinliklerden biri de koğuşların genel temizliğiydi. Belirli aralıklarla yapılan “temizlik operasyonu”nun olacağı günlerde havalandırma bir saat uzatılır, koğuşta büyük temizlik yapılırdı. Bir gün Aydın Engin yönetiminde yapılan genel temizlik harekâtı bittikten sonra herkes havalandırmadan döndü. Dolabına bakıp aradığı şeyi yerinde bulamayan Sabahattin Eyüboğlu Aydın Engin’e gelip şikâyette bulundu: “Engin Bey, benim dolabımda rokfor peyniri vardı, şimdi bulamıyorum.” Bunu duyan o günkü temizlik görevlilerinden Metin Eşrefoğlu atıldı, “Hocam dolabınızda buldum, çok kötü kokuyordu bahçeye attım” dedi. Eyüboğlu Hoca rokfor peynirinin özelliğinin kötü kokması olduğu üzerine bilimsel izahlarda bulunmaya başlamışken bahçeye de bir er gönderilmişti. Rokforu bulan er de “Bu kokmuş şeyi bana niye aratıyorlar” diyerek götürüp çöpe atmıştı.

Osman Arolat’ın bu temizlik operasyonlarına eklediği bir husus daha vardı ki, o da Dündar Kılıç’ın temizliğe çok düşkün olmasıydı. Dündar Kılıç genel temizlik günlerinde havalandırmaya çıkmayıp gönüllü olarak içeride kalıyor, pijamasını dizlerine kadar sıvayıp her temizliğe katılıyordu.

Ünü ülke çapında yayılmış bir kabadayıyı, hem de gönüllü olarak o kılıkta temizlik yaparken gözünüzün önüne getirmekte güçlük çektiğinizi biliyorum. Ama kitabın ilerleyen bölümlerinde Dündar Kılıç’ın nasıl hastalık derecesinde titiz bir insan olduğunu gördükçe, sanırım buna inanmanız kolaylaşacaktır.

Temizlik deyince, temizleme sözcüğünün başka anlamları da olduğu, bunun başına adam sözcüğü getirildiği zaman “adam temizleme”nin kabadayı argosunda çok başka bir anlam ifade ettiği aklıma geldi. Bunun üzerine İlhan Selçuk’un Dündar Kılıç’la ilgili bir yazısında kelime oyunu yapıp yapmadığını düşündüm. En iyisi yazının ilgili bölümünü aktarayım da, kendiniz karar verin:

“Geçen baktım, *Sabah* gazetesinin birinci sayfası –son olaylar nedeniyle– tümüyle Dündar’a ayrılmış...

Aklıma bir soru düştü:

‘Dündar Kılıç’ı Başbakan yapsak, şu çivisi çıkmış toplumu düzeltir miydi?’

İçerde iken Dündar sık sık:
‘Abi,’ diye yinelerdi, ‘halkın iktidarını kurmalı, pislikleri temizlemeli, tertemiz etmeli...’
Eh, biz de temiz toplum istemiyor muyuz?
Bu işi Dündar’a havale etmeli...”[5]

Dündar Kılıç İddia Makamında!

Bozkurt Nuhoğlu anlatıyor:
“Maltepe’de sürekli muhabbet içinde vakit geçirirken, bir gün Dündar bana ‘Yahu bu devrim olunca ben ne yapacağım o zaman?’ diye sordu. Benim de birden aklıma geliverdi, ‘Sen halk düşmanlarını yargılama ve itlaf komitesi başkanı olacaksın,’ dedim. İtlaf biliyorsun köpekleri öldürmek için kullanılır. ‘Nasıl, ne biçim iş’ falan dedi. Yani dedim, her sabah saat sekiz bülteninde halk senin açıklamalarını merakla bekleyecek, spiker ‘Şimdi halk düşmanlarını itlaf komitesi başkanı Dündar Kılıç konuşuyor’ diye seni anons edecek. Sen de başlayacaksın konuşmaya: ‘Dün Bakırköy meydanında 23, Şişli’de 33, Karaköy’de 27 halk düşmanı kurşuna dizilmiştir. Halk düşmanlarını kurşuna dizmeye devam ediyoruz, itlaf komiteleri başkanı Dündar Kılıç,’ deyince, ben daha sözümü bitirmeden gülmekten neredeyse yerlere düşecekti, ‘Bayıldım, bu harika bir iş, devam edeceğim bu işe,’ demişti.
Bir de orada çok güzel olaylardan birisi, bir akşam bir tiyatro oyunu sergileyip, bir mahkemeyi canlandırmamızdı. Daha çok da işkenceyi, baskıları anlatmak için. Osman Arolat sanık oldu. Ben mahkeme başkanıydım, Salman Kaya benim yardımcım, Dündar Kılıç da savcı oldu. Osman’ı yargılıyoruz, sanık Osman Arolat diye bağırıldı, zaptiyeler Osman’ı dışarıdan getirdi.
Suçu devlete karşı gelmek, isyan bilmem ne, silah taşımak falan. Osman’ı getirmeden önce biraz hırpalar gibi yaptılar çocuklar dışarıda, yani gerçek bir hava vermek için. Osman da biraz artistti, tiyatroda da oynamıştır, geldi böyle birden mahkemenin önüne yerlere attı kendini, her tarafı sancılar

içinde kıvranıyor. Biz de cüppeler falan giymişiz, Salman da benim yanımda, bir tane de üçüncü hâkim var. Ben, ‘Kaldırın sanığı ayağa’ falan diye bağırıp yazdırmaya başladım, ‘Sanık sorgusunda’ demeye kalmadan Osman, ‘Bir dakika efendim, sorguya geçmeden önce bir itirazım var. Bu heyette hırsızlar var!’ dedi. Bunu derken heyetteki birine gönderme yapıyordu, çünkü bazıları bazen komiklik olsun diye dolaptan birbirlerinin yiyeceklerini çalıyorlardı yalancıktan, ‘Hırsız var’ deyince ben ‘Bu çok ciddi bir suçlama, bir de savcının fikrini soralım, buyurun Savcı Bey ne diyorsunuz sanığın bu beyanına karşı?’ diye Dündar’a sordum. Dündar da ‘Bu araştırılması gerekli, önemli bir olaydır efendim, araştırılsın’ falan dedi. Biz hâkimler olarak aramızda ufak bir fiskos yaptıktan sonra, ben ‘Talebin reddine, bu mahkemenin diğer mahkemelerden hiçbir farkı yoktur,’ dedim. Deyince herkes kahkahayı bastı, çünkü bir bakıma bu hırsızlığı biz kabul etmiş olduk. Sonra işte Dündar iddianamesini okudu, sanığı suçladı, işte bu devlete millete falan, haindir, alçaktır, bunun asılması gereklidir falan diye uzun bir nutuk attı, öyle işte şakalarla karışık bitti olay. Dündar çok uyumlu bir insandı, başka biriydi...”

Ben bu mahkeme ve “hırsızlık” iddiasını tiyatro oyununun “sanığı” Osman Arolat’a da sordum. “Dolaplardan yiyecek çalma olayları oluyordu,” dedi. “Hatta bunun üzerine Süleyman Balkan kaşıkla yaptığı bir alarm sistemi geliştirmişti. Kaşığı öyle bir yerleştiriyordu ki, bilmeyen biri dolabı karıştırınca kaşık yere düşüyor, gürültülü bir çınlama sesi çıkarıyor, dolabı kurcalayan kişi de yakalanıyordu!”

Savunma

Aydın Engin anlatıyor:

“Dündar Kılıç o günlerdeki sıkıyönetim kargaşasında ne zaman mahkemeye çıkacağını bilmiyordu, ama her an çıkabileceğine karar vermişti ve hazır olmak istiyordu. Volta atarken ifadesini yüksek sesle, hem de epey yüksek sesle yineleyerek ezberlemeye çabalıyordu.

Aynı günlerde THKP-C davası sanıkları da daha sonra hareketin ‘temel kitabı’na dönüşecek olan ‘savunma’yı hazırlıyorlardı. Kapsamlı bir savunmaydı. Çayan hareketinin yandaşlarından Zonguldaklı aydın-yazar Sina Çıladır bunu yazmaya tek başına yetişemediğinden, hızlı daktilo yazıp, temiz Türkçe kullandığım için benden de yardım istendi. Ben de kısmen Türkçe redaktörü, büyük ölçüde de daktilo kâtibi konumunda savunmanın yazımına katıldım.

Dündar, benim hızlı daktilo yazdığımı görünce, daha sonra dile getirdiği üzere ‘bana göz koymuş’, ifadesini bana yazdırmaya karar vermiş.

O günlerde Trakya’da koyunları Bulgar sınırına kaçınca onları almaya çalışırken yakalanan, ama Bulgaristan’a kaçmaya çalışan bir ‘casus’ olduğu suçlamasıyla koğuşa getirilen bir çoban vardı. Ben onun için bir tahliye dilekçesi yazmıştım. Sonuç beklenmeyen bir dilekçe idi ve günde zaten benzeri sekiz on dilekçe gider ve yankısız kalırdı. Ama eğrisi doğrusuna geldi ve çoban dilekçenin verildiğinin ertesi günü tahliye edildi. Muhtemelen savcı, çobana yöneltilen suçlamadaki saçmalığı fark etmişti.

Bu hukuksal başarı (!) Dündar Kılıç’ın gözünde benim itibarımı aşırı derecede artırdı ve Dündar’ın ne zaman olacağı henüz bilinmeyen ilk duruşmasında vereceği ifadenin yazımına başlandı.

İlk uyarım, ifadenin asla ‘oğlan pezevenkleri...’ diye başlayamayacağı oldu. Dündar’ın yanıtı ‘Gazeteci, benden canımı iste, ama bu laftan vazgeçmemi isteme’ şeklinde oldu.

Sonunda bunun ifadede yazılı olarak yer almamasında, ama Dündar isterse ifadeye başlarken sözlü olarak eklemesinde uzlaşıldı. İfade önce hukuksal formuyla yazıldı. Sonra Dündar’ın ezberlemesi için basitleştirildi. Arada bir yazılanları ‘yabancılaşarak’ okuyup ya da kendi sesinden dinleyip ‘Yahu gazeteci çok zalim bir kalemin var be! Aşk olsun yani...’ gibisinden komplimanlarını da esirgemedi.

Temmuz ortalarında kalabalık sanıklı duruşmalar başlayınca tahliye trafiği de arttı. Komünlerde, tahliye olana yol parası ve bir-iki günlük geçim parası için fonlar oluşturulmaya başlandı. Dündar bunu zekâsıyla sezdi ve tahliye olan bazı yoksul devrimcilerin ellerine kendi elyazısıyla ‘Kartı getiren devamlı yemek yiyecek’ notu eklenmiş kartvizitini tutuşturmaya başladı.

Harem otobüs garajındaki lokantanın ona ait olduğunu bu vesile ile öğrendik.[36] Bir hafta sonra tahliye olanlardan haber geldi. Kartvizitler ‘bedava yemek fişi’ işlevini aksatmadan yürütüyorlardı.

36 Harem iskelesinde, otogarda bulunan lokanta, Yahya Kılıç ve Oflu İsmail tarafından ihaleyle alınmıştı ve ortaklaşa işletiliyordu.

Bir gün bir delikanlı daha tahliye kararı aldı. Koğuş geleneğince marşlarla uğurlamak üzere kapının iki yanında sıralandık ama delikanlı bir türlü kapıya yönelmiyordu. Temsilci olarak, bu tuhaf durumu düzeltmek için delikanlının yanına gittim. Meğer Dündar tuvalette olduğundan kartviziti verememiş, delikanlı da onu beklermiş. Dündar tuvaletten çıktı, kartviziti verdi, biz de marşlarımızı söyleyip delikanlıyı uğurladık."

Tünel

Dündar Kılıç'ın, Sabahattin Eyüboğlu ile ilgili hikâyelerinden biri ise şaka değil, herkesi şaşırtan bir sürprizdi. Onu da Tanju Cılızoğlu anlatıyor: "Sabahattin Eyüboğlu koğuşların en uçarı tutuklusuydu. Bir gün aramızda konuşurken 'bezik takımı olsa da oynasak, canımız sıkılmasın' sözünü Dündar duymuştu. Hiç kimseye bir şey söylememiş ve bir görüş gününden sonra bizim koğuşa elinde gazeteye sarılı bir paketle girmişti. Sabahattin Eyüboğlu'na 'Buyur hocam' diyerek takdim etti. Paketten bir bezik takımı çıkınca hepimiz çok şaşırdık."[6]

Dündar Kılıç'ın cezaevlerine neleri nasıl sokabildiğini belki de "meslek sırrıdır" diye kimseye sormadım ama tahmin edebiliyorum ve sizin de hayal gücünüzü zorlayarak tahmin edebileceğinizi sanıyorum. Herhalde hayatının üçte birini hapishanelerde boşu boşuna geçirmemişti! Şimdiden şu kadarını söyleyeyim ki, Dündar Kılıç, 1984'ten sonra gireceği Mamak Askeri Cezaevi gibi en ağır baskı koşulları altındaki bir yerde bile dışarıyla gizli temaslar kurabilecek, gizlice şifreli mektuplar gönderebilecekti. Bunları da zamanı gelince göreceğiz.

Gizlilikten söz etmişken, tutuklulardan Masis Kürkçügil'in babasının getirdiği çok minik, çakmak biçimindeki bir fotoğraf makinesinin de bir şekilde içeri girdiğini ve Harun Karadeniz'in fotoğraflarının bununla çekildiğini söylemeyi de unutmayalım. Gençlik hareketi liderlerinden ve İTÜ Öğrenci Birliği Başkanı olan Harun Karadeniz'in yakalandığı kanser

hastalığı cezaevindeyken ilerlemişti. Yurtdışında tedavisi için izin alınamıyordu. Bu fotoğrafların da yardımıyla uzun uğraşlar sonucunda yurtdışına çıkma izni alınabildi ama geç kalınmıştı, Karadeniz bu amansız hastalıktan kurtulamayarak 1975'te öldü.

Ama asıl gizlilik Mahir Çayan ve arkadaşlarının cezaevinden firar edecekleri tünelin kazılmasında gerçekleştirildi.

Tünel fikri, ODTÜ Mühendislik Bölümü öğrencisi Tayfur Cinemre'den çıkmış, THKO militanları tarafından büyük bir gizlilik içinde, hatta THKP-C militanlarına bile haber verilmeden, kazının büyük koğuşun tuvaletinden başlanmasına karar verilmişti. Toprağa ulaşabilmek için önce betonun delinmesi gerekiyordu. Koğuş temsilcisi Aydın Engin'den kezzap temin etmesini istediler. Aydın Engin işin bu bölümünü şöyle anlattı: "Mahir Çayan ve arkadaşlarının cezaevinden kaçarak sonu Kızıldere'de noktalanacak serüvenleri de bu koğuşun tuvaletinden başlayan tünel ile gerçekleşmişti. Hapishane müdürü yarbay, sorun çıkmaması için tutuklulara hoşgörülü davranıyor, isteklerini karşılıyor, dileklerine önem veriyordu. Örneğin temizlik için her gün birkaç şişe kezzap alınmasına itiraz etmiyordu. Tabii o kezzapların tünel kazarken taşları, kayaları eritmekte kullanıldığını da bilmiyordu."

Kezzapla yumuşatılan betonun kırılması için bir araç gerekiyordu. Osman Arolat'tan da işin bu kısmını dinledim: "Bir gün Cihan Alptekin 'Bize keser lazım, keser getirt,' dedi. Komünün ihtiyaç listesine yazdık. Portakal sandıklarından kütüphaneler yapıp, ranzaların arasına koyuyorduk. İdareye keser isteme gerekçesi olarak da bunları duvara çakacağımızı gösterdik. 'Keser olmaz, çekiç olsa olmaz mı?' dediler ve çekiç verdiler. Cihanlar betonu o çekiçle kırdılar."

Tünele başlamak için tuvaletteki betonların kırılması işlemi sırasında çok gürültü çıkıyordu. Bu gürültüyü kamufle etmenin yolunu nasıl bulduklarını Gökalp Eren anlatıyor: "Gürültüyü bastırmak için ne yapalım diye oturduk konuştuk. Gürültü-şamata organize ettik. Folklor grubu oluşturuldu. Bilen, bilmeyen herkes horon tepmeye başladı. Öbürleri şaşkınlıkla bakıyor ve 'Bunlar devrim için yola çıkmışlar. Saatlerce oyun oynuyor, dört saattir tepiniyorlar. Burası yaramadı heriflere,' diye düşünüyorlar. THKP-C taraftarları tüneli ilk delme işlemini ve neden horon teptiğimizi bilmiyorlardı. Sonradan öğrendiler de herkes rahatladı."[7]

Tünel kazma faaliyeti iyice ilerlediğinde iki örgütün militanları cezaevinde kaçma işine THKP-C lideri Mahir Çayan'ın da dahil edilmesine karar verdiler. Ama Çayan o sırada Selimiye'de tutuklu bulunuyordu. Onu Maltepe'ye getirtmek için de başka bir çareye başvurdular. Duruşmalar artık savunma aşamasına gelmişti ve değişik cezaevlerinde bulunan sanıklar az önce de anlattığım gibi "ortak savunma" yapmaya hazırlanıyorlardı. 1 Kasım 1971 günkü duruşmada sanıklardan Ulaş Bardakçı, Necmi Demir, İlkay Demir ve Kâmil Dede, ortak savunma yapacakları Mahir Çayan'ın Selimiye'den Maltepe'ye nakledilmesini talep ettiler. Askeri Savcı Naci Gür'ün itirazlarına rağmen mahkeme sanıkların talebini kabul etti ve Mahir Çayan aynı gün Maltepe Askeri Cezaevi'ne nakledildi.

29 Kasım 1971 günü akşamı Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Ulaş Bardakçı ve Ziya Yılmaz, 12 metrelik bu tünelden çıkarak cezaevinden kaçtılar.

Kaçmalarıyla da cezaevindeki "balayı" dönemi sona erdi.

MİT'teki Dündar Kılıç Dosyası

Dündar Kılıç kaçış olayına tanık olamadı, firardan kısa bir süre önce Maltepe'den Alemdağ'a nakledilmişti. Oradan fırsat buldukça Maltepe'deki arkadaşlarına selam gönderiyordu. Daha sonra Maltepe'de zor günler başladığında ise bu selamlar da yerine ulaşmaz oldu.

Maltepe'de kalanların da, oradan kaçanların da daha sonra başlarına neler geldiği bambaşka bir hikâyedir.37

37 Bu olayların birçoğu Soner Yalçın ile Doğan Yurdakul'un *Bay Pipo* kitabında anlatılmaktadır.

Ama biz Dündar Kılıç'ı izlemek zorunda olduğumuz için, bizim de Maltepe'dekilere veda edip onunla birlikte Alemdağ'a gitmemiz gerekiyor.

Yalnız, Maltepe Askeri Cezaevi defterini kapatmadan önce belirtmek istediğim ve kitabımızın bundan sonrası için önemli olan son bir nokta kaldı.

Dündar Kılıç'ın bu altı aylık Kartal-Maltepe macerasıyla ilgili düşüncelerimi daha önce söylemiştim, ama tekrarlamamda bir sakınca yok:

Onun solcuları ve sol fikirleri ilk kez burada tanıdığı doğru değildi, onlardan bazılarını zaten oraya gelmeden önce de tanıyor ve fikirlerine sempati duyuyordu. Doğru olan şuydu ki, birçok solcu aydın ve genç onu ilk kez orada tanımış ve sempati duymuşlardı. Ve Dündar Kılıç da bazı solcu aydınlarla ileride çok yararını göreceği kalıcı dostlukları orada kurmuştu. Örneğin İlhan Selçuk ile sonraki yıllarda da sık sık görüşeceklerdi.

Ama MİT bu kanıda değildi. Olayı “solcuların Dündar Kılıç’a çengel atması ve onu kullanmaya başlaması” olarak görmek MİT ajanlarının işine daha çok geliyordu. Sanki asıl MİT Dündar Kılıç’ı 1971’de tanımış gibi, MİT’in takip raporlarında Dündar Kılıç adı 1971’den itibaren geçmeye başlıyordu. Bunlardan birinde de şöyle deniyordu: “Sol, yeraltı dünyasıyla 12 Mart 1971’de tanıştı. Kartal-Maltepe Cezaevi’nde toplanan solun arasına yeraltı dünyasının meşhurları da katıldı. Dündar Kılıç, Oflu İsmail, Sultan Demircan (Dede Sultan) bunlardan birkaçı idi. İçerde ağırlık solcularda olduğu için, adı geçen kişiler şöhretleri ne olursa olsun taviz vermek mecburiyetinde kalıyorlardı. Düşünün, Dündar Kılıç malta[38] temizliğine iştirak ediyordu...”**[8]**

38 Malta: Mahkûmların hapishane avlusuna veya volta attıkları koridora verdikleri ad.

MİT, yirmi yıldan beri karıştığı birçok olayı sayfalardır anlattığım, polisteki suç sicili dosyaları bir hayli kabarmış, beş-altı yıldır Yılmaz Güney ile içtiği su ayrı gitmeyen Dündar Kılıç’ın farkına 1971’de mi varıyordu ki, onunla ilgili istihbaratını bu tarihten başlatıyordu? Elbette ki hayır! Mesele şuydu: MİT’in soldan başka düşman görmeyen, her taşın altında solcu parmağı arayan “zehir hafiyeleri” ve muhbirleri, yazdıkları takip raporlarında Dündar Kılıç ile ilgili milatlarını 1971’den başlatıyorlardı. Bu takip raporları da MİT’teki görevleri dezenformasyon, yani toplumu yanlış bilgilendirme olan uzmanlara gidiyordu. Onlar da Dündar Kılıç sanki o tarihte “solcu” olmuş gibi dosyalar tutuyorlardı. İleride, bu bilgileri basına sızdırıp kamuoyunu kendilerine göre yönlendirmeye çalışacaklardı.

Oysa, silah ve uyuşturucu kaçakçıları ile terör örgütleri 1970’li yılların ortalarından itibaren çok yakın işbirliğine girecekler ve bu ilişkiler yüzünden terör 1980’e kadar yüzlerce can alacaktı. Ama bu ilişkiler hakkında istihbarat yapmak şöyle dursun, MİT ve polis içindeki bazı

kliklerin bu ilişkilerden yararlanmakta olduğu zamanla ortaya çıkacaktı. MİT içindeki klikler çatışmasında yeraltı dünyası katledilen insanlar açısından değil, sadece karşıt klikle mücadele açısından önem taşıyordu. Yeri geldikçe ve hikâyemizi ilgilendirdiği ölçüde bunların hepsini göreceğiz.

Dündar Kılıç ise bütün bu gerçeklerin farkına ancak uzun yıllar sonra ve başından geçen çok acı olaylar sonucunda varacak ve şöyle diyecekti: “Ben solcularla cezaevlerinde de çok iyi anlaştım. Solcular aydın kişiler, ileriyi gören bir kesim. Benim solcu olarak lanse edilmemin nedeni, beni komünist olarak gösterip, sağın da benim üzerime gelmesini sağlamak ve beni yok etmekti.”[9]

Yakası Karanfilli...

Artık Dündar Kılıç’ın nakledildiği Alemdağ’a geçebiliriz. Avukat Bozkurt Nuhoğlu da Maltepe’den oraya götürülmüştü ve orada neler olduğunu ondan dinleyeceğiz:

“Alemdağ’a gitmemizden kısa bir süre sonra, orada bir isyan veya direniş gibi bir şey oldu. Gece hapishaneyi dışarıdan makineli tüfeklerle taradılar, yani bir gözdağı verdiler. Ertesi gün şimdi adını hatırlayamadığım bir tuğgeneral geldi. Tehditkâr bir nutuk attı. Dündar’ı herhalde tanımış olacak ki, ‘Sen öbür tarafa geç’ deyip onu devrimcilerden ayırmak istedi. Dündar öbür tarafa geçmedi ve şöyle dedi: ‘Ben de devrimcilerden yanayım, bunların hepsi halk çocuğudur, ben de halk çocuğuyum.’ Bunun üzerine general bunu azarlayınca da ‘Ne azarlıyorsun beni,’ dedi, ‘sen beni yakası karanfilli ibnelerden mi zannediyorsun?’ Daha önce de söyledim ya, sosyal şartlar onu kabadayılığa itmeseydi devrimci olurdu, egemenlere ve para babalarına karşı müthiş bir hırsı vardı. Onun bizlerden yana tavır koyması oradaki arkadaşların gözünde çok önemli bir kayıttır Dündar için.”

Dündar Kılıç’ın bu “yakası karanfilli...” diye başlayan sözleri aslında hemen oracıkta kendiliğinden aklına gelmiş sözler değildi. Bunun

Maltepe’deki sohbetlere dayanan bir öncesi vardı. Bozkurt Nuhoğlu bunu da anlattı:

“O kızınca daha çok ‘karı pezevengi’ derdi, ama bu son lafı şuradan geliyordu: Ben bir gün buna Attilâ İlhan’ın ünlü bir şiirini okudum, ama o şiirin sonunu da kendime göre değiştirerek okumuştum. ‘İstanbul ağrısı’ adlı şiirin benim okuduğum mısraları şöyleydi:

‘Sen eğer yine İstanbul’san
aldanmıyorsam
Yakaları karanfilli ibneler eğer beni aldatmıyorsa
...
ulan bunu sen de bilirsin İstanbul
kaç kere yazdım kim bilir
kaç kere kirpiklerimiz kasaturalara dönmüş diken diken
1949 eylülünde birader Mırç ve ben
Sokaklarında mohikanlar gibi ateşler yaktık
Sana taptık ulan
Unuttun mu
Sana taptık’[10]

Şiirdeki ‘birader Mırç ve ben’ sözünü ‘birader Dündar ve ben’ şeklinde değiştirmiştim. Bu onun çok hoşuna giderdi, ikide bir ‘Yahu şunu bir daha okusana bana, ne yapmıştı bu Mırç ve ben?’ derdi. Tabii Dündar’ın da bir İstanbul takıntısı vardı, hayatının bir kısmının geçtiği, sevdiği bir şehir, o bakımdan bu şiiri çok sever, ‘Yahu ne yaptık İstanbul’da şunu bana bir oku,’ derdi.

İşte Alemdağ’da söylediği ‘yakası karanfilli ibneler’ lafı oradan geliyordu.

Dündar ölmeden iki veya üç ay evvel telefonla aramıştı beni. Birden sesini alamadım, ‘Çıkaramadım sizi,’ dedim. ‘Yahu unuttun mu, koca şehirde biraderle beraber kime tapmıştık biz,’ dedi. O zaman hemen hatırlayıp kahkahayı koyuverdim. Aradan tam 28 yıl geçmişti ve beni o şiirle birlikte hatırlıyordu!”

Madanoğlu’nun Paltosu

Alemdağ'daki o küçük çaplı isyan girişiminden sonra oradaki tutuklular çeşitli cezaevlerine dağıtıldılar. Dündar Kılıç hapishane arkadaşı Bozkurt Nuhoğlu'ndan da ayrılmış ve Davutpaşa'ya götürülmüştü, ama orada da yalnız kalmayacaktı. O yıllarda bütün hapishaneler solcularla dolu olduğu için nereye gitse birine rastlaması kaçınılmazdı. Davutpaşa'da da kısmetine Emekli General Cemal Madanoğlu çıktı!

27 Mayıs'ın liderlerinden Madanoğlu, 12 Mart'tan sonra da bu kez "9 Martçıların" liderlerinden olduğu gerekçesiyle tutuklanıp, önce Ankara'da Mamak'a, oradan da İstanbul'da Davutpaşa'ya götürülmüştü.

Dündar Kılıç Davutpaşa'ya Madanoğlu'ndan önce gitmişti ve anlaşılan o gelene kadar "düzenini" kurmuştu ki, paşayı koğuşunda "hoşgeldiniz, bir emriniz var mı?" diye karşılamaya gidecekti. Bunu da Cemal Madanoğlu'nun Dündar Kılıç'la ilgili anısını anlattığı Remzi İnanç'tan öğreniyoruz:

"Askeri cezaevinde ilk günüm: Gösterilen koğuşa gittim, sigaramı yaktım. Oradan buradan 'geçmiş olsun' sesleri. Öğleden sonra olmalıydı. Orta yaşlarda bir adam gelip önümde durdu. 'Paşam,' dedi, 'duyduğuma göre siz akşamüstleri aperitif alıyorsunuz. Burada size hizmet etmek istiyorum. Acaba ne zaman emredersiniz?' Kimdi bu adam? Benimle dalga mı geçiyordu? Askeri cezaevinde değil miydik yoksa? Başımı kaldırdım, yüzüne dikkatlice baktım. Adam bayağı ciddiydi. Köyünde veya mahallelesindeki bir oturmada dışarıdan gelen bir konuğunu ağırlayan varlıklı biri gibi içten ve rahattı. Daha fazla üzülmesine dayanamadım, 'Akşama doğru,' dedim, 'Bir duble rakı, biraz peynir ve salatalık yeter!' Bir yandan da düşünüyorum. Bu nasıl iş? Bu ünlü cezaevinde bir sivil tutuklu, emekli bir korgenerale rakı ikram edecek? Doğrusu merak etmeye başlamıştım. Derken vakti kerahat geldi ve bizimki elinde küçük bir tepsiyle göründü. Ne istediysem, ne beklediysem hepsi işte karşımdaydı. Tepsiyi yanımdaki küçük masaya indiren genç irisi adamı bileğinden tutup yanıma oturttum. 'Söyle bakayım,' dedim, 'sen kimsin?' Kalın sesli, iri burunlu, efendi tavırlı, kabadayı tarafını zarif bir şekilde saklamasını da bilen bu adam iki elini göbeğinin üstünde kavuşturdu. 'Benim adım Dündar Kılıç efendim,' dedi."[11]

Dündar Kılıç, Cemal Madanoğlu ile de çabucak kaynaşmıştı. Bunun yorumunu ve Madanoğlu ile Dündar Kılıç'ın cezaevi anılarını

başkalarından naklen bana anlatanlardan biri de yine İlhan Selçuk oldu:

"Biz Maltepe'deyken Madanoğlu'nu da Davutpaşa'ya aldılar. Dündar'ı da Davutpaşa'ya götürmüşler. Madanoğlu Paşa ile orada tanışmışlar ve birbirlerini çok sevmişlerdi. Tabii her insanın içinde bir şövalyelik, kabadayılık ruhu vardır, insanlar böyle şeylere eğilim gösterirler. E, tabii Madanoğlu da kabadayı bir adamdı, gözü kara bir adamdı falan. Aralarında yakınlık herhalde bu yüzden doğmuştur.

Orada geçen güzel olaylar anlatırlar.

Paşayı ayrı bir bölüme koymuşlar. Bir gün oradaki bir kurmay albay aşağıdan yanına konuşmaya geliyor. Kurmay albay oradaki gençler hakkında, Türkiye'nin ahvali hakkında hoş şeyler söylemiyor. Çocukların bıyıklarını kesmek istemişler, çocuklar da 'kesemezsiniz' falan diye direniyorlar, o da doğal bir şey. Madanoğlu orada tutuklu ama herkes ona saygı gösteriyor. Kurmay albay da bunun için bıyık konusunu açıyor. Bunun üzerine Madanoğlu da, 'Benim de bıyığım olsa kesmeye kalkacak mıydın, yani bu kadarcık şeye de aldırmamak gerekiyor' falan gibi şeyler söylüyor. Kurmay albay ona ters bir cevap verince, paşa da bütün o heybetli bedeniyle ayağa kalkıyor, bir başlıyor, 'Ulan şimdi senin sülaleni...' falan diye. O sırada nasıl oluyorsa, Dündar da oradan mı geçiyormuş, yoksa paşayı ziyarete mi geliyormuş neymiş, durumu görüp hemen aralarına giriyor ve kurmay albayı dışarı çıkarıyor, 'Aman albayım, üstüne gitmeyin, paşamın kafası bozuldu' diyor. Artık kendince albayı mı paşanın elinden kurtarıyor, yoksa paşanın başı derde girmesin mi istiyor bilemiyorum. Belki de ikisi birden. İşte böyle gayet latif anıları vardı."

Bir anı da Dündar Kılıç'ın kendisinden ve Madanoğlu'nun alçakgönüllüğüne hayran olmasıyla ilgili: "Cunta liderliğiyle yargılanan Cemal Madanoğlu'na sormuştum, 'Ağabey palton epey yıpranmış. Hayli eski galiba?' Madanoğlu acı bir gülümsemeyle cevap vermişti: '15 yıl önce, bir dış gezideyken İngiltere'den almıştım...' Bu konuşma beni çok düşündürdü. Kendisi bir ihtilalin, 27 Mayıs'ın liderliğini yapmış, memleketin kaderine yön vermiş, devletin milyonlarını elinin altında bulundurmuştu. Ama eskiyen paltosunu bile değiştirmemişti."[12]

Son bir anı daha aktarıp Dündar Kılıç'ın askeri hapishaneler ve mahkemelerle ilişkisini 1984'te tekrar açmak üzere kapatıyorum.

Bu anıda da, Doktor Turhan Temuçin, Dündar Kılıç'ın mahkemedeki savunmasında Cemal Madanaoğlu'nu kendisine örnek almaya kalkışıp başını belaya soktuğunu anlatıyor:

"Avukatları sözlerini dinlemeyip mahkemede kendi başına ileri geri konuştuğundan şikâyet ederlerdi hep. Onun en büyük esprilerinden biri Madanoğlu'nu taklit etmesiydi. Kendi de anlattı bana, İlhan Ağabey (Selçuk) de anlattı. Bunlar Davutpaşa'da iken Cemal Madanoğlu çıkıyor mahkemede diyor ki 'Siz beni yargılayamazsınız, beni ancak halk yargılayabilir, sizin böyle bir hakkınız yok.' Ertesi günü bunu gazeteler yazıyor, Madanoğlu böyle böyle dedi diye. Dündar da bunu ya okuyor ya da duyuyor. Birkaç gün sonra da onun mahkemesi var. Dündar da çıkıyor askeri mahkemenin önüne, o da 'Beni siz yargılayamazsınız, beni halk yargılar,' demiyor mu? Mahkemede bulunan görevliler de tabii bunu 'Sus bakalım, sen kim oluyorsun' falan diye susturuyorlar."

Sekizinci Bölüm

İKİLEM

Mayıs 1971'den Ocak 1972'ye birkaç cezaevi dolaşıp, hepsinde birçok anı bırakan Dündar Kılıç, sonunda evi kadar rahat ettiği cezaevlerinden Toptaşı'na geldi. Burada artık ziyaretçilerini müdür odasında karşılamaktan da öte, özel odası vardı ve gelenleri orada "misafir" ediyordu. Hatta haftanın bazı günleri bu odada Ümit Hanım'la yalnız bırakıldığı bile oluyordu! Zaten birkaç ay sonra da tahliyesi geldi ve serbest bırakıldı.

"Sen Kongreyi Bastırtırsın!"

Doktor Turhan Temuçin, Dündar Kılıç'ı Ankara'dan gidişinden beri görmemişti. Ankara Tabipler Odası Başkanı olduğu sıralarda Dündar Kılıç da hapishaneden yeni çıkmıştı. Bir tesadüf onları yeniden buluşturdu. Turhan Temuçin bu karşılaşmanın nasıl gerçekleştiğini anlatıyor:

"Türk Tabipleri Birliği Büyük Kongresi İstanbul'da toplanıyordu. Hepimiz gittik. Kırk-elli kişi Bebek Gazinosu'nda eğleniyoruz. Biz sahnenin karşısındayız. Birden ön taraflarda bir hareketlenme oldu, Sahnenin hemen yanındaki masalar itiştirildi, sıkıştırıldı, hop havadan iki masa geldi, oraya yan yana konup servise hazırlandı. Sıkıyönetim var, biz acaba sıkıyönetim komutanı mı geliyor, falan derken kapı açıldı, bir de baktım Dündar, yanında bir bayan, üç tane de adamı geldiler. Dündar yanındaki hanımla bir masaya oturdu, adamları da yanındaki masaya, masalar hemen donatıldı. Ben de o bizim çok kalabalık masada rahmetli Haluk Nurbaki ile yan yana oturuyorum. Biz o zamanlar Haluk'la aynı klinikte olduğumuzdan boş zamanlarda da gençlikten falan konuşurduk, ben de Dündar'la biz gençlikte şöyleydik, böyleydik diye anlatırdım. Haluk yeni gelenler için 'Kim bunlar?' dedi, ben de 'Dündar Kılıç,' dedim. 'Senin arkadaşın değil mi, git de konuşsana,' dedi. Ben Dündar'ı görmeyeli şöyle böyle on sene falan olmuş. E, on senede de insanın fiziği büyük değişiklik geçiriyor, tam değişme yaşı. Ben onu her gün görüyorum, her gün gazetelerde çıkıyor. Yani fiziki değişimini görüyorum, ama o beni hiç görmedi. Şimdi bir düşündüm, ulan adam Türkiye çapında bir adam oldu, şimdi buna gitsem, tanıyamadım dese, ne halt ederim. Haluk'a 'Boş ver ben gitmeyeyim' diyecek oldum ama öyle bir laf söyledi ki, yani sen palavra atmışsın, sen Dündar'la nereden arkadaş olacaksın gibilerinden, mecbur kaldım gittim. Şimdi bir masada kendi, bir masada da adamları. Tam gidiyorum adamlar durdurdular, 'Dündar'la görüşeceğim, arkadaşız,' dedim. Ayağa kalktı. 'Buyurun,' dedi ama hiç tanımamış gibi bakıyor. Tamam dedim işte oldu. Eskiden çok palabıyıklıydım ama hastaneden beri bıyık bırakmamıştım. 'Tanımadın mı beni?' dedim. 'Tanımadım,' dedi. 'Ben Turhan Temuçin' dedim, yine tanımaz gibi bakıyor. Birden aklıma geldi, kimse beni Turhan Temuçin diye tanımaz, Hacettepe'de benim adım Sarı Turan'dır. 'Ben Sarı Turan' der demez Dündar 'Nee,' dedi, bir boynuma sarıldı, ağlıyor. 'Otur, otur,' dedi, 'Nasılsın, ne yaptın, nerelerdesin' falan. Biraz oturduk, 'Kalkayım arkadaşlar var,' dedim, 'Arkadaşların da gelsin,' dedi. Dedim 'Ya elli kişiyiz.' Neyse biraz daha

konuştuk, o adres verdi, ben ona adres verdim görüşelim falan dedikten sonra kalkıp masamıza döndüm. Ertesi gün de Birliğin seçimi var. Erdal Atabek de aday. Geldi yanıma, ‘Biz hapı yuttuk, sen Dündar Kılıç’la bu kadar arkadaş olduğuna göre bastırtırsın kongreyi,’ dedi. Derken bir şişe viski geldi. ‘Nedir bu?’ dedim. Garson ‘Dündar Bey gönderdi,’ dedi. Ben de o sıra bir süreliğine içkiyi bırakmıştım, viskiyi alıp Ankara’ya götürdüm.”

Askeri Savcının Orada İşi Ne?

Dündar Kılıç dışarı çıkarken, Yılmaz Güney içeri giriyordu. Güney, 17 Mart 1972’de tutuklanarak Selimiye Askeri Cezaevi’ne götürüldü. Mahir Çayan ve arkadaşlarına yataklık yapmak ve THKP-C örgütünün “şehir gerillası” eylemlerine katılmakla suçlanıyordu. Yargılandığı davanın savcısı az önce sözünü ettiğim Albay Naci Gür’dü.

Bu askeri savcının adını bilerek tekrarlıyorum, çünkü şimdi anlatacağım olayda, göreviyle hiç de uygun olmayan bir ortamda sivil kıyafetiyle karşımıza çıkacaktır.

Yılmaz Güney’in hayatını anlatan bir kitapta, Dündar Kılıç’ın bir eğlence yerinde Kürt İdris’in hayatını kurtardığını okumuştum.[1] Kürt İdris’le yaptığım görüşmede bu olayı bir de kendisinden dinlemek istedim. Şöyle anlattı:

“Olay 72 veya 73 yılında Çakıl Gazinosu’nda oldu. Beyrut’tan tanıdığım Ermeni bir arkadaşım vardı, adı da Arap. Bir gece beni oraya çağırmıştı. Gittim baktım, kapının önünde beni çağıran arkadaşı göremedim, içeri girdim. Gazino karanlık, Dündar orada bir masada, bir baktım Dede Sultan orada bir masada, Arap Nasri bir masada. O çağırıyor, o çağırıyor. Bir masada Oflu Osman, yanında Sıkıyönetim Savcısı Albay Naci Gür Bey ve birkaç subay daha. Yılmaz Güney’in davası da Naci Bey’in mahkemesinde görülüyor. Osman ısrar etti oturmadım, çıkıp bir daha bakayım dedim. Kapının önünde Ermeni arkadaşım Arap, yanında bir de Türkle bekliyordu. Arap bana sarıldı falan. ‘Siz burada biraz durun,’ dedim, Osman’ın yanına geri döndüm. ‘Osman benim bir Ermeni misafirim var, onlar buraya geleceklerini de söylemediler, ben onunla başka bir yere oturacağım alınmayasın, misafirimdir,’ dedim. Derken Naci Bey bana Yılmaz’ı soruyor, ben de ona anlatıyorum, arkadaşımı övüyorum, bir yandan da Ermeniyi söylüyorum. Osman birden ‘Sen de neredeyse Ermenileri Allah

yapacaksın,’ dedi, biraz atıştık falan, hepimiz dışarı çıktık. Benim silahım yanımda getirdiğim acemi bir çocuktaydı, Smith Wesson şarjörlü, meğer bu daha önce ateş etmek istemiş, silah ateş almamış, tekrar ağzına vermek isteyince mermi ters dönmüş, benim haberim yok, ama Dündar bunu görmüş. Osman’la karşı karşıya gelince, ben o arkadaşın elinden silahımı aldım, Dündar hemen araya girdi, ‘İdris Ağa mermi ters dönmüş,’ dedi. Benim yanımda bir de toplu Smith Wesson’um vardı, onu aldım ama Dündar zaten araya girmişti. Osman da ‘Ben sana silah sıkamam,’ dedi, ‘Ben de sana sıkamam,’ dedim. Dündar’ın beni kurtarması o oldu. Ve ben tabii ki kendine minnettar oldum. Hem onlar hemşehrileri, arkadaşlarıydı yani, beni sevmeyen biri olsa öldürsünler diye bırakabilirdi. Arkadaşımı ben de belki yirmi defa telefonla kurtardım, ama bu herkesin gözü önünde oldu. Yani inan diyorum aramızdan su sızmazdı.”

Görüldüğü gibi onlar birbirlerinin hayatını kurtarmayı yakın dostluklarının bir sonucu olarak görüp çok fazla önemsemiyorlardı. Hatırlarsanız ben de bu dostluğu daha önceki bölümlerden birinde yeraltı dünyasında Kürt-Laz dayanışmasının bir örneği olarak göstermiştim. Belki de ölüm tehlikesi “işlerinin kaçınılmaz bir parçası” olduğundan birbirlerini kurtarmayı da doğal sayıyorlardı.

İdris Özbir’in olayı anlatırken önem vermediği, sanki çok doğalmış gibi söyleyip geçtiği başka bir şey ise Askeri Savcı Naci Gür’ün de orada kabadayılarla birlikte oturup eğlenmesiydi. Demek bu duruma o kadar alışılmıştı ki, onu da oranın “müdavimleri” arasında sayıp geçivermişti!

Onlar devlet yetkililerinin kendileriyle birlikte eğlenip kafa çekmesini pek fazla yadırgamasalar da, bizim bunun üzerinde önemle durmamız gerekiyor. Çünkü yakın tarihimizde yaşanan olayların birçoğunun temelinde devletin yeraltı dünyasıyla ilişkileri yatıyordu ve bu ilişkinin ne kadar gerilere gittiğini araştırmak önem taşıyordu.

Sıkıyönetim askeri savcısı o gazinoda, yeraltı dünyasının ünlüleri arasında ne arıyordu? Bu sorunun yanıtını da, Naci Gür’ün tek görevinin savcılık olmadığını da, altı yıl sonra “esrarengiz” bir trafik kazasında öldüğü zaman görebilecektik.

Albay Naci Gür 8 Mart 1978 günü sabaha karşı 04.30’da, 34 NZ 561 plakalı Volkswagen marka arabasıyla yaptığı kaza sonucu öldü. Ertesi gün çıkan gazeteler “esrarengiz kaza” şeklinde başlıklar attılar ve Naci Gür’ün sadece Çayan davası savcısı olmadığını, aynı zamanda “MİT İstanbul bölge

üst düzey yöneticilerinden” biri olduğunu yazdılar. Artık öldüğüne göre, anlaşılan bunun açıklanmasında sakınca kalmamıştı! Gür’ün üstünde “dokuz ayrı kimlik, sarı bir zarfın içine konulmuş Ermeni örgütleri ile ilgili 12 ayrı not, bir Ermeni kadın hakkında özel notlar, şifreli bir pusula, altı değişik kişisel adres, üç banka cüzdanı ve 12 anahtar” bulunmuştu.[2] Kazanın “şüpheli” görülmesinin nedeni asfaltta fren izinin bulunmaması ve arabanın rot başlarının eğelenmiş olduğu iddiasıydı. “Naci Gür, o dönemde ordu depolarından çalındığı anlaşılan ve bütün Türkiye’de sabotaj ve katliamlarda kullanılan çok miktarda TNT tipi patlayıcı maddeye ilişkin soruşturmayı da yönetiyordu.”[3] O yıllardaki benzer bütün olaylar gibi bu olay da “faili meçhul” kalacak, zaman içinde unutulup gidecekti.

İdris Özbir o görüşmemizde bana sadece Naci Gür’le değil, başka üst düzey sıkıyönetim görevlileriyle, hatta Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün’le de tanıştıklarını söylemişti: “Faik Türün Paşa’yı tanıyordum. Fikret Kökner Paşa vardı, Merkez Komutanı’ydı. Şahap Atalay Bey vardı havaalanı komutanı, o da benim oğlumun kirvesiydi.”[39]

39 Şahap Atalay, 12 Mart döneminin işkenceleriyle ünlü Ziverbey Köşkü’ndeki sorgulama ekibinde de görev almıştı. Bkz. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 245.

Anlaşılan henüz Türkiye’de rüzgârlar, Dündar Kılıç’ın askeri hapishanede söylediği gibi ters yönden esmiyordu. Hava şimdilik düzgündü ve kabadayılar itibardaydı.

Ama ılık esen bu rüzgârlar, çok değil, bir yıl sonra yerini ters yönden gelen bir fırtınaya bırakacaktı. Ve o sırada İstanbul’daki bazı sıkıyönetim ve emniyet yetkililerinin yeraltı dünyasıyla “dostane ilişkilerine” ait fotoğraflar, mektuplar ve kartvizitler, ünlü MİT yöneticilerinden Hiram Abas-Mehmet Eymür ikilisinin eline geçecek, yıllarca koz olarak kullanılacaktı. Az sonra...

Babaların Babası ve Hocaların Hocası

O sıralarda devletle yeraltı dünyası ilişkileri ve “kabadayıların itibarı” açısından dönüm noktası sayılabilecek bir gelişme daha oldu.

2 Ağustos 1972'de ölen Oflu Hasan Cevahiroğlu'nun cenazesi adeta bir devlet töreni görünümü altında kaldırıldı. Cenazede öylesine büyük bir kalabalık vardı ki, İstanbul'un o güne kadar gördüğü en görkemli cenaze olan Mareşal Fevzi Çakmak'ın cenazesiyle kıyaslanmıştı. Ama asıl konu kalabalığın büyüklüğü değil, devletin cenazeye gösterdiği ilgiydi: "Cenazesine 20 kadar emniyet müdürü, 50 polis şefi katıldı. Çelenklerin arasında devrin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın oğlu Kaya Sunay'ın da ismi vardı."[4] Hem ikinci Nihat Erim hükümetinde, hem de daha sonra kurulan Ferit Melen koalisyon hükümetinde Çalışma Bakanı olan CHP Trabzon Milletvekili Ali Rıza Uzuner de Ofluydu. Hemşehrisi ve dostu Oflu Hasan'ın cenaze törenine en ön safta katılmıştı.

En eski komünistlerden olan Mihri Belli de bu cenazeye çelenk göndermek istemişti. Çünkü Oflu Hasan ile ta 1946'dan, hapishaneden tanışıklığı vardı. Ama aradan çok uzun zaman geçmişti ve Mihri Belli, Oflu Hasan'ın artık Beyoğlu'nda AP senatörüyle, Kadıköy'de de CHP milletvekiliyle ortak kulüp işlettiğini duyuyordu. Oflu Hasan'ın öldüğü sırada Mihri Belli gıyabi tutuklama kararıyla aranıyordu. Arkadaşları Oflu Hasan'ın cenaze törenine kendi adına çelenk göndermesini önerdiler. Biraz düşündükten sonra da vazgeçtiler. Mihri Belli şöyle diyordu: "Eski hapishane arkadaşımın cenaze töreninde nice kodamanların gönderdiği çelenkler arasında benimki eksikti. Besbelli ki o şaşaalı törenle toprağa verilen mafya babası, benim 30 yıl önce cezaevinde tanıdığım, köyünden büyük kente yeni gelmiş, kabına sığmayan yiğit delikanlıdan bambaşka bir insandı."[5] Oflu Hasan'ın cenazesindeki manzara, yani kabadayılarla fedailerinin, devlet erkânı, emniyet müdürleri ve polis şefleri ile cami avlusunda omuz omza görünmeleri, konuyla ilgili bütün kitaplarda yer aldı ve yeni bir dönemecin başlangıcı şeklinde yorumlandı. İki örnek vermekle yetineyim: "Kent şövalyeliği yerini, ülke çapında yöneticilerle bağlantı içerisinde olan 'baba' figürüne ve onun kendine özgü örgütlenmesine bırakıyordu."[6] "Artık İstanbul'da babaların önlenemez yükselişi başlamıştı..."[7]

Oflu Hasan'dan bir hafta sonra, 9 Ağustos 1972'de Ordinaryüs Profesör Sıddık Sami Onar öldü. Onar'ın cenazesi hocası olduğu öğretim üyeleri ve öğrencileriyle doluydu, ama devlet büyüklerinden gerekli ilgiyi görmemişti.

Devlet büyükleri, "babaların babası" Oflu Hasan'ın cenazesine gösterdikleri itibarı, "hocaların hocası" Sıddık Sami Onar'ın cenazesinden esirgemişlerdi!

"Dündar Abi Öğretti"

Oflu Hasan öldüğünde Dündar Kılıç Sağmalcılar'da hapisteydi ve cenazeye katılamadığına çok üzülmüştü. Yine silah yakalatmaktan gelmişti ve Maltepe'den tanıdığı bazı siyasi tutuklularla yeniden buluşmuştu. Oradaki kısa süreli beraberliklerini de THKP-C sanıklarından Feyyaz Kurşuncu'dan dinledim:

"Sağmalcılar'da sağ ve sol olmak üzere iki müşahede bölümü vardı. Yani sağcı solcu diye ayrıldığından değil de, bölümler hapishanenin sağ ve sol taraflarında olduğu için öyle deniyordu. Biz sol müşahededeydik, bölüm ayrı ayrı hücrelerden oluşuyordu ve herkes bir hücrede kalıyordu. Dündar Kılıç'ı da bizim olduğumuz bölüme getirdiler. O geldikten sonra koğuşların ve hücrelerin kapıları açıldı, biz bahçeye çıkmaya başladık. Bahçede de işte volta atarken sohbet ediyorduk veya hücremize geliyordu, oturuyordu, konuşuyorduk.

Üzerinde silah bulunmuş. 'Her aramada, polis aradığı zaman benim üstümde silah çıkmak zorunda, silah çıkar, ben onun cezası neyse gelir yatarım. Eğer bir gün silah çıkmazsa ben o gün tehlikeye girerim,' derdi.

Biz de onun hücresine giderdik, hücresini tertemiz tutardı. Akşamları birlikte yemek yerdik. Biz siyasi olduğumuz için askeri tutuklu sayılıyorduk, 66. Tümen'den gelen asker karavanasını bir şekilde terbiye eder yeniden herkese dağıtırdık.[40]

40 Ferit Melen hükümeti sırasında çıkarılan bir kanunla siyasi tutuklular "er" statüsünde kabul edildiler. Bu yasa, siyasilerin çavuşlardan ve onbaşılardan bile emir almaları için getirilmişti. Ama askeri dönem bittikten sonra burada geçen süreleri askerliklerinden sayılıp indirilmedi, yeniden askerlik yaptılar.

Dündar Kılıç da bizimle yer içerdi, Maltepe'den alışkanlığı vardı ve komüne katılmıştı. Ayrı yemezdi, komüne para verirdi, payına ne düşüyorsa onu yer, başka bir şey yemezdi. Yani, parası pulu olduğu halde farklı bir şey

yemezdi. Yalnız bizim görmezlikten geldiğimiz bir şey, akşamları gardiyan ona bir şey getirirdi, bunun sigaralık olduğunu tahmin ederdik ama biz bunu bilmezdik ve karışmazdık. Bizden kitap alır okurdu, diyaloğumuz çok iyiydi. Che Guevara'yı çok takdir ettiğini söylerdi. 'O adam bakan olduğu halde mevkisini bırakıyor, gidiyor davasının uğruna dağlarda ölüyor,' derdi.

Bizim karşımız sübyan koğuşuydu, orada 80 tane falan sübyan vardı. Halleri perişandı. Bunlara hapishaneyi temizletirler, halıya götürürler, durmadan döverlerdi. Sonradan öğrendiğimize göre gardiyanlar bunları diğer mahkûmlara da satıyorlarmış. Biz bu durumları görünce karşı çıktık, direniş yaptık da dayak faslı azaldı.

Dündar Kılıç bahçeye çıktığında o 80 sübyan pencerelere doluşup sürekli ve hayranlıkla onu seyrederlerdi. O da her gün 80 tane yoğurt aldırır, o sübyanların her birine birer yoğurt dağıtırdı. Mahkemeye gidecek olanlar gelirler, 'Dündar Abi biz mahkemeye gidiyoruz,' derler, o da, 'Gidin orada bir simit yiyin,' diye ceplerine harçlık koyardı. Ve bunlara hukuki tavsiyelerde bulunurdu. Hatta birisi gitmiş mahkemede 'Hâkim Bey, Hâkim Bey ben ekmek çaldım,' demiş. Aslında başka bir şey çalmış da, Dündar öyle de dedi diye 'Ben ekmek çaldım,' demiş. Hâkim 'Bunu sana kim öğretti?' diye sorunca da 'Dündar Abi öğretti,' demiş. Onların babası gibiydi ve hamiyetli bir adamdı, onların durumuna çok üzülürdü.

Hiç unutmadığım, meşhur bir tiradı vardı, şöyle derdi: 'Şişli'den Şişhane'ye kadar masum orospuların alınteriyle yaşayan yakası karanfilli karı pezevenkleri, adi ibneler!' Bir şey anlatmaya başlamadan, özellikle de sevmediği insanlardan bahsedecekse söze böyle başlardı, yani girizgâhı buydu, bunu söylemeden konuya girmezdi. O kadar çok tekrarlamıştı ki, ezberlemiştim, o boğuk sesi hâlâ kulaklarımda çınlıyor."

Anlaşılan, Maltepe'de Attilâ İlhan'ın şiiriyle başlayan tekerleme, Sağmalcılar'a gelene kadar bir yılda epey uzamıştı.

Baba ve Abi

Mario Puzo'nun *Godfather* (Baba) kitabı çıkalı iki yıl olmuştu. Ama çok okuyan bir toplum olmadığımız için esas ilgiyi romandan çok 1972'de Coppola tarafından çevrilen ve başrolünü Marlon Brando'nun oynadığı filmi gördü. Film, sinemamızı ve günlük hayatımızı derinden etkiledi ve dilimizin "baba" ve "mafya" sözcüklerini "kazanmasını" sağladı! Gerçi filmdeki Don Vito Corleone Katoliklerin vaftiz babası kurumunu temsil ediyordu ve oradaki mafya son derece organize ilişkileri ifade ediyordu, ama olsun, biz bu kavramları çok sevmiştik ve onlara kendimize özgü içerikler kazandırarak bizim yeraltı dünyamıza yakıştırmıştık.

Aslında hiçbir benzerlik olmadığı da söylenemezdi. Hatta Vito Corleone ile Dündar Kılıç arasında epey benzerlik bulmak mümkündü. İsterseniz filmi bir an için donduralım ve bu benzerlikleri seçmeye çalışalım.

Fiziksel olarak ikisinin de gırtlaktan ve kısık sesle konuşmaları dışında bir benzerlikleri yoktu. Davranış tarzı benzerlikleri ise çoktu ve bu benzerliklerin çoğunun da maddi temelleri vardı: İkisinin de servetlerinin ana kaynağı kumardı ve hem bu kaynağı, hem de kendilerini rakiplerinden korumak için aynı "yöntemleri", yani şiddeti kullanmak zorundaydılar.[41]

41 Bu kıyaslamada Don Vito Corleone'nin özellikleri ile ilgili tanımlamaları, Mario Puzo'nun Özay Süsoy tarafından çevrilen *Baba* kitabına dayanarak yapıyorum, E Yayınları, 1999, ilk basımı 1969.

İkisi de kendilerince "kanunların yetmediği durumlarda" adalet dağıtıyorlardı. Vito Corleone bu işe komşusu olan dul bir İtalyan kadını evden çıkarmak isteyen ev sahibini bu fikrinden "caydırarak" başlamıştı. Buna daha sonra yakınındaki herkesin bu tür sorunlarını çözerek devam etti. Bizde ise buna racon kesme deniyordu. Dündar Kılıç'a da bu tür sorunları olan her yaştan ve cinsten insan başvuruyor o da hiçbirini geri çevirmeyip sorunlarını çözüyordu. İlhan Selçuk'un anlattığına göre birisi tarafından dolandırılan yaşlı dul bir kadın Dündar Kılıç'a başvurmuş, o da karşı tarafı çağırarak dinlemiş ve bir racon kesmişti, yaşlı kadının parasına el koyan adam, kesilen bu racona uymak zorundaydı. İlhan Selçuk, bu örnekten çıkarak şöyle diyordu: "Bu usul Dündar'ın hayatında zannediyorum çok geniş bir alanı kapsıyordu. Benim duyduğum kadarıyla elindeki bu gücü kötü yollarda kullanmamaya dikkat etti. Dündar'a bir gün 'Baba filmini gördün mü?' diye sordum, 'Gördüm,' dedi. 'Beğendin mi?' dedim, 'Çok güzel bir film ağabey, gerçekçi bir film,' dedi. Orada adalet dağıtan babada biraz da kendini görüyordu."

Devam edelim, “Baba” Don Corleone yoksul İtalyan mahallelerinde yaşayan ve bir gün avukat, doktor, savcı, hatta yargıç olabilecek çocukların öğrenim masraflarını karşılıyordu. “Abi” Dündar Kılıç da “okuttuğu çocukların sayısını bilmediğini” söylerdi. 1990’lı yıllarda eşi Ayten Hanım’a bir çocuk yuvası kurdurdu, bu yuvayı daha sonra 200 çocuğun parasız eğitim yapacağı bir vakıf haline getirmeyi düşünüyordu,[8] ama bu projeyi gerçekleştirmedi. Yalnız bu konuda aralarında bir fark vardı; “Baba” çocuk okutmayı kendisi için bir yatırım olarak yapıyordu, ileride iyi bir mevki sahibi oldukları zaman onların ilişkilerinden yararlanmayı umuyordu. Abi ise, yaptığı bu yardımların konuşulmasına bile kızıyordu. Ayten Hanım’dan eşinin okuttuğu kişilerden birkaç örnek vermesini istediğimde, sanki Dündar Kılıç hayattaymış da kendisini duyacakmış gibi şöyle bir sağına soluna baktıktan sonra cevap vermişti: “Yanında çalıştırdığı insanların çocuklarını bile okuttu. Ama kendi bile isimlerini bilmezdi, yardım ettiği kişilerin kimliğini gizlerdi. Okuttuğu çocuklar büyüyünce kompleks duymasınlar diye kendi kimliğini de onlardan gizli tutardı. Şimdi burada olsa da bunları konuştuğumuzu duysa, mutlaka kaş göz edip beni sustururdu.” Bunun belki de bir tek istisnası vardı, biraz sonra anlatacağım olayda öldürülen Savcı Kemal Şimşek’i (Marlon Kemal) kendisinin okuttuğunu açıklamıştı.[9]

Don Corleone çok sabırlıydı, yardımcılarına “Asla öfkelenme, insanların mantığına hitap etmeye çalış,” derdi. Yine Ayten Hanım’dan dinlediğime göre Dündar Kılıç da çok sabırlıydı: “Bir gün birisi hakkında kötü konuşan birine, ‘Ben olsam senin gibi yapmam,’ dedi. ‘Bütün geçmişini kalburdan geçiririm, ince elekten, bir de tel süzgeçten, muhakkak affedilecek bir tarafı vardır.’ Sabrı sonsuzdu. Fevri bir hareketi görülmemiştir.”

İkisi de kendi reklamlarını yapmayı ayıp sayıyorlardı, “Baba” zeytinyağı fabrikasına kendi ismini vermemişti, “Abi” de gelecekte kuracağı şirketlere kendi adını vermeyecekti. Bir tek İdris Özbir’le ortaklaşa kuracakları mobilya mağazasına ikisinin soyadından oluşan “Özkılıç” adını vereceklerdi, ama o da uzun ömürlü olmayacaktı.

İkisi de ne badireler atlatarak “büyüdüklerini” önemsemez görünüyorlardı. Don Corleone, “Niçin korkayım, on iki yaşımdan beri tanımadığım kişiler beni öldürmeye çalışıyor,” diyordu. Dündar Kılıç’ın da geçmişte yaşadıklarını artık bir “masal” gibi hatırladığını görmüştük.

Corleone ailesinin en önemli kurallarından biri dışarıya karşı gizemli bir havada olmalarıydı: “Yapılması gereken şeyler vardır. Bunlar yapılır, bir daha da sözü edilmez. Yapılan şeyler doğru olmayabilir, ama yapılması gereklidir. Yapılır ve unutulur, üzerinde durulmaz.” Aynı gizemli hava bizim yeraltı dünyamızda da vardı. Dışarıyla ilişkilerde içine kapalı gruplar gibiydiler, dışarıya bilgi verilmez, imaj verilirdi. Dündar Kılıç’ın basınla ilişkilerinde bilgiden çok mesaj verdiğini görmüştük, daha da göreceğiz. “Babaların” yakınlarından ve çalışanlarından ise sır olmayan konularda bile bilgi alamazdınız. Zaten efsaneyi oluşturan unsurlardan biri de bu gizlilik havası değil miydi?

İtalyan mafyasında babaların “Consigliere” denilen tek bir danışmanları, ailenin bütün işlerini yürüten bir sırdaşları vardı ve bu kişi genellikle aileden biri olurdu. Dündar Kılıç’ın hiçbir zaman tek bir danışmanı olmadı, değişik işlerine bakan değişik avukatları ve işyerlerinin başında da müdürleri vardı. Ama onun da en güvendiği kişiler aile bireyleriydi, en önemli işlerini kardeşleri veya bazı çok yakın akrabalarıyla yürütürdü.

Baba da, Abi de fuhuşa ve uyuşturucuya karşıydı. İkisinin de birer çocukları öldürüldü. Don Corleone uyuşturucu ticaretine katılmama uğruna oğlunu kaybetti. Dündar Kılıç da bir banka yolsuzluğunda kapışan gruplar arasında racon kesmeye kalkışmak yüzünden kızını...

Baba, Ama Çocuklarının Babası!

Dediğim gibi bu benzerlikler, başka yerlerde de olsalar yaptıkları iş aynı olan iki kişinin bazı karakter özelliklerinin de rastlantısal olarak birbirine benzemesinden ibaretti.

Aralarındaki farklar ise iki ülkeyi ayıran okyanuslar kadar büyüktü. Amerika’daki İtalyan mafyası ve özellikle Corleone ailesi, eli her yere uzanan, “devlet içinde devlet” gibi muazzam bir örgüttü. Bu örgüt hücre usulü çalışırdı; politikayı çizen baba ile onun emirlerini yürürlüğe koyan adamları arasında üç tabaka yahut tampon vardı. Böylece hiçbir meselede iz tepeye kadar sürülemezdi. Gerçi bizim “babalar” da giderek örgütlendiler,

işledikleri suçları başkalarının üstlendiği, adamlarının işledikleri suçlarda babaların azmettirici rollerinin kanıtlanamadığı oluyordu, ama bunları örgütlerinin gücüyle değil, yasaların boşluklarından yararlanarak sağlıyorlardı.

Başlangıçta Robin Hood nitelikleriyle halkın sempatisini kazanmış olan Sicilya mafyası, zaman içinde yozlaştıkça faşist ve sağcı partileri destekleyen, komünizme, hatta liberal düşünceye karşı savaşan bir siyasi çizgiye geldi. Bizde de, eski racon bozuldukça kabadayıların önemli bir bölümü aynı sağcı çizgiyi izleyecek, hatta yeni kuşak “kabadayılar” eski ülkücü militanlar arasından çıkacaktı.

Dündar Kılıç ise bu gelişmeye ters düşen biriydi, daha kabadayılığa başlarken taşıdığı popülist ve hümanist eğilimlerini zaman içinde kaybetmedi, bu yüzden de başı epey derde girdi.

Zaten bütün bu büyük farkları gördüğü için Dündar Kılıç “mafya” yakıştırmasını reddediyor, “Mafya olmak için arkanda siyasi bir gücün bulunması şarttır. Mafyanın mecliste milletvekilleri olur, bakanları olur, polis müdürleri olur,” diyordu. “Baba” lakabını kabul etmiyor, “Babayım, ama çocuklarımın babasıyım,” diyordu.

Neyse, biz artık Corleone ailesini Amerika’da bırakıp biraz da kendi gerçeklerimize, Kılıç ailesine dönelim. Dündar Kılıç’ın beşinci çocuğu olan Fatma 18 Aralık 1972’de doğdu. Babası üçüncü bir erkek çocuk bekliyordu, kızı olduğu haberini alınca biraz canı sıkıldı ve hastaneye iki gün sonra gitti. Ama üçüncü kızını kucağına alır almaz ona annesi Fatma’nın adını verdi.

Hatırlarsanız, daha önceki bölümlerden birinde Dündar Kılıç’ın ne zaman hapiste olduğunu bulmakta zorlanınca çocuklarının doğum tarihlerinden çıkarak hesaplamaya çalışmıştım. Ama bu kez hesap yapmama gerek kalmadı. Çünkü şimdi 29 yaşında olan Fatma Hanım bana, annesi Ümit Hanım’ın ona Toptaşı Cezaevi’ndeki “özel ziyaretlerden” birinde hamile kaldığını söyleyivermişti! Fatma Hanım, “Bunu annemden de babamdan da duydum,” diyordu, “galiba orada özel bir odası varmış, misafir kabul ediyormuş. Annem bana hamileyken babam hep erkek çocuk beklemiş, ‘üç oğlan sacayağı olacak’ dermiş. Ben kız doğunca hastaneye iki gün sonra gelmiş, annem darılmış falan, sonradan tabii beni de çok sevmiş. Kız torunlarını da çok seviyordu ve baba adaylarına da hep ‘inşallah kızınız

olur,’ dermiş. Annem ve kardeşlerim, ben doğduğumda Pangaltı’daymışlar, 1977’de Kadıköy’e taşınmışlar.”

Baba-Abi kıyaslaması yaparken bir noktayı belirtmeyi unutmuşum. Don Corleone’nin tek ideali, yasadışı işlerini tasfiye ederek sadece yasal işlerle uğraşmak, aileyi yeraltından yerüstüne çıkarmaktı. Hayata geçirmeye ömrünün vefa etmediği bu ideali gerçekleştirmek, dizinin ikinci filminde küçük oğlu Michael’a (filmde Al Pacino) kalacaktı.

Dündar Kılıç da aynı özlemi duyuyordu. Çocuklarının geleceği için organize olmalı, iş hayatına atılmalı ve artık yatırım yapmayı düşünmeliydi.

Dündar Kılıç gibi yasal işler kurmayı düşünen kabadayılardan biri de Kürt İdris’ti ve kumarhaneciliği bırakma kararını alışını bana şöyle anlatmıştı: “78’de bıraktım, çocuklar büyümüştü, ‘Baba senin işyerin nasıl bir yer, bizi de götürsene,’ demeye başladılar. Götürsem olmayacak. Kulüpçülüğü bırakıp Esentepe’de oto galericiliğine başladım. Fırın vardı. Benzin deposu açtım. İnşaat işlerine başladım...”

“Kabadayılıktan işadamlığına geçişin” kolay bir mücadele olmayacağını belki biliyorlardı, ama toplumun önyargılarını yıkmanın ne denli güç olduğunu herhalde tahmin edemezlerdi. Amerikan toplumu ve mafya düzeni bile kendi “babalarını” “işadamı” olarak görmeyi kolay kolay içine sindirememişti. Corleone ailesi bu büyük ikilemi çözmek için iki kuşak harcamıştı. İyi bir eğitim görmüş, altyapısı bu değişimi gerçekleştirmeye uygun biri olan küçük oğul Michael Corleone bile üzerindeki mafya damgasını silmekte büyük güçlük çekecekti.

Peki ya Dündar Kılıç aynı damgayı kolayca silebilecek miydi? İşadamı olmaya çalışan kabadayılara Türk toplumu, rekabete girecekleri işadamları ve mafyalaşma sürecine girmiş olan eski arkadaşları “kabadayısın sen kabadayı kal” demeyecekler miydi?

Dündar Kılıç bütün bunları bilmiyordu. Bilse de ders çıkaramazdı. Orası Amerika, burası Türkiye’ydi. Bu ikilemi kendi yaşamının geri kalan süresine sığdırmaya kalkışırken, “iş âleminde” karşılaşacağı güçlükleri belki de “yeraltı âleminin araçlarıyla” çözebileceğine inanıyordu. Ama zahmet çekmeden girebileceğini düşündüğü o iş dünyasında onun boyunu çok çok aşan dolapların ve entrikaların döndüğünden haberi yoktu. Bunları ancak yaşadıkça ve acısını çektikçe görebilecekti.

İkilem

Oflu Hasan'ın ölümünden sonra onun tahtına kimin geçeceği merak ediliyordu. Aslında bunu merak edenler sadece bizlerdik, yani yeraltı dünyasıyla ara sıra sansasyonel bir olay patlak verdiği zaman "vay canına" diye ilgilenen sahne dışındaki seyirciler. Eğer Oflu Hasan'dan sonra onun yerine başka birinin "en büyük" olması söz konusu olsaydı, bunu Dündar Kılıç'a yakıştıranlar çoğunluktaydı. Örneğin Cemal Süreya "Yeraltı dünyasında hiyerarşi yok derler. Yine de bir numara, Marlon Brando, Napolyon odur" diyordu.[10] Gazeteci Engin Bilginer de ona katılıyordu: "İstanbul'da babaların babası olmaya namzet iki kişi vardı; Dündar Kılıç ve Kürt İdris! Daha çok da Dündar..."[11] Demek ki Dündar Kılıç Ankara'dan ayrılırken kafasına koyduğu "en büyük olma" hedefine sekiz yıl gibi kısa sayılacak bir sürede neredeyse ulaşmıştı. Ama kazandığı deneyimler sayesinde böyle bir amacın faydasız ve tehlikeli bir gençlik hayalinden başka bir şey olmadığını kavramış, o çok güçlü manevra yeteneğini kullanarak işadamı olma hedefine yönelmişti.

Gerçekten de o dünyada bizim sandığımız veya basının yakıştırdığı gibi hiyerarşik bir düzen, babadan oğula geçen bir taht veya koltuk yoktu. Ve Oflu Hasan'dan kabadayılar âlemine sadece bir dönemin simgesi ve sözü her yerde geçen bir büyüğün hatırasına hürmet gibi manevi bir miras kalmıştı. Bu yüzden "Oflu Hasan'ın tahtına geçmek" diye bir sorun da yoktu.

Zaten bundan sonra yeraltı dünyasının "en büyüğü" gibi bir "unvan" da olmayacak, her "faaliyet alanının" başka başka büyükleri olacaktı.

O dünyanın bizim dışarıdan bakarak kavrayamayacağımız kuralları, ne yöne doğru gelişeceğini bilemeyeceğimiz kendine özgü iç dinamikleri vardı. 1970'li yılların ortalarına doğru yeraltı dünyası kabuk değiştirme sancıları çekmeye başlamıştı. Magazin basınından izleyince bu bize kabadayıların imaj değiştirmeleri olarak görünüyordu. Çünkü kılık kıyafetleri düzeliyor, aranınca bulunacakları yerler kahve köşeleri olmaktan çıkıp, lüks döşeli bürolar haline geliyordu. Ama gelişmenin bilmediğimiz yönü elbisenin mecazi anlamda da dar gelmeye başlamış olmasıydı.

Eskinin “klasik” gelir kaynakları olan kumar, gece kulübü, fuhuş ve tefecilikten haraç alanları ile, sigara, içki, yedek parça, elektronik eşya kaçakçılığı onları artık “kesmiyordu.” Uyuşturucu ve silah kaçakçılığıyla uğraşanlar çok büyük paralar kazanmaya ve uluslararası ilişkiler kurmaya başlamışlardı.

Kaçakçılıkta dönen paranın çok büyümesiyle birlikte “dostane ilişkiler” kurdukları bürokratların düzeyi de yükseliyor, emniyet müdürlerine, MİT yöneticilerine, yüksek rütbeli subaylara ulaşıyor, yani nüfuzları artıyordu.

Yeraltı dünyasının “nüfuzu” artıyordu ama, “nüfusu” da çoğalıyordu: Aileler genişledikçe giderler artıyor ve işlerin büyütülmesi gerekiyor, işler büyüyünce yanlarında çalıştırdıkları “adamların” sayısı artıyor, masraflar yeniden büyüyordu.

Parası kadar riski de büyük olan silah ve uyuşturucu kaçakçılığının “uzun vadeli ve kalıcı olmadığını” sık sık dile getiren Dündar Kılıç, Kürt İdris, Arap Nasri gibi bazıları ise, bir yandan eski gelir kaynaklarını korurken, bir yandan da ticarete atıldılar.

Abi Yeşilçam’da

Dündar Kılıç’ın işadamlığına geçme çabaları Cem Film ve Cem Maden ile başladı. Balo Sokak’taki kumarhane çok iyi çalışıyordu ve Cem Kıraathanesi adını almıştı. Ama o, arsa spekülasyonu işlerinin yanına filmcilik ve kömür madeni işletmeciliğini de ekledi. Böylece Cem İnşaat’a, Cem Film ve Cem Maden de eklenmiş oldu. Bu şirketlere “Cem” isminin konulması, Dündar Kılıç’ın “Mahzun Sultan” dediği Cem Sultan’a duyduğu hayranlık yüzünden, ortaklarından Sedat Çolak’ın aklına gelmişti.

Dündar Kılıç’ın filmcilik de yaptığı pek fazla bilinmez, çünkü 1972’te kurulan Cem Film’in başına Almanya’dan yeni dönmüş olan ağabeyi Yahya Kılıç geçirilmişti. Cem Film, Beyoğlu’nda şimdiki adı Ayhan Işık olan sokakta, Cüneyt Arkın ve Ahmet Mekin’in başrollerde oynadığı “Korkusuzlar” filmiyle yapımcılığa başladı. Şirket film ithali ve dağıtımı da yapıyordu. 1974’te “Baba” filminin ikinci bölümü çevrildiğinde, başka

şirketleri "ikna edip" devreden çıkararak Türkiye'ye getiren de, piyasaya dağıtan da Cem Film olmuştu. Cem Film, Yahya Kılıç'ın ölümüne kadar 51 film yaptı.

Anlaşmalı olduğu oyuncular arasında Cüneyt Arkın, Türkân Şoray, Fatma Girik, Hülya Koçyiğit, Ferdi Tayfur ve Kemal Sunal gibi starlar vardı ve bu starlar Cem Film'e her yıl belli sayıda film yapmak zorundaydılar. Yönetmen olarak da genellikle Natuk Baytan, bazen de Kartal Tibet ile çalışıyorlardı. Tabii cömertliğini artık az çok tanıdığımız Dündar Kılıç'ın bu ünlü oyunculara mukavelelerinin de üstünde ücretler verdiğini tahmin etmemiz güç değil. Örneğin, Cem Film yöneticilerinden ve sinema oyuncusu Ekrem Gökkaya'nın söylediğine göre, Ferdi Tayfur bir filmde oynamak için 60 bin lira istemişti, şirket ona 300 bin lira peşin verip "iki film çevir" demişti.

Kömür işine gelince.

Kutmangil ailesinin Trakya'da devletten kiraladıkları çok büyük bir araziye yayılmış taş kömürü ocakları vardı. Onlar da bu ocakları kirayla başkalarına işlettirip komisyon alırlardı. Sahada Kutmangil'in kantarı kurulur, çıkarılan kömür tartılır, anlaşmaya göre bunun %12 ila 15'ini Kutmangiller alırdı. Dündar Kılıç da Kemerburgaz Ağaçlı'da Kutmangillerden aynı yöntemle kömür ocağı almıştı. Ocağın işletmesini kendisine ortak yaptığı amcasının oğlu Şefik Kılıç yapıyordu. Bu iş için kurulmuş olan Cem Maden, daha sonraki yıllarda kum ocağı ve kil işleri de yapacaktı.

Ancak, Dündar Kılıç'ın kömür madeni, kazandırmasından çok bedava kömür dağıtılmasıyla ünlüydü! Kömür işletmesini yakınlarından kime sorsanız Dündar Kılıç'ın kömür dağıtmasıyla ilgili bir anısını anlatıyordu. Birkaç örnek vereyim.

Kardeşi İbrahim Kılıç: "Polisin, bekçinin, garibanın eline kart hamiline 10 ton kömür diye bir kart verir, kömür deposuna gönderirdi, kamyon parasını bile kendi verirdi. 'Adamların kim olduğunu bile bilmiyorsun, niye böyle herkese veriyorsun?' diye soranlara 'Verdiklerimin yüzde onu yerini bulsa bu da bana yeter,' derdi. Kim kapısını çalsa boş çevirmezdi. Bir gün birine 'Abi burada değil,' demişler, bunu diyeni çağırıp iyi bir fırça çekti 'Senin o adamın umudunu kırmaya ne hakkın var? O buraya bir şey umarak gelmiş,' dedi. Kendini eleştirenlere de 'Siz acı çekmemişsiniz, bilmezsiniz,' derdi."

Kürt İdris: “Kömürü nasıl dağıttığını sana hiç anlattılar mı? Şefik onun amcasının oğludur, Şefik’le beraber kömürcülük yapıyorlardı. Dündar polislere, bekçilere, gariplere, işçilere kart yazıyor, üç ton ver beş ton ver diye gönderiyor, hakkına düşen bütün kömürü veriyordu. Kamyonla gidip alıyorlar. Sene sonunda hesaba oturuyorlar, Dündar hakkını bile aşmış. Şefik birkaç sene zor dayandı.”

Ekrem Gökkaya’nın anlattığına göre bir polisin oğlunun sünnet düğününe yardım etmek istemişti, ama yanında para olmadığı için çek yazmıştı. Rüşvet aldı diye bu polise işten el çektirmişlerdi. Bunu duyan Dündar Kılıç Sansaryan Hanı’na gidip eski defterlerini çıkarttırmış, oraya yedi yıl bedava kömür gönderdiği anlaşılmış. “Devlete verince rüşvet olmuyor da bir fukara polise verince mi suç oluyor?” diyerek polisi kurtarmıştı.

Kömür ocağını bazen sürgün yeri gibi kullandığı da oluyordu.

Lütfü Çolak: “Dündar Kılıç’ın Birol diye bir şoförü vardı, Neco’dan sonraki şoför. Birol evli ama çoluğu çocuğu olduğu halde bir kadınla yaşamaya başlıyor. Ötekiler Abi’den korkup durumu okuyorlar. O da onu çağırıyor, ‘Nedir bu iş, sen nasıl çoluğunun çocuğunun nafakasını gidiyorsun başka bir kadına veriyorsun, ayıp değil mi, yakışır mı?’ diyor. Sonra da onu kömür madenine gönderip, başka bir şoför alıyor. En ağır ceza da oydu, kömür madenine sürgün.”

Dündar Kılıç’ın kendisi de bazı röportajlarda bu kömür dağıtma işinden söz ederdi. Örneğin Star TV’deki Kırmızı Koltuk programında şöyle demişti: “Kömür isterler. Bilhassa kış aylarında kömür isteyen gecekonduda oturan fakir insanların talepleri oluyor. İşte on beş yıldan beri birike birike ilkin yüz kişi, öbür yıl iki yüz kişi derken yılda 2500-3000 kişiye kadar çıktı.”

Cumhuriyet gazetesinden Deniz Som’a ise, MİT sorgusunda bu kömür dağıtma işinin ‘halkı isyana teşvik’ sayılarak kendisinden hesap sorulduğunu anlatmıştı: “Bizim yirmi senedir Ağaçlı’da amca çocukları ile kömür ocaklarımız var. Ağaçlı’da, Kemerburgaz’da. Fakir insanlar, kömür alamayan insanlar geliyorlar, talepleri oluyor, tabii yıllarca birike birike işte içeri alındığım sene üç bin kişiye ulaşmış, o sene yani üç bin kişiye kömür verilmiş. Bunu vermişsek, kendi alnımızın teriyle yaptığımız bir tasarruf, bunu da talep olmuş vermişiz. ‘Sen bu kömürü niye verdin?’ diye soruyorlar. ‘Yahu sobası yanmayan, kömür alamayan insanlara verildi’

diyorum. ‘Hayır, hayır, sen halkı isyana hazırlıyorsun’ diyorlardı. Dedim ki ‘Ben insanlık adına bir hizmet verdim. Siz bana isyandan bahsediyorsunuz. Bana bir örnek vatandaş olarak bir rozet vermeniz gerekirken, beni burada öldürmek istiyorsunuz. Ne isyanından bahsediyorsunuz? Beş tane çocuğu olan, Taşlıtarla’da bir kenar semtte oturan bir garip gelmiş, yakacak kömürü olmamış çocuklarını ısıtmak için utana sıkıla kömür istemiş, vermişiz, bana bunun suç olduğunu anlatmak istiyorsunuz. Bunun suç neresinde olur ki?”

İpek Gömlek Merakı

Hikâyemizin akışı boyunca sık sık Dündar Kılıç’ın çok şık giyindiğinden söz ettik. Ben bunu çoğu zaman onun yakınında bulunmuş olan Lütfü Çolak’a sordum, hem çok şık, hem de pahalı giyindiğini söyledi: “Pancardi marka ipek gömlek giyerdi, yanındakilere de alırdı. Osmanbey’de Fitaş Pasajı’nda Doğan mağazası vardı, bunlar Avrupa’dan, İtalya’dan çantalarla mal getirirlerdi o tarihlerde. İpek gömleklerini oradan alırdı. Terzilerinden biri Hilmi Kurt’tu, o da Karadenizliydi, yeri Harbiye’de Orduevi’nin karşısındaydı, sonra sosyete terzisi oldu. Oraya gider, İngiliz kumaşından elbise yaptırırdı. Bir kere biz de arkadaşım Hamdi ile beraber yanında gitmiştik, ‘Çocuklar siz de yaptırın,’ dedi. Yanında kim olursa olsun kendi ne giyiyorsa ona da onu giydirirdi.”

Ünlü sinema yönetmeni Feyzi Tuna, Dündar Kılıç ile ilk kez 1970’lerin başında tanışmıştı. Ondan o zaman söz etmeyip, buraya bırakmamın nedeni ise Dündar Kılıç’ın ipek gömlek merakı ile ilgili ilginç bir anısı olmasıydı.

O anıya geçmeden önce benim Feyzi Tuna ile nasıl tanıştığımı anlatayım.

Araştırma çalışmasının zahmetli ama bir o kadar da zevkli olan yanı biraz dedektifliğe benzemesidir. Küçücük görünen bir noktayı aydınlatıp yerine oturtmak için bazen günlerce bir tanık bulmak için koştuğunuz, kütüphaneleri, arşivleri dolaştığınız olur. Aradığınızı bulduysanız mutluluk, bulamadıysanız düş kırıklığı gelecektir. Ama bazen de şans yüzünüze güler, bazı bilgiler kendiliğinden ayağınıza geliverir.

Dündar Kılıç'ın hayatını araştırırken tanıklar bulma konusunda şansımın oldukça yaver gittiğini itiraf etmeliyim. Belki buna şans demek de o kadar doğru olmayabilir. Çünkü Dündar Kılıç hem çok ünlü, hem de gezmeyi çok seven biri olduğu için, Türkiye'nin neresine giderseniz gidin onunla ilgili bir anısı ya da başkalarından duyulmuş bilgileri olan kimselere rastlayabiliyordunuz.

Geçen yaz ailecek birkaç günlüğüne Bodrum'a uğradığımızda ablam bizi "Selahattin Pınar Çiftliği"ne yemeğe götürdü. Orman içinde, ağaçlar arasındaki restoranı eşi Nilgün Hanım'la birlikte işletmekte olan Altın Pınar, ünlü besteci Selahattin Pınar'ın yeğeniydi. Bir ara masamıza sohbete gelen Altın Pınar'ın da kabadayılar âlemiyle ilgili bayağı bilgisi olduğunu öğrenince, orada bile çalışma havasına girdim ve not defterimi çıkardım. Altın Pınar "Bir dakika," dedi ve yanımızdaki masada oturan bir beyi davet etti. Bu bey, birçok filmini gördüğüm ama kendisiyle tanışmadığım ünlü yönetmen Feyzi Tuna'dan başkası değildi. "Benim de Dündar Kılıç ile ilgili birkaç anım var, arzu ederseniz aktarabilirim," demesin mi? Hani "iyi olacak hastanın doktor ayağına gelirmiş" derler ya, işte tam öyle. Düşünün, bu rastlantı olmasa onun Dündar Kılıç'ı tanıdığını nereden bilecektim? Hemen not almaya koyuldum. İlk anısı Dündar Kılıç'ın o ünlü ipek gömlek merakı ile ilgiliydi:

"Dündar Kılıç ile ilk kez Yılmaz Güney'in hangi film olduğunu şimdi anımsayamadığım bir film setinde karşılaştık. Bizi tanıştırdılar ve Dündar Kılıç orada bana bir karton Amerikan sigarası ile bir şişe viski hediye etti. O zamanlar henüz çok ünlenmemişti ve bu hediyeler o tarihlerde Türkiye'de serbestçe satılan şeyler olmadığı için ona göre çok önemliydi.

İkinci karşılaşmamız Tarabya'da oldu. Can Ok adında Paris'te yaşayan bir arkadaşım vardır. İstanbul'a gelmişti. Paris'e döneceği gün Tarabya'da bir restorana öğle yemeğine gitmiştik. Bir de baktım karşı masada Dündar Kılıç ile o dünyanın ünlülerinden ve bir zamanlar Beşiktaş'a başkan adayı olan Sedat Kesen oturuyorlar. Dündar Kılıç bizi masasına davet ediyordu. Önce 'Biz böyle iyiyiz' falan dedim, bu kez bir şişe viski, arkasından bir meyve tabağı gönderdiler. Baktık olmayacak, ısrar ediyorlar, kalkıp masalarına gittik. Arkadaşımla tanıştırdım, 'Az sonra Paris'e yolcu edeceğim, biz kalkalım,' dedim. Tam biz kalkacakken cebinden bin mark çıkarıp Can'a uzattı ve 'Sizden bir ricam olacak, ben ipek gömleğe çok meraklıyım,

bununla kaç tane alınabiliyorsa bana alır mısınız?' dedi. Can da 'Elbette neden olmasın' deyip parayı aldı ve oradan ayrıldık.

Aradan zaman geçti, ben başka bir vesileyle Paris'e gitmiştim. Aklıma geldi, Can'a 'Sen Dündar Kılıç'ın gömleklerini gönderdin mi?' diye sordum, 'Yo,' dedi, unutmuş. 'Hemen birini göndertip aldır, ben giderken götüreyim,' dedim, alınan dört ipek gömleği valizime koydum. Türkiye'ye arabayla dönüyorduk. Kapıkule'ye geldik, upuzun bir kuyruk var. Tatil için Türkiye'ye dönen işçilerin eşyalarını didik didik arıyorlar. Sıra bize geldiğinde hiç bakmadan 'Geçin,' dediler. Biz işçilere yapılan eziyete o kadar sinirlenmiştik ki, bu ayrıcalığı kabul etmedik, 'Onları aradığınız gibi bizi de arayacaksınız' deyip eşyalarımızı önlerine döktük. Valizimi utana sıkıla arayan gümrük memuru hiçbir şeyle değil ama ipek gömleklerle ilgilendi. İkisini aldı, 'İkisi size yeter, bunlar da burada kalsın' dedi. Bunun üzerine ben memura adını sordum. 'Neden soruyorsunuz' deyince de 'Bu gömlekleri Dündar Kılıç'a götürüyorum, ikisinin eksik olduğunu öğrenince kimin aldığını sorar, adınızı söylemem gerekir,' dedim. Bunu duyan memurun gömlekleri valize tıkmasıyla 'Hadi hemen gidin buradan' demesi bir oldu!

İstanbul'a dönünce gömlekleri götürmesini eşimden rica ettim. Çünkü o zamanlar yaz günlerinde Maksim'in önü kahvehane olur, Dündar Kılıç da orada otururdu. Eşim de Şan Sineması'nda çalıştığı için önünden geçerken bırakabilirdi. Gidince çok büyük bir saygıyla karşılanmış, çay kahve ikramından sonra kalkmaya davranınca, Dündar Kılıç 'Rica etsek biraz bekler misiniz, sizi göndereceğiz de, hazırlık yapıyoruz,' demiş. Eşim Maksim'den Şan Sineması'na üç kilometre gibi kısacık bir yolu üç tane eskort eşliğinde gitmiş!"

Dündar Kılıç daha ilerki yıllarda ipek kumaşın kanserojen etkisini duyunca bu zevkinden vazgeçecek ve ipek gömlek giymez olacaktı.

Rüzgârlar Yön Değiştirince

Dündar Kılıç'ın, kaçakçılık söz konusu olunca "Türkiye'de rüzgârlar farklı yönlerden eser" dediğini sanırım hatırlayacaksınız. Bundan kasıt, devletin kaçakçılıkla "mücadele etmesi" gereken güçlerinin kendi aralarında da çelişkiler ve mücadeleler olmasıydı. Bu çelişkiler çatışmaya dönüştüğü anda kaçakçıların yelkenlerini dolduran "rüzgârlar yön değiştirebilirdi." Güvendikleri grup bu çatışmada güç kaybettiği anda, kaçakçılar okka altına gidebilir, ağır cezalara çarptırılabilirlerdi.

Devlet güçlerinin arasındaki çelişkilerle oyun oynamanın tehlikeli olduğunu Dündar Kılıç gibi "istihbaratı güçlü" biri bilmeyecek de kim bilecekti? Onun yaptığı değerlendirmenin doğruluğu çok geçmeden anlaşıldı: Haziran 1973'te yapılan ve "Martı Operasyonu" denilen ilk büyük babalar operasyonu sonucunda birçok kaçakçı tutuklandı.

Operasyona verilen "martı" adı gelişigüzel mi seçilmişti bilemem. Ama yapılan operasyon martıların denize dalıp balık kapmalarına benziyordu. MİT içindeki bir grup, MİT ve emniyetteki başka bir grubun "şemsiyesi altındaki" bazı babaları onların elinden kapmıştı!

Önce olayın perde arkasını görelim.

MİT İstanbul Bölge Başkanlığı'nda Kontrespiyonaj, yani Karşı-casusluk Şube Müdürü Hiram Abas ile aynı şubede ekip amiri ve yakın arkadaşı olan Mehmet Eymür 12 Mart döneminin başlarında geçici bir süre İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'na "yardımcı ekip" olarak çalışmışlar, ölümle sonuçlanan "yargısız infaz" niteliğindeki bazı operasyonlara ve ünlü Ziverbey Köşkü'ndeki işkenceli sorgulamalara katılmışlardı.

MİT Müsteşarı Korgeneral Fuat Doğu'nun yerine Korgeneral Nurettin Ersin gelince, eski müsteşar tarafından korunup kollanan Abas-Eymür ikilisi de esas görevleri olan casuslukla mücadele işine geri döndüler. Bu arada Bulgar casusu olduğundan kuşkulandıkları Mehmet Erel adında birini takibe aldılar ve telefonlarını dinlemeye başladılar. Mehmet Erel geçmişte Amerikalılar, yani CIA[42] ile MİT'in ortak operasyonlarında kullanılmıştı. Bu "işi" bitince de teşkilatla ilişkisi kesilmişti ve onunla ilgisi olan herkese teması kesmeleri talimatı verilmişti. Ama İstanbul bölgenin üst düzey elemanlarından "Şemsi Bey" bu emre rağmen Mehmet Erel ile ilişkisini sürdürüyordu. Mehmet Eymür'e göre "Şemsi Bey, James Bond gibi iri yarı, yakışıklı bir adamdı. Takip şefliği yapmıştı. Teşkilatın popüler tiplerindendi. O tarihte Sorgu Büroları'nın amirliğini yapıyordu. Yani hep önemli, kritik ve birçok bilginin geçtiği görevlerde yer almıştı. O da

Amerikalılarla çok yakın münasebetteydi. Hiram Bey'in kanaatine göre eğer Mehmet Erel dublajda değilse, Şemsi Bey Amerikalılar tarafından Erel'e özellikle yakın tutulmuştu."[12] Abas-Eymür ikilisine göre dublajda, yani çift taraflı ajan, başka bir istihbaratçı deyimiyle "köstebek" olması olasılığı bulunan "Şemsi Bey" merkeze gammazlanınca, Ankara'ya gönderildi. Yine Eymür'ün kitabına göre "Şemsi Bey birkaç yıl sonra teşkilattan ayrıldı veya ayrılmak mecburiyetinde bırakıldı. Bilahare uzunca bir müddet Hilton Oteli'nde bir daireye yerleşti. Masrafları meşhur bir baba tarafından ödeniyor, otel idaresi ve etrafı tarafından MİT İstanbul Başkanı olarak biliniyordu. Yakın tarihte vefat eden Şemsi Bey hayatının geri kalan kısmını ünlü babanın yanında ve onun bir işyerinin müdürlüğünü yaparak geçirdi."[13]

42 Mehmet Eymür, *Analiz* kitabında CIA yerine nedense hep "Amerikalılar" demeyi uygun görmektedir!

Haydi sizi fazla merakta bırakmadan söyleyeyim, Mehmet Eymür'ün bahsettiği ünlü "baba" Dündar Kılıç'tan başkası değildi! Kitapta soyadı sansürlenen "Şemsi Bey" ise Dündar Kılıç'ın ileride kuracağı Cem Reklam'ın müdürlerinden biri olan, Şemsi Ülengin.

İşin o kısmını Cem Reklam'ın kuruluşundan sonraya bırakıp, Martı Operasyonu'na dönelim.

Abas-Eymür ekibi sorgulamaya aldıkları Mehmet Erel'den, Bulgarların Türk silah kaçakçılarıyla ve terör örgütleriyle ilgili birçok bilgiye ulaşmışlardı. Bu bilgilere göre Bulgarların Türkiye üzerindeki uzun vadeli planı şöyleydi: "Bulgarlar o tarihlerde aşırı sağcıların İlim Yayma Derneği'ne para ve silah yardımı yapıyorlardı. Bulgarların Türkiye ile ilgili planı sağı silahlandırıp sokağa dökmek ve sol üzerinde bir baskı grubu kurarak onların harekete geçmesini sağlamaktı. Sol karşı faaliyete ve silahlı harekete başlayacak, sonunda ordu müdahale edecekti. Ordunun baskı kurması üzerine, halk ayaklanması ve iç savaş başlayacak, böylece birkaç aşamalı planla halk iktidarı gerçekleşecekti."[14] Bu "kehanetin" bir kısmının başka şekillerde de olsa tuttuğunu söyleyebiliriz! Bulgaristan'ın da desteklediği uyuşturucu ve silah kaçakçılığının yardımıyla artan terör olayları giderek çok büyüyecek, bu sözüm ona "sağ-sol çatışması" 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinin önemli gerekçelerinden biri olacaktı. Ama kehanetin ikinci bölümü olan halk ayaklanması hayal olarak kalacaktı.

Şükrü Balcı Korunuyor

Mehmet Erel Bulgaristan lehine casusluk yapma suçundan tutuklandı ve 12 yıl 6 hapse mahkûm oldu. Ondan alınan bilgiler, silah kaçakçılarının Bulgaristan ile ilişkileri hakkındaki başka bilgilerle de birleşince İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı bu ilk “Babalar Operasyonu”na girişti. Uğurlu, Mirza aileleri ve Zihni İpek gibi birçok silah ve uyuşturucu kaçakçısı tutuklandı.

Uğurlu ailesinin babası Hüseyin Uğurlu’yu geçen bölümlerden tanıyoruz. Malatya Pötürge’den geldiği İstanbul’da gümrük hamallığı ile işe başlamış, silah ve uyuşturucu kaçakçılığına kadar “yükselmişti”. Hem öyle bir yükselmişti ki, 1966-73 yılları arasında oğullarıyla birlikte Bulgaristan’dan Türkiye’ye az buz değil, tam 70 bin silah ve 27 milyon mermi sokmakla suçlanıyordu! Oğullarından Mustafa ve özellikle Abuzer, hikâyemizin akışı içinde tekrar karşımıza çıkacaklardı. Adıyamanlı Hacı Mirza ve ağabeyi Ramazan Mirza silah kaçakçılığı ile suçlanıyorlardı, ama daha sonraki yıllarda uluslararası uyuşturucu ticaretinde de isim yapacaklardı.

Mehmet Eymür daha sonraki yıllarda şöyle diyecekti: “Bu şahısların ev ve işyerlerinde yapılan aramalarda, birçok üst düzeydeki bürokrat ve subayın gece kulüplerinde babalarla birlikte çekilmiş fotoğraflarını, mektuplarını, kartvizitlerini bulduk. Bunlardan bir tanesi o tarihlerde Beşiktaş Askerlik Şubesi’nde görevli olan Hamsi Fuat lakaplı Fuat Dinçer’di. Yine o tarihlerde saptayarak, fezlekeye geçirdiğimiz bir husus, henüz İstanbul Emniyet Müdür Muavinliğine getirilmiş olan Şükrü Balcı’nın, Birinci Şube Müdürlüğü yaptığı tarihte Bulgaristan üzerinden silah kaçakçılığı yapan Uğurlu ailesi reisi Hüseyin Uğurlu’dan rüşvet aldığı konusuydu.”[15]

Sanıkların sorguları bu konu üzerine derinleştirilince, kuşkular Şükrü Balcı üzerinde yoğunlaştı. Kaçakçılık sanıkları verdikleri ifadelerde Şükrü Balcı’nın “Silah kaçakçılığından tutuklanan Hüseyin Uğurlu’yu 200 bin lira rüşvet karşılığında serbest bıraktığını, bir parti silah yakalatmaya söz veren Zihni İpek’i MİT sorgusundan kurtardıklarını anlatacaklardı.[16]

Operasyonun tam bu noktasında Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün duruma müdahale edecek ve aralarında Mehmet Eymür’ün de bulunduğu sorgucuları makamına çağıracaktı. Mehmet Eymür bu görüşmeyi şöyle

anlatıyordu: “Biz girerken Gazinocular Kralı Fahrettin Aslan yanındaki güzel bir hanımla Faik Türün’ün yanından çıkıyordu. O tarihlerde Fahrettin Aslan’ın yeraltı dünyasıyla üst düzey yöneticiler arasında irtibat görevi yaptığını öğrendim. Fahrettin Aslan’ı o tarihte bir konu için gittiğimizde yanında güzel bir kadınla Merkez Komutanı’nın makamından çıkarken de görmüştüm.”

Ve Faik Türün, Birinci Şube Müdürü Şükrü Balcı’yı kurtarmak üzere araya giriyordu: “Şükrü Balcı’yla ilgili gelişmeleri anlattık. Bunun üzerine Şükrü Balcı’nın milliyetçiliği, sola ve teröre karşı mücadelesiyle tanınmış bir kimse olduğunu, böyle bir konunun mahkemeye intikali halinde aşırı solun yıpratıcı propagandasına maruz kalınacağını, bu hususu ifade ve fezlekelerden çıkarmamızı rica ettiğini söyleyerek, kendisinin gerekli idari soruşturmayı yapıp, cezasını vereceğini söyledi.”[17]

Şükrü Balcı ile ilgili yolsuzluk iddialarının sanık ifadelerinden çıkarılmasının tanıklarından biri de 12 Mart dönemi siyasi tutuklularından Albay Talat Turhan’dı. O sıralarda kaçakçılarla aynı cezaevinde kalıyordu. Bir gün Hüseyin Uğurlu’nun götürüldüğüne ve dönüşünde “İfademde Şükrü Balcı’ya rüşvet verdiğimi söylemiştim, bir paşa bu ifademi geri almamı istedi,” dediğine tanık olmuştu.[18] Hüseyin Uğurlu hapistekilere, Şükrü Balcı’ya verdiği rüşvetin miktarının 750 milyon lira olduğunu söylüyordu. O tarihte bir dolar 14 liraydı. Bu rakam doğruysa, rüşveti bu kadar olan silah kaçakçılığının gelirinin ne kadar olduğu, bu “iş”te daha o zamandan ne kadar büyük paralar döndüğü anlaşılsın diye hatırlatıyorum.

Martı Operasyonu ile tutuklanan kaçakçılardan bir kısmı ağır cezalara çarptırıldı, bir kısmı delil yetersizliğinden beraat etti. Mahkûm olanlar da 1974 affıyla çıktılar. Abuzer Uğurlu’ya herhalde bu tutuklamalar sırasında çengel atılmış olmalıydı ki, 1974-79 yılları arasında “Yıldırım” kod adıyla MİT muhbiri olarak kullanılacaktı.[19]

Kaçakçılıkla ilgilenen güvenlik güçleri arasında baş gösteren bu ilk çatışma Faik Türün’ün araya girmesiyle sona ermişti. Bunun sadece geçici bir ateşkes sağladığı, gelecek yılların yeni çatışmalara gebe olduğu ise yine Mehmet Eymür’ün bazı sözlerinde gizliydi: “Ben teröre karşı mücadeleyle şöhret yapmış bir Emniyet Müdürünün Bulgaristan’dan getirilen silahlarla terörün tırmanmasını sağlayan kaçakçıdan rüşvet almasının nasıl bir

milliyetçilik olduğunu anlayamamıştım. Ancak ordunun en üst rütbesine gelmiş bir komutanın ricasını emir olarak telakki ettim ve herhangi bir şey söylemedim. Babalar Operasyonu daha geniş kapsamlı düşünüldüğü halde altından bazı karışık ilişkiler çıktığı için yarıda kestirildi. Şükrü Balcı o tarihten sonra da suiistimal ve rüşvet olaylarına karışmasına rağmen devlet memurluğunu terfi etmek suretiyle muhafaza etti.”[20]

“Ağabey Seni Hapishaneye Bekliyorum”

Dündar Kılıç bu fırtınayı kazasız belasız atlatmasını “ilişkilerine” ve yaklaşan tehlikeyi önceden haber alıp kaçakçılığa bulaşmamasına borçluydu. Ama bundan on yıl sonra kopacak olan yeni fırtınalarda şansı bu kadar yaver gitmeyecekti.

Babalar Operasyonu sırasında başka bir suçtan Bayrampaşa cezaevinde bulunuyordu. Hapishanede kurduğu yeni düzeni göstermek için bir gün yeni arkadaşı İlhan Selçuk’u çağırdı. O da yanına *Cumhuriyet*’in Genel Yayın Yönetmeni Oktay Kurtböke’yi de alıp Dündar Kılıç’ı ziyarete gitti. Bakalım neler gördüler:

“Dündar bana Bayrampaşa’dan ara sıra telefon edip hal hatır soruyordu. ‘Ağabey seni hapishaneye bekliyorum,’ falan diyordu. Ben de o sırada işlerim çok olduğundan bir türlü gidemiyordum. Israrlar sürünce, bir cumartesi günü Oktay Kurtböke ile birlikte Dündar’ı ziyaret etmek üzere Bayrampaşa Cezaevi’ne gittik. Kapıya geldik, kapıda, kulübenin içinde birileri var, ‘Ziyarete geldik,’ dedik ama pek iyi karşılanmadık. ‘Savcıyı görelim,’ dedik. Dediler ki ‘Savcı yok.’ ‘Müdürü görelim,’ yok. Gazeteciler gelmiş, *Cumhuriyet* Gazetesi Genel Yayın Müdürü var, yazarı var, fakat kapı duvar, bizi içeri almıyorlar. En sonunda aklıma geldi de ‘Ben Dündar Kılıç’ı görmeye geldim, onun arkadaşıyım, o çağırdı da onun için geldim,’ dedim. Bunun üzerine ‘Daha önce söylesene ağabey yahu,’ dedi. Kapılar açıldı. Birdenbire biz böyle başka türlü bir itibar ve saygı görmeye başladık. Ondan sonra Dündar Kılıç’ın bulunduğu geniş bir salona alındık.

Kucaklaştık, hal hatır sorduk. Çaylar geldi. Çevresinde sanki hapishanenin kralı, müdürü ya da savcısı oymuş gibi bir hava. Ve anlattı, ‘Ağabey işte ben bu hapishanede düzeni kurdum, garibana bakıyorum, gariban rahat etmiştir.’ İşte efendim onun tabiriyle ‘Karı pezevenklerine burada hayat yoktur, ırz düşmanlarına burada hayat yoktur, bütün koğuşlar soluk almışlardır, her türlü suçun önüne geçilmiştir, düzen kurulmuştur.’ Tabii hapishanelerdeki suçların neler olduğu malum. Böylece orada kendi düzenini ve sultanlığını ilan etmiş. Bizi biraz dolaştırdı da gördük, yani birdenbire baktık ki o koskoca hapishane Dündar’ın emrinde. Yani bunu gözlerimle gördüm. Bunu kuran adam ya bunu kendi vicdanı ölçüsünde iyiye kullanıyor ya da kötüye kullanıyor.”

İlhan Selçuk anlatmaya devam ediyordu: “Bir savcı arkadaşım vardı, sonra adliye müfettişi oldu. Adliye müfettişi olduktan sonra hapishaneleri denetlerken Paşakapısı Cezaevi’ne de gitmiş. Dündar da bu teftişten az bir zaman önce o cezaevinden tahliye edilmiş. Arkadaşım, ‘Ona gelen mektup yığınlarını inceledim,’ dedi. Gerek Anadolu’dan, gerek büyük kentlerden sürekli olarak yardım isteyen mektuplar gelmiş olduğunu söyledi.”

1974 affıyla tahliye olan Dündar Kılıç, Babalar Operas-yonu’nun da verdiği ürküntüyle işadamı olma çabalarına hız verecekti.

Abi Ağlıyor

1974 affıyla çıkanlardan biri de Yılmaz Güney’di. Çıkar çıkmaz “Zavallılar” ve “Arkadaş” filmlerini yaptı.

“Endişe” filminin çekimi için gittiği Adana’nın Yumurtalık ilçesinde 13 Ekim 1974 gecesi lokantada çıkan tartışmada tabancayla ateş ederek Yumurtalık Hâkimi Sefa Mutlu’nun ölümüne sebebiyet verdi. Olay jandarma bölgesinde olduğu için jandarma tarafından tutuklandı.

Dündar Kılıç olayı duyar duymaz eski arkadaşını görmek üzere yola çıktı. Jandarmanın tutukladığı Yılmaz Güney’i görmeyi kafasına koymuştu ve bunu nasıl yapabileceği hakkında bir fikri de vardı. Önce Malatya’ya gitti ve Malatyalı ünlü kabadayılardan Hüseyin Ağa’yı bulup kendisini

Ceyhanspor antrenörü Uğur Ersoy'a götürmesini istedi. Uğur Ersoy 1969-72 yıllarında da Malatyaspor'u çalıştırmıştı ve Hüseyin Ağa ile oradan tanışıyorlardı.

Ben olayın bundan sonrasını Yılmaz Güney'in çocukluk arkadaşı Uğur Ersoy'un kendisinden dinledim. Aslında onu bulmam da bu kitabın şanslarından biriydi. Adana'da işyeri olan Altan Zeyneloğlu ile yazmakta olduğum bu kitap üzerine biraz sohbet etmiştik. Zeyneloğlu Adana'ya dönünce beni aradı ve Dündar Kılıç'ın Yumurtalık'ta Yılmaz Güney'i ziyaretini sağlayan bir tanıdığı olduğunu, beni onunla görüştürebileceğini söyledi. Hemen Adana'ya gittim ve Uğur Ersoy'dan Dündar Kılıç'ın bu ziyaretini anlatmasını rica ettim. O da anlattı:

“Yılmaz Güney ‘Endişe’ filminin set çalışmaları için Yumurtalık'a gelmişti. Beni arayıp pazar günü eski gençlik arkadaşlarını davet ettiğini, birlikte yemek yiyip sohbet edeceğimizi, eski günleri anacağımızı söyledi. Davetliler arasında benden başka Belediye Başkanı Ege Bagatur, *Hürriyet* yazarı Aytaç Pekkoçak (sutopu milli takımının eski kalecisi), Avukat İsmail Satıkboğa, Roche ilaç fabrikası müdürü Yücel Gelişen ve başka bazı okul arkadaşları vardı.

Fakat biz o hafta sonu takımla deplasmanda maç yapmaya gidiyorduk. Yılmaz'a ‘Bu işi öbür pazara bırakalım, ben arkadaşları arayıp haber veririm’ dedim, kabul edince arkadaşlara da ilettim, buluşma öbür haftaya ertelendi. Biz de maçımıza gittik.

O pazar gecesi radyodan bir de duydum ki, Yılmaz Yumurtalık hâkimini vurmuş. Olay jandarma bölgesinde olduğu için jandarma tarafından tutuklanmış.

O arada Dündar Kılıç Yılmaz Güney'in olayını duyunca atlayıp Malatya'ya gitmiş ve iyi tanıdığı Hüseyin Ağa'yı bulmuş. ‘Antrenör Uğur Ersoy'u iyi tanırsınız, sizde de antrenörlük yaptı. Şimdi Ceyhan'daymış. Beraber gidersek bizi Yılmaz Güney ile görüştürmenin bir yolunu bulur,’ demiş.

Biz takımla Ceyhan'a dönmüş, antrenman yapıyorduk, idman sahasının kenarına Malatya plakalı Mercedes bir araba yanaştı. Arabadan Malatyalı Hüseyin Ağa, idareci Yaşar ve Dündar Kılıç indi. Ben Dündar Kılıç'ı tanımıyordum, tanıştırdılar. Ağlıyordu. ‘Beni Yılmaz Güney ile görüştürür müsün?’ dedi, ‘Hay hay,’ dedim. Birlikte gittik, Yılmaz'ın tutuklu olduğu

yerdeki teğmenden rica ettim. Yılmaz'ı içeriden çıkarıp getirdiler. İki eski dost karşılaşınca birbirlerine sarıldılar ve uzun süre öyle kaldılar. Dündar Kılıç'ın ağlamasından onu ne kadar sevdiğini anladım. Yılmaz bana 'O günkü ziyafet buluşmasını ertelemesek, sen yanımda olsan belki de bu olay olmazdı,' dedi. Görüşme iki saat kadar sürdü. Yılmaz, Dündar Kılıç'a 'Oldu işte böyle bir şey, hakaret etti, çirkin sözler sarfetti,' dedi. Çocukluğundan tanıdığım için Yılmaz'ın yapısında böyle fevri çıkışlar olduğunu biliyordum. 'Olmasaydı iyiydi ama oldu işte bir kere,' falan dedi. Olay üzerine daha fazla konuşulmadı. Zaten o âlemde bir olay olup bittikten sonra üzerinde fazla ayrıntılı konuşulup yorum yapılmaz, kimse de 'ne oldu' falan diye fazla üstelemez, olan olmuştur..."

Bu olay Dündar Kılıç'ın dostluklarına ne kadar önem verdiğinin örneği olarak görülebilir. Ama uzaklardaki bir jandarma karakolunda tutuklu olan Yılmaz Güney'e ulaşma şekli, onun nerelerde kimleri tanıdığı, sorunları çözerken hafızasını ve ilişkilerini nasıl kullandığı üzerine de beni epey düşündürdü.

Yılmaz Güney 9 Ekim 1981'de Isparta Cezaevi'nden kaçıp yurtdışına çıkana kadar yedi yıl boyunca birçok hapishane dolaşacak, Dündar Kılıç da onu yalnız bırakmayıp, sık sık ziyarete gidecekti.

Dündar Kılıç o yılın sonunda bir kez daha ağlayacaktı. Çevresindekiler tarafından "Fırıncı İshak Amca" denilen ve çok sevilen babası İshak Kılıç 26 Aralık 1974'te ölmüştü.

Dokuzuncu Bölüm

ABİ İŞADAMI

“Öğüdünü Tuttum”

1975 yılı ortalarında bir gün, İlhan Selçuk’a Dündar Kılıç’tan yine telefon geldi. Ama bu kez hapishaneden arayıp ziyaretine çağırmak için aramamıştı, kendisiyle ilgili müjdeli bir haber veriyor ve Şişli’de açtığı işyerine davet ediyordu: “Ağabey öğüdünü tuttum. İşadamı oldum. Oktay Ağabey ile seni yeni kurduğum Cem Reklam’ın açılış törenine bekliyorum!” Hani Maltepe Askeri Cezaevi’nde İlhan Selçuk ona “Sen kendine bir iş kur, işadamı ol” demişti ya. Onu davet ederken bu sözü unutmadığını belirtme nezaketini de gösteriyordu. İlhan Selçuk hapishane arkadaşının bu inceliği karşısında çok duygulandı. Oktay Kurtböke’yi de alıp Cem Reklam’ın Şişli meydanında, eski tramvay durağının karşısındaki, bir apartmanın birinci katında bulunan bürosunun açılış kokteyline gitti.

Cem Reklamcılık Limited Şirketi dört ortak tarafından kurulmuştu: Dündar Kılıç, kardeşi İbrahim Kılıç, Sedat Çolak ve Karasulu Rüştü. Kurucu ortaklar konuklarını ağırlamak için dört dönüyorlar, peş peşe çelenkler ve kutlama mesajları geliyor, o yıllarda Türkiye’nin “bulunmayanları” arasında olan viski su gibi akıyordu.

Kokteylde kimler yoktu ki?

Bir yanda ünlü gazeteciler, yazarlar, foto muhabirleri ve bazı gazetelerin reklam müdürleri, bir yanda Cem Filmcilik’in Fikret Hakan, Tanju Korel gibi sözleşmeli starları, bir yanda yeraltı dünyasının Kürt İdris, Oflu İsmail, Oflu Osman gibi ünlü kabadayıları. Ve bir yanda da albay Fuat Dinçer ile MİT İstanbul Bölgesi eski yöneticilerinden emekli Şemsi Ülengin. Evet, yanlış okumadınız, Mehmet Eymür’ün az önce gördüğünüz raporlarında “Hamsi Fuat” ve “Şemsi Bey” adlarıyla geçen ve üst makamlara ihbar ettiği kişilerin ta kendileri!

Davetlilerin kompozisyonundaki karmaşıklığa bakınca, kumarhane açılışıyla işyeri açılışı karışımı gibi görünen bu ilginç tören, Dündar Kılıç’ın işadamı olmak uğruna içine düşeceği çelişkinin ve yaşayacağı ikilemin de aynası gibiydi. Düşünün ki, bir zamanlar “Biz hapisteyiz de apartman çalanlar neden dışarıda?” diye hakaretler yağdırdığı işadamlarının şimdi aralarına katılmaya çalışıyordu. Belki de gösterişli bir büro açmakla hemen işadamı olacağını sanmıştı, ama yılların kabadayısının kendisini iş

dünyasına kabul ettirmesinin öyle kolay bir şey olmadığı daha o açılış gününden belliydi. Bunu hemen oracıkta sezenlerden biri de İlhan Selçuk'tu:

"Şimdi, o açılışta tabii aynı zamanda Babıâli'nin reklam müdürleri de vardı. O reklam müdürlerinden adı lazım olmayan biri bana 'Yahu İlhan Ağabey, şimdi bu adam telefon edip de reklam isterse ben buna nasıl hayır diyeceğim,' demişti de çok gülmüştük."

İş âleminden reklam almasının kolay olmadığını Dündar Kılıç'ın kendisi de yaşayarak görecek ve şöyle diyecekti: "Dört yıl korkudan tek müşteri bile gelmedi. Anlaşarak ilan verdirmediler."[1] İş çevrelerinin bu direnişine karşın Dündar Kılıç başka bir yol buldu, gazinoların ilanlarını alacaktı. Kumar ve eğlence dünyalarının ne kadar yakın olduklarını daha önce görmüştük. Bunu herkesten iyi bilen Dündar Kılıç da eskiden haraç aldığı eğlence yerlerinden artık reklam almaya başlayacaktı! Böylece eskiden zora dayalı ve gizli olan bu büyük gelir kaynağı, artık gönüllü ve yasal bir ticari ilişkiye dönüşmüş oluyordu.

O zamanlar gazetelere en büyük ilanları eğlence yerleri verirlerdi. Bu reklamların hepsini kendisinde toplayıp "tekel" kuran Cem Reklam dev adımlarla büyüdü. Şişli'den Osmanbey'e Halaskârgazi Caddesi'ne taşındı. Dündar Kılıç öteki ortakların hisselerini de alınca Cem Reklam iki kardeşe ait bir aile şirketi oldu. 1980'li yılların başında bütün Türkiye'yi saran "bankerlik" furyası başlayınca, başta Banker Kastelli olmak üzere banker ilanlarını da Cem Reklam aldı.

Adını Kim Koydu?

Cem Reklam 1975'te kurulmuştu, ama adını kimin koyduğu, kuruluşundan tam 14 yıl sonra tartışma konusu olacaktı. 1989 yılı başında gazete sütunlarına yansıyan Dündar Kılıç-Erol Simavi söz düellosunun konularından biri de Cem Reklam'ın kuruluşuydu.

Şöyle ki;

Cem Reklam gazinolardan aldığı ilanları 4-5 yıl kadar *Hürriyet* gazetesine vermişti. 1980'lerin başında çıkan bir anlaşmazlık sonucu Dündar Kılıç'ın ilanlarını *Hürriyet*'ten çekip Mehmet Ali Yılmaz'ın sahibi olduğu *Güneş* gazetesine vermeye başlamasıyla da Erol Simavi ile araları açılmıştı. Dündar Kılıç 1984'te tutuklanıp dört buçuk yıl kaldığı askeri hapishaneden çıkınca başına gelenlerden sorumlu tuttuğu birçok kişiyi suçlayan demeçler verdi. Bu arada Cem Reklam nedeniyle *Hürriyet*'in sahibi Erol Simavi'yi de suçluyordu:

"*Hürriyet* gazetesi ile ticari bir ilişkimiz vardı. Senede 2 milyar tutarında reklam veriyordum *Hürriyet*'e. Bu reklam veren kuruluşlar iflasın eşiğine geldiler. Geçici olarak yüzde 50 indirim yapmalarını istedim. Amacım adamları iflastan kurtarmaktı, yani biz de kazancımızın yarısını feda etmek kaydıyla istedim bunu. Bunlar biz yapamayız dediler. Biz de *Güneş* gazetesiyle anlaşıp bu ilanları *Güneş*'e verdik. Bu yüzden bize düşman oldular."

Bu suçlamaları yanıtlayan Erol Simavi, Cem Reklam'ın kuruluşundan da söz ediyordu: "Bir gün yine bana geldi, iş istiyor. Aklıma şöyle bir şey geldi. Dedim ki, 'Sen her akşam gazinoların müşterisisin, bu gazinolar gazetelere ilan veriyor. Sana bir reklam ajansı kuralım; bu reklamlar senden geçsin.' Adını bile ben koydum: Cem Ajans. Bazı grafikerler aldırttım. Gazinolar dışında da reklam alabileceğini söyledim. Zamanla Kastelli'yi filan da aldı. Kastelli kaçtığında 60 milyonumuz da gitti beraber, ama o ayrı hikâye." Erol Simavi daha sonra eğlence sayfalarındaki indirimi kaldırmaları üzerine gazinocuların *Güneş* gazetesine gittiklerini, gazino reklamları kâğıt masrafını bile kurtarmadığı için buna sevindiğini söylüyordu.[2]

Dündar Kılıç bu sözlere şiddetle tepki gösterdi: "Kendisi iş bulma kurumu mu ki, ondan iş istedik? 1972 yılında Cem Madencilik var, 1972'de Cem Film, 1975'te Cem Reklam kuruldu. İsmini o verdiğini söylüyor, açık açık itham ediyor. Neyi anlatmak istiyor, niye yalan söylüyor?"[3] Bu söz düellosu başka konulara da sıçrayarak uzayıp gidiyordu. Zamanı gelince o konulara da değineceğiz. Biz şimdilik Cem Reklam'ın adıyla uğraştığımıza göre önce onu çözelim.

Ad konusunda Dündar Kılıç'ın haklı olduğu anlaşılıyordu. Çünkü, yakınlarından öğrendiğime göre Cem Maden ve Cem Film gibi Cem Reklam'ın adını da Dündar Kılıç'ın ortaklarından Sedat Çolak koymuştu. Dündar Kılıç, reklamcılık fikrini ise hapishanede Yahudi bir döviz kaçakçısı olan koğuş arkadaşının verdiğini söylüyordu.[4] Ama ne olursa olsun Cem Reklam kurulduğunda ilanlarını alan, kabadayı deyimiyle ona "yol veren", Dündar Kılıç'ın işadamı olma yolunda karşılaştığı tecrit zincirini kıran Erol Simavi'nin *Hürriyet* gazetesi olmuştu. Erol Simavi'nin aynı demecinde Dündar Kılıç'ı övdüğü yerler de vardı. Simavi'nin ortanca yeğeni Süleyman bir gün bir trafik kazası nedeniyle hapse düştüğünde Dündar Kılıç'ın iyiliğini görmüştü: "Yine Divan Oteli'ndeydim, baktım Dündar geldi, beni düşünceli görünce 'Ne var ağabey?' diye sordu. 'Yeğenim Sağmalcılar Hapishanesi'ne gidiyor bir kaza yüzünden; ağabeyim burada yok, ben karar vermek zorundayım,' dedim. Dündar kalktı, telefonun başına geçti, bir numara çevirdi. Karşısına çıkana neredeyse emir verir gibi bir şeyler söyledi ve bizim oğlanı derhal revire kaldırttı, odasına televizyon koydurttu, 'köfte yapın, pirzola yapın,' diye talimat verdi. İçki isteyip istemediğini sordu, 'İçmez,' dedim. Çocuk suçsuzdu, kısa bir süre sonra çıktı.

Dündar bazen dünyanın en bonkör insanı olabilir. Mesela bir gün İzmir'de karşılaştık. Yanımda henüz bizim İzmir müdürümüz olmamış olan Nedim Demirağ vardı. Dündar çıkardı cebinden 30 bin lira para verdi. 10-12 yıl önce bu çok iyi para. 'Lütfen git, pirinç, bulgur, sigara, kibrit, yağ al, şunu bunu al, Buca Cezaevi'ne götür,' dedi. 'Hiç Buca'da yattın mı?' diye sordum, 'Ağabey yatmadım ama kim bilir garibanlar neler çekiyordur,' dedi. O gün Nedim bir kamyon dolusu erzak götürmüş. Getirip 2 bin 500 lira iade ettiği için Dündar bozuldu, 'Onu da erzağa yatırsaydın,' dedi. Halbuki kamyon almamış."

Yeni Mekânı Hilton

Dündar Kılıç, bir zamanlar bir gece kalabilmek için olay çıkarttığı Hilton Oteli'ni artık kendine mekân edinmişti. İtibarlı dostlarını oraya davet ediyor, uzaktan gelen misafirlerini orada ağırlıyor ve gece kulübünde eğleniyordu.

Dahası da var, Dündar Kılıç Hilton'un Casinosu'na, yani kumarhanesine de ortak olmuştu! *Playboy* dergisinin onunla yaptığı röportajda şöyle diyordu: "Hilton'un kumarhanesini bile elime geçirdim. O Hilton'un kumarhanesinden hisseme düşen paranın yüzde 20'sini bir tarafa koysaydım şimdi en büyük zenginler içindeydim. Ama etrafımızdaki insanlar aç ve sefilken o paraları kendi kasamıza koyamadık, hastanelere, cezaevlerine, yoksullara dağıttık."[5]

Eymür ekibinin MİT'ten uzaklaştırılmasını sağladıkları Şemsi Ülengin'in emekli olduktan sonra Dündar Kılıç'ın Cem Reklam'ına müdür olduğunu ve Hilton'da misafir edildiğini daha önce söylemiştim. MİT'te yine aynı ekibin hışmına uğrayıp emekli edilenlerden biri de Hava Albay Faik Kelican'dı. Kelican 1960'lı yılların sonlarında Ortadoğu'da gizli bir görevdeyken deşifre olup Suriye istihbarat örgütü tarafından işkence görmüş ve tutuklanmış, Türkiye ile Suriye arasında casus takası sayesinde kurtulmuştu. Demirel'e yakınlığı ile de tanınan Kelican'ın yıldızı bir ara Demirel tarafından MİT müsteşarlığına düşünülecek kadar parlamıştı. Daha sonra MİT Diyarbakır Bölge Başkanlığı yaptıktan sonra Ankara Merkez'de Yurtdışı İstihbarat Daire Başkanlığı'na getirilmişti. Ama o sıralarda MİT'in en üst kilit makamları için süregiden çatışmada Nuri Gündeş yanlısı olduğu gerekçesiyle karşı ekip, yani Eymürler tarafından takibe alındı. Hakkında kadın kız meseleleriyle ilgili söylentiler çıkarıldı ve emekliliğini istemek zorunda bırakıldı.[6]

İki "Eymürzede" eski MİT yöneticisinden Şemsi Ülengin Cem Reklam'a müdür olmuş, Faik Kelican da onu ziyarete gelmişti. Sohbet sırasında Faik Kelican'ın anarşistlerden korktuğu için evine bile gidemediğini duyan Dündar Kılıç sordu: "Ağabey devlet seni korumuyor mu?" Kelican'ın belindeki tabancadan başka bir şeyi olmadığını gören Dündar Kılıç, gerisini şöyle anlatıyordu: "Cem Reklam'da Faik Bey'le konuştuğumuz günlerde ben Hilton'un kumarhanesini işletiyordum. Faik Bey durumunu anlatınca

derhal Hilton'da kendisine bir oda ayırttım ve 3 sene orada ağırladım. Kapısında bekledik, silahlı biri gelip vurmasın diye."[7]

Dündar Kılıç 1984'teki MİT sorgusu sırasında da devlete ne kadar saygılı olduğunu göstermek için Faik Kelican'ı korumasını örnek vermişti. Ama gözleri bağlı olduğu için kim olduğunu bilemediği MİT sorgucularından biri Mehmet Eymür'dü ve onun bu ilişkilerini çok iyi biliyordu, "Evet yanına iki tane de adam vermişsin" deyince bile Dündar Kılıç "tereciye tere" satmaya devam edecekti: "Şimdi ben Faik Bey'i korumak için bir-iki adam öldürseydim, sonra da 20 seneye mahkûm olsaydım, bu büyük fedakârlığım karşısında beni kim koruyacaktı?"

Dündar Kılıç'ın Hilton'un kumarhanesine ortak olduğu yıllarda "gizli" ortaklardan birinin de İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı olduğu öne sürüldü. Olay *Hürriyet* gazetesine de yansıyınca kumarhane zamanın Turizm Bakanı Barlas Küntay'ın müdahalesiyle Valilik tarafından kapatıldı. Şükrü Balcı bu iddiaları reddetmiş, bu kumarhanenin kapatılmasına kendisinin etken olduğunu söylemişti.[8]

Dündar Kılıç kapatma kararını kendisine karşı yapılmış bir hareket olarak görüyordu: "Hilton'un kumarhanesini ele geçirmiştim, Barlas Küntay, İstanbul Valisi, Şükrü Balcı geldiler kapattılar. Ben de bunlara dedim ki 'Yahu İtalyanlar burayı 15 yıldır çalıştırıyordu bir şey demeniz de, biz elimize geçirdikten sonra niye kapadınız?' Ben bunların hepsine isyan ettim, ileri geri konuştum."[9]

Dündar Kılıç'ın Hilton'a sık sık yemeğe davet ettiği ünlü dostlarından biri de İlhan Selçuk'tu ve bana şunları anlattı:

"Hilton'a beni devamlı çağırırdı. Hapishane arkadaşıydık, askerlik arkadaşlığı gibi koğuş arkadaşlığı da hiçbir zaman unutulmaz ve o insanların dayanışması da doğaldır. Ama *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarıyım ya, Dündar'ın bir davetine gittiğim zaman 'Yahu İlhan Selçuk nasıl olur da böyle birisinin, işte mafya, kabadayı falan birinin yanında, Hilton'da aynı masada oturuyor, konuşuyor,' falan diyenler oluyordu. Ben böyle şeylere hiç aldırmazdım ve çağırdığı zaman da giderdim. Hapishane arkadaşlığında ölçüler başkadır. Ölçü diye bir şey var. Yani Dündar'la gerçekten karşılıklı güven üzerine sınırları belli bir dostluğumuz vardı,

sınırları belli tabii. Hayatında hiçbir zaman da benden en küçük bir şey talep etmedi.

Hilton'a bir davetine gidişimde gayet aklı başında üç-dört tane de hanım vardı. Bir-iki arkadaşı da yanında. Şimdi bunlar öğretmen, müzisyen falan. Baktığın zaman yani çok saygın hanımefendiler. Ona göre de konuşuluyor ve ona göre de davranılıyor. Yani Dündar Kılıç dediğiniz zaman ille de bir tarafta böyle bir seviyesizlik, bir efendim pislik falan böyle bir şey kesinlikle yoktu. Benim tanıdığım ve çevresinde epey oturup kalktığım Dündar'da böyle bir şey görmedim. Sözü sohbeti yerindeydi, hali tavrı da gayet efendiydi."

Ev Hali

Biraz araştırınca, o gece Hilton'daki yemektekilerden müzisyen olan hanımın Dündar Kılıç'ın bir süre sonra evleneceği Ayten Tekalp, öğretmen olanın da onun konservatuvardan hocası olduğunu öğrendim. Çanakkale'den İstanbul'a konservatuvarda Klasik Türk Müziği öğrenimi yapmaya gelmiş olan Ayten Hanım Dündar Kılıç'la bir arkadaşının kocasının yakın dostu olması vesilesiyle tanışmıştı... Akşamları hepsi birlikte çıkmaya başladılar. Kısa süre sonra da evlenerek Teşvikiye'ye yerleştiler. Dündar Kılıç'ın ölümüne kadar birlikte oturacakları Nişantaşı'ndaki daireye 1978'de taşındılar. O zamana kadar babaannesiyle kalan Uğur'u da yanlarına aldılar. Uğur Kılıç Günaydın Koleji'ni bitirdikten sonra Rüştü Uzel Kız Meslek Lisesi'ne başladı.

İşadamlığına yeni adım atmış olan Dündar Kılıç, yerleşik bir aile düzenini de nihayet, 40 yaşına geldiğinde kurabilmişti.

Ayten Kılıç ile Nişantaşı'ndaki bu evde görüştüm. Salonun iki duvarı yerden tavana fildişi renkli ve camekânlı, rafları kitap dolu kütüphane ile kaplıydı. Nereye baksanız Dündar Kılıç ile ilgili bir anı görüyordunuz. Ayten Hanım'ın eşine yazdığı şiir, çevresi fotoğraflarla süslenmiş bir pano üzerine geçirilmiş ve bir duvara asılmıştı. Biri apartman girişini, öteki dairenin kapısını gösteren iki güvenlik kamerası ekranı tavandan size

bakıyor, görüşmeyi yaparken gözünüz ara sıra oraya takılmadan edemiyordu.

Ayten Hanım eşinin mektuplarını bir klasörde toplamıştı. Hapishanelerden, ayrı yerlerde oldukları zamanlarda yazılmış mektupların çoğu “ikimiz de insanları severiz,” diye bitiyordu.

Sözlerine “Hayatımızın 25 yıla yakın zamanı bu evde geçti. Şu sokaktan geçen birini çevirip sorun, size Dündar’ı anlatır,” diye başladı. Ben sevdiği şeyleri, zevklerini sorunca devam etti: “Sebze yemeklerini severdi, komposto sevmesi meşhurdu, yemeklere kimyevi maddelerin girmesini istemezdi, tereyağıyla yaptırırdı. Sofrası her zaman açıktı. Gün başladığından bitene kadar sofrası açıktı. Sevdiği yemekler karalahana dolması, bezelye, evde pişmiş börekti. Etli barbunyayı da severdi ama etlerini ayırırdı. İçki sevmezdi, herhangi bir toplulukta olursa içerdi. Evde ayran veya sıkılmış portakal suyu içerdi. Hiç vazgeçemediği şey ise çaydı.

Eğitime ve kitaplara çok düşkündü. O öldükten sonra bile Türk Eğitim Vakfı’ndan teşekkür mektupları gelmeye devam ediyor, ‘Yardımlarınızla okuyan öğrencilerden falanca mezun oldu ve şu üniversiteyi kazandı,’ diye yazıyorlar. Bizim okula (Ayten Kılıç’ın Kadıköy tarafındaki çocuk yuvası) her gelişinde çocuklara hediyeler getirirdi. Sıkıntıda olan ailelerden para almazdı. Şimdi burada olsa bunları söylediğime kızardı; müstahdem olarak çalıştırdığı herkese bir ev almıştır. Aydın bir insandı. Mektuplarında okunacak kitaplar tavsiye ederdi. Son zamanlarda gözünün rahatsızlığı arttığından ben ona kitap okurdum. En sevdiği kitap *Sinekli Bakkal*’dı. Cemal Süreya’yı çok severdi. Basının tanıttığı Dündar Kılıç ile gerçek Dündar Kılıç arasında dağlar kadar fark var. Onu tanımak için onunla yaşamak lazımdı. ‘Dündar Kılıç-İstanbul’ diye mektuplar gelir, bizi bulurdu.”

Ayten Hanım tam bu son cümleyi söylediğinde, görüşme sırasında orada bulunan Dündar Kılıç’ın kız kardeşi Celile Hanım söze karıştı: “Postacının çocuğunun ayağına protez takılacakmış, ağabeyim ona 250 bin liralık çek vermişti. Ağabeyim bir suçtan tutuklanınca, çek defterinde postacının adını görüp onu da emniyete çağırdılar. Postacı şöyle demişti; ‘Abi için ifade vermeye gitmiştim. Beni sorguya çektiler, bu parayı niye aldın, sana rüşvet mi verdi falan diye sordular. Ben de evet güzel mektuplar götüreyim diye rüşvet verdi dedim.’” “Onun anlattığı anılardan “tuhafiyeci dükkânındaki

sahte Dündar Kılıç" olayını sizlere daha önce aktarmıştım. Celile Hanım'ın o günkü sohbette aktardığı birkaç anı daha oldu, onları da yeri gelince anlatırım.

Ayten Kılıç'a gitmeden bir gün önce avukat Muhittin Yüzüak'la görüşmüştüm. Birçok konuyu konuştuğumuz uzun sohbet sırasında bir ara babaları çok yakından tanıyan biri olarak özel hayatları hakkında şöyle demişti: "Bu baba olarak geçen insanların üstü biraz kazındığı zaman altından vicdanlı, merhametli, insanlara gözyaşı dökenlerin çoğunu gördüm. Adamı toplum gaddar, vicdansız, öldüren, kıran bir adam olarak tanıyor, fakat adama bir yaklaş, aile hayatını tanı, adamın şu üstündeki zırhı bir kazı, altından vicdanlı, insanlara ağlayan, merhametli bir adam çıkıyor. Aralarında cebindeki harçlığını bile başkalarına verenler var."

Dündar Kılıç'ın 22 yıl yaşadığı Nişantaşı'ndaki evinden çıkarken bu sözleri bir daha hatırladım.

Onun ev halini bitirmeden önce eklemem gereken bir nokta daha var. Hatırlarsanız hikâyemizin başlarında Sarı Veli ve Kürt Cemali olaylarının tanıklarından Mehmet Kuyumcu'yu bulduğumda bir sürprizle karşılaştığımı söylemiştim. Mehmet Kuyumcu'nun eşi Leman Hanım, Ayten Kılıç'ın halası çıkmıştı ve onun anlattıklarını yeri gelince aktaracağıma söz vermiştim. İşte şimdi yeri geldi ve sözümü yerine getiriyorum.

Türk tiyatrosunun duayenlerinden Muhsin Ertuğrul, Leman Hanım'ın dayısı oluyordu, annesi ile baba bir anne ayrı kardeştiler. Yani Muhsin Ertuğrul Ayten Kılıç'ın da babasının dayısıydı.

Ayten Hanım konservatuvar öğrenimi için İstanbul'a gitmek üzere Çanakkale'den ayrıldıktan sonra Leman Hanım yeğenini bir daha uzun yıllar görmedi. Kendisi de Ankara'ya yerleşmişti.

Yeniden bir araya gelmeleri Ayten Kılıç'ın halası ile eniştesini 1977'de İstanbul'a davet etmesiyle gerçekleşebildi. Gerisini Leman Kuyumcu anlatsın:

"Biz de zaten Kuzguncuk'ta oturan kızımızı ziyarete gitmek istiyorduk, iyi bir vesile oldu, kalktık İstanbul'a, kızımıza gittik. Ayten ile telefonlaşınca Dündar bizi Hilton'da misafir etmek için çok ısrar etti, ama biz kızımızın yanında kalmak istemiştik. Bunun üzerine Ayten oraya arabasıyla gelip bizi aldı ve şoföre 'Bizi iyi bir lokantaya götür,' dedi. Yemekten sonra Hilton'a geldik. O orada indi, bizi arabayla Kuzguncuk'a yolladı.

İlk görüşmemiz bu kadar olmuştu. Ama ondan sonra artık çok sık görüşür olduk. Bu gidişlerimizden birinde Ayten bizim oğlumuza bir kız beğendiğini söyledi. Kızın babası Dündar'ın hapis yattığı askeri cezaevi müdürü olan Hamdi Albay'mış. Ölmeden önce Dündar'a 'Kızım sana emanet,' demiş. Dündar da albayın kızına sahip çıkmış. Daha sonra nişan yapmaya gittik. O albayın hanımı Selimiye Orduevi'ni tutmuştu, nişan orada yapıldı. Oğlumuzun o albayın kızıyla resimleri hâlâ durur bende, defterlerin içinde. Nişan sırasında Dündar bana 'Hala Hanım Seyfi'yi ben evlendiririm, her masrafı bana ait,' demişti. Ben 'Ne münasebet' deyince de, 'Yedi kat ellere yapıyoruz, size mi yapmayacağız' demişti. Gerçekten de Dündar'ın orada herkese hayrı vardı, hizmetçisinin çocuklarına kadar evlendiriyordu. Sonra kısmet değilmiş, nişan bozuldu evlenemediler. Bir keresinde de evlerinin karşısındaki otelde kaldık. Uğur sabahları gelip bizi 'Haydi kahvaltıya,' diye çağırırdı."

Leman Hanım'ın söyleyecekleri bittiğinde Mehmet Kuyumcu söze girmiş ve şunları eklemişti: "Hanımlar evde olunca ben de Cem Reklam'a gidiyordum. Halaskârgazi Caddesi'ne. Dündar'ın öyle bir karakteri vardı. Hanımı benim hanımın özbeöz yeğeni olduğu halde Dündar yokken ben evde oturamazdım, kadınların içinde erkek oturmazdı. Kendisi varsa karısı da kızı da normal otururlardı. Benim hanımla Ayten bir yere gitse beni alır, yahut ben evdeysem araba yollar beni aldırırdı. O zamanki delikanlılığın da raconuydu. Evli olanın evine erkek tek başına gitmezdi, karısıyla gitmeliydi."

Sıraya Dizilen Gardiyanlar

Dündar Kılıç o sıralarda tutuklanıp yine Toptaşı'na götürülmüştü.

Bu onun sivil hapishanelerdeki son "misafirliği" idi. Çünkü bundan sonra hemşehrileri ve akrabaları olan Doktor Ahmet Sevim Devrim ve Profesör Doktor Kaya Çilingiroğlu'nun[43] verecekleri raporlar sayesinde bir daha cezaevine girmeyecekti.1984'teki MİT sorgusu sırasında, Dündar Kılıç'tan

son 7 yıl hiçbir cezasının infazının yapılamamış olmasının “hesabı da” sorulacaktı!

43 İşadamı Kaya Çilingiroğlu’nun babası, Hülya Avşar’ın eski kayınpederi.

Dündar Kılıç’ın sivildeki bu son hapisliğini de, o sırada Toptaşı’ndaki siyasi tutuklulardan İrfan Yavru anlattı:

“İYÖD (İstanbul Yüksek Öğrenim Derneği) davasından yönetici olarak 1975’te tutuklanmıştım. DGM’de yargılandığım için, DGM’ler kalkana kadar 2 yıl Toptaşı’nda kaldım. Toptaşı bir tutukeviydi, bu yüzden ceza alanlar başka hapishanelere naklediliyor, gelen giden çok oluyordu. Bunlar arasında Mihri Belli, Tektaş Ağaoğlu gibi yazarlar da olmuştu.

Dündar Kılıç Toptaşı’na 1976’da getirildi. Sanırım bir yaralamadan, *Son Havadis* gazetesinin bir yazarının ayağından vurulmasından gelmişti. Dündar Kılıç’ın oraya gelmesi de oldukça olaylı olmuştu; Sağmalcılar’da, Paşakapısı’nda onu istememişler, sonunda pazarlıkla geldiği Toptaşı’na korumasıyla birlikte girmişti. Bizler iki ana koğuşta kalıyorduk. Müdür odasının yanında, kapalı olan bir koğuş onun için özel olarak açıldı. 27 Mayıs zamanında DP’liler orada kalmış, o zamandan beri kullanılmamış. O koğuşta birkaç kişi kalıyorlardı, biz ancak havalandırmada karşılaşabiliyorduk. Genellikle müdürün makamına gider orada otururdu. Zaman zaman geceleri dışarı çıktığı da oluyordu. Diğer adli tutukluların üzerinde büyük bir otoritesi vardı. Haftada bir kez halden kamyonla yiyecek getirtirdi. Bizimle karşılıklı saygıya dayanan bir ilişkisi oldu. Aralık 1976’da biz tahliye olduğumuzda o hâlâ yatıyordu. Bizim avukatımız Orhan Apaydın’dı, ama onu da tanıyordu. Kürt İdris’in ziyarete geldiğini duyardık. Kızı Uğur’u getirirlerdi, 10-11 yaşlarında küçük bir kızdı.”

Aynı dönemde orada kalan, ama adını vermek istemediğim bir arkadaşımın da Dündar Kılıç ile ilgili çok ilginç anıları vardı:

“1976’nın sonu 77’nin başıydı. O gelmeden önceki cezaevi müdürü vekâleten orada duruyordu, o gelince bu müdür vekili gitti, emekli bir müdür yeniden tayin edildi. Dündar Kılıç’ın çok eski bir tanıdığıydı ve onu oraya Dündar Kılıç’ın tayin ettirdiği söylenirdi. Zaten Dündar Kılıç sıklıkla müdürün odasında bulunuyordu ve onun koltuğunda oturuyordu. Bunu ben de birkaç kez gördüm. Benim bir ziyaretçim gelmişti, idare binasının bir kenarında açık görüş yapıyorduk. Dündar Kılıç yanımıza gelip, ‘Burada rahat değilseniz sizi misafirinizle birlikte müdür odasına alalım, daha rahat

konuşursunuz,’ demişti. Hal boşalır cezaevine gelirdi, küfelerle meyveler, balıklar. Mahkûmlar memnundu.

Dündar Kılıç’ın tavırları mafya babası olmaktan çok kabadayı gibiydi. Bununla birlikte ona karşı takınılacak tutum siyasi tutuklular arasında tartışma konusuydu. Bazı gruplar, özellikle de MLSPB (Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği) gibi silahlı eylem yanlısı olanlar ona daha yakın davranıyorlardı, anlattıklarını dinliyorlar, sohbetlerinden çok hoşlanıyorlardı. Benim mensup olduğum örgüt ise mafyaya karşı mesafeli davranmak kararındaydı, bu yüzden benim çok fazla ilişkim olamadı. Ama ben orada idam talebiyle yargılanan iki kişiden biri olduğum için Dündar Kılıç bana çok yakınlık gösteriyordu. Daha ilk tanışmamızda bana ‘Problem değil, idam verirlerse seni kaçırırız,’ demişti. Zaten geceleri çıkıp gezip geldiği biliniyordu. Hatta bir gece siyasi tutuklulardan birini de çıkarıp kulübe götürdüğü dedikodu olarak söyleniyordu. İlhan Selçuk’u ne kadar sevdiğini anlatırdı. Bir keresinde Şadi Alkılıç ziyaretine geldi.

O sırada çay ocağının işletilmesi bizdeydi, ben de geceleri 12’ye kadar çalışırdım, koğuşlara tepsiyle çay götürürdüm. Dündar Kılıç’ı bir kez koridorda gardiyanlara para dağıtırken gördüm. Gardiyanlar asker gibi sıraya girmişlerdi, Dündar Kılıç elinde bir deste para, önlerinden geçerken sırayla hepsine teker teker veriyordu. Sonradan bu işi neden böyle ortada yaptığını biraz düşündüm, çünkü gardiyanları teker teker koğuşuna çağırıp kimseye göstermeden gizlice de verebilirdi. Bence bunun amacı gardiyanlardan her birinin ötekine ne kadar verildiğini görmesiydi, çünkü kimine az, kimine çok veriyordu, böylece hangisinin hizmetinden memnun olduğunu, hangisinden memnun olmadığını göstermiş oluyordu.”

Dündar Kılıç Toptaşı’nda iken, 7 Mart 1977’de, akrabalarından Nurullah Çınar’ın, Savcı Kemal Şimşek’i (Marlon Kemal) öldürdüğü haberi geldi.

“Bir Oturuşta Bir Tepsi Baklava Yerdi”

Marlon Kemal’i Oflu Osman’ın çalıştırdığı Emek Kulüp’te öldüren Nurullah Çınar’ı kimilerine göre Dündar Kılıç, kimilerine göre Oflu İsmail

azmettirmişti. Oflu İsmail konusuna daha sonra geleceğim, ama Dündar Kılıç olay sırasında hapisteydi. Nurullah Çınar da cinayeti kendi başına tasarlayıp işlediğini söyleyince hukuki açıdan araştırılacak "azmettiren kim?" şeklinde bir soru kalmamıştı. Nurullah Çınar'ın 22 yıl ceza almasıyla dava kapanmıştı.**10** Ama basın için kapanmadı ve "Nurullah Çınar'ı Dündar Kılıç mı azmettirdi?" sorusu zaman zaman hep sorulageldi.

Ben bu olayla ilgili olarak daha önce de ara sıra başvurduğum yöntemi kullanacağım, söylenenleri ve resmi yazıları yorumsuz olarak alt alta sıralayıp değerlendirmeyi size bırakacağım.

Önce Marlon Kemal kimdir, Dündar Kılıç ile nereden tanışır onu görelim.

Oflu olan Kemal Şimşek, bir zamanlar gazetelerin "Hayali Haliç cinayeti" adını verdikleri maktulü yaşayan (!) bir cinayetin cinayet olmadığını aydınlatması, bir milletvekilini dövmesi ve Türk Ceza Kanunun 141, 142 ve 146. maddelerinin kaldırılması hakkında görüş bildirmesi ile tanınmıştı.**11** Ama asıl ününü kabadayılığı ile yapmıştı. Eyüp Savcısı iken kabadayıların gittiği kumarhanelere ve gece kulüplerine gidip kumar oynuyor, kulüp açılışlardan mano alıyor, polis baskınlarında kabadayıların tabancalarını saklıyordu. Hakkındaki söylentiler ve çıkardığı olaylar çoğalınca Eskişehir Savcı Yardımcılığına atanıyor, ama doktor raporu alarak yine İstanbul'a geliyordu. Marlon lakabı takılmasının nedeni, o tarihlerde Marlon Brando'nun bir filmde boksör rolü oynaması yüzünden tipi ona benzeyen kimselere Marlon denmesiydi.44 Kemal Şimşek de boksör burunlu olduğundan bu lakapla anılıyordu.

44 Yeraltı âleminde artist isimleri de lakap olabiliyordu. Örneğin 1999 yılı sonunda öldürülen ülkücü baba Nihat Akgün'e de Al Pacino deniyordu.

Yönetmen Feyzi Tuna cinayetten beş yıl kadar önce Dündar Kılıç ile Marlon Kemal'i bir rastlantı eseri birlikte görmüştü: "Yeniköy Carlton Oteli'nde bir arkadaşımı ziyarete gitmiştim. Akşam olmak üzereydi. İskeleye çıkayım da biraz yürüyeyim dedim. L harfi şeklindeki iskelenin köşesinde iki kişi konuşuyordu. Tam iskeleye çıkacağım, takım elbiseli kravatlı iri yarı iki kişi yolumu kesti. Oldukça nazik ve kibar bir şekilde 'Efendim, mümkünse, sizin için çok önemli değilse burada yürümeseniz,' dediler. Yaz sıcağında bunların takım elbise giymiş olmalarından zaten huylandığım için ileride konuşmakta olan kişilere daha dikkatle baktım; birini tanıdım, Dündar Kılıç'tı. Ben bir adım daha atınca artık koruma

olduklarına kanaat getirmiş olduğum takım elbiselilerden biri ‘Efendim sohbet edenler pek rahatsız edilmek istemiyorlar,’ dedi. Ben bir gömlek bir pantolonlayım, biraz da sinirlenerek ‘Bakın silahım falan yok, burası halka açık bir yer, konuşanlar rahatsız edilmek istemiyorlarsa daha tenha bir yerde, otelin bir odasında görüşsünler,’ dedim. Tartışmayı gören Dündar Kılıç uzaktan eliyle ‘Bırakın geçsin’ gibilerinden bir işaret yaptı. Yanından geçerken selam verip, iskelede bir tur atıp döndüm. Yanındaki kişiyi tanımıyordum. Öldürüldükten sonra gazetelerde resimleri çıkınca tanıdım ki, o kişi Eyüp Savcısı Marlon Kemal’di.”

Dündar Kılıç’ın anlattığı Kemal Şimşek: “Marlon Kemal’i biz okuttuk. Elimizde büyüdü. Savcı olduktan sonra işi gangsterliğe döktü. Örneğin, ‘Kumarda kaybettim, şu kadar ver, şu gün getireceğim, getirmezsem Dündar Kılıç’tan al,’ diyor. Kumarhanelerde oynuyor; kaybederse vermiyor, kazanırsa alıyor. Polisleri dövüyor, kırk elli polisi sakatladı. Kolunu, ayağını sakat yaptı. Kemal güçlü kuvvetli. Sabah kahvaltısında on biftek, yirmi yumurta yiyen bir adam.”[12]

İbrahim Kılıç’ın bana anlattıklarından: “Trabzonlu olduğu için Abi talebeyken destek olmuş ona. Savcı olduğu zaman Eskişehir’den gidip geliyordu. O bir savcı değil de eşkıyaydı sanki. Kaba kuvveti çok olan, bir oturuşta bir tepsi baklava yiyen güçlü kuvvetli Herkül gibi bir adamdı. Savcı olduğu halde bütün kumarhaneleri gezer dolaşırdı. Kazandığı zaman alır cebine koyar parayı, kaybettiği zaman ‘Ulan ben savcıyım, kimseye on lira borcumu ödemem,’ derdi. Yani önüne gelene kaba kuvvetle, yumrukla, tokatla, silah kullanmadan delikanlıları dayaktan geçirirdi. En sonunda bizim bu Nurullah Çınar yeğenimizi dövüyor, çocuk canını zor kurtararak kaçıyor. Yaptığı pisliklerin bini bir paraydı, yani bütün İstanbul olduğu gibi rahatsızdı bundan.”

Şimdi de Dündar Kılıç’ın avukatlarından Cengiz Kayıtmazer’in bana anlattığı kadarıyla Nurullah Çınar’ı tanıyalım: “Nurullah Çınar 1951 doğumludur, Sürmenelidir ve Dündar Kılıç’la akrabadır. Kasımpaşa, Halıcıoğlu’nda otururdu. Ben de Kasımpaşalıyım, küçüklükten tanışırız, ortaokul arkadaşımdır. 1991’de onun vasıtasıyla Dündar Abi’nin ve ailenin avukatı oldum. Nurullah 17-18 yaşındayken bir adam öldürmüştü. Hasköy pazarında ablası taciz edilmiş, münakaşa sırasında bıçakla cinayet işlemişti. Bu olaydan 15 yıl ceza almış, 1974 affıyla çıkmıştı.

Marlon Kemal olayından 22 yıl ceza aldı. 1981 yılında cezaevinden firar etti. 1994'te silah yakalattı, infazı yanınca 1999'a kadar yattı. Bayrampaşa Cezaevi'ndeyken kansere yakalanmıştı. 16 Ağustos 1999 günü tahliye oldu. O gün bana 'Hem o kadar hapis yattım, hem de kanser oldum,' diye dert yanmıştı, ben de ona 'Beterin beteri var,' demiştim, aynı gece büyük deprem meydana geldi.

25 Temmuz 2000 tarihinde kanserden öldü, Halıcıoğlu mezarlığına defnedildi. İlknur, Öner, Öznur adlarında üç çocuğu var."

"İnsan Hem Savcı, Hem Kabadayı Olmaz"

Marlon Kemal olayı Dündar Kılıç'a 1984'te götürüleceği MİT'te de sorulacak, o da MİT sorgucularına verdiği ifadesinde olayı ayrıntılarıyla anlatacaktı. Bu bakımdan, cinayetin öncesini onun MİT ifadesinde anlattıkları ile Haziran 1990'da *Playboy* dergisine söylediklerini birleştirip özetleyerek aktarıyorum:

"Nurullah Çınar benim akrabamdır. Kemal ise hem Nurullah ile, hem benimle görüşürdü. Önceleri Nurullah'la aralarında bir düşmanlık yoktu. Ne olduysa bir borç olayından sonra oldu.

Marlon Kemal Eskişehirli bir aileye 220 bin lira borç vermiş, sonra senette tahrifat yaparak 220 bin liralık alacağı, 2 milyon 200 bin liraya çıkarmış. Borçlular itiraz etmeye cesaret edemediklerinden bunun bir buçuk milyon lirasını bin bir güçlükle ödemişler. Marlon hak etmediği alacağın kalan 700 bin lirasını almak için ailenin Levent'teki evine giderken Nurullah'ı da yanına almış. Adam istediği yedi yüz bin lirayı bulamadığını belirterek borcu affetmesi için Kemal'e yalvarmış. Merhamet bir yana, aksine öfkelenen Kemal, karısının gözü önünde adamı evire çevire dövmüş. Alacağına karşılık da kadının kürkünü rehin olarak almış. Nurullah bu haksızlığa dayanamayarak Kemal'den önce evi terk etmiş. Kemal, Nurullah'ın arkasından araba ile yetişip onu arabaya almış ve 'Sakın bu işi Dündar Ağabey'e söyleme,' demiş. Ama Nurullah olayı bana anlatmazsa ihanet olacağını düşündüğünden gelip anlattı.

Marlon Kemal bu arada Beyoğlu’ndaki İmparator Oteli’nde kadın satan bir Ermeninin ricası üzerine otelin oraya dadanan bitirimlerden korunmasını üstlenmişti. ‘Bundan böyle bu otele bitirim taifesinden hiç kimse velev küçük su dökmek maksadıyla dahi girmeyecek! Girerse kemiklerini kırar ve dahi macun gibi duvara sıvarım ki, İstanbul’un bütün boyacıları üç gün üç gece raspa etse duvardan kazıyamaz,’ demişti. Cinayet günü Nurullah o otele gidiyor. Marlon da benden gizlemesini istediği olayı Nurullah’ın bana anlattığını duymuş. Niye anlattın diye Nurullah’ı Ermeninin otelinde kadınların önünde dövüyor. Güzel bir dövüyor. Bu dövme olayından bir saat sonra da Şefik, İbrahim ve Nurullah üçü gidiyorlar, bunu bir yerde sıkıştırıyorlar, bir kumarhanede ve Nurullah Kemal’i vuruyor. İnsan hem savcı, hem kabadayı olmaz. Kemal bu sonunu kendi istedi. Olayla benim yakından uzaktan bir ilgim yok. Olsaydı, gene olanları söylediğim gibi bunu da söylerdim, bir şey fark etmezdi çünkü. Ama ilişkim yok bu işle.”

Dündar Kılıç’ın anlattığına göre, kadınların önünde yediği dayakla delikanlılık onuru kırılan Nurullah Çınar, belinde tabancasıyla Emek Kulübü’ne girdiğinde, Marlon Kemal oynadığı oyundan kalkıp telefon etmek üzere müdüriyet odasına gidiyordu. Nurullah Çınar da onun arkasından gitti ve...

Cinayetin nasıl işlendiğini Nurullah Çınar’ın mahkeme zabıtlarındaki ifadesinden öğreniyoruz:

“Müdüriyet odasına girdiğimde telefonda bir numara çeviriyordu. Belimdeki toplu tabancanın dışarıda bulunan kabzasını görünce, ‘Ne ulan, beline topluyu koymuşsun? Kovboy mu oldun pezevenk?’ dedi. Ben de ‘Bu şekilde konuşma ağabey,’ dememe kalmadı ki silahını fora etti. Onun silahı şarjörlü, benimki topluydu. O namluya mermi sürmeden ben tetiğe bastım. Henüz iki-üç el ateş etmemiştim ki, onun da silahı patladı. Ama bana isabet ettiremedi.”[13]

Nurullah Çınar polise gidip teslim oldu. Dündar Kılıç hakkında herhangi bir soruşturma yapılmadı, sadece tanık olarak dinlendi. Mahkemede “Sevdiğimiz bir kardeşimizdi, neden öldürüldüğünü ben bilemem,” dedi.

Dündar Kılıç’ı iyi tanıyanlar onun sözlüğünde sevmediklerini nitelemek için değişik kategoriler olduğunu söylerler. Pek sevmediklerine “iyi bir kardeşimiz”, hiç sevmediklerine “karı pezevengi”, nefret ettiklerine ise

“şerefsiz” dermiş. Demek ki Marlon Kemal “pek sevmedikleri” kategorisine giriyordu!

“Ha 43, Ha 45 Ne Fark Eder”

Turhan Temuçin, olaydan bir yıl kadar sonra İstanbul’da Bebek Gazinosu’nda birlikte eğlenirlerken Dündar Kılıç’a Kürt Cemali ve Marlon Kemal olaylarını sormuştu. Dündar Kılıç da ona çok ilginç bir yanıt vermişti: “Söylentilere göre ben 43 kişiyi öldürmüş veya öldürtmüş bir kişiyim. Öyleyse bunları niye saklayayım. Cemali ile 44 olur, Marlon ile de 45 olur, ne fark eder. Ama ikisinde de benim bir suçum yok.”

Bebek Gazinosu’nda beraber olmalarının öncesi de şöyleydi: Yılmaz Güney Kayseri Cezaevi’nden İzmit Cezaevi’ne getirilmişti. Dündar Kılıç ile Turhan Temuçin de ziyaretine gitmeyi kararlaştırmışlardı. Dündar Kılıç İstanbul’dan, Turhan Temuçin Ankara’dan gelecekti ve İzmit’te buluşacaklardı.

Turhan Temuçin anlatıyor: “Önce ben gitmiştim, Dündar daha gelmemişti. ‘Yılmaz’ı göreceğim,’ dedim, çağırdılar. Karşı karşıya açık görüş ama herkesin birlikte olduğu kalabalık bir yerde oturuyoruz. Az sonra Dündar bir geldi, müdür odası açıldı, bizi müdür odasına aldılar. Dündar’ın hapishanelerinden biri İzmit’tir, kral gibidir orada. Müdür odasında konuşuyoruz. Yılmaz’ı ben sağlığı açısından Ankara’ya aldırmayı düşünüyordum, yani bana yakın olur, benim kontrolümde olur, hatta yarı açığa da aldırabiliriz. Dündar da İstanbul’u, Toptaşı’nı düşünüyordu, ona yakın olması, emniyetini sağlaması bakımından. Fakat Yılmaz son derece ikna kabiliyeti olan bir adam, ‘Ağabey ben Ada’ya gitmek istiyorum’ dedi. Yani İmralı’ya gitmek istiyordu. ‘Bunu yaptırabilir misin?’ dedi. ‘Yaptırırım,’ dedim. Adalet Bakanlığı’nın İnfaz İşleri Genel Müdürü Veli Devecioğlu arkadaşımdı. Ankara’ya dönüşümde onu bulup konuşmuştum, Devecioğlu da ‘Hocam adam oradan kaçar maçar,’ demişti. Ben de onun üzerine ‘Sen biliyor musun ki, Yılmaz bizi İzmit’te dışarıya kadar uğurladı, jandarma falan da yoktu. kaçacak olsa alıp götürürdük, Yılmaz. kaçmaz.

Ama bunu söyledim diye sakın cezaevi görevlilerine bir şey yapma,' dedim. 'Söz,' dedi. Yılmaz önce Toptaşı'na, oradan da İmralı'ya nakledildi.

İzmit'e dönecek olursak, Yılmaz gerçekten de bizi dışarıya kadar uğurlamıştı. İzmit Cezaevi anayolun üstündedir. Arabalarımızı anayola park etmiştik. Yılmaz da bizi arabalarımızın yanına kadar yolcu edip vedalaşmıştı.

Ben Ankara'ya dönmeden önce Dündar ille İstanbul'a gideceğiz diye tutturdu. Gittik. İlk önce Şişli'deki işyerine uğradık. Oradan da Bebek Gazinosu'na gideceğiz. Ben de Zeki Müren'i hayatta hiç dinlememişim. İlk defa ve son defa orada dinledim. Hemen telefon ettiler, muazzam bir masa kuruldu tabii. Oturduk yiyoruz, içiyoruz. Zeki çıkana kadar sahneye gelen her sanatçıya benden çiçek gidiyor, adım okunuyor, benim haberim yok. 'Doktor Turhan Temuçin'e teşekkür ederiz' falan filan diyorlar sahneden. Tabii bunları benim adıma Dündar gönderiyor, bana çaktırmadan. Biraz sonra garson geldi, 'Bunu size gönderdiler' dedi, bana bir puro getirdi. Ben de puro sevdiğimi bilen kim diye sağa sola bir baktım ki, eski Devlet Bakanı İsmail Hakkı Birler. O dönem milletvekili seçilememişti. İş Bankası Yönetim Kurulu Üyesi veya Başkanıydı. Onlar da Yönetim Kurulu toplantılarını İstanbul'da yapıyorlar ya, oradan çıkıp eğlenmeye gelmişler. Biz de tam sahnenin karşısındayız. Uzaktan işaretleştik, çok sevdiğim bir insandır, hâlâ da dostuz. Dündar'a 'Bir dakika ben gideyim,' dedim, 'Kimdir o,' dedi, 'İsmail Hakkı Birler, eski Devlet Bakanı," dedim. Oraya gittim biraz sonra masaya muazzam bir çiçek geldi. Kimden geldiğini ben biliyorum da, garsonlar Turhan Bey'den dediler. Biz konuşmaya başladık, bu sefer bir buz kovası içinde en kalite bir şişe viski, yine Turhan Bey'in ikramı. İsmail Bey sonunda dayanamayıp bana takıldı, 'Ne o ulan, banka mı soydun?' dedi. Dündar'ı tanımıyor. 'Efendim o masada oturan var ya, o meşhur Dündar Kılıç, benim de gençlik arkadaşım. Ben böyle yerlere nereden geleceğim, hadi geldim diyelim, nasıl çiçek göndereceğim,' dedim."

Turhan Temuçin, Dündar Kılıç'a Marlon Kemal'i işte o gece sormuş ve "Ha 44, ha 45 ne fark eder," yanıtını da o gece almıştı.

Zaten İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi de, 12 Mart 1977 tarihli ara kararıyla "Şikâyetçilerin aleyhlerinde suç duyurusunda bulundukları Dündar Kılıç, İsmail Hacısüleymanoğlu, Hıdır Hacısüleymanoğlu, Ahmet

Cevahiroğlu ve Tufan Bektaş haklarında öldürme veya öldürmeye azmettirme suçundan âdemi takip," yani takipsizlik kararı vermişti.

Kim Kimin Suçunu Neden ve Nasıl Örtbas Ediyor?

Az önce Marlon Kemal olayında Nurullah Çınar'ı azmettirenin Oflu İsmail olduğunu söyleyenler de var demiştim. Kafanızı biraz daha karıştıracak olsa da şimdi oraya geçmeliyim.

Gazeteci Engin Bilginer, "Aslında, Savcı Marlon Kemal'i vurdurtan da Oflu İsmail'dir. Gerçi Kemal Şimşek'i vuran Dündar Kılıç'ın yeğeni Nurullah'tır ama, 'öldür' emrini veren Oflu İsmail'dir. Marlon Kemal en çok Oflu İsmail'le dolaşır, sırasında Oflu'nun silahlarını taşırdı," diye yazıyordu. Oflu İsmail'in sekiz yıl önce Dündar Kılıç'ın kız kardeşiyle evlenmesine aracılık edenin de Marlon Kemal olduğunu hatırlayacak olursanız, İsmail'le olan yakınlığının epey eskiye dayandığı anlaşılmaktaydı. Engin Bilginer'e göre cinayetin gerekçesi Marlon Kemal'in bir gün Oflu İsmail'in bir adamını Yeniköy'deki tavernasının karşı sahilinde bir yumrukta denize yuvarlamasıydı. Cinayet gecesi Marlon Kemal'in kumar oynadığı kulübe telefon edip onu müdüriyete çağıran, böylece pusuda bekleyen Nurullah Çınar'ın işini kolaylaştıran da Oflu İsmail'di![14] Ancak mahkeme dosyasına göre bunun tersi olmuştu, yani Marlon Kemal müdüriyete gidip Oflu İsmail'i aramış, kendisine olan borcunu ödemesini istemişti. Bunu da Oflu İsmail'i Yeniköy'deki tavernasında telefona çağıran garson tanık olarak söylemişti. Oflu İsmail tam Marlon Kemal ile konuşurken telefondan gelen silah seslerini duymuş ve konuşma kesilmişti.

Engin Bilginer yazı dizisini *Hürriyet* gazetesinde yayımladığı sırada Edirne Cezaevi'ndeki Nurullah Çınar'dan bir mektup aldı. Nurullah Çınar, Marlon Kemal'i arkadan vurmadığını belirtip, bunun düzeltilmesini istiyor ve "Ben bir insanı arkadan vuracak tıynette biri değilim. Siz gazetecisiniz, lütfen otopsi raporlarına bakınız," diyordu. Olay yerini gösteren fotoğrafta

Savcı Kemal Şimşek'in yatış şeklinden Nurullah Çınar'ın doğru söylediği anlaşılıyordu, ayrıca telefonun açık kalan ahizesinin masadan sarkması da dikkat çekiciydi. Nurullah Çınar yazılanlara sadece Marlon Kemal'i arkadan vurmadığı noktasından itiraz ediyordu, Oflu İsmail ile ilgili kısmına bir şey demiyordu. Bu tutum, cinayette Oflu İsmail'in azmettirici olduğunu zımnen kabul etmek anlamına mı geliyordu, yoksa aradan 12 yıl geçtiği ve Oflu İsmail artık yurtdışında bulunduğu için bunu düzeltmeye gerek mi duymamıştı?

Ben bir şey demiyorum ve sizlere sadece olan biteni aktarıyorum. Çünkü Marlon Kemal olayında yorum yapmayacağımı ve değerlendirmeyi size bırakacağımı söylemiştim. Ama sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için bilmeniz gerekenler henüz bitmedi.

10 Kasım 1987 tarihli MİT raporunda, bizim sözünü ettiğimiz tarihlerde İstanbul Emniyeti Cinayet Masası Şefi olan Ahmet Ateşli'ye 12 kalem suçlama yöneltilmişti ve bunların başında Marlon Kemal cinayetini örtbas etmesi geliyordu!

Raporda Ateşli'nin neyi veya kimin suçunu örtbas ettiği konusunda bir açıklama yoktu. Ama bilinen oydu ki, İstanbul Emniyeti cinayet gecesi teslim olan Nurullah Çınar'ı o gece sorgulamış, ertesi sabah yıldırım hızıyla savcılığa, oradan da mahkemeye götürüp aynı gün tutuklanmasını sağlamıştı. Adliye tarihinde eşine ender rastlanan bu süratin sebebi neydi? İstanbul Emniyeti yangından mal kaçırır gibi "MİT'ten katil" mi kaçırmıştı?

MİT raporunda Ateşli hakkında bunun peşinden gelen iki suçlama da Oflu İsmail ile ilgiliydi: İkinci madde, raporda "Şarkıcı Esengül'ün ölüm olayı" diye geçiyordu. Böyle bir olay vardı ama ölen kişi şarkıcı Esengül değildi: 31 Mart 1979'da Semiramis Gazinosu'nda geçen bir tartışma sonucu çıkan olayda gazinonun patronu ile şef garsonu ölmüştü. Şarkıcı Esengül ise daha sonra meydana gelen tuhaf bir trafik kazasında ölmüştü. Bu olayla ilgili olarak Dündar Kılıç eniştesini savunmuş ve Oflu İsmail'in meşru müdafaa halinde olduğunu, "O vurmasa ötekilerin onu vuracağını" söylemişti. Oysa Oflu İsmail bu suçu tümüyle reddedecek ve "Ben de oradaydım ama herkes kaçtığı için suç benim üstüme kaldı," diyecekti.

Semiramis Gazinosu'ndaki cinayetlerden idamı istenen Oflu İsmail Bulgaristan'a kaçmıştı. İşte Ateşli'ye yöneltilen suçlamaların üçüncüsü de buydu: MİT raporuna göre Oflu İsmail Bulgaristan'a Ahmet Ateşli tarafından kaçırılmıştı.

Bu sıralamanın mantığından birinci maddede, yani Marlon Kemal olayında korunan kişinin de Oflu İsmail olduğu sonucu çıkar mıydı? MİT raporunu Mehmet Eymür'ün yazdığını artık sağır sultan bile duyduğuna göre, Eymür de bu cinayetin Oflu İsmail tarafından işletildiğini mi düşünüyordu? Düşünse bile bunun ne önemi vardı? Marlon Kemal ister Nurullah Çınar'ı kadınların önünde dövdüğü için, ister Oflu İsmail'in bir adamını yumrukladığı için öldürülmüş olsun, olayın faili belliydi ve cezalandırılmıştı. Ama bu cinayet, aradan 7 yıl geçtikten sonra MİT'te sorgulanan Dündar Kılıç'ın karşısına çıkarılmış, 13 yıl geçtikten sonra yazılan bir raporda da yeniden ısıtılmıştı. Çünkü Martı Operasyonu'yla başladığını görmüş olduğumuz MİT ve emniyetteki klikler çatışmasında kullanılan unsurlardan biri haline gelmişti.

Ahmet Ateşli bu suçlamalara cevap olarak "Bu raporu yazanlardan birisi yurtdışına görevli gitmiş, görevine ihanet ederek, vatandaşlıktan çıkartılan kişiyle beraber gezip dolaşmış, yiyip içmiştir," diyecekti.[15] Yurtdışına görevli giden kişi Mehmet Eymür, ilişkide olduğu vatandaşlıktan çıkartılan kişi de Oflu İsmail'di!

Gerçekten de Mehmet Eymür, 1981 yılında Bulgaristan'a "gizli görevle" gidecek, kaçakçılarla ve Oflu İsmail ile ilişkiye geçecek ve her şey tam anlamıyla "arapsaçına" dönecekti. Onunla da, Oflu İsmail ile de bir dahaki karşılaşmamız Bulgaristan'da olacaktır. Kim kimin suçunu neden ve nasıl örtbas ediyor sorusunun cevabını burada çözemediysek, belki orada çözmeye biraz daha yaklaşabiliriz.

Ahmet Ateşli ile ilgili suçlamaların geri kalanlarını unuttuğumu da sanmayın, ama onlara gelmek için takvim yapraklarının biraz daha dökülmesi gerekiyor. Yeter ki siz Türkiye sahnesinde gözler önünde oynanan oyunun perde arkasında kaçakçılarla ilgili bambaşka bir oyun oynandığını hiç unutmayın.

12 Eylül'e Giderken Kurulan Dehşet Dengeleri

1970’li yılların ikinci yarısında Türkiye’de artık kan gövdeyi götürüyordu. 1975-78 yılları “Bana sağcılar cinayet işliyor dedirtemezsiniz,” diyen Süleyman Demirel’in Başbakan-lığındaki MC (Milliyetçi Cephe) koalisyonları ile geçildi. Komünizmi “baş düşman” ilan eden hükümetin seyirciliği, hatta koruması altında, ülkenin en değerli aydınları peş peşe “faili meçhul” cinayetlere kurban gidiyor, “ordu malı” bombalarla kontrgerilla sabotajları ve katliamları yapılıyor, ikiye bölünmüş olan üniversite gençliği birbirini öldürüyordu. Ve bütün bunlar “sağcı-solcu”, “Alevi-Sünni”, “Türk-Kürt” çatışmaları olarak görülüp seyrediliyordu.

17 Ocak 1978’de Ecevit hükümetinin kurulmasıyla, şiddet dozunu iyice artırdı. Terörün silah ve uyuşturucu kaçakçılığı ile ilişkisi birçok yazar tarafından dile getiriliyor ve kamuoyu tarafından da görülüyordu. Çünkü her yıl yakalanan kaçak silahların piyasa değeri artık milyarlarla ifade edilmeye başlanmıştı. Yakalanan deyince, bunun öyle çok büyük gayretler ve operasyonlar sonucu olduğunu sanmayın. Kaçakçılar çok büyük bir parti “mal” getirecekleri zaman önce bunun “küçük bir miktarını”, örneğin bir gemiyi ilişkide oldukları devlet görevlilerine rüşvet olarak yakalatırlardı. Yakalanan kaçak mallar törenlerle basına gösterilirken, kaçakçılar da geri kalan büyük partiyi zahmetsizce yurda sokarlardı. Kaçakçılığın şaşmaz kurallarından olan bu işlem, silah kaçakçılığı başlamadan önce de yapılırdı, sonra da yapılıyordu.

Bütün bunlar dilden dile anlatılıyor, hatta yazılıyor ama kanıtlanamıyordu. Gerçi bu ilişkiler ilk kez 1973’teki Martı Operasyonu’nda ortaya çıkmıştı ama o soruşturma kapatıldığından beri kaçakçıların üzerine bir daha gidilmemişti.

Milliyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni ve Başyazarı Abdi İpekçi, gazetesinde kaçakçılık-terör ilişkisini işleyen bir yazı dizisi yayımlamaya hazırlanırken, 1 Şubat 1979’da arabasının içinde öldürüldü.

İpekçi’nin katil zanlısı ülkücü militan Mehmet Ali Ağca 10 Temmuz’da yakalandı. 25 Kasım’da Kartal Maltepe Askeri Cezaevi’nden kaçırıldı. 29 Kasım 1971’de Mahir Çayanlar’ın kaçtığı cezaevinden kaçmıştı, ama onlar gibi tünel kazarak değil, bazı görevlilerin yardımıyla cezaevinin nizamiye kapısından çıkmıştı!

Abdi İpekçi cinayeti soruşturmasının ileri aşamalarında ve aradan epey zaman geçtikten sonra bu cinayette tetikçilik yapan ülkücülerin bir kesiminin bir süredir yeni bir yapılanma içinde oldukları anlaşılacaktı. Ankara Bahçelievler'de 7 TİP'li gencin öldürüldüğü katliamın da sorumlusu olan örgütün başında Ülkü Ocakları İkinci Başkanı Abdullah Çatlı vardı. Çetenin bir ucu kontrgerillanın bombalama eylemlerine, bir ucu Abuzer Uğurlu ve Bekir Çelenk gibi Bulgaristan bağlantılı uyuşturucu ve silah kaçakçılarına, bir ucu Avrupa'daki ülkücü teşkilatlara, bir ucu da MİT içindeki belli bir kliğe uzanıyordu. 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıkan bu kişiler, uluslararası şebekeler tarafından Papa suikastında, daha sonra da MİT tarafından Ermeni ASALA örgütüne karşı bazı eylemlerde kullanılacaklardı.[16]

1979'un Nisan ayında, İbrahim Telemen adında bir silah ve uyuşturucu kaçakçısı, yazılarında hep bu konunun üstüne giden Uğur Mumcu'ya, Milli Güvenlik Kurulu'na ve zamanın İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'e birer mektup yazdıktan sonra ortadan kayboldu.[17] İntihar ettiği söylendiyse de cesedi bulunamadı. İbrahim Telemen, kaybolmadan bir gün önce Sıkıyönetim Komutanlığına da bir mektup yollamış, kaçakçılık konusunda önemli ve geniş açıklamalar yapmış, başta Abuzer Uğurlu olmak üzere Uğurlu ailesi fertlerinin ve Oflu İsmail'in adlarını vermiş, bunların gümrüklerdeki adamlarını bildirmişti. Mektubu ihbar sayan İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı operasyona girişti. Kaçtığı için yakalanamayan Abuzer Uğurlu'nun Abdi İpekçi suikastındaki sorumluluğu da henüz bilinmediğinden, olaylar arasında bir bağlantı kurulamamıştı. Abuzer Uğurlu'nun zaten MİT'e "Yıldırım" takma adıyla muhbirlik yaptığını sanırım daha önce söylemiştim. Bu "hizmetine" karşılık elbette hak ettiği bazı karşılıklar da olacaktı!

Operasyonlar sonucu, bu kişilerden Bulgaristan'da bulunan Oflu İsmail dışındakiler gözaltına alındılar. Ama alınmalarıyla salıverilmeleri de bir oldu. Sıkıyönetim Mahkemesi görevsizlik kararı vererek dosyayı sivil mahkemeye, kaçakçıları da "işlerinin" başına göndermişti. Çünkü Uyuşmazlık Mahkemesi'nin kararına göre kaçakçılık suçları sıkıyönetim mahkemelerinin görev alanına girmiyordu. Bu yüzden de kaçakçılık dosyaları 12 Eylül dönemine kadar askeri mahkemelerle sivil mahkemeler arasında tenis topu gibi gidip geleceklerdi.

Telemen’in açıklamalarının üzerine gidilememesinin tek nedeni mahkemeler arasındaki görev uyuşmazlığı değildi.

Kaçakçılıkla ilgili olarak 1970’lerin başlarından beri perde arkasında oynanan oyunlar bizim hikâyemiz boyunca da sürecekti, bunu unutursak Türkiye’nin yakın geçmişini anlamakta güçlük çekeriz.

Şimdi bulunduğumuz noktada sahne arkasında neler oluyor ona bir bakalım.

Mehmet Eymür’ün MİT raporunda Ahmet Ateşli’nin örtbas etmekle suçlandığı olaylar dizisinin şimdi sırası geleni Telemen olayıydı! Ve dikkat ettiyseniz Telemen’in ihbar ettiği isimlerden biri de Oflu İsmail’di!

Ama artık tek başına Ahmet Ateşli’den değil, İstanbul Emniyeti’nden söz etmek zorundayız. Çünkü 1973 Martı Operasyonu sırasında kaçakçılardan rüşvet aldığı suçlamalarından yakasını Faik Türün sayesinde kurtaran Şükrü Balcı artık İstanbul Emniyet Müdürü idi. Ahmet Ateşli de onun yardımcısıydı. MİT raporunda kaçakçıları korudukları öne sürülen bu isimlere artık yenileri de eklenmekteydi.

Bitmedi. MİT içinde İstanbul Bölge Başkanlığını ele geçirmek için sürdürülen kavganın ilk raundunu 1973’te kaybetmiş olan Hiram Abas-Mehmet Eymür ekibi, ikinci raundu 1977’de Ankara’da başlatmışlar, ama yine kaybetmişlerdi. İstanbul Bölge Başkanlığı 1977’den beri Nuri Gündeş ve ekibinin elindeydi. Ama mücadele bitmemişti. Abas-Eymür ekibi kavgada yeni bir raundu başlatmak için hem İstanbul Emniyeti’nin, hem de MİT Bölge Başkanlığı’nın kaçakçılarla ve mafyayla olan ilişkileri hakkında istihbarat topluyordu.[18]

Şimdilik bu kadarını söyleyip geçiyorum, nasıl olsa bu isimlerin hepsi zaman içinde tekrar tekrar karşımıza çıkacaklar.

Abi’nin Kirveliği

Yılmaz Güney İzmit’ten Toptaşı’na, oradan da İmralı Adası’ndaki yarı açık cezaevine nakledilmişti. Doktor Turhan Temuçin de yazları Armutlu’da geçirirdi ve Armutlu ile İmralı’nın arası neredeyse bir taş atımı

mesafedeydi. Cezaevi görevlileri İmralı'dan gırgır teknesiyle sık sık Armutlu'ya ormandan odun kesmeye gelirlerdi. Bu İmralı-Armutlu seferlerine Yılmaz Güney de katılır, hatta tekneye kaptanlık yaptığı bile olurdu. Odun kesme işlemi bir-iki gün uzarsa, Yılmaz Güney Turhan Temuçin'e misafir olur, iki eski dost bu fırsatın tadını çıkarırlardı. Bu "odun kesme izni" beraberliklerine daha sonraları Dündar Kılıç da katılmaya başladı. Sonra işi daha da ilerlettiler, İmralı-Armutlu seferleri Dündar Kılıç'ın sürat motoruyla yapılır oldu. Bazen tekneyi yollayıp Güney'i Armutlu'ya aldırtıyorlar, bazen de Dündar Kılıç İmralı'ya gidiyordu.

"Dündar Kılıç'ın sürat motoru da nereden çıktı?" diye soracak olursanız, onun da ilginç bir hikâyesi var. Dündar Kılıç bu tekneyi bir racon kesme olayı sayesinde kazanmıştı. Gelin bu hikâyeyi de Turhan Temuçin'den dinleyelim:

"Armutlu o zamanlar pek gelişmiş bir yer değildi. Ufak bir değişiklik olsa hemen fark edilirdi. Bir gün baktım limana muazzam bir sürat motoru bağlanmış. 'Kimin bu?' diye sordum, 'Seniin!' dediler. 'Nasıl benim?' dedim, 'Senin Kasımpaşalı Neco diye bir arkadaşın, ben bunu Turhan Baba'ya getirdim diyor,' dediler. 'Allah Allah siz beni işletiyor musunuz, ben böyle birini tanımıyorum,' dedim. 'Herif seni anlatıyor, tarif ediyor,' dediler. Bu işe bir anlam veremeden gittim kahveye oturdum, çay içiyorum. Bu adam geldi, 'Ooo baba beni tanımadın mı?' dedi. 'Kusura bakma tanıyamadım,' dedim. 'Sen askeri tıbbiyedeydin, lacivert elbiseler giyerdin, Dündar Abi'yle beraber pavyonlara gelirdin. Ben de o zamanlar kaçakçılık yapardım, Ankara'dan İstanbul'a geldiğimde size rastlardım,' dedi. Ben adamı bir türlü hatırlayamıyorum ama dedikleri o kadar doğru ki, beni tarif ediyor. Neyse arkadaş olduk ve motoru anlattı. Bu bir olay yapmış, olay yaptığı adamlar da dişli çıkmış. Öyle olunca bu racon kesmesi için Dündar'ı araya koymuş. Dündar işi bitirince bu da Dündar'a o tekneyi vermiş. Dündar da 'Tekneyi götür Armutlu'ya bağla!' demiş.

Dündar Armutlu'ya gelirdi, özellikle yaz ayları gece saat 9-10 hava karardı mı atlardı motora İmralı'ya giderdi, sabaha kadar eğlenirlerdi, sabah dönerdi. Tekneyi daha sonra İstanbul'a aldırttı. İstanbul-İmralı sürat motoruyla yarım saat ya sürüyor, ya sürmüyor. Yılmaz'ı istediği zaman İmralı'dan aldırtıp, İstanbul'a getirtiyordu. Cezaevi idaresi de biliyordu bunu, Yılmaz sabaha kadar İstanbul'da kalıyor, sonra dönüyordu."

Senaryosunu Yılmaz Güney'in İmralı'da yazdığı, yönetmenliğini Zeki Ökten'in yaptığı "Düşman" filminin galası 1980 yılında İstanbul'da yapıldı. Gala gecesinin sürpriz konuğu Yılmaz Güney'di ve onu İmralı'dan alıp oraya getiren yine Dündar Kılıç olmuştu. Dündar Kılıç o sıralarda Alparslan Türkeş ile Hilton'da yemek yemiş ve bu yüzden işyerlerinin Dev-Sol tarafından kurşunlandığı söylentileri çıkmıştı. Bu yüzden Yılmaz Güney gala gecesini düzenleyen arkadaşlarına, "Dündar Kılıç'ı Türkeş'le görmüşler, bir de bizimle görsünler," demişti.[19]

Yılmaz Güney oğlunun 1980 yaz aylarında bir çay bahçesinde yapılan sünnet düğününe de İmralı'dan getirilmişti. Sünnet düğününde Yılmaz Güney'in oğlu Yılmaz Güney'in kirvesi Dündar Kılıç'tı.

Yılmaz Güney'in oğlu Yılmaz Güney 8 yaşındayken İmralı'da babasıyla yedi gün kalmıştı ve doğumundan beri sürekli hapiste olan babasıyla birlikte geçirdiği en uzun süre de bu olmuştu.[20]

Yılmaz Güney İmralı'dan nakledildiği Isparta Cezaevi'nden 8 Ekim 1981'de izinli olarak çıktı ve bir daha geri dönmedi, yurtdışına gitmişti.[21] "Yol" filmi, Mayıs 1982'deki Cannes Film Festivali Altın Palmiye Ödülü'nü Yunanlı yönetmen Costa Gavras'ın "Kayıp" filmi ile paylaştı. 1983'te Paris'te "Duvar" filmini yaptı. Ve 9 Eylül 1984'te Paris'te kanserden öldü.

Onuncu Bölüm

RACON BOZULUYOR

Ekim 1979 seçimlerinden sonra Ecevit hükümetinin yerine MHP-MSP destekli Demirel hükümeti kurulmuş, değişen bir şey olmamıştı. Giderek şiddetini artıran kanlı oyun Türkiye'yi hızla yeni bir askeri darbeye doğru götürmüştü.

12 Eylül 1980'de Genelkurmay Başkanı Kenan Evren başkanlığında ordu komuta kademesi hiyerarşik düzen içinde yönetime el koydu. Parlamento ve siyasi partiler kapatıldı. Liderler gözaltına alındılar.

Her askeri darbenin başında olduğu gibi babalara yine küçük çapta bir operasyon yapıldı; yeraltı dünyasından 13 Aralık'ta tutuklanan 15 kişi Kabakoz'daki askeri gözetim evinde sorgulandıktan sonra 27 Aralık'ta serbest bırakıldılar.

Dündar Kılıç, sorgulamaları yürüten MİT İstanbul Bölge Başkanlığı'nın önemli isimlerinden Cengiz Abaoğlu'nu bu kısa süreli tutukluluk sırasında tanıdı. Bu tanışmayı operasyonda tutuklananlardan ve MİT muhbiri olarak da çalışan uyuşturucu ve silah kaçakçısı Yaşar Yamak (Topal Yaşar) sağlamıştı. Böylece Dündar Kılıç'a MİT içindeki çatışmanın taraflarından ilk çengel atan Nuri Gündeş ekibi oluyordu.

Abi'nin İşleri

Operasyonu "kazasız belasız" atlatan Dündar Kılıç'ın işleri iyi gidiyordu. Cem Reklam gazino ilanlarının yanı sıra, az önce Erol Simavi'den de aktardığımız gibi bankerlerin ve Kastelli'nin ilanlarını da almaya başlamıştı. Bir süre sonra bunlara plak ve kaset ilanları da eklenecekti. Reklam işleri büyüyünce ikinci bir ajans daha kurdu: "Ajans Artı." Dündar Kılıç bir röportajında işyerlerini şöyle takdim ediyordu: "Bundan başka Ajans Artı, Cem Film, İnşaat Malzemeleri A.Ş. adlı şirketlerim, kömür ocaklarında hisselerim var. Bu işlerimizi kimse hazmedemedi. Eğer elimden geçen paraları yatırıma dönüştürseydim, ne milyarlarım olurdu."[1]

İlanlarını *Hürriyet*'ten alıp hemşehrisi Mehmet Ali Yılmaz'ın sahibi olduğu *Güneş* gazetesine vermişti. Daha sonra Mehmet Ali Yılmaz ile ortak

bir boya fabrikası da kurdular: “Şan Boya.” Karayolları üzerine trafik işaretlerinin çizildiği dayanıklı boyaları üretiyorlardı. Dündar Kılıç’ın çok sonraları bir dergiye verdiği beyanata göre “Cem Reklam’ın 1980’deki cirosu 7-8 milyar liraydı. 1981’de Şan Boya’ya Mehmet Ali Yılmaz’la birlikte 2 milyar yatırım yapmışlardı.”[45][2]

45 1980’de bir dolar 90 liraydı.

Cem Film ve İnşaat Malzemeleri şirketi ile Seren Madencilik adını almış olan kömür madenlerindeki işleri de herkese kömür dağıtmasına rağmen yolunda gidiyordu. “Cemsu” adlı bir firma kurulmuştu ve başında cinayet masasından emekli Yüksel Altay bulunuyordu. Abanoz Sokağı’ndaki genelevlerin kaldırılmasından sonra buradaki binalar işyeri haline getirilmişti. Bürosu bu sokakta bulunan Cemsu, gazinolara ve lokantalara su dağıtıyordu.

Daha çok “Banker Kastelli” adıyla tanınan Cevher Özden Sürmene’nin Kastel köyündendi. Cem Reklam’a borçlarını ödeyemez hale gelince, kulüpçülüğü bırakıp müteahhitliğe başlamış olan Rahmi Şencan (Laz Rahmi) ile Dündar Kılıç, Kastelli’nin Ankara Elmadağ’daki bir karayolları asfaltlama şantiyesinin işletmesini aldılar. Ancak Kastelli’nin kaçmasından sonra mallarına ve işlerine el konması üzerine burayı kaybettiler.

Dündar Kılıç her fırsatta kumarcılığı bıraktığını söylüyordu, ama bununla herhalde Cem Kıraathanesi’ni kardeşine bırakmasını kastediyordu. Çünkü 1980’de Nişantaşı’nda, Vali Konağı Caddesi’nde bir bezik ve bilardo salonu açmıştı. 1984’te tutuklandığında burası boş bırakıldı, kullanılmadı. 1988’de hapisten çıktıktan sonra bu daireyi tekrar kullanıma soktu ve Mazda otomobillerinin bayiliğini yapan bir oto galerisi haline getirdi. Bu lokal, Dündar Kılıç’ın son yıllarında Şekerbank’a satıldı.

Dündar Kılıç’ın yakınlarıyla yaptığım görüşmelerde bu yerin sözü geçtiğinde bazıları “Bilardo” bazıları da “Mazda” diyorlardı. Hikâyemizin önemli mekânlarından biri olan bu yerden bazen “Bilardo” bazen “Mazda” diye söz edilecek olursa aynı yerin kastedildiğini anlayasınız diye söylüyorum.

Dündar Kılıç’ın uzun süreli işyerlerinden biri de Kurtuluş son durakta olduğu için yakınlarının “Kurtuluş” dedikleri büyük mekândı. Bu yer, ilk önce İdris Özbir ve Atakan Aksar tarafından Rum Kilisesi Vakfı’ndan çay bahçesi olarak kiralanmıştı. Daha sonra ikinci ortağın hisselerini devralan

Dündar Kılıç, fakirlere yemek dağıtan kilisenin vakfına yiyecek ve kömür yardımı yapmaya başladı. Bahçe modernize edildi, içindeki harabe halindeki barakanın yerine geniş bir salon yapıldı ve Dündar Kılıç ile İdris Özbir burada "Özkılıç" adında bir mobilya mağazası açtılar. Kürt İdris ayrıldıktan sonra Dündar Kılıç kontratı tek başına devraldı ve "İnmar" adıyla mutfak dekorasyonu ve beyaz eşya mağazasına çevirdi, genel müdürlüğüne de yakın dostu Yavuz Çaloğlu geldi. Dündar Kılıç 1988'de hapisten çıktıktan sonra buraya soğuk hava depoları eklendi ve "Şan Market" adıyla süpermarket haline getirildi. Dündar Kılıç'ın hayali burasını kütüphane haline getirmekti: "1984'te içeri alınmasaydım Kurtuluş'taki 300 metrekarelik salonumu kütüphane yapacaktım. Evlerimdeki bütün kitapları oraya bağışlayacak, gelenlere bedava çorba çıkaracak, peynir, ekmek, çay ikram ettirecektim. Fırsat vermediler."[3] Burası hiçbir zaman kütüphane haline getirilemedi, Daha sonra da sırasıyla "Atari Salonu" ve "Atış Poligonu" oldu. Sonunda da Koç'lara devredildi. Hikâyemizin önemli mekânlarından biri de burasıdır ve hangi dönemde ne işlev görüyorsa o adla anılacaktır.

Kasası Ceketinin Cebiydi

"Bilardo" ile, genellikle "Kurtuluş" denilen büyük salonun hikâyemizin önemli mekânlarından olduklarını söyledim, çünkü Dündar Kılıç'ın gününün büyük bir kısmı bu iki yerden birinde geçmekteydi. Buralardaki "mesai saatlerinde" gelenlerin sorunlarını çözüyor, yani artık bozulmuş ve eski anlamını yitirmiş, içi boşalmış olsa da racon kesiyor, ihtiyacı olanlara para ve kömür dağıtıyordu. "Paylaşma" ve "zenginden alıp fakire verme" anlamında adının "efsane"ye çıkması kolay değildi, onun çözebileceğine inandığı bir sorunu olan herkes Dündar Kılıç'a gidiyor, o da kimseyi boş çevirmiyor, en azından karnını doyurup öyle gönderiyordu.

İster 12 Mart'taki ve daha sonraki hapishanelerde solcularla yaşadığı komün alışkanlığından gelsin, ister karakterindeki güçlü paylaşma duygusundan, onun olduğu yerde yemekler hep birlikte yeniyordu ve sofra

sürekli açık duruyordu. Herhangi bir iş için gelenler orada her zaman bedava yiyecek ve içecek bir şeyler bulabildiler. Cemal Süreya şöyle diyordu: “Dündar’ın kurduğu orta karar imaretle ne Sabancı’nın vakıfları, ne de Koç’un müzeleri yarışabilmiştir. İmaret aldığından verir. Vakıf, verdiğinin bir bölüğünü geri alma sistemidir.”[4]

Cem Reklam’ın bürosunda esas olarak ticari işler ve “zenginden alma” işleri yürütülüyordu, ama Bilardo’nun ve özellikle Kurtuluş’un bir bölümü bu “racon kesme” ve “fakirlere dağıtma” işlerine ayrılmıştı. Bu arada unutmadan söyleyelim, her iki yerin arka kısımlarında da kumar oynanıyordu. Bunun tanıklarından biri Turhan Temuçin’di: “Son görüştüğümde, Kurtuluş’ta çok güzel bir marketi var, oraya gittim, marketin arkasında da ofisi ve kumarhanesi. Demirlerle çevrilmiş falan, güzel iş yapan bir marketti.”

Parayı nasıl dağıttığını da her zaman en yakınında bulunanlardan Lütfü Çolak anlattı:

“Bir ara Yugoslav Konsolosluğu’nda korumaydım, Nişantaşı’ndan Kurtuluş yakın, iş bitti mi gidecek yer yok, ben de devamlı Kurtuluş’a giderdim. Bir de bilardosu vardı onun Nişantaşı’nda, oraya da giderdim.

Bilardoya onun geleceği saat belliydi, saat dört gibi gelirdi, ama saat ikiden sonra millet kapıda kuyruk olmaya başlardı. Bilardonun alt tarafı çok genişti, hepsi gelip oturur, Abi’yi beklerlerdi. Asma kat vardı, Dündar Abi gelince orada oturur, balkondan bahçeyi seyreder gibi aşağıyı seyrederdi. Bakarken, konuşurken, ‘Ahmet gel,’ veya ‘Mehmet gel,’ diye birini çağırırdı. Yan tarafta tuvaletin olduğu koridor gibi bir yer vardı. Oraya girer elini cebine sokar, böyle bir şey olamaz, cebinden ne çıkaracağını parmağıyla sayardı, çıkarır verir, ne kimseye gösterir, ne de kimse görürdü.

Bir yaz günü yine Kurtuluş’ta oturuyoruz. Dündar Abi belli saatinde geldi, ‘Çocuklar,’ dedi, hepsi hemen ‘buyur Abi,’ dediler. ‘Dün gece bir rüya gördüm,’ herkes bir ağızdan ‘hayırdır inşallah,’ dedi. ‘Yolda gidiyordum, yerde bir taşın altında bir paket gördüm. Taşa bir tekme atıp, bu nedir diye paketi kaldırdım, baktım ağır geldi, bir de açtım ki içinde para vardı. Yahu rüya sabahleyin sahi çıkmasın mı arkadaş?’ dedi. Ardından şoföre ‘Necmi, git de paketi getir’ diye seslendi. Abi o parayı o gün orada dağıttı, Kurtuluş’ta. Yolda bulduğu hikâye tabii, ama ne Necmi’ye sorabilirsin, ne de sorsan o söyler.

Eli hep ceketinin cebindedir, ceketinin cebinde de para vardır. Parayı verdiği zaman da para verdim demezdi, ‘Tedavi ettim,’ derdi. Birkaç tane lafı daha vardı. ‘Al şunu bir sakal yap’, ‘Şunla bir neşelen’, ‘Tedavi ol’ veya iki-üç kişi giderse, ‘Alın şunu da güzelleşin,’ derdi.”

Böyle bir sistemin elbette ki kaydı kuydu olamazdı, muhasebesi tutulamazdı. Kurumlaşmamıştı ve hiçbir zaman da kurumlaşmayacaktı. Bunun en iyi açıklaması da İbrahim Kılıç’ın şu sözlerinden anlaşılıyordu: “Bizde öyle bir ayrılık gayrılık yok yani. Hesap, kitap, muhasebe yok, bende var sende yok, sende var bende yok. Her şey gelir masanın üstüne, isteyen elini atar, istediği kadar torbadan alırdı!”

Babalar Toplantısı

1984’teki “Babalar Operasyonu”nda tutuklanacak olan ünlü Kürt uyuşturucu kaçakçısı Behçet Cantürk’ün MİT ifadesinde önemli bir bölüm vardı: 1981 yılının hemen başında Bulgaristan’ın başkenti Sofya’daki Vitoşa Oteli’nde Türk babalar bir toplantı yapmışlardı. Behçet Cantürk toplantıya kendisi katılmamıştı, çünkü çağrılı değildi. Toplantıda konuşulanları kendine yakın olan bazı katılımcılardan dinlemişti. Bulgar hükümetinin isteği ile yapılan toplantıda Oflu İsmail ön plana çıkmış ve sanki Bulgarların temsilcisi gibi konuşmuştu. Tüm kaçakçıların Bulgaristan’a yerleşmelerini, paralarını Bulgar bankalarına yatırmalarını ve tüm işlerin tek bir merkezden yönetilmesini teklif etmişti. Üç gün süren ve toplantıdan çok uluslararası bir “zirveyi” andıran buluşmada, Suriye, Arnavutluk, İtalyan uyruklu kaçakçıların yanı sıra Türk olarak da Oflu İsmail’in dışında epey tanıdık sima vardı; Bekir Çelenk, Enis Karaduman, Uğurlular, Cevahirler...

O sıralarda Sofya’da bulunan bu kalabalığın arasında bir tek MİT eksikti demek isterdim, ama o da vardı: Mehmet Eymür de o tarihlerde “Mihri” takma adıyla Bulgaristan’daydı ve kendi deyimiyle “kaçakçıların içlerine sızmıştı.” 1974’ten beri MİT muhbirliği yapmakta olan Abuzer Uğurlu da

orada olduğuna göre Eymür'ün kaçakçıların arasına sızma kolaylığını da o sağlamış olmalıydı.

Mehmet Eymür'ün burnunun dibinde yapılmış olan "babalar toplantısını" haber almamış olması herhalde düşünülemezdi. Ama çok gariptir ki, daha sonra yazacağı yazıların, raporların hiçbirinde bu toplantıdan tek kelimeyle bile söz etmeyecekti! Nedenini soracak olursanız, bunu ben de çözebilmiş değilim. Ama bir tahminim var: Mehmet Eymür'ün gizli kimliği bir süre sonra açığa çıkmıştı ve Dündar Kılıç'a göre "Eymür'ün o tarihte hayatı tehlikeye girmişken, eniştesi Oflu İsmail tarafından kurtarılmıştı."[5] Bundan dört yıl sonra da Oflu İsmail'in avukatı, Mehmet Eymür'ün müvekkiline MİT hesabına çalışması karşılığında pasaport ve Türkiye'ye dönme garantisi teklif ettiğini" öne sürecekti.[6]

Oflu İsmail kaçaktı, vatandaşlıktan çıkarılmıştı, ama zaman zaman hem görüşmeler yapmak, hem de çok sevdiği köpeklerini görmek için İstanbul'a gelip gittiği iddia ediliyordu: "Oflu İsmail'in Maslak'taki evinde aşağı yukarı yirminin üzerinde kurt köpeği vardı. Köpeklerini görmeye haftada bir, on günde bir Bulgaristan'dan geliyordu." Bunu nasıl becerdiği konusunda iki görüş vardı. İki görüşe göre de Türk karasularına kadar Bulgaristan hücumbotlarıyla geliyordu. Ama bundan sonrası tartışmalıydı. Bir iddiaya göre Trakya'daki kömür ocaklarının olduğu yere indiriliyor, başka bir iddiaya göre ise deniz polisliğinden ihraç edilen bir komiser muavini tarafından deniz motoruyla alınıyordu.[7]

"Bahçe" İhsan

Uğur Kılıç, 1981 yılında, 16 yaşındayken, Adanalı kulüp sahiplerinden İhsan Özbizerdik'in oğlu Uğur Özbizerdik ile evlendi. Evet, kocasının adı da Uğur'du ve biri Şişli'de kız meslek lisesine, öteki de Şişli'de başka bir liseye gidip gelirken okul çıkışlarında tanışmışlardı. Teşvikiye Camii'nin karşısındaki İkbal Apartmanı'nda kulübü olan kayınpeder İhsan

Özbizerdik’e “Bahçe İhsan” denirdi ve bu lakap ona Adana’dayken takılmıştı.

Daha önce anlattığım Dündar Kılıç-Yılmaz Güney Yumur-talık görüşmesini öğrenmek üzere Adana’ya gittiğimde Dün-dar Kılıç’ın dünürü Bahçe İhsan’ı da araştırdım.

İhsan Özbizerdik’in bir zamanlar Adana’da çok geniş bahçeleri varmış. Bu bahçeleri satıp satıp kumarda kaybetmiş, kulüpler açıp kapatmış. Ona “Bahçe İhsan” denmesinin nedeni de buymuş. Sonunda Ali Dayı adında Adana’nın ünlü bir zenginiyle ortak bir kulüp açmış. Adanalılar “Kır belini Ali Dayı” türküsünün bile onun için söylendiğini iddia ediyorlar.

Gün gelmiş, Ali Dayı kalkıp İstanbul’a göçmüş. Bahçe İhsan da tek başına kalınca Adana Demirsporlu futbolcu Nuri Şengezer’i ortak almış. Yeni ortak alınınca âdettendir ya, kulüp açılışı yapılacak. Kulüp açılışlarına davet yapılır, büyük kumarcılar gelir, o geceki bütün hasılat da kulüp sahibine bırakılır. Davet kâr etmezse kulüp yürümez, uzun ömürlü olmaz. Bahçe İhsan’ın kulübü de öyle olmuş. Bu kulübü de batıran Bahçe İhsan, eski ortağı Ali Dayı da onu çağırdığından, ailesini de alıp İstanbul’a taşınmaya karar vermiş.

Bana Adana’da Özbizerdikleri anlatanlardan biri Belediye Fen İşlerinde şebeke şefliğinden emekli “Tarkan” lakaplı Erkan Özergün’dü. Zamanında çok kumar oynadığı için o çevreden birçok kişiyi iyi tanıyordu. Gerisini şöyle anlattı:

“İki oğlu bir kızı vardı. En büyükleri Uğur’du, yakışıklı bir gençti. Oğulları onun gibi kabadayı değildi. İhsan Özbizerdik’in İstanbul’a gidişi 76-77 yıllarında, ünlü Ali Dayı sayesinde oldu. İstanbul’a giden Ali Dayı orada kulüp açmıştı. Teşvikiye Camii’nin karşısındaki İkbal Apartmanı’ndaydı. Sosyetik bir yerdi, bakara oynanmazdı, kadınlı erkekli konken ve poker oynanırdı. Beş çayı verilirdi, akşam özel yemekler çıkardı, daha sonraki casinolar gibi bir yerdi yani. Yöneticisine ‘şanjör’ denirdi, şanjörün hanımı eşine dostuna telefon eder, ‘bu akşam çiğköfte var’, veya ‘börek var, mantı var,’ diye çağırırdı, yani ‘kumara gel’ demezdi de akşam çıkacak yemeği söylerdi.

Bahçe İhsan İstanbul’a gitti ve Ali Dayı’ya ortak oldu. Ben de ara sıra İstanbul’a gider orada oynardım. Dündar Kılıç’ı görmedim ama kardeşi İbrahim oraya gelir oynardı. İbrahim Kılıç’la ben de bir kere karşılıklı konken oynadım, ‘ütüzdüm’ (kaybettim). Orada konken buradaki kurallarla

oynanmıyor, kuralları daha değişik, üç oyunda bir herkesin yeri değişiyor. Son oyunda herkes 101 olup çıkmış, ikimiz kalmıştık. O 99 olmuştu, ‘Öyleyse şu birliyi şuraya koyalım’ deyip elindeki birliyi destenin altına koydu. Yani oyunu bitirirse onu atıp kazanacak, ben 54 olduğum halde elimi boşaltmadım, ‘tamahsadım’ (aza kanaat edip elini yavaş yavaş açmaktansa hepsini birden açmayı beklemek anlamında) yani o bir papaz veya kız atsın diye bekledim. Atmadı ve bütün elini açıp kazandı.

Dündar Kılıç oraya gelmezdi, İhsan’ı da tanımazdı, dünür olduktan sonra Bahçe’nin kulübüne gelir oldu. Bahçe’nin oğlu Uğur ile Dündar’ın kızı Uğur’un tanışmaları ikisinin de babası kulüpçü olduğundan değil, başka bir vesileyle oldu.

Ali Dayı kimseye haraç vermezdi, ya kendisi de eski MİT’çi olduğundan ya da Dördüncü Kolordu’dan emekli Albay Tahsin o kulübün müşterisi olduğu için.”

“Tarkan” Erkan Özergün’ün Bahçe İhsan ile ilgili anlatacakları bitmişti ama laf kumardan açılınca kendisinin geçmişte kumarla ilgili başından geçen bir olayı anlatmadan edemedi: “Mersin’deki Türkmen Oteli’nin kulübünün daveti için iki arabayla Adana’dan Mersin’e gitmiştik. Sabah saat 6’ya kadar oynadık, ben ‘ütüzdüm’. Saat 8’de Adana’ya dönüp belediyede işbaşı yapmam lazım. ‘Ben arabalardan birini alıp gidiyorum,’ dedim. Demirsporlu Nuri de beraber geldi. Adana’ya dönerken ‘Ne kadar kaybettin?’ dedi, 120 bin lira kaybetmiştim. ‘Maaşın ne kadar?’ dedi, ‘Beş bin lira’ dedim. ‘Ulan Tarkan, iki yıllık maaşını kaybetmişsin, daha da işe gideceğim diye koşturuyorsun,’ dedi.”

“Şükrü Balcı Alınmamıza Karşıymış”

1982’nin Ocak ayı başında yeni bir babalar operasyonu daha geldi.

Yeraltı dünyasının birçok ünlüsüyle birlikte Dündar Kılıç ile eski dostu Kürt İdris de içeri alınmışlardı. Dündar Kılıç Balıkesir Gönen’deki kaplıcalardan, Kürt İdris evinden. Üç ay tutuklu kaldılar. Ben bu alınışı Kürt İdris’ten dinlediğim şekliyle aktarıyorum:

“Bir sabah geldiler bizi alıp götürdüler, Dündar’la ikimizi Selimiye Kışlası’nda Başsavcı Süleyman Takkeci’ye çıkardılar. Kime sordularsa Dündar’la İdris’in hiçbir yerde hiçbir şeyi çıkmadı. Biz o gün evimize geldik. Ertesi gün yine gittik, yine saatlerce oturduk. Meğer Şükrü Balcı bizim alınmamıza karşıymış. Daha ertesi gün Takkeci ‘Siz Beşiktaş’a Merkez Komutanlığı’na gidin,’ dedi. Dündar’ın da kartı var, üstünde işleri yazıyor. Nereye gitsek kartını çıkarıyor, ‘Şu kadar işyerim var, şu kadar kişi çalıştırıyorum’ falan diyor. Bir albay, bir yüzbaşı bizi aldılar ta Kabakoz’a götürdüler. Bizi bir yere soktular, ara sıra gözlerimizi bağlayıp götürüyorlar. Yürü yürü bir yere götürüyorlar. Bir masada sekiz on tane subay bütün hayatınızı yazın diyor. Bir hafta gecede üç-beş kere bizi böyle götürdüler. Sonra bizi koğuşa verdiler. Bir koğuşta da Ziya Kalkavan, Haşim Öztanık vardı. 15-20 kişi de Antepli kaçakçılar var. Bir de Fikri Erdöş diye bir adam var, demirciydi o. Oğlu Nejat Erdöş Türkeş’in şoförüymüş. Bir ay evimize haber gönderemedik, kimse bilmiyor nerede olduğumuzu. Sonra Diyarbakırlı bir arkadaş olan başçavuş ile konuştuk, ailelerimize telefon etti. Onlar da sıkıyönetime çıkıyorlar, komutanlara çıkıyorlar, bize ilk bir aile ziyareti verdiler. 2,5 ay falan yatmıştık, bizi tekrar Selimiye’ye getirdiler. Selimiye’de altmış gün kaldıktan sonra, tahliye ettiler bizi hepimizi. Biz Fikri Erdöş’e o zamanın parasıyla önemli bir para vermiştik, demir getirsin diye. Vermek istemedi, parayı istedik onu da vermedi, tutmuş adam bizi şikâyet etmiş. Bizim ikimizi de aldılar kapalıya attılar. Sonra bizi yüz yüze getirdiler, ‘Biz sana para verdik onu geri istiyoruz, biz senden haraç mı istiyoruz,’ dedik. Şeref sözü verdi, sonra bize paramızı verdiler, demir memir de vermediler. Fikri Erdöş’ün çok suçu varmış. Kaçtı gitti. Oğlu da bir trafik kazasında öldü. Ondan sonra Dündar’la yollarımız ayrıldı, yani dargın bir şekilde değil de onun işyeri ayrıldı, benim işyerim ayrıldı. Kötü bir şey olsa yine de hemen birbirimizi arıyorduk.”

İkisi de üç ay sonra serbest bırakıldılar. Kürt İdris “Şükrü Balcı tutuklanmamıza karşıymış,” diyordu ama onları askerlerin elinden kurtarmaya çalışan sadece İstanbul Emniyeti değildi. Serbest kalmaları için Dündar Kılıç’ın iyi ilişkiler içinde olduğu MİT İstanbul Bölge de çaba sarf etmişti.

Kürt İdris’in anlattığı Fikri Erdöş konusu ise şöyleydi: Eski bankerlerden ve Ortaköy Şifa Yurdu sahibi Fikri Erdöş 1981-82 yılarında Kuruçeşme’de gümrük depoları işletirken Dündar Kılıç’la da ortaklıklar kuruyordu. Bir

keresinde deposuna mal boşaltmak isteyen bir gemiye zorluk çıkartılınca MİT raporuna göre İstanbul MİT Bölge Başkanı Gündeş devreye girerek geminin gümrükten çıkmasını sağlamıştı. Daha sonra, Kürt İdris'in bahsettiği hesap meselesi yüzünden Dündar Kılıç'la arası açılan Fikri Erdöş yurtdışına kaçmıştı.

Zaten artık yavaş yavaş Dündar Kılıç'ın bu tür işlerine geliyoruz.

Abi'nin "Yarı-Legal" İşleri

Aslında Dündar Kılıç'ın içinde bulunduğu ikilemi sona erdirmesi zor görünüyordu, yaklaşık on yıldır yasal işler yapmaya çalışıyordu ama yasal olmayan işleri de en azından ortaklıklar şeklinde sürdürüyordu. Bir kısmı belki de yeraltından yerüstüne geçişin zorunlu olarak ödenen bedelleriydi. Belki de yerüstündeki işlerine yeraltındaki bu ilişkileri nedeniyle izin veriliyordu. Zaten benim bu işlere biraz alaycı bir yaklaşımla "yarı-legal" dememin nedeni de İstanbul Emniyeti'ne ve İstanbul MİT'ine dayanarak, onların bilgisi dahilinde, hatta koruması ve yardımıyla yapılan işler olmalarıydı. Aslında MİT'teki karşı ekip bu "işlerin" çoğunu haber alıyor ve ileride kullanılmak üzere kayda geçiriyordu. Dündar Kılıç kabadayılar arasındaki kan davalarını biliyordu, ama güvenlik güçleri arasında süren kan davasının boyutlarını tahmin bile edemezdi. Yıllardır orada duran ve yeraltı dünyasıyla ilişkilerini sürdüren İstanbul Emniyet Müdürü'nü ve MİT Bölge Başkanı'nı kim yerinden edebilirdi ki? Şükrü Balcı'yı 1973'te Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün korumamış mıydı?

Dündar Kılıç'ın, MİT ile ilişkilerini MİT İstanbul Bölge Başkanlığı'nda görevli ve iki düşman kutup arasında ikili oynayan Mustafa Ercan'ın, Hiram Abas-Mehmet Eymür ekibine 14 Ekim 1984'te yaptığı ihbardan öğreniyorduk. Mustafa Ercan, Dündar Kılıç'la nasıl ilişki kurduğunu şöyle anlatıyordu:

"Benim Dündar Kılıç ile ilişkim emir ile olmuştur. D. Başkanı Nuri Gündeş ve Cengiz Abaoğlu beni kendileri yolladılar. Bana Dündar'a söyle, bu Şemsi Ülengin çok konuşuyormuş bunu yanından atsın dediler. Ben

Dündar’ı bir kere cezaevinde müdürün yanında tanımıştım. Kendimi bankacı olarak tanıtmıştım. Dündar’a gidip bu mesajı ilettim. Benim Dündar’la bütün münasebetim üstlerimin bilgisi dahilinde olmuştur. Sadece bir yerin kiralanması konusunda Sedat Celasun Paşa’nın[46] oğlu ile özel olarak gittim...”

46 Dönemin Jandarma Genel Komutanı.

Mustafa Ercan, böylece Dündar Kılıç’ın yakınında bulunarak onunla Gündeş ekibi arasındaki ilişkileri Ankara’ya jurnalleme olanağını elde etmiş oluyordu.

Mustafa Ercan devam ediyordu:

“1982 yılında bir gün Dündar Kılıç’ın yazıhanesindeydim. Yazıhanede Dündar, Şemsi Bey, İkinci Şube’den emekli ve beyaz saçlı bir polis ile Dündar’ın Teşvikiye’deki bilardo salonunu işleten Kasap lakaplı Muzaffer vardı. Oraya bir şahıs geldi. Ben sonradan Dündar’dan bunun Nuri Bey’in akrabası Hacı Ali Aslan olduğunu anladım. Orada herkesin içinde ‘Bir arkadaşa yardım lazım’ diyerekten Dündar’dan 300 bin lira aldı. Dündar da o gittikten sonra ‘Sözde MİT mensubu olacak, ikide bir gelir para ister. Sizde de böyleleri var,’ dedi. Ben sonra bu hususu Nuri Bey’e ilettim. Güldü geçti. Ancak bana da düşman oldu...”

Nuri Bey denilen kişi MİT İstanbul Bölge Başkanı Nuri Gündeş’ti. Hacı Ali Aslan ise kitabımızın başlarında “MİT’çi Ali Aslan” lakabıyla Hacettepe’de bıraktığımız Dündar Kılıç’ın gençlik arkadaşı, Hacettepe’ye yardımlarını onun vasıtasıyla gönderdiği, MİT içinden kendisiyle ilgili sürekli istihbarat aldığı Ali Aslan. Bu olayları anlatan Mustafa Ercan ise daha sonraki yıllarda hayali ihracatçılık yaparken 1988’de İzmir DGM tarafından tutuklanacaktı!

“Pencereden Dışarı Bak, Ne Görüyorsun?”

Dündar Kıılıç’ın “yarı-legal” işlerinin ileride daha da ayrıntılarına gireceğim için, şimdilik bunlardan kayıtlara geçebilmiş olan birkaçına değineyim.

O sıralarda şirketler batıyor, iflaslar oluyor, çekler ve senetler ödenemiyordu. Dündar Kılıç'ın da çek-senet tahsilatı yaptığı söyleniyordu. Ama artık eskisi gibi borçlunun kapısına dayanıp kaba kuvvet kullanarak değil, telefonla ve son derece ince yöntemlerle "iş bitiriyordu."

Bu yöntemin ayrıntılarını da İstanbul Emniyeti İkinci Şube'de görevli Mümin Mandil'in kendi amiri Ahmet Ateşli ile ilgili olarak Eymür grubuna yaptığı ihbarlardan öğreniyorduk.

Mümin Mandil'in anlattıkları özetle şöyleydi:

"Çeki veya senedi ödenmeyen biri Dündar Kılıç'a geliyor tahsil etmesini istiyor, o da 'Bunu tahsil ederim ama ne kadarını tahsil edeceğimi bilemiyorum, edebileceğim kadarının yarısı senin, yarısı benim,' diyor, adam da çaresiz kabul ediyordu. Çeki veya senedi alan Dündar Kılıç önce borçluyu arıyor, 'Ben Dündar Kılıç, bu parayı şu kadar zaman içinde ödeyeceksin,' diyordu. Ardından o zamanlar birinci kısım amiri olan Ahmet Ateşli'yi özel telefonundan arayıp borçlunun adresini veriyordu. Ateşli'nin emrinde Erkan Şat adında bir ekip amiri vardı. Erken Şat sivil bir arabayla yanına ellerinde MP-5 veya akrep silahları olan iki de sivil adamını alıp verilen adrese gidiyordu. Arabayı borçlunun penceresinin karşı kaldırımına park edip, ara sıra kendilerini ve silahlarını gösterecek şekilde arabaya girip çıkıyorlardı. Onlar oraya varınca Ateşli Dündar Kılıç'ı arayıp 'Şu anda malum yerdeler,' diyordu. Bunun üzerine Dündar Kılıç borçluya tekrar telefon edip 'Pencereden dışarı bak, ne görüyorsun? Orada beyaz bir Mercedes var mı?' diyordu. Borçlu adam pencereden bakıyor, ellerinde silahlarla dolaşan sivil birtakım adamlar. Adam 'Var' deyince Dündar Kılıç 'Sen polisten başka silahlı adam dolaşmaz mı sanıyorsun?' diyor, adam da 'Tamam bana 3-5 gün müsaade et, paranı ödeyeceğim,' diyor, para da şakır şakır ödeniyordu."

Başka bir iddia, Dündar Kılıç'ın devlet ihalelerine müdahale etmesiydi.

Bunlardan biri, 1980 öncesinde cereyan etmiş olan Deniz Harp Okulu'nun Tuzla Tersanesi ihalesiydi. "Deniz Harp Okulu'nun ihalesine birçok inşaat şirketi gibi ENKA da girmiş, ancak Mehmet Ali Yılmaz'ın şirketi aradan sıyrılmayı başarmıştı. Söylenenlere bakılırsa ihaleye girmek isteyen şirketlere gözdağı verilmişti. Mehmet Ali Yılmaz'a bu başarıyı 'ortağı kadar yakın sayılabilecek' olan Dündar Kılıç sağlamıştı."[8]

Bana bu olayı Dündar Kılıç'ın arkadaşlarından Laz Rahmi de anlattı: "Tuzla tersanesinde Ali Rıza Çarmıklı, Şarık Tara, Nafiz Yürekli gibi müteahhitler ihaleye girecekler. Mehmet Ali Yılmaz da var ama karnesi ihaleyi almaya pek müsait değil. Bayındırlık Bakanlığı'ndan karneyi büyütüyor. Dündar da bu saydıklarıma telefon açıyor, 'Bu ihalenin Mehmet Ali Yılmaz'da kalmasını rica ediyor.' Korkuyorlar tabii, ihale Mehmet Ali Yılmaz'da kalıyor. Dündar o zamanlar kraldı, İstanbul'da ne dese o oluyordu."

Dündar Kılıç ileri tarihlerde, 1984'teki tutuklanmasında bu olay yüzünden ENKA'nın da parmağı olduğunu iddia edecek ve Şarık Tara'yı suçlayacaktı.47

47 İhale işlerinin "ustalarından" olan İnci Baba (Mehmet Nabi İnciler) bu işleri Ankara'da bağlıyordu ve 1 Ağustos 1982'de tutuklanarak Mamak Askeri Cezaevi'ne konmuştu.

"Kâr Ortaklığı"

Geliyoruz Dündar Kılıç'ın gümrüklerle olan bazı ilişkilerine.

Yeraltı dünyası 1970'lerin sonlarından itibaren Türkiye'de bulunmayan veya ithali yasak olan bazı malları yurda sokmak için ilginç bir yöntem geliştirmişti. "Kâr ortaklığı" denilen bu yönteme göre, diyelim ki yabancı bir ülkede bekleyen bir TIR kamyonu kakao veya kahve var. Bu malı getirtecek olan kişi bir bankaya hesap açıyor ve iş yaptığı kişilere haber veriyordu "kâr ortağı olmak isteyenler şu hesaba para yatırsın." TIR geliyor, artık bildiğiniz bazı ilişkiler sayesinde gümrükten geçiyor, mal satılıyor, kâr bölüşülüyor ve bankadaki hesap kapatılıyordu. Bu yöntem deniz yoluyla da uygulanabiliyordu ve deniz yolundan daha çok ülkeye o zamanlar Türkiye'de satılması yasak olan yabancı sigaralar sokuluyordu.

Dündar Kılıç, MİT ifadelerinde bu "kâr ortaklığı" işini bir keresinde Bekir Çelenk ile yaptığını şöyle anlatmıştı: "Bekir Çelenk'in iki tane büyük gemisi vardı. Avrupa'dan kendi saclarını, demirlerini yasal yoldan getirirdi. Ama 1970'ten önce kahve, sigara ve saat kaçakçılığı yapıyordu. Esas parayı da saat kaçakçılığından kazandı. 1976 yılından sonra iki-üç yıllık bir süre

için Harun Güler'in İpsala Gümrük Müdürü olarak görev yaptığı dönemde biz resmi olmayan bir şirket kurduk. Söz konusu şirketin ortakları şunlardı: Bekir Çelenk ve kardeşi Ali Çelenk, Osman Cevahiroğlu (Oflu Osman), Hüseyin Cevahiroğlu (Oflu Hüseyin), Hüseyin Heybetli (Hüsso), Muzaffer Topçu, Haşim Öztanık, Mustafa Yücel ve ben Dündar Kılıç. Şirket yasal olarak Bekir Çelenk'in üzerinde gösterilmişti. Biz 'kâr ortağı' olmuştuk. Şirketin yazıhanesi, yani Bekir Çelenk'in yazıhanesi Karaköy'de otoparkın arkasındaydı. Bekir Çelenk ve Hüseyin Heybetli çeşitli Avrupa ülkelerinden ve Bulgaristan'dan sac, kalay, bakır, u demiri ve profil gibi mallar temin ediyorlardı. Bu mallar sahte belgeler ve faturalarla TIR kamyonlarına yüklenerek Türkiye'ye sokuluyordu. Sınırı geçen her TIR kamyonu başına İpsala Gümrük Müdürü Harun Güler'e 750 bin lira rüşvet ödeniyordu. Bu şekilde 16 TIR malı Türkiye'ye soktuk. Bu mallardan 60 tonunu kalay oluşturuyordu. Her birimiz 1,5 milyon liralık katılım ile ortak olmuştuk, sınırı geçen her TIR'dan yaklaşık 3-4 milyon lira kâr ediyorduk. Ben bir kez 6 milyon, bir kez de 6,5 milyon lira olmak üzere kâr payı aldım. Daha sonra Bekir Çelenk ve Muzaffer Topçu'nun bazı hileli yollara başvurduğunu öğrendik. Ortaklığın dağılmasından bir süre sonra yatırdığım 1,5 milyon liralık sermayemi çektim. Şirket Bekir Çelenk ve kardeşi Ali Çelenk'in üzerinde kaldı."

Bekir Çelenk'in gümrüklerdeki işlerinin nasıl yürüdüğüne bir örnek isterseniz, ortaklarından Ali Galip Kayıran'ın, Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay Mataracı zamanında Haydarpaşa Gümrük Müdürlüğü'ne getirildiğini söyleyebilirim. 1978'de kurulmuş olan Ecevit hükümetinin bağımsız bakanlarından olan Mataracı ise gümrüklerdeki yolsuzluk suçlamalarıyla 1 Kasım 1980'de tutuklandığında, Ali Galip Kayıran da onunla birlikte tutuklananlar arasındaydı. Geçen bölümden hatırlayacağınız İbrahim Telemen'in mektuplarında rüşvet alan gümrükçüler arasında adı geçiyordu ve yürütülen operasyonlarda Kayıran'ın banka hesaplarında yüklü miktarda paraya rastlanmıştı.

Dava 16 Mart 1982'de sonuçlandı, Tuncay Mataracı 43 yıl 5 ay, Ali Galip Kayıran ve Abuzer Uğurlu ise 2'şer yıla hapse mahkûm olmuşlardı.

Şükrü Balcı'ya ilişkin iddialar konusunda Emniyet Müdürü Faruk Metin imzasıyla Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na yazılan fezlekede, Dündar Kılıç, Fahrettin Aslan ve Hüseyin Cevahiroğlu'nun (Oflu Hüseyin) sahibi oldukları Maçka'daki Kadınlar Kulübü'nde kumar oynanmasına izin

verilmesi karşılığında İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı'ya ortakların ayda birer milyon rüşvet verdiği açıklanıyordu.[9]

Fezleke yazılırken üç ortağın da ifadelerine başvurulmuş, sadece biri "unutulmuştu": Tarık Ümit! Evet, yanılmadınız, hani Susurluk skandalından sonra adı çok sık geçen, arabası bulunan ama kendisinin ne ölüsü ne dirisi asla bulunamayan MİT muhbiri Tarık Ümit! Kulübün ortaklarından biri ve yöneticisi olarak ifadesinin alınmasına gerek duyulmaması normal olabilirdi, çünkü o tarihlerde de MİT muhbiriydi ve yeraltı dünyasında olup bitenler hakkında Mehmet Eymür'e nasıl olsa düzenli bilgi veriyordu. Dündar Kılıç'ın yanında çalıştırdığı Tarık Ümit'in, Eymür'ün ajanı olduğundan haberi yoktu. Olunca da durum Tarık Ümit hakkında pek hayırlı olmayacaktı! Dündar Kılıç'ın bildiği, kulübün ortağı ve yöneticisi Tarık Ümit'in kendisine yaptığı şikâyetlerdi: "Fahrettin Aslan, Şükrü Balcı'nın da adını kullanarak kumarhaneye gelen azınlık vatandaşları korkutuyor, tehditle bunlardan büyük miktarlarda para sızdırıp Şükrü Balcı ile paylaşıyordu."[10] Dündar Kılıç buna çok kızmıştı ve bu durumu öğrendikten sonra da Fahrettin Aslan ile arası açılmıştı.

Dündar Kılıç'ın o sıralardaki yasadışı işlerinin listesini daha fazla uzatmayalım ve artık buradan bazı sonuçlar çıkarmaya çalışalım.

Dündar Kılıç'ın "iki karpuzu bir koltuğa sığdırma" çabası, yani yasal işlerinin yanında yasal olmayanlarını da yürütmesi eğer gerçekten "işadamı olmak" istiyorsa buna en büyük engeli teşkil ediyordu. Bu işleri yaptığı sürece "sınıf atlaması" ve "zenginler kulübüne üye olması" mümkün değildi. Yasal işlerinden ne kadar büyük paralar kazanırsa kazansın, bu işleri yasadışı işlerine "paravan" olarak kullandığı kanısını silemeyecekti.

Dündar Kılıç'ın bu yasadışı işleri kendi başına dert olduğu gibi, gelecekte Türkiye'nin başına da dertler açacaktı. Çünkü geriden gelen yeni "mafya kuşağı", Dündar Kılıç kuşağının o ünlü "raconunu" bir tarafa bırakıp, en kolay ve en çok para kazandığı alanları kendine örnek alacaktı. Bu alanlardan her biri yeni birer mafya "branşı" olacak, "tahsilat mafyası", "ihale mafyası", "arazi mafyası" gibi "uzmanlık" dalları ortaya çıkacaktı. Yeni kuşak gökten zembille inmemişti, kendinden öncekilerin giyim, kuşam ve davranışlarını bile taklit ederken, onların "çalışma alanlarını" haydi haydi benimseyecekti.

Babaların Kapalı Çarşı Kapışması

Dündar Kılıç, 1983 yılının hemen başında dede oldu. Kızı Uğur'un oğlu Onur 20 Ocak'ta doğdu.

Bunun hemen ardından da Sofya'da yapılan ikinci babalar toplantısına katıldığı iddia edildi.

Behçet Cantürk'ün MİT ifadelerinden öğrendiğimize göre, 1983 yılı başlarında, yine Sofya'daki Vitoşa Oteli'nde ikinci bir babalar toplantısı daha yapılmıştı. Yine Oflu İsmail'in başı çektiği bu toplantıya katılım daha dar tutulmuştu: Dündar Kılıç, Malatyalı Hüseyin Gencer, Maltepeli Doğan ve Kasımpaşalı Erdoğan.

Behçet Cantürk'e göre toplantının iki konusu vardı. Birincisi ve kendisini ilgilendireni, Kapalı Çarşı'da azınlıklar tarafından yürütülen altın, döviz ve pırlanta kaçakçılığını Lazların ellerine geçirmek istemesiydi. İkincisi Lazların kaçak yabancı sigara konusunda tekel kurma arzularıydı.

Kapalı Çarşı'daki kaçakçılık, Kilis ve Midyatlı Süryaniler, Mardin ve Diyarbakırlı Ermeniler ve İstanbullu Yahudiler tarafından yürütülmekteydi.

Behçet Cantürk MİT ifadesinde, "Bulgaristan toplantısından dönenlerden Maltepeli Doğan ile Kasımpaşalı Erdoğan'ın sigara işine el atarak Türkiye'ye gelen kaçak sigara trafiğini idare ettiklerini, Dündar Kılıç ile Hüseyin Gencer'in de Kapalı Çarşı'da faaliyet göstererek bazı kişileri tehdit etmeye başladıklarını" söylüyordu.

Behçet Cantürk'ün ifadelerinden, 15 Haziran 1983'te İstanbul'da, Kapalı Çarşı'da meydana gelen ASALA eylemine işte bu çekişmenin neden olduğu anlaşılıyordu:

"Diyarbakır ve Mardin grubunun Kapalı Çarşı'daki en büyük kaçakçısı ve temsilcisi Sait Koç'tu. Dündar Kılıç, Sait Koç'a adamlarını göndererek bundan böyle Kapalı Çarşı'ya pırlanta ve altınların kendileri tarafından verileceğini söylemiş. DDKD'li[48] Faruk Vakıfahmetoğlu ve Sait Koç ile birlikte Kalyon Oteli'ne gittik. Burada Sait Koç, Dündar Kılıç'ın yaptığı tüm baskıları anlattı. Faruk Vakıfahmetoğlu lafa girdi: 'ASALA ile DDKD Türkiye'de ortak bir eylem yapacaktı. Bu eylemi Kapalı Çarşı'da yaptıralım,' dedi. Ben ve Sait Koç bunu uygun gördük. Eylemden önce 'DDKD ve ASALA, Kapalı Çarşı'daki gayrimüslimleri korumak için bir

eylem yapacak' bilgisinin, Dündar Kılıç'ın kulağına gitmesinin de yararlı olacağını konuştuk."

48 Devrimci Doğu Kültür Dernekleri; 12 Mart döneminde kapatılan DDKO'nun yerine 1974'te kurulan örgüt.

15 Haziran 1983'te ASALA militanı Mıgırdıç Madaryan otomatik silahla Kapalı Çarşı'da bulunanların üzerine rasgele ateş açtı, 2 kişi öldü, 21 kişi yaralandı. Yakalanacağını anlayan militan, üzerindeki el bombasını patlatarak intihar etti.49

49 Bulgaristan'da yapılan her iki babalar toplantısının ayrıntıları ve sonuçları için bkz. Soner Yalçın, *Beco*, Su Yayınları, İstanbul, 1999, s. 146-152

Babaların tarihinde ender görülen bir Kürt - Laz anlaşmazlığı da çatışmaya dönüşmeden sona erdi.

"Hocam Şunu Bilimsel Olarak Bir Daha İzah Etsene"

Bu kadar çok mafya, polis, MİT, entrika lafından bunaldınızsa biraz hafiflemeye ne dersiniz? Evet mi? Öyleyse size "Sıfırcı Hoca" da denilen Profesör Kurthan Fişek ile Dündar Kılıç'ın bir hikâyesini anlatayım. İnsan bu iki ismin yan yana yazılmasına bile inanamıyor ama olmaz olmaz demeyin, olmaz olmaz. Biz onları 1983'te Tekirdağ Şarköy'deki bir otelde, hem de birlikte at yarışı oynarlarken yakaladık!

1983 yılı başında üniversitede büyük bir öğretim üyesi kıyımı yapılmış, birçok öğretim üyesi MİT raporlarına göre "sakıncalı" sayılarak üniversiteden uzaklaştırılmıştı. Bu kıyım 1402 sayılı yasayla yapıldığı için de kıyılanlara "1402'likler" denmişti.

Kurthan Hoca da 1402'liklerdendi. İşsiz kalınca kendini at yarışlarına vermişti, hem de en "bilimsel" yöntemlerle!

Dündar Kılıç da at yarışı oynardı. Ağabeyi Yahya Jokey Kulüp üyesiydi ve atları vardı. Hatta bir atını en büyük yarış olan Gazi Koşusu'na sokmak istediği, Kenan Evren'in "mafyaya kupa mı vereceğiz?" diyerek buna engel olduğu söyleniyordu.

Bir gün inanılmaz bir rastlantı birbiriyle hiç ilgisi olmayan bu iki insanı Şarköy'de ortak at yarışı oynamak üzere bir araya getirdi ve Kurthan Fişek,

Dündar Kılıç'a para kaybettirdi! Hikâyeyi ben anlatırsam onun kadar güzel anlatamam, iyisi mi bırakalım Kurthan Hoca hakkını vererek anlatsın:

"1983'te Şarköy'de yaz tatiline gitmiştik, Sedef Otel'e. Üniversiteden kovulmuştum, kendime eğlence arıyordum. Yazı yazmak kolaydı. At yarışına yirmi sene aradan sonra döndüm. Kartoteksim var, o zaman Türkiye'de fazla olmayan bilgisayarım var, Amerika'da Stanford Üniversitesi'nden getirilen bir at yarışı programım var, 18 değişkenli. Oyunu oynuyorum, Ankara'daki kahveme yazdıracağım. O sırada Dündar Kılıçlar geldi otele. Ben 15 senedir oraya gidiyordum, ama onları orada ilk kez görüyordum.

Bütün aile gelmişler. 'Yahu kim bu adam?' diye sormuş Dündar Kılıç. 'Ya işte bu üniversiteden kovulan 1402'lik bir solcu profesör,' demişler. O da tabii İlhan Selçuk'la cezaevinde yatarken solculuğu keşfedip, 'Allah Allah bu solcular ne kadar ilginç adamlar' diye düşünüp sola kayan tiplerden biri. O sırada da at yarışları koşuluyor, ben oyunumu oynayacağım. Bilgisayara girdim, onu yaptım, bunu yaptım yarış neticelerini çıkardım. İbrahim Kılıç, Dündar'ın kardeşi geldi, 'Hocam,' dedi, 'Abim bu hafta yarış oynamak istiyor da, rica etsek gelir misiniz? Veya abim gelsin mi?' Şimdi ben onların masalarına da gıptayla bakıyorum. Çünkü Türkiye'de o sırada yabancı sigara yok, viski yok, bunların masasında bol bereket. 'Ben geleyim,' dedim. Oturduk, 'Hoca,' dedi Dündar Kılıç, 'bu hafta çok iyi para verecek at yarışı, bize de bir yarış oyna, sen bu işin uzmanıymışsın,' dedi. Başkasının parasıyla kumar oynamak dünyanın en zor işidir. Ben bunlara 4400 liralık kendi ölçeklerimde bir oyun oynadım. Dündar'ın gözleri faltaşı gibi açıldı. 'Hocam ben bunu yazıcı kahvesine yazdıracağım, oh, oh, Dündar 4 bin liraya düştü derler, itibarımız kalmaz' kaygısıyla 'Sen bu oyunu büyüt,' dedi. O sırada benim bir yerden duyduğum ve aritmetiksel hesaplarla tahmin ettiğim birinci ayakta Nurcihan diye bir at koşuyor. 'Bunu tek oynayacağım,' dedim. 'Yahu Nurcihan gelmez, sıralamada beşinci, altıncı sırada bir aykırı sürpriz at,' dedi. 'Vallahi bu atın kesinlikle kazanması lazım,' dedim. İki duble viskisini içtim, yanlış hatırlamıyorsam Johnny Walker'dı. Sıra ikinci ayağı yazmaya geldi. 14 at koşuyor, hepsi birbirinden eşek. 14 atın içinde asla kazanması mümkün olmayan Sazenuşhan diye bir at var. Onu yazmadım. Ulan dangalak, 13 atı yazmışsın, 14'üncü atı niye yazmazsın. Dündar'ın şoförü, 'Yahu, adını

söyleyemediğim bir at daha var,' dedi. Ben atın ayağının sakat olduğunu, Clor d'Ethile ile uyuşturulduğunu, Clor d'Ethile'in 1200 metreden itibaren erimeye başladığını, atın topallayarak 1400 metreyi bitirdiğini, bu yarışın 1800 metre olduğunu son derece ciddi ve bilimsel bir şekilde Dündar'a izah ettim. Ve olay şu boyutlara geldi: 140 bin liralık bir oyun oldu, Sazenuşhan olmayacağının izahından sonra hepsinin derdi Nurcihan. 'Gelmez,' diyorlar. Dündar, 'Hoca yüzde ona ortaksın,' dedi. 'Ağa,' dedim, 'ben 140 bin lira veremem, benim oyun hacmim 4 bin lira'. 'Yok,' dedi, 'Biz bilime saygılıyız, bu senin bilim ve emek hakkındır, ben bunu İlhan Selçuk'tan öğrendim, emeğe ve bilime saygıyı,' dedi.

Birinci ayak koşuldu, ben dinlemiyorum. Onlar içerden yazıcı kahvesinden telefonla izliyorlar. İbrahim yanaştı, 'Hocam, abim sana bunu yolladı,' dedi, bir şişe viski geldi, çünkü Nurcihan kazanmış. Ve çok çok büyük bir para kazanacağımız anlaşıldı. O zaman Ankara'da bir apartman dairesi iki milyon, üç milyon lira ki, o bahis 8 milyon 800 bin lira verdi, Fenerbahçe antrenörü Veselinoviç de tutturan sekiz kişiden biriydi.

İkinci ayak koşuldu, artık Nurcihan geldikten sonra kesinlikle kazanacağımıza inanıyorum, İbrahim'in yanaştığını gördüm, 'Abim mi gelsin, sen mi gelirsin?' dedi. Dehşete düştüm, 'Sazenuşhan mı geldi?' dedim, 'Evet,' dedi. Titriyorum, etraf 28 kişi, korumaları, onları bunları. Otelden mi kaçayım? Arabayı nereden bulacağım, otobüs kalkmaz. Masalarına gittim, Dündar bana baktı, 'Hoca' dedi, 'Solculuğu ben sizden öğrendim ama at yarışını da sana ben öğreteceğim galiba. Ben üstelik bilime çok saygılıyım, şu Sazenuşhan denen atın niye gelmeyeceğini bir daha bilimsel şekilde anlatsana,' dedi. Ve ondan sonra bir şey ekledi: 'Kumar kerizi parasından ayırmanın çok organize bir yoludur. Kazanan olur, kaybeden olur, üzülme, ama kazanan kumarı oynatandır, bunu bilesin. Sen bunu bana bilimsel şekilde bir daha izah et, ben de sana benim yazıcı kahvesinin adresini vereyim,' dedi. Çok gülmüştük. Ben ona Sazenuşhan'ın niye kazanamayacağını bilimsel bir şekilde bir daha izah ettim. Eh, orada 14 atın koştuğu bir yarışta 13 atı yazan adamı, ben olsam ve ben böyle bir gaza gelsem valla ne yapardım bilmiyorum. Sazenuşhan iki hafta sonra bir yarışa daha girdi, bacağını kırdı ve öldü.

Dündar ondan sonra zannediyorum 2-3 ay sonra tutuklandı, tekrar cezaevine girdi, sonra da görüşmek, karşılaşmak mümkün olmadı. Dündar, Dündar Ağa diyeyim, benden yaşça büyüktü, benim için dünyaya gülerek

bakan, kazandığını paylaştırmayı, dağıtmayı seven bir insandı. Ölümüne üzüldüğüm sayılı insanlardan biridir.”

“Seni İmha Edecekler”

23 Aralık 1982’de Genelkurmay Başkanlığı’nda önemli bir toplantı yapıldı. Toplantıya Genelkurmay İkinci Başkanı Necdet Öztorun’un başkanlığında MİT Müsteşarı Korgeneral Burhanettin Bigalı, Emniyet Genel Müdürü Fahri Görgülü, Genelkurmay İstihbarat Başkanı Korgeneral İrfan Tınaz ve Genelkurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Başkanı Korgeneral Nevzat Bölügiray katılmıştı. Toplantıda kaçakçılık ile terör ilişkisi görüşüldü ve bununla mücadele için devletin yapısında bazı değişiklikler yapacak kararlar alındı.

Bu toplantının kararları çerçevesinde, 6 Haziran 1983’te MİT’te Kontrespiyonaj Daire Başkanlığı bünyesinde Kaçakçılık Şubesi kuruldu ve başkanlığına Mehmet Eymür getirildi. Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde ise Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi kuruldu ve onun başkanlığına da Atila Aytek getirildi. Bu iki yeni birim eşgüdüm içinde çalışacaklardı. Yani, o güne kadar zaten fiilen dayanışma içinde olan Mehmet Eymür ile Atila Aytek, artık resmen de birlikte olacaklardı.

MİT’in yeni kurulan Kaçakçılık Şubesi’nin çiçeği burnunda Başkanı Mehmet Eymür, yeraltı dünyasının ünlülerinden Dündar Kılıç, Behçet Cantürk ve Abuzer Uğurlu’yu MİT’te sorgulamak için 9 Şubat 1984’te Genelkurmay’dan izin istedi.[50] Bu talep Genelkurmay tarafından olumlu karşılandı.

50 MİT’in 01.10-11.02-254/214177-152711 sayılı yazısı, Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 378.

Haber Dündar Kılıç’ın Ankara’daki gözü kulağı ve Nuri Gündeş’in karşı ekip içindeki köstebeği olan Ali Aslan tarafından derhal İstanbul’a uçuruldu. Ali Aslan gençlik arkadaşı Dündar Kılıç’a “Seni imha etmeye hazırlanıyorlar, kaç” diyordu.

Bu araya küçük bir not sıkıştırayım: Olaydan altı ay sonra, Dündar Kılıç'a tutuklanacağını bildirenlerden birinin de Merkez Mali Şube eski Müdürü Tahsin Gürdal olduğu iddia edilecek ve hakkında soruşturma açılacaktı. Oysa soruşturmayı yürütenlerden Mehmet Eymür, haberi verenin Ali Aslan olduğunu hem İstanbul'daki köstebekleri Mustafa Ercan'dan öğrenecek, hem de MİT'teki sorgulaması sırasında Dündar Kılıç'ın kendisine "söylettirecekti."

Dündar Kılıç, Ali Aslan'dan telefonla aldığı bu habere önce pek aldırış etmedi, "Benim ne suçum varmış ki beni imha edecekler?" dedi. Ali Aslan bunun üzerine durumun ciddiyetini anlatabilmek için atlayıp İstanbul'a gitti. Tarabya Oteli'nde buluştular. Ali Aslan, Dündar Kılıç'ı ikna etmeye çalışıyor, "Düşmanlarını bilirsin, Atila Aytek şimdi Kaçakçılık Daire Başkanı, emir daha yukarıdan geliyor, seni kaçakçılık suçundan alacaklar, on beş-yirmi gün uzaklaş," diye uyarıyor, Dündar Kılıç ise "Ben kaçakçı değilim ki, beni imha etsinler," diyordu.

Ali Aslan Dündar Kılıç'a *Milliyet* gazetesinde Atila Aytek aleyhinde çıkan bir yazıyı da kendisinden bildiklerini söylemişti. Dündar Kılıç, kaçakçılık suçlamasına ihtimal vermiyordu, ama bu gazete haberi işinden endişelendi. Ali Aslan Ankara'ya döndükten sonra, Dündar Kılıç, *Güneş* gazetesi sahibi Mehmet Ali Yılmaz ile yazarı Güneri Cıvaoğlu'nu arayıp görüşmek istediğini söyledi. Onlarla da Tarabya Oteli'nde buluştular. Endişelerini onlara da anlattı ve *Milliyet*'teki haberin düzeltilmesini sağlamalarını istedi. Yılmaz ve Cıvaoğlu "Burası dağ başı mı, bir haber için adamı alıp götürecekler. Kanun var, hukuk var, böyle bir şey olursa yer yerinden oynar" diyerek onu yatıştırdılar.[51]

51 Dündar Kılıç'ın tutuklanmasından önce geçen olayların bazıları *Cumhuriyet*'ten Deniz Som'un Aralık 1993'te yaptığı yayımlanmamış röportajdan alınmıştır.

Ve Dündar Kılıç 29 Şubat 1984 gecesi, Karagümrüklü arkadaşı Nedim Küçükcan'ın evinden alınıp bir arabaya bindirildi, gözleri bağlanarak Ankara'ya doğru yola çıkarıldı...

"Deniz de Yanar!"

“İkinci Babalar Operasyonu” ile, Dündar Kılıç ve Behçet Cantürk gibi iki ünlü babanın tutuklanmaları basında büyük gürültü kopardı.

En çok merak edilen konu ise, operasyonların neden İstanbul polisi tarafından değil de, Emniyet Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi’ne bağlı ekipler tarafından yürütüldüğü idi. Yetkililer bu sorulara “Geçmişte görülemeyen ve kanıtlanamayan bazı ilişkiler nedeniyle” gibi üstü kapalı yanıtlar veriyorlardı.[11] Ama konuyu yakından izleyenler Şükrü Balcı hakkında da yeraltı dünyasıyla ilişkileri ve rüşvet iddiaları üzerine soruşturma başlatıldığını biliyorlardı. Hatta Dündar Kılıç’a “35’i İstanbul’da, 7’si Ankara’da 42 emniyet görevlisinin istihbarat verdiğini” yazanlar bile vardı.

Dündar Kılıç, kendisinin de daha sonra isyan edeceği gibi, “devlet bankalarını hortumlamamış, hayali ihracat yapıp teşvik primi almamıştı” ama “yarı-legal” işlerini yürütürken devlet içinde kapışan güçlerden birine çok fazla yaklaşmıştı.

Mafya ile iş dünyasının neredeyse birbirine karışacak derecede yaklaştığı bir dönemde aradaki çok ince sınırı aşacak işlere girişmişti.

Başına gelen bu felaketten kendisini tutuklayanlar kadar, iş âlemini ve holdingleri de sorumlu tutacak ve bundan sonraki her konuşmasına: “Bize fırsat vermediler, işlerimizi kimse hazmedemedi,” diye başlayacaktı.

Onunla aynı kanıda olan yazarlar da yok değildi.

Yakın dostlarından Halit Çapın: “Dündar Kılıç çok büyümüştü,” diyecekti.[12] İlhan Selçuk da görüşmemiz sırasında benzer bir yorum yapıyordu: “Dündar’a imkân tanımadılar. MİT’in içinde de yuvalandığı sonradan ortaya çıkanlar devleti de kullanarak, hele 12 Eylül döneminde Dündar’ın defterini dürmek için her şeyi yaptılar. Bir yandan devletin içinde sorgu masasının başına oturuyorsun, gözleri kapalı sanığı sorguluyorsun, öbür taraftan da uyuşturucudan haraç alıyorsun. Öbür taraftan da senet mafyasından haraç alıyorsun.”

Cemal Süreya ise şöyle yazacaktı: “Gerçekten işadamlarının 1980’den sonra devletin de itici güç olarak rol aldığı serüvenleri, Dündar’ı da İdris’i de soldurdu. Eşitsizliğin yarattığı bu suç gladyatörlerini operet kişileri haline getirdi. Dündar biraz da adından ötürü içerde bugün.”[13] Usta şair

onları herhalde özgürlüklerini kazanmak için canavarlarla boğuşmak üzere arenaya sürülen kölelere benzetiyordu.

"Gladyatör" deyince, 2000 yılının en iyi erkek oyuncu dalında Oscar ödülünü kazanan "Gladyatör" filminin başoyuncusu Russel Crowe'ı hatırladım. Avustralya'da Sydney'in kenar mahallelerinden geldiği için ödül törenindeki konuşmasına "Bu bir rüya," diye başlıyor, "Bu mümkünmüş," diye bitiriyordu.[14]

Dündar Kılıç da bulunduğu yere Ankara'nın kenar mahallelerinden çıkarak tırmanmıştı. Ama iyice büyüyüp de, tam "bu mümkünmüş" diyeceği anda tökezlemiş, idamla yargılanmış, asılmamış ama asılmaktan beter edilmişti: Dört buçuk yıl askeri hapishanelerde yattıktan sonra beraat ederek çıkacaktı.

Çıktıktan sonra damadı Özer Güner'e söylediği sözlerden biri şöyle olacaktı:

"Eskiden deniz yanar deseler inanmazdım, ama deniz de yanarmış evlat!"

On Birinci Bölüm

ÇELİŞKİLER YUMAĞI

Dündar Kılıç "İkinci Babalar Operasyonu" çerçevesinde gözaltına alınmıştı.

Peki ama nasıl olmuştu da, 1982'de yapılan "Birinci Babalar Operasyonu"nu "kazasız belasız" atlatan Dündar Kılıç ikincisinde tekrar gözaltına alınmıştı?

1984'teki ikinci operasyonu yapanlara soracak olursanız, "İlkinden kurtulmasını İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı ve İstanbul MİT Bölge Başkanı Nuri Gündeş ile iyi ilişkiler içinde olmasına borçluydu."

İkinci operasyon Ankara'dan yönetiliyordu. Başında MİT Kaçakçılık Şubesi Başkanı Mehmet Eymür ile Emniyet Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi Başkanı Atila Aytek vardı.

O sıralarda Türkiye'de ikili bir yönetim hüküm sürüyordu: 12 Eylül müdahalesini gerçekleştiren generallerin "sıkı" yönetimi ile, 6 Kasım 1983 seçimlerinden sonra kurulan Turgut Özal hükümetinin "gevşek" yönetimi. Bu iki yönetimin kaçakçılık olaylarına bakışı farklıydı. Özal'ın ANAP hükümeti "liberal ekonomiye geçiş" sürecinde "kara parayı reel ekonomiye kanalize etmek" amacıyla "ekonomik suça ekonomik ceza" uygulanması görüşündeydi. Ülkeyi sıkıyönetimle idare eden askerler ise terörle uyuşturucu ve silah kaçakçılığı arasında bağlantı olduğunu düşündükleri için kaçakçılara karşı şiddet uygulanması eğilimindeydiler.

İşte bu nedenle Ankara'daki ekibin, askeri yönetimi ikinci bir babalar operasyonu yapılması gereğine ikna etmeleri çok zor olmadı.

Dilerseniz, hikâyemizin bundan sonrasının hangi koşullar altında süreceğini görmek için işe bu çelişkileri inceleyerek başlayalım.

Yerin Altıyla Üstü Karışıyor

1980 yılı başında ülke ekonomisini darboğazdan çıkarmak için bazı önlemler alınması gerekiyordu. Enflasyon oranı üç haneli rakamlara yükselmişti. Döviz sıkıntısı çekiliyordu. Birçok ithal malında olduğu gibi dövizde de çifte fiyat ve karaborsa oluşmuştu. "Kara para" ve "Tahtakale Merkez Bankası" deyimleri o günlerin hediyesi olarak ekonomi sözlüğümüze girmişti.[52]

52 Kara para deyimi vergilendirilemeyen, kayıt dışı para için kullanılıyordu. Tahtakale Merkez Bankası ise döviz karaborsası ve çifte fiyat uygulamalarının yoğun olarak yapıldığı Sirkeci piyasasını ifade ediyordu.

İşte ünlü "24 Ocak kararları" bu gelişmeleri önlemek üzere çıkarıldı. Zamanın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Turgut Özal ve ekibi

tarafından hazırlanan kararname, 24 Ocak 1980 günü Demirel Hükümeti tarafından ilan edildi. Sonraki yıllarda bu kararların “liberal ekonomiye” veya “serbest piyasa ekonomisine” geçiş için alınmış uzun vadeli önlemler olmasıyla övünülecek, hatta sahibinin ve mimarının kim olduğu Demirel ile Özal arasında paylaşılamayan bir “onur” konusu haline gelecekti. Demirel, aradan yirmi yılı aşkın bir süre geçtikten sonra bile bu kararların kendisine ait olduğunda ısrarcıydı: “24 Ocak kararlarının altında kimin imzası var ondan başlayalım. Altında hükümetin imzası vardır. Hükümetler dururken memurlara mimarlık, sahiplik gibi unvanların verilmesi gayet yanlıştır.”[1]

24 Ocak kararlarının en önemli amaçlarından biri döviz sıkıntısını gidermek olduğu için ihracatı artırmak, işçi dövizlerinin yurda gelmesini özendirmek, kara parayı ekonominin içine çekmekti. Bu yüzden daha önce görülmemiş bir oranda devalüasyon yapıldı. Resmi kuru 47 lira 10 kuruş olan doların, Tahtakale’de oluşan ikinci fiyatı 56 liraya yükseltilmesi beklenirken 75 liraya çıkartıldı. Daha sonraki aylarda da, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu’nda değişiklik yapılarak döviz bulundurmak suç olmaktan çıkartıldı. 1 Temmuz 1980’de faiz oranları serbest bırakıldı, hamiline yazılı mevduat sertifikaları çıkartıldı, “sırdaş hesap” getirildi.

Bu kararlar uygulamada meydana gelebilecek olumsuzlukları önlemek için zorunlu olan hukuksal altyapı düzenlemeleri yapılmadan, gerekli kanunlar çıkarılmadan alelacele alınmıştı. Oysa liberal ekonominin uygulandığı Batı ülkelerinde en sıkı devlet denetimi sermaye piyasası üzerinde olurdu.

Demokratik rejimlerin normal hukuk devleti kuralları içinde uygulanamayacak olan bu kararların imdadına 12 Eylül askeri müdahalesi yetişti. Ve Demirel ile Özal’ın mimarlığını paylaşamadıkları 24 Ocak kararları, Demirel’i görevden uzaklaştıran askeri rejimin zoruyla uygulanabildi. Bu gerçeği müdahalenin lideri Kenan Evren de ifade etmekteydi: “Eğer 12 Eylül olmasaydı 24 Ocak kararlarının muvaffak olması mümkün değildi.”[2] Üstelik askeri darbeden sonra emekli Amiral Bülent Ulusu’ya kurdurulan hükümetin başbakan yardımcılığı görevi bile Turgut Özal’a verildi. Böylece ekonominin başına 24 Ocak Karar-namesi’ni hazırlayan Özal ve ekibi getirilmiş oluyordu. Bu bakımdan Özal’ı ve 24 Ocak kararlarını 12 Eylül rejiminden ayrı tutmak mümkün değildi.

Yola çıkış nedenleri ister ekonomiyi çıkmazdan kurtarmak, ister liberal ekonomiye geçmek olsun, yani niyet ne kadar iyi olursa olsun, 24 Ocak kararları beklenen sonuçları sağlayamadı. Üstelik faiz hadlerinin serbest bırakılması alabildiğine bir faiz yarışına yol açtı. Küçük ve maceracı bankaların yükselttiği faizler hükümetin belirlediği üst sınıra kadar fırladı. Üretimin ve yatırımların gerilemesi üzerine kredi piyasası kendine üretim dışı yeni yollar aradı ve bankalar yasadışı bir biçimde mevduat sertifikası pazarlamaya başladılar. Böylece, hamiline yazılı tahviller bankerlere devredilirken, halkın tasarrufları da çok yüksek faizler veren bankerlere akmaya başladı. Artık, malını mülkünü satan, bankerlere koşuyordu. Ama bu faiz furyasının böyle sürmeyeceği belliydi ve 1982 yılının başlarında beklenen oldu; yüksek faiz hadleri yüzünden ödeme güçlüğüne düşen bankerler peş peşe batmaya başladılar.

Sadece Banker Kastelli'ye para yatıranların sayısı kendi ifadesine göre üç yüz bin kişiydi. Piyasada panik başlayınca gözler birdenbire Banker Kastelli'ye çevrildi. Ama artık çok geçti: Kastelli yurtdışına kaçmış, on binlerce tasarrufçunun tatlı hayalleri de uçup gitmişti.[53] Yıkıntının boyutları çok büyüktü. Bankerlerin tasfiyesi, borçlarının ancak yüzde 10'unu karşıladı, yüzde 90'ı görünmeyen işlere, sırdaş hesaplara gitti. 7 Temmuz'da çıkarılan bir kararname ile devlet banker borçlarına kefil oldu. Bu gelişmeler karşısında Başbakan Yardımcısı Turgut Özal ve Maliye Bakanı Kaya Erdem 15 Temmuz'da istifa ettiler.

53 Banker Kastelli 1 Ekim 1982'de Tunus'ta tutuklanarak Türkiye'ye getirildi. 4 Aralık'ta 15 yıl hapse mahkûm edildi, 24 Mayıs 1983'te tahliye oldu. Seçimler öncesinde, yani banker faciasından bir buçuk yıl sonra MDP'den (Milliyetçi Demokrasi Partisi) Kadıköy belediye başkanlığı teklifi aldı. Çelişkiye bakın ki, bu parti askerlerin desteğindeki emekli general Turgut Sunalp tarafından kurulmuştu!

Özal hükümetten ayrıldığında "liberal ekonomiye geçiş" veya 24 Ocak programının ilk iki yılının bilançosu bir felaketti: Banker depreminin yarattığı hasarın tespiti sürerken, bankacılık sistemi de sıkıntıya düşmüş, küçük bankalar batma sürecine girmişlerdi. Üç bankanın Ziraat Bankası'na devrinden sonra başka bankalar da batmasın diye Merkez Bankası 100 milyar lira para basmak zorunda kaldı. O kadar yüksek devalüasyona rağmen ihracat beklendiği kadar artmamış, döviz sıkıntısı giderilememişti. Yatırımlar azalıyor, gelişme hızı düşüyordu.

Öte yandan bankerliğin tasfiyesi sırasında kayıt dışı ekonominin de giderek büyüdüğü anlaşıldı. Mevduat sertifikası hem paranın sır olmasını

sağladığından, hem de kolayca el değiştirebildiğinden, sadece devletten vergi kaçırmaya değil, alacaklıdan mal ve para kaçırmaya da yaramıştı. Bankacılık kesimi tefecilerle içli dışlı olunca, hatta bazıları bizzat tefeciliğe özenince, yaşama savaşı veren sanayi kesimi de bu piyasaya boyun eğdi. Böylece yasal kazançla yasadışı kazancın sınırları birbirine karışmaya başladı. Bir yandan holdingleşen bazı aile şirketleri yeraltı yöntemleri kullanmaya başlarken, bir yandan da yeraltı dünyasının ünlüleri işadamlığına geçiyor, holdingleşmeye çalışıyorlardı. Yani işadamlığı ile “mafya” arasındaki sınırlar artık birbirine karışmaya başlamıştı.

“Mafya”nın Kuşakları

Kendisine “üç kuşak mafya avukatı” diyen Muhittin Yüzüak’ın bu kuşaklar ayrımını bana anlatırken kullandığı ölçü, tanıdığı ve avukatlığını yaptığı “baba”ların elde ettikleri rantı nasıl kullandıklarıydı. Aralarında Dündar Kılıç’ın da bulunduğu kabadayılar kuşağı, kazancını yakın çevresindeki muhtaç kimselerle paylaşırdı. Onlara “Robin Hood” yakıştırması yapılmasının önemli bir nedeni buydu. Daha sonra gelen “ara kuşak”, yani kaçakçılar, çok daha örgütlüydüler ve kazançlarını “işlerinin” organizasyonunda kullanıyorlar, büyük ölçüde de yurtdışına kaçırıyorlardı. Üçüncü kuşak ise işe “çek, senet tahsilatı” ile başlamıştı. Bunlar kendileri eyleme girmiyor, “işlerini” adamlarına telefonla talimat vererek yürütüyorlardı. Bu bakımdan elde ettikleri rantı “çalıştırdıkları” onlarca kişiye dağıtmak zorundaydılar. Geriye kalanın büyük kısmı da lüks tüketime gidiyordu.

1980’li yıllara girilirken ortaya çıkan “ara kuşak” çok uzun ömürlü olmamıştı. Bir kısmı Babalar Operasyonları ile tutuklandılar. Yurtdışına kaçanların da Türkiye ile bağlantıları kalmamıştı. Tutuklananlar, Özal döneminde sık sık çıkarılan kaçakçı aflarından yararlandılar. Dört yıl içinde hepsi çıkmıştı. Çıktıklarında ise terörün büyük ölçüde Güneydoğu’ya kayması, uyuşturucu ticaretinin PKK’yla onu destekleyen kaçakçıların eline

geçmesi ve dünyadaki uyuşturucu trafiği güzergâhlarının değişmesi nedenleriyle “işsiz” kaldılar, “tarih sahnesinden” silindiler.

“Üçüncü kuşağa” gelince, kadroları büyük ölçüde ülkücülerden oluştuğu için bunlara uzunca bir süre “ülkücü mafya” da dendi. Askeri darbeden sonra 12 Eylül öncesi ülkücü eylemcilerinin bir bölümü yurtdışına kaçmış, geri kalanların hemen hemen tamamı tutuklanmıştı. Tutuklananlardan serbest bırakılanların bir kısmı askeri cezaevlerinde “babalarla” tanışıp onlardan “feyz” almış olarak tahliye oldular. Muhittin Yüzüak’ın deyimiyle “jilet girip ustura çıktılar.” Ve yeraltı dünyasının yeni kuşağını oluşturdular.

Yüzüak’a göre “Eskilerin akıllarıyla hırsları atbaşı giderdi, yenilerin ise hırsları akıllarının önüne geçmişti.” İlk kuşak kabadayılar “racona” çok bağlıydılar, ayrıca birbirlerinin alanına müdahale etmezler, kendi aralarında çatışmazlardı. Ama bu yeni kuşakla birlikte ne racona, ne yaşlılara ve tecrübelerine, ne de birbirlerine karşı saygı kalmıştı.

“Kuşak” sözüne bakıp da bunların sanki biri bitiyor biri başlıyormuş gibi anlamamak gerekir. Bu kuşaklar zaman içinde bir arada yaşadılar. Yeni kuşak eskisine öykündü, onların ilişkilerini ve alanlarını ele geçirip yeraltı dünyasının yeni hâkimi olmaya girişirken, eski kuşak da varlığını korumaya çalıştı.

Dündar Kılıç’ın şirketlerinin uzun yıllar genel müdürlüğünü yapmış olan Yavuz Çaloğlu bu sürecin başlangıcını bana şöyle özetledi: “Yeni bir jenerasyonla siyasi bir gençlik geldi. Kimisi bey, kimisi de zaruret içinde bir kuşak. Bunlar geçim temini için, hiç kimseyi tanımadıklarından sadece bir tahsilat konusunun üzerinden bir şeyler bulmak amacıyla yola çıkmış üç-beş kişilik gruplardı. Örneğin Ahmet’le Mehmet’le ilgili bir konuya girecekler, ama Ahmet’i Mehmet’i bilmiyorlar. Mecburen yine kabadayı âlemine gelip sordular, tanıştırılmak istediler. Randevularını kabadayı âlemindeki insanlar aldı. Onlar da gidip onunla görüştüler, üç-beş kuruş da bir şeyler kazandılar. Ama o kazancı elde etmek için çok haksızlıklar yaptılar. Kabadayılar da bunu duyunca bir daha bu insanlar için ilişki kurmaz oldular. Bunlar adaletsiz insanlardı, paradan başka bir şey tanımıyorlardı. Bizler hepimiz bu siyasi düzendeki insanlardan uzaklaştık. Ama onlar bizlerin saflığından, gafletinden istifade ederek çok insan tanıdılar, o tanıdıkları insanlara kendilerini vefa borçlu hissedecek yerde, o insanlara ihanet ettiler. Böylece durum üçe bölündü, bir kabadayı, bir çete ve mafya, bir de örgütsel konumlar şekline dönüştü. Biz bunların hepsinin

dışındayız, bu konuları birbirine karıştırmamak lazım. Dündar Kılıç sadece bir kabadayıydı, kabadayıca yaşadı, kabadayıca öldü."

Aslında ABD'deki veya İtalya'daki anlamıyla devlet içinde devlet gibi güçlü ve örgütlü bir "Türk mafyası" hiçbir zaman olmadı. Çünkü Türk yeraltı dünyasının mayasında ve raconunda devlete kafa tutmak şöyle dursun, her zaman devletle uzlaşmak, devletin izin verdiği kadar "kabadayılık yapmak" vardı. Benim Türkiye'den söz ettiğim zaman "mafya" sözcüğünü hep tırnak içinde kullanmamın nedeni de budur Yeraltı dünyasının hangi kuşağından olursa olsun birçok isim, faaliyetlerine izin verilmesi karşılığında devletin çeşitli gizli işlerinde kullanıldılar. Bunun en belirgin örnekleri ara kuşaktan Abuzer Uğurlu ve Tarık Ümit, yeni kuşaktan da Abdullah Çatlı ve Alaattin Çakıcı'ydı.

"Firari" Şükrü Balcı

Bu dört kişiden dördünün de devletle ilişkileri incelendiğinde karşımıza aynı isim çıkıyordu: Mehmet Eymür!

Abuzer Uğurlu 1980 öncesinden beri "Yıldırım" takma adıyla MİT muhbiri olarak çalışıyor, yeraltı dünyasından verdiği istihbarat karşılığında kaçakçılık yapmasına göz yumuluyordu.

Tarık Ümit de Eymür'e yeraltı dünyasından verdiği bilgiler karşılığında suçlarına göz yumulan muhbirlerden biriydi. Kimliğini gizleyerek Dündar Kılıç ile ortaklıklar kurmuş, bazı şirketlerine müdür olmuştu.

Abdullah Çatlı birçok cinayetin sanığı olarak aranan ülkücü liderlerindendi. Susurluk kazasında ölmesinden sonra MİT'le ilişkisi ortaya çıktı. Mehmet Eymür bu ilişkiyi, MİT'ten ayrıldıktan sonra gittiği ABD'de kurduğu internet sitesinde yayınladığı bir belge ile doğruladı. Bu belgeye göre Eymür 10 Temmuz 1985'te MİT Müsteşarı Burhanettin Bigalı'ya yazdığı bir mektupta Abdullah Çatlı ile arkadaşlarının ve Abuzer Uğurlu'nun MİT'le ilişkilerini bildirmiş, Bekir Çelenk'in de İstanbul MİT teşkilatıyla ilişkide olduğunu belirtmişti.[3] Eymür yine bu sitede gazeteci

Soner Yalçın'ın bir kitabını[4] eleştireyim derken *Mete Bey'in Günlüğü* adı altında bir kurgu roman denemesi yapmış, burada da MİT'in Abdullah Çatlı ile ilişkilerini nasıl yürüttüğünün tüm ayrıntılarını "üstü kapalı" bir şekilde açıklamıştı.

Alaattin Çakıcı Şişli Ülkü Ocakları sorumlusu olarak tutuklanmış, 1982'de tahliye olmuştu. Hapisten çıktıktan sonra hemşehrisi ve babasının arkadaşı olan Dündar Kılıç'ın himayesini görmüştü. Daha sonra ülkücü arkadaşlarını çevresine toplayarak önce kumar borcu tahsilatına, daha sonra da çek-senet tahsilatına girişmişti.[5] Çakıcı'nın bazı sinemacı dostları vasıtasıyla magazin dünyasına da yakın olması, Eymür ekibinin ilgisini çekmiş ve ilk ilişkiler bu nedenle ve o zamanlar kurulmuştu.

Burada dikkat çekici bir nokta da Eymür'ün muhbirlerinden ikisinin Dündar Kılıç'a yakın yerlerde bulunmasıdır.

23 Aralık 1982'de Genelkurmay Başkanlığı'nda yapılan bir toplantıda kaçakçılıkla mücadele konusunda güvenlik birimleri arasında koordinasyon ve istihbarat eksikliği saptandı ve bu konuyla ilgili kararlar alındı. Bu kararlar çerçevesinde 6 Haziran 1983'te MİT'te Kontrespiyonaj Daire Başkanlığı bünyesinde Kaçakçılık Şubesi kuruldu ve başına Mehmet Eymür getirildi. Emniyet Genel Müdürlüğü içerisinde ise Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi oluşturuldu, onun başına da Atila Aytek atandı. Bu birimlere bağlı olarak uzmanlardan kurulan bir komisyon da bilgi toplamak ve bu bilgileri değerlendirmekle uğraşıyordu.

12 Eylül öncesinde kaçakçıların yargılanamamasının önemli bir nedeni, bu suçlara hangi mahkemelerde bakılacağı konusunda sürüp giden görev ve yetki karmaşasıydı. Kaçakçılık suçlarına ilişkin davalar sıkıyönetim mahkemeleri ile sivil mahkemeler arasında gidip geliyor, bu belirsizliğin çözümü Uyuşmazlık Mahkemesinden bekleniyordu. Askeri yönetim bu konuya kesin çözüm getirdi; kaçakçılık suçları sıkıyönetim mahkemelerinde görülecekti. Askeri mahkemeler o sırada çok yoğun olarak terör suçlarıyla ilgilendikleri için, sadece kaçakçılık suçlarına bakacak özel bir mahkeme oluşturuldu. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde kurulan 4 No'lu Askeri Mahkeme sadece bu suçlarla ilgilenecekti.

Mehmet Eymür, kaçakçılık işlerinden sorumlu olur olmaz eski düşmanları İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı ve MİT İstanbul Bölge Başkanı Nuri Gündeş aleyhinde bilgi toplama faaliyetine girişmişti. Ankara Sıkıyönetim

Komutanı Recep Ergun Başkanlığı'ndaki koordinasyon toplantılarında sık sık İstanbul'da yapılan operasyonların başarısızlık nedenlerini gündeme getiriyor, Şükrü Balcı'yı suçluyordu. O kadar ki, hakkında soruşturma açılması için Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na yazılan bir fezlekede Şükrü Balcı "firari" gösterilmişti! Emniyet Müdürü Faruk Metin'in imzasını taşıyan fezlekede, Dündar Kılıç, Fahrettin Aslan ve Hüseyin Cevahiroğlu'nun (Oflu Hüseyin) sahibi oldukları Maçka'daki Kadınlar Kulübü'nde kumar oynanmasına izin verilmesi karşılığında İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı'ya ortakların ayda birer milyon rüşvet verdiği öne sürülüyordu. İhbar dördüncü ortak olan Tarık Ümit'ten geldiği için fezlekede onun adına yer verilmemişti! Sanıklar arasında üçüncü sırada bulunan Şükrü Balcı'nın kimlik bilgisi verildikten sonra, altında "firari" yazıyordu.54

54 Fezlekenin ayrıntıları için bkz. s. 300-303.

Oysa Şükrü Balcı 3 Mayıs 1983'te Büyükelçilik Güvenlik Müsteşarı olarak ABD'ye gönderilmişti. Gitmeden önce de Devlet Başkanı Kenan Evren'den takdirname almıştı! Şükrü Balcı'dan boşalan İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne Ünal Erkan, yardımcılığına da Mehmet Ağar getirilecekti.55

55 Şükrü Balcı, aleyhinde açılan davadan 1986'da beraat etti. 6 Mayıs 1993'te ABD'de öldü.

Abi "Generallere Suikast Hazırlığında!"

Eymür, İstanbul ekibini köşeye sıkıştırabilmek için onlarla çok yakın ilişkiler içinde olduğunu İstanbul'daki muhbirlerinden öğrendiği Dündar Kılıç'ı gözaltına aldırmak ve sorgulamak istiyordu.

Bazı babalara yeni bir operasyon yapılması konusunda askeri yönetimi ikna etmek için yoğun bir etkileme çabasına girişmişler, özellikle de Dündar Kılıç aleyhinde kanıtlar hazırlıyorlardı.

Bunlardan biri, hakkında yıllar önce verilmiş bir mahkûmiyet kararının bir türlü infaz edilmemesiydi. Dündar Kılıç, sağlık raporları alarak Adli Tıp'a tasdik ettiriyor ve çeşitli yollardan yararlanarak infazı erteletiyordu. Üç ay süreyle hapis yatsa infaz tamamlanacaktı. İstanbul Sıkıyönetim

Komutanlığı ve Valilik emir verdiği halde İstanbul Emniyeti bu emri uygulamıyordu.

Kaçakçılık Daire Başkanlığı'nın elemanları da boş durmuyor, onlar da Dündar Kılıç hakkında kanıt arıyorlardı. Sonunda buldular: Asım Akkaya adında bir uyuşturucu kaçakçısı İtalya'nın Milano Mahkemesi tarafından 16 yıl ağır hapse mahkûm edilmişti. Ancak Akkaya İtalya'dan kaçarak Türkiye'ye gelmişti. Emniyet Kaçakçılık Dairesi bu olayı İnterpol'ün kırmızı bülteninden öğrenmişti. Ayrıca Bursa Ağır Ceza Mahkemesi'nin gıyabi tutuklama kararıyla da aranan Asım Akkaya, İstanbul Narkotik Şube memurlarınca yakalandı. Kaçakçılık Dairesi onu oradan alarak Bursa Emniyet Müdürlüğü'ne sevk etti ve Daire'nin Mali Şube Müdürü Faruk Metin ile ekibini de Bursa'ya göndererek Akkaya'dan 24 sayfalık bir ifade aldırttı. Asım Akkaya ifadesinde Dündar Kılıç ile ilgili olarak şunları söylüyordu: "1982 yılının Kasım ayında Sofya'daydım. Japon Oteli'nde bir Yugoslav şoför ile tanıştım. Onunla konuşurken, 10 Şubat 1982 tarihinde Hollanda'da yakalanan 13 kilo 850 gram eroini İstanbul'dan Hollanda'ya gönderenin eşkal tarifiyle, Dündar Kılıç olduğunu anladım." Bu ifade Dündar Kılıç hakkında Genelkurmay'a verilmek üzere hazırlanan dosyaya yerleştirilmişti.

Askeri yönetimi Dündar Kılıç aleyhinde yönlendirme kampanyasının son halkası ise Milli Güvenlik Konseyi'ne yapılan ihbarlardı. "İmzasız mektup gönderme" şeklinde yapılan ve biri İsviçre'den, biri de Ankara Tandoğan'dan postaya verilen bu ihbarlarda özetle, "Başta Cumhurbaşkanı olmak üzere devlet yönetiminin bazı ileri gelenlerine ASALA gizli örgütü ile işbirliğine dayalı olarak suikast yapılacağı, Dündar Kılıç'ın bu suikast hazırlığının içinde ve önemli yerinde bulunduğu" yazıyordu.

Cumhurbaşkanlığı'na bir mektup da Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde görev yapan Doktor Sadiye Lostar tarafından yazılmıştı. Sadiye Lostar'ın kocası Çanakkale Seramik fabrikalarında müdürdü. Lostar, Çanakkale Seramik'in ilanlarının Cem Reklam'a verilmesi konusundaki taahhüdünü yerine getirmeyince, Dündar Kılıç'ın anlatımıyla "yakınlarının şiddetli tepkilerine maruz kalmıştı." Bu konuyu bir mektupla emniyete ihbar eden Sadiye Lostar, Dündar Kılıç'ın gözaltına alınması için etkisi olur düşüncesiyle Kenan Evren'in güvenlik danışmanı ve damadı Erkan Gürvit'e kadar çıkarılmıştı.

Dündar Kılıç Askeri Mahkeme'de yargılandığı duruşmalarda ısrarla bu ihbar mektuplarının okunmasını isteyecek, ama bu isteği her seferinde reddedilecekti. Avukat Burhan Apaydın'ın "Doktor Sadiye Lostar'ı Cumhurbaşkanlığı makamına kadar kimin gönderdiğinin araştırılması talebi" de mahkeme tarafından kabul edilmeyecekti.[6]

Böylece, Dündar Kılıç'ın sorgulanması izninin alınması için siyasi gerekçe de yaratılmıştı, çünkü Kenan Evren'e gönderilen ihbar mektupları "Türkiye'yi siz mi yönetiyorsunuz, yoksa İstanbul'da oturan Dündar Kılıç mı?" diye başlıyordu![7]

Mehmet Eymür, 9 Şubat 1984'te Genelkurmay Başkanlığı'na başvurarak Dündar Kılıç ve Behçet Cantürk'ün gözaltına alınarak sorgulanmaları, tutuklu bulunan Abuzer Uğurlu'nun da sorgulanması için izin istedi. Genelkurmay 20 Şubat 1984'te bu izni verdi.

Emniyet Kaçakçılık Dairesi elemanları Dündar Kılıç'ı gözaltına almak için hazırlıklara başladılar.

On İkinci Bölüm

ABİ MİT'TE

Emniyet Kaçakçılık Dairesi'nden Mali Şube Müdürü Faruk Metin ve ekibi, sıkıyönetimden gerekli izni koparabilmek için "tehlikelidir, kaçar" dedikleri Dündar Kılıç'ı elleriyle koymuş gibi buldular. Çünkü bir süredir çok sıkı takip altına almışlardı ve nerede olduğunu biliyorlardı. 29 Şubat 1984 Çarşamba gecesi yakın arkadaşı Nedim Küçükcan'ın

Karagümrük’teki evine yaptıkları “baskın” sırasında Dündar Kılıç arkadaşıyla sohbet ediyordu. Silahlı olduğu halde onlara karşı koymadı, ellerini kelepçelere uzattı. Kendisini gözaltına almaya gelen kişileri dikkatlice ve biraz da hayretle süzüyordu, çünkü hiçbirini tanımıyordu. İstanbul polisinden veya MİT’inden olsalar, aralarından birkaçını tanıması gerekirdi. Demek ki arkadaşı Ali Aslan doğru söylemişti, bunlar Ankara’dan geliyorlardı. Apartmanın çıkışında gözleri bağlandıktan sonra bir arabanın arka koltuğuna bindirildi ve Ankara’ya doğru yola çıkarıldı.

Onu almak için gelen ekipteki polislerden bir kısmı Ankara’ya dönmedi. İstanbul’da kalarak aynı gece yarısı hem Dündar Kılıç’ın, hem de kızı Uğur’un evini basarak arama yaptılar.

Dündar Kılıç’ın bindirildiği araba Ankara’ya doğru giderken, biz de aynı gece evlere yapılan baskınlarda neler olduğuna bir bakalım.

Gülistan

Dündar Kılıç’ın evine yapılan baskın oldukça sakin geçti. Çünkü eşi, herhangi bir gün herhangi bir saatte gelebilecek olan polislere karşı nasıl davranacağı konusunda hazırlıklıydı.

Nişantaşı’ndaki evde görüştüğüm Ayten Hanım, 17 yıl önce polislerin bu eve yapmış oldukları o “gece yarısı ziyaretinden” hatırında kalanları bana şöyle özetledi: “Dündar devlete ve resmi görevlilere karşı çok saygılıydı, bana tembihlemişti; ‘Benim olmadığım bir gün polisler arama yapmaya gelirlerse sakın karşı koyma. İçeri al ve nazik davran, bırak görevlerini yapsınlar,’ demişti. Ben de öyle yaptım. Oturtup çay kahve ikram ettim. Aramalarını yaptılar, alacaklarını alıp, tutanak imzalatıp gittiler.”

Kaçakçılık Dairesi’ne mensup sivil polisler, saat 23.45’te geldikleri Dündar Kılıç’ın evinde ve arabasında arama yaptılar. Arabasının torpido gözünde bulunan bir dinleme aygıtı için zabıt tuttular.56 Oradan kızı Uğur’un evine gittiklerinde daha önceki aramalar oldukça uzun sürdüğünden vakit gece yarısını epey geçmişti. Kapıyı açan Uğur Özbizerdik ikinci çocuğuna hamileydi ve o saatte gelen bu davetsiz

misafirlere karşı tepkili davrandı. Bu bakımdan bu ikinci arama oldukça olaylı geçti. Uğur Özbizerdik dört yıl sonraki bir röportajda o geceyi anlatırken, babasına çok benzeyen bir üslup ve tavır kullanmasıyla da dikkat çekiyordu: "Gece saat beşti, kapım kırıldı. Yine kalabalıktılar. Ankara'dan ekip gelmişti. Girdiler içeriye, 'Baban nerede?' dediler. Ben o sırada 6 aylık hamileyim, bebek bekliyorum. Saatin beş olduğunu belirtmekte fayda görüyorum. Eğer dosyaları karıştırırsanız, gece 12'de babam tutuklanmış, saat beşte gelip benim kapılarımı kırıyorlar. Evet, babamı soruyorlar. Hangi vicdanla? Onlara dedim ki 'Devlet bütün değil midir? Devletin diğer memurları 15 gün önce gelip benim evimi aradılar, bende bir şey yok, neden geliyorsunuz?' Ve ben o günden sonra hastaneden çıkamadım, sakat bir çocuk dünyaya getirdim. Şok geçirdim. Hamile olduğumu bile bile beni zorladılar."[1]

56 29 Şubat 1984 gecesi Dündar Kılıç'ın evinde ve arabasında yapılan arama tutanağı.

Uğur Özbizerdik'in bu olaydan birkaç ay sonra dünyaya getirdiği Uğurnaz Gülistan özürlü doğmuştu ve bu acıklı sonuç annenin o arama gecesinde geçirdiği şoka bağlanmıştı.

Dündar Kılıç ikinci torununun spastik olduğunu öğrendiğinde Mamak Askeri Cezaevi'nde, hücredeydi. Haberi alınca ne kadar sarsıldığının tanıklarından biri de hücre komşusu, Dev-Yol davası sanıklarından İbrahim Şalap'tı: "Dündar'ın anlattığına göre operasyona gelen polisler çok kötü davranmışlar. Uğur ilk çocuğuna hamileymiş. Uğur yerlerde sürüklenmiş. Hatta gelen sivil polislerden biri karnına tekme filan da vurmuş. Uğur'u hastaneye kaldırmışlar. Dündar Mamak'a getirildikten kısa bir süre sonra Uğur'un erken doğumla özürlü bir çocuk doğurduğunu öğrendi. Bu olay Dündar'ın cezaevinde sergilediği, 'sistem muhalifi' tavrının ana eksenlerinden birini oluşturur."

Dündar Kılıç hapisten çıktıktan sonra da bu olayı sık sık dile getirdi. Basına yaptığı çeşitli açıklamalarda torunu Gülistan'ın özürlü doğmasından 1984'te kendisini "imha etmeye" çalışanları sorumlu tuttu.

"Çekle Rüşvet Verildiği Nerede Görülmüş?"

Dündar Kılıç'ın evinde ve arabasında yapılan aramalarda bulunan çek defterlerine ve koçanlarına da el konmuştu. Beş ayrı bankanın değişik şubelerinden verilmiş olan bu çek defterlerinden çek kesilmiş olan kişilerin ve verilen miktarların bir dökümü yapılmış, Dündar Kılıç'ın daha sonraki sorgulamalarında çek yazılan kişilerle ilgili tek tek açıklamaları alınmış ve bu açıklamalı liste dosyasına konmuştu.[57]

57 Dündar Kılıç aleyhinde açılmış davaların birleştirilmesinden sonra Diyarbakır Askeri Savcılığı'nın hazırladığı 15 Kasım 1988 tarihli Esas Hakkındaki Mütalaası'nın ekleri.

75 ismin bulunduğu bu listedeki çek verilenlerden önemli bir kısmı Dündar Kılıç'ın kızı, damadı, kardeşi, yeğenleri ve şoförü Necmi Güler gibi yakınları ile hemşehrileriydi. Çekler çeşitli hizmetler ve ihtiyaçlar için, kimine yardım, kimine de sermaye olarak verilmişti. Geri kalan isimlerden önemli bir kısmı da ticari ilişkileri olan kişilerdi. Bunların dışındakilerin hiçbirini tanımadığını belirten Dündar Kılıç, bu çekleri hamiline yazdığı için başkalarına ciro edilmiş olduğunu söylemişti.

Listede hikâyemizi ilgilendiren iki ilginç isim vardı.

Bunlardan biri Alaattin Çakıcı'ydı. 20 Ocak 1984 tarihinde kesilmiş 300 bin liralık bu çek için Dündar Kılıç'ın açıklaması şöyleydi: “Trabzonlu hemşehrimdir. Eminönü'nde büfesi bulunmaktadır, borç olarak verdim.” Alaattin Çakıcı'nın babası Ali Çakıcı, Dündar Kılıç'ın hem hemşehrisi, hem de arkadaşıydı. Dündar Kılıç, babası 1980'de öldürülen Alaattin'den himayesini esirgemiyordu. Sorgucular, Alaattin Çakıcı'nın o sıralarda henüz ünlü bir kişi olmamasından veya belki de MİT'le olan ilişkilerini bildiklerinden, Dündar Kılıç'a bu konuyla ilgili başka bir şey sormadılar.

Listedeki ikinci ilginç isim ise Timur Hanoğlu idi. O sıralarda kamuoyunun adını henüz duymadığı bu kişinin kim olduğunu 1987 Kasım ayının başında gazetelere manşet olduğunda öğrenecektik: Hanoğlu, yeraltı dünyasının ünlülerine ve cinayet sanığı firari ülkücülere sahte pasaport hazırlıyordu, bunlar arasında Mehmet Ali Ağca da vardı. Bu kişinin aynı zamanda Kaçakçılık İstihbarat Daire Başkanlığı'nın ve Eymür ekibinin koruması altında bulunduğu da o zaman ortaya çıkacaktı. Kaçakçılık Dairesi'nin sorgucularının kendi adamları hakkında Dündar Kılıç'a soru sormaları elbette düşünülemezdi! Onlar da sadece Kılıç'ın açıklamalarını kayda geçmekle yetindiler: “17.2.1984 gün ve 238762 nolu çek ile Timur Hanoğlu'na 200.000 TL'si ödediğim anlaşılmaktadır. Timur Hanoğlu'nu

tanımıyorum. Hamiline kesilmiş olduğundan ciro edilerek kendisine ödenmiştir.”

Dündar Kılıç’ın çek verdiği kişiler arasında polislerin de bulunması, hatta Polis Yardımlaşma Derneği Başkanı’nın bile olması nedeniyle, bu polislerden bir kısmı açığa alındı ve haklarında rüşvet suçlamasıyla dava açıldı.

Bu polislerden biri de 1968 yılından beri Dündar Kılıç’la yakın ilişkiler içinde olan Lütfü Çolak’tı. 1978 yılında Birinci Şube Korumalar Müdürlüğü’ne atanan Lütfü Çolak, o tarihte İstanbul Barosu Başkanı olan Avukat Orhan Apaydın’a koruma olarak verilmişti. Dündar Kılıç’tan rüşvet alma suçuyla açığa alınıncaya kadar bu görevi sürmüştü. Açığa alındıktan sonra da Burhan ve Orhan Apaydın kardeşlerin yanında kaldı ve yardımcıları olarak çalışmaya başladı.

Dündar Kılıç, Lütfü Çolak’a oğlunun sünnet düğününe yardım amacıyla bir çek vermişti. El konulan çek koçanlarında ismi görülen Lütfü Çolak’a bu nedenle rüşvet alma suçundan dava açılmıştı. Duruşmalarda Çolak’ın avukatlığını yapan Burhan Apaydın, savunmasında: “Rüşvetin karşılığında bir menfaat temin edilir. Bu memur Dündar Kılıç’a bir menfaat sağlamış mıdır? Örneğin Dündar Kılıç’ın suç işlediğini görmüş de göz mü yummuştur veya tutuklaması görevi verilmiş de yerine getirmemiş midir, görevini ihmal gibi bir olayı var mıdır? Yoksa Dündar Kılıç bu parayı karşılıksız bir yardım olarak mı vermiştir? Araştırılmasını istiyorum,” dedi ve Lütfü Çolak’ın beraatini sağladı. Beraat eden Lütfü Çolak, polisliğe geri dönmedi, emekli olup Apaydın kardeşlerin yanında çalışmaya devam etti.

Ben de Lütfü Çolak ile bu kitabın araştırma çalışmaları sırasında gittiğim Burhan Apaydın’ın evinde karşılaşıp tanıştım. Bu çekle rüşvet alma olayını sorduğumda şunları anlattı:

“Çeklerin beş yıl saklanma mecburiyeti olduğundan bunların çoğu eski tarihli olaylardı, koçanlarda adı çıkan polisler hakkında dava açtılar. Dündar Abi ihtiyacı olanlara yardım etmesiyle tanınırdı, kömür parası, evinde hastası olana tedavi parası falan. Örneğin Beyoğlu Emniyet Amirliği’nde bir polis memuru, bomba uzmanı bombayı kurcalarken bomba patlıyor, gözüne geliyor, Dündar Abi bunu İngiltere’ye gönderdi tedavi için, ne avantajı vardı bundan? Bugün de yapıyorlar, Koç, Sabancı hiç mi bir şey vermiyor? Emniyet Müdürü bilmem nerede düğün yapıyor, gidenler buna hiç mi hediye vermiyorlar? Mesela, Kurtuluş Karakolu’na Dündar Kılıç’ın

devamlı işi düşer. Diyelim ki karakoldaki polisler, mahkeme kâğıdı olur, ‘Abi şunu gel al,’ derler, gelir, alırken de üç-beş neyse verir. İsimlerini de söyler, otuz sene önce gördüğü adamı hatırlar.

Rüşvet davasındaki olaylardan biri de Dündar Kılıç’ın Erenköy Karakolu’na yardım etmesiydi. Bir gün çocuklarından biri kavga ediyor, Abi de oğlunu almaya gidiyor, gittiği Erenköy Karakolu’nun damının aktığını görüyor, çıkarken bir çek yazıyor veriyor. Başkomiser mahkemede anlattı bu olayı, ‘25-30 bin lira bir çek verdi, karakolun çatısının tamir edildiği de ispatlıdır,’ dedi. Mahkemeden çıktık, Orhan Bey ‘Çatı gitti, dava bitti,’ dedi. Bir tanesinde de, polisin arabasının tamir parasını vermiş. 1980’de o zaman poliste araba yok, benzin yok, ne oldu, bütün sendikaların arabalarına, derneklerin arabalarına el koydular ya, arabalar hep change. Bu Avrupa arabaların da parçası yok. Dündar Kılıç ona çek vermiş, buna çek vermiş gidin yaptırın demiş. Hâkim, ‘Niye devletten almıyorsunuz, hem change araba da ne demek?’ diye sordu. Polisler de izah ettiler, ‘Yok, hem vermiyorlar, araba yürümüyor, hem de başkomiser veya emniyet amiri gidin yaptırın diyor, ne yapacaksın? Biz de araba yürüsün diye Dündar Kılıç’tan alıyoruz,’ dediler. O zamanki şartlarda bunlar rüşvet diye görülmezdi.

Bize açılan dava, Dündar Kılıç’a rüşvet karşılığında yardım etmekti. 1983 yılında. O zamanlar Dündar Kılıç’ın Kurtuluş’taki yeri henüz Şan Market olmamıştı, mobilya mağazasıydı. Arka tarafta da o bildiğiniz baraka kısmı vardı. Polis arkadaşım Ahmet Hamdi Kolay ile birlikte Abi’nin bir çekini bozdurduk. 84’te Dündar Abi’yi aldıklarında adımız çek koçanlarından çıktı. Hamdi’yle bizim ifademizi aldılar. 7. Ağır Ceza’daydı o zaman davamız, 24 kişi yargılandık, Dündar ve İbrahim Kılıç ile Sedat Çolak da rüşvet verenler arasındaydı. Çek karşılığında eroinleri yurtdışına çıkarmakla suçlandık. Hepimiz beraat ettik.”

Gelin bu konuyu bir de rüşvet vermekle suçlanan kişiden dinleyelim ve Dündar Kılıç’ın 10 Ekim 1994 tarihli *Hürriyet*’e anlattıklarına kulak verelim: “Çekle rüşvet verildiği nerede görülmüş? Biliyorsun kömür madenleri işletiyoruz. Garibanlar, polisi olsun, bekçisi olsun, kömür parası bulamayan bize gelir. Onların yakacaklarını veririz. Karım hasta der, hastaneye yollarız. Beş yıl içinde her sene 2 bin 500 kişiye bedava kömür verdik. Bunların sanıyorum 400 veya 500’ü polis. Adam duymuş adresimize gelmiş, kızımı evlendireceğim diyor. Geri mi çevirelim?

Veriyoruz gücümüz yettiğince bir çek. İşte bunları rüşvet diye kullanmak istediler. Sonra tutturdular, sen bu polisleri, bekçileri ihtilal yapmak için besliyorsun diye."

Gerçekten de Dündar Kılıç'ın MİT'te karşılaştığı suçlamalar arasında böylesine gülünç iddialar da vardı.

Bilinmeyene Yolculuk

Evet, şimdi artık İstanbul-Ankara yolunda bıraktığımız arabaya geri dönebiliriz.

Dündar Kılıç, evde gördüğü ekibin içinde tanıdığı hiç kimse olmadığından kimler tarafından gözaltına alındığını bilemiyordu. Arabaya binerken gözleri bağlandığı için nereye gittiklerini de anlayamamıştı. Onu götürenler de hiç konuşmuyorlardı. Turnikelerde durduklarında duyduğu seslerden Boğaz Köprüsü'nü geçtiklerini fark etmişti, ama yolculuk uzadıkça uzuyordu. Arabanın hızının artmasından da artık İstanbul'dan iyice uzaklaştıklarını anlıyordu. Epey bir süre yol alındıktan sonra cesaretini toplayıp sessizliği bozmaya karar verdi. Arabadakilerin kim olduklarını ve onu nereye götürdüklerini sordu. Muhataplarından "sabret bakalım, gidince öğrenirsin" gibi sert ve ürkütücü yanıtlar aldı. Bu kez bazı generallerin ve albayların adlarını saymaya başladı. "Bu kişilerin alındığımdan haberleri var mı?" diye soruyordu. Saydığı isimler MİT'te önemli görevlerde olan kişilerdi ve Dündar Kılıç hem bir şeyler öğrenmeye, hem de tanımadığı bu insanlara kendisinin öyle kolay bir lokma olmadığını göstermeye çalışıyordu. Ama arabadakiler ona cevap vermedikleri gibi gülüşmeye başlıyorlardı. Dündar Kılıç "Falan paşayı tanımıyor musunuz, filan paşa beni çok iyi tanır, adını duymadınız mı?" dedikçe gülüşmeler kahkahaya dönüşüyordu. İşte o zaman korkusu iyice arttı. Kahkahalar sürerken o da susup düşünmeye başladı: "Kimdi bu adamlar? Hiç kimseyi, en büyükleri bile iplemeyen bu adamlar kimin adamlarıydı? Eve geldiklerinde hepsinin yüzünü görmüş olduğu halde neden gözlerini bağlı tutuyorlardı?" Dündar Kılıç, bunun sorguya götürülen tutukluyu daha ilk baştan korkutmayı

amaçlayan bir yöntem olduğunu bilemezdi. Bu yüzden bir yerde mola verdiklerinde ihtiyacını görmesi için gözlerinin bağını ve kelepçesini çözmelerine, arabaya bindikten sonra tekrar bağlamalarına da bir anlam verememişti.

Araba sabaha karşı şafak sökerken Ankara dışında, o zamanlar "Konya asfaltı" denilen Ankara-Konya karayolu kavşağında durdu. Gözleri bağlı olarak arabadan indirilen Dündar Kılıç, hoyrat davranışlar ve sert komutlarla itilip kakılarak başka bir arabaya bindirildi. Bu arabadaki yeni kişiler kısa bir yolculuktan sonra onu büyük bir binanın bir hücresine tıktılar, gözlerini ve ellerini çözdükten sonra kendi haline bırakıp gittiler. Nerede ve kimlerin elinde olduğunu hâlâ bilmiyordu. Bu bekleyişi daha sonra şöyle anlatacaktı: "Karanlık bir hücrede dokuz gece geçirdim. Ya beni unuttular veya kendi aralarında bir şeyler konuştular. Sonra işkenceye başladılar."[2]

Dündar Kılıç'ın gözaltına alınması basında geniş şekilde yer almıştı. Ama akıbetinden ne ailesinin, ne avukatlarının, ne de başka bir kimsenin haberi vardı.

Yakın dostu Doktor Turhan Temuçin olayı öğrenince eski arkadaşının nerede olduğunu bulmaya çalıştı. "Normal" bir gözaltı sandığı için, gider bir yoklarım, bir ihtiyacı olup olmadığını öğrenirim diyordu. Bu çabasının bir fayda vermediğini bana şöyle anlattı: "Adını vermeyeyim, MİT'te Daire Başkanlığı da yapmış, sonradan emekli olmuş üst düzey bir tanıdığım vardı. Dündar'ın nerede olduğunu ona sordum, yemin billah etti 'Ben soruşturdum, bizde değil,' dedi. Tutuklanıncaya kadar yakınları da nerede olduğunu bilemediler. Öyle enteresandı ki, Dündar'ın ihtiyaçlarını emniyete götürüp bırakıyorlar, emniyet de nerede kalıyorsa oraya gönderiyordu. Çok sonra Dündar'ın o zaman MİT'e götürülmüş olduğunu öğrenince, o arkadaşıma 'Yahu söylesen ne olurdu' diye serzenişte bulundum. O da bana 'Vallahi ben MİT'te Kaçakçılık Dairesi olduğunu bilmiyordum, benden sonra kurulmuş,' dedi. Yani Dündar Kılıç'ın yeri, eline düştüğü kişiler dışındaki MİT'çilerden bile sır gibi saklanıyordu."

Az önce anlattığım Ankara-İstanbul çekişmesini anımsadıysanız, bu gizliliğin nedenini de çok iyi anlamış olmalısınız. Dündar Kılıç'ı gözaltına alanlar basından veya kamuoyundan değil, ilişkide olduğunu bildikleri İstanbul ekibinden saklıyorlar, kimse müdahale etmeden, bir an önce

“düşmanlarının” aleyhinde ifade alıp yazılı belge haline getirmek istiyorlardı. Mehmet Eymür, 1973’teki “Martı Operasyonu”nda da aynı yöntemi kullanarak İstanbul Emniyeti’nden bazı “babaları kaçırmış” ve Şükrü Balcı aleyhinde ifadeler almış, ama Sıkıyönetim Komutanı Faik Türün’ün müdahalesiyle amacına ulaşamamıştı.[58] Aynı hataya düşmemek için bu kez işi oluruna bırakmayıp, operasyon için Genelkurmay’ın ve sıkıyönetimin onayını almıştı.

58 Bkz. s. 217-218.

Operasyon, başında Atila Aytek’in bulunduğu Emniyet Kaçakçılık İstihbarat Daire Başkanlığı ile, başında Mehmet Eymür’ün bulunduğu MİT Kaçakçılık Şubesi tarafından ortaklaşa yürütülmüştü. Dündar Kılıç’ı İstanbul’dan getiren emniyet ekibi Konya yolunda MİT ekibine devretmiş, bu ekip de onu sorgulanacak olduğu Gölbaşı’ndaki Ordu İstihbarat Okulu’na götürmüştü. Yapılan iş açık bir kanunsuzluktu, MİT yasasına göre sorgulama yetkileri yoktu. Ama, dönem askeri bir dönemdi. Sıkıyönetim komutanlarının sözlü veya yazılı emir veya onayları yasaların üstündeydi. Üstelik askeri savcılıktan izin alarak gözaltı süresini uzattıkça uzattılar. Bu yasadışı davranışlar, Dündar Kılıç davasının ileri aşamalarında avukat Burhan Apaydın tarafından “Bu dava bir hukukun üstünlüğü davasıdır” şeklinde dile getirilecekti.

“Dört Mevsim İşkence”

Dündar Kılıç, yaklaşık dört yıl sürecek olan tutukluğunun ilk durağı olan Ordu İstihbarat Okulu’nun hücresindeki korkulu bekleyişten sonra, tekrar gözleri bağlanarak “sorgucuların” karşısına götürüldüğünde öfkesi burnundaydı. Tanımadığı bir sesin “Hoş geldin Dündar,” sözünü duyar duymaz bağırıp çağırarak arabada saydığı komutan adlarını yeniden saymaya başladı. Sorgucılardan Mehmet Eymür bunu şöyle anlatır: “Dündar Kılıç ilk sorguya alındığında kendinden çok emin ve adeta birkaç gün sonra serbest kalacağına inanmış bir haldeydi. Sorguyu yapanlara karşı küstah ve tehditkâr bir hava ile konuşuyordu. Bana, ‘En üst kademelerden,

paşalardan size bir talimat verilmedi mi?' diye soruyordu. MİT Müsteşar Yardımcısı Sedat Semerci'nin adını vererek 'Beni iyi tanıması lazım, Allah Allah, demek talimat vermedi,' diyerek hayretini belirtti. Sedat Semerci Paşa'ya Dündar Kılıç'ın söylediklerini ilettim. Tepki gösterdi ve Dündar Kılıç'a küfretti. Sonuçta Dündar Kılıç'ın hayatını, ilişkilerini, faaliyetlerini en ince detayına kadar inceledik."[3]

Bu sözleri "başlangıçta biraz direndi ama sonuçta dilinin bağını çözdük" şeklinde tercüme etmek mümkündü. Eli kolu ve gözleri bağlı bir insanın profesyonel "sorguculara" karşı günlerce "küstah ve tehditkâr" bir havayla konuşmasına ne onlar izin verirlerdi, ne de buna kimse inanırdı.

Zaten Dündar Kılıç da, MİT'e götürülmesinin ardından başlayan işkencenin sorgulandığı sürece devam ettiğini söylüyordu: "Bana dört mevsim işkence yaptılar. Dört mevsim işkenceyi kim yapar, bir canavar mı yapar, bir sapık mı? Sorgulayanların karşısına beni gözüm kapalı getiriyorlardı. Hesabını yaptım, ilk bir ayda ayaklarıma 3 bin odun yedim. Askı, cereyan, buzlu havuz, bir de araba tekerleği. Şöyle bir şey, lastiğin içine sokuyorlar adamı. Bir tekme atıyorlar devriliyorsun ve döne döne karşı duvara kadar gidiyorsun. Sonra karşıdaki bir tekme atıyor, geri yuvarlanmaya başlıyorsun."[4]

Dündar Kılıç bu işkence iddialarını, yargılanması boyunca hemen hemen her duruşmada yineledi. Beraat edip hapisten çıktıktan sonra da kendisiyle röportaj yapan her gazete ve dergiye, hatta televizyonlara gördüğü işkencelerden söz etti. Sorgucular da bu iddiaları reddettiler.

Ama, sorgulamalar sırasında teyp ve video kamera kullanan MİT sorguları kasetleri mahkemeye gönderirken suçlarını ele verecek bazı konuşmaları silememiş ya da silmeyi unutmuşlardı. Yani mızrak çuvala sığmamıştı!

Avukat Burhan Apaydın, Dündar Kılıç'ın vekili olarak girdiği ilk duruşmada MİT hakkında yasadışı sorgulama ve işkence nedeniyle soruşturma açılmasını isteyecek, bu delilin işkenceye kanıt olduğunu açıklayacaktı: "MİT'te Dündar Kılıç'ın ifadesinin sözde doğruluğunu saptamak düşüncesiyle konuşmaları teyp bandına ve sonra da video kasete alınmıştır. Fakat teyp bandı büyük ölçüde makaslanıp birbirine eklentiler yapılırken, bazı kısımların kesilip çıkartılması unutulmuş veya hata edilmiştir. Böylece işkenceyi ispat için savunma olarak başkaca bir delil

aramaya ihtiyacımız kalmamıştır. Dündar Kılıç'ın bunalıp 'Biraz çeksene onu' demesi üzerine sorgucunun 'Kalk, bir dakika, bir dakika' dediği görülmekte; bir başka yerde 'Ağlıyor' kaydı bulunmakta ve yine Dündar Kılıç'ın 'Ayağımı şöyle koyabilir miyim, uyuşuyor' demesine rastlanılmakta, bir başka yerde de 'sorgucunun' 'Şimdi sen silah işine girmiyorsun? Ama gireceksin... Gireceksin yani onu bil... Sokacağız seni bu silah işine, kara defter öyle demiyor,' demesi karşısında Dündar Kılıç'ın 'Efendim, inanın ki yani hiç ilgilenmedim silah işi ile,' diye cevap vermesi üzerine sorgucunun 'Geliyorum ki hırslı geliyorum ha... Vallahi hırslı geliyorum' sözleri sonucunda Dündar Kılıç'ın 'Şey yapmayım efendim, ne olur" diyebildiği ve sonrasının banttan anlaşılamadığı hususları, teyp bantlarının çözüm metinlerinden tarafımızdan çıkartılıp gözler önüne serilmiştir."[5]

"Sorgucuların" mahkemeye çağrılıp dinlenmeleri için Dündar Kılıç ve Burhan Apaydın tarafından ısrarla yapılan talepler mahkemece gerekçe gösterilmeksizin reddedildi. Ama, mahkemeye getirilmeyen bu "sorgucular", ileri tarihlerde ünlü Eymür raporunun kopardığı fırtına sonucu tasfiye edildikten sonra konuşmaya başlayacaklardı.

"Seher Bülbülü"

Peki ama kimdi bu sorgucular?

Birinin Mehmet Eymür olduğunu artık biliyoruz. Kendisinin de bunu sakladığı yoktu. Zaten Dündar Kılıç da tutuklandıktan sonra bir tek onun, bir de Atila Aytek'in adını verebiliyordu.

Ama burada anlatmadan geçemeyeceğim çok ilginç bir olay daha var; Dündar Kılıç, Mehmet Eymür'ü bu açıklamalardan çok önce, hem de daha sorgulamalar sırasında gözleri bağlıyken teşhis etmişti. Defalarca dinleyip deşifre ettiğim teyp bandında Dündar Kılıç, aynen şunları söylüyordu: "Bir gün sorgudayım, ayağımın dibine bir kalem düştü. Yalnız gözlerim bağlı, ayakkabılarımın burnunu görüyorum. Ayağıma bir şey süründü, dikkatle baktım iki ayağımın arasında bir kalem var. Kalemi yerden alan el ve kalın

parmaklar hafızama yerleşti. Sanki kömür karıştırmış gibi, tırnaklarının içi simsiyah. İşte o günden sonra çok korktum. Bu insana benzeyen bir canavar. Bu beni burada öldürebilir dedim. Bu elin ve parmakların sahibini sonradan tanıdım, gözlerim açıldıktan sonra tabii. Mehmet Eymür'ün parmaklarıydı. Gözlerim açılınca güya işkenceyi yapan o değilmiş şeklinde hareketler, konuşmalar yapıyordu. Ama ben onu hem parmaklarından, hem de sesinden tanıdım."[59]

59 *Cumhuriyet* gazetesinden Deniz Som'un Dündar Kılıç'la Aralık 1993'te yaptığı ve yayımlanamayan röportaj.

Dündar Kılıç'ın çocukluğunda başından geçmiş olan buna benzer bir olayı anımsayacaklardır. On yaşındayken kafasını taşla yarıp elindeki ekmekleri alan bir kişinin sapsarı olan saçlarını ve kaşlarını hafızasına yerleştirmiş, yedi yıl sonra karşılaştığında tanıyıp intikamını almıştı. Unutmak istemediği kişilerin fiziksel bazı özelliklerini belleğine yerleştirmek onda sanki bir refleks haline gelmişti.

Sorgucülardan bir diğerini ise, Dündar Kılıç'ın hapisten çıktıktan sonra yaptığı suçlamalara karşı gösterilen tepkiler sayesinde, 1989 yılında öğrenecektik: Yarbay Korkut Eken!

10 Ocak 1989 tarihli *Milliyet* gazetesinde Korkut Eken ile yapılan röportajın Dündar Kılıç'la ilgili bölümü şöyleydi:

Soru - Dündar Kılıç tahliye olduktan sonra Atila Aytek ve Mehmet Eymür ile yandaşlarından hesap soracağını ilan etti. Bu konudaki görüşlerinizi öğrenebilir miyiz? Kılıç gerçekten MİT'te işkence ile mi sorgulandı?

Yanıt - Dündar Kılıç sorgulamasında hiçbir kötü muamele görmemiştir. Hatta ufak tefek rahatsızlıklarını belirtmesi üzerine iki defa hastaneye sevk edilmiştir. Kahve, çay içerek kendi isteğiyle saatlerce süren ifadeler vermiştir. Bunun üzerine kendisine "Seher Bülbülü", "Şafak Bülbülü" gibi lakaplar takılmıştır. Benim kanaatime göre kendisi çevresinde durumunu düzeltmek için ağır işkenceler sonucunda konuştuğunu belirtmek zorunda kalmıştır. Sonuç olarak bilindiği gibi MİT'teki görevim Mehmet Eymür'ün yardımcılığıydı. Herhalde bu durumda Dündar Kılıç'a göre Eymür'ün yandaşı oluyorum. Emekliye ayrıldıktan sonra da kader birliği içindeyiz. Görevdeki amir-ast ilişkilerimiz, şimdi ağabey-kardeş ilişkisi içinde devam etmektedir. Bu beraberliği bundan sonra da olabilecek her türlü olayı müştereken göğüsleyerek sürdürmek kararlılığındayız.

Korkut Eken'e doğrudan "siz sorguda bulundunuz mu?"diye sorulmadığı halde orada olduğunu kendiliğinden açıklaması, onun da bu yasadışı sorguculuğunu saklamaya gerek duymadığını gösteriyordu. Ne de olsa Eymür'ün yardımcısı değil miydi, bundan daha doğal bir şey olamazdı!

Zaten yasal olarak sorgulama yetkisi bulunmayan "sorguların", gözlerini bağlayıp sorguladıkları bir sanığı bu derece aşağılayan bir biçimde konuşmaları karşısında insan hayretten küçük dilini yutacak gibi oluyordu. Bir sanığı yakınlarına ve avukatlarına bile haber vermeden iki aya yakın bir süreyle bilinmeyen bir yerde tutup "ifadesini almış"lardı. Artistlerin özel hayatlarına kadar akıllarına gelen her konudaki sorularına cevap vermesini istemişlerdi. Hastalığının ufak mı tefek mi olduğuna bile onlar karar vermişlerdi. Kendilerine göre "çok konuştuğu" için sanıkla alay etmek üzere "Seher Bülbülü", "Şafak Bülbülü" gibi isimler takmışlardı! Üstelik mahkeme kararlarına da saygıları yoktu, günlerce gözlerden uzak bir yerde sorguladıkları sanık Askeri Mahkeme'de beraat etmişti, ama onlar hâlâ ona lakap taktıklarını anlatıyorlardı!

Sorgucuların sanıklara karşı sergilediği bu fütursuz ve saygısız tutumu Mehmet Eymür daha da ileri götürecek ve işi sorguladığı sanıkların tavırlarını karşılaştırmaya kadar vardıracaktı. Eymür, Dündar Kılıç ile, ondan bir süre sonra Gölbaşı'na getirilen Behçet Cantürk'ün sorgulamalar sırasındaki tutumlarını şöyle kıyaslıyordu: "Her şeye rağmen, o günlerde zor şartlar altında bulunan ve önce poliste, sonra MİT'te sorgulanan Behçet Cantürk'ün Dündar Kılıç'a kıyasla çok daha akıllı, ağırbaşlı, mert ve cesur biri olduğunu söyleyebilirim."[6]

Sorgucu oldukları ya da sorguda bulundukları öne sürülen kişilerden diğerleri ise, MİT Ankara Bölge Başkanı Süleyman Yenilmez, MİT Daire Başkanlarından Galip Tuğcu, Emniyet Kaçakçılık İstihbarat Dairesi Başkanı Atila Aytek ve Çankaya Köşkü'nün Güvenlik Sorumlusu ve MİT temsilcisi Erkan Gürvit'ti.[7]

Erkan Gürvit'in Köşk'e gelen ihbar mektupları nedeniyle Dündar Kılıç davasıyla yakından ilgilendiğini daha önce görmüştük. Sorguda bulunup bulunmadığı konusunda ise Dündar Kılıç bir şey söyleyemiyordu, "Gözlerim bağlıydı, bilmiyorum ama yoktu," diyordu. Buna karşılık, sorguda Gürvit'in de bulunduğunu basına açıklayan da Eymür olacaktı, "komutan" diye hitap ettikleri kişinin Erkan Gürvit olduğunu söylüyordu.[8]

Bilinen başka bir şey de şuydu: “Gerek Dündar Kılıç gerekse Behçet Cantürk’ün sorguları sırasında ve sonra elde edilen bilgileri resmi yollardan veya herhangi bir işleme sokmadan Gürvit’e gönderiyorlardı.”[9]

Demek ki bu yasadışı sorgulamalardan “yukarısının” bile haberi vardı ve sorgucular sırtlarını “sağlam yere” dayadıkları için bu kadar rahat davranabiliyorlardı.

Öyleyse artık şu sorgulamalarda neler konuşulduğuna geçelim, bakalım devletin en tepesinin bile merak ettiği bu ifadelerde neler varmış?

Sorgulama Başlıyor

Mehmet Eymür, “terörle yakın ilişkisi bulunduğu anlaşılan Dündar Kılıç ve diğerlerinin tecrim edilmeye çalışılmaları”, yani cezalandırılmalarına esas teşkil edecek şekilde sorgulanmaları için gözaltına alındıklarını söylüyordu.[10] Oysa Dündar Kılıç haftalar süren sorgulamalar sonunda “silah kaçakçılığı veya terör” suçundan değil, “teşekkül halinde uyuşturucu ihraç etmek” suçundan mahkemeye sevk edilecekti ya, o da başka! Biz şimdi MİT ifadeleriyle ilgili olduğumuz için işin o tarafını bırakalım.

Silah kaçakçılığı ve terör suçlamasının Dündar Kılıç’ı içeri alıp sorgulayabilmek için Genelkurmay’dan ve Sıkıyönetim’den izin kopartmak üzere kullanılan bahaneler olduğunu daha önce görmüştük. MİT’te alınan ifadeler bunu çok daha açık bir biçimde kanıtlıyordu.

Bilenler bilir, bütün sorgulamalar önce sanığa hayat hikâyesini anlattırarak başlar. Böylece sanığın aile fertleri, yakın akrabaları, çevresi ve ilişkileri günün birinde işe yarayacağı düşüncesiyle dosyasına işlenmiş olur. Dündar Kılıç’ın sorgusu da öyle başladı.

Geçmişi irdelenirken de, Dündar Kılıç’a kaçakçılık ve terör konusunda tutuklamaya esas teşkil edebilecek fazla bir şey sorulmamıştı. Üzerinde durulan olaylardan çoğu, cevaplarını sorgucuların kendilerinin de bildiği olaylardı.

Örneğin, yedi yıl önce işlenen Marlon Kemal cinayeti yeniden gündeme getirilmişti. Marlon Kemal lakabıyla anılan Eyüp Savcısı Kemal Şimşek, 7 Mart 1977'de öldürülmüştü ve cinayet sanığı olarak yargılanan Nurullah Çınar 22 yıl hapse mahkûm olmuştu. Azmettiren olarak hakkında suç duyurusunda bulunulan Dündar Kılıç'a ise takipsizlik kararı verilmişti. "Sorgucu" Mehmet Eymür'ün bu olayı tekrar deşmesinin nedeni, Şükrü Balcı'nın yardımcısı olan Ahmet Ateşli'nin bu cinayeti örtbas ettiğini düşünmesiydi. Nitekim 1987'de yazacağı ünlü raporunda bu olaya yeniden değinecekti.

Dündar Kılıç'a, aralarında yakın ilişki olduğu bilinen Yılmaz Güney'in hapisten kaçıp yurtdışına çıkışı da soruldu. Olayın üstünden üç yıl geçmişti, Güney 1982'de Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülünü kazanmıştı, kaçışının pek gizli bir tarafı da kalmamıştı. Paris'teydi ve kısa bir süre sonra ölümüne neden olacak kanser hastalığıyla pençeleşiyordu.[60] Sorgucular ne olur ne olmaz diye kaçış olayını sormayı da ihmal etmediler, ama fazla da üstelemediler.

60 Yılmaz Güney'in kaçış olayının bütün ayrıntıları için bkz. Nihat Behram, *Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar*, Everest Yayınları, İstanbul, 2001.

Sorgucuların cevabını bildikleri halde Dündar Kılıç'ı ifade vermeye zorladıkları olaylardan biri de Abdi İpekçi cinayetiydi. Sorgulamanın bu bölümü kayıtlara şöyle geçmişti:

"Sorgucu - Bak sana bir şey söyleyeyim mi? Bu konu da senin üzerinde kaldı. Yani Abdi İpekçi'nin öldürülmesi olayı.

Kılıç - Rahmetliyi tanıyordum efendim, biz öyle insanları...

Sorgucu - Bak dosyan geldi. İpekçi cinayetiyle ilgili kısmı okuyorum sana: "Durum İstanbul mafyası diye adlandırılan ünlü kabadayı Dündar Kılıç'a iletilmiş ve Abdi İpekçi'nin öldürtülmesi istenmiştir. Bu nedenle Abdi İpekçi, Dündar Kılıç ve adamları tarafından öldürülmüştür.

Kılıç - Vay anasına, imkân mı var efendim?

Sorgucu - Nasıl yani?

Kılıç - Efendim şöyle, beni bir parça tanıyorsunuz, bu tertip eylemler yapabilir miyiz?

Sorgucu - Yapmaya yaparsınız tabii. Yapacağınız işin büyüyeceğini düşünmeden yapabilirsiniz.

Kılıç - Efendim, Abdi İpekçi memleketimiz için yararlı bir fikir adamıydı. Demokrat, sol görüşlü güzel bir yöneticiydi. Elinden geldiği kadar tarafsız

yazmaya çalışan bir yazardı.

Sorgucunun bu konu üzerinde fazla durmayıp, Mehmet Ali Ağca'ya geçmesi, aslında "dosyada" yazanlara kendisinin de inanmadığını, boş atıp dolu tutmaya çalıştığını gösteriyordu. Bu bölümdeki esas amaç konuyu Dündar Kılıç'ın eniştesi Oflu İsmail'e getirip, ondan duyduğu bir şeyler olup olmadığını, halen görüşüp görüşmediklerini öğrenmekti. Dündar Kılıç ise tehlikeyi fark edip savuşturmaya çalışacaktı:

Sorgucu - Şimdi sana sormak istediğim, Bekir Çelenk, Abuzer Uğurlu ve Mehmet Ali Ağca ile ilgili. Ağca silahı Bulgaristan'dan almış. Bu durumda Oflu İsmail'in de bu konuda hayli bilgisi olması gerekir.

Kılıç - Abuzer Uğurlu ile Bekir Çelenk'in bir ilişkisi olduğunu bütün memleket biliyor. Efendim bunlar hemşehri. Abuzer de, Ağca da Malatyalı. Sonra ikisi de aşırı sağcı. Abuzer de partilere gider önemli adamlarla tanışırdı.

Sorgucu - Ağca'nın ifadesinden sonra da Abuzer Uğurlu hakkında dava açıldı, Ağca olayıyla ilgili. Senin bu konuda haber toplama imkânın yok mu?

Kılıç - Şimdiden sonra toplatırız efendim.

Dündar Kılıç'ın bu kaçamak cevapları karşısında sorgucu yavaş yavaş sinirlenmeye ve sertleşmeye başlıyordu:

Sorgucu - Bak Dündar, bu devletin bir istihbarat örgütü olduğunu hiç aklından çıkarma. Senin burada bulunmanın en büyük nedeni ve en büyük dezavantajın Bulgaristan gibi bir demirperde ülkesinde ülkemiz aleyhine kaçakçılık faaliyetleri yürüten eniştden İsmail Hacısüleymanoğlu ile sürdürdüğün irtibatındır.

Kılıç - Siz belki bizi bir şey sanıyorsunuz ama inanın hiçbir şey değiliz. Sizin sandığınız güçte olsaydık şimdi burada mı olurduk?

Bu cevap üzerine sorgucu Dündar Kılıç'ın infaz edilmemiş cezalarına geçecekti. Amaç, Dündar Kılıç ve onu koruyanlara karşı Konsey'i yönlendirmek için kullanılan bu bahaneyi ifadelere geçirerek bir kez daha göze batırmaktı:

Sorgucu - Daha ne olacaksınız, devlet 1975'ten beri tek bir infazınızı bile yaptıramadı. Söylesene hapishaneye girmemek için kaç yerden rapor aldın? Son raporunu nereden aldın?

Kılıç - Üç, hayır dört yerden aldım. Sosyal Sigortalar'dan ve Çapa'dan.

Sorgucu - Torpil yapmadın mı?

Kılıç - Doktor benim amcamın çocuğudur efendim. Profesör. Özbeöz amcamın çocuğu. Dedemle onların babasının arasında bir anlaşmazlık varmış, bu yüzden onlar Devrim soyadını aldılar. Bizim soyadımız Ali Kılıç olarak kaldı.

Sorgucu - O senin akraban Ahmet Sevim Devrim, Profesör Kaya Çilingiroğlu ile aynı kürsü de mi çalışıyor?

Kılıç - Yoo, hayır, ayrı ayrı kürsülerde. Ahmet Sevim Devrim kalp mütehassısı.

Sorgucu - Sen kalpten mi aldın raporu?

Kılıç - Yok, ciğerden. Bilim dalı orası, her şeye bakılıyor.

Sorgucu - Kaya Çilingiroğlu'nun tesir ettiği bir şeyler olmadı mı?

Kılıç - Oldu. Rica ettim. Ama yalnız testlerin yapılması için. Hemşehrimdir o benim. Akrabayızdır da. Kendisine kırk-elli hasta gönderirim, birçoğunu ücretsiz ameliyat eder. Saygı duyulacak büyük bir insandır.

Sorgucu - Şimdi sonuç olarak ne oluyor?

Kılıç - Efendim ben gerçekten rahatsızım.

Sorgucu - Rahatsızsın ama bu cezaevinde yatmana engel olacak bir rahatsızlık değil.

Kılıç - Cezaevinde yatamam. Bir tüberkülozlu cezaevinde yatamaz..."

Magazin Düşkünlüğünün Perde Arkası

Sorgulamanın "ısınma turları" da diyebileceğimiz ilk bölümünde sorgucular kaçakçılık faaliyetleri üzerinde fazla yoğunlaşmamışlardı, anlaşılan bu konuyla ilgili sorgulamayı Atila Aytek'in başkanlığındaki Emniyet Kaçakçılık İstihbarat Dairesi'nin uzmanlığına bırakmışlardı.

Artık sıra almak istedikleri bilgileri sormaya gelmişti ve esas sorgulama şimdi başlıyordu.

Dündar Kılıç'tan kaçakçılık ve terör konularında tutuklamaya yetecek kadar bile bir ifade almayan sorgucular, MİT sorgusunun bundan sonraki günlerinde ona akla hayale gelmeyecek isimler ve ilişkiler soracaklardı.

“461 isim verdi” denilen Dündar Kılıç, bu isimleri durup dururken kendiliğinden söylemiyordu, ona ya telefon defterinde numaraları yazılı olan kişiler soruluyor ya da daha önce hazırlanmış listelerdeki isimler hakkında bilgi isteniyordu.

O kadar ki, magazin dünyasından birçok ünlünün özel hayatlarına, hatta cinsel tercihlerine kadar sorular soruluyordu. Özel hayatları ve ilişkileri hakkında bilgi istenen zamanın ünlülerinden bazıları şunlardı: Muazzez Abacı, Banu Alkan, Serpil Çakmaklı,Türkan Duru, Yılmaz Duru, Fikret Hakan, Hümeyra, Nilüfer Koçyiğit, Ajda Pekkan, Semiramis Pekkan, Emel Sayın, Kemal Sunal, İbrahim Tatlıses, Gönül Yazar...

“Bülbül gibi şakıdı” dedikleri Dündar Kılıç bu ısrarlı sorulara kaçamak cevaplar verip, “onunla fazla samimiyetim olmaz...”, “o evlidir...”, “onunla da münasebetim yok...” diyerek durumu kurtarmaya çalışıyordu. Verilen cevapları beğenmeyen magazin meraklısı sorgucu ise konuyu tekrar tekrar belden aşağıya çekiyordu:

“Sorgucu - Öyle samimi tanıdığından şey olup kimleri tanıyorsun?

Kılıç - İbrahim Tatlıses’i tanırım.

“Sorgucu - Ne yapayım İbrahim Tatlıses’i, ben diyorum şöyle Emel Sayın, Ajda, majda filan? Banu’nun manunun ara sıra Yahya Abin’le işi oluyor mu?

Kılıç - Yahya Abi’nin filmi var ya efendim. Mesela bu Yahya Abi Kemal Sunal’la film yapar senede üç tane. Bütün kadın artistler Kemal Sunal’la oynamak ister. Kemal Sunal yani Türkiye’de büyük iş yapar.”

Dündar Kılıç’ın MİT ifadeleri altı ay sonra mahkemeye gönderilip aleniyet kazandıktan sonra özellikle magazin dünyasını ilgilendiren kısımları çeşitli gazete ve dergilerde çarşaf çarşaf yayımlandı. Ama, bizi ilgilendiren konu başkaydı. MİT içindeki belli bir klik tarafından sorgulanan Dündar Kılıç’a insanların özel hayatlarıyla ilgili bu sorular neden soruluyordu ve alınacak yanıtlar kimlerin aleyhinde kullanılacaktı? Ben burada bu ifadelerin arasından bunları süzmeye çalışacağım.

Dışarıdan bakılınca bugünkü “televoleleri” andıran ve “bunların bu olayla ne ilgisi var?” dedirtecek kadar şaşırtıcı gelen bu “muhabbetin”, sorgucuların özel merakı dışında elbette çok önemli başka bir nedeni vardı. Ve sorulan sorular dikkatle incelendiğinde bu amacın ne olduğu hemen anlaşılıyordu: MİT İstanbul bölgesinin ve İstanbul Emniyetinin yeraltı dünyasıyla, kaçakçılarla ve magazin dünyasıyla ilişkileri hakkında şantaj

veya komplolarda kullanılabilecek delilller elde etmek ve bunları “İstanbul dükalığını” yıkmak için kullanmak!

Örneğin sorgucunun sanki bir Emel Sayın saplantısı vardı ve dönüp dolaşıp konuyu oraya getiriyordu. Dündar Kılıç, o zamanlar Fahrettin Aslan’ın gelini olan Emel Sayın’ı korumaya çalışarak “Emel Sayın evlidir efendim. Sonra efendim böyle bir konu olsa duyulurdu” demesine rağmen sorgucu kafayı oraya takmış, zorlayıp duruyordu: “Bunların evliliğine bakma, sen de bilirsin...”

Bu çabanın amacı dört yıl sonra anlaşılacaktı; “sorgucu” Mehmet Eymür, karşı klik hakkında malzeme topluyordu. Ve bu karşı kliğin o zamanlar İstanbul Sıkıyönetim Komutanı olan Necdet Üruğ tarafından korunduklarını düşündüğü için de, belden aşağı vurabilecek bir şeyler arıyordu. İşte bu dönemde toplanan bazı bilgiler, Eymür’ün 1988’de yayımlandığında skandal yaratan ünlü raporunda şöyle kullanılacaktı: “Necdet Üruğ, yolsuzlukları kamuoyuna aksetmiş olan Şükrü Balcı’yı ve eski İstanbul Bölgesi Daire Başkanı Nuri Gündeş’i devamlı himaye etmiş ve Şükrü Balcı’yı adeta kahraman gibi empoze ederek Sn. Cumhurbaşkanımız tarafından mükafatlandırılmasını sağlamıştır. Şükrü Balcı ile ilgili yolsuzluk soruşturmalarının da kapatılmasını sağlayan Necdet Üruğ’dur... Necdet Üruğ’un kadınlara düşkün olduğu ve 1981 yılında Fahrettin Aslan’ın İstanbul Shareton Oteli’nde kalan Necdet Üruğ’a Emel Sayın’ı getirdiği, bu tarihte Emel Sayın’ın Fahrettin Aslan’ın oğlu ile evli olduğu söylentiler arasında.”[61]

61 Emekli Genelkurmay Başkanı Necdet Üruğ, raporun sorumluları aleyhinde dava açtı ve kazandı. Zaten Hiram Abas, Mehmet Eymür, Korkut Eken ve Atila Aytek’in görevlerinden uzaklaştırılmalarının nedeni de büyük ölçüde raporun bu bölümlerindeki iddialar olacaktı.

Dündar Kılıç’tan özellikle İstanbul MİT Bölge Teşkilatı ve İstanbul Emniyeti’yle ilgili olarak alınan ifadeler neredeyse “günlük bültenler” haline getirilip “çok gizli” damgasıyla ve “Kılıç’ın kamu görevlileriyle ilgili açıklamalarından elde edilen bilgiler” başlığıyla Gölbaşı’ndan Köşk’e, yani Erkan Gürvit’e gönderiliyordu. Örneğin 11 Mart 1984 tarihli dört sayfalık “bültende” yer alan bilgiler özetle şöyleydi:

“Dündar Kılıç’ın Mustafa Ercan’ı[62] nasıl tanıdığı. Mustafa Ercan’ın kendisine tanıştırdığı MİT mensubu Haluk Akder’in bir orgeneralin oğlu olduğu. Adı geçen memurların kendisinden bir menfaat temin etmediği. Mustafa Ercan’ın Adana’da Çukurova Seramik fabrikasının sahibi ve

akrabası olan bir yüksek mühendis ile, Sedat Celasun Paşa’nın oğlu Yalçın Celasun’un Çukurova Seramik’te % 40 hisse verilmesine karşılık kendisine ortaklık teklif ettikleri. MİT İstanbul Bölge Daire Başkanlığı Şube Müdürü Cengiz Abaoğlu’nu 1980’de Yaşar Yamak vasıtasıyla tanıdığı. Yaşar Yamak’ın MİT tarafından kullanıldığını bildiği. Yaşar Yamak’ın Cengiz Abaoğlu’na 20 milyon lira teklif ettiğini ancak Cengiz Abaoğlu’nun kabul etmediği. Cengiz Abaoğlu’na biri erkek biri kadın için olmak üzere 440 küsur bin lira değerinde iki saat hediye ettiği, Yaşar Yamak’ın da Cengiz Abaoğlu’na bir tabanca hediye ettiği. MİT Ankara Bölge Başkanlığı’nda görevli Ali Aslan’ın Nuri Gündeş’in akrabası ve kendisinin de Ankara Hacettepe’den gençlik arkadaşı olduğu. Kendisine hakkında gözaltı kararı çıktığını ve Ankara’dan bir ekibin onu almaya geleceğini haber verenin de Ali Aslan olduğu. Eski İstanbul Mali Şube Müdür Muavini Ömer Aktürk ile İstanbul’da bir ithalat şirketi kurdukları. Sadiye Lostar’ın kendisini Cumhurbaşkanı’na ve MİT’e şikâyet etmiş olduğunu Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi’nde görevli hemşehrisi bir polisten öğrendiği...”

62 MİT İstanbul bölgede çalıştığı halde Ankara ekibine bilgi aktaran MİT elemanı.

Köşke gönderilen bu yazının sonunda ise sanki “arkası yarın” der gibi şu sözler yer alıyordu: “Dündar Kılıç ordu ve emniyet camiasında çok sayıda kamu görevlisini tanımaktadır. Bu kişilerle münasebeti ile ilgili bilgiler peyderpey alınmakta olup düzenlendikten sonra ayrıca sunulacaktır.”

İstanbul MİT ve Emniyet teşkilatları aleyhinde bu ilk bilgileri alan Eymür, gerçekten de orada durmayacak, sorgulamanın daha sonraki “seanslarında” Dündar Kılıç’ı daha fazla bilgi vermeye zorlayacaktı.

“Kara Defter”

İstanbul’da kendisine “Bir gün Ankara’ya giderse konuşmaması için yapılan tembihler” nedeniyle “her şeyi” anlatmamış olan Dündar Kılıç, artık direncini kaybedip yavaş yavaş çözülüyordu. “Güvendiği kişilerin” onu onca zaman orada bırakmalarına içerlemeye başlamış ve haftalardır her gün ifade vermeye zorlanmaktan iyice yıpranmıştı. MİT’e alındığından beri

hiç durmayan öksürüğü için kodeinli öksürük hapları, baş ağrıları için de optalidon veren sorgucular bu “tedaviyi” uygularken ona hap bağımlısı gibi davranıyor, “konuşmazsan ilaç vermeyiz” diyorlardı. Üstelik sorulan sorulardan ne kadar kaçmaya çalışsa, sorgucular “kara defter öyle demiyor ama” diyerek daha önceden hazırladıkları bilgileri doğrulamasını istiyorlardı: “Sorgucu: Fakat sen hakikaten ikna kabiliyeti yüksek bir adamsın ha. Seni dinliyorum bazen acaba doğru mu söylüyor diyorum. Sonra bakıyorum bizim kara defterde tümden yalan söylemişsin. Geliyorum ki hırslı ha...” Avukat Burhan Apaydın, duruşmalar sırasında verdiği “soruşturmanın genişletilmesi” talebinde bu “kara defter” ile ilgili olarak şöyle diyecekti: “Bu işkenceler sırasında, ‘sorgucu’ namı altında sorgulama yapan kişiler, evvelce hazırlandığı muhakkak olan sorgulama notlarına dayanarak, Dündar Kılıç’ın ifade tutanaklarını tanzim etmişlerdir. Bu notlara ‘kara defter’ denildiği ‘sorgucu’nun kendi beyanından anlaşılmaktadır.”

Kara defter denilen şey, aslında Eymür’ün İstanbul ekibinin içindeki “köstebeklerinden” aldığı bilgileri içeren dosyalardı.

Ve Dündar Kılıç artık ne sorulursa cevap vermeye başlıyordu: “Ankara Hacettepe’den gençlik arkadaşım olan Ali Aslan yaklaşık 4 yıl kadar önce İstanbul’da büroma geldi. Kendisi İstanbul MİT Bölge Başkanı Nuri Gündeş’in akrabasıymış. Nuri Gündeş’i telefonla aradı, konuşurken benden de söz etti. Telefonu bana verdi, ben de Nuri Bey’e hürmetlerimi sundum. Oflu İsmail’in adamlarının karıştığı bir olayda Nuri Gündeş benden yardım istedi ve iki adamını göndererek beni aldırttı. Kendisinin elini öptüm ve bana yakınlık gösterdi, çay ikram etti. Yanımda çalışan eski MİT mensubu olan Şemsi Ülengin’in iyi bir insan olmadığını, yanına yabancı uyruklu kişilerin gelmesi halinde kendisine bilgi vermemi istedi. Bunun dışında ben Nuri Bey’in bürosuna girmedim. Ancak kendisi ile birkaç kez Maksim, Bebek Belediye ve Taşlık Gazinosu gibi yerlerde karşılaştık. Bir kez de Erdoğan Demirören’in bürosunda karşılaştım.”

Dündar Kılıç anlatmayı sürdürüyordu:

“Şükrü Balcı ile Fahrettin Aslan gayrimüslimleri korkutarak 2 milyar lira topladılar. Fahrettin Aslan İstanbul’daki bazı kumarhaneler ile randevuevlerinden haraç toplayıp Şükrü Balcı’ya veriyordu. Şükrü Balcı bu paralarla Amerika’da bir çiftlik aldı.”

Mehmet Eymür bu anlatılanları biliyordu, İstanbul’un yeraltı dünyası içindeki muhbiri Tarık Ümit’ten bunların hepsini öğrenmişti. Hatta bu konuların Mali Şube Müdürü Faruk Metin’in Şükrü Balcı aleyhinde yazdığı bir fezlekede kullanıldığını da biliyordu. İşin gülünç olan yanı ise, Dündar Kılıç’ın da bu bilgileri bir zamanlar birlikte kumarhane işletmiş oldukları Tarık Ümit’ten almış olmasıydı![63] Aynı kaynaktan duymuş oldukları bilgileri biri anlatıyor, öteki dinliyor, kaynağın adı ise geçmiyordu! Dündar Kılıç Tarık Ümit’in ajan olduğunu henüz bilmediği için onun adını vermekten kaçınıyor, Eymür ise kendi ajanını ele vermemek için bunları bilmiyormuş gibi dinliyordu. Aslında Eymür’ün bu bilgileri kayda geçirip belgelemeye ihtiyacı vardı ve bazen çok merak etmiş, bazen de inanmıyormuş gibi yaparak sorgulamayı sürdürüyordu:

63 Dündar Kılıç, Fahrettin Aslan, Hüseyin Cevahiroğlu ve Tarık Ümit Maçka Kadınlar kulübü’nü üç yıl önce birlikte çalıştırmışlardı. Tarık Ümit ortaklardan Farkettin Aslan’ı “kumarhaneye gelen azınlık vatandaşlardan şantajla para alıp Şükrü Balcı’yla paylaştıkları” için Dündar Kılıç’a şikâyet etmişti.

“Sorgucu - Ne zaman oluyor bu?

Kılıç - 12 Eylül ihtilalinden yaklaşık bir yıl sonra, yani 1981’in sonlarına doğru. Fahrettin Aslan bütün Yahudileri, Ermenileri çağırıyor, ‘Hepinizi toplayacaklar, fakat bu parayı ödemeniz halinde sizi serbest bıraktırırım,’ diyor. Devrin polis müdürü Muzaffer Çağlar beni birçok kereler makamına çağırarak ‘Fahrettin Aslan’a sakın dokunmayın,’ diye tembihte bulundu. Eee, ne de olsa bir polis müdürü, sözünü dinlemek lüzum eder.

Sorgucu - Yahu bu kadar saf mı bu Yahudi milleti? Allah, Allah.

Kılıç - Benim Faruk diye bir arkadaşım var, Harbiye’de özellikle Yahudilerin geldiği bir kulübü var. Fahrettin de bu kulübe ortaktı. Yahudiler bu olaydan sonra kulübünü terk etmişler.

Sorgucu - Bu adamı da alalım buraya...”

Henüz yeri gelmedi ama ben yine de araya sıkıştırayım: Fahrettin Aslan, bu konuşulanları sanki duymuş gibi yurtdışından gelip teslim oldu. Ama o teslim olduğunda Şükrü Balcı ve Nuri Gündeş ile ilgili dosyalar artık kapatılmış olduğundan o konulardan değil, bazı kaçakçılık olaylarından sorgulandı.

Nuri Gündeş ile ilgili ifadeler MİT Müsteşarı Burhanettin Bigalı’ya da götürülüyordu. Bigalı sorgulamanın bu aşamasında, belki Eymür’ün fazla ileri gittiğini de düşünerek devreye girdi ve ondan Dündar Kılıç’a Nuri Gündeş hakkında soru sorulmamasını istedi. Çünkü Nuri Gündeş ile Cengiz

Abaoğlu hakkında soruşturma açılmıştı ve ikisi de Ankara'ya çağrılmışlardı.

İki klik arasındaki savaşın kırılma noktası da işte burası olacaktı. Dündar Kılıç'ın ifadesi bir kez de Gündeş ile Abaoğlu'na okundu. İkisi de iddiaları reddettiler. Bu arada Nuri Gündeş'in Dündar Kılıç'ın sorgusuna katılıp birkaç soru sormasına izin verildi. Gözleri bağlı olan Dündar Kılıç, gerek sorgucunun sesinin değişmesinden, gerekse soruların mahiyetinden durumda bir değişiklik olduğunu fark etti. Yılların verdiği tecrübeyle ortada bir şeyler döndüğünü hemen kavradı ve Gündeş aleyhindeki eski ifadesini değiştirerek yumuşattı.

Kılıç'ın çelişkiye düştüğünü gören MİT üst kademesi bu ifadeleri inandırıcı bulmadı ve Nuri Gündeş bu tehlikeyi idari bir soruşturma bile açılmadan atlattı.

Çabaları boşa giden Eymür "Bu hususların ortaya çıkmasıyla birlikte üst kademelerde kendisine karşı menfi bir tutum hissetmeye başlamıştı. Belki de 'daha güçlü sesler' Kılıç'ın öne sürdüğü savların üstünü örtmeyi başarmışlardı. Sonuçta süresi de dolduğu için Kılıç'ın sorgusuna son verilmişti."[11]

Çatışmanın MİT içindeki cephesi "şimdilik" ertelenmiş, geçici bir ateşkes yapılmıştı. Kavga her an yeniden alevlenme eğilimi gösteriyordu.

MİT sorgusu nihayet sona eren Dündar Kılıç, gerçi İstanbul'daki "koruyucularının" onu kapatıldığı yerden kurtarmadıklarına kızmıştı ama bilmediği bir şey vardı: Gözaltına alınışı, güvenlik güçleri arasındaki gizli çelişkilerin su yüzüne çıkmasına yol açmıştı!

Minareye Kılıf

Dündar Kılıç MİT'ten kendilerine devredildiğinde Emniyet Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi çok çeşitli olaylar üzerinde harıl harıl çalışıyordu. Daire Başkanı Atila Aytek'in söylediğine göre o dönemde çeşitli illerde yapılan operasyonlarda yaklaşık 4 bin kişiyi gözaltına alıp sorgulamışlardı. Yardımcıları operasyonlar yapıp ifadeler alırken, kendisi de

bazen İnterpol’le yazışarak, bazen de yurtdışına giderek olayların uluslararası boyutlarını araştırıyordu.

Bu hummalı faaliyet sırasında, MİT, Dündar Kılıç hakkında yeni delliller üretmek, başka bir deyişle “minareye kılıf geçirmek” işini de onlara yıkmıştı. Çünkü, MİT’te onca zaman sorgulanan Dündar Kılıç’tan birçok konuda bilgi alındığı halde, kaçakçılıkla ilgili olarak suçlanmaya değer doğru dürüst bir delil elde edilememişti. Bu yüzden Aytek’in yardımcıları bir yandan Dündar Kılıç’ı sorgulamayı sürdürürken, bir yandan da ellerindeki başka birçok kaçakçılık olayının sanıklarına Dündar Kılıç’ı soruyorlardı.

Emniyetçilerin hazırladıkları dosyalardan biri, Dündar Kılıç’ın eski tarihli bir olayda Haşim Öztanık adlı kişiyle birlikte “yurda kaçak demir soktukları” iddiasını içeriyordu. Ama, Mali Şube Müdürü Faruk Metin’in hazırladığı fezlekeyle yapılan tutuklama talebi askeri mahkeme tarafından reddedildi. Çünkü söz konusu mallar “tahsisli mallar” olduğundan ithal edilmeleri de kaçakçılık suçuna girmiyordu! Askeri Savcılık da olayla ilgili olarak görevsizlik kararı verdi, çünkü Haşim Öztanık’ın evinde yapılan aramada çekmece içinde bulunan “bir adet mermi” askeri yargıyı ilgilendirmezdi!

Daha sonra Dündar Kılıç’ın Fahrettin Aslan ile birlikte bir Suudi Arabistan heyetine 150 gram kokain verdikleri iddiası ele alındı ve Fahrettin Aslan aranmaya başlandı.

Fahrettin Aslan o sıralarda yurtdışındaydı. Arandığını duyunca 5 Nisan’da yurda dönüp teslim oldu. “Gazinocular Kralının” yurda dönüşü ve Ankara Karanfil Sokak’taki Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi’nde sorguya alınması basın için çok sansasyonel yeni bir olaydı. Gazetelere yine haberler sızdırılıyor, Fahrettin Aslan’ın “veremeyeceğim bir hesabım yok” dediği, Dündar Kılıç ile yüzleştirme sırasında nasıl kavga ettikleri anlatılıyordu. Oysa, yine Faruk Metin tarafından hazırlanan bu fezleke de bir sonuç vermeyecek, tutuklama talebi delil yetersizliğinden reddedilecekti.

Dündar Kılıç’ın Kaçakçılık Dairesi tarafından “dahil” edildiği ilk olayın Asım Akkaya ile ilgili olduğunu daha önce söylemiştim. Akkaya serbest bırakılmış ve Kaçakçılık Dairesi’nin himayesi altına alınarak, sanık olmaktan çıkartılarak “tanık” sıfatını kazanmıştı.

Bu arada İnterpol'den gelen başka bir haber emniyetçilerin ilgisini çekti: İsviçre'de yakalanan 35 kg eroin ile ilgili olarak birçok Türk tutuklanmıştı. Olayın Türkiye bağlantılarıyla ilgili olarak hemen araştırmaya girişildi. Olayla ilgili dosya zaman içinde gittikçe kabaracak, bu davaya Dündar Kılıç ile Fahrettin Aslan'dan başka, Dündar Kılıç'ın damadı Uğur Özbizerdik'in dayısı Yaşar Gül ile eniştesi Oflu İsmail'in adları da eklenecekti. Dündar Kılıç'ın bu olaya monte edilmesinin nedeni, akrabası olan Yaşar Gül'ün telefon defterinde adının çıkmış olmasıydı!

Ancak, bu olayla ilgili soruşturma devam ederken Dündar Kılıç'ın gözaltı süresinin de sonuna gelinmişti, artık bir şekilde tutuklanması gerekiyordu. Nasıl olsa araştırmalar sürüyordu ve suçlamaların "istimi arkadan gelecek"ti. Bu yüzden Dündar Kılıç ve şoförü Necmi Güler "ruhsatsız silah bulundurmak" ve "sahte pasaport kullanmak" suçlarından mahkemeye sevk edildiler. Sahte pasaport için tutuklama talebini reddeden 4 No'lu Askeri Mahkeme, Kılıç ve Güler'i ruhsatsız silah bulundurma suçundan 8 Mayıs tarihinde tutukladı.

Dündar Kılıç, 67 gün süren sorgulamaların sonunda Mamak Askeri Cezaevi'ne gönderiliyordu. Cezaevinin kapısında kendisini askerlere teslim eden emniyetçilere dönerek "Beni öldürmediğinize pişman olacaksınız," dedi.

Oysa sorgulama çilesi henüz bitmemişti. Üzerinde "çalışılan" birçok olayla ilgili ifadesi alınmadan tutuklandığı için Mamak Cezaevi'nden de zaman zaman alınarak tekrar ifadeye veya yüzleştirmeye götürülecekti. Sonuç olarak bazıları bir yıl sonra açılacak olsa da, toplam 7 davaya bağlanacak, 7 kez tutuklanarak, 7 kez idamı istenecekti.

Tarık Ümit'in Orada İşi Ne?

Hikâyemizin daha önceki bölümlerinde tanışmış olduğumuz Tarık Ümit'e bundan sonra da sık sık rastlayacağız. Bu da bir bakıma doğal sayılmalı, çünkü Tarık Ümit MİT'in yeraltı dünyası içindeki muhbirliğini yapmaktaydı. Mehmet Eymür'le tanışmasından sonra MİT ajanlığına

başlamıştı ve bu ikilinin ilişkileri Tarık Ümit'in 2 Mart 1995'te esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolmasına kadar kesintisiz sürecekti.

Atila Aytek ise Tarık Ümit'le bu operasyonlar sırasında tanışmıştı ve bu tanışma yüzünden başı bir hayli ağrıyacak, soruşturmalar geçirmek zorunda kalacaktı.

İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişleri tarafından yürütülen bu soruşturmalardan ilki, Atila Aytek'in Tarık Ümit ile karşılıklı av tüfeği hibesi yaptıkları iddiası üzerine açılmıştı. Aytek, Tarık Ümit ile nasıl tanıştığını ilk kez bu müfettişlere verdiği ifadesinde açıklıyordu: Tarık Ümit'le ilişki kurmasını ondan "dört üst düzey yönetici" istemişti. Bu konu müfettişler raporuna şöyle geçiyordu: "Tarık Ümit'i 1984 yılında Kaçakçılık Dairesi Başkanlığı'na müracaat ederek Dündar Ali Kılıç hakkında ifade vermek istemesi üzerine tanıdığını, Mülkiye müfettişleri ve MİT mensuplarına ifade verdikten sonra kendisiyle yakınlık kurmayı arzu ettiğini, bu arada ismini açıklamadığı, ancak ifadesine geçmeyi sakıncalı bulduğu üst düzey yöneticisi 4 kişinin isteği üzerine bu yakınlığa görevinin yetki hudutlarını aşmadan karşılık verdiğini, Tarık Ümit'in ruhsatlı av tüfeğini hibe etmek arzusunun bu yakınlaşma isteğinin ilk belirtisi olduğunu, üst düzey yöneticilerinin arzularına uygun olarak bu isteği uygun karşıladığını, ancak karşılıksız hibe kabul etmenin polislik anlayışına ters düştüğünü, bu nedenle kendisinin ruhsatlı av tüfeğini de Tarık Ümit'e hibe ettiğini belirtmiştir."[12]

Tarık Ümit'in Kaçakçılık Dairesi'ne yardımları sadece ihbarlarda bulunmakla kalmıyordu. Bir keresinde de bir operasyonun tam ortasında görülecekti! Nasıl olduğunu anlatayım.

Babalar Operasyonu çerçevesinde İstanbul'da gözaltına alınacağını az sonra görecek olduğumuz Behçet Cantürk Ankara'ya götürüldükten sonra, Kaçakçılık Dairesi'ne bağlı polisler Harbiye'deki bürosuna karakol kurmuşlar, gelenlere kimlik sorup gözaltına alıyorlardı. 7 Mayıs günü büroya gelen Cantürk'ün akrabalarından Burhan Beskisiz, polisleri görünce sekizinci kattan atlayarak intihar etti. Bu olayla ilgili olarak Avukat Burhan Apaydın tarafından İçişleri Bakanlığı'na gönderilen dilekçede ilginç bir saptama vardı: Büroda karakol kuranların arasında Tarık Ümit de bulunuyordu! İfadesine başvurulan Daire Başkanı Atila Aytek, intihar olayının savcılığa intikal ettiğini, Tarık Ümit'in ise orada Cantürk'ün

bürosunu polislere göstermek üzere bulunduğunu söyledi. Olayı inceleyen İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişleri, Atila Aytek hakkında işlem yapılmasına gerek bulunmadığına karar verdiler. Çünkü, Şişli Cumhuriyet Savcılığı, "Maktulün kendini 8. kattan atmak suretiyle intihar ettiği, ölüm olayında görevli personelin kusuru bulunmadığı" gerekçesiyle takipsizlik kararı vermişti. Kararın altında imzası bulunan savcı yardımcısının adı Oktar Çakır'dı. Savcı Oktar Çakır, Banker Bako olayını soruşturması nedeniyle Eymür'ün ünlü raporuna da geçecekti. Kamuoyu Oktar Çakır'ın adını son olarak 2000 yılında İstanbul DGM Başsavcılığı görevindeyken geçirdiği bir trafik kazası nedeniyle tekrar duyacaktı.64

64 Savcı Oktar Çakır, 3 Mayıs 2000 tarihinde işadamı Melih Giray'ın BMW marka arabasıyla İstanbul'dan Ankara'ya gelirken Gölbaşı ilçesinde bir trafik kazası geçirdi. Otomobili kullanan Melih Giray olay yerinde öldü. Giraylar market zincirinin sahibi olan ve cezaevlerinin ihtiyaçları için açılan ihalelere katılan Melih Giray ile daha önce Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü yapmış olan Oktar Çakır'ın aynı arabada olması soru işaretlerine ve medyanın konuyla ilgilenmesine yol açacaktı.

Tarık Ümit konusunda ise Aytek'in ifadesini yeterli bulan ve başkaca bir inceleme yapmayan müfettişler, Tarık Ümit'in orada "polise yardımcı olmak isteyen bir kişi sıfatıyla, apartmanı göstermek amacıyla bulunduğuna" karar verdiler! Müfettişlere göre "Tarık Ümit'in ajan olup olmadığı başkalarını ilgilendiren veya rahatsız eden bir konu olmamalıydı, devlet kamuya ve kişilere zarar vermeden her yolu denemekte serbestti."

Oysa şikâyet dilekçesinde sorulan bunlar değil, Tarık Ümit'in orada ne aradığıydı. Sivil bir vatandaş olan Tarık Ümit orada tanık mı, yoksa sanık mı sıfatıyla bulunuyordu? Adli merciler önüne neden çıkarılmamıştı? Bu sorular yanıtsız kalacaktı.

Altın Tabancalı Adam

Dündar Kılıç Mamak'a giderken, Behçet Cantürk de MİT'e getiriliyordu. Behçet Cantürk'ten bahsetmişken, Eymür ekibinin ünlü "Babalar Operasyonu"nda onun başına gelenlere de kısaca değineyim. Kısaca

diyorum, çünkü Behçet Cantürk'ün yaşamöyküsünü konu alan bir kitap zaten var ve konunun bütün ayrıntılarını orada bulabilirsiniz.[65]

65 Soner Yalçın, *Beco*.

Behçet Cantürk, 30 Nisan 1984'te İstanbul Bağdat Caddesi'ndeki evinden alındı. Onu almaya gelen Ankara ekibinin başında da yine aynı kişi vardı: Kaçakçılık Daire Başkanlığı'nın Mali Şube Müdürü Faruk Metin. Ankara'ya yaklaşırken onu da orada bekleyen ve Gölbaşı'na götürecek olan MİT ekibine teslim ettiler.

O da yine Dündar Kılıç'ın "uğradığı" bütün istasyonları ama biraz farklı bir "güzergâh" izleyerek dolaştırılacaktı: Önce Gölbaşı'ndaki MİT "sorguhanesi", sonra Emniyet Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi, sonra Mamak Askeri Cezaevi, oradan ikinci kez MİT ve sonunda tekrar Mamak. Onun "meçhule yolculuğu" Dündar Kılıç'ınkinden biraz fazla sürecek, tam üç buçuk ayı bulacaktı. Çünkü Cantürk uyuşturucu kaçakçılığına ek olarak bölücülük ve yıkıcılıkla da suçlanıyordu.

Bu arada akıllara takılabilecek bir soru olabilir: Behçet Cantürk, neden Eymür'ün Genelkurmay'dan sorgulama iznini koparmasından hemen sonra değil de iki buçuk ay sonra gözaltına alınmıştı? Ve neden Dündar Kılıç'tan iki ay sonra? Bu konuda bilinen tek şey, Eymür'ün "Teklifin uygun karşılanması üzerine ilk önce Dündar Ali Kılıç, bilahare de Behçet Cantürk alınmıştır," demesinden ibaretti. Ama bu "bilahare" sözü iki ay gibi uzun bir süreyi izaha yetmiyordu. Bunun başka bir açıklaması olmalıydı. Acaba Eymür, Kılıç ile Cantürk'ü bir arada tutar veya yüzleştirirse kendisinin Bulgaristan'da görevliyken başına gelenlerin ortalığa saçılmasından mı çekinmişti? Öyle ya, Eymür Bulgaristan'dayken "kaçakçı kimliğine" bürünmüştü ve söylendiğine göre öldürülmekten Dündar Kılıç'ın eniştesi Oflu İsmail sayesinde kurtulmuştu. Kaçakçıların Bulgaristan'daki faaliyetlerini, orada yapılan Babalar toplantılarını çok iyi bilen Behçet Cantürk ile Dündar Kılıç'ın olası bir yüzleştirilmesi halinde, kendisinin orada başına gelenlerin ayrıntıları da açığa çıkar mıydı? Hatırlarsanız Dündar Kılıç'ı da sorgusu sırasında bu konuyla ilgili olarak epey sıkıştırmış, kendisinin Bulgaristan macerası hakkında bildiği bir şeyler olup olmadığını öğrenmeye çalışmıştı. Eymür bu tehlikeyi 1984 sorgularında ustaca manevralarla atlattı. Ama bu "sırlar" Dündar Kılıç'ın 1989'da beraat edip tahliye olmasından sonra Eymür'le girişeceği söz düellosu sırasında ortalığa dökülecekti.

Neyse, biz iki gözaltı arasındaki iki aylık farkın gözümüzden kaçmadığını belirttik ya, şimdi tekrar konumuza dönebiliriz.

Behçet Cantürk bir ay süren MİT sorgusu sırasında gördüğü işkencelere önce uzun süre dayandı. Bunun üzerine resmi nikâhlı eşi Hidayet ile imam nikâhlı eşi Dilek'i karşısına getirdiler ve gözünün önünde soymakla tehdit ettiler. "Sizi öldürmeden karımın koynuna girmeyeceğim," diye bağırdı ama direnme gücü de sona erdi, uyuşturucu bağlantılarını anlatmaya başladı. Sorguculara otuz gün yetmemişti, ideolojik olaylara ve yurtdışı bağlantılarına henüz girilememişti. Bu gerekçelerle Sıkıyönetim'e başvurarak sürenin uzatılmasını istediler ama cevap gelmeden gözaltı süresi biten Cantürk'ü emniyete göndermek zorunda kaldılar. Cantürk, orada da bir süre "misafir" edilip öteki 42 sanık ile yüzleştirmeler tamamlandıktan sonra tutuklanarak Mamak Askeri Cezaevi'ne konuldu.

İçeride bunlar olurken, dışarıda işin magazin yönü yine gazetelerin birinci sayfalarındaydı. Diyarbakır'da yapılan aramalarda Behçet Cantürk'ün bir akrabasının dükkânında altın kabzalı ve üzerinde "BC" yazan bir tabanca bulunmuştu. Bunun üzerine basın Cantürk'e "Altın Tabancalı Adam" adını taktı. Başka bir sansasyonel olay ise Ahu Tuğba ile Oya Aydoğan'ın Ankara'ya getirilerek Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi'nde ifadelerine başvurulmasıyla patlak verdi. Dairenin bulunduğu Karanfil Sokak yine "neler oluyor?" sorusuna yanıt bulmaya çalışan gazetecilerle dolup taştı. "İçeriden" sızdırılan haberler basına "kaçakçıların artistleri kullanarak eroin kaçırdıkları" şeklinde yansıyor, ama savcılık her iki artist hakkında da takipsizlik kararı veriyordu.

Mamak'ta yatmakta olan Behçet Cantürk'ün sorgulanması henüz bitmemişti. MİT'in istediği ek süre talebine Sıkıyönetim'den olumlu cevap gelince 6 Temmuz'da bir aylığına tekrar MİT'e götürüldü. Bu kez ASALA ve DDKD örgütleriyle ilişkileri için sorgulanacaktı. Eymür'ün "kara kaplı defteri" yine elindeydi, üstelik aradan geçen zaman içinde bu deftere birçok yeni bilgi eklenmişti. Çünkü Behçet Cantürk'ün ilk ifadelerinde verdiği uluslararası uyuşturucu kaçakçılığıyla ilgili bilgiler ve isimler Atila Aytek tarafından İnterpol'e bildirilmiş, bu kişilerden alınan ifadeler de ABD'deki ünlü "Pizza Connection" (Pizza Bağlantısı) operasyonunun yapılmasını sağlamıştı. Cantürk artık bildiği her şeyi anlatıyor, o anlattıkça "sızan" haberler yine gazetelerin başlıca konusu oluyordu.

30 günlük süre yine yetmedi, 15 gün ek süre daha aldılar. Ve “işini bitirdikten” sonra ağustos ayının ortasında Mamak’a geri gönderdiler. İdam talebiyle mahkemeye sevk edilecek olan Cantürk’ün dosyasında MİT ve emniyet ifadelerinden başka delil yoktu.

Bu Kavganın Devamı Var...

İşte sahnede gösterilenleri ve perde arkasında oynananlarıyla “İkinci Babalar Operasyonu”nun, yani Dündar Kılıç ile Behçet Cantürk’ün tutuklanmalarının öyküsü bundan ibaretti. Ben sizlere buzdağının su yüzeyinde olan kısmını hatırlatırken, suyun altında kalan ana gövdeyi de göstermeye çalıştım. Ama perde arkasında cereyan eden savaşı hangi noktada bıraktığımızı tamamlamalıyım ki, kavga ileride yeniden alevlendiğinde hatırlamamız kolay olsun.

İkamet yerleri İstanbul olduğu halde önce Dündar Kılıç’ın, sonra da Behçet Cantürk’ün, Ankara’dan gelen ekipler tarafından İstanbul’dan “kaçırılır gibi” alınıp Mehmet Eymür’ün ekipleri tarafından sorgulanması, İstanbul MİT ve Emniyet örgütlerini çileden çıkarmıştı. Üstelik bu ekipler İstanbul Emniyeti’ni devreden çıkararak evlerde ve bürolarda karakol kuruyor, bir yığın insanı diledikleri gibi yakalayıp Ankara’ya götürüyorlar, aleyhlerinde bilgi almak için sorguya çekiyorlardı. Sızdırdıkları haberler her gün gazetelerin baş sayfalarındaydı. Ankara’dakilerin eylemlerini magazin haberlerle süslemesini kendilerine karşı bir gövde gösterisi olarak yorumluyorlardı.

Bütün bunlara bir de soruşturmalar eklenmişti. Önce Nuri Gündeş ve Cengiz Abaoğlu Ankara’ya çağrılıp sorgulanmış, ama aklanmışlardı. Ardından sıra İstanbul Emniyet Müdürü Ünal Erkan ve yardımcısı Mehmet Ağar’a geldi. İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Galip Demirel, Dündar Kılıç’ın ifadelerinde geçen kamu personeli hakkında soruşturma yapılmasını istiyordu. Ünal Erkan ile Mehmet Ağar da bu soruşturmalardan aklanmış olarak çıktılar.

Mehmet Eymür ekibi “İstanbul dükalığını yıkma savaşında” bir kez daha hüsrana uğramıştı. Nuri Gündeş terfi ettirilerek Ankara’ya Dış İstihbarat Daire Başkanlığı’na atandı. Eymür ise Adana bölgeye gönderilecekti, ama araya bazı kişileri sokarak Ankara’da, MİT okulunda kalmayı başardı.

Artık saflar belirlenmişti; bundan sonra çatışmanın bir tarafında Nuri Gündeş ile Ünal Erkan ve yardımcısı Mehmet Ağar, karşı tarafında ise Mehmet Eymür ve Atila Aytek olacaktı.

İki ekip arasında başgösterecek yeni bir çatışmaya kadar şimdilik “ateşkes” sağlanmıştı.

Dündar Kılıç’ın olan bitenden haberi yoktu ama, tutuklanışı ve ifadeleri 1988’de birinci Eymür raporuna kadar sürecek olan çatışmanın ilk raundunu başlatan etken olmuştu.

On Üçüncü Bölüm

ABİ MAMAK ZİNDANINDA

Mamak Özel Askeri Ceza ve Tutukevi, Ankara’nın Mamak semtinde konuşlanmış 28. Tümen’in içinde ve epey derinlerinde, Hüseyin Gazi Dağı’nın eteğinde kurulu bir cezaevidir. Yanına yaklaşınca başka askeri cezaevlerinden pek bir farkı olmayan, tel örgüler ve nöbetçi kulübeleriyle çevrilmiş, tek katlı birkaç taş bina ve bazı barakalar topluluğundan ibaret olduğunu görürsünüz. Tabii sadece dışarıdan bakınca!

Bu masum yapılar topluluğu, askeri darbe dönemlerinde tam bir zulüm yuvası haline getirilirdi. O dönemlerden birinde Mamak’a değil tutuklu

olarak, sadece ziyaretçi olarak bile gitseydiniz, daha dış nizamiyesinin önüne geldiğinizde içeride nasıl bir terör estiğini hemen hissedebilirdiniz.

İçinde yaşayanlara göre ise bir ortaçağ zindanından farksızdı. Tutuklulardan kimine göre "esir kampı", kimine göre "taş medrese", hiçbir subayın görev almak istemediği bir "sürgün yeri", görevli erlerin ve gardiyanların bir an önce kaçıp kurtulmak istedikleri bir zindan. Bu girişi bölümün başlığındaki "Mamak zindanı" deyimini "taraflı" görüp hemen yadırgamamanız ve kararınızı burada anlatılacakları okuduktan sonra vermeniz için yapıyorum.

"İki Bin Sene Sonra da Anlatılacak"

Dündar Kılıç kendisiyle yapılan bir röportajda Mamak için şöyle diyordu: "Mamak bir tarih olayı. Benim tahminime göre iki bin sene sonra da Mamak'ı anlatırlar."[1] Bu sözleri söylediğinde sene 1993'tü.

2000'li yıllara geldik, daha geçen yıllarda Mamak'ı anlatan bir kitap daha çıktı: Pamuk Yıldız, *O Hep Aklımda*. 2012'ye geldik, duyduğuma göre halen yazılmakta olanlar varmış. Bu gidişle Dündar Kılıç'ın öngörüsü gerçekleşir mi dersiniz?

Mamak hakkında daha önce de kitaplar yazıldı. Uğur Mumcu'nun *Sakıncalı Piyade*'si ve Erdal Öz'ün *Yaralısın*'ı 12 Mart dönemini, Yüzbaşı Hasan Mesçi'nin *Bir Dönem Mamak*'ı 12 Eylül'ün hemen öncesini, Oral Çalışlar'ın *12 Mart'tan 12 Eylül'e Mamak*'ı her iki dönemi, yine Oral Çalışlar'ın *Liderler Hapishanesi* 12 Eylül dönemini anlatır.

Her on yıllık evrelerde Mamak'tan götürülerek idam edilenler oldu: 60'lı yıllarda Talat Aydemir, Fethi Gürcan, 70'li yıllarda Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve 80'li yıllarda Erdal Eren ve Ali Bülent Orkan ile başlayıp devam ederek 17'si sol, 9'u sağdan olmak üzere 26 kişi buradan idama götürüldü. Ayrıca Mamak'ta kuşkulu bir şekilde ölenler de oldu; İlhan Erdost, Turan Çağlar, Bekir Çelenk, Mustafa Yalçın bunlardan birkaçıydı.

Mamak'ta kardeşini yitirmiş olan yazar Muzaffer İlhan Erdost bu cezaevinin tarihsel bir araştırma konusu olabileceğini yazıyordu: "Bütün dönemleriyle Mamak, Türkiye'nin siyasal kimlik değiştirmesini simgeler... Hiçbir kuralın tanınmadığı vahşetin çağrısına çektiği ilkel insanı elde sopa saldırttığı, yabanıllığın doruğa çıktığı bir mağara zindanlığıdır Mamak. Mamak bir 'anı' olmamalı... bir alan olarak da araştırma konusu olabilir Mamak."[2]

Her iki askeri dönemde de orada kalmış bir başka yazar olan Oral Çalışlar ise Mamak'ın "müze" yapılmasını öneriyordu: "Mamak, 12 Mart 1971'de başlayan ve 12 Eylül müdahalesiyle devam eden bir süreçtir. 1988'de olduğumuza göre siyasi tutuklular için 17 yıllık bir tarihi vardır. Mamak; üzerinde destan yazılacak olaylara, ağıtlar yakılacak acılara, boyun eğmeyen direnişçilere, onurunu ve kişiliğini korumak için canını veren devrimcilere, işkence etmekten zevk alacak kadar kendinden geçmiş sadistlere, acımasız kasaplara, daha anlatmakla bitmeyecek gülünesi ve ağlanası öykülere sahne olmuş bir garip taş yığınıdır. Çevresinde özel yetiştirilmiş köpekleri, nöbetçi kuleleri, eli sopalı, iyi eğitilmiş nöbetçileriyle tarihe yalnızca acıyı ve öfkeyi miras bırakmıştır.

Mamak'ı müze halinde görmek, şüphesiz en büyük sevincim olacaktır. Acımasızlığın, zorbalığın tarihe karıştığı koşullarda, bir kötülük ve ibret müzesi."[3]

Uğur Mumcu, 12 Mart döneminin kapanmasından sonra kurulan Ecevit hükümetinin ilk zamanlarında Mamak'taki baskıların hâlâ devam etmesine isyan eden bir yazı yazmıştı. Yazının sonunda "Mamak Cezaevi 12 Mart yöneticilerinden kurtarıl-malıdır artık. Ama ne zaman, ne zaman?" diyordu.[4] Aslında Mumcu'nun baskıların kalkmasını istediği tarihte bile durum çok "fena" sayılmazdı. Cezaevi Müdürü Albay Kemal Saldıraner'in tutuklulara işkence yapamadığı zamanlarda "Ah şu demokrasi elimi kolumu bağlamasa size gösterirdim," diye hayıflandığı olurdu. Zaman içinde durum daha da kötüye gitti. Ve 12 Eylül'deki Mamak Cezaevi artık 12 Mart'la bile kıyaslanamayacak derecede bir "eziyet evi" haline gelmişti. Şöyle de diyebilirdik; 12 Mart'taki işkencecilerden hesap sorulmayınca 12 Eylül'de işkenceler de, askeri cezaevlerindeki zulüm de katlanarak artmıştı.

Ben de 12 Mart döneminde Mamak'ta kalanlardan biriyim, oradaki tutukluluğum yaklaşık iki yıl kadar sürmüştü. Çok ağır baskılar görmüştük. Ama 12 Eylül döneminde Mamak'ta yaşananları tanıklarından dinlerken "biz de çok baskı gördük" demeye neredeyse dilim varmadı, bizim çektiklerimiz onların anlattıklarının yanında hafif kalıyordu.

12 Mart'ta cezaevinde tek bir bina vardı ve arka tarafta hummalı bir temel kazma faaliyeti sürüyordu. Biz 1974'te tahliye olup Mamak'tan ayrılırken gardiyanlar "Buraya sizler için ek binalar yapılıyor, bir daha gelişinizde orada kalacaksınız," diye takılmışlardı ve gülüşmüştük. Oysa 12 Eylül'e gelindiğinde bunun hiç de şaka olmadığı görüldü. 12 Mart dönemindeki tek binanın adı B Blok olmuştu. Ve bu bina Muzaffer Erdost'un deyimiyle "kaburgasından üç bina daha doğurmuştu": A, C ve D bloklar. Garnizon içinde uzak bir yerde olan askeri savcılık ve mahkemeler de yerlerinde duruyorlardı.

Firar

Deniz Som, Dündar Kılıç'la yaptığı röportajda Mamak'tan kaçılıp kaçılamayacağı sorusunu da yöneltiliyordu: "Maltepe'de de askeri bir cezaevi vardı ve Mehmet Ali Ağca kaçtı oradan. İçerden birisi yardım etmezse askeri cezaevinden kaçılabilir mi?" Sorunun yanıtı çok kesindi: "Hayır, hayır. Kaçılamaz. Mamak'tan bırakın insanın kaçmasını, kuş bile uçamaz"dı.

Oysa daha önceleri Mamak'tan "bile" birkaç firar olayı gerçekleşebilmişti. Bunlardan ilki, 12 Mart döneminin başlarında, koşulların görece "gevşek" olduğu bir sırada kaçan Kerim Öztürk'tü.

Mamak Cezaevi yönetimi bu kadar çok sayıda siyasi tutukluyla daha yeni karşılaşıyordu ve henüz herkesi tanıyamamıştı. Kerim Öztürk tahliye kararı verilen bir arkadaşının yerine onun adını vererek çıkmış, durum ancak ertesi sabah yoklamasında anlaşılabilmişti.[66] Bu olaydan sonra koğuşların dışına içeridekilerin adlarının yanında fotoğrafları yapışık listeleri asıldı. Görevliler herkesin yüzünü ezberlediler.

66 Kerim Öztürk daha sonra Filistin'e gitti. Onun da içinde bulunduğu Nahr El Bared kampı 1973 yılı Şubat ayında İsrail birliklerinin saldırısına uğradı. Kerim Öztürk dahil sekiz Türk orada öldü. Sağ kurtulan tek kişi olan Faik Bulut ise uzun yıllar İsrail'de esir kaldı. Bkz. *Bay Pipo*, s. 249-250.

Daha sonra, hani basının "Esrarengiz Yüzbaşı" adını taktığı Yüzbaşı Mehmet Ali Çevikel'in çok kısa süreli bir kaçma olayı oldu.67 Cezaevindekilerin de "Bombacı Yüzbaşı" adını taktıkları Çevikel, Mamak'tan başka bazı tutuklularla birlikte mahkemeye götürüldüğü bir gün duruşma sırası beklenirken sigara içmek bahanesiyle kelepçelerini çözdürmüş ve öteki tutukluların çıkardığı kargaşalıktan istifade ederek kaçmıştı. Aynı günün akşamı bir konsomatrisin evinde yakalanan "Esrarengiz Yüzbaşı", görevlilere yaptığı açıklamada "cenazesine katılamadığı için üzüldüğü babasının mezarına çiçek koymak için kaçtığını" söylemişti!**5**

67 "Esrarengiz Yüzbaşı" Mehmet Ali Çevikel'in esrarengiz bütün işleri için bkz. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Reis*, s. 84-90.

Daha önceki bu iki kaçma olayı o kadar fazla duyulmamıştı. Ama esas büyük gürültüyü koparan firar, idam mahkûmu ülkücü olan İsa Armağan ile Mustafa Pehlivanoğlu'nun 26 Temmuz 1980'de Mamak'tan kaçışları oldu. Bulundukları tecrit bölümünün tuvalet tavanını delerek ve bazı erlerden yardım alarak kaçmışlardı. Mustafa Pehlivanoğlu kaçışından 20 gün sonra yakalandı, çok geniş itiraflarda bulundu, ama bu itirafları idam edilmesini önleyemedi. İsa Armağan ise önce İran'a kaçıp uzun süre orada kaldıktan sonra geçtiği Almanya'da 1993'te yakalandı, 1995'te Türkiye'ye iade edildi, kesinleşmiş cezasını çekmek üzere cezaevine gönderildi. Mayıs 2002'de çıkan afla serbest bırakıldı.

Firar olayından sonra Sıkıyönetim Komutanlığı'nın alelacele yaptığı bir açıklamayla olayda kusurlu bulunduğunu duyurduğu İç Emniyet Amiri Yüzbaşı Hasan Mesçioğlu gözaltına alındı. Ama çelişkiye bakın ki, aynı Hasan Mesçioğlu, firardan iki gün sonra ülkücü tutukluların çıkardığı isyanın bastırılması için gözaltından alınıp görev başına getirilecekti. Uzun süren yargılamalar sonucu önce 2,5 yıla mahkûm edilip sonra aklanan Yüzbaşı Hasan Mesçioğlu, hem bu firarı, hem de Mamak'ta görev yaptığı bir yıla yakın süreyi anlatan *Bir Dönem Mamak* adlı bir kitap yazdı.

Mamak Cezaevi'nin, onu yönetenler açısından da bir "cehennem" olduğunu ben bu kitaptan öğrendim. O kadar ki, Mamak Cezaevi'ne atanan subaylar "O cenabet yere gidilmez, orası insanın ömrünü tüketir," diyerek

bir yolunu bulup kaçmaya, kendilerini başka bir yere tayin ettirmeye çalışıyorlardı. Bu “şanssızlığa” uğrayıp Mamak’ta çalışmak zorunda kalanlar ise o cehennem mekanizmasının dişlilerinden biri olmak zorunda kalıyorlardı. Ne kadar iyi niyetli, ne kadar insan haklarına saygılı bir kişiliğe sahip olurlarsa olsunlar, yapacakları bir şey yoktu, çünkü bu korkunç düzen tutukluları ezmek ve “adam etmek” üzere kurulmuştu. Tutuklular ise herkese karşı önyargılıydılar; ya komünisttin ya da faşist. Yüzbaşı Mesçioğlu da görev yaptığı sürece tutuklular lehine yaptığı her girişiminde ya sağcılardan “komünist” damgası yemişti ya da solculardan “faşist” damgası!

Kitap, iki ülkücünün Mamak’tan kaçışı olayının hâlâ karanlıkta kaldığını söyleyerek bitiyordu: “Kamuoyuna bir deprem gibi, bir büyük afet gibi sunulan Mamak firarı, devamında kamuoyundan kaçırılmaya, saklanmaya, gizlenmeye çalışılmış ve küllendirilmiştir. Zannederim bu açıdan bakıldığında ve Mamak firarını takip eden günlerde Mamak yaşamındaki olağanüstü değişiklikler nazarı dikkate alındığında, 26 Temmuz 1980 tarihinin sıradan bir tarih olmadığı ve Mamak firarının da sıradan bir firar olmadığı kesinlik kazanmaya başlayacaktır.”[6]

Gerçekten de, firardan sonra Mamak’ta köklü değişiklikler oldu. Akıl almaz uygulamalar ve işkenceler başladı.

Önce sağcı ve solcu tutukluların ayrı ayrı koğuşlarda veya hücrelerde kalmalarına son verildi. Tutukluların “karıştır, barıştır siyaseti” adını taktıkları uygulamayla herkes bir araya kondu, artık ya birbirlerini öldürecekler ya da bir arada yaşamayı öğreneceklerdi!

A Blok

Dündar Kılıç Mamak’a getirildiğinde 1984 yılının Mayıs ayıydı.

Mamak Cezaevi’ndeki görülmemiş zulüm dönemi dördüncü yılını doldurmaktaydı. Buradaki tutuklular hakkında yürütülen “asmayalım da, besleyelim mi?” felsefesinin “asma” kısmı sona ermişti. Asılanlar asılmış, asılmayanlar ise yaşadıklarına bin pişman edilmekteydi. Gerçi “dışarıda”

askerler bazı “mevzilerden” çekilmiş, seçimler yapılıp Özal hükümeti kurulalı yedi ay olmuştu ama Mamak’ta direnişlerle kazanılabilen bazı ufak tefek tavizler dışında henüz çok önemli bir “yumuşama” belirtisi yoktu. “Mamak yasaları” olduğu gibi duruyordu, olsa olsa tutuklular tarafından bir nebze “aşındırılmaya” çalışılmıştı.

Kitabımızın bu bölümündeki günlerimizin çoğu, Mamak Askeri Cezaevi’nin A Blok’unda geçecek olduğundan, her şeyden önce nasıl bir yerde olduğumuzu tanımlamalıyım ki, okuyucularım “sanal bir âlemde” gezdiğimizi sanmasın.

A Blok’un girişinde yedi koğuş, Tecrit 1-2-3 denilen üç tecrit koğuşu ile iki de idamlık hücresi vardı. Oradan bir kat aşağı inince iki koğuş daha çıkıyordu karşınıza, bunlardan birinin adı Zemin 1-2-3, diğerinin adı Zemin-4’tü. Oradan bir kat daha aşağı, toprak seviyesinin altına indiğiniz yerde ise tutukluların “tabutluk” dediği ceza hücreleri vardı. İşte A Blok’ta tutuklulara ait yerler bundan ibaretti.

Bu isimleri ilk duyduğumda bana Latince gibi gelmişti, bilmem size de öyle mi geldi? Anılarını aktaran tanıklara dört-beş kez tekrarlattıktan sonra ancak bu kadar basitleştirebildim. Topu topu 12 tane koğuşla birkaç hücreye böylesine anlaşılmaz isimler vererek içinden çıkılmaz hale getirmeyi herhalde bir tek Mamak yöneticileri başarabilirdi!

Öyleyse gelin şu yerleşim düzenini inmiş olduğumuz bodrum katından yukarı doğru çıkarak bir daha gezelim.

Bodrum katında, bir metreye iki metrelik, suyu ve tuvaleti olmayan yerler oldukları için “tabutluk” denilen dört hücre vardı. Su verilmemesinin nedeni tuvalet olmamasıydı, su içen insanın çişi gelir, çişi gelen tutuklunun da bunu yapabileceği bir yer gerekir! Tutuklulardan disiplin cezası verilenler buraya atılıyordu.68 Hikâyemiz sırasında uğrayacağımız yerlerden biri olduğu için bu “tabutluk” şimdilik aklımızda kalsın.

68 “Tabutluklar” 1986’da Avrupa’dan heyetlerin gelmesinden önce aralarındaki duvarlar yıkılarak 2 metreye 4 metrelik tek bir hücre haline getirildi!

Merdivenlerden bir kat çıkıyor ve zemin katına geliyoruz. Gerçi burası da tam zemin sayılmazdı ama koğuş pencereleri toprak seviyesinde olup gün ışığı gördüklerinden zemin adını alıyorlardı. Burada Zemin 1-2-3 ve Zemin-4 adlarında iki koğuş bulunuyordu. Tek bir koğuş olduğu halde adı Zemin 1-2-3 olan koğuşta kaçakçılık suçlarından tutuklanmış kişiler vardı. Bu yüzden görevliler ve diğer tutuklular bu koğuşa “kaçakçılar koğuşu” veya

“babalar koğuşu” diyorlardı. Doğrusu böyle kısaltmakla iyi de ediyorlardı, o yüzden ben de onlara uyacağım ve bundan sonra Zemin 1-2-3 demektense kaçakçılar koğuşu demeyi tercih edeceğim.

Hazır kaçakçılar koğuşuna kadar gelmişken, içeride ünlülerden kim var kim yok diye bir bakıp öyle geçelim. Çünkü buraya bir daha yolumuz düşmeyecek. Gazinocular kralı Fahrettin Aslan buradaydı, ilk geldiğinde birkaç gün üst katta, tecritte kaldıktan sonra buraya getirilmişti. Behçet Cantürk ilk geldiğinde burada kalmış, tekrar MİT’e götürüldükten sonra dönüşünde buraya değil, B Blok’a alınmıştı. Çünkü ikinci gelişinde kaçakçılığın yanı sıra bölücülük ve Kürtçülükten de yargılanacaktı; bu suçlar “ideolojik” sayıldığı için B Blok’taki bazı “suç ortaklarıyla” birlikte kalması uygun görülmüştü. Cantürk “siyasi” sayılıyordu ama “babalık” yapmaktan da geri durmuyordu; 1986’da televizyon serbest bırakıldığında üç koğuşa birden televizyon getirtti. “Babaların” cezaevinin ihtiyaçlarını karşılaması sırasında da onun payına üç koğuşun tamiratı düştü. Cantürk’ün kaçakçılık davasında birlikte yargılandığı sanıklardan bazıları ise kaçakçılar koğuşunda bırakılmışlardı. Abuzer Uğurlu da buradaydı. Daha iki ay önce, 13 Mart’ta 15 yıl ağır hapse mahkûm olmuştu. Duruşmaları sürmekte olan başka davaları olduğundan Mamak’ta kalıyordu. Diğer koğuşlara ve hücrelere kadar yayılan söylentilere göre Abuzer Uğurlu bir oturuşta yirmi lop yumurta yiyordu ve otuz tane yiyeceğine dair bahislere giriyordu. Bunların dışında Dündar Kılıç’ın birlikte yargılanacağı sanıklardan bazıları, örneğin Ferda Seven de kaçakçılar koğuşunun sakinlerindendi. Kaçakçılık sanıklarının arasından sık sık itirafçılar çıkıyor, idare bu itirafçıları “başına bir şey gelmesin” diye alıp daha güvenli yerlere götürüyordu. Ne denirse hiç itiraz etmeden yapmaları bu anlaşmazlıklar yüzünden aralarında birlik kuramamalarına bağlanıyordu. Çoğunun şişman ve yaşlı olmasına bakılmaksızın koğuşun içinde şınav çekmeye zorlanıyorlar, yapamayınca dayaktan geçiriliyorlardı. Başka yerlerdeki tutuklular, kaçakçılar koğuşunda kalanların her türlü baskıya hemen boyun eğdiklerini, bu yüzden yeni getirilen her uygulamanın önce onların üstünde denendiğini söylüyorlardı.

Artık kaçakçılar koğuşu ziyaretimizi bitirip bir üst kata, giriş katına çıkıyoruz. Oranın ilk girişinde yedi tane “gerçek” koğuş vardı, ama bu koğuşlarla bizim pek bir işimiz olmayacağından üzerlerinde durmuyoruz.

Daha sonra gelen tecrit hücrelerinin en sonunda, havalandırmaya açılan kısımda bulunan 35 ve 36 numaralı hücrelere “idamlık hücreleri”

deniyordu. Bu iki hücre bütün tecritlerin kapılarının açıldığı bir alanda olduğu için herkesin gelip geçtiği bir yerde, her zaman göz önündeydi, bu yüzden en fazla disiplin bunlara uygulanırdı. İdam cezalarının en hızlı biçimde infaz edildiği 12 Eylül'ün ilk zamanlarında idam cezası Yargıtay'a giden hükümlüler bu hücrelere getirildikleri için bu ismi almışlardı. İdam cezalarının artık uygulanmaz olduğu döneme gelindiğinde de bu hücreler aynı isimle anılmaya devam ettiler. Cezaevi tıka basa dolu olduğundan idamlar bittikten sonra, idamla yargılanmayan tutuklular da bu hücrelere konmaya başlandı. Örneğin İnci Baba (Mehmet Nabi İnciler) ihaleye fesat karıştırma suçundan tutuklandığında 35 numarada kalmış, buradan tahliye olmuştu. Bekir Çelenk Türkiye'ye iade edilip tutuklandıktan sonra 36 numaraya konmuştu. Tanıkların söylediğine göre çok baskı görüyor ve rahatsız ediliyordu. 36 numarada kalırken iddiaya göre kalp krizi geçirmiş ve hastaneye kaldırılırken ambulansta ölmüştü. Burada ölenlerden biri de ünlü Kapıkule skandalından tutuklanan Haluk Binbaşı adındaki gümrükçüydü. 36 numarada kalırken beyin kanaması geçirerek hayatını kaybetmişti.

Ve nihayet bizi en çok ilgilendiren bölüme, Tecrit 1-2-3'e geliyoruz. Bunlar bir koridor üzerine dizilmiş sekizer veya dokuzar hücreden oluşan bölümlerdi. İdarenin kendi değerlendirmesine göre "elebaşı" saydığı tutuklular buraya konuyordu. Yargılandıkları davalar dışında sanki ayrı bir cezaya çarptırılmış gibiydiler, çünkü havalandırmaya çıkmak dışında sürekli kilit altında olduklarından bu bölümlere koğuş bile denemiyordu.69 Hücreler demir parmaklıklıydı, sivil gardiyanlar tarafından açılıp kapanıyordu ve tutukluların her hareketi koridorda dolaşan nöbetçilerin gözetimi altındaydı. Her hücrede bir ranza, bir de tuvalet vardı ve intihar olaylarını önleme gerekçesiyle tuvaletlerin kapıları çıkartılmıştı. Yani ihtiyaçlarını da herkesin gözü önünde gidermek zorundaydılar. Sağcılarla solcuların karıştırılması siyasetiyle birlikte hücereler de bir sağcı bir solcu tutuklu kapatılıyordu. 12 Eylül'den sonra tutuklu sayısı kabarınca hücrelere üçer kişi verilmeye başlandı. Solcular daha kalabalık olduğundan bir hücrede genellikle iki solcu bir sağcı kalıyordu. Hücrede altlı üstlü bir ranza olduğundan, açıkta kalan bir kişi ayakta nöbet tutuyordu. Üçer saatlik nöbet listeleri idare tarafından bildiriliyordu. Üç saatlik nöbeti biten, sırası geleni kaldırıp onun yerine yatıyor, nöbet işi böyle bir rotasyonla sürüyordu. Aslında ne yatanlar, ne de nöbet tutan doğru dürüst uyuyabiliyordu. Çünkü

az sonra anlatacak olduğum “eğitim” ve dayak bazen geceleri de sürüyordu. Koridorda gezinen nöbetçi er, canının istediği saatte canının çektiği hücrenin önüne dikilip “Say bakalım Atatürk’ün ilkelerini” diyor, sayamayanın avuç içlerini copluyordu.

69 Avrupa heyetlerinin ziyaretlerinin sıklaşmasından sonra hücrelerin kapıları açıldı ve bu bölümlerin adı da 8. 9. ve 10. koğuş oldu!

Sekiz-on ay kadar süren bu sistemden sonra hücrelere birer yatak verdiler, yat saatinden sonra bu yeni yatak yere seriliyor, hücre sakinlerinin kendi aralarında belirledikleri kişi orada yatıyordu. Üçüncü yatağın gelmesiyle birlikte nöbet sistemi de tarihe karışmış oldu. 1983’teki açlık grevlerinden sonra ise hücrelerde artık bir sağcı, bir solcu olmak üzere ikişer kişi kalıyordu.

Biraz uzattığımı biliyorum, ama tecrit hücrelerinin üstünde bu kadar durmamın önemli bir nedeni var: Dündar Kılıç ömrünün iki buçuk yılını burada, Tecrit-1’de geçirecekti. Bu bakımdan, o daha oraya gelmeden önce yeni ikametgâhının nasıl bir yer olduğunu görelim istedim.

Tecrit-1’in 2 numaralı hücresinde Dev-Yol davasından İbrahim Şalap ile MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davasından Mehmet Sümbül[70], 3 numaralı hücresinde Dev-Yol davasından Selçuk Yıldırım ile MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davasından Abdülkadir Yanık kalıyorlardı.

70 Nesim Malki cinayetine de adı karışan, Hizbullah tarafından infaz edildiği öne sürülen, ama cesedi bulunamayan eski ülkücü, sonradan şeriatçı militan.

1 numaralı hücre boştu ve yakında gelecek olan sakinini bekliyordu.

Kafes

A Blok’un girişindeki salonu ikiye bölüp içerisiyle dışarısını birbirinden ayıran ve giren çıkan herkesin geçmek zorunda olduğu demir parmaklıklı bir bölme vardı. Yeni gelenler, tahliye olanlar, savcılık veya mahkemeye giden veya gelenler, doktor vizitesine gidecek olanlar buradan geçerlerdi. Ve geçerken de muhakkak dayak yerlerdi. İşte Mamak Cezaevi’nin adı tutuklular tarafından konulmuş ünlü “kafesi” burasıydı.

Aslında bu bölme Yüzbaşı Hasan Mesçioğlu'nun İç Emniyet Amiri olduğu sırada ve bambaşka amaçlarla yapılmıştı. 12 Eylül öncesinde tek ve geniş bir salondu. Ama mahkeme gidiş gelişlerinde burada sağcılarla solcular arasında sık sık çatışmalar çıkardı. Mesçioğlu bu durumu önlemek ve gidiş gelişleri güvenlik içinde yaptırabilmek için salonu yüksekçe bir duvarla ortasından böldürüp, duvarın iki yanına iki bölme yaptırmıştı. Demir parmaklıklarla sınırlandırılan bu bölmelerden birine "sol görüşlülere ait bölüm", diğerine de "sağ görüşlülere ait bölüm" yazılmıştı. A Blok çıkışındaki olaylara da bu sayede bir son verilebilmişti. Mesçioğlu iyi niyetle yaptırdığı bu bölmelerin 12 Eylül'den sonra başka amaçlarla kullanıldığını duyduğunda çok üzülecekti: "Böylesine olumlu amaçlarla yaptığımız ve sayılamayacak kadar çok yararlarını gördüğümüz bu bölümler, ne yazık ki 12 Eylül'den sonra Mamak tarihine 'kafes' namıyla geçecekti."[7]

8 Mayıs günü Mamak'a getirilen Dündar Kılıç, A Blok'un kapısından adımını atar atmaz, yeni gelen herkes gibi kafese alındı ve coplarını çekmiş vaziyette bekleyen erlerin "hoş geldin" dayağından geçirildi. Belki içeri girmeden önce polislere söylediği tehditkâr sözlerden, belki de orada kabadayılığın sökmeyeceğini göstermek açısından bu dayak faslı biraz uzun tutulmuştu. Kafesten çıkarıldıktan sonra kimlik tespiti için götürüldüğü idare odasında yüzü duvara dönük olarak konuşması istendi. Arkası dönük olarak kimlik bilgileri alınırken bir yandan da hapishanenin kuralları anlatıldı ve buradaki erler dahil herkese "komutanım" demek zorunda olduğu söylendi. Bu işlem de bittikten sonra iki erin kollarında ve bir sivil gardiyanın eşliğinde Tecrit-1'in 1 numaralı hücresine götürülüp bırakıldı.

Askerler ve kapısını kilitleyen sivil gardiyan gittikten sonra kapatıldığı hücrenin alt ranzasına külçe gibi yığılıp oturdu.

Oturduğu anda da birisinin alçak bir sesle "Geçmiş olsun Dündar Bey" dediği çalındı kulağına. Demir parmaklıklardan dışarıya baktı, kimse yoktu, üç metre ilerideki beyaz duvardan başka bir şey görünmüyordu. Yediği dayağın etkisiyle gaipten sesler duyduğuna inanacak gibi oldu. Kendi yaptığına kendisi de şaşarak "Bana mı dediniz?" diye sordu karşısındaki boşluğa doğru. "Evet" dedi aynı kısık ses, "geçmiş olsun, aramıza hoş geldiniz." Demek rüya görmüyordu, "Kimsiniz, neredesiniz?" diye yeniden sordu. "Aman, lütfen alçak sesle konuşun. Adım İbrahim. Yan taraftaki

hücre komşunuzum. Parmaklıklara yaklaşabilir misiniz?" Oturduğu ranzadan kalkıp parmaklıklara yanaştı, kafasını demirlere yapıştırıp sesin geldiği tarafa doğru bakmaya çalıştı, hemen sağındaki parmaklıkların arasından sallanan iki elden başka bir şey görünmüyordu. Ona doğru sallanan öteki elin sahibi de aynı kısık sesle "Geçmiş olsun, ben de Mehmet," dedi. "Bu nasıl iş kardeşim, hep böyle mi konuşacağız?" dedi yan tarafa doğru. "Evet," diye yanıtladı sağ taraftaki komşusu, "benim gibi alçak sesle konuşmaya çalışın, konuşmamız yasak. Koridordaki nöbetçi duyarsa dayağı yediğimizin resmidir."

Evet, günün hücrelerine kilitli olarak geçirdikleri büyük bir bölümünde hep böyle konuşuyorlardı: Konuştukları arkadaşlarının yüzünü görmeden, başını demir parmaklıklara yaslayıp yan hücredekinin duyabileceği kadar alçak bir sesle ve karşısında duvardan başka bir şey görmeyerek. Birinin sesi biraz yüksek çıksa nöbetçi er hemen başına dikilip "Çıkar ellerini dışarı," diyordu. Parmaklıkların arasında çay bardağı almak için kesilerek yapılmış aralık bir yer vardı. "Uzat ellerini" komutunu aldıkları zaman oradan avuç içleri açık olarak uzattıkları elleri nöbetçi er tarafından coplanırdı, artık canı ne kadar isterse o kadar. Zaten tutuklu coplamak için diledikleri kadar yetkileri vardı, birini dövmek istedikten sonra "gözünün üstünde kaşın var" demeleri bile yeterdi. Bu yüzden hücreler arasındaki konuşmaları bazen duymazlıktan gelip müdahale etmiyorlar, bazen de coplamaya üşenip uzaktan "kesin sesinizi," diye bağırıyorlardı. Nöbetçilerin ayrıca bir de tutukluların arasında geçen ve "idarenin bilmek istediği" ilginç konuşmaları not alma görevleri vardı. O nedenle, konuşmalara fazla müdahale etmeyip not almak için can kulağıyla dinledikleri de oluyordu.

Günlerce, aylarca, hatta yıllarca muhatabının yüzünü görmeden, karşıdaki duvara bakarak ve kısık sesle konuşmanın yaşamayanlar için anlaşılamayacak derecede zor bir durum olduğunu biliyorum. Nasıl oluyor diye denemeye kalksanız insana deli derler. Ama Mamak'ta mantık diye bir şey yoktu. Hücreler arasında konuşmanın yasak olması oradaki akıl almaz uygulamalardan sadece bir tanesiydi. Bu bakımdan ben bu konuşmaları hikâyenin bundan sonrasında sanki iki kişi karşılıklı sohbet ediyormuş gibi anlatacağım. Siz de artık bildiğinize göre, aktaracağım sohbetlerin hücreden hücreye nasıl acayip bir şekilde yapıldığını unutmadan okursunuz.

Hücre “Komşularıyla” Tanışma

Dündar Kılıç, komşusu Mehmet Sümbül’ün “geçmiş olsun” dileğini de “sağ ol kardeş,” diye yanıtladıktan sonra sesini olabildiğince alçaltmaya çalışarak,

“Siz o hücrede kaç kişisiniz?” diye sordu. Yandakiler bir ağızdan,

“İki,” dediler.

“Ben niye tek başınayım?”

Yanıt İbrahim Şalap’dan geldi:

“Kaçakçılar koğuşunda hasımlarınız varsa can güvenliğinizi korumak için buraya vermişlerdir.”

“Ne can güvenliğiymiş be kardeşim, ceza bu ceza, yanıma konuşacak, sohbet edecek bir arkadaş vermeyi bile çok görmüşler. Ya onlardan bizi kim koruyacak... Bir öldürmedikleri kaldı”, deyip sunturlu bir küfür savuracaktı ki, kendini tuttu.71 Konuştuğu kişilerin kim olduğunu bilmiyordu, kafeste yediği dayağı söylemesi doğru olmayabilirdi. Hem zaten yediği dayağa değil, idarede başına gelen başka bir şeye takmıştı kafasını:

71 Dündar Kılıç, kendisiyle 1990’da yapılan bir röportajda iki kişilik hücrede tek başına kalma konusuna değiniyor ve bunun bir koruma olduğu iddiasına çıldıracak gibi oluyordu: “Nee? Beni mi koruyorlarmış? Beni korumayı bırakın, oradaki insanların ödü kopuyordu beni gördüklerinde. Kimden beni koruyacaklardı ki? O adamlar, yani oradaki diğer tutuklular bana bir şeyler mi yapacaklardı ki beni korusunlar? Bu onların dışarıya verdikleri bir mesajdı. Yoksa bir insanı beş yıla yakın bir zaman hücrede tutmanın olanağı yok. Tutulmaz ki, başka bir örnek yok ki. Hangi can emniyetinden söz ediyorlar? Oradaki birtakım hokkabazlar, yetmiş tane adam öldürenler ortada gezerken, ben mi korunacaktım? Amaç beni korumaksa o zaman beni tek başıma hücreye atma, yanıma bir adam daha ver, benim istediğim adamı ver. İki kişi yatalım, birisi hiç olmazsa bulaşık yıkar, birisi paspas yapar, bir şey yapar. Amaç, beni bir de yalnızlıktan bunalıma sokmak ve bana eziyet etmekti.” (*Playboy*, Haziran 1990).

“Peki ama adamla neden yüzüne bakmadan, arkasını döndürerek konuşuyor bunlar?” diye sordu. Oysa o söylemese bile komşuları kafesten geçen istisnasız herkesin dayak yediğini biliyorlardı, üstelik iki kişinin kollarında gelirken ne vaziyette olduğunu da görmüşlerdi. Bu sorusuna filozofça bir yanıt aldı:

“Özellikle cezaevine yeni girenlerin gözünü korkutmak için yaparlar. Korkutmak için yapılan psikolojik bir uygulama. Sen şimdi karşındaki insanla konuşurken gözüne bakarsan o da senin gözüne bakarsa bir rahatlama, bir iletişim sağlarsın. Ama yüzünü göremediğin, yüzüne

bakmanın yasak olduğu bir adamdan korkarsın. Çekinirsin yani. Çünkü her şeyden önce karşında yüzüne bakılması yasak bir insan var.”

Dündar Kılıç’ın bu mantığı anlayabilecek kadar tecrübesi vardı.

“Ha gözünü bağlamışlar, ha arkanı döndürüp konuşmuşlar yani. Onun gibi bir şey,” dedi.

“Evet onun gibi bir şey,” dedi İbrahim, “burada, içeride de yapılıyor, eğitimlerde sorulanlara arkanız dönük cevap vereceksiniz, zamanla alışırsınız.”

Nöbetçi er sohbetin burasına kadar müdahale etmemişti. Belki ilk gündür, biraz konuşsunlar diye müsaade etmiş, belki de idareye ispiyonlayacak bir şeyler çıkabilir diye o ana kadar beklemişti. Tam o sırada sivil gardiyan koğuş kapısından girdi ve “Havalandırma, herkes çıkmaya hazırlansın, havalandırma saati!” diye yüksek sesle bağırdı. O zaman nöbetçi er de gelip başlarına dikildi: “Bu kadar geçmiş olsun muhabbeti yeter. Bakın insanlık yaptık, müsaade ettik, bu iyiliğimi de unutmayın” dedikten sonra Dündar Kılıç’a döndü, “Sen bunlarla beraber çıkmıyorsun Dündar Ağa, kalıyorsun. Onlar döndükten sonra tek başına çıkacaksın!” dedi. Nöbetçi er, Dündar Kılıç’ın kendisine “ağa” denmesinden nefret ettiğini elbette ki bilemezdi. Hatta bunu bir “iltifat” diye söylemiş bile olabilirdi, çünkü “kaçakçılar koğuşunda” kalanlara “ağa” deniyordu. “Abi” Dündar Kılıç “burada buna da alışacağız demek” diye söylenmiş midir bilmiyorum, ama o anda kendisinin neden havalandırmaya tek başına çıkarılacak olduğunu düşünmekle meşgul olduğundan eminim.

Az sonra “mahpushanecilik” yıllarından tanıdık sesler işitti, demir kapı kilitlerinin yuvalarında dönen anahtar şangırtılarıydı bunlar. Sivil gardiyanın açtığı kapıların demir menteşe gıcırtıları arasında tek tek hücrelerinden çıkan tutuklular Dündar Kılıç’ın Tecrit-1’inin kapısına en yakın olan baş taraftaki hücresinin önünden geçerken biraz durup ya selam veriyor ya da bir şeyler mırıldanıp yürümeye devam ediyorlardı. Az önce yüzlerini görmeden konuştuğu kişileri seslerinden tanımaya çalıştı. İlk geçen tutuklu “Takmayın kafanızı, bu da can güvenliği önlemlerinden biri olmalı,” demişti, öyleyse bu İbrahim olmalıydı. Ondan sonraki de “Geçmiş olsun” deyişinden benzettiği kadarıyla Mehmet Sümbül. Ve ondan sonraki hücrelerde oldukları için henüz isimlerini bilmediği Selçuk Yıldırım, Abdülkadir Yanık, Haluk Kırcı, Muhsin Yazıcıoğlu ve başkaları.

Önünden geçen her tutuklu “geçmiş olsun” demek için biraz duruyor ve ünlü Dündar Kılıç’ı merakla süzüyordu. Saçları üç numaraya vurulmuş, “Ayhan Işık tarzı” bıyıkları kazınmış, alt ranzada bitkin bir biçimde oturan ve işkence gördüğü her halinden belli olan bu kişiyi, resimlerinden tanıdıkları ünlü kabadayıya pek benzetemiyorlardı. “İki kapı ötesindeki” hücre komşusu Abdülkadir Yanık onu ilk gördüğü günkü izlenimini bana şöyle anlatacaktı: “11. koğuşta (kaçakçılar koğuşu) hasımları olduğu için Tecrit-1’e getirilip hücreye kondu. MİT’te ilaç vermişler, sonra da tedavi için devam etmişler, neredeyse kendinde değildi, iki kolunda iki askerle getirildi. Bir hafta kadar uyur gezer gibi bir halde kaldı.”

Ama Dündar Kılıç da her gün gazetelerde haberlerini okuduğu bu “anarşistleri” kafasında canlandırdığı insanlara benzetememişti. Şu anda bir nöbetçi erin emri altında uysal bir şekilde tek sıra oluyorlar ve ona “komutanım” diye hitap ediyorlardı. Siyasi tutuklular “Rahat! Hazrol! Uygun adım marş!” komutlarından sonra “rap rap” ayaklarını vurarak koğuştan çıkarlarken, Dündar Kılıç, “Türkiye’nin altını üstüne getiren insanları bile insanlığından çıkarmışlar,” diye düşünüp biraz ürktü.

Atatürk İlkeleri Üzerine Eğitim!

Mamak’taki insanlık dışı bütün uygulamaları peş peşe sıralasam hem ortaya inanılması zor bir tablo çıkacak, hem de içinizi iyice karartacak. Onun için hepsini birden saymayıp, tutukluların günlük hayatının içinde anlatmaya devam edeceğim. Zaten tutuklulara neredeyse nefes almak bile yasak olduğundan, günlük hayatla iç içe geçmiş olan dayak ve baskıları o yasaklı hayattan çıkarıp ayrıca sergilemek de olanaksız görünüyor.

Cezaevlerinde havalandırma denince anlaşılan şey, tutukluların belli bir süreyle açık havaya çıkarılıp oksijen almalarının, biraz hareket etmelerinin sağlanmasıdır. Tutuklular için bir hak olduğu kadar, yöneticiler için de bir görevdir. Bütün gün koğuşların veya hücrelerin rutubetli ve havasız ortamlarında kalan bu insanların hem vücut, hem de ruh sağlıklarını koruyabilmeleri için öngörülmüş insani amaçlı bir görev.

Tabii bu söylediklerim normal cezaevleri için geçerli olan şeyler. Mamak ise normal bir cezaevi değildi. Orada havalandırma bile tutuklulara eziyet etmek için kullanılan bir fırsattı. Tutukluların kendilerine verilen her hakkı istismar edecekleri saplantısında olan Mamak anlayışı, havalandırma sırasında eylem veya kaçma planları yapacaklarından kuşkulandığı tutukluları bu bir saatte bile boş bırakmazdı.

Biri küçük, biri büyük olmak üzere iki havalandırma alanı vardı. Her seferinde bir tecrit bölümünün bütün mevcudu, yani on altı veya on sekiz kişi çıkartılır, erler tarafından dayakla karışık askeri eğitim yaptırılırdı: Marş söyleyerek koşma, şınav çekme, kaz yürüyüşü... Bu "eğitimden" geri kalan çok kısa süre serbest saatti, izin alarak sigara içebilir, dinlenebilir veya volta atabilirlerdi. Volta atmak hapishanenin vazgeçilmez simgesi olarak bilinir ama Mamak tutukluları çok kısıtlı bir süre içinde, izin alarak ve sağa, sola veya havaya bakmadan, başları öne eğik volta atmak zorundaydılar.

Bu eziyeti yaşamış olanlardan Cahit Akçam72 anlatıyor: "Şınav çektiriyor adam, elli tane. 'Şınav vaziyeti al,' diyor alıyorsun, saymaya başlıyor, bir, ki, otuz, senin artık gücün tükeniyor, yatıyorsun yere. Geliyor kıçını copluyor. 'Kalk, çek, devam et,' diyor. Kaz yürüyüşünü bilir misin, yere çömelmiş iki elin iki ayağının bileklerini tutar vaziyette yürümeyi? Kaz yürüyüşü yaparken yolda tükendin, gelip sırtına biniyor. Şimdi düşün adam nefes nefese kendini yere bırakmış, geliyor vuruyor. Askeri eğitimden sonra on dakika, on beş dakika, işte 'sigara serbest', 'sağ ol komutanım', 'üstten bir düğme açmak serbest', 'sağ ol komutanım', 'istirahat edin', 'sağ ol komutanım'. Bir gün bir er yere düşen birinin kafasına tekmeyle vurdu, artık canımıza tak demişti, havalandırmadaki herkes birden o erin üstüne yürüdü, büyük bir hır çıkmadan önlediler, ondan sonra da sadece copla vurmaya devam ettiler."

72 Yazar Dursun Akçam'ın oğlu, yazar Taner Akçam'ın kardeşi.

Havalandırma demek, cop, küfür, dayak demek olduğundan, koğuşlardaki birçok tutuklu havalandırmaya çıkmayı istemez olmuşlardı. Ama tecrit hücrelerinde kalan tutuklular bu eziyete katlanmayı göze alıyorlardı. Çünkü onlar için birbirlerini görebilmenin, 24 saat hücresinde gördüğü kişinin dışında değişik insanlarla değişik birkaç kelime konuşabilmenin tek yolu havalandırmaydı.

Dündar Kılıç havalandırmaya tek başına çıkarıldığı için ona eğitim yaptırılıp yaptırılmadığını öğrenemedim. Herhangi bir ölüm olayının sorumlusu olmamak için olsa gerek, havalandırmada hastalara ve sakatlara eğitim yaptırmama gibi bir "istisna" tanınıyordu, bundan Dündar Kılıç da yararlanmış olabilirdi. Bununla birlikte, Dündar Kılıç'la hapisten çıktıktan sonra yapılan röportajları karıştırırken onun havalandırmada gördükleriyle ilgili bir anısına rastladım. Şöyle diyordu: "Bir gün biz havaya çıkacağız, alt iki bahçe var orada. İlk bahçenin önünden geçiyoruz, bir baktım ki bir sürü insan üst üste, galiba birisi birisiyle münakaşa yapmış. Atmışlar adamları, coplamışlar atmışlar, hepsi baygın gibi üst üste yatıyor. Kış günü. Birinin kafası birinin göğsünde, birinin ayakları birinin yüzünde, öbürünün ayakları öbürünün karnında. Sesini çıkartana, başını kaldırana copla mütemadiyen vuruyorlardı. Yani kendi kendime dedim ki, bunların yaşamasına imkân yok bu insanların." Bu söylenenler belki Dündar Kılıç "üslubuyla" abartılı bir anlatım olabilirdi, ama Mamak'ta bu tür manzaralara rastlamak her zaman mümkündü.

Havalandırmadan hücrelere döndünüz, bu kadar dayaktan sonra ranzanıza uzanıp biraz dinlenmeyi düşünürsünüz değil mi? Hayır! Kapılar kilitlenir kilitlenmez "ameli" ve "nazari" eğitimler başlardı. Dört ayrı tanıktan ayrıntılarıyla dinlediğim bu "eğitimleri" sizlere tek kişiden dinlemiş gibi derleyerek aktaracağım.

"Dersler" sabah saat sekiz buçukta başlıyordu. Önce ameli ders. Hücredeki iki kişi arka arkaya diziliyor, "Dikkat, uygun adım marş" komutuyla birlikte yerlerinde sayarak, parmaklığın öbür tarafındaki bir erin söylettiği marşı tekrarlıyorlardı. Kırk dakika süren yerinde saymadan sonra on dakika istirahat veriliyor, ardından "nazari" ders başlıyordu. Bu derslerde yüksek sesle kitap okunuyordu. Kitap dedimse, biri askeri okullarda okunan Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ders kitabı, öteki de *Nutuk*. Hücredekiler sırasıyla okuyor, belli bir yere gelince nöbetçi er "Kes" diyerek kitabı alıp yandaki hücreye veriyor, okuma devam ediyordu. Nöbetçi ara sıra gelişigüzel birine "Sen söyle bakayım nerede kaldı?" diye sorarak herkesin dikkatle dinleyip dinlemediğini kontrol etmiş oluyordu. Derslerde okunanların öğrenilip öğrenilmediğinin kontrolü, aslında dayak atmanın başka bir bahanesiydi. Çünkü yapılan dersin bir de "sözlü sınav" kısmı vardı. Bu işin gecesi gündüzü de yoktu. İsterse gece yarısı ya da sabaha karşı olsun, herhangi bir saatte nöbetçi er gözüne kestirdiği bir

hücrenin önüne gidip, örneğin “Sen, beş numara yaklaş bakalım” deyince o kişi yanmıştı. Askerin yüzüne bakmak yok, parmaklıklara doğru yüzünü dönmek yok. Sırtını parmaklıklara verip “Emret komutanım” diyecekti. “Say bakalım, Atatürk’ün kaç ilkesi var?” Sayılan nasıl olsa beğenilmeyecekti, ya “fazla saydın” ya da “eksik saydın, çıkart ellerini” deyince tutuklu artık yüzünü dönüp avuç içlerini demir parmaklıkların arasındaki çay bardağı almak için açılmış boşluktan uzatır, coplanırdı. Bu sınavlarda “nöbet nedir, tüfek nedir?” gibi sorular da çıkabiliyordu.

Tutuklular ne yaparlarsa yapsınlar, ağızlarıyla kuş tutsalar dayak yiyeceklerini gördükçe, zaman içinde eğitimlerdeki disiplinle çaktırmadan alay edecek yollar icat ettiler. Böylece yedikleri cop darbelerinin acısını biraz olsun hafifletecek bir moral kazanmış oluyorlardı. Kitap okumalarını birbirlerine hücreden hücreye laf atmak için kullanmaya başladılar; okuma sırasında “okutman” uyuklamaya başlamışsa, örneğin Atatürk’ten anılar bahsini okurken “Atatürk çocuğa dedi ki... ulan bugün kantinden ne alıyorsun, bana da aldırtsana...” gibi mesajlar yolluyor, okuma sırası yandaki hücreye geçince o da arkadaşının kaldığı yerden “...sen büyüyünce ne olacaksın... o kadar param yok, aldırtamam” şeklinde devam ediyordu. Ya da “Atatürk’ün ilkelerini say” komutunu alan tutuklu, “bir arıcılık, iki ziraatçılık, üç halıcılık, dört kooperatifçilik...” diye uzayıp giden sözüm ona “ilkeler” sayıyor, dayağı yiyor ama öteki hücrelerdekilerin de kahkahalarla gülmesini sağlamış oluyordu.[73]

73 12 Eylül yönetiminin Atatürk adına yaptığı bu tür rezaletleri gören ve duyan *Cumhuriyet* gazetesi başyazarı katıksız Atatürkçü Nadir Nadi “Ben Atatürkçü değilim!” demekle haksız mıydı dersiniz?

1983’te tek tip elbise giymemek için yapılan açlık grevlerinden sonra hücrelerde yapılan eğitimler oldukça gevşedi. Dündar Kılıç’ın Mamak’a geldiği sıralarda artık çok seyrek olarak yapılıyordu.

Tek Tip Elbise

Hücrede günler geçiyor, Dündar Kılıç içinde bulunduğu ortama giderek alışıyordu. Her konuda sohbet etmeyi çok sevdiğini bildiğimiz Dündar

Kılıç, hücre komşularıyla samimiyeti kısa zamanda ilerletmiş, hatta fırsatını bulunca şakalar yapıp herkesi güldürmeye bile başlamıştı. Tabii bunların koridordaki nöbetçi erlerinin göz yumduğu kadarıyla yapılabildiğini anlamışsınızdır. İyi bir gözlemci ve insan sarrafı olan Dündar Kılıç erleri tek tek tanımaya, her birinin huyunu suyunu öğrenmeye çalışıyordu. Yılların getirdiği bir hapishane tecrübesi vardı ve burada bile tarafsızlaştırabileceği erler ve gardiyanlar bulacağından emindi. Biraz daha hoşgörülü olduğunu fark ettiği erlerin nöbetlerinde hücre komşularıyla sohbeti iyice koyulaştırıyordu. İki kişilik hücrede tek başına kaldığı için aklını koruyabilmesinin tek yolu hücre komşularıyla konuşmaktı. Zaten en büyük şikâyeti hücresindeki yalnızlığıydı. Bir hücre arkadaşının bile olmamasına çok hayıflanıyordu. Ama Abdülkadir Yanık'ın anlattığına göre bunu bile şakaya vurup moralini bozmamaya çalışıyordu: "Bazen üst, bazen alt ranzada canının istediği gibi yatardı. 'En kralınız benim, iki yatağım var,' derdi." Bazen bir üst ranzaya bir alt ranzaya çıkıp çıkıp iniyor, ranza yaylarının gıcırdamasını duyup "Ne yapıyorsun Dündar Ağabey?" diye soran komşularına "Jimnastik yapıyorum," diye cevap veriyordu.

Mamak'ta birinci ayını doldurmaya yaklaştığı günlerden birinde hücresine gelen sivil bir gardiyan, "Yakında savcıya, mahkemeye gideceksin, giderken bunları giymen lazım" diyerek bir askeri tutuklu elbisesi getirdi.

Dündar Kılıç, bu elbisenin yabancısı değildi. Hücre komşularının mahkemeye gidişlerinde bu elbiseyi giydiklerini gördüğü için merak edip sormuş, onlar da anlatmışlardı.

Siyah bir ceket ve pantolondan oluşan bu elbiselerin hepsi üniforma gibi aynı olduğu için adına tutuklular tarafından "tek tip elbise" denmişti. Bu elbiseyi giymemek için bütün askeri cezaevlerinde uzun süren direnişler ve açlık grevleri olmuştu. Sonunda bazı yerlerde kalkmış, ama Mamak'ta kalmıştı. Mamak'ta direniş sert bir şekilde bastırılmış, tutuklular, koparabildikleri bazı tavizler, örneğin hücrelerde ikişer kişi kalmak, eğitimlerin azaltılması karşılığında, mahkemeye giderken tek tip elbiseyi giymeye razı olmuşlardı.[74]

74 Tek tip elbise direnişleri 1987'de yeniden alevlendi. Bu kez çok kan döküldü, altı tutuklu öldü. Bu direnişler yüzünden tek tip elbise 12 Eylül cezaevlerinin adeta simgesi olmuştu.

Mamak yöneticileri nedense her dönemde kıyafete takıyorlardı! Benim Mamak'ta kaldığım 12 Mart döneminde de Albay Kemal Saldıraner kravata takmıştı; bütün tutukluların mahkemeye giderken kravatlı olmalarını

istiyordu. Üstünüzde ne olursa olsun, ister renkli gömlek, isterse tişört, boynunuzda muhakkak bir kravat olacaktı. Aslında mahkemeye giderken kendi isteğiyle takım elbise giyenler de, kravat takanlar da vardı. Ama idarenin “herkes takacak” zorlaması büyük tepkiye yol açtı. İdarenin ilk kravat taktırma teşebbüsünde bunu reddeden tutuklular hücreye atılıp dövülünce açlık grevi başladı. Uzun mücadeleler sonunda idare biraz geriledi ve “kravat takmayan bunu giyecek” diyerek tek tip elbiseyi getirdi. Doğrusu biz o zaman bunu fazla dert etmemiştik, bizim sorunumuz idarenin zoruyla kravat takmaktı. İdareyi geriletmiştik ya, koğuşlara getirilen tek tip elbiseleri neşe içinde üzerimize giyip denedik, kimine uzun, kimine kısa, kimine bol, kimine dar gelince çok komik görüntüler ortaya çıkmış, birbirimizle alay ederek çok eğlenmiştik. Ertesi gün ziyaretçi günüydü. O zamanki Mamak tek bir binadan, 12 Eylül’de B Blok adı verilen binadan ibaretti ve hapishanenin dış nizamiye tarafındaki koğuşların havalandırmaları ve volta atan tutuklular, dışarıda sıra bekleyen ziyaretçiler tarafından görülebiliyordu. Profesör Uğur Alacakaptan ile yazar Uğur Mumcu bu fırsatı kaçırmadılar; havalandırmaya tek tip elbiseli o komik görüntüleriyle çıktılar. Havalandırmadaki öteki tutuklular kendi sivil giysileri içinde oldukları için Alacakaptan ve Mumcu hemen göze çarpıyorlardı. Biraz da üzerlerindeki elbiseleri gösterecek bir şekilde volta atmaya başladıkları zaman, tel örgülerin her iki tarafındaki kahkahalar birbirine karıştı. Mamak’ın o çok ciddi imajını yerle bir eden bu “utanç verici” manzarayı odasının penceresinden seyreden Albay Saldıraner, tek tip elbiseleri hemen o gün toplatmıştı!

Sizlere bu kasvetli ortam içinde bile gülecek şeyler bulunabileceğini göstermek için biraz eski tarihlere gittim. Uzatmayalım, Dündar Kılıç gardiyanın getirdiği tek tip elbiseyi çabucak giydi. Ceketi bol, pantolonu uzun gelmişti. Gardiyandan izin isteyip hücresinden çıkarak üzerindeki elbiseyi hücre arkadaşlarına da gösterdi ve poz vererek “Nasıl oldum arkadaşlar?” diye sordu. Yan hücrelerdekiler gülüşürken Abdülkadir Yanık gönlünü aldı, “Biraz zengin gösteriyor Dündar Ağabey,” dedi. Yanık’ın elinden az çok terzilik geliyordu. Ellerindeki imkânlar oranında kesip biçtiği elbiseyi Dündar Kılıç’ın üstüne göre uydurdu.

Dikkat Kaçabilir!

Dündar Kılıç 8 Haziran'da askeri savcılığa götürüldü. Kafesten geçerken tartaklanması da elbette ihmal edilmemişti.

Savcı iki olayla ilgili olarak ifadesini istiyordu.

Bunlardan birincisi, Dündar Kılıç'ın 1979 yılında Hollanda'ya 317 kilo esrar kaçırdığı iddiasıydı. Bu iddia, Coşkun Temel adlı bir sanığa emniyette "söylettirilmiş" ve ifadesine geçirilmişti. Emniyetçiler, Coşkun Temel'in Dündar Kılıç'la arasında eski bir olay nedeniyle anlaşmazlık olduğunu bildikleri için onu Dündar Kılıç aleyhinde ifade vermeye zorlamışlardı. O da işkenceden kurtulabilmek için Dündar Kılıç'ın bu esrarı Hollanda'da Fahrettin Sezgin adında bir kişi aracılığıyla pazarladığını söylemişti. Oysa Fahrettin Sezgin adındaki kişi 1977'de Hollanda'da öldürülmüştü. Coşkun Temel emniyette uydurduğu senaryoya, olaydan iki yıl önce ölmüş olan bir şahsın adını geçirtmiş, esas amacı Dündar Kılıç'a suç bulmak olan Kaçakçılık Dairesi de buna hiç incelemeden inanmış ve ifadeyi delil olarak savcılığa yollamıştı!

Dündar Kılıç savcılıkta ifade sırasını beklerken, ondan önce ifade veren Coşkun Temel, askeri savcıya gerçeği anlattı: "Polis benden Dündar Kılıç ile iş yaptığım esasına dayanarak ifade vermemi istedi ve beni zorladı. On saatlik bir düşünceden sonra elyazımla polis ifadesindeki beyan ettiğim senaryoyu hazırladım. Halbuki Fahrettin Sezgin 1977'de Hollanda'da öldürüldü."[8]

Dündar Kılıç da ifade sırası kendine geldiğinde iddiayı reddetti.

İfadesinin alındığı ikinci olay ise, fezlekesini Mali Şube Müdürü Faruk Metin'in yazdığını daha önce görmüş olduğumuz, eski İstanbul Emniyet Müdürü Şükrü Balcı ile ilgili iddialardı. Dündar Kılıç, bu konuyla ilgili MİT ve Emniyet ifadelerini işkence altında alındığını söyleyerek iddiayı reddetti. Olay zaten İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sürmekte olduğundan, askeri savcılık bu dosyayla ilgili olarak görevsizlik kararı verdi.

Dündar Kılıç, mahkeme dönüşünde bayağı neşeliydi, sırtındaki yüklerden biri kalkmış, takdir ettiği bir kişi olan Şükrü Balcı aleyhinde verdiği ifadelerin "delikanlılığa yakışmamasından" duyduğu üzüntü biraz azalmıştı.

O sevinçle A Blok'a girerken kafesten geçişte başına neler geleceği aklından çıkmıştı, "Sırıtarak yüzüme ne bakıyorsun lan, yere bakacaksın" sözünü duymasıyla sırtına, beline, bacaklarına cop yağmurunun inmesi bir oldu.

On dakikalık bir sevinci bile kursağında bırakılmıştı. Hücresine döndüğünde kararını verdi; nasıl olsa dövüyorlardı, bundan sonra ne olursa olsun erinden komutanına kadar kimseye sırtını dönmeyecek, gözlerini dikip hepsinin gözünün içine bakacaktı.

Coşkun Temel ile Dündar Kılıç'ın bundan dört gün sonra götürüldükleri 4 No'lu Askeri Mahkeme Hollanda'ya esrar ihracı olayından savcılığın tutuklama talebini reddetti. Çünkü, 1977'de ölen bir şahsın, 1979'da Dündar Kılıç ile işbirliği içinde esrar pazarlaması maddeten olanaksızdı!

Ama Dündar Kılıç'ın sevinci yine uzun sürmeyecekti, iki gün sonra aynı olaydan bu kez emniyete götürüldü. Ve Karanfil Sokak'taki Kaçakçılık İstihbarat Dairesi'nde o gün "başına ne geldiyse", savcılıkta reddettiği iddiayı emniyette kabul etti! Hani "karakolda doğru söyler, mahkemede şaşar" derler ya, bu kez tersi olmuştu. Ve Dündar Kılıç savcılıkta reddettiği iddiayı emniyette kabul eden herhalde ilk sanık olarak adliye tarihine geçmişti! Bu olayla ilgili dava, dosyadaki karışıklıkların düzeltilmesi çok uzun sürmüş olmalı ki, ancak bir yıl sonra açılabildi. Bu davanın duruşmaları 12 Eylül 1985'te başladı, ilk duruşmada Dündar Kılıç emniyet ifadesini "düzmece" olduğu gerekçesiyle reddetti. Aynı celsede bu dosyanın da diğerleri ile birleştirilmesine karar verildi. Dündar Kılıç'ın 7 kez idamının istendiği davanın adı da "Dündar Kılıç ve arkadaşları" davası oldu.

18 Haziran'da tekrar emniyete götürüldü. Bu kez bazı teknik eksikliklerin tamamlanması için Mali Şube Müdürü Faruk Metin tarafından ifadesi alınıyordu. Hani gözaltına alındıktan sonra yapılan aramalarda arabasının torpido gözünde bir dinleme aygıtı bulunmuştu ya, o aygıtın Emniyet Muhabere-Elektronik Dairesi'nde yapılan incelemesi tamamlanmış, raporu gelmişti. Raporda, "Bu cihazın Telsiz Kanunu'na göre ruhsatsız olarak bulundurulması suç olan cihazlar kapsamına girdiği" bildiriliyordu. Dündar Kılıç bu cihazı bulundurmanın suç olduğunu bilmediğini söylediği ifadesinde "Bu cihazı bana halen *Güneş* gazetesinin sahibi, Trabzonspor Kulübü'nün başkanlığını yapan, müteahhit ve aynı zamanda benim

Pendik'teki Yılmaz Boya ve Arı Metal fabrikasında ortak olduğum Mehmet Ali Yılmaz verdi. Almanya'dan getirttiği bu cihazla işyerindeki adamlarının konuşmalarını dinliyormuş, bana da tavsiye etti," dedi.75

75 Dündar Kılıç'ın 18.6.1984 tarihli ve altında Emniyet Müdürü Faruk Metin'in imzasının bulunduğu sekiz sayfalık ek emniyet ifadesi.

Artık neredeyse gün aşırı emniyete veya savcılığa götürülüyordu. Ta ki, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, 4 Aralık'ta emniyete Behçet Cantürk ile ilgili bir yazı gönderene kadar. Komutanlık emniyetten, Cantürk'ün kaçma, kaçırılma veya öldürülme olasılığına karşı, ifadesinin alınması veya yüzleştirme işlemlerinin Mamak'ta yapılmasını istiyordu.[9] Bu uygulama Dündar Kılıç için de geçerli oldu. Ama Komutanlık, Dündar Kılıç için daha çok "kaçma" tehlikesinin olduğunu düşünüyordu. "Mamak Askeri Cezaevi'nde bulunmasına rağmen, adliye mahkemelerinden gelen ve ifadesi alınmak üzere yapılan çağrılara 'kaçar' şeklinde verilen cevaplar, hep Kaçakçılık Dairesi'nin Komutanlığa verdiği gerçekdışı bilgilerin sonucuydu."[10] Böylece Dündar Kılıç'ın hücrede tek başına tutulmasının ve havalandırmaya tek başına çıkarılmasının nedeni de anlaşılmış oluyordu. Ömrünün üçte ikisi hapiste geçtiği halde hiçbir kaçma girişiminde bulunmayan ve Mamak için "oradan kuş olsan kaçamazsın" düşüncesinde olan Dündar Kılıç için emniyetin üst makamlara verdiği mütalaa, "kaçar!" şeklindeydi.

"Çok Acı Günler Geçirdik,Çok Kötülük Yaptılar Bize"

Savcılığa ve emniyete çok sık götürüldüğü bu dönemde Dündar Kılıç, A Blok'a her dönüşünde artık kafeste "yüzümüze bakma, arkanı dön," diyen erlerin gözlerinin içine dik dik bakıyor ve bu yüzden "hak edilmiş bir dayak yemenin huzuru içinde" hücresine giriyordu. Dayak yediği halde neşesini kaybetmemesi hücre komşuları tarafından hayretle karşılanıyor, ama aynı zamanda çok takdir ediliyor, onlar için de bir moral kaynağı oluyordu.

Dündar Kılıç iki numaralı hücredeki İbrahim Şalap'ı kendisine çok yakın buluyor, bazı dertlerine "sırdaş" edecek kadar güveniyordu. Şalap,

kendisine gösterilen bu yakınlığı hangi nedenlere bağladığını bana şöyle anlattı: “Aramızdaki tek tuğla duvarın ve hücre önündeki parmaklıkların ve en önemlisi de nöbetçi askerlerin izin verdiği ölçüde tanıma fırsatı bulduğum Dündar Kılıç, gerçekten dürüst bir komşuydu. Ama bir konudan eminim ki, bana yakın duruşunun temelinde devrimcilerin cezaevindeki tutarlı, onun anlayışına göre delikanlı tavrına olan hayranlığının yanı sıra, mısır ekmeği, lahana ve hamsinin de yani benim Laz oluşumun payı da vardır. Unutmadan söyleyeyim, Dündar’ın kardeşlerinden birinin adı İbrahim’di. Kardeşiyle adaş olduğum için de bana İbrahim Kardeş dediğini söylerdi.”

Dündar Kılıç, İbrahim Şalap’a ailesiyle ilgili kaygılarını da anlatıyor, çocuklarını ne kadar merak edip özlediğini sık sık dile getiriyordu: “Uğur’u kız olmasına rağmen erkek gibi büyütmüş. Bunları niye mi anlatıyorum? Uğur, Dündar için çok kıymetliydi. Bir keresinde çocuklarından söz ederken ‘Allah, kendisinden en çok istediğim şeyi verirken çok cimri davrandı. İstediğim bir erkek evladı çok geç verdi. Sopası yok ki, demek ki beni de böyle cezalandırdı. Gerçi Uğur’u erkek gibi yetiştirdim, ama kız başka erkek başka’ demişti. Onu ‘âlem’den uzak tutabilmek için Uğur’un sevdiği ama kendisinin zerre kadar hoşlanmadığı ‘delikanlılık dağıtılırken kaynak yapıp sıranın önünde yer kapmayı bile becerememiş beceriksizin biri’ olarak tanımladığı biriyle evlenmesine rıza göstermişti.”

İbrahim Şalap, Dündar Kılıç’ın cezaevindeki baskılara karşı direnen tutumunun nedenlerinden birinin de evlat sevgisi olduğu kanısındaydı. Çünkü torunu Gülistan’ın özürlü doğmasını kendisine bu kötülükleri yapanlardan biliyordu: “Dündar’ın anlattığına göre operasyona gelen polisler Uğur’a çok kötü davranmışlar. Hamile olan Uğur yerlerde sürüklenmiş, hatta karnına tekme yemiş. Bir süre sonra da erken doğumla özürlü bir çocuk doğurmuş. Bu olay Dündar’ın cezaevinde sergilediği ‘sistem muhalifi’ tavrının ana eksenlerinden birini oluşturur.”

Şalap’ın teşhisi oldukça isabetliydi, ama eksikti. Gösterdiği tepkinin nedeninin başına gelenlere karşı duyduğu büyük öfke olduğu doğruydu. Dündar Kılıç, beraat edip hapisten çıktıktan sonra, 1993’te bu günleri anarken, gazeteci Deniz Som’a “Çok acı günler geçirdik, çok kötülükler yaptılar bize,” diyecekti. Ama çekilen acılar ve yapılan kötülükler, sadece aile fertlerinin başlarına gelenlerden ibaret değildi. Kendisi başından ayrılınca işlerinin altüst olacağından endişeliydi. İşlerini yürütürken

kurduğu ilişkiler kopacak ve dağılacaktı. Uyuşturucu tüccarlığı gibi her zaman aşağıladığı bir suçtan idamı isteniyordu. Ve de o en önemli sermayesi olan ünü çok büyük sarsıntı geçirmişti. Şimdi herkes ünlü kabadayı Dündar Kılıç'ın diz çökmüş, işkenceden geçirilmiş, posası çıkarıldıktan sonra bir hücreye fırlatılıp atılmış olduğunu düşünüyor olmalıydı. Hemen yarın çıksa belki böyle bir tahribatı onarabilirdi. Ama idamdan kurtulsa bile daha ne kadar yatacağı belli değildi ve zaman, aleyhinde söylentiler yayan düşmanlarının işine yarıyordu.

İşte Dündar Kılıç'ın kafasına takmış olduğu "imha" sözcüğü onun için böylesine toptan bir yıkımı ifade ediyordu. Mamak Cezaevi'nin kapısında emniyetçilere "Beni öldürmediğinize pişman olacaksınız" derken belki de boş bir tehdit savurmamış, "beni öldürseydiniz bundan iyiydi" demek istemişti. Çünkü başına gelenler onun için ölümden de beterdi. "Yasaların ölçülerine göre insanlara ceza verilir, fiili işkence bir insanlık ayıbıdır aslında. İşkence yapacağına kafasına bir mermi sık öldür, işini bitir daha iyi. İşkence ne demektir? Sadistlik kavramına girer," diyordu.[11]

Başına gelenlerin açtığı yara henüz çok tazeydi, duyduğu büyük öfke onu yanlış yönlendiriyor ve mantıklı düşünmesine engel oluyordu. Hangi hatası yüzünden böyle bir tuzağa düştüğüne kafa yoracağı yerde, birçok hayali düşmanlar yaratıyordu. Çünkü en önemli silahlarından biri olan istihbarat kaynakları kurumuştu. Bu yüzden bir klikler çatışmasının içine düştüğünü anlaması şimdilik olanaksızdı, bunu fark etmesi için daha birkaç yıl geçmesi, o çatışmanın yeniden alevlenmesi gerekecekti.

Bütün bu nedenlerle son yıllardaki olgunlaşmış, çok düşünüp kılı kırk yararak karar verdikten sonra harekete geçen Dündar Kılıç gitmiş, kızınca gözü hiçbir şey görmeyen genç kabadayı Dündar Kılıç gelmişti. Hücre arkadaşlarının genç eylemciler olmasının da bu tavırlarını bir miktar etkilediğini sanıyorum. Onlara henüz çökmediğini, Dündar Kılıç'ın işini kimsenin kolay kolay bitiremeyeceğini kanıtlamak istiyor olabilirdi ve bunu da normal karşılamak gerekirdi. Hapishane yılları uzadıkça ve taşlar yavaş yavaş yerine oturdukça bu sivrilikleri törpülenecek, mantıklı düşünen Dündar Kılıç kişiliği tekrar yerine gelecekti.

“Sistem Muhalifi”

Gelelim Dündar Kılıç’ın, İbrahim Şalap’ın deyimiyle sergilediği ‘sistem muhalifi’, yani cezaevindeki baskı düzenine karşı olan tavırlarına. Kendisi bu tavrını şöyle anlatıyor: “Şuna inanın bir gün olsun taviz vermedim onlara. Bir kez bile onlara istedikleri gibi komutanım demedim. Öyle dememizi istiyorlardı çünkü. Bense sürekli asker, başçavuş, yüzbaşı, binbaşı, yarbay, albay diye hitap ettim onlara. Bunun bir tek istisnası var. Bir paşa geldi, yalnız ona ‘efendim’ dedim. Ama bunun da bir nedeni var. Çünkü o paşa da benim yanıma gelince bana ‘Geçmiş olsun,’ demişti. O nedenle ben de ona ‘efendim’ diye hitap ettim. Dört sene on bir ay üç gün içinde işte tek bu insandan ‘Geçmiş olsun,’ cümlesini duydum. Onun dışındakiler beni yok kabul ediyorlardı, bana nasılsa ölecek gözüyle bakıyorlardı. Öylesine çektiriyorlardı çünkü. Bir komutanları vardı: Özgür Tütün. Bu gelir, herkes arkasını döner. Yüzüne bakmak yasak. Ben arkamı dönmezdim, yüzümü dönerdim. Denetliyorlar ya. Benden bir-iki hücre öteye gittikten sonra bağırırdı: ‘Bu hayvan adam, hayvan mıdır bu? Kaç kez tembihledik hâlâ arkasını dönmez.’ Ben de bağırırdım: ‘Yüzünü niye saklıyorsun ki? Ben senin yüzünü üç yüz kez gördüm. Duvara dönünce hazır ol veriyorlar. Nerede görülmüş hazır ol verilince komutana arkasının dönüldüğü? Bunlar da sizin Latin Amerika’dan aldığınız kopyalardır. Yapmayın bunları. Tümümüz bu vatanın evladıyız.’ Ama yaptılar.”[12]

Cezaevi arkadaşlarının söyledikleri de Dündar Kılıç’ın bu sözlerini doğruluyordu.

Örneğin ülkücü sanıklardan Abdülkadir Yanık şöyle diyordu: “Kendini hiç bozmadı. Onurunu da çiğnettirmedi. Orada o kadar siyasi varken en fazla direnen oydu. Askerlere ‘komutanım’ diye hitap etmek zorundaydık ama o hiçbir zaman komutanım demedi, ‘asker kardeş’ diye hitap etti, bu yüzden çok dayak yedi. Yüzünü duvara dönerek konuşmayı da reddediyordu. ‘Lan’ diye hitap edildiği zaman küplere biner ‘cozlardı’. Bize talim yaptırılırken ayaklar yere sert vurmazsa ‘Karı gibi yürümeyin lan,’ derlerdi. Bu sözlere karşı çıkar, askerlere bağırırdı. Koridorda bağırdığı zaman, sesi de zaten kalın, her yerden, hem içerden, her dışardan duyulurdu. ‘Dündar Ağa gürlüyor,’ derdik. Kara düzen konuşurdu ama

bildiği doğruları söylerdi. Bir gün çok kızdığında ‘Kadir kardeş şimdi şu üst ranzaya çıkıp denize atlar gibi betonun üstüne kafa üstü atlayacağım,’ dedi. ‘Aman Dündar Ağa, ölmez sakatlanırsan başımıza kalırsın’ dedim de, güldürüp vazgeçirttim. Uykusuzluk çekiyordu, bu yüzden uyuyabilmesi için diazem veriyorlardı. Kötü alışkanlığı yoktu, sigarayı bile çok az içerdi. Biz üzümden, elmadan şarap yapardık, onu bile içmezdi. Bir gün sigara elinde uyumuş, az kalsın yangın çıkıyordu.”

Dev-Yol sanıklarından Şanlıbey Alabay anlatıyor: “Bir gün, sanırım avukat görüşüne gidiyordu. Asker buna ‘Esas duruşa geç,’ dedi. Şöyle yanında ellerini yapıştırmak şeklinde. Yapmadı. Askerler Dündar’a çok ısrar ettiler, bacaklarına vurdular, ellerine vurdular, ellerini yapıştırmasını istediler, bu böyle yumruklarını sıktı, esas duruşa geçmedi. Biraz daha vurulunca ağzına geleni söylemeye başladı, ‘Ulan ben Dündar Kılıç’sam çıktığımda bunların hepsinin hesabını soracağım sizden, sen daha dünkü çocuksun, bana nasıl vurursun,’ dedi. O arada bir subay geldi, yüzbaşıydı. ‘Dündar Bey, ne yapıyorsun’ falan diyecek oldu. Ama Dündar çok bunalmıştı, asker çok vurmuştu, bacaklarına, ellerine, gözünün subay falan gördüğü yoktu. Subayı da tehdit etti, ‘Sen Türk ordusunun bir subayısın, senin bak silahın var, beline koymuşsun, geziyorsun. Ama ben burada eli kolu bağlıyım, dışarı çıkınca senden hesabını soracağım,’ dedi. Yüzbaşı ‘Götürün bunu avukat görüşüne,’ dedi, götürdüler.

Bir gün de mahkemeye giderken karşılaştık. Oradan da bir anımız var. Askerler bizi dövmeye kalktılar. Biz tavır koyduk, bizi copladılar. Onlar da herhalde bir kaçakçılık davasına gidiyorlardı, Fahrettin Aslan falan, başka kaçakçılar da vardı. Hepsi esas duruştaydı, ama bir tek Dündar Kılıç uymuyordu. ‘Dündar Abi, bunlar neden böyle çok nizami duruyorlar?’ diye sordum. ‘Oğlum sen onlara ne bakıyorsun, bunlar içeride birbirinin kaşığını çatalını, limonunu çalıyorlar, bunlardan Baba olur mu?’ dedi. Bunu onların yüzüne karşı söylemişti, onlara karşı büyük bir kızgınlığı vardı.”

Tabutluk

Mahkemeye gidiş gelişler bile kafeste dayak yemenin bir çeşidiydi. Cahit Akçam'dan dinlediğime göre "Grup halinde mahkemeye gidenler kafesin arkasına diziliyor, tek tek isim okunarak dışarı çıkarılıyorlardı. İsmi okunan 'emret komutanım' demeliydi. Solcu tutuklular bir yıldan beri bu kurala uymamaya başlamışlardı. Adları okununca 'emret komutanım' demiyor, 'burada' diyorlardı. Bu yüzden mahkemeye giderken de, gelirken de dayak yiyorlardı. Ayrıca, falakaya yatırıyorlardı. Ad okunduktan sonra 'emret komutanım diyenler gitsin, burada diyenler kalsın' diyorlar ve bizi ayırıyorlardı. Bir asker ayaklarını tutuyor, öbürü tabanlarının altını copluyordu. Ve bu günde iki posta filan oluyordu. Bu işlerin tamamen bitmesi 86'ya kadar sürdü."

Evet, sonbaharla birlikte Dündar Kılıç'ın duruşmaları da başlamış, böylece aylardır içinde biriken öfkesini dışa vurabileceği, kamuoyuna duyurabileceği bir kürsü bulmuş oluyordu. Avukatlarının bütün uyarılarına karşın Dündar Kılıç kendisine her söz sırası gelişinde birlikte yargılandığı insanları tanımadığını, bunların Kaçakçılık Dairesi tarafından bir yerlerden toplanıp baskı altında aleyhinde ifade vermeye zorlandıklarını, bir komployla karşı karşıya olduğunu söylüyor, işkenceleri anlatıyor, bazı işadamlarına ve başta Atila Aytek olmak üzere kendisini sorgulayanlara lanetler yağdırıyordu. Bu yüzden hakkında hakaret davaları açıldığı oluyor, duruşmalardan dışarı çıkarılıyor, hiçbiri olmazsa A Blok kafesinde yediği dayağın dozu artıyordu.

Bu duruşmalardan birinde *Hürriyet* muhabirinin fotoğraf makinesinin flaşı yüzünde patlayınca ayağa kalkıp *Hürriyet*'in sahibi Erol Simavi hakkında ağzına geleni söylemişti. Hâkimin ikazlarına rağmen tavrını sürdürünce de hem salondan atılmış, hem de aleyhinde mahkemeye saygısızlıktan dava açılmıştı. Bu davadan ileride altı ay ceza alacaktı.

Mahkeme dönüşü cezaevi arabasındaki erler "Hâkimle neden kavga ettin," diye biraz küfürlü konuşmalar yapınca tepesi atıp aynı hakaretleri onlara da yaptı ve aralarındaki "sürtüşme" sırasında gözlüğü kırıldı. Cezaevine dönünce de iki günlüğüne tabutluğa atıldı.

Tutukluların tabutluk dedikleri yerin nasıl bir şey olduğunu daha önce anlatmıştım ama tekrarlayayım. Bunlar, A Blok'ta, yerin altında bir metreye iki metrelik, suyu ve tuvaleti olmayan dört adet ceza hücresiydi. Dündar Kılıç mekânların darlığından olsa gerek, üç ayrı yere "kafes" diyordu; A

Blok girişinde dayak yediği yere, kendi hücresine ve tabutluğa. Hapisten çıktıktan sonraki anlatımlarında da bunların üçüne de kafes demeyi sürdürüyordu. Gazeteci Deniz Som'a tabutluğu anlatırken de buraya kafes demişti.

"Dündar Kılıç - Mesela kafes olayı...

Deniz Som - Nasıl bir kafes?

DK - Hani aynı maymunu bir yere koyarlar, hayvanat bahçesine gittiniz mi?

DS - Evet. Gülhane'deki.

DK - Evet, Gülhane'deki hayvanat bahçesi, onun daha küçültülmüşü.

DS - Kaç metrekare?

DK - İki metrekare diyelim. On beş gün sana kafes cezası veriyorlar. Bir hafta on beş gün. Ne yatak var, ne bir sandalye var, hiçbir şey yok.

DS - Kafes dediğiniz dört bir tarafı da parmaklıklı mı?

DK - Hayır, ön tarafı açık parmaklık, arka tarafı, yanları duvar. Ön tarafı parmaklık.

DS - Kafes gibi.

DK - Kafes.

DS - Yatılabiliyor mu?

DK - Nerede yatıyorsun, bir insan boyunda var tabii, iki metrekare diyorum, insan boyunda var ama yatak olması lazım yatmak için.

DS - Yatak yok mu?

DK - Yok. Çürük bir battaniyeyle oturduğun yerde uyuyabilirsen uyuyorsun. O da yıkılacak derecede, ayakta duramayacak derecede kendini kaybettiğin zaman düşüyorsun. Oturmak istiyorsun o zaman. Pis, yani hiç yıkanmamış, yerde zaten battaniye. Onu ne üzerine alabilirsin, ne üzerinde oturabilirsin, artık gücünü kaybettiğin zaman mecburiyet karşısına düşüyorsun, oturmak mecburiyetinde kalıyorsun. Sırtını böyle duvara vererek orada günlerin geçiyor.

DS - Pencere, havalandırma hiçbir şey yok değil mi? Kapalı mı her tarafı?

DK - Hayır, hayır, hayır. Hiçbir şey yok. Ve orada bir haftadan on beş güne kadar...

DS - Yemek?

DK - Yemek de yok, su da. Bana bir bardak su verselerdi, on gün yemek vermeselerdi razıydım. Bırakın insanı, hayvanların bile orda yaşamasına imkân yok. Orda, bu hücrelerde insanlar öldü. Rutubet. Yalnız ben fare gibi

demirlere tırmanıyordum, mütemadiyen sabahleyin bir buçuk saat, akşamleyin bir buçuk saat olmak şartıyla hareket yapıyordum. Hareket yapmadığın takdirde ölüme mahkûm oluyorsun. İşte ben daha evvelden deneyimli olduğum için mütemadiyen demirlere tırmanıyordum...”

Dündar Kılıç tabutluğa atılmadan önce bir gün İbrahim Şalap’a sormuştu: “Yahu İbrahim, bu adamlar niye sizi ikide bir kafese atıyorlar?” Şalap ona biraz da övüngen bir espriyle yanıt vermişti: “Aslanı kafesten başka kapatabilecekleri yeri biliyorsan söyle de oraya kapatsınlar!” Bu benzetme Dündar Kılıç’ın çok hoşuna gitmiş ve epey gülmüştü. Kim bilir, belki de bu aslanlık sıfatına bir kez de kendisi layık olabilmek için kendisini kafese, yani tabutluğa attırmıştı. “Daha sonraki cezaevi yaşamımda” diyor Şalap, “onunla beraber olduğum süre içinde, onun, mahkemelerin ve cezaevi idaresinin cezai yaptırımlarını ‘aslan’ olmasından dolayı kendisine uygun görüldüğünü kabul ettiğine tanık oldum.”

Dündar Kılıç, bir keresinde de hücre komşularından Selçuk Yıldırım ile birlikte tabutluğa atılmıştı. Onu da Selçuk Yıldırım’dan dinleyelim: “Bir gün biz yine askerlerle takışmıştık, beni hücreden aldılar, tabutluğa götürürlerken Dündar Abi hücresinden ‘Ben bu vatanın Türk askerini böyle bilmezdim’ gibi bir şeyler söyledi bağırarak. ‘Çıkarın onu da,’ dediler. İkimizi de attılar birer kafese. Dündar Abi kendi kafesinde biraz dolandı, dolandı ‘Ben burada yatamam,’ dedi bağırdı, bastı yaygarayı. Beş altı saat sonra üsteğmen geldi, hasta olduğu için çıkardılar, o sayede beni de çıkardılar.”

Ziyaretçi Günü Dayağı

Selçuk Yıldırım’ın anlattıklarından da anlamış olacağınız gibi, ziyaretçi veya avukat görüşmesine gidip gelirken bile dayak yedikleri oluyordu. Çünkü bu görüşmeler görevliler tarafından dinleniyor, görüşme sırasında idarenin hoşuna gitmeyen bir konuşma yapan tutuklular dönüşte coplanıyordu. Dündar Kılıç dayak yediğini görüşmeye gelen yakınlarına mümkün olduğu kadar hissettirmemeye çalışıyordu. Ziyaretçi görüşmeleri

her çarşamba, küçük kabinlerin içindeki tel örgüyle kapalı küçük bir pencerenin iki yanında telefonlarla konuşarak yapılıyordu. Ziyaretçinin de, tutuklunun da arkasında birer asker konuşmaları dinler, not alırdı. İçerideki yakınlarını görmek için kimileri uzak yerlerden gelen insanlar, saatlerce bekledikten sonra o zor şartlar altında beş dakikalık bir görüşmeyle yetinmek zorundaydılar. İleride Mamak koşullarının görece yumuşamaya başladığı sıralarda bayramlarda açık görüş yapılmasına izin verilecekti.

Ben, ilk yıllardaki o çok kısıtlı görüşme günlerini Dündar Kılıç'ı her hafta ziyarete gelen kardeşi İbrahim Kılıç'tan dinledim: "Her hafta gidiyordum. Görüşme şartları zordu. Telefonlarla görüşme yapılıyordu. Görüşme beş dakikanın sonunda otomatikman kesiliyordu. Süre bitince arkamızda bekleyen bir asker 'Çık dışarı, çık dışarı,' diyordu. Telefonla 'Nasılsın iyi misin?' deyip sohbet etmeye kalmadan 'Vakit bitti,' diyorlardı. Yemek almıyorlardı. Yalnız iç çamaşırı, çarşaf, nevresim götürüyorduk, az bir miktar para alıyorlardı. Aileden herkes gidiyordu, sıraya koyuyordum. Ben her hafta bir defa gidiyordum. İki-üç ayda bir ben gitmezsem o zaman çocuklarını yollardım. Yenge giderdi, kız kardeşlerim giderdi. Yani hiç boş bırakmadık. Rahmetli ilk zamanlar diyordu ki 'Oğlum o kadar uzak yoldan kış kıyamet niye geliyorsunuz, sık sık gelmeyin,' derdi. Biz tabii uyanamıyorduk ki, meğerse koğuştan görüş mahalline kadar hakaret, cop, dayak, koğuşa dönerken de keza öyleymiş. Onun için biz anlayamadık yani ilk başta, öyle demesini. Sabahın beşinde gidip sıraya girerdik, kış kıyamet, yağmur yağdı mı dışarıda bekletirlerdi. Kar yağdı mı dışarıda beklerdin öyle. Enteresan bir şeydi yani cezaevi yönetimi, ben böyle cezaevi görmedim."

Ziyaret günlerini aileden İbrahim Kılıç dışında onun oğlu Dündar'a da sordum. İsminin amcasıyla aynı olması yüzünden ilginç bir anısı vardı: "İlk zamanlar ailede birinci derece akrabalar, çocukları, hanımı ve kardeşleri görüşüyordu. Sonra değişik bir karar aldılar, bütün aile efradı görüşecek diye. O zaman Günaydın'dan bir otobüs kiralamıştık, bütün sülale, yani sülale derken yine birinci derece akrabaları, kuzenler, yeğenler falan kardeş çocukları diyelim. Gittik herkes görüşe girecek, herkes kontrolden geçti, beni durdurdular. İsmim Dündar Kılıç. Beni yedi defa aradılar adım Dündar Kılıç diye. O zaman 11-12 yaşında mıydım neydim, çok korkmuştum."

Bu ziyaret günleri tutuklular üzerinde bir tehdit unsuru olarak kullanılabiliyordu, idare tutukluların "disiplinsiz davranışları" karşısında

tek tek veya toplu görüş yasağı koyabiliyordu. Dışarıyla mektuplaşma da serbestti, ama mektuplar sahiplerine okunduktan sonra veriliyor, bu yüzden bir mektubun yerine ulaşması haftalar alabiliyordu, sakıncalı görülen mektuplar ise hiç verilmeyebiliyordu.

Bu kadar sıkı disiplinli bir yerde dışarıdan yemek alınmasının söz konusu bile edilemeyeceğini düşündüğümden olacak, sizlere bunu söylemeyi unutmuşum. Onu da bize İbrahim Kılıç hatırlatmış oldu. Öyle ya, daracık birer hücrede bulunan bu insanlar en temel ihtiyaçlarını nasıl karşılıyorlardı? O çok yoğun baskıları anlatmaya dalmışken orada yaşayanların yemek, içmek, tuvalete gitmek, yıkanmak gibi insani faaliyetleri de olabileceği benim bile aklımdan çıkmış. Biraz gecikmeli de olsa bu eksiğimizi giderelim.

Yemekler, günde üç kez garnizonun asker karavanasından geliyordu. Karavana dağıtma işini tutuklular sırayla yaparlardı. Yeri gelmişken belirteyim, hücre komşuları yaşına ve rahatsızlığına hürmeten Dündar Kılıç'a karavana dağıttırmıyorlardı, sıra ona geldiğinde öteki tutuklulardan biri "sıra bende" diye atılıp onun yerine dağıtım işini yapıyordu. Her yemek saatinde hücrelerden yemek dağıtma sırası gelen bir tutuklu koğuşa bırakılan karavana kazanını alır, nöbetçi erin nezaretinde hücre hücre ilerleyerek kepçeyle dağıtırdı. Hücre parmaklıklarının en alt kısmında bir karış yüksekliğinde kapaklı bir boşluk bırakılmıştı. "Yemek düzeni al" diye bağrıldığında hücrelerdeki tutuklular o kapaktan dışarı bir gazete uzatıp yere serer, karavanayı dağıtan tutuklu gazetenin üstüne koyduğu madeni tabağa kepçeyle yemek doldurur, demirlerin arasından bir de madeni kaşık verir, hücredeki tutuklu da gazeteyi kapaktan içeri çekerek yemeğini almış olurdu.

Dinlediğim tanıklardan yemeklerin kalitesi hakkında kötü bir yorum duymadım, ne de olsa asker karavanasıydı ve askerlik yapmış olan her okuyucum bu konuda az çok bir fikre sahiptir. Ama hikâyemizin birinci cildinden Dündar Kılıç'ın hastalık derecesinde temizlik düşkünü olduğunu, bilmediği bir lokantada mümkünse yemek yemediğini anımsayanlar, onun açısından durumun pek parlak olmadığını tahmin edeceklerdir. Komşularının söylediğine göre, yemeklerden müthiş şikâyetçiydi, birçoğunu, özellikle de bol taşlı bulgur pilavını hemen götürüp tuvalete dökerdi. Hatta bunun kendine karşı kasıtlı yapıldığını düşünecek kadar saplantılar geliştirmişti:

“Mamak’ta inanın ki verdikleri yemeğin içinden fare çıktı. Bana yemek verirlerken, baktım ki farenin kafası çıktı yemeğin içinden, aşçı durumundaki kişi kepçe ile bir vurdu, kafa koptu gitti. Geri kalanı bana verdi, yemeğin içinde. Aldım yemeği, öğüre öğüre götürüp tuvalete döktüm. Tabii o gün aç kaldım. Ben hasta olduğum için on beş günde bir bana bir kilo peynir veriliyordu. Onu da mahsustan, kaza süsü vererek tekme vurup döküyorlardı. Yemeyeyim diye. Yapılan her hareket bir işkenceydi.”[13]

Tuvalete Bile İzinle

Bu “yemek işkencesi” Dündar Kılıç üslubuna özgü bir abartma olabilirdi, ama tuvalet konusu gerçek bir işkenceydi. Hücrelerdeki tuvaletlerin kapısı yoktu, oradaki her “işlerini” koridordakilerin gözleri önünde yapmak zorundaydılar. Bunun gerekçesi de “intihar olaylarını önlemek”ti. Cahit Akçam’ın anlattığına göre, “O ilk zamanlar tuvalete de izinle giriliyordu; ‘Tuvalete girebilir miyim komutanım?’ ‘Gir!’ Bazen zevk için ‘Ne kadar çok tuvalete giriyorsun,’ diyerek izin vermedikleri de oluyordu. Tuvalette çok kaldın mesela, herif gelip kontrol ediyordu, seni tuvalete oturmuş bir vaziyette gördüğü halde ‘Nerede kaldın ulan çıksana,’ diyordu.”

Banyo da yine o aynı kapısız yerde yapılıyordu, tabii adına banyo denilebilirse. Tuvalet kısmındaki lavabodan haftanın belli günlerinde sıcak su akıyordu. Sıcak su verildiği günler, musluktan akan sıcak su kesilmeden alelacele kovaya doldurur, sonra da dökünürlerdi. A Blok’un su tesisatı düzeninden olsa gerek, sıcak su önce tecritlerden başlayarak diğer koğuşları dolaştığından, hücrelerdekiler bu konuda ötekilerden biraz daha avantajlıydı, hatta birkaç yıl sonra her gün sürekli sıcak su verilmeye başlanacaktı.

Hücrelerin ve koridorun temizliği tutuklulara aitti, görevlilerin verdikleri süpürge ve paspaslarla herkes kendi hücresini kendisi temizlerdi. Temizlik hastası Dündar Kılıç da öyle yapıyordu. 12 Mart döneminde Maltepe Askeri Cezaevi’nde kaldığı günlerde koğuş temizliğine nasıl canla başla katıldığını

hatırlarsınız. Ama artık yaşı ilerlemişti ve buradaki hücre komşuları karavana dağıtmasına müsaade etmedikleri gibi, koridor temizliğine katılmasına da kıyamıyorlardı. Dündar Kılıç, arkadaşlarının bu ince davranışlarını unutmamış olmalıydı ki, yeğeni Taneri Seymen'e de anlatmıştı, ben de ondan dinledim: "Mamak'ta dayıma paspas yaptırmak istemişler. Oradaki tutukluların hepsi de müebbetlik, militan adamlar. 'Bu bir Dündar Kılıç'tır, yani yaşına başına hürmet hiç mi bir şey tanımıyorsunuz,' diyorlar, askerler 'Siz karışmayın,' falan deseler de 'Onun yerine biz yaparız,' deyip paspası dayımın elinden alıyorlar. Halbuki siyasi mahkûmların cezaevi düzeninde bu yok, yani biliyorsunuz onlar her şeyin eşitliğinden yana, yapılacak bir iş varsa o da ortak yapılacak. Sırf dayımı bunun dışında tutmak için dayak yemeyi göze alıyorlar."

Gelelim sağlık konularına. Her blokta bir doktor ve bir revir vardı. Mamak'taki ölüm olayları dışarıda çok geniş şekilde yankılandığı için yöneticiler bu konuya çok dikkat ederlerdi. Çünkü birisi herhangi bir nedenle ölürse, ellerinde "eceliyle" öldüğünü kanıtlayan bir doktor raporu bulunmalıydı. Ama tutuklular tecritten bir yere gitmek için çıktıklarında bir bahaneyle coplandıklarından, doktora giderken de dövüleceklerini düşünerek çok hasta olmadan asla viziteye çıkmazlardı.

Diş hekimi ise bir tek B Blok'ta bulunuyordu. Yani, A Blok'takiler dişleri ağrıdığı zaman, B Blok'a gitmek için "kafes dayağından" geçmeyi göze almak zorundaydılar. Tecritteki Dev-Yol sanıklarından Melih Pekdemir dayanılmaz derecede dişi ağrıdığı bir gün bu riski göze aldığına daha sonraki yıllarda memnun olacaktı: "1988'de diş dolgusu yaptırdım. Dişçi işinin ehliymiş. Hapisten çıktıktan sonra gittiğim diş doktoru bu dolguyu çok beğendi." Bu dolgu için yediği dayağa değmişti doğrusu!

Tutukluların cezaevi kantininden alışveriş yapma hakları vardı, karavana yemeğine takviye olarak süt, yoğurt, peynir, zeytin, salata, meyve vs. gibi yiyecekleri alabiliyorlardı. Her koğuşun bir kantin görevlisi olurdu ve siparişler ona verilirdi. Dündar Kılıç, anlattığı bu on beş günde bir kilo peyniri de kantinden aldırtıyor olmalıydı.

Hani yemek tabağını almak için parmaklıkların altından gazete uzatıyorlardı demiştim ya, düşündüm de, bu gazeteyi nereden buluyorlardı diye bir soru aklınıza takılmış olabilir. Mamak'ta her şey yasaktı ama gazete serbestti! İşte bunun mantığını bilmiyorum, Mamak yönetiminin uygulamalarında mantık aramanın nafile olduğunu bildiğim için kimseye

sormak da aklıma gelmedi. Gazete serbestti ama sansürlü geliyordu. O günkü gazetelerde okunması istenmeyen, örneğin duruşmalarla veya cezaevleriyle ilgili bir haber olursa kesiliyordu. Gazeteleri görevli bir çavuş getirirdi. Dündar Kılıç gelen bütün gazeteleri alır, okurdu. Haberler arasında en çok da kendini aradığı için bu sansürlere bayağı sinirlenirdi.

Para Nasıl Geliyor?

Tutuklulara yakınlarının verecekleri harçlık az önce İbrahim Kılıç'ın da söylediği gibi küçük bir miktarla sınırlıydı. Bu sınırlama herhalde görevlilere rüşvet verilmesin, kaçma planları yapılmasın diye konmuştu ve hücrelere sık sık yapılan baskınlarda tutukluların fazla paraları olup olmadığı da araştırılırdı.

İbrahim Şalap, Dündar Kılıç'ın buna rağmen bu kısıtlı harçlıktan çok daha fazla para harcadığını görüyor ve bunun kaynağını bayağı merak ediyordu. Aslında Dündar Kılıç ona o kadar güvenmişti ki, sorsa da söylerdi, ama utandığından olsa gerek soramamıştı ve sonunda bir tesadüf eseri öğrenebildi. Hani bir mahkeme dönüşü cezaevi arabasındaki "tartışma" sırasında Dündar Kılıç'ın gözlüğü kırılmıştı ya, o zamandan beri gazeteleri hücre komşularından Abdülkadir Yanık ile İbrahim Şalap'a okutup dinliyordu. Yanık'ın anlattığına göre, önce *Cumhuriyet*'ten, eski arkadaşı İlhan Selçuk'un yazılarından başlamasını isterdi. Ülkücü olan Abdülkadir Yanık da "O komünist, onu okumam" diye itiraz edince okuma sırası İbrahim Şalap'a geçerdi.

Bundan sonrasını İbrahim Şalap anlatacak: "Gözlüğü kırılmış olduğu için, kısa bir süre Dündar gözlüksüz kaldı, gazete okuyamadı. Gazetelerini bazen ben okuyordum. Birkaç gün sonra Dündar 'Benden gazete iste. İçindeki mesajın ne olduğunu bana anlat, sonra da mesajı kaybet,' dedi. İşte o zaman anladım ki, gelip giden mesajlar gazete vasıtasıyla çavuşla Dündar arasında alınıp veriliyordu. Okuduğum mesaj İnci Baba'dan geliyordu. O sıra Büyük Ankara Oteli'nde faaliyete geçecek olan kumarhanenin net gelirinin yüzde onunun 'Eğer kendileri kabul buyurma lütfunu bahşederlerse, emirlerine

tahsis edildiğini' utana sıkıla, ezile büzüle haber veriyor ve başka emirleri olup olmadığını soruyordu. Dündar, 'Aferin yamuk kafaya! Vefalı çıktı,' dedi. Ankara, ona göre, İnci Baba'nın mekânıydı."

Şalap devam ediyor: "Daha sonra dikkat edince Dündar'ın dışarıyla olan haberleşmesini büyük ölçüde gazete görevlisi çavuşun sağladığını fark ettim. Bunun üzerine Dündar'ı uyardım, devrimciler olarak bizden bir olumsuzluk beklememesini, ama aynı şeyin başkaları ve özellikle de faşistler tarafından da fark edilebileceği, ispiyon durumunda ve ilişkinin patlaması durumunda cezaevindeki havasının ve devam eden mahkemesinin zarar göreceğini söyledim. Bana, 'Sadece adınla kardeş değil, varlığınla da kardeşmişsin sen,' dedi."

Oysa Dündar Kılıç'ın bu ilişkilerinden bir kısmını ülkücü Abdülkadir Yanık da biliyordu ve ona "Aman komünistler duymasın" diye bir uyarıda bulunmamıştı. Ama aralarına "faşist" ve "komünist" diye duvar çekmiş olan bu insanlar birbirlerine karşı öylesine önyargılıydılar ki, karşı kutuptan birinin kendilerine karşı "dostça" veya en azından "ılımlı" davranışlar içinde olduğunu bile fark edemiyorlardı.

İbrahim Şalap bu uyarısından sonra dışarıdaki mali kaynaklarının "sırdaşlığını" da kazandığı Dündar Kılıç'tan şunları dinlemişti: "Trakya'daki bir kömür madeninin işletilmesini günde 25 kamyon kömür karşılığı birine vermiş. Her gün ocaktan çıkan kamyonlar yükledikleri kömürü ev başına 500 kg-1 ton arasında Şişli ve civarındaki gecekondularda tespit edilen ailelere yardım olarak dağıtıyormuş.

Dündar sıkıyönetim tarafından derdest edildiği sırada Mehmet Ali Yılmaz'la ortak bir yatırımları varmış, boya fabrikası kuruyorlarmış. Hatta dışardan makineler filan da gelmiş, montaja başlanmak üzereymiş. İçeri girmesiyle iş bozulunca Dündar Yılmaz'a 'Ben caydım, paramı Uğur'a teslim et,' diye haber göndermiş. O da parayı aldığı günün kuru üzerinden TL olarak hesaplayıp geri vermiş. Bu yüzden Yılmaz'a çok bozuktu. Tam o sırada Kenan Evren de Mehmet Ali Yılmaz'a başarılı işadamı diye madalya takıp ikisinin sarmaş dolaş fotoğrafları gazetelerde çıkmaz mı! Artık Dündar'ı tutana aşk olsun. En çok da Yılmaz'ın hayat hikâyesinde 'Ben iş hayatıma 1975'te karpuzculukla başladım' demesine bozulurdu."

Ben bu boya fabrikası ortaklığının bozulmasını eski kabadayılardan Laz Rahmi'den de (Rahmi Şencan) dinlemiştim: "Dündar Mamak'ta yatarken avukatı ile haber gönderdi. 'Mehmet Ali Yılmaz'a ulaşın, boya fabrikasını o

alsın, bizim paramızı versin, bunu Rahmi Abi'ye söyle o yapar,' dedi. Tabii bizi koymuyorlar ki görüşelim, onun için avukatla haber gönderdi. İşte ondan sonra ben İstanbul'a gittim, Mehmet Ali Yılmaz'la görüştüm. O zaman *Güneş* gazetesini almıştı, orada konuştuk. Dedim böyle, böyle. Adam cezaevinde, sen bunu değerlendir, neyse parasını ver. 'Tamam,' dedi, değerlendirdi. Ortaklıktaki 200 milyonun 100 milyonunu kardeşi Yahya'ya verdi. Fabrika da Mehmet Ali Yılmaz'a kaldı."

Develeri Sulamak

Evet, hapishaneciliğin "ordinaryüsü" sayılması gereken Dündar Kılıç, Mamak gibi bir yerde, üstelik o tek başına kaldığı hücrede daha bir yılını doldurmadan hem haberleşme ağını, hem de hapishaneye para sokma ve içeride dağıtma mekanizmalarını kurmuştu. Öyle çok gizemli bir mekanizma da değildi bu. Her hapishanede olduğu gibi insan unsuruna dayanıyordu: Bunlar da sivil gardiyanlarla, erlerdi. İşin aslı, Dündar Kılıç'ın kullanabileceği unsurları bulup, çıkarıp organize etme becerisinde yatıyordu. Sivil gardiyanlar eskiden beri huyunu suyunu bildiği az bir maaşla çalışan insanlardı, zaten genellikle Dündar Kılıç'ın para dağıtmadaki ününü de bilirlerdi. Erlere gelince, bir arada oldukları zaman tutuklulara karşı birer canavar kesilmelerinin nedenleri olmalıydı. İdare tarafından tutuklulara karşı düşmanlık duygularıyla besleniyorlardı, iyi davranırlarsa askerliklerinin yakılması tehdidi altındaydılar. Bütün gün eğitimden sonra bir de nöbet tutuyorlardı. Bu aşırı yorgunluğun hıncını tutuklulardan çıkarıyorlardı. Pek iyi tanımadığı bu kitle için uzun zaman gözlem yapan Dündar Kılıç, zayıf noktalarının burası olduğunu keşfetmişti: "Askerler ne yapabilirdi ki orada? Mamak onları da delirtiyordu. Onlar da iki-üç saatten fazla uyumuyorlardı benim kanımca. Hep ayaktaydılar çünkü. Gece ayakta, gündüz ayakta. Öyle bir sistem olamaz," diyordu.[14] Zayıf noktalarını anladıktan sonra geriye kalıyordu nasıl yaklaşılacağının yollarını bulmak. Neticede onlar da birer ana kuzusuydu. Hemşehrilik bağları,

bazılarının ideolojik ve siyasi eğilimleri, idareye duydukları tepkiler, Dündar Kılıç'ın ününe ve coptan, kafesten yılmayıp idareye kafa tutan kabadayılığına duyulan hayranlık, küçük küçük dostluklar kurulmasını sağlayabiliyordu. Sonunda güvenebileceği birkaç kişi bulabilmişti. Gizliliklerini koruyabilirse o kadarı da ona yeterdi. Geriye kalıyordu içeride bulduğu ulaklarla dışarıdaki yakınlarını ve bazı avukatlarını buluşturabilecek organizasyonu kurmak. O da onun meslek sırrıydı, yaşamı boyunca yasakları delme üzerine "uzmanlaşmıştı."

Bu organizasyonu kurana kadar çevreye fazla bir şey hissettirmemişti, hücre komşuları durumu anladıklarında ise mesajlar ve paralar çoktan gelmeye başlamıştı.

İbrahim Şalap'ın fark ettiği kadarıyla "Mamak'ta babalar arasında haber ve para trafiği gazete getiren çavuş, alkolik birkaç başçavuş ve bir-iki gardiyanın vasıtasıyla Dündar'ın denetimi altındaydı."

Artık burada da hemen hemen bütün tutuklulara deste deste para dağıtıyordu, ama dışarıdaki gibi alenen değil, gizlice. Öteki koğuşlara gönderilenler, Şalap'ın saydığı kişiler vasıtasıyla gidiyordu. Kendi hücrelerindeki dağıtımı ise Abdülkadir Yanık çok ilginç bir yöntemle yapıyordu: "Bazı gardiyanlar veya askerler vasıtasıyla para getirtiyordu. Tecrit-1'in hücrelerindeki herkese dağıttırıyordu. Dağıtımı şöyle yapıyordum; süpürgenin sapına dağılmasın ve eli acıtmasın diye bir çorap sarılıyordu. Parayı bu çorabın içine koyuyor, süpürgeyi hücre hücre gezdiriyordum, 'Ahmet al hücreni süpür', 'Mehmet al şu süpürgeyi de hücreni temizle' gibilerinden. Tutuklulara haftada az bir para verildiği için üstümüzde daha fazla para bulunduramıyorduk. Bu yüzden ne kadar dağıtsak da para artıyordu. 'Dündar Ağa para arttı, ne yapayım?' diyordum, 'Develeri sula' diyordu, yani 'tuvalete at sifonu çek' demek istiyordu, sonra da kahkahayı basardı.

Nöbetçi askerlere süt verirdi. Biri de bunu hücresinin önüne geçerek 'Midem çok ağrıyor,' diye isterdi. Asker parkasının önünü açar, o da karton süt kutusunu parmaklıkların arasından basket atar gibi fırlatıp askerin parkasına sokardı.

Koğuşlardan ona istek listesi gelirdi. Televizyon serbest bırakıldıktan sonra en çok televizyon istenirdi. Bütün koğuşlara televizyon getirtti."

Bazıları, özellikle de solcular, para almayı reddediyorlardı, ama Dündar Kılıç onlara da para vermenin bir yolunu buluyordu, hiçbir şey yapamazsa

dışarıdan göndertiyordu.

Selçuk Yıldırım anlatıyor: "Para almadığımız için kızardı bize. Bana 'Yani sizin yüzünüzden ben kantine bir şey yazamıyorum. Bakıyorum, dinliyorum siz kantine ne yazdırıyorsunuz diye, paranız olmadığından fazla bir şey yazdırmıyorsunuz, ben de sizden utanıyorum fazla bir şey yazamıyorum, ona göre yazdırıyorum' diyor, para almamız için ısrar ediyordu. Bir gün bize dışarıdan para geldi. Biz de seviniyoruz, arkadaşlarımız bizi düşündü, para gönderdi falan diye. Neyse parayı aldık, benim yanıma yanaştı, 'Selçuk arpaları aldınız mı?' dedi. Benim başımdan aşağı kaynar sular döküldü. 'Dündar Abi niye böyle yaptın?' dedim. 'Ne yapayım, başka türlü size para veremiyorum,' dedi."

Ben bu olayın dışarıdaki kısmını da Dündar Kılıç'ın genel müdürlüğünü yapan Yavuz Çaloğlu'ndan dinledim. Dündar Kılıç isteklerini Çaloğlu'na şifreli mesajlarla yolluyordu. Çaloğlu işleri bittikten sonra atmayıp bugüne kadar hatıra olarak sakladığı bu mektuplardan bazılarını bana da gösterdi ve okudu. Bunlardan birinde şöyle yazıyordu: "Kardeşim Yavuz, iki sıra yapacağım, ayrı ayrı adamlardan, ayrı adreslerden gönderilsinler. Yani iki ayrı adam göndersin. Bu arkadaşlar sağ ve sol oldukları için öyle olması lazım. Selçuk Yıldırım'a ayrı gidecek. Halil İbrahim Altınışık, Sabri Üstbalı, Osman Başer, Koray Satıroğlu, Abdullah Bulduk, bunlara da ayrı. Not: Mektubu getiren kardeşimize de bir tane iyisinden video verin. İyisi yoksa fabrikadan Grundig'ten alın, oraya gönderilen adama verin. Not: Selahattin Hacet, bir takım eşofman orta beden, iki takım iç çamaşırı, bir spor ayakkabı 42 numara."

Sağcılarla solcuların dışarıdan para gönderilmesi konusunda birbirlerinden haberi olmamasına gösterdiği bu titizlik çok ilgi çekiciydi.

Dışa Vurulamayan Hayranlık

Sağcılar, solcular ve Dündar Kılıç çok uzun zaman bir arada kaldılar. 12 Eylül öncesi olaylar hatırlanacak olursa, onca zaman çok büyük bir sorun çıkmadan bir arada yaşamalarına mucize demek gerekirdi. Belki de küçük

bir kıvılcım oradaki pamuk ipliğine bağlı barış ortamını altüst edebilirdi. Mamak’ın ağır baskı koşullarına bir de bu gerginlik eklenmişti. Ama belki de o baskı koşullarına birlikte katlanmak zorunda oldukları için bu gerginlik bir patlamaya yol açmadı.

Dündar Kılıç orada bunu her an hissederek yaşadı. Aslında tarafsız değildi, gönlünün solculardan yana olduğunu sık sık dile getirdi, ama bunu günlük yaşama hiç yansıtmadı, hassas dengeleri korumayı çok iyi bildi. İki tarafın da olumlu yanlarına hitap etti, herkese anlayacağı şekilde şakalar yaparak hücre arkadaşlarına moral vermeye çalıştı.

Aradan on beş yıl geçtikten sonra dinlediklerimden, Dündar Kılıç’ın gençlere, gençlerin de Dündar Kılıç’a içten içe karşılıklı sempati, hatta hayranlık beslediklerini anladım. Şimdi bunun birkaç örneğini görelim ve önce Dündar Kılıç’ın hücre komşuları hakkındaki düşüncelerini dinleyelim:

“Mamak’ta insanlığın olmadığı bir yerde 40 tane hücre vardı, ben bir numaralı hücrede idim. Diğerlerinde biri sağcı, biri solcu olmak üzere iki genç kalıyordu. Geri kalan mahkûmlar bir sağcı bir solcu aynı hücrede yatıyordu. Sesleri ile birbirlerini görebiliyorlardı bir de havalandırmada. Yalnız koğuşta hücreden hücreye konuşmalar oluyordu.

Gençler zaman zaman benim de taraf tutmamı istediler. Ben ekseriya solculara yakındım. Onlara daha sıcak bakıyordum, bilgileri, terbiyeleri nedeniyle sıcak bakıyordum, ama taraf tutmadım asla. Benim taraf tutmamı istiyorsanız size bir şey soracağım dedim gençlere. Tanımadığınız bir insanı öldürmek nasıl bir duygu. Bir insanı öldürmek için haklılığınızı gösteren bir neden söyleyin bana. Nedenini gösteremezsiniz bana. Benim çevremde ölen, öldürülen adamların isimlerini unuttum. Ama onlar kiralık katillerdi. Her an toplumda kime silah çekecekleri belli olmayan, her dakika bir insanı vurabilecekleri beklenen insanlardı silah çekilen insanlar. En çok eziyeti Mamak’ta çektik. Orada insanlık yoktu. İnsan onuru yoktu. Sağcı ve solcu gençlere çok üzülüyordum. İnsan onuru ve insan kişiliğini orada yok etmeye çalıştılar. Ben onlara sürekli diyordum fizik idmanı yapın. Bugünkü rahatsızlıklarım hep oralardan kalmadır.”[15]

Şimdi de en yakın hücre komşularının onun hakkında ne düşündüklerini görelim.

Dev-Yol sanıklarından İbrahim Şalap: “Benim tanıyabildiğim kadarıyla Dündar tam bir kabadayı idi ve yaşam çizgisi doğruluğu kendi

deneyimleriyle test edilmiş belli ilkelerin üzerine oturmuş klasik eski zaman ‘baba’larından biriydi. Kendi ifadesiyle, yaşamı boyunca iki şeyden uzak durmuştu ‘âlem’de: Biri beyaz kadın ticareti, diğeri de ne tür olursa olsun uyuşturucu. Bu iki konuya ilişkin olarak, beraber yattığımız dönem içerisinde, anlatımlarında bile falso yaptığını hatırlamıyorum. Ama o ‘âlem’deki bazılarının ihtiyaç göstererek talep ettikleri paraları uyuşturucu işinin başlangıç sermayesi yapmış olduklarından kuşku duyduğunu söverek anlatırdı. Devrimcilerle faşistler arasındaki ilişkileri bizim ve onların kendisiyle olan ilişkileri temelinde, ‘baba’ca bir değerlendirmeye tabi tuttuğunu gözlemledim. Elindeki vazgeçilmez ölçüt ‘delikanlılık’tı. Aramızda geçen konuşmalardan ve birlikte yaşadığımız cezaevi ortamından sonra onun beynine yerleştirdiğini söylediği ve bana ifade ettiği kesin yargı şuydu: Delikanlılık adamın kafasında olmadıktan sonra, sırf yüreğin delikanlı olması bol bol enayice işler yapmaktan başka bir şeye yaramaz.”

MHP ve Ülkücü Kuruluşlar davası sanıklarından Abdül-kadir Yanık’ın onun hakkındaki övgü dolu sözlerini daha önce aktarmıştım.

Dev-Yol sanıklarından Selçuk Yıldırım ise şunları söylüyordu: “İlginç bir adamdı. Kaçakçılıktan yargılanan bir sürü adam oradan geldi geçti, onların hiçbirine benzemiyordu. Bu biraz daha farklı bir adamdı. Yani böyle insani yanı çok ağır basardı, yardım etmeyi, para dağıtmayı, böyle babalık vasfını yerine getirmeyi. Çok kızdığı zaman argo kelimeler kullanırdı, ‘Karı pezevenkleri beni komploya getirdiler,’ diye söylenirdi. Bazen parmaklıklara tırmanırdı, ‘Napıyorsun Dündar Abi?’ derdik, ‘Maymunluk yapıyorum,’ derdi. Çok da şüpheci bir adamdı. Çaya şeker getiriyorlar ya, ‘Bu asker Trabzonlu, beni öldürmek için bu askeri buraya verdiler,’ derdi ve askerin getirdiği şekeri suyun altına tutardı. Suyu açınca sesini duyuyoruz tabii, ‘Ne yapıyorsun Dündar Abi?’ diyorduk, ‘Şekeri yıkıyorum,’ diyordu. Böyle bir adamdı yani.”

Tarafsız dediysem de Dündar Kılıç’ın İbrahim Şalap’ı ayrı bir yere koyduğunu belirtmeliyim. Ama bu tutumu sanırım solculuktan çok, onu kardeşi yerine koymasından ileri geliyordu. Şalap ona “Aman ispiyonculara dikkat et,” demişti ya, Dündar Kılıç da bu iyiliğe karşılık başkalarına belli etmeden onu kollamaya çalışıyordu.

Bir gün mahkeme dönüşünde Şalap’a ilk fırsatta onunla konuşmak istediğini fısıldadı. Akşam “elverişli” bir ortam yakalayınca da ağzındaki baklayı çıkardı, “Ulan, İbrahim kardeş sende vicdan denen şeyin V’si

yokmuş birader, sen Konya valisiymişsin de bize hiç demedin be İbrahim kardeş," diye söze başladı. Şaşkınlık içinde kalan Şalap, "Ne valisi yahu, bizi köye muhtar bile yapmaz bu devlet" diye itiraz edecek oldu. Ama şakayla başlayan sözün gerisi gayet ciddiydi: "Devletin valisini demiyorum ben. Dev-Yol'un valisinden bahsediyorum. Sen Dev-Yol'un Konya valisiymişsin ya." Şalap itirazlarını sürdürüyordu, "Ağabey iddianamede olan bir şeyi senden saklamamı beklemiyorsun herhalde. O da valilik değil, sorumluluk. Üstelik iddianamedeki bir suçlama. Kimle konuştun mahkemeye gittiğinde, herhalde bizden biri değildi!" Ama Dündar Kılıç için önem bakımından ikisi arasında fark yok gibiydi: "Ben zaten senin bir şey olduğunu anlamıştım ya, bu kadarını düşünmemiştim. Ama inan böyle biri olmana sevindim. Pekâlâ, bu adamlar nereden biliyorlar senin durumunu?" Adamlardan kastının ülkücüler olduğunu anlayan Şalap "Bir yerden iddianameyi ele geçirmişlerdir" deyince, Dündar Kılıç "hücrendeki keçi de biliyor mudur yani" diye üsteledi. Dündar Kılıç Mehmet Sümbül'ü hiç sevememişti, belki de "davasından dönüp" tarikatçılığa başladığı için kızıyordu ve ona öylesine takmıştı ki, namaz kılmasının bile sahte olduğunu, üst ranzada yatmak için bahane uydurduğunu düşünüyordu. Şalap, "Bilmem. Bilse de fark etmez. Beş vakit namaz kılmaktan benimle uğraşacak vakti olduğunu da sanmam," dedi. Bu konuşmadan sonra İbrahim Şalap Dündar Kılıç'ın çaktırmadan onu "korumaya aldığını" sezecekti: "Daha sonra, benim mahkemede olduğum günler bana gelen kantin malzemelerini ve geç geldiğimizde yemeğimi almayı kendine iş edindi. Bu konularda zahmete girip bir şey yapmasının gerekmediğini söylediğimde, 'Bak kardeşim bu insanlarla siz hasımsınız. Bir hasmın en kolay ve ucuza ortadan kaldırılacağı yer mahpushanedir. Bu dünyada katresi manda yıkan zehirler var. Dikkatli ol. Sana dikkat etmek lazım. Benim işime karışma sen' diyerek postasını da koymuş oldu. O zaman elde ettiği kendince istihbari bilginin ışığında beni gıyaben koruma altına aldığını fark ettim. Sonra da gündüz veya akşam benden uzun süre ses çıkmadığı zamanlar durup dururken uyanık olup olmadığımı soruşunun ya da ihtiyaç yarattığı bir şeyi benden istemesinin altında bu koruyuculuk güdüsünün yattığını sezip güldüğüm zamanlar çok olmuştur."

Duvardan Gelen Tıkırtılar

İbrahim Şalap'ı kendince koruma altına alan Dündar Kılıç, gündüz gözünü, gece kulağını ondan ayırmaz olmuştu. O gece herkes yattıktan sonra yine bir süre uyumayıp yan hücreden gelebilecek seslere kulak verdi. Az sonra duvarın içinden kulağına belli belirsiz tıkırtı sesleri geldi. Dündar Kılıç'ın "aman yan hücrede kötü bir şey olmasın" diye huylanıp duvar dinlediği geceler olmuştu. Ama bunlar şimdiye kadar hiç duymadığı türden seslerdi. Kulağını duvara yanaştırıp biraz daha dinledi, evet, yanılmamıştı, tıkır tıkır bazı sesler geliyordu öbür taraftan. Önsezilerine çok güvenirdi, "tamam oğlanın işini bitiriyorlar" diye düşündü ve hemen fırlayıp parmaklıklara yapıştı. Baktığı açıdan nöbetçi er de ortalıkta görünmüyordu, o geceki nöbetçi iyi tanımadığı nemrut herifin biriydi, o da bu işe ortak olmasındı? Kuşkuları giderek artıyordu, dayanamayıp yan tarafa seslendi: "İbrahim kardeş uyudun mu?" Cevap gelmeyince iyice huylanıp yineledi: "Hey, İbrahim, uyuyor musun?" Biraz daha bekleyince yandan bir ses geldi, ama İbrahim'in değil, Mehmet Sümbül'ün sesiydi bu. "Ne var Dündar Ağa, bir şey mi istedin?" diye soruyordu. "Hay ağan batsın, eyvah Dündar, yetişemedin" diye geçirdi içinden ve ancak "İbrahim'e bir şey söyleyecektim de..." sözleri çıkabildi ağzından. "Şimdi meşgul, satranç oynuyor!" dedi Mehmet Sümbül kızgınca. Dündar Kılıç donup kalmıştı, neler saçmalıyordu bu herif? Ulan keçi yedin delikanlıyı, bari güzel bir yalan uydur diye dehşete kapılıp can havliyle "Ne satrancı?" diyebildi. O zamana kadar İbrahim Şalap'ın sesi imdadına yetişti: "Bayağı satranç Dündar Ağabey, Selçuk'la oynuyoruz." Bu sesi duyunca rahatlayan Dündar Kılıç, tam bir şaşkınlık içindeydi, oğlana bir şey olmadığına mı sevinsin, bu saçma sapan laflara mı sinirlensin bilemeden homurdandı: "Ödümü patlattın be İbrahim. Ne satrancıymış bu böyle gece yarısı? Selçuk'u sizin hücreye mi aldılar?" Yan taraftan alçak sesle gülüşmeler geldiği duyuldu, Şalap "Yok Dündar Ağabey, o kendi hücresinde, ben kendi hücremde duvara vurarak oynuyoruz!" Demek duvardan gelen tıkırtıların sebebi buydu. "Kafayı yemiş bunlar," diye düşündü, ama iyice rahatlamıştı, üstelik Şalap'a onun için endişelendiğini belli etmeyecek bir bahane de bulmuştu, hemen lafı çevirdi, "Hah, işte ben de duvardan gelen bu sesler nedir diye

soracaktım!” dedi ve biraz durakladıktan sonra üste çıkacak bir soru geldi aklına: “Peki ama neden bugüne kadar bunu benden gizlediniz?” diye çıkıştı. “İlk defa bu gece oynuyoruz da ondan. Satranç takımları daha bu akşam geldi, sana söylemeye vakit bulamadık” dedi Şalap. Dündar Kılıç kızgınlığı geçmemiş gibi yaparak “Anladıysam Arap olayım” diye söylendi. Şalap onu yatıştırmaya çalıştı: “Şimdi açıklaması çok zor Dündar Ağabey, sabah olsun anlatırım.”

Tam o sırada nöbetçi erin sesi koridorda çınladı: “Kim ulan dırlanan bu saatte? Bir numara sen misin?” Dündar Kılıç hemen alt ranzaya yatıp battaniyeyi kafasına çekti, uyuma pozuna geçti. Huyunu suyunu bilmediği bu herifle maraza çıkarmanın âlemi yoktu, bu saatte ne coplanmaya niyeti vardı, ne de kafese atılmaya. Yatağında düşüncelere daldı: “Demek duvara İbrahim vurup duruyormuş, öteki keçi de uyuyamıyormuş. Ama kuşkuculuk iyidir Dündar, sen gözlemeye devam et, ya bir şey olsaydı...” Düğümün yarısı çözülmüştü ama öteki yarısı bilmece gibiydi. Kafasının içinde satranç, duvar, tıkırtı, takım laflarını evire çevire uyumaya çalıştı.

Düğümün öteki yarısı da ertesi sabah Şalap anlatınca çözüldü. Satranç taşlarına numaralar vermişlerdi: Piyon 1, at 2, fil 3, kale 4, vezir 5, şah 6 numaraydı. Önce bu numara, sonra da yapılan hamlenin satranç tahtası üzerindeki karşılığı olan harfler ve rakamlar duvara vurularak oynanıyordu duvardan duvara satranç. Örneğin, İbrahim atını c3 karesine sürecekse, önce atın numarası olarak iki kere vuruyor, biraz beklendikten sonra C harfi için üç kere vuruyor, yine bekleyip 3 sayısı için de üç kere vurarak hamlesini yapmış oluyordu. Bu vuruşları duvardan dinleyen Selçuk, önündeki satrancın üzerinde İbrahim’in atını yaptığı hamleye göre sürdüğü yere getiriyor, sonra kendi hamlesine karar verip duvara vuruyor ve oyun böylece sürüp gidiyordu.

Dündar Kılıç biraz daha rahatlamış, arkadaşlarının “kafayı yemediklerine” de sevinmişti, ama bu karmakarışık açıklamalardan da pek bir şey anlamamıştı. İlk fırsatta dışarıdan bir satranç takımı getirtip öğrenmeye karar verdi.

Oysa Mamak’a satranç getirtmek yasaktı. İbrahim ile Selçuk’un oynadıkları satrancın tahtasını kendileri bir kâğıdın üzerine çiziyorlar, taşları da dışarıdan gelmiyor, içeride imal ediliyordu. Duvardan duvara vurarak oynanan “satranç müsabakaları” birkaç gece daha yapıldıktan sonra idareye ispiyonlanmakta fazla gecikmedi. Hücrelerde yapılan ilk baskındaki

aramalarda bu hapishane yapımı satranç takımlarına “el kondu”. Ama tutuklular yılmadılar, idare topladıkça onlar yenilerini üretmeye devam ettiler.

Taşlar Nasıl Yapılıyor?

Bu sorunun yanıtına ulaşabilmek için biraz dedektiflik yapmam gerekecekti. Bu taşlar hücrelerde herkesin gözü önünde yapılamayacağına göre içerilerde, başka koğuşlardan birinde yapılıp onlara geliyor olmalıydı. Her koğuşta, hücrelerin birçoğunda yapılan aramalarda bu taşlardan ele geçiriliyordu, demek ki bu satranç taşlarının bir “imalathanesi” olması gerekirdi. Taşları yapan kişi veya kişileri bulmalı ve nasıl yaptıklarını öğrenmeliydim.

Bu araştırma sırasında aklıma Stefan Zweig’ın “Satranç” adlı uzun hikâyesi geldi. Hikâyenin kahramanı Dr. B. Avusturya’da Gestapo tarafından bir otel odasına tek başına kapatılmıştı ve monarşinin malına mülküne ait kayıtlar hakkında bilgi vermeye zorlanıyordu. Çok uzun zaman kapatıldığı bu odada zaman geçirecek hiçbir şey olmadığı için, bir gün rastlantı eseri eline geçirdiği bir satranç kitabını yüzlerce kez okuyarak oyunun bütün inceliklerini öğrenmiş, sonra da ekmek içlerinden yaptığı taşlarla kendi kendine oynayarak bir satranç ustası haline gelmişti. Ama bizim Mamak tutuklularının bu hikâyeyi okumuş olmaları mümkün değildi, kitabın yayımlandığı tarih çok yeniydi.[16] Zaten Mamak’a değil kitap, gazeteler bile sansürlü giriyordu.

Neyse uzatmayalım. Mamak satranççılarına sora soruştura sonunda bütün parmakların işaret ettiği tek bir “suçlu” olduğunu gördüm ve araya taraya onu buldum: Taşların yapımcısı, Dev-Yol davası sanıklarından Şanlıbey Alabay’dı. Satranç taşı “imalathanesi” de onun kaldığı koğuştu. Hâlâ büyük bir gurur duyduğu anlaşılan bu maharetini sanki benim sormamı bekliyormuş gibi hiç nazlanmadan anlattı.

Satranç taşlarını önceleri onlar da ekmekten yapıyorlardı, ekmek içlerini ıslatıp şekil veriyorlar, sonra da kurutuyorlardı. Ama bu taşlar uzun ömürlü

olmuyordu, hamur tutmuyor, bir süre sonra dağılıyordu. Bunun üzerine Şanlıbey eskiden kalma bir bilgisini hatırladı. Amcalarının bir kâğıt fabrikası vardı ve küçüklüğünde oraya gide gele ağacın nasıl kâğıda dönüştürüldüğünü öğrenmişti. Fabrikada ağaçlar kaynar kazanlara dökülüyor, sulanıyor, hamur şekline geliyor, sonra da fırınlardan geçerek kâğıt oluyordu. Bu işi tersinden yapsa acaba ne olurdu? Yani kâğıdı ıslatıp kurutsa odunun sertliğine ulaşamaz mıydı? Gazeteyi bir tasa koydular, iyice suda yatırdılar. Sonra sudan çıkarıp yoğura yoğura hamur kıvamına getirdiler. Bu hamura şekil vererek birkaç satranç taşı yapıp kurumaya bıraktılar. Sonuç çok başarılıydı, kâğıt hamurundan yapılan taşlar kuruyunca tahta kadar sertleşmişlerdi! Bunun üzerine günde üçer beşer taş yaparak "seri imalata" geçtiler! Tahtasını da kartondan çiziyorlardı. İdarenin hangi mantıkla koyduğu anlaşılamayan satranç yasağı, tutukluların sabırla çalışıp zekâlarıyla el becerilerini birleştirmelerini sağlamıştı!

Dahası, bu satranç takımlarını cezaevinin başka bölümlerine dağıtmak için gizli bir dağıtım şebekesi kurmalarını da. Öyle ya, hapishanenin her yerinde bu "Made in Mamak" satranç taşlarından bulunduğuna göre, bunlar nasıl dağıtılıyor, hücrelere kadar nasıl gidiyordu? Bu sorunun yanıtını tahmin ettiğinizi sanıyorum. Oraya geleli bir yılı yeni dolacak olan Dündar Kılıç bu kadar sürede gelişmiş bir dağıtım ve haberleşme ağı kurmuşsa, birçoğu dört-beş yıldır Mamak'ta olan tutuklular haydi haydi kurmuşlardı. Elbette onların dağıtım şebekesinin temel unsurları da kendilerine yakın sivil gardiyanlar ve erlerdi. Dağıtım işi iyi çalışıyor, hangi koğuş veya tecritte satranç takımı yakalansa oraya hemen yenisi gidiyordu.

Ama her cezaevinde olduğu gibi Mamak'ta da ispiyonlar vardı ve koğuşa yapılan bir baskında "dağıtıma hazırlanan" bir yığın satranç taşı yakalandı. Şanlıbey Alabay işin bu kısmını zafer kazanmış bir komutan gibi anlatıyor: "Bir gün bir aramada, yakaladılar taşları. Kâğıt hamuru iyice yoğrulduğu sırada yazılar siliniyor, geriye odunun sarıya çalan beyaz rengi kalıyordu. Bu yüzden taşların gazete kâğıdından yapıldığının anlaşılması mümkün değildi. Baskını yapan Yüksel Binbaşı taşı alıp yere vuruyor, taş kırılmıyor, elinde kırmaya çalışıyor kırılmıyor, askerin kasaturasını alıp kazımaya çalıştı, kazıyamadı. 'Tek şartla sizi affedeceğim, bunu neyle yaptığınızı söyleyin' dedi. Biz nasıl yaptığımızı söylemedik. 'Bunu neyle yaptığınızı söyleyin, sizi affedeceğim, Mamak'ta satrancı serbest bırakacağım, yoksa hepinizi cezalandıracağım,' diye tekrarladı. Yine söylemedik. O gittikten

sonra düşündüm, bütün koğuşun benim yüzümden cezalandırılmasını istemedim. Yanına çıkıp 'Gazeteden yaptık,' dedim. İnanmadı. Nasıl yapıldığını anlattım. Sözünde durdu ve daha sonra satrancı serbest bıraktı."

Balina Örgütü

Basında yer almaktan eskiden beri hoşlanan Dündar Kılıç, Mamak'tayken buna daha da önem vermeye başlamıştı. Bu onun açısından çok doğaldı; çünkü kendinden bahsedilirse adını unutturmamış, ününü devam ettirmiş olacak, ama daha da önemlisi dikkatleri kendisinin ve davasının üzerine çekebilirse, uğradığı haksızlıkları yüksek sesle dile getirdiği duruşmalar basında yer alabilecekti. Hasımları öyle yapmıyorlar mıydı? Aleyhinde bir sürü yalan yanlış haberler çıkarttırmıyorlar mıydı? O da aynı yolu kullanabilirdi. Bu düşünceyle tanıdığı veya güvendiği yazarlardan destek aradığı oluyordu. Yavuz Çaloğlu'na gönderdiği şifreli mesajlardan birinde bu konuda tembihleri de olmuştu: "Kardeşim Yavuz, *Cumhuriyet* gazetesinde İlhan Selçuk, *Tercüman*'da Rauf Tamer var. İlhan Selçuk Bey'in arkadaşı olan Uğur Mumcu kaçakçılık hakkında yıllarca araştırma yapmış. Kimlerin kaçakçılık yaptığını iyi bilir. İlhan Bey'e selamımı söyleyin, Uğur Bey ve İlhan Selçuk bu konulara açıklık getirsinler. Rauf Tamer de iyi bilir bu konuları. Yazlıkta olabilirler, nerede olurlarsa olsunlar bulun, yapılan haksızlıkları anlatın, bu arkadaşlar bu konuyla ilgilensinler, hepsine de şifahi bilgi verin, hepinizin gözlerinden öperim. Not: Sakallı Ağa'yı da görün."[76] Dündar Kılıç gizli mektuplarını götürüp getiren kişilerin zarar görmemeleri için onlardan hep şifreli bir biçimde söz ediyordu.

76 Yavuz Çaloğlu'nun bana yaptığı açıklamaya göre, Dündar Kılıç bu notuyla mesajı getiren adama da bir şeyler verin demek istiyordu.

Dündar Kılıç'ın sohbeti dinlenir biri olduğunu artık sizler de biliyorsunuz. Herkesin kendini dikkatle dinlediğini fark ettiği zamanlarda, kafasında yarattığı bir senaryoyu çok ciddi bir tavırla anlatıp dinleyenleri inandırabilir, sonunda da bunun bir kurgu olduğunu açıkladığı çok olurdu.

Aynı şeyleri hem vakit geçsin, hem de arkadaşlarına moral olsun diye Mamak'ta da yapıyor, herkesi kahkahaya boğuyordu. Dinlediğim üç hücre komşusu da aynı şeyi söylüyorlardı, "Dündar Kılıç espri yapmayı, anlattığı kurgusu kuvvetli hikâyelerle herkesi kandırmayı seven biriydi." Kendisi de bunu inkâr etmiyordu: "Oynadığımız tiyatronun seyircisi de bizdik, oyuncuları da bizdik." Abdülkadir Yanık şöyle diyor: "Şaka yapmayı çok severdi. Fransızca konuşur gibi taklitler yapardı. Bir 29 Ekim'de af çıkacak mı diye bahse tutuştuk. 'Nesine?' dedi. Bu Fransızca taklitleri yüzünden 'Ben kaybedersem sana bir bastonla bir fötr şapka alacağım,' demiştim. Sık sık 'Gazeteler beni yazıyor mu?' diye sorardı. 'Ne yapıyorsun ki yazsınlar ağam,' derdim. Gazetelerde adının geçmesine çok meraklıydı. Kitapları karıştırıp şiirler ezberler, bunları ya hapishanede ya da mahkemede okur, gazetelere geçmek isterdi."

Öte yandan, koridorda nöbet tutan erlerin gizli bir şeyler konuşulduğunu sandıkları zaman can kulağıyla dinleyip aldıkları notları daha sonra hemen idareye ilettiklerini de biliyordu.

Basında çıkmayı seviyordu, şakalar yapmayı seviyordu, erlerin not aldıklarını da biliyordu. Öyleyse ne yapacaktı? Bu şakalara ilgi çekici esrarengiz içerikler kazandıracaktı! Böylece idareyi de "işleterek" bir ölçüde çektiklerinin intikamını almış olacaktı. Basit bir taktikti ama Mamak'taki mantıksız yönetim üzerinde etkili olma olasılığı yüksekti. Onu tutuklayanlar askeri yönetimi etkilemek için kendisinin Konsey üyelerine suikast planları içinde olduğu senaryolarını uydurmamışlar mıydı? O da bu oyunu sürdürebilirdi.

İşe önce Erol Simavi'ye duyduğu tepkiden bir senaryo üreterek başladı ve dinleyici olarak da İbrahim Şalap'ı seçti: "Öyle bir iş yapacaksın ki, ölümden korkmayan insan bile ölümün biçiminden dolayı tırsacak," diye başladı ve devam etti: "Erol Simavi'nin Ege'de kullandığı bir ada var, dışarıda hazır bekleyen dişlerine kadar silahlı vurucu ekibime yakında emir gönderip o adaya çıkartma yaptıracağım!"

Başka bir senaryoyu ise Abdülkadir Yanık'a anlatmış, kumandası altında olan "timsah örgütünün" yakında kanalizasyonlardan geçerek içeri gireceğini ve onları oradan kurtaracağını söylemişti.

Hücre komşuları bu senaryolara önceleri şaşırmışlar, "Neler anlatıyor bu Dündar Ağabey" gibilerinden dinlemişlerdi. Ama zamanla işin arkasındaki amacı öğrenince onlar da hemen bu oyundaki rollerini almışlar, bayağı ciddi

havalarda sorular sorarak konuşmaların monolog olmaktan çıkıp çok sesli hale gelmesini sağlamışlardı. Plan işliyordu, nöbetçi erler bu konuşmaları kulak kesilip dinliyor, sözüm ona çaktırmamaya çalışarak avuçlarının içine bir şeyler yazıyorlardı.

Bu “timsah örgütü” döndü dolaştı, sonradan “balina örgütü” haline geldi. Örgütün bu versiyonunu da Selçuk Yıldırım anlatıyor: “Bir şeyi fark ettik, bizim konuşmalarımızı yazıyorlardı. Bazen oradaki er, bazen de çavuşun biri geliyor, erketeye yatıyor, başlıyor yazmaya. Biz de bunu fark ettiğimiz için Dündar Kılıç’la bir komplo yaptık. Şalap, ben, o sohbet ediyoruz. Dündar Kılıç başladı işte ‘Ya, Selçuk, benim Ankara’da bir örgütüm var, harekete geçmeyi bekliyor,’ diyor, ben de ‘Ne örgütü Dündar Abi’ falan diyorum. ‘Benim balina örgütü diye bir örgütüm var Ankara’da. Benden emir bekliyor, ama bunlar da anlamıyor beni bırakmıyorlar. Aslında ortalığı karıştıracağım ama işte olmaz ki, falan filan’ diye kurgu yapıyoruz. Aradan üç gün mü geçti, beş gün mü geçti, gazetelerde ‘Dündar Kılıç’ın Ankara’da Balina Örgütü varmış’ diye bir haber çıktı!”

Günler süren bu oyun sonunda semeresini vermiş; üretilen senaryolardan “balina örgütü” hedefi tam 12’den vurmuştu. Anlaşılan konuşulanları not alanlardan biri idareye iletmekle yetinmemiş, gazetelere de anlatmıştı.

Amaca ulaşılmasına rağmen çok hoşlarına giden bu oyunu geliştirerek sürdürünce bu kez neredeyse başlarına yeni bir soruşturma derdi açıyorlardı. Bunu da gelin piyeslerin başoyuncusu Dündar Kılıç’tan dinleyelim: “Her gün aynı tiyatroyu oynuyoruz. Arkadaşlarım da haberli ya, merakla dinleyip sorular soruyorlar. Bir gün arkadaşlardan biri gazetede çıkan bir haberi yüksek sesle okuyor. Almanya’da bir silah yapılmış, dakikada 2800 mermi atıyormuş. Bir makineli. ‘Yahu,’ dedim ‘O da silah mı, Mao’nun leblebilerinin yanında. Bunlar bir tüpün içine yerleştirilmiş yirmi tane bombadır. Ufak bir tüpün içersinde yirmi tane de koruyucuları var. Koruyucuyu dilinin altına, bombayı da dilinin üzerine alıyorsun, ağzında erittikten sonra üç defa ‘tu,tu,tu’ yapıyorsun, 125 bin kişi öldürüyor.’ Kimse gülmüyor, herkes merakla dinleyip ciddi ciddi sorular soruyor. ‘Bunlar,’ dedim, ‘dört tüptü. Birini İdi Amin’e, birini Kaddafi’ye, birini Arafat’a, bir tüpünü de bana gönderdi. Şimdi gizli bir yerde, balina örgütünün elinde kullanılacağı günü bekliyor!’ Öbür gün beni idareden çağırdılar, ‘Şu balina örgütünü anlat,’ dediler. Hakikaten o günkü gazeteyi bulmuşlar, o Almanya’da icat edilen silahın haberini okumuşlar, ihbar

edenin doğru söylediğini anlayınca beni çağırmışlar. Dedim ‘Efendim, böyle bir konu yok. Bu bir espridir. Öyle ufacık bir tüpün içinde 125 bin kişiyi öldürecek güce sahip olan yirmi tane bomba dilinin altında eriyecek bir bomba olabilir mi?’ Yarbay olayın bir hikâye olduğunu anladı da tahkikat yapmaktan vazgeçtiler.”[17] Dündar Kılıç, “balina örgütü” olayını hapisten çıktıktan sonra *Nokta* dergisinden Mehmet Yalçın’a da anlatacaktı.[18]

Videolu, Kasetli Duruşmalar

Dündar Kılıç’ın “balina örgütü” gazetelerin iç sayfalarında küçük bir haber olarak çıkmıştı ama kaçakçılıkla suçlanan başka bir isim, Behçet Cantürk 7 Aralık 1985 tarihli gazetelerin manşetlerindeydi. Cantürk her duruşmada işkence iddiasını yinelediği için MİT bu iddianın doğru olmadığını kanıtlamak amacıyla ifadelerin video bantlarını mahkemeye göndermişti. Ve 6 Aralık günlü duruşmada MİT ifadelerinin video kayıtları mahkemeye sunulmuştu. Gerçi bu ifadeler basın tarafından epey didiklenmiş, çoğu haber yapılmış olduğu için pek “yeni bir şey” çıkması beklenmiyordu. Ama video “gösterisinin” öyle bir bölümüne gelindi ki, muhabirler hemen not almaya başladılar: İddiaya göre, KKTC Başkanı Rauf Dentaş’ın oğlu Raif Denktaş uyuşturucu kaçakçılarıyla işbirliği yapmakla suçlanıyordu! Behçet Cantürk ifadesinde şunları söylemişti: “Kıbrıs’a Mehmet Gözen denilen kişiyle eroin sevkıyatı yaptık. Mehmet Gözen’in, Rauf Denktaş’ın oğlu Raif Denktaş’la ilişkisi vardı. Bunlarla birçok iş yaptı. Raif Denktaş da İngiltere’ye eroin sevkediyormuş. Biz Kıbrıs’a üç seferde 15 kilo sevkettik. Hisseme 36 milyon düştü.”[19] Muhabirlerin çoğu duruşmanın bitmesini bile beklemeden gazetelerine döndüler. Ertesi gün haber gazetelerin manşetlerine çıkmıştı. Raif Denktaş hemen bir açıklama yapmış ve “İfadeleri alanların, basına aktaranların kimler olduğu TC ilgili makamları tarafından iyice incelenmeli ve milli

kuruluşlara sızma olup olmadığına bakılmalı, Yunan Gizli Servisleri’nin bu olayda ne gibi bir rolü olduğu araştırılmalıdır” demişti.

Cantürk’ün ifadeleri Tecrit-1’in hücrelerinde de yankılandı, o gün sansürden geçebilen gazeteler sadece *Tercüman* ile *Bulvar* olmuştu ama haber orada da okunmuştu. Her konuda bol bol espri yapan Dündar Kılıç’ın bu konuyla ilgili fazla bir yorumda bulunmaması hücre arkadaşlarının dikkatini çekti. Daha önceki bazı konuşmalardan da Behçet Cantürk ile pek arasının olmadığını seziyorlardı. İbrahim Şalap “Behçet Cantürk’le ‘âlem’in dışından geldiği ve ‘felsefesi farklı’ olduğu gerekçesiyle Mamak’ta olduğu dönemde benim bildiğim kadarıyla pek sıcak bir ilişkisi olmadı,” diyordu. Selçuk Yıldırım ise bir kaset yüzünden aralarında bir soğukluk olduğunu duymuştu ama ayrıntısını bilmiyordu.

Bu konuyu ben de biraz araştırdım. Ama fazla bir ilerleme sağlayamadım, hem hikâyemizin geneli açısından çok fazla bir önemi olduğunu da sanmıyorum. Zaten daha önce aralarında ne geçmiş olursa olsun, Behçet Cantürk ile Dündar Kılıç Mamak’tan Diyarbakır Askeri Cezaevi’ne nakledildikten sonra can ciğer kuzu sarması olacaklardı.

Dündar Kılıç da biraz sabretse “balina örgütü” senaryolarıyla uğraşmasına gerek kalmadan ve hiçbir çaba göstermeden basında baş köşeye oturacağını görecekti. Çünkü Behçet Cantürk’ten sonra onun MİT ifadelerinin kayıtları da mahkemeye gelecekti.[77] Ve Ankara 4 No’lu Sıkıyönetim Mahkemesi’nde, 30 Ocak 1986 günü yapılan duruşmada okunarak zapta şöyle geçecekti: “Böylece sanık Dündar Kılıç ile ilgili Milli İstihbarat Teşkilatı’nda alınan 25 banttan ibaret ifadeleri tamamıyla dinlendi.” İşte hikâyemizin Dündar Kılıç’ın MİT ifadeleri bölümünde gördüğümüz, artistlerin özel hayatlarına kadar giren sansasyonel haberler de bu duruşmadan sonra piyasaya dökülecekti.

77 MİT Müsteşarlığı’nın ifadeleri Askeri Savcılığa gönderdiği yazısında şöyle deniyordu: “1-25 Mart 1984 tarihleri arasında ifadesi alınan Dündar Kılıç’la ilgili ses bantları ve bant özetlerini havi liste ilişikte sunulmuştur. Arz ederim. Müsteşar adına Tümgeneral Hilmi Şengün.” Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 390.

Tarık Ümit Ölümden Dönüyor

Aynı tarihlerde Dündar Kılıç'ı yakından ilgilendiren bir gelişme daha oldu. 28 Aralık 1985'te Tarık Ümit, Bebek Belediye Gazinosu'ndan çıkarken Zekeriya Ülkücü adında bir kişi tarafından tabanca kurşunuyla yaralandı. Zekeriya Ülkücü Samsunluydu, Dündar Kılıç'ın yanında çalışmıştı, ağabeyi de bir ara Yahya Kılıç'ın şoförlüğünü yapmıştı.

Şimdi filmi biraz geriye çevirip hafızamızı tazeleyelim. Abaza kökenli olan Tarık Ümit Düzceli idi. Düzceli hemşehrileri olan Seven ailesi sayesinde İstanbul'un yeraltı dünyasına girmiş, Dündar Kılıç ile tanışmış ve bazı kumarhaneleri ile boya fabrikasına ortak, İnmar adlı şirketine müdür olacak kadar yakınlık kurmuştu. Uyuşturucu ticareti yaptığı gerekçesiyle gözaltına alındığında MİT'e muhbirlik yapmayı kabul etmesi karşılığında serbest bırakılmış, ondan sonra da 191/8 kodunu kullanarak, Mehmet Eymür'ün yeraltı dünyasındaki "gözü kulağı" olmuştu. İstanbul Emniyeti'nin ve MİT Bölge Teşkilatı'nın yeraltı dünyasıyla ilişkileri hakkında Eymür'ü bilgilendiren de oydu. Tarık Ümit bu tehlikeli oyununa o tarihlerde başlamıştı ve Eymür ile ilişkisi, 1995'te esrarengiz bir şekilde ortadan kaybolup, ne ölüsünün ne dirisinin bulunamamasına kadar sürecekti.

Dündar Kılıç, birlikte çalıştığı bu kişinin ikili oynadığını Mamak'a girinceye kadar bilmiyordu. Onun da operasyonlar sırasında gözaltına alındığını sanıyor, sadece neden tutuklanmadığına akıl erdiremiyordu. İşin içyüzünü Mamak'ta öğrenecekti. Tarık Ümit'in verdiği bilgiler doğrultusunda tutuklananlardan biri de Ferda Seven'di. Dündar Kılıç ile hapishanede aynı yerde kalmıyorlardı, Ferda Seven "kaçakçılar koğuşu"ndaydı. Ama "Dündar Kılıç ve arkadaşları" davasının sanıklarından biri olduğu için duruşmalara birlikte gidip geliyorlardı. Bu sayede görüşme imkânı bulmuşlardı ve Dündar Kılıç kendisini oyuna getirenlerden birinin de Tarık Ümit olduğunu işte bu görüşmeler sırasında Ferda Seven'den öğrenmişti. Üstelik dışarıdaki "haber kaynaklarından" Tarık Ümit'in sağda solda onun aleyhinde konuşmalar yaptığı bilgileri gelmeye başlamıştı. Dündar Kılıç her şeyi affedebilir, ama arkasından konuşulmasına asla tahammül edemezdi. Ferda Seven ise "hemşehrimdir" diyerek İstanbul'un kapılarını açtığı Tarık Ümit'in ihaneti yüzünden tutuklanmasını hiç hazmedememişti. Yani ikisinin de öfkesi burnundaydı. Ferda Seven, mahkemelerde duruşma aralarından yararlanarak yaptıkları görüşmelerden birinde Dündar Kılıç'a "Abi, sen bu işe sakın karışma, onun cezasını ben

vereceğim,” dedi. Dündar Kılıç karşı “teklif” getirdi: “O zaman şöyle yapalım, kim önce çıkarsa işi o bitirsin!” Öneriyi uygun gören Ferda Seven, “Benim ailemden bile gizli tuttuğum büyük miktarda bir param var, eğer sen önce çıkarsan yerini tarif ederim, o parayı alıp bu işte kullanırsın,” diyerek “finansman” konusuna da çözüm getirmiş oldu!

Onlar bu pazarlığı yapadursun, bu “işi bitirmek” için herkesten erken davranan Zekeriya Ülkücü’nün beş kurşun sıktığı Tarık Ümit, dört yerinden isabet almış ve ağır yaralı olarak kurtulmuştu.

Olaydan sonra teslim olan Zekeriya Ülkücü tutuklandı. İfadesinde, Tarık Ümit’i “kendisini işten attırdığı için vurduğunu” söylemişti. Haklarında “azmettirme” suçundan dava açılan Dündar Kılıç’ın kardeşi İbrahim Kılıç ile genel müdürü Yavuz Çaloğlu tutuksuz yargılanıp beraat ettiler.

Olayı sorduğum İbrahim Kılıç bana şunları anlattı: “1984’te Abi Ankara Mamak’a götürüldüğü zaman Tarık Ümit yanımızdaydı, ama biz onun başka işleri de olduğunu bilmiyorduk. Sonunda basından okuduğumuza göre MİT ajanı çıkmış. Meğer bütün bilgileri veren, yani ortalığı bulandıran buymuş, Atila Aytek ve MİT de bunun konuşmalarını değerlendirmiş. İşte ondan sonra ileri geri konuşmaya başladı, artık aleni, neredeyse yüzümüze karşı ‘Ulan işte abinizi ben yaktım, bu hale ben getirdim,’ demediği kaldı. Yılbaşı gecesinden iki gün evvel Bebek Belediye Gazinosu’nda oturuyorduk, o gece misafirlerim vardı. Bir işim çıktı, misafirlerimi bıraktım, dönüşte uğrarım dedim. Tarık Ümit’le adamları orada benim arabamı kapıda gördükleri halde, gelip Bebek Belediye’ye girmişler, oturup viskilerini yudumlamaya başlamışlar. Ben dönüp bu beş-altı tane alkol almış saplama adamın masadan masaya laf falan attıklarını görünce kalktım. Yanımızda çoluk çocuk var, ailelerimizle gelmişiz. Çocukları alıp çıktım. O da yarım saat sonra oradan çıkarken vurulmuş. Biz bu olaydan azmettirici olarak yargılandık, ama beraat ettik.”

Olay Dündar Kılıç ve yakınlarına cezai bir sonuç doğurmamıştı. Ama tetiği çeken ve çektiren kim olursa olsun, Tarık Ümit’in vurulması kabadayılar dünyasında Dündar Kılıç’ın hanesine “olumlu bir puan” olarak yazılacaktı: “Abi öcünü almıştı!” Dündar Kılıç ise aynı görüşte değildi, çevresine “O adam vurulmuş ölmemiş, demek ki Allah affetmiş, Allah’ın affetmiş olduğunu ben de affederim,” diyecekti. Tabii bunu söylerken, ileride bir gün Tarık Ümit’le tekrar karşı karşıya geleceklerini bilemezdi.

Zekeriya Ülkücü’nün Kuşku Yaratan Ölümü

Bu olay o kadar büyük bir gürültü koparmadan kapanmıştı, çünkü o sıralar ne Tarık Ümit’i fazla tanıyan vardı, ne de onun gizli kalmış olayların perde arkasında önemli rolleri olduğunu bilen.

Asıl gürültü çıkaracak olan konu, Tarık Ümit’i vuran Zekeriya Ülkücü’nün olaydan iki buçuk ay sonra kuşkulu bir şekilde ölmesiydi.

Zekeriya Ülkücü teslim olduktan sonra ifadesi alınmak üzere 16 gün gözaltında kaldı! 14 Ocak’ta adam öldürmeye teşebbüs suçundan tutuklanarak Bayrampaşa Cezaevi’ne kondu. Buradan gönderdiği dilekçe ile İstanbul Asayiş Şube Müdürlüğü’nde işkence gördüğünü iddia etmesi üzerine soruşturma başlatıldı, ancak tedavi görmek üzere 31 Ocak’ta kaldırıldığı Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi’nde, 13 Şubat’ta ameliyata alındığı sırada öldü.

Bu ölüm olayıyla ilgili olarak önce Trabzon Milletvekili Osman Bahadır tarafından TBMM kanalıyla İçişleri Bakanlığı’ndan bilgi istendi. Daha sonra da Dündar Kılıç tarafından Askeri Savcılığa suç duyurusunda bulunuldu. Zekeriya Ülkücü’nün işkence sonucu öldürüldüğünü iddia eden Dündar Kılıç, şikâyet dilekçesinde, “1984 Nisan ayında Tarık Ümit, Zekeriya Ülkücü ve ismini bilmediği üç kişinin İstanbul’da buldukları 193 gram eroini Atila Aytek’in yardımcısı Faruk Metin’e teslim ettiklerini ve kendisini suçladıklarını, Zekeriya Ülkücü’nün de bu haksız suçlamaya dayanamayarak gerçeği söylemesi üzerine Tarık Ümit ve adamları tarafından dövüldüğünü, buna karşılık olarak Zekeriya Ülkücü’nün de intikam için 1985 yılı Aralık ayında Tarık Ümit’i yaralayarak Bebek Karakolu’na teslim olduğunu, İstanbul Asayiş Şube Müdürlüğü’ne alınan Zekeriya Ülkücü’nün burada Atila Aytek ve Faruk Metin’in baskıları sonucu Asayiş Şube Müdür Yardımcısı tarafından edep yerine cop sokularak öldürüldüğünü” belirtiyordu.[20]

Bütün bu iddialar üzerine soruşturmalar açıldı. Zekeriya Ülkücü’nün gözaltında bulunduğu sırada Asayiş Şube Müdürlüğü’nde görevli personel hakkında takipsizlik kararı verilmişti. Çapa Tıp Fakültesi’ne sorulmuş, otopsi raporuna göre Zekeriya Ülkücü “dalağa yakın kalın bağırsaktaki

iltihaplanmanın buradaki çatlaklardan sızarak vücutta ve beyinde yarattığı tahribat nedeniyle” ölmüştü.

Sonuç olarak İçişleri Bakanlığı’nın kendi mensuplarıyla ilgili olarak açılan soruşturmalarda genellikle yapıldığı gibi bunda da ayrıntılı bir araştırmaya girişilmedi. Evrak üzerinden üstünkörü bir inceleme yapıldı, daha önce yapılan adli soruşturmaların takipsizlikle sonuçlandığı görüldü ve böylece sorumlular hakkında yine “idari, cezai ve disiplin yönünden işlem yapılmasına gerek bulunmadığına” karar verildi.

Cevapsız kalan bir sürü soru vardı: Olay alenen, gözler önünde olmuş, Zekeriya Ülkücü gazinodan çıkıp arabasına binmekte olan Tarık Ümit’e kurşun yağdırmıştı. Olaydan sonra orada bulunan bekçilere teslim olmuş ve suçunu itiraf etmişti. Öyleyse neden savcılığa başvurularak gözaltı süresi 15 gün daha uzatılmıştı? Bu kadar basit bir yaralama olayının sanığına 15 gün boyunca ne sorulmuştu? Kendisini azmettirenlerin kimler olduğunu “itiraf etmeye” mi zorlanmıştı? Tarık Ümit bir yıl önceki bir olayda Zekeriya Ülkücü’ye neden eroin bulundurma suçu yüklemeye çalışmıştı? Tarık Ümit ile Mali Şube Müdürü Faruk Metin’in ifadelerine neden başvurulmamıştı? Otopsi raporunda belirtilen kalın bağırsaktaki çatlaklar hangi nedenlerle oluşmuştu?

Bizdeki idari soruşturmalarda böylesine “gereksiz” ayrıntılarla pek fazla uğraşılmazdı!

On Dördüncü Bölüm

SAVUNMA

1986 yılının ilk aylarıydı. Yavuz Çaloğlu, Ankara'da Dündar Kılıç'ın avukatlarıyla yaptığı görüşmeden dönerken, uçakta Avukat Burhan Apaydın'a rastladı. Bu güzel rastlantıyı değerlendirmek için gidip yanına oturdu, Dündar Kılıç davasını bir çırpıda özetledi ve ondan dava ile ilgilenmesini rica etti.

Aslında Çaloğlu'nun bu ricada bulunmasının öncesi de vardı. Şöyle ki, Uğur Kılıç babasının tutuklanmasından sonra *Hürriyet*'in sahibi Erol Simavi'ye gidip ondan yardım istemişti.

Erol Simavi o görüşmeyi şöyle anlatıyordu: "Bir gün Dündar'ın kızı çıkageldi. İsmi Uğur'muş. Kocasının adı da Uğur. Güzel bir çiftti. Kız babasına çok düşkün, çok da üzüntülü, babasının serbest bırakılması için benden yardım rica etti, 'N'olur şuradan bir telefon edin de serbest bıraksınlar,' dedi. 'Kime?' diye sordum. 'Evren Paşa'ya' cevabını verdi. 'Kızım sen deli misin? Bırak ki ben bu türlü telefonları edemem; mahkeme sürerken Evren Paşa bile olsa ne yapabilir; ama seni sevdim kızım, yardım etmek isterim,' dedim. Onların yanında arkadaşım olan Prof. Çetin Özek'e telefon edip ertesi akşam bana gelmesini rica ettim. Kızına da dosyaları alıp aynı akşam aynı saatte beni bulmalarını söyledim. Prof. Çetin Özek'le görüştürdüm. Ertesi gün benim bir işim vardı. Avrupa'ya hareket ettim. Onlar beni Avrupa'da buldular. Ve Prof. Özek'in dosyaları iade edip bu davaya bakmak istemediğini söylediler. Bunun üzerine ben de kendilerine bu işi Prof. Özek'ten daha iyi takip edebilecek Burhan Apaydın'ı tavsiye ettim. Apaydın'la fazla samimiliğim olmadığı için, gidip bizzat Burhan Apaydın'a müracaat etmelerini söyledim."[1] Apaydın da "Dosyayı incelemeden davayı almam," demiş, teklif askıda kalmıştı.

Yani Yavuz Çaloğlu uçakta Apaydın'dan ricada bulunurken, bir bakıma daha önceki gelişmeleri de hatırlatmış oluyordu.

"Bu Dava Bir Tertip Eseridir"

Burhan Apaydın İstanbul’a dönünce aynı evde oturdukları ve aynı büroda çalıştıkları kardeşi Orhan Apaydın’a konuyu açtı. Hikayemizin daha önceki bölümlerinde gördüğünüz gibi ikisi de Dündar Kılıç’ı tanıyorlardı. 1969’da Toptaşı Cezaevi’nde avukatlığını yaptıkları Kürt İdris’i ziyarete gittiklerinde Dündar Kılıç ile de tanışmışlar ve yaptıkları üç saatlik görüşmede bu “hoşsohbet kabadayıdan” çok etkilenmişlerdi. O tarihten sonra bir daha karşılaşmamışlardı ama Dündar Kılıç davasını zaman zaman basından izliyorlardı.

İki kardeş genel bir durum değerlendirmesi yaptılar. Olay hakkında oldukça bilgisi olan Orhan Apaydın, ağabeyine “Bu dava bir tertip eseri, Dündar’ı idama götürüyorlar, bu savunma bize düşen bir görev,” dedi. O da konuyu çok önemseyince, birlikte kalkıp Dündar Kılıç’ın o zamanlar beyaz eşya galerisi olan Kurtuluş’taki işyerine gittiler, ama İbrahim Kılıç o gün işe gelmemişti, görüşemediler.

İkisi de olayın bir tertip olduğuna inanmışlardı, dosyaları isteyip incelemeye karar verdiler.

Ancak tam o sırada Orhan Apaydın’a kanser teşhisi kondu. Yakınları tedavisi için yurtdışına çıkarmak istedilerse de çıkış yasağı vardı. Bunun nedeni sanıklarından biri olduğu “Barış Derneği” davasının halen sürmekte olmasıydı. 12 Eylül darbesi yapıldığında İstanbul Baro Başkanı olan Orhan Apaydın, birçok aydınla birlikte “Barış Derneği” davasından tutuklanmıştı. O yaşında üç yıl tutuklu kaldığı cezaevi koşullarına göğüs geren, çekilen acılara rağmen onurundan hiç taviz vermeyen bu çok değerli hukukçunun avukatlıktan yasaklanması bile istenebilmişti. 1985 sonlarında tahliye oldu, yılbaşını ailesiyle birlikte kutladı ve hemen ardından kanser olduğu anlaşıldı.

Hastalık hızla ilerlerken, Burhan Apaydın kardeşine pasaport alabilmek için Başbakan Turgut Özal dahil herkese başvurmuştu. Sonunda, 28 Şubat gecesi Turgut Özal Burhan Apaydın’a telefon etti ve “Kanun var, bana bir yol gösterin, sizin için ne yapabilirim?” diye sordu. Apaydın da ona “Bu kanun insanlığa aykırıdır. Altında imzamız olan insan hakları beyannamesine göre insanların en kutsal hakkı yaşama hakkıdır. Siz isterseniz bu kanunu kaldırabilirsiniz,” yanıtını verdi. Özal o gece bir kararname çıkarttı, bakanların evlerini dolaştırıp imzalattırdı, Cumhurbaşkanı Kenan Evren’den onay aldı ve *Resmi Gazete*’nin ilave

baskısında yayımlattı. Sabah saat 9.30'da durumu bildirmek için Burhan Apaydın'ı aradı. Ama Apaydın'dan aldığı cevap "Artık çok geç, Sayın Başbakanım Orhan'ı kaybettik," oldu. Ertesi gün gazetelerde çıkan başsağlığı ilanlarının arasında Dündar Kılıç'ınki de vardı...

Burhan Apaydın ilanı görünce acısı henüz çok taze olan kardeşinin Dündar Kılıç davası için "bu dava bir tertiptir" sözlerini hatırladı. 25 yıl önce savunması engellendiği için Adnan Menderes'i idamdan kurtaramamış olmanın üzüntüsü yüreğinin derinliklerinde yer etmişti. Şimdi de Dündar Kılıç'ın idamı isteniyordu, ayrıca bu davayı üstlenmek artık kardeşi Orhan'ın vasiyeti gibi olmuştu. Dündar Kılıç ile görüşmeye karar verdi.

1986'nın Nisan ayı sonunda Ankara'ya Mamak'a gidip Dündar Kılıç'la görüşen Burhan Apaydın, bu ilk görüşmeyi bana şöyle anlattı: "1986'nın ilkbaharında Dündar Kılıç ile görüşmeye gittim. Kalın çift cam ardından sadece yüzünü görebiliyordum. Onun elinde bir telefon, benim elimde bir telefon olduğu halde on dakika süre ile tayin edilen 'müvekkil-avukat' görüşmesine başladık. İlk sözü şu oldu: Uyuşturucu madde kaçakçılığı gibi bir suçun üzerime atılmasından dolayı üzülüyorum. Ben şerefli bir insanım. Böylesine bir iddia ile suçlandırılmak istenilmem onuruma dokunuyor. Hayatımı düşünmüyorum. Şerefimi korumanı ve kurtarmanı istiyorum, Burhan Ağabey."

Bu dokunaklı sözlerden çok etkilenen Burhan Apaydın, İstanbul'a dönüşte eski dostu Kürt İdris'e de fikrini sordu, o da "Dündar'ın şerefini kurtar ağabey," deyince Uğur'u aradı, "Dosyaları getirin, inceledikten sonra kararımı vereceğim," dedi. Yahya ve İbrahim Kılıç ile Uğur Özbizerdik, bir araba dolusu klasör yığınını Burhan Apaydın'ın evine götürüp bıraktılar.

En Zayıf Halka

Burhan Apaydın çok sanıklı davaları iyi bilirdi, hiç gözünde büyütmeden klasör yığınının içine daldı. Bu karmakarışık dosyaların düzenlenmesi işinde ona Kâmil Birgül ve Lütfü Çolak yardım ediyorlardı. Artık yaz aylarına gelindiğinden evin bahçesini "yazıhane" yapmışlar, bahçedeki

masaların üzerinde çalışıyorlardı. Önce o güne kadarki duruşma tutanaklarını inceleyerek işe başladı. Diğer avukatlardan öğrendiğine göre onlar sadece Dündar Kılıç'ın MİT ve polis ifadeleri üzerinde çalışmışlardı. Apaydın, bu ifadeleri bir yana bırakıp, onun aleyhinde ifade veren öteki sanıkların sorguları ve Dündar Kılıç ile yüzleştirme zabıtları üzerine yoğunlaştı; müvekkiline karşı yapılan tertibi ortaya çıkaracak bir püf noktası, yakalanacak bir halka bulmaya çalışıyordu.

Bu çalışma hazirandan eylüle tam üç ay sürdü.

Eylül ayında bir gün yine ifadeler üzerine çalışırken, bunlardan birinde bir tutarsızlık dikkatini çekti, "tamam buldum, işte bununla Dündar'ın beraatına giden yolu açarım" dediği sırada aksi bir tesadüf oldu, aniden çıkan rüzgâr kâğıtları uçurmaya başladı. Apaydın olayın düğüm noktası olarak gördüğü kâğıda uçmasın diye sıkıca yapıştı. Tam o anda da "Uyan Burhan, rüya görüyorsun" diyen eşi tarafından uyandırıldı! Gördüğü düş sırasında uçmasın diye yakaladığı kâğıt yerine eşinin koluna yapışmış, morartırcasına sıkmıştı. Beyhan Hanım "rüyanda sayıklıyordun" deyince gözlerini ovuşturarak "ne diyordum, ne sayıklıyordum, bu çok önemli, mutlaka hatırlamalısın," diye üsteleyip durdu ama Beyhan Hanım onun rüyasında ne dediğini hatırlayamıyordu. Burhan Apaydın'ın Dündar Kılıç'ı idamdan kurtaracak bir delil bulma çabası neredeyse karı koca kavgasına yol açacaktı! Neyse, tartışma tatlıya bağlandı, ama bu rüya Burhan Apaydın'ın aradığı delili mutlaka bulacağına olan inancını daha da artırmıştı. Tanık ve sanık ifadelerine büyük bir hırsla eğildi ve sonunda da aradığını buldu: Tutuksuz yargılanan bir sanığın sorgulama tutanaklarında sahtecilik yapılmıştı!

Davanın 22 sanığından tek tutuksuzu olan Yaşar Elçin Pirselimoğlu, ifadesinde "7 kilo eroini İstanbul'da Dündar Kılıç'tan teslim alıp, Hollanda'da pazarladığını" söylüyordu. Suçunu bu kadar açıklıkla itiraf ettiği halde bu adam neden tutuklanmamıştı? Bu soru kafasına takılan Burhan Apaydın, ifadeyi okurken 10'uncu sayfadan sonra kâğıdın cinsinin değiştiğini fark etti. Biraz daha dikkatle inceleyince daktilo karakterinin de farklı olduğunu gördü. Elindeki silik bir kopyaydı, büyüteçle bakınca sayfa altlarındaki imza paraflarının da ilk on sayfadakilerden değişik olduklarını anladı. Bunun üzerine yardımcılarından Lütfü Çolak'ı derhal Ankara'ya gönderdi ve ifadenin daha iyi bir kopyasını bulup getirmesini istedi. Lütfü Çolak Ankara'daki avukatlardan temin ettiği okunaklı kopyayı İstanbul'a

getirirken yolda inceledi ve saptadığı ilk çelişkiyi döner dönmez Apaydın'a gösterdi: Yaşar Elçin Pirselimoğlu ifadesinin baş taraflarında "Dündar Kılıç'ı iyi tanırım, ahbaplığım vardır" derken, onuncu sayfadan sonraki bir yerde "Dündar Kılıç'ı hiç tanımam" diyordu. İfadenin onuncu sayfasından sonrasının değiştirildiği kesinleşmişti. Emniyetçiler ifadenin yarısından sonrasının yerine başka bir ifade monte ederlerken ortaya çıkan bazı çelişkileri gidermeyi nasıl olmuşsa unutmuşlardı!

İyi ama, Kaçakçılık Dairesi bu ifadeyi değiştirmeye neden gerek görmüştü? Bunda muhakkak bir bit yeniği olmalıydı. Apaydın bu sorunun yanıtını bulmak için Pirselimoğlu'nun ifadesini öteki dosyalardaki belgelerle bıkmadan usanmadan karşılaştırdı; tutuklanma, ifade ve yüzleştirme tarihleri arasında bir uyuşmazlık arıyordu. Sonunda onu da çözdü. Pirselimoğlu, ifadesinin alındığının belirtildiği tarihte İsveç'te tutuklu bulunuyordu! Bu yüzden "standart" olarak hazırlanan polis ifadesinin 10'uncu sayfasından sonraki kısmı yeniden yazılmış ve "suni" bir belge yaratılmıştı!

Burhan Apaydın, iddialar zincirinin en zayıf halkasını bulmuştu. Artık bu en çürük halkadan yakalayıp çekerse, öteki iddiaların da çorap söküğü gibi gideceği kanısına varmıştı. Ama bu delili en sona saklayacaktı.

Bunun üzerine kesin kararını verdi. Önce Dündar Kılıç'ın yakınlarını arayıp "davayı aldığını kendisine bildirmelerini ve vekaletname çıkartmasını istemelerini" söyledi. Sonra da bu kararını basına açıkladı: "Bu memleket tertip davalardan çok çekmiştir, Dündar Kılıç davası da bir tertibin eseridir. Avukatlığını üstleniyorum ve ona karşı yapılan tertipleri ispatlayacağımdan eminim."

Davulu Delen Jaguar

19 Mart 1986'da infaz yasasında değişiklik yapıldı. Bir çeşit "özel af" niteliğinde olan bu değişiklik siyasi suçluları değil, adli suçluları ilgilendiriyordu. Ama ülkücü tutuklu ve mahkûmların yargılandıkları suçlar da adli suç kapsamında olduğundan birçok ülkücü bu değişlikten

yararlanarak tahliye oldu. Abuzer Uğurlu gibi kaçakçılık sanıkları da bu özel aftan yararlanmıştı.

Bu tahliyelerle tutuklu sayısının yarı yarıya azalması üzerine Mamak'ın sıkı kurallarında da yumuşama belirtileri görülmeye başlandı. Hücreler boşaltıldı ve herkes koğuşlara geçti. A Blok'ta iki yeni koğuş oluşturuldu ve birine sağcılar, birine de solcular kondu. Koğuşlara televizyon getirtilmesi serbest bırakıldı.

Araştırmalarım sırasında Turgut Sunalp öldüğünde çıkan gazete ilanlarının arasında İbrahim Kılıç'ın ilanını da görmüş, pek bir anlam verememiştim. Bunu İbrahim Kılıç'a sorduğumda aldığım cevap merakımı gidermeye yetecekti.

Dündar Kılıç eski hücre arkadaşlarından ayrılmış ve B Blok'taki koğuşlardan birine götürülmüştü. Ama Mamak'taki değişikliklerden henüz haberi olmayan İbrahim Kılıç, ağabeyini iki yıldır yattığı tek kişilik hücreden kurtarma girişimlerini sürdürüyordu. Bir dostunun aracılığıyla emekli general Turgut Sunalp'e gitmişti. Turgut Sunalp onun yanından Ankara'daki 4. Kolordu komutanını aradı. O da Sunalp'e İbrahim Kılıç için "Ankara'ya geldiğinde önce beni görsün," dedi. İbrahim Kılıç ertesi çarşamba ziyaret için Ankara'ya gittiğinde önce komutana uğradı. Komutan İbrahim Kılıç'a "Git de bak bakalım, ağabeyin neredeymiş?" dedi. İbrahim Kılıç Mamak'ta ağabeyini ziyaret ettiğinde onun koğuşa alınmış olduğunu öğrendi ve çok sevindi. Dündar Kılıç kardeşine "Hemen bana bir televizyon getirin," dedi.

Siyasi tutukluları en çok sevindiren yumuşama belirtilerinden biri ise havalandırmada topun serbest bırakılmasaydı. O zamana kadar bu konudaki yasağı "aşındırmak" için bazı yöntemler buluyorlardı. Bir yandan topun serbest bırakılması için dilekçe üstüne dilekçe verirlerken, bir yandan da havalandırmaya çıktıklarında eski çoraplardan yaptıkları topla oynuyorlardı. Sonunda top serbest bırakıldı ve tutuklular da normal topla futbol oynama olanağına kavuştular.

O arada, temmuz ayında devletin yüksek yerlerinde Dündar Kılıç'ın adının da dolaylı olarak geçtiği "küçük" bir skandal patlak verdi. Jaguar firmasının Türkiye temsilcisi Zeki Küçükberber, Başbakan Turgut Özal'ın kızı Zeynep ile kocası Asım Ekren'e Jaguar marka bir otomobil hediye etmişti. Bu hediyenin Ekren çiftine Jaguar servis istasyonunun belediye tarafından yıkılmasını önlemeleri için rüşvet olarak verildiği ortaya çıkınca

büyük gürültü koptu. Duruma çok sinirlenen Turgut Özal, otomobili geri verdirtmişti. Sarıyer Savcılığı olayla ilgili soruşturma açtıysa da, Asım-Zeynep Ekren çifti hakkında delil yetersizliğinden takipsizlik kararı verecekti. Olay gündemden düşmüştü. Ama iki ay sonra 28 Eylül'de yapılan ara seçimlere katılan yeni kurulmuş bir parti kendine amblem olarak "davulu delen bir jaguar" resmini almıştı. Davul Asım Ekren'in baterist olmasını, jaguar da hediye edilen otomobili simgeliyordu.

Peki bu olayla Dündar Kılıç'ın ne ilgisi var diyeceksiniz değil mi? Onu da söyleyeyim. Zeki Küçükberber Jaguar servisinin bulunduğu arsayı kiralamıştı. Arsanın sahipleri ise Dündar Kılıç'ın kızı Uğur Özbizerdik ile kız kardeşi ve Oflu İsmail'in karısı Kısmet Hacısüleymanoğlu idi. Servis istasyonunun yıkılmasından sonra Zeynep Özal'ın Zeki Küçükberber ile arası açılacaktı, ama bu vesileyle tanışmış olduğu Uğur Özbizerdik ile dostluğunu ilerletecekti.

"İspatlayamazsam Aynı İpte Asılmaya Razıyım!"

Burhan Apaydın, davayı aldığında hukuki durum hiç de parlak görünmüyordu. Dündar Kılıç hakkındaki yedi idam talebinden biri daha önce takipsizlikle sonuçlanmıştı ama daha altı suçlamadan idamı isteniyordu.

Anlaşılan hukuki mücadele süreci oldukça zaman alacaktı. Ama bu davalar zincirini nasıl çözeceğini artık biliyordu. Savcılığın idam talepleri sadece MİT ve Emniyet ifadelerine dayanıyordu, mahkemeye başkaca bir delil sunulamamıştı. İdam talebiyle yedi dava açılmış, bunlardan biri hakkında takipsizlik kararı verilince dava sayısı 6'ya inmişti. Dündar Kılıç'ın 62 sayfalık emniyet ifadesinin sadece 43-49. sayfaları arasında kalan 6 sayfalık kısmından 6 kez idam talebini içeren iddianameler oluşturulmuştu! Demek ki ne kadar çok zaman alacak olursa olsun, yapılacak olan iş sanıkların ve tanıkların MİT ve Emniyet ifadelerini çürütmekti.

Dündar Kılıç'ın vekâletini alır almaz gireceği ilk duruşmanın hazırlıklarını yapmaya başladı. Bu ilk duruşma 17 Ekim'de yapılacaktı. Apaydın, Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi için görevsizlik talebinde bulunmak ve müvekkilinin tahliyesini istemek kararındaydı. Geceleri sabaha kadar evinde elyazısıyla yazıyor, başında bekleyen Lütfü Çolak sabahleyin bunları büroya götürüyor, Kâmil Birgül de daktiloya çekiyordu. Bu yoğun çalışma sonunda duruşma günü gelip çattığında Ankara'ya çantasında biri görevsizlik, biri de tahliye taleplerini içeren iki kalın dosyayla gidiyordu.

Duruşmadan önce öteki avukatlarla birlikte kısa bir durum değerlendirmesi yaptılar. Diğer avukatlar koltuğunun altındaki kalın dosyaları görünce, "İsterseniz bu dosyaları okumayın, kısa bir sunuş konuşmasıyla heyete verin," dediler. Çünkü Mahkeme Başkanı "savaş hali" hükümleri gereğince savunmaları beş dakika ile sınırlıyordu. "Başkan beş dakika sonra sözünüzü keserse çok yakışıksız bir durum olur. Siz bizim üstadımızsınız, hepimiz çok üzülürüz," diye de eklediler.

Oysa Burhan Apaydın bu olasılığa karşı hazırlığını çoktan yapmıştı. Başkan sözünü kesse de buna aldırmayacaktı. Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'nun içtihadı vardı. "Savaş hali" hükümlerinin geçerli olması için yabancı bir ülkeyle diplomatik ilişkilerin kesilmiş olması ve silahlı çatışmaya girilmesi gerekirdi. Daireler Kurulu, Kıbrıs müdahalesi sırasında görülen bir davada bu iki şartın olmaması nedeniyle "savaş hali" hükümlerini uygulamamıştı.

Duruşmada söz alıp konuşmaya başladığında Başkan on dakika kadar müdahale etmedi, ama onuncu dakikada sözünü kesmeye kalkışınca Apaydın onu dinlemedi, "Sayın Başkan, henüz sözüm bitmedi," dedi. Bunun üzerine başkan saatini çıkarıp kürsünün üstüne koydu ve "Size istisna yapıp yirmi dakika izin veriyorum, on dakika içinde toparlayın," dedi. Burhan Apaydın konuşmasına devam etti. Başkan ek olarak verdiği on dakikanın sonunda tekrar sözünü kesince, Apaydın "Neye dayanarak kesiyorsunuz?" diye sordu. Başkan "Savaş hali" deyince, Apaydın önce "Müvekkilim idam talebiyle yargılanmaktadır, ben müvekkilimin masum olduğuna inanıyorum ve bunu ispatlayacağım, ispatlayamazsam onunla aynı ipte asılmaya razıyım!" dedi. Salonda buz gibi bir hava esti. Ardından Askeri Yargıtay'ın içtihadını okudu. Sonra da "savaş hali" ilan etme yetkisinin TBMM'de olduğunu, böyle bir karar olup olmadığının

TBMM'den sorulmasını talep etti. Böyle bir karar yoksa, savaş hali hükümleri uygulayan bu mahkeme hakkında da soruşturma açılmasını isteyeceğini söyledi.

Mahkeme heyeti bir karara varmak üzere duruşmayı öğleden sonraya erteledi.

Ben de bu yemek molasından istifade ederek, sizlere Avukat Burhan Apaydın'ın benimle paylaştığı bir "meslek sırrını" vereyim. Bu kitabın yazılması sürecinde Burhan Apaydın ile üç-dört kez çok uzun görüşmeler yaptım. Bu görüşmelerden birinde bana şunları söyledi: "Benim âdetimdir, sabah kahvaltısını kuvvetli yaparım ve öğlen yemeği yemem. Mahkemelerde duruşmanın öğleden sonraya sarkacağı anlaşılırsa konuşmamı biraz uzatıp vakit geçirir ve esas savunmamı öğleden sonraya saklarım. Çünkü insanın yapısının gereği yemekten sonraki hazım sırasında herkese rehavet çöker, hâkim de olsa, avukat da olsa bunun istisnası yoktur. Dolayısıyla hâkimler dahil, salondaki herkes gevşemişken ben de savunmamı rahat rahat yaparım!"

Bu kısa aradan sonra tekrar Ankara Sıkıyönetim 4 No'lu Askeri Mahkemesi'nin salonuna dönelim. Öğleden sonraki oturumu açan Başkan, heyetin ara kararını açıkladı. Mahkeme savunma hakkına saygılıydı, avukatın savunması için süre konmayacak ve konuşması kesilmeden dinlenecekti. Burhan Apaydın'ın konuşması öğleden sonra saat birden akşama kadar sürdü, mahkeme heyeti de bu savunmayı hiç kesmeden dinledi!

MİT'i Evren'e Şikâyet

Burhan Apaydın gerek bu duruşmada, gerekse 21 Kasım 1986'da verdiği "soruşturmanın genişletilmesi talebinde" müvekkiline yapılan işkenceleri anlattı, daha önceki bölümlerde görmüş olduğumuz gibi, bu işkencelerin teyp bantlarının dinlenmesinden bile anlaşıldığının örneklerini verdi. MİT hakkında suç duyurusunda bulunarak yasadışı sorgulama ve işkence yaptığı nedenleriyle soruşturma açılmasını istedi.[78] Ayrıca, Dündar Kılıç'ın gerek

tutuklanmadan önce, gerekse tutuklandıktan sonra aleyhinde yazılan ve Genelkurmay'a gönderilen imzasız ihbar mektuplarına değindi. Bu ihbar mektuplarının Dündar Kılıç'ın ısrarlı taleplerine rağmen mahkemede neden okunmadığını sordu ve MİT'i suçlayarak "Kendine gelen ihbar mektubunu değerlendirerek olayı soruşturun diyen Milli Güvenlik Konseyi'nin bu emri de MİT tarafından ihlal edilmiştir. Anayasa ihlal edilmiştir. Benim müvekkilim MİT'e götürülüp orada sorgulandığına göre cumhurbaşkanının anayasayı gözetme görevini yerine getirmesi gerekir," dedi.

78 Burhan Apaydın, MİT hakkında soruşturma isteğinin tarihte ilk kez yapıldığını söylüyordu. Ama bu talep 12 Mart döneminde Albay Talat Turhan ve 1978'de MİT mensubu Sabahattin Savaşman'ın yargılanmaları sırasında da yapılmıştı. Bkz. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 243-245 ve s. 303-305.

Apaydın "görevsizlik" talebinde bulunurken Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarından örnekler vermişti. Daha önce mahkemede dinlenmiş delillerden hiçbiri "Sıkıyönetim ilanına ilişkin sebeplerden" değildi. Dava dosyasında bulunan deliller de bu nitelikte bulunmuyordu. Dolayısıyla mahkeme görevsizlik kararı vermeliydi.

Tahliye talebinde ise bütün delillerin toplandığı ve bunların arasında suç isnadını kanıtlayacak hiçbir delil bulunmadığı belirtiliyordu. Sanığın "kaçma ihtimalini" gösteren bir belirti yoktu, aksine bu kural lehine yorumlanmalıydı. Çünkü sanık kendisini gözaltına almak üzere Ankara'dan İstanbul'a bir ekip geleceğini biliyordu. Buna rağmen kaçmamış, arandığı adreslerden birinde kolayca bulunmuştu, silahlı olduğu halde güvenlik güçlerine karşı koymamıştı. Kesinleşmiş bazı cezalarının infaz edilmediği iddiası da doğru değildi, hastalığı nedeniyle infaz savcılığına başvurmuş, gerekli muayenelerden sonra Adli Tıp Kurumu'nun verdiği rapora dayanılarak infazı ertelenmişti. İnfaz edilmemiş olan bu cezalar Mamak'ta kaldığı süreye sayılarak tahliye edilmeliydi.

Mahkeme her iki talebi de reddetti. Ancak, Burhan Apaydın'ın görevsizlik talebi zaman içinde etkilerini gösterdi; Askeri Savcılık bundan sonraki başka bazı davalarda "görevsizlik" taleplerinde bulundu. Ayrıca, Sıkıyönetim 4 No'lu Askeri Mahkemesi de kısa bir zaman sonra lağvedildi. Ama acele etmeyelim, bizim oraya gelmemize henüz altı-yedi ay var.

Burhan Apaydın bundan sonraki duruşmalarda oklarını tamamen Kaçakçılık Daire Başkanlığı'na yöneltti. Mahkemeye 27 Mart 1987 tarihinde verdiği 23 sayfalık dilekçesinde Dündar Kılıç hakkındaki 10 dosyayı yeniden ele alıyor, Kaçakçılık Dairesi'nin yasadışı işlemlerini tek

tek sıralıyor ve orada alınan ne tanık, ne de sanık ifadelerinin geçerli olamayacağını kanıtlamaya çalışıyordu. Bu dilekçenin içeriğinde bazen acıklı, bazen güldürücü olaylar yer alıyor ve sonuç olarak Dündar Kılıç'ın hazırlık soruşturmalarının trajikomik manzarasını gözler önüne seriyordu.

Gözaltında Bir Ölüm Daha

Bildiğiniz gibi, emniyette sık sık intihar olayları meydana gelir, kimi sanıklar yüksek katlardan kendini aşağıya atar, kimi sanıklar kendini asar, ama bu olayların hepsi de kamuoyunda kuşkuyla karşılanır.

Bu tür intiharlardan biri, 23 Mart 1984 tarihinde Edirne Narkotik Şube Müdürlüğü'nde meydana geldi; Sabri Çuhadar adlı bir tutuklu "kendini asmak suretiyle" intihar etti. Peki ama bundan bize ne demeyin, Sabri Çuhadar, Dündar Kılıç davasının on dosyasından birindeki sanıklardan biriydi! Üstelik Avukat Burhan Apaydın, bu kişinin kendini asmak suretiyle değil, emniyette işkence sonucu öldürüldüğünü ve buna "intihar süsü" verilmek istendiğini öne sürmekteydi.

1984/ 39-6 sayılı bu dosyada yer alan kişilerden Asım Akkaya'nın ifadesi üzerine aranmakta olan Sabri Çuhadar, başında komiser Duran Aygün'ün bulunduğu Kaçakçılık Dairesi polisleri tarafından İstanbul'da "yakalanmış" ve sorgulamak üzere Edirne Emniyeti Narkotik Şubesi'ne götürülmüştü. Sorgulama sırasında üzerinden 120 bin liralık çek çıkması üzerine Çuhadar'ı bir karakolun nezarethanesine bırakan ekip, çek olayını soruşturmak üzere İstanbul'a gitmişti. Oradan Edirne'yi telefonla aradıklarında da Sabri Çuhadar'ın "parkasının fitili ile kendisini asarak" intihar ettiğini öğrenmişlerdi. Bu anlatım, Duran Aygün'ün Ankara Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'na verdiği ifadede yer alıyordu ve her türlü şüpheyi davet ediyordu. Burhan Apaydın'a göre bu şüpheler şöyle sıralanıyordu:

Komiser Duran Aygün ve yanındakiler yakalamaya ve ifade almaya yetkili değillerdi. Sabri Çuhadar'ın yakalanması için hâkim kararı yoktu, ayrıca sanığı "yakalamamış", adresinden almışlardı. Sanığı Edirne

Savcılığı'na götürmeleri gerekirken emniyete götürmüşlerdi. Sanığı buldukları anda üst araması yapıp zabıt tutmaları gerekirken böyle yapmamış, üstündeki çeki sözüm ona Edirne'deki sorgulama sırasında bulmuşlardı, ama bunu da zapta geçirmemişlerdi. Oysa hem üzerinde çek bulunduğunu, hem de sorgulamaya ara verdiklerini tutanakla tespit etmeleri gerekirdi. Zaten bu olayla ilgili fezlekeye ekli polisler tarafından tutulmuş hiçbir tutanak yoktu. İstanbul'a dönerken sanığı emniyetin nezarethanesinde bırakmak yerine bir karakolun nezarethanesine götürmüşlerdi. İstanbul'dan Edirne'deki karakola hiç gereği yokken telefon etmişlerdi, herhalde bunu "sanığa selam söylemek için" yapmamışlardı. Sanığın parkasından söküp çıkardığı fitille kendisini nezarethane penceresine astığı iddia ediliyordu. Buna karşın ne bu fitilin, ne de nezarethanenin intihar etmeye müsait olup olmadığı incelenmemişti. Kaldı ki, savcılığın yazdığı olay yeri tutanağında cesedin nezarethane dışında bir bankın üzerinde bulunduğu kaydedilmişti. Demek ki savcı gelmeden önce cesetle oynanmıştı.

Otopsi raporuna gelince, boyunda asılma izi bulunduğu saptanmış ve bu durum sanığın intihar tanısına esas alınmıştı. Oysa başkası tarafından boğulsa da aynı iz meydana gelirdi, hatta bir ölünün boynuna ip bağlanıp çekilse de aynı bulguya rastlanırdı. Ceset üzerindeki bulgular, bir kişinin kendini asması ve Adli Tıp deyimiyle "canlı ası" durumlarındaki belirtileri göstermiyordu: Dilin dışarıda ve dişlerin arasında olup olmadığı, boynun açılmış olup olmadığı, kalpte, mide ve bağırsaklarda canlı asılmalardaki belirtilerin bulunup bulunmadığı kayda geçirilmemişti. Yani otopsi raporu, olayın intihar mı, cinayet mi olduğunu göstermesi bakımından eksikti.

Apaydın bütün bu göstergelere bakarak olayın intihar değil, cinayet olduğu sonucuna varıyordu. Ayrıca Sabri Çuhadar'ın eroin olayında şoförlük yaptığı çok iyi bilinmesine karşın, Mali Şube Müdürü Faruk Metin tarafından yazılan fezlekede "eroinin sahiplerinden" olarak gösterilmişti. Bunun nedeni de "intihar ettiği" kanısını güçlendirmekti, çünkü malın sahibi olarak yurtdışına çıkarmanın cezası idamdı, ama şoförlüğün cezası intihar etmeyi gerektirecek kadar ağır değildi.

İtalya-İsviçre olayı da denilen bu dosya, esas olarak Asım Akkaya, Yaşar Elçin Pirselimoğlu'nun ifadeleri ile, Sabri Çuhadar'ın "intiharı" nedeniyle yarım kalan ifadesine dayanıyordu. Zaman içinde Burhan Apaydın tarafından en son çürütülen dosyalardan biri olacaktı.

İnterpol Oyuna Gelmedi

Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi'nin İnterpol'ü oyuna getirerek Dündar Kılıç'ın sanki İnterpol'de kaydı varmış gibi bir belge sağlama çabasına girmiş olduğu da bu dosyanın, yani İsviçre-İtalya olayı dosyasının ayrıntılarının arasından çıkarılmıştı. Şöyle ki;

İsviçre'nin Basel Savcılığı 27 Mayıs 1983'te Ankara'ya bir teleks göndererek beş Türk'ün 35,5 kilo eroin ile yakalandığını bildirmişti. Bundan sekiz ay sonra, yani emniyetin Dündar Kılıç'ın gözaltına alma hazırlıkları içinde olduğu sırada Kaçakçılık Dairesi 21 Ocak ve 9 şubat 1984 tarihlerinde Basel polisine birer teleks yazısı göndererek Dündar Kılıç'ın adını ve kimlik bilgilerini bildirdi ve olayda adının geçip geçmediğini sordu. Gelen yanıt olumsuzdu, ama bu yolla Dündar Kılıç'ın adı İnterpol yazışmalarına geçirilmiş oluyordu. Aradan üç ay geçtikten sonra 16 Mayıs tarihinde Kaçakçılık Dairesi Basel Narkotik Bürosu'na bir teleks daha çekti ve bu davadaki bazı sanıklarla birlikte Dündar Kılıç ile ilgili bilgi istedi. Dündar Kılıç'ın adını bir kez İntepol kayıtlarına geçirmiş olduklarını sanıyorlardı ya, nasıl olsa bu kez olumlu cevap gelecekti ve onlar da gelmesini bekledikleri bu cevabı Dündar Kılıç'ın aleyhinde delil olarak kullanacaklardı. Ancak İsviçre polisi bu oyuna gelmedi. Kaçakçılık Dairesi'ne verdiği cevapta "Kılıç Dündar, 21.1.1984 tarih ve 9.2.1984 tarihli tekekslerinizde bahsi geçmektedir. Ve bizde kayda geçirilmiştir. Hakkında daha başka bir bilgi mevcut değildir" denilmekteydi. Oyun tutmamıştı! Bu yüzden Basel Narkotik Bürosu'nun bu cevabı da dosyaya konmamıştı. Ama Burhan Apaydın İsviçre makamlarına başvurarak bu belgenin örneğini getirtmiş ve resmi tercümesini yaptırdıktan sonra 4 No'lu Askeri Mahkeme'ye sunmuştu. Yani, Dündar Kılıç'ı suçlamak için yapay yollardan üretilmeye çalışılan bir delil, sonunda savunmasına yarayan lehte bir delil haline gelmişti!

Burhan Apaydın'ın ve yardımcısı Lütfü Çolak'ın bana anlattıklarına göre, Dündar Kılıç'ın eniştesi Oflu İsmail'in 27 Şubat 1987'de Hollanda'da tutuklanıp İtalya'ya götürülmesinden sonra Atila Aytek İtalya'ya gidip ifadesini almak istemişti. Ancak İnterpol'le ilgili suni bir delil yaratma çabası duruşmalarda ortaya çıkarılınca bunu yapamamıştı.

Delillerin çürütülmesi devam ediyordu. 1984/39-9 sayılı dosyada Dündar Kılıç'ın Ferda Seven ile birlikte yargılandıkları davanın "delilleri" vardı. Apaydın'a göre bu dosya "Dündar Kılıç'a karşı korkunç bir tertibi içermekteydi ve delil sağlamak için 'eroin temini' yoluna gidildiğini" gösteriyordu. 19 Nisan 1984'te Ankara'ya getirilen Ferda Seven, baskı altında alındığı anlaşılan ifadesinde "Dündar Kılıç'tan aldığı 178 gram eroini bir boya kutusunun içinde bahçesine gömdüğünü" söylemiş ve bu ifade Faruk Metin'in hazırladığı fezlekeye de bu şekilde geçirilmişti. Bu ifadenin alınmasından dokuz gün sonra, 28 Nisan'da İstanbul'a giden Kaçakçılık Şubesi ekipleri Ferda Seven'in bahçesinde yapılan kazı sonunda gömülü eroin bulunduğuna dair bir tutanak tutmuşlardı. Ancak, Apaydın'a göre ne böyle bir kazı yapılmış, ne de eroin bulunmuştu, bu eroin başka bir yerden temin edilerek mahkemeye delil olarak sunulmuştu. Çünkü "Beyaz bir torba içinde ağzı mühürlü net 178 gram eroin bulunduğu" iddia edildiği halde 4 No'lu Askeri Mahkeme'nin yaptırdığı laboratuvar incelemesi sonunda torba içindeki bu eroinin 23 gram olduğu ortaya çıkmıştı! Anlaşılan 23 gram eroinin bahçeye gömülmesinin komik olacağı düşünüldüğünden olsa gerek, eroin miktarı fezlekeye 178 gram olarak geçirilmişti! Ayrıca, emniyet görevlilerinin bahçede kazı yapılırken hazır bulunduğunu söyledikleri kişilerden Fikri Kılıçoğlu, mahkemeye verdiği ifadede bahçede böyle bir kazı yapılmadığı halde yapılmış gibi tutanak tutulduğunu söylemişti! Üstelik Dündar Kılıç'ın verdiği eroini Ferda Seven'e götürdüğü iddia edilen Hikmet Ilgın sanık olarak askeri savcılığa gönderilmiş, ama savcılık "zora dayalı beyanları ile bir kişinin suçlanamayacağı" gerekçesiyle Hikmet Ilgın hakkında takipsizlik kararı vermişti!

Abi Diyarbakır'da

Ankara'da sıkıyönetimin kalkmasının hemen ardından, 4 No'lu Askeri Mahkeme de 15 Mayıs 1987 tarihinde lağvedildi. Bu mahkemenin bakmakta olduğu kaçakçılık davaları Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri

Mahkemesi’ne, sanıkları da Diyarbakır Askeri Cezaevi’ne gönderiliyordu. Diyarbakır’a gidiş hazırlığında olan Dündar Kılıç, 8 Haziran 1987 tarihinde avukatı Burhan Apaydın’a bir mektup gönderdi: “Kıymetli Ağabey, gönderdiğin telgrafı aldım. Çok sağ ol. Adaletten yana olanların ve beni sevenlerin kalbinde, dünya yok olana kadar yaşayacaksın. Tanrı senin gibi vatanseverleri korusun. Herhalde bugün yarın Diyarbakır’a gideceğim. Saygıyla selam eder, ellerinden öperim. Kardeşin Dündar Kılıç.”[2] Aslında bu mektup, Burhan Apaydın’ın o güne kadar yaptığı savunmalara duyulan şükranın bir ifadesiydi. Gerçekten de Apaydın para almadan girdiği bu davada sekiz ay gibi kısa bir sürede “idam sayısını” altıdan bire düşürmüştü! Bu mektubun yazılmasından kısa bir süre sonra Dündar Kılıç, acı günleri birlikte göğüslemiş olduğu arkadaşlarıyla vedalaşarak Diyarbakır’a götürüldü.

Diyarbakır Askeri Cezaevi’nde siyasi tutuklularla, kaçakçılık sanıkları ayrı koğuşlarda kalıyorlardı. Dündar Kılıç ile Behçet Cantürk 40 kişilik E Blok 33. koğuşa kondular. Behçet Cantürk koğuş kıdemlisi olmuştu. Eski düşmanlıklarını unutmuşlar, sıkı dost olmuşlardı. İkisi de günlerini okuyarak ve birbirleriyle kitap değiştirerek geçiriyorlardı. Genelkurmay Başkanlığı’ndan özel izinle gelen gazetecilere birlikte demeç veriyorlardı. Dündar Kılıç, “Burada 40 tane Baba’nın olduğunu söylüyorlar, ama buradaki 40 kişiden 35’inin ceket alacak parası yok,” diyordu.[3]

İki cezaevini de tanıyan bazı gazeteciler “babaların” Mamak’tan sonra “cennete” geldiklerini söylüyorlardı. Doğrusu Dündar Kılıç da halinden şikâyetçi değildi: “Bizden önce çok intiharlar olmuş, ama biz gittiğimiz zaman böyle bir şey görmedik. Oradaki idare gayet ılımlı idi. Yani bilinçli bir şekilde kimseye bir kötülük yapıldığını görmedim. Mahkûmlar da kurallara saygılı. Demek ki mahkûma bir şey yapılmadığı zaman o da mahkûm olduğunun hesabını yapıyor. Osman Toprak diye bir hapishane müdürü albay vardı. İnsanoğlu insan. ‘Allah sizi bana emanet etti,’ derdi, ‘ne isterseniz yiyecek içecek dışardan getirtebilirsiniz. Hasta olan arkadaşlarınız için her şeyi getirtirim. Ama parasını kendileri verecek.’ Eee, ben böyle adama bayıldım. İnsanlık budur. Onunla hâlâ dostuz. Hâlâ onu saygıyla yad ederiz. Hakiki bir asker. Ve bir lafı vardı. Derdi ki, ‘Ben Harbiye’ye giderken gardiyan olmak için gitmedim. Asker olmak için gittim. Ama ne yapayım ki kader beni Diyarbakır Cezaevi’nde gardiyan

yaptı. Neyse ki bu geçici bir görev.’ İşte bu Osman Toprak da adamdı. Haza adamdı.”[4]

Dündar Kılıç orada 18 yıldır görmediği eski bir dostuna da kavuştu: Hikmet Bozçalı. Onu hikâyemizin önceki bölümlerinden hatırlayacaksınız.[5] 70’li yılların başında tanıştıklarında Bozçalı genç bir hukuk fakültesi öğrencisiydi. Fakülteyi bitirdikten sonra memleketi olan Diyarbakır’da büro açıp orada avukatlığa başlamıştı. Diyarbakır’da yeniden buluşmalarını Hikmet Bozçalı bana şöyle anlattı: “Dündar Kılıç Diyarbakır’a geldikten sonra orada bir avukat arkadaşımıza beni kastederek ‘Yılmaz Güney’in amcasının oğlu var, burada avukattır, gelsin beni de bir görsün,’ demiş. Yani ben Yılmaz’ı çok severdim, çok hürmet ederdim ama amcasının oğlu değilim, onun hatırında öyle kalmış herhalde. Ben anladım yani, yanına gittim, öpüştük. Aradan kaç yıl geçmiş adam unutmamış, demek ki çok kuvvetli bir hafızası vardı. Gittik görüştük, işte rahmetli Yılmaz Güney’den bahsetti, o zaman vefat etmişti, çok ağladı.

Vekaletini aldıktan sonra artık her gün ziyaretine gidiyordum. Ben gidince tabii Behçet Bey falan cezaevinde karşılaşmışlar, onun avukatı da geliyordu, ben Mehdi Zana’yı da çağırıyordum, böyle on, on beş kişi sohbet ediyorduk, bayağı iki saat, üç saat. Açık görüş gibi. Dündar Kılıç sürekli ‘Gel bana’ diyordu, canı sıkılıyordu tabii, ben de hemen hemen her gün cezaevine ona gidiyordum. Onu Diyarbakır’da çok seviyorlardı. Ben de bütün siyasilerin avukatıydım ve benim bayağı ağırlığım vardı. Yılmaz Güney çok sevilirdi orada, Dündar Kılıç’ın onun arkadaşı olduğu da biliniyordu. Ama kendisi de çok seviliyordu, cezaevi yönetiminde de tutuklular üzerinde de çok ağırlığı vardı, sevilip sayılıyordu. Gerçi koğuşu ayrıydı, yani siyasilerle ayrı koğuştaydı ama çok ağırlığı vardı. Kardeşleri, ailesi ziyarete gelirdi. İki hanımı vardı, onlar gelirdi. İstanbul’dan gelen epey insan oluyordu. Demir Otel’de kalırlardı.”[79]

79 Behçet Cantürk otel yönetimine “Kesinlikle para almayacaksınız” direktifini vermişti. Soner Yalçın, *Beco*, s. 237.

Kendisine Diyarbakır ziyaretlerini sorduğum İbrahim Kılıç da orada gördüğü misafirperverliği övmüştü: “Diyarbakır halkı çok misafirperverdi. Gittiğimiz zaman bize yabancı olduğumuzu, gurbette olduğumuzu hissettirmiyorlardı. Yemek hazırlar, yemeğe davet ederlerdi. Behçet’in kardeşleriyle de birkaç sefer oturup birlikte yemek yedik.”

Aspirin Ali

Diyarbakır'da duruşma oldukça Avukat Burhan Apaydın da İstanbul'dan gelip katılıyordu. Üç yıldan beri sürmekte olan duruşmalar sonucunda bütün davalar 1985/55 sayılı tek bir davada birleştirilmiş, artık Dündar Kılıç'ın "altı kez değil, sadece bir kez" idamı istenir olmuştu. Burhan Apaydın 30 Temmuz 1987 tarihli duruşmada 21 sayfalık bir dilekçe vererek birleştirilen bu davaların içeriklerinin hukuken geçersiz olduğunu kanıtlamaya çalıştı. Bunların arasından, Dündar Kılıç hakkında ne kadar gülünç iddialar olduğunu göstermesi bakımından ilginç bulduğum birini özetlemeden geçemeyeceğim.

Hollanda'da işçi olarak çalışmakta olan Ali Sarınergiz uyuşturucu madde bulundurmak suçundan 1981 yılında Hollanda mahkemesi tarafından mahkûm edilmişti. Sarınergiz cezasını çektikten sonra sınır dışı edilmiş ve durum Türk polisine de bildirilmişti. Apaydın'ın dilekçesine göre, Kaçakçılık Daire Başkanlığı Sarınergiz'in Türkiye'ye döndüğünü öğrenince Söke'deki işyerine ve evine yıldırım bir baskın düzenleyerek ele geçen ne varsa sanıkla birlikte Ankara'ya getirmişti. Zapt olunan maddeler arasında evinde bir kutu içinde bulunan yaldız kâğıtlara sarılı ve içinde beyaz toz bulunan 19 küçük paket vardı. Kaçakçılık Daire Başkanlığı Sarınergiz'den Dündar Kılıç aleyhinde "gerekli ifadeyi" aldıktan sonra zaman kaybetmeden Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'na, uluslararası bir eroin kaçakçısının evinde bulundurduğu uyuşturucu madde ile yakalandığını, söz konusu kişinin Dündar Kılıç ile işbirliği içinde olduğunu "itiraf ettiğini" bildirmişti. Komutanlığın da bu şahıs hakkında soruşturma açılmasını emretmesi üzerine Ali Sarınergiz tutuklanmış, hakkında açılan dava Dündar Kılıç dosyasıyla birleştirilmişti.

Buraya kadar her şey normal görünüyordu. Ama 19 paket içindeki tozların laboratuvar raporu geldiğinde her şey değişiverdi: Paketlerin içindeki madde eroin değil, aspirin tozuydu! Migren ağrıları çeken Ali Sarınergiz, ülseri de olduğu için aspirini ezip toz haline getiriyor, suya karıştırarak içiyordu. Ama bunu nedense sorgucularına söyleyememişti!

Durumun anlaşılmasıyla birlikte arkadaşları arasında adı "Aspirin Ali"ye çıkan Sarınergiz, iki yıl tutukluluktan sonra tahliye edildi. Ama ömründe bir

kez bile görmediği Dündar Kılıç hakkında “1974 yılından beri onunla Hollanda’ya eroin ihraç ediyoruz,” diye başladığı 40 sayfalık ifadesi dosyaların içinde kalmıştı!

Birleştirilen davaların tek dayanağı olarak artık sadece “İsviçre-İtalya” dosyası adı verilen dosya kalmıştı ve Burhan Apaydın bu dosyanın içeriği hakkında da 4 Eylül 1987 tarihli duruşmada 80 sayfalık bir dilekçe verdi. Dilekçesinin giriş bölümünde şöyle diyordu: “Dündar Kılıç davası, boyutları kendisini de aşmış ve bu ülkede hukukun üstünlüğünü sağlamak davası haline gelmiştir.”

Apaydın, bu dilekçesinin sonunda da Atila Aytek ve Faruk Metin hakkında suç duyurusunda bulunmayı ihmal etmiyordu: “Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi Başkanı Atila Aytek’i, sonuç olarak Dündar Kılıç aleyhine uyuşturucu madde kaçakçılığı suçunun yükletilmesini sağlamak amacına yönelik tertip ve işlemlerinden dolayı Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi önünde itham ediyor ve mevcut deliller karşısında Atila Aytek ile birlikte aynı suçları ika ve iştirak eden Merkez Mali Şube Müdür Vekili Faruk Metin haklarında Ankara C. Savcılığı’na TC: 243, 283, 179 ve 240. maddelerine göre suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmesini talep ediyorum.” Aslında Apaydın’ın bu kadar yorulmasına hiç de gerek yoktu. Güvenlik güçleri arasındaki kapışmalar sonucu, MİT’teki ve Emniyetteki kaçakçılık üniteleri teker teker kapatılmaya başlanmıştı ve tasfiye merkeze doğru yaklaşmaktaydı.

Ağustos 1987 sonlarında Diyarbakır Cezaevi’ne gelen bir grup gazeteci tutuklularla röportajlar yaptılar.

Füsun Özbilgen’in Dündar Kılıç ile yaptığı röportaj 30 Ağustos 1987 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde “Duvarlar Konuşuyor” başlığıyla yayımlandı. Bu röportajda Dündar Kılıç’ın sarf ettiği sözler başına dert açacaktı; Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı aynı gün Dündar Kılıç hakkında “hükümetin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif” suçundan dava açacak, davayı Avukat Hikmet Bozçalı takip edecekti.

İki Düşman Ekipten Yeni Ataklar

Sahi, aradan geçen onca zaman zarfında MİT ve Emniyet'teki düşman klikler ne yapmaktaydılar, hangi yeni oyunların peşindeydiler? Biz Dündar Kılıç'la birlikte Mamak'tan Diyarbakır'a taşınır, mahkeme dosyalarının arasında kaybolurken, bütün bu olayların perde arkasında çekişip duran kişilerimizi unutup gittik. Onları bıraktığımız yeri anımsayacak olursak, aralarında sağlanan geçici bir ateşkes durumunda kalmıştık. İstanbul ekibi Dündar Kılıç ve yeraltı dünyasıyla ilgili bir soruşturmadan aklanarak çıkmıştı, ama Kaçakçılık Dairesi'nin İstanbul'da kendilerini devre dışı bırakan operasyonlarına diş biliyorlardı. MİT'te İstanbul Bölge Başkanı Nuri Gündeş terfi ederek Ankara'ya atanmış, Mehmet Eymür ise daha geri bir hizmete alınmıştı. Yani, İstanbul ekibi çatışmadan hafif bir avantajla çıkmış gibi görünüyordu. Eymür ile Aytek İstanbul'a bir "barış ziyareti" yaptılar, Ünal Erkan ve Mehmet Ağar ile birlikte yemek yediler, yemeğe o sırada görevde olmayan Hiram Abas da arabulucu olarak katıldı. Ama "Ünal Erkan'ın menfi tutumu ve Atila Aytek'i itham eden konuşmaları sebebiyle pek bir aşama kaydedemediler."[6]

Ancak iki yıl sonra MİT'te meydana gelen beklenmedik bir gelişme bu dengeleri bir anda altüst etti; 1980'de Daire Başkanlığı'ndan emekliye ayrılmış olan Hiram Abas, 12 Ocak 1986'da dört kademe birden atlamış olarak Müsteşar Yardımcılığı'na getirilmişti. Gelir gelmez de ekibini hemen yanına toplamıştı: Mehmet Eymür daha sonra adı Kontrterör Dairesi olan Güvenlik Dairesi'ne Başkan oldu. Özel Harp Dairesi'nden Yarbay Korkut Eken ile Binbaşı Yavuz Ataç da bu birime alındılar. Bütün bu atamaları kaldıramayan Nuri Gündeş görevinden istifa ederek MİT'ten ayrıldı. Artık çelişmenin bir tarafında İstanbul'daki Ünal Erkan ile Mehmet Ağar, öbür tarafında Ankara'daki Hiram Abas ile Mehmet Eymür vardı.

Hiram Abas'ın MİT'te ikinci adamlığa getirilmesi aslında Başbakan Özal'ın uzun vadeli planlarının bir parçasıydı. Bu plan, adım adım ilerleyerek sonunda Çankaya Köşkü'ne çıkmayı hedefliyordu: Önce eski liderlerin siyasi yasaklarının devamını sağlayarak en yakın rakibi olan Demirel'den kurtulacak, sonra baskın bir erken seçimle çoğunluğu elde edecek, daha sonra da Ekim 1989'da görev süresi dolacak olan Kenan Evren'in yerine cumhurbaşkanı olacak ve başkanlık sistemine geçecekti.

Bu uzun vadeli planın gerçekleşmesi için bazı kısa vadeli hedeflere ulaşmak gerekiyordu. Ordunun kendisine karşı olduğunu bildiği hiyerarşik

düzenini bozmalıydı.80 Ayrıca kendisine sürekli bilgi akışı sağlayacak bir istihbarat örgütüne ihtiyacı vardı. Başında bir askerin bulunduğu MİT'i sivilleştirmeye henüz gücü yetmiyordu, bunun için müsteşarlık için düşündüğü Hiram Abas'ı ancak müsteşar yardımcılığına getirebilmişti. Ama asıl niyeti özel bir istihbarat örgütü kurup başına Hiram Abas'ı getirmekti. Yazar Uğur Mumcu bu konuyla ilgili duyumlarını daha o tarihlerde yazmıştı.[7] Aradan 15 yıl geçti, ben bu kitabı yazmaktayken konuyla ilgili yeni yeni bilgiler ortaya çıkmaya devam ediyordu. Özal'ın hukuk danışmanı Bilgin Yazıcıoğlu açıkladı: "Özal, MİT'i, Genelkurmay'ın istihbaratını, jandarma ve polisin istihbaratını tek elde birleştirmek istiyordu. Başkanlık sistemine geçilseydi, kendisine, yani başkana bu birimleri tek elden bağlayacaktı."[8] İşte İstanbul ekibinin Eymür'ün deyimiyle "menfi tutumunun" nedeni de, aslında Özal'ın yeni bir istihbarat örgütü kurma düşüncesine duydukları tepkide yatıyordu. Elbette ki onlar da gazete okuyorlardı, Ankara'daki köstebeklerinden haber alıyorlardı.

80 Özal'ın Türk Silahlı Kuvvetleri ile ilgili planlarının ayrıntıları için bkz. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 400, 401.

Uzatmayalım, Özal'ın planının, siyasi yasakların halkoyuna sunulacağı birinci adımı olan referandum günü yaklaşmaktaydı. Özal "siyasi yasakların kaldırılmasına hayır" kampanyası yürütürken konuştuğu yerlerde "Son günü bekleyin, önemli açıklamalarda bulunacağım," diyordu. Gazetelere sızan haberlere göre Banker Bako ile Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk ilişkileri hakkında bilgi toplamıştı ve bunu açıklayacaktı. Bu bilgileri toplayıp dosya halinde kendisine veren yine Abas-Eymür-Aytek üçlüsüydü. Ama Özal son anda bu açıklamadan vazgeçti ve gazetecilere "DYP mitinglerinin parası nereden geliyor, bunu araştırın" demekle yetindi.[9]

Turgut Özal bu açıklamayı yapmaktan neden vazgeçmişti? Kimine göre yeterli delil elde edememiş, kimine göre ise Cindoruk komployu haber almış ve "ANAP'ın bilinmeyen bazı yolsuzluklarını açıklama" tehdidinde bulunmuştu. Ayrıca, Özal referandum günü *Hürriyet*'te çıkan bir habere de çok sinirlenmişti. Habere göre Banker Bako'nun çıkardığı sahte tahviller soruşturmasında ihmali görülen İstanbul Mali Şube Müdürü Cevdet Saral

Bingöl'e atanmıştı. Bu sürgünün ardındaki telaş ise Banker Bako'nun Turgut Özal'ın ağabeyi Korkut Özal'ı da dolandırmış olmasıydı.[10]

Sonuç olarak 6 Eylül 1987 günü yapılan referandumda çıkan yüzde 49.84 "hayır" oyuna karşılık yüzde 50.16 "evet" oyuyla, yani kıl payıyla eski liderlerin siyasi yasakları kaldırılmıştı.

Rapor Skandalına Giden Olaylar Zinciri

Özal'ın açıklama yapmamasıyla ilgili olarak bu tezlerin belki de hepsi doğruydu, ama işin perde arkası biraz daha değişikti.

"Soruşturmada ihmali görüldüğü söylenen" Cevdet Saral'a o günleri sordum, bana "O zamanlar Banker Bako ile ilgili elimdeki bilgileri Özal'a verseydim, Ecevit bugün başbakan olamazdı!" dedi. Yani Demirel ile Ecevit'in kıl payı kazandıkları referandumun tersine dönebileceğini, siyasi yasakların da kalkmayacağını ima ediyordu.

Demek ki İstanbul Emniyeti, Özal'ın istediği Banker Bako soruşturmasını sadece ihmal etmemiş, soruşturmayı Ankara'dan gelen ekipler yürüttüğü için düpedüz engellemişti. Özal'ın referandum planı hiç hesapta olmayan İstanbul-Ankara çekişmesi yüzünden suya düşmüş, hatta belki de ülkenin son on beş yıllık siyasi yazgısı bu kadar basit bir nedenle değişmişti.

Bu taktik yenilgi Özal'ın stratejisini çok fazla etkilemedi, planlarında ufak bir rötuş yaptı ve Meclis çoğunluğuna dayanarak 29 Kasım'da erken seçim kararı çıkarttı. Öte yandan "istihbarat birimlerine" de Banker Bako olayının perde arkasının yeniden araştırılması talimatını verdi.

Ama İstanbul ekibi aynı olayın Ankara ekibi tarafından yeniden araştırılacağını haber almıştı. Ve Ankara'daki hasımları daha harekete bile geçmeden onları derinden sarsacak bir hamleyle cepheden taarruza geçme kararı aldı: Eymür-Aytek ekibinin "sahte pasaportçusunu" deşifre edeceklerdi!

4 Kasım 1987 tarihli *Hürriyet* gazetesinin sürmanşeti "Müthiş İtham" "Babaların pasaportçusu" "Sahte belgelerden emniyet haberdardı" şeklinde çıktı. İstanbul polisi tarafından "yakalandığı" söylenen, ama aslında

ellerinin altında olan sahte pasaport imalatçısı Timur Hanoğlu itiraflarda bulunuyordu: “Yeraltı dünyasının ünlü babaları için düzenlediğim pasaportları MİT’in ve Atila Aytek’in bilgisi dahilinde yapıyordum!” Timur Hanoğlu’nun sahte pasaport düzenlediği kişiler arasında Abuzer Uğurlu, Sabri Uğurlu, Enis Karaduman, İsak Kumdagezer, Mehmet Cantaş, Mehmet Ali Ağca ve daha birçokları vardı. İtirafları üç gün bu şekilde uzayıp gitti.

Bu açıklamalara karşı görüşü sorulan Atila Aytek “Konunun muhatabı MİT Müsteşarlığı’dır. Cevabı oranın vermesi gerekir,” diyordu.

Eymür ise olayı İstanbul’daki köstebekleri sayesinde gazetede çıkmadan önce öğrenmiş, bayağı öfkelenmişti: “Adı geçeni deşifre ederek MİT’i ve Emniyet Kaçakçılık Dairesi’ni küçük düşürdüler. Bu konuda o kadar hırslı hareket ediyorlardı ki, hiçbir zaman bu yayının ülke menfaatlerine aykırı olduğunu düşünemediler.” Timur Hanoğlu sadece Eymür tarafından değil, devletin birçok üst düzey görevlisi tarafından da tanınıyordu. İçişleri Bakanlığı’nın taklit edilemeyeceğini iddia ettiği yeni pasaportlar çıkarttığı bir sırada Eymür “sahte pasaportçusunu” Emniyet Genel Müdürü’nün makamına götürüp bir gösteri yaptırmıştı: “Timur Hanoğlu bir saç kurutma makinesiyle yarım saatte pasaportu açarak fotoğrafı değiştirdi. Hepsi hayretler içinde kalmışlardı. Gösteriden sonra Timur Hanoğlu sahtekârlık ve buna karşı alınacak önlemler konusunda genel müdüre uzun uzun bilgi verdi. Genel müdür de bu görüşmeden çok memnun kalarak ona hem para verdi, hem de zaman zaman görüşmeyi teklif etti.”[11]

Her şeye rağmen İstanbul’un bu hamlesine bir karşılık verilmeliydi. Ama Ankara ekibinin bu ağır saldırıya cevap olarak alelacele hazırladığı karşı hamle çok cılız oldu. Eski tarihli bazı olaylar ısıtılıp yeniden basına veriliyordu: İsviçre’nin Lugano kentinde uyuşturucu madde kaçakçılığından tutuklanmış olan Yaşar Gül’ün Dündar Kılıç’ın damadının dayısı olduğu olaydan 2,5 yıl sonra; Tarık Ümit’i yaralayan Zekeriya Ülkücü’nün Dündar Kılıç’ın adamı olduğu olaydan 2 yıl sonra; İstanbul Emniyeti Cinayet Masası Şefi Ahmet Ateşli’nin sabıkalı kaçakçılardan Zihni İpek’e sahte polis kimliği verdiği de olaydan 8 yıl sonra tekrar piyasaya sürülmüştü.

Eymür’ün Raporları

Bu karşı hamle çok sönük kalmıştı ama tam o sırada, Eymür'ün eline çok daha büyük bir fırsat geçecekti. Müsteşar Hayri Ündül "eylül sonu veya ekim başında" ondan bir talepte bulunuyordu: "Tahterevallinin bir ucunda Hiram Abas, diğer ucunda Nuri Gündeş, bir o çıkıyor, bir diğeri. Nedir bu konular, sen bu konuları iyi biliyormuşsun. Bu Dündar Kılıç olayını, Nuri Gündeş'i falan bana etraflıca bir anlat. Ben seyahate gidip dönünce seninle şu yandaki odaya kapanalım, kapıyı kapayalım, akşama kadar oturalım, akşama kadar bana bu konuları izah et."[12]

Bu istek Eymür'e ilaç gibi gelmişti. Bir süredir uğradığı yenilgilerin intikamını alma olanağı nihayet doğmuştu. Onların "sahte pasaportçu" hamlelerine karşı, daha güçlü bir darbe indirmeliydi. 1980'den beri biriktirdiği ve "Babalar Operasyonu"yla da iyice çoğalan "belgeleri" masasının üstüne yığdı, kâğıdın en üstüne "Konu: Banker Bako olayı, polis içindeki çekişme ve yeraltı-polis-kamu görevlileri" başlığını koydu ve raporunu yazdı.

Rapor skandalı patlak verdiğinde ilk birkaç gün kimin tarafından yazıldığı araştırılacaktı. Oysa bu araştırmaya hiç gerek yoktu, çünkü Eymür raporun daha birinci sayfasına hem de hiç mütevazı olmayan bir biçimde imzasını atmıştı: "Haziran 1983'te MİT Müsteşarlığı bünyesinde Kaçakçılık Şubesi kurulmuş ve başına Şube Müdürü olarak bu konuda birikimleri olan Mehmet Eymür getirilmiştir."

Eymür'ün raporu yazarken kullandığı bilgiler, hiç de öyle son derece esrarengiz, akıllara durgunluk verecek kadar gizli birtakım istihbarat kaynaklarından alınmış değildi. Referandum öncesi Banker Bako araştırmaları sırasında Eymür'e "teşkilat dışı bazı elemanlardan" çeşitli bilgiler intikal etmişti. Ancak Özal'ın açıklama yapmaktan vazgeçmesi yüzünden bu bilgiler elinde kalmıştı. Ayrıca Babalar Operasyonu sırasında teşkilat içinden ve dışından gelen ihbar mektupları, İstanbul MİT ve Emniyet teşkilatları içindeki köstebeklerinin yaptıkları ifşaatlar, sanıklardan, özellikle de Dündar Kılıç'tan alınan ifadeler ve yeraltı dünyası içindeki Tarık Ümit gibi birkaç muhbirin verdiği "ham" bilgiler de vardı. Teorik olarak istihbarat, birkaç kaynaktan "doğrulanmış" bilgiydi, bütün usta istihbaratçılar bunun böyle olduğunu söylerlerdi. Ama Mehmet Eymür raporlarında, hasımlarını alt etmek için giriştiği "mücadelelerde" ve basına sızdırdığı haberlerde hep muhbirlerden gelen ham ve doğrulanmamış

bilgileri kullanıyordu. Çünkü, aslında bir istihbarat uzmanı olmaktan çok, bir “psikolojik savaş” ve “dezenformasyon”, yani “yanlış bilgilendirme” ustasıydı.

Belki çok gecikmiş bir saptama olacak ama, itiraf edeyim ki ancak bu kitabı yazarken aklıma geldi; bizler neden bu rapora Birinci MİT raporu, Susurluk’tan sonrakine İkinci MİT raporu diyorduk? Her ikisini de aynı kişi yazdığı halde neden birinci Eymür raporu, ikinci Eymür raporu demiyorduk? Yine bu kitabı yazarken farkına vardım ki, bu numaraları biz değil, bizzat yazarın kendisi veriyordu, biz de ona uyup öyle söylüyorduk! Mehmet Eymür TBMM Susurluk Komisyonu’na verdiği ifadenin bir yerinde şöyle diyor: “...ben geçmiş tarihlerde boyumun ölçüsünü almış bir kimse olarak, birinci MİT raporundan sonra bu işlerde son derece ihtiyatlı davranan bir insanım...”[13]

Aslında Mehmet Eymür’ün yazdığı raporlara “MİT Raporu” adını vermesi bile, herkesi öyle söylettirmek için yapılmış bir yanlış bilgilendirmeydi. Kendi başına ve muhbirlerden gelen bilgileri derleyerek yazdığı bir değerlendirmeye “MİT Raporu” adını vererek “resmi belge” niteliği kazandırmaya çalışmıştı.

Bundan böyle bu raporlardan Eymür’ün raporları olarak söz edeceğim.

On Beşinci Bölüm

ABİ İPTEN DÖNÜYOR

Mehmet Eymür daha sonra “etüd” adını verecek olduğu raporunu yazmayı 10 Kasım 1987 tarihinde bitirdi. Yazdıklarını üst makamlara verecekti ama o sırada kimsenin onunla meşgul olacak hali yoktu. 19 gün sonra seçimler yapılacaktı, üst makamların hepsi seçim propagandasıyla uğraşıyorlardı. O da raporunu Müsteşar Yardımcısı Hiram Abas’a sundu. Abas raporu okuyup bir hafta sonra geri verirken ilk fırsatta üst makamlara yollanmasını emretti. Sadece “kadın işlerini biraz abartılı” bulmuştu.[81] Eymür’ün söylediğine göre, “Seçim telaşı, müsteşarın Ankara’da bulunmaması ve kendisinin bir ameliyat geçirmesi” nedenleriyle bu sunuş biraz gecikecekti.[1]

81 Hiram Abas bu yorumunu gazeteci Cüneyt Arcayürek’e söylemişti, bkz. Arcayürek, *Darbeler ve Gizli Servisler*, s. 345.

Özal Kaçakçılığı Nasıl “Önledi?”

Eski siyasi liderlerin de katılmasıyla birlikte Kasım 1987 seçimlerinin propaganda günleri oldukça canlı geçti. ANAP’ın “Amerikan tarzı” propaganda kampanyası, DYP’nin Demirel için söylenen “Kurtar bizi baba!” sloganlarıyla yürüttüğü biraz daha “bize özgü” kampanyayla karışınca çok renkli görüntüler ortaya çıktı. Seçmenleri Demirel’e “Baba” demekten hoşlanınca, öteki babaları ayırmak için onlara “mafya babası” denmek zorunda kalındı.

Özal’ın seçim sloganlarından biri “Kaçakçılığı biz önledik” şeklindeydi.

Kaçakçılığın bir ölçüde azaldığı doğruydu, ama nasıl? Birkaç yazar dışında hiç kimse “Peki ama bunlar kaçakçılığı önlemek için ne yaptılar?” diye sormuyordu.

ANAP’ın iktidara geldiğinden beri kaçakçılıkla ilgili olarak ne yapıp ne yapmadığına bu kitabın başından beri zaman zaman değindim. Yeri gelmişken şimdi, Uğur Mumcu’nun seçimlerden iki gün önce yazdıklarıyla beraber[2] bir kez daha toparlayayım:

İlk düzenlemelerden biri “Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Tebliğ”di. Bununla döviz ithali serbest bırakılmıştı, yani döviz kaçakçılığı suç olmaktan çıkarılıyor, böylece eskiden döviz kaçakçılığı yapanlar da affedilmiş oluyordu.

Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu değiştirilerek döviz kaçakçılığı suçları “ekonomik suç” kapsamına alınmış ve bu suçtan hükümlü ve tutuklu olanlar hemen salıverilmişti.

Altın kaçakçılığı nedeniyle açılan ve üç büyük bankanın genel müdürlerinin de sanık oldukları dava, yasa ve tebliğlerde yapılan değişikliklerle kapatılmıştı.

Mobilya yolsuzluğundan 20 yıl ağır hapse çarptırılan Yahya Demirel, Özal hükümetinin çıkardığı bir tebliğle bu cezadan kurtulmuştu.

“Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Kanun”da yapılan değişikliklerle “gümrük kaçakçılığı” suçlarına af getirilmişti.

Pasaport Kanunu’nda yapılan bir değişiklikle “silah ve narkotik kaçakçılığı” dışındaki kaçakçılık davası sanıklarına pasaport verilmişti.

Pişmanlık yasası kaçakçılık davalarına uygulanmamış, böylece kaçakçıların birbirleri hakkında yapabilecekleri önemli açıklamalar ceza indiriminden yararlanmayacağı için “cazip” olmaktan çıkmıştı.

Son olarak infaz yasasında yapılan değişiklik, içerdeki kaçakçıların da tahliyesini sağlamıştı.

Bu özet dökümden de anlaşılacağı gibi, ANAP’ın kaçakçılıkla ilgili politikası “ekonomik suça ekonomik ceza” adı altında kaçakçıları “affetmek”ti! Bu ekonomik önlemlerin başka bir sonucu da, kısa bir süre sonra patlak veren hayali ihracat olayları olacaktı!

Aslında İstanbul’daki uyuşturucu ve silah kaçakçılığı merkezinin zayıflaması, büyük şehirlerdeki terörün önemli ölçüde ortadan kalkmasına paralel bir olguydu. Beslendikleri terör kaynakları kuruyan “ikinci kuşak” uyuşturucu-silah mafyasının bir kısmı sıkıyönetim marifetiyle hapse atılmış, büyük bir kısmı ise yurtdışına kaçmıştı. Bu sonucun başka bir nedeni ise, kadrolarını 1980 öncesi ülkücü eylemcilerinin oluşturduğu “yeni kuşak mafya”nın uyuşturucu ticaretinden daha başka “iş alanlarına” ilgi duymasıydı.

Büyük şehirlerdeki iç terör azalınca, merkezi İstanbul olan uyuşturucu-silah-terör üçgeni de Güneydoğu’ya kaymış, gerek silah, gerekse uyuşturucu kaçakçılığı da önemli ölçüde PKK terörünün olduğu sınır bölgelerine taşınmıştı. Bundan sonraki on yıl boyunca uyuşturucu ticareti hep Güneydoğu sorunuyla birlikte anılacaktı.

29 Kasım akşamı sandıklar açıldığında çok büyük bir sürprizle karşılaşılmadı. ANAP oyların üçte birini almıştı, ama seçim sistemi sayesinde meclisteki sandalyelerin üçte ikisini kapmıştı. Sosyal Demokrat Halkçı Parti ikinci, Doğru Yol Partisi de üçüncü olmuştu. Erbakan’ın Refah

Partisi, Ecevit’in Demokratik Sol Partisi ve Türkeş’in Milliyetçi Çalışma Partisi barajı aşamamışlardı.

“Birinci Susurluk”

Seçimler bitmişti ya, MİT’in bu işle ne ilgisi varsa teşkilatın merkezindeki “telaş” da sona erecek, Eymür de artık raporunu sunacağı Hiram Abas’tan daha üst bir merci bulabilecekti. Müsteşar henüz seyahatten dönmediği için bekleyişi sürüyordu. Ama raporun hazırlanması sürecinde karşı taraf boş durmamıştı. Seçimlerden sonra göz ameliyatı için ABD’ye gitmekte olan Özal’a bir dosya vermişlerdi. Dosyada, *Hürriyet*’te çıkan altın kaçakçılığı ile ilgili bir yazı dizisini Eymür ile Aytek’in verdiği yazılıydı. O arada Nuri Gündeş de emekli olduğu halde MİT içindeki adamları aracılığıyla eski düşmanlarının attığı adımlardan haberdar oluyordu. Abas ve Eymür’ün İstanbul Emniyeti hakkında bilgi topladıklarını öğrenince onları Cumhurbaşkanı’na ihbar etmişti.[3]

Bütün bu gelişmeleri öğrenen Eymür, müsteşarı bekleyerek kaybettiği zamanın aleyhine işlediğini seziyordu. Cumhur-başkanlığı’na başka bir operasyonla ilgili bir dosya götürdüğü 2 Aralık’ta dayanamayıp raporunu Evren’in damadı Erkan Gürvit’e okuttu. Hem de Gürvit’in giderek İstanbul ekibiyle daha yakın ilişkiler içine girdiğini bildiği halde! Gürvit raporu okuduktan sonra fazla bir yorum yapmadı, “Çok iddialı bir rapor, Atila’nın (Aytek) ifadelerine benziyor,” dedi ve Eymür’den bir fotokopisini aldı. İşte kıyamet de ondan sonra koptu, Eymür Gürvit’in bu raporu Ünal Erkan ve Mehmet Ağar’a, Emniyet Genel Müdürü Saffet Arıkan Bedük’e dağıttığını iddia ediyordu. Seyahatten dönen müsteşarın “bile” ortalıkta bir rapor lafının dolaştığından hemen haberi olmuştu. 3 Şubat günü Eymür’ü çağırarak “Nedir bu rapor hadisesi?” diye sordu. O da ona seyahate çıkmadan önce istediği bilgileri bir rapor haline getirdiğini, ama Erkan Gürvit tarafından karşı tarafa verildiğini söyledi. Eymür bütün bunları Başbakanlık Teftiş Kurulu’na verdiği savunmada yazıyordu.

Zaten dört gün sonra da raporun bombası patlayacak, önce *2000'e Doğru* dergisinde, daha sonra da bütün gazetelerde yayımlanacaktı.

Yayımlanmasıyla birlikte kopan gürültü arasında raporu kimin sızdırdığı kavgası da vardı. Eymür ve Gürvit birbirlerine girmişler, birbirlerini raporu basına sızdırmakla suçluyorlardı.

İşin aslı ise şöyleydi: Rapor Mehmet Eymür tarafından gazeteci İrfan Taştemur'a okutulmuş, o da aldığı notları *2000'e Doğru* dergisine vermişti. Taştemur daha önce *Hürriyet* gazetesinde çalıştığı sırada daha önce sözü geçen altın kaçakçılığı dizisini hazırlayan Prof. Dr. Çetin Yetkin'e yardım ediyordu. Altın kaçakçılığı olayındaki bir konunun aydınlatılması için MİT'i iyi tanıyan arkadaşı gazeteci Bedri Seferoğlu'nun aracılığıyla Ankara'ya MİT merkezine gitmiş, orada Mehmet Eymür, Korkut Eken ve Atila Aytek tarafından karşılanmıştı. Rapor kendisine okutulmuş ve not almasına izin verilmişti.[82]

82 Raporun nasıl sızdığının ayrıntıları için bkz. Çetin Yetkin, *Vatan Sağ Olsun*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997, s. 284-292.

Bence raporun kimin tarafından sızdırıldığının o kadar da fazla bir önemi yoktu, açıklanmasında kimlerin yararı varsa onlar tarafından sızdırılması da doğaldı deyip geçiyorum. Raporun kamuoyu tarafından öğrenilmesinin klikler savaşını hangi aşamaya getirdiği bundan daha önemliydi.

Hikâyemizin bu bölümünü yazmaktayken taslaklarını genç ama meraklı bir arkadaşıma okuttum, o günleri çok iyi bilmeyen kuşakların bunları okurken neler düşüneceklerini merak ediyordum. Okumayı bitirdikten sonra ne dese beğenirsiniz? "Meğer bizim bildiğimiz Susurluk ikinci Susurluk'muş, esas birinci Susurluk olayı o tarihlerde başlamış!"

İstanbul, İstanbul Olalı...

Gerçekten de, 1988 başındaki skandalla, sekiz yıl sonraki Susurluk skandalı arasında önemli benzerlikler vardı. Bir kere ikisinin de "kahramanları" aynı kişilerdi. Ayrıca, biri Özal'ın özel örgüt kurma arzusundan, öteki Çiller'in özel örgüt kurma hevesinden doğmuştu. Ve

ikisinin de sonunda Eymür hüsrana uğramış, Ağar durumunu güçlendirmişti.

Biz şimdi kaldığımız yere, Eymür raporuna ve doğurduğu sonuçlara dönelim.

Bu birinci Eymür raporunun yazılış amacı, sonradan kopardığı büyük gürültüye oranla aslında son derece basitti: Özal'ın başına Hiram Abas'ı geçirmek istediği ve Eymür'ün de herhalde onun yardımcılığını beklediği özel istihbarat örgütü düşüncesinin karşısındakileri, yani İstanbul ekibini ezmek veya sindirmek! Banker Bako olayı olsun, sahte pasaportçu Hanoğlu'nun deşifre edilmesi olsun, Birinci Dünya Savaşı'nı başlatan Sırp veliahtının öldürülmesi gibi küçük kıvılcımlardı. Eymür'ün esas amacı, raporda geçen tek bir cümlede saklıydı: "Son 20 yıl içinde bu dönem kadar İstanbul'un kanunsuz ve kontrolsüz kaldığı, yeraltı dünyasının bu kadar himaye gördüğü dönem görülmemiştir." Anahtar cümle buydu ve yazılanların tümü, raporu okuyanları bu cümledeki hedefe yöneltmeyi amaçlıyordu. Rapora Banker Bako olayıyla girilmesi göz boyamak içindi, çünkü güncel konu buydu ve dahası Özal'ın talimatıyla Müsteşar Ündül en çok bu konu hakkında bilgi istiyordu.

Bunu daha iyi anlamak için, dilerseniz gelin, raporun sansasyon yaratan bölümlerine kamuflaj için serpilmiş yaldızları biraz silkeleyelim, bakalım geriye kimler kalıyor: "Son günlerde Banker Bako olayı ile ilgili bazı gizli ilişkilerin su yüzüne çıkmasından tedirgin olan yeraltı dünyası ve bazı işbirlikçileri!.. O zamanki MİT İstanbul Daire Başkanı Nuri Gündeş'in de Hüsamettin Cindoruk ve Dündar Kılıç'la yakın irtibatı bulunmaktadır!.. Banker Bako olayının arkasındaki diğer güçler ise İstanbul Emniyet Müdürü Ünal Erkan, Yardımcısı Mehmet Ağar, Mali Şube Müdürü Cevdet Saral ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün diğer üst düzeydeki yöneticileridir!.. Esasen Ünal Erkan başkanlığındaki İstanbul Emniyet Müdürlüğü üst düzey kadrosu İstanbul'daki yeraltı dünyası ile yakın ilişki içindedir!.. Vali Nevzat Ayaz... Fahrettin Aslan ve diğer yeraltı adamlarıyla ilişkiler kurmuştur!.. Yeraltı dünyasını Ankara'daki üst düzey bürokratlara da Mehmet Ağar empoze etmektedir!..." suçlamalar böyle uzayıp giderken ana hedefin İstanbul olduğunu da çok iyi gösteriyordu.

Raporun en fazla gürültü çıkaran bölümlerinden biri eski Genelkurmay Başkanı Necdet Ürüğ ile Emel Sayın "söylentisinin" yer aldığı bölümdü ve Hiram Abas da raporu "kadın kız işlerine fazla girilmiş" diye eleştirirken

belki bu bölümü kastetmişti. Necdet Üruğ bu iddialara karşı dava açacak ve kazanacaktı. Ama Üruğ'la ilgili iddialar bundan ibaret değildi, iki sayfayı aşıyordu. Bu bakımdan hedef alınmasında başka bir amaç aramak gerekirdi. Bu amaç da şuydu: Necdet Üruğ'un ordu üst kademesinde 2000 yılına kadar uzanan bir hiyerarşi kurduğu söyleniyordu ve Özal'ın Türk Silahlı Kuvvetleriyle ilgili planları arasında bu hiyerarşiyi bozmak, Üruğ'un ordu üzerindeki etkisini kırmak da vardı. Türkiye'de bir insanı gözden düşürmenin en kolay yolu ise yatak odası hikâyeleri anlatmaktı!

Buradan varacağımız başka bir sonuç ise, Özal'ın uzun vadeli planlarının kısa vadeli bir taktiğinin de bu rapora taşınmış olmasıydı. Demek ki; ya Eymür Özal'ın uzun vadeli stratejisini biliyordu ya da Özal raporu taslak halindeyken görüp ekleme yapılmasını istemişti. Aslında ikisi de aynı kapıya çıkıyordu.

Peki ama, raporun açıklanmasıyla birlikte işler neden Eymür'ün tersine dönmüş ve rüzgârlar karşı yönden esmeye başlamıştı? Çünkü işin içinde iş vardı: Eymür'ün cepheden taarruz ettiği yel değirmeninin arkasında, görünmeyen daha büyük güçler duruyordu. Özal'ın kurmak istediği özel örgüt planında sadece Emniyet İstihbaratı'nın tasfiyesi değil, Genelkurmay ve Jandarma İstihbaratlarının tasfiyeleri de söz konusuydu.**4** Ve askerlerin böyle bir şeye izin vermeleri beklenemezdi. İstanbul ekibi kurulması düşünülen yeni örgüte karşı kıyasıya savaşa girerken herhalde Özal'dan "daha etkili" bazı güçlerin rüzgârını arkasına almış olmalıydı.[83]

[83] Daha sonraki yıllarda Eymür grubundan ayrılıp Ağar grubuna "transfer" olan Korkut Eken, Mart 2002'de çete kurma suçundan hapse girerken ona dört emekli general sahip çıkmamış mıydı?

Eymür ekibi bir kez daha yenilgiye uğramıştı. Hiram Abas, Mehmet Eymür ve Korkut Eken MİT'ten tasfiye edildiler. Emniyet Kaçakçılık İstihbarat ve Harekât Dairesi kapatıldı, Atila Aytek Eskişehir Emniyet Müdürlüğü'ne atandı. Buna karşılık Mehmet Ağar basamakları daha hızlı tırmanıp İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne, Erzurum Valiliği'ne, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ve bakanlığa kadar çıktı. Ünal Erkan ise önce Olağanüstü Hal Valisi, sonra da DYP'den milletvekili oldu.

İstanbul'a Gökten Altın Mı Yağıyor?

Sonuç olarak Eymür'ün deyimiyle "İstanbul, İstanbul olalı böyle başıboşluk görmediğiyle" kalmıştı. Zaten bu raporu duyan Dündar Kılıç'ın ilk tepkisi de "İstanbul'a gökten altın mı yağıyormuş?" demek olacaktı.

Doğru ya, biz hapisten dışarı bir çıkalım dedik, Dündar Kılıç'ı unuttuk gitti. Artık oraya geri dönelim, bakalım Diyarbakır'da neler oluyor?

Dündar Kılıç ve Behçet Cantürk rapor skandalını Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde gazetelerden öğrendiler. Raporda ikisi de anılıyordu ama Dündar Kılıç başrollerdeydi! Üşenmeyip saydım, 23 sayfalık raporda Dündar Kılıç'ın adı tam 31 kez geçiyordu! Bu özelliğiyle, adı geçenler listesinde başı çekiyordu.

Behçet Cantürk ile Dündar Kılıç baş başa verip bir durum değerlendirmesi yapmaya çalıştılar. İkisi de bunun bir Ankara-İstanbul kavgası olduğunu anlamışlardı. Dündar Kılıç'ın ilk tepkisi bildik küfürleriyle lanetler yağdırmak olmuştu, Behçet Cantürk ise ona göre daha serinkanlıydı. Güvenlik güçleri arasındaki kavgayı kavramaya başlamıştı. Üç ay sonra hapisten çıktığında raporu soran gazetecilere bu kavgayı anlatan cevaplar verecekti: "Dikkat ederseniz iddia sahibi de devletin bir birimidir, suçlananlar da devletin bir birimidir. O halde sorun onların arasındadır ve bizler bu hesaplaşmada kullanılmak istenmişizdir. İstanbul'da sorgulandığım zaman Ankara'yı suçlamamı, Ankara'da sorgulandığımda İstanbul'u suçlamamı; MİT'te sorgulandığım zaman polisi, hatta daha da ileri giderek aynı birimin bir alt görevlisi, bağlı olduğu, emir aldığı birimin başındaki kişiyi suçlamamı istemiştir. Bu duruma şaşmamak elde değil. Mesele bu kadar basittir."[5]

Ama Dündar Kılıç uğradığı şokun etkisini üzerinden atamamıştı. Kolay değildi, Şubat 1984'ten Şubat 1988'e, dört yıldan beri özgürlüğünden yoksundu. İki yıldan fazlasını bir hücrede tek başına geçirdiği bu tutukluluk süresince her gün bu işlerin başına nasıl geldiğini çözmeye çalışmıştı. Ve şimdi bir anda bu bilmece çözülüyor ve bir klikler savaşının arasında kalmış olduğunu öğreniveriyordu. Üzerine başrolde olmanın dayanılmaz ağırlığı çökmüştü. Onun yerinde başkası olsa veya Dündar Kılıç eski günlerinde olsa devletin bir belgesinde ve gazetelerin manşetlerinde yer aldığına sevinirdi. Ama Dündar Kılıç bir yandan başına bu çorabı örmüş olanlara karşı öfkeden çılgına dönüyor, bir yandan da bu yayınların mahkeme heyetini nasıl etkileyeceğini kara kara düşünüyordu.

Dündar Kılıç bu düşünceler içinde rapora basın yoluyla tepki gösterecek bir fırsat ararken, aileden biri iddialardan bazılarına cevap verme olanağını bulmuştu: Kızı Uğur. *Nokta* dergisinin raporda kendisinin de isminin geçtiğini hatırlatması üzerine Uğur Özbizerdik şunları söylüyordu: “Şimdi bundan önce babam için bir rapor hazırlandı. Raporu hazırlayanlar aynı şahıslardır, kamuoyu biliyor. O zaman babam hedefti. Şimdi de birilerine kızmışlardır, bir menfaat çatışması olmuştur. Kim bilir belki bu rapor sızdırılmasaydı kaç kişinin canı yanacaktı.” Derginin Özallarla tanışıp tanışmadığı sorusuna da Uğur Özbizerdik “Semra Hanım tarafından Dündar Kılıç’ın kızı olarak kabul edilmemekten çekindim. Bu da benim için bir onur meselesi olurdu. Ama Zeynep Hanım’la tanıştım, dükkânlarının açılışına çağırmışlardı beni,” yanıtını veriyordu.[6]

Dergide kızıyla yapılan röportajı okuyan Dündar Kılıç’ın içine biraz su serpilmişti. Yine de öfkesi dinmemişti, bir süre dostu düşmanı birbirine karıştıran demeçler vermeye devam etti. Ancak hapisten çıktıktan sonra yaptığı konuşmalarda hedefi daraltabilecekti:

“Neden üzerime geliyorlardı? Çıkarları neydi? İlk hedefleri İstanbul’u ele geçirmekti. Sanıyorlardı ki İstanbul’a havadan altın yağıyor. Bizi burada bir güç olarak gördüklerinden diskalifiye etmenin yollarını aradılar.”[7]

“Mesela bu MİT raporu olayı var. Onu da okuduğunuz zaman orada da her şey açıkça ortaya konulmuştur. Olağanüstü dönemlerde böyle insanlar, iki insan çıkar devletin içinde. Bir tanesi Atila Aytek, birisi de Mehmet Eymür. Bu insanların temeldeki amacı İstanbul’u ellerine geçirmekti, sanki İstanbul’daki yöneticiler vatan düşmanıydı. İstanbul’u teslim almaktı amaçları. İstanbul bir limandır. Yine menfaate dayalı olaylar, başka ne olabilir ki?”[8]

Dündar Kılıç, hedef küçülten bu açıklamalarının yanı sıra raporda adının birlikte geçtiği üst düzey yöneticileri korumayı da ihmal etmiyordu. Az önce dediğim gibi, onun yerinde başkası olsa, adının Necdet Üruğ, Tahsin Şahinkaya, Nuri Gündeş, Şükrü Balcı gibi kişilerle birlikte anılmasıyla övünürdü. Ama Dündar Kılıç, “yeni kuşakların yeni standartlarına uymayan”, eski kuşak bir kabadayıydı, bu insanlar aleyhinde ifadeler vermeye zorlanmış olmaktan utanıyordu:

“Mesela sorguda bana ‘Tahsin Şahinkaya’ya Karakaya Barajı ihalesi için 2 milyar lira rüşvet verdin,’ dediler. Ben nereden tanıyorum ki Şahinkaya’yı? Benim Karakaya Barajı ile ne ilgim var ki para götürmüş olabileyim? Yazmış oldukları senaryolar mutlaka bir amaca dayalıydı. Tahsin Şahinkaya’ya şantaj yapacaklardı.”[9]

“Mesela o MİT raporunda o zamanki Genelkurmay Başkanı Necdet Üruğ’un oğluna bir kömür ocağı verdiğimizi söylüyorlar. Niye verecektik? Biz çalıştıramaz mıydık? Bizim gariplerimiz vardı. Ve madem ben ona kömür ocağı vermişim, Genelkurmay Başkanı bu insanın dosyasına bakıp suçsuzsa hemen bugün bırakın demez miydi? Demek ki böyle bir olay yoktu.”

“40 sene 45 sene devlete hizmet eden insanlara bile iftira ettiler. Şükrü Balcı olayı. Şükrü Balcı’ya bir kurşun işlemez araba almışım. Benim kırk senedir canım ortada, kellem ortada, kiralık katiller tarafından öldürülmek isteniyorum, benim kendi arabamda bir zırhlı cam yok, neden ona zırhlı araba alacakmışım? Şükrü Balcı birçok fabrikatörün, birçok holdingin hayatını kurtardı, onlar ona bırakın zırhlı arabayı, uçak isteseydi uçak alırlardı.”[10]

“Bunların amacı İstanbul’u gelip teslim almaktı. E, buradaki adamlar devlet memuru değil miydi?

Bunların iftira ettiği adamlar, mesela Şükrü Balcı, bunların yaşı kadar devlete hizmet etti. Şükrü Balcı beni sevmez, ben onu sevmem. Ama Sezar’ın hakkı Sezar’a. Eğer Şükrü Balcı bir yerden avanta alacaksa gidip herhalde Vehbi Koç’tan alır. Gelip de bir kumarhaneden 500 bin lira almaz.”[11]

Daha sonraki yıllarda bu mantıklı açıklamaları yapabilen Dündar Kılıç, hapisteyken bu kadar büyük bir olayın birkaç MİT mensubuyla birkaç emniyetçinin başının altından çıkamayacağını düşünüyordu. Bunlara muhakkak “yüksek bir yerden” yeşil ışık yakılmış olmalıydı. Bu yüzden o güne kadar Eymür, Aytek ve bazı işadamlarından oluşturduğu düşmanlarının arasına Özal’ı da katacaktı!

Özal'a Hakaret

Mart ve nisan aylarında Dündar Kılıç'ın ailesinde iki önemli olay meydana geldi. Bunlardan birincisi küçük kızı Fatma'nın evlenmesiydi. Kapalıçarşı'nın genç kuyumcularından Özer Güner cezaevindeki bir açık görüşme günü ailesiyle birlikte Diyarbakır'a gidip Dündar Kılıç'tan kızı Fatma'yı istemişti. Dündar Kılıç'ın kızına da sorup onay vermesinden sonra Özer Güner müstakbel kayınpederini iki kez daha ziyarete gitti, ikisinde de başından iki olay geçti. İlkinde Özer Güner'i görüşme için herkese yaptıkları gibi bir tel örgünün arkasına götürmüşlerdi. Dündar Kılıç gelip de damadını tel örgünün arkasında görünce itiraz etti "Bu benim damadım, beni görmek için 3 bin kilometreden gelmiş, açık görüşme yaptırın," dedi. Özel bir işlem yapılarak teğmenin odasında görüşmelerine izin verildi. Dündar Kılıç, Behçet Cantürk'ü de koğuşundan çağırtarak damadıyla tanıştırdı. Özer Güner'in karşılaştığı ikinci olay daha da güldürücüydü. Cezaevindeki binbaşının oğlu, bir gün Dündar Kılıç'ı ziyarete gelen büyük kızı Hülya'yı görmüş ve babasına bu kızı kendisi için Dündar Kılıç'tan istemesini rica etmişti. Binbaşı oğlunun bu isteğini yerine getirmiş, Dündar Kılıç da "Bir düşünelim" diyerek kızına sormak için izin istemişti. Özer Güner o hafta kayınpederini görmeye gittiğinde kim olduğu sorulduğunda "Dündar Kılıç'ın damadıyım" deyince binbaşının odasına alındı. Binbaşı onu iyice bir süzdükten sonra "Demek Dündar Bey kızını bize layık görmedi, sana veriyor," deyince soğuk terler dökmeye başlayan Özer Güner'in imdadına o sırada içeri giren Dündar Kılıç yetişti ve "O benim küçük kızımın nişanlısı" diyerek binbaşıyı yatıştırdı. Fatma-Özer çifti 23 Mart 1988'de nikâh kıydılar, ama düğün yapmadılar. Düğün töreni için babalarının hapisten çıkmasını bekleyeceklerdi.

İkinci ailevi olay ise nisan ayı ortalarında cereyan etti. Dündar Kılıç'ın ikinci hanımından olan oğlu Ergun, annesi Ümit Hanım'ı bir kaza sonucu tabancayla yaralamıştı. Ben bu olayı Dündar Kılıç'ın kızı Fatma Güner'e sordum, şunları anlattı: "Babam çok uzun süredir hapisteydi. Ergun'un bu yüzden bunalımda olduğu zamanlardı. İki ağabeyim de okulu bırakmışlardı. Arkadaşlarımız da sanki bizi üzmekten zevk alıyorlardı, işte konuşurken 'Bunların babasını asacaklar' falan diyorlardı. Ruh halimizin çok bozuk

olduğu bir dönemdi. Ergun 17 yaşındaydı o zaman. Eve geldi, konuyu iyi hatırlayamıyorum, ufak bir mevzudan annemle tartışmaya başladılar, elinde silah, 'Babam da cezaevinden çıkmadı, kendimi öldüreceğim' gibi bir şeyler söylerken tabanca ateş aldı, annem yaralandı. Gazetelerde yanlış olarak üvey annesi falan diye yazıldı. Dediğim gibi yine babamın cezaevinde oluşundan. Onun verdiği gerginlik, bir aile reisinin olmamasından doğan otorite boşluğu oldu, çok yıpranmıştık o zamanlar."

Hemen hemen her gün Dündar Kılıç'ı ziyaret etmekte olan Avukat Hikmet Bozçalı, Ergun'un olayını o sabah gazetelerde görmüştü. Cezaevi idaresine durumu anlatıp Dündar Kılıç'ın üzülmemesi için içeriye gazete verilmemesini sağladı. O gün tutuklulara Diyarbakır'a gazete gelmediği veya sıkıyönetimin yasakladığı gibi bir bahane uydurmuşlardı.

21 Mayıs 1988'de Behçet Cantürk, kardeşi Nizamettin Cantürk ve 10 arkadaşları tahliye oldular. Cantürk davası 30 Ağustos'ta beraatla sonuçlanacaktı.

Dündar Kılıç'ın bir yıl kadar önce cezaevine gelen gazetecilerden *Cumhuriyet* muhabirine söylediği "Özal ve çetesi ülkeyi sattılar, Marcos gibi kaçsın, biz bu kahpe düzenin kurbanlarıyız" sözleri nedeniyle hakkında hükümete hakaret davası açıldığını anımsayacaksınız. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesi 14 Haziran 1988'de bu davayı sonuçlandırdı ve Dündar Kılıç'ı on ay ağır hapis cezasına mahkûm etti. Ancak karar Avukat Hikmet Bozçalı tarafından temyiz edilmişti.

Hukuki süreçlerin uzamasının okuyucuları sıktığını bilirim, ama bu davanın çok ilginç bir öyküsü var da onun için üzerinde bu kadar duruyorum.

Yargıtay bu kararı 22 Şubat 1989'da "Sanık tarafından sarf edildiği iddia ve kabul edilen sözlerin hükümetin manevi şahsiyetine matuf bulunmadığı" gerekçesiyle bozdu.[84] Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesi de 8 Haziran 1989 tarihli kararıyla Yargıtay'ın bu ilamına uydu ve Dündar Kılıç'ı beraat ettirdi. Savcılık kararı temyiz etmeyince beraat kararı 16 Haziran 1989 tarihinde kesinleşmiş oldu.

84 Yargıtay 9. Ceza Dairesi'nin 1988/6397 esas ve 1988/1006 karar sayılı ilamı.

Ama bu son iki karar verildiğinde Dündar Kılıç çoktan hapisten çıkmıştı ve beraat ettiğinden haberi bile olmamıştı. Çünkü İstanbul'a döndükten sonra Avukat Hikmet Bozçalı ile irtibatları kaybolmuştu. Aradan epey zaman geçtiği için de bu olayı unutup gitmişti.

Gel zaman, git zaman, bir gün Dündar Kılıç ile Ahmet Özal bir televizyon programında karşı karşıya geldiler.[85]

85 Show TV, Objektif programı, Nisan 1995.

Ve Ahmet Özal, Dündar Kılıç'ın çoktan aklından çıkmış olduğu bu sözleri değiştirerek o programda yeniden gündeme getirip "Bu adam babamın ayağına ip bağlanıp sokaklarda sürükleneceğini söylemiş, mahkûm edilmişti," dedi. Olayı tamamen unutmuş olan Dündar Kılıç da bunun doğru olduğunu sanıp cevap verememiş, mahcup olmuştu. Oysa hem söylenen sözler öyle değildi, hem de o davadan beraat etmişti.

Gerisini Hikmet Bozçalı'dan dinliyoruz: "Ben de büromu Diyarbakır'dan İstanbul'a taşımış, burada avukatlık yapmaya başlamıştım. Ben buraya geleli birkaç sene olmuştu ama Dündar Kılıç ile irtibat kuramamıştık. O akşam bu programdan çıkınca Avukat Cengiz Kayıtmazer'i aramış, Diyarbakır'daki Hikmet Bey'i bana hemen bul demiş, davanın sonucunu soracak. Cengiz de, 'Hikmet burada, İstanbul'da' deyince, benim telefonumu almış Cengiz'den. Gece saat ikide beni aradı, 'Benim o dava ne oldu?' dedi, ben de 'Beraat ettiniz, üstelik sizin söylediğiniz sözler o şekilde değildi,' dedim. Bunu bilmediği için Ahmet Özal'a cevap veremediğine çok üzüldü. Ben o zaman biz bir basın toplantısı yapıp olayın gerçek yönünü bildirelim dediysem de, yapalım, yapmayalım derken yapamadık."

Mahkemeye Gelirken "Baba" Dönerken "Dede"!

Dündar Kılıç temmuz ayı sonunda tutuklu olarak İstanbul Tıp Fakültesi Onkoloji Bölümü'ne yatırıldı, göz kanseri tedavisi görecekti. Radyoterapi servisinde penceresi demir parmaklıklarla örülü bir odada, çok sıkı güvenlik önlemleri altında kalıyordu. Ama yakınları ve avukatlarıyla görüşme olanağını bulabiliyordu. Buradan Diyarbakır Askeri Mahkemesi'nin 18 Ekim'de yapılacak duruşmasına Eymür raporuyla ilgili uzunca bir dilekçe gönderdi. Bu dilekçe, mantıklı bir düşünce sistemiyle yazılmış, duygusal bir biçimde sonuçlandırılmış bir tahliye talebiydi. Düşmanlarından bahsettiği yerlerde yine biraz coşuyor olsa da, bazı olayların perde arkasını irdelerken

inandırıcı ve ondan beklenmeyecek derecede abartısız bir üslupla yazılmıştı.

Bazı yerleri tekrar olmasın diye özetleyerek verecek olduğum dilekçe, “Bu yayınların davamıza olumsuz etki etmemesi bakımından, bu davanın açılmasına neden olan gelişmeleri, şimdiye kadar açıklamadığım perde arkası olaylarla birlikte anlatmayı uygun gördüm,” diye başlıyordu. Önce tutuklanmasına neden olan ihbar mektuplarının daha önce görmüş olduğumuz içeriklerine değiniyor ve bunların sahteliklerini ortaya çıkarıyordu. Ardından, Atila Aytek’in kendisine karşı düşmanlığının çok eski bir geçmişe[86] dayandığının ayrıntılarını verdikten sonra Eymür’e geçiyordu: “Beni sadece bir kez Maksim Gazinosu’nda gördüğünü söyleyen Mehmet Eymür ise, benimle iyi ilişkiler içinde olduklarını düşündüğü MİT’in İstanbul Bölge yetkililerini tasfiye ettirmek ve nüfuzunu güçlendirerek MİT’te daha yükselmek istiyordu. Nitekim sorgularda bana, özellikle İstanbul MİT’i ve polisi hakkında suçlayıcı ifadeler vermem için ağır baskılar yapıldı.

86 Daha önceki bölümlerde Dündar Kılıç’ın ağzından sık sık tekrarlanan Ankara’nın Bentderesi semtine kadar giden bu ayrıntıların artık okuyucular tarafından bilindiğini varsayıyorum.

Sonuç olarak, bazı koltuk kavgalarına alet edilmek istendim. Benim sırtımdan bazı devlet yetkilileri birbirleriyle olan hesaplarını görmek istediler. Hiç alakaları olmadığı halde, sorgular esnasında pek çok işadamı, devlet yetkilisi, askeri yetkili, sanatçı hakkında ifade vermeye zorlandım. Bu ifadeler bu isimlere karşı güçlerini pekiştirmek için kullanıldı. 40 gün süren işkenceli sorgulardan bir şey elde edemeyince beni bir eroin kaçakçılığı dosyasına monte ettiler. Hâlâ da bu suçlamadan dolayı huzurlarınızdayım.”

Ve dilekçe basına da imalı bir eleştiri yaptıktan sonra duygusal bir finalle sona eriyordu:

“Sayın Yargıçlar, tek tutunacak dalım sizlersiniz. Bana düzenlenen oyunun kurallarını ben bozdum. Siz de tekmelerinizle duvarı yıkın. Altında insanları sevmeyen kara kalpliler kalsın... Dünyada jüri üyeleri olayın gazetesini okumazlarmış. Bense maşallah her celse, karşınıza basında ‘baba’ olarak geliyor, ertelenen celseden sonra omuzları çökmüş bir aile dedesi olarak önünüzden gidiyorum. Şu anda hastanede tedavisini bekleyen bir hasta durumundayım. Bırakın beni, rahat tedavi olayım. Tüm bu gerçekleri bilgilerinize sunuyor, tahliyemi talep ediyorum. Saygılarımla.”[12]

Dündar Kılıç'a hastanede bir şeyler mi olmuştu, yoksa ben mi yanılıyordum? Sanki hapishanedeki fevri ve fazla düşünmeden konuşan Dündar Kılıç gitmiş, eskisi gibi ölçüp biçerek konuşan Dündar Kılıç gelmişti. İnsanın aklına ister istemez Dündar Kılıç'ın bazı eski istihbarat kaynaklarına ve ılımlılık tavsiye eden dostlarına yeniden kavuşmuş olduğu düşüncesi geliyordu. Anglosakson hukuk sistemindeki jüri örneğini vererek yargıçlara ima yoluyla "Basında benim hakkımda 'baba' diye yazılmasına göre karar vermeyin" demesi kolay kolay düşünülecek cinsten bir benzetme değildi! Bilerek yazdıysa kutlanması gereken bir buluş da "aile dedesi" ince esprisiyle hapiste ikinci kez dede olacak kadar çok kaldığını hatırlatmasıydı!

Oysa Dündar Kılıç'ın "gerçek" üslubunu bilenler için çok ılımlı sayılması gereken bu dilekçe bile basında "ortalığı ayağa kaldıracak, ateş püsküren açıklamalar" biçiminde sunuldu. Dündar Kılıç İstanbul'a gelmişti ya, onun şimdi kimlere hücum edeceğini merakla bekleyen bazı gazeteler, dilekçenin kavga kızıştıracak bölümlerini tam metin vermişlerdi. Mehmet Eymür ve Atila Aytek'e de hemen bu açıklamaya karşı görüşleri sorulmuştu. Mehmet Eymür bu dilekçenin arkasında kendi düşmanlarının bulunduğunu ima ediyor, Dündar Kılıç'ın eski dosyalarını kapatmak için bir mizansen hazırlandığını ve mağdur pozuna büründüğünü söylüyordu. Atila Aytek ise suçlamalar karşısında İçişleri Bakanlığı'na bir dilekçe vererek soruşturma açılmasını talep ediyordu.[13]

Apaydın'dan Son Darbe

Ekim ayı sonlarına gelindiğinde Dündar Kılıç hakkındaki altı davanın beşinden tahliyesine karar verilmişti. Geriye tutuklu olduğu bir tek İsviçre-İtalya adı verilen eroin kaçakçılığı davası kalmıştı.

Bu davanın Asım Akkaya adlı uyuşturucu kaçakçılığından mahkûm bir kişinin ifadesine dayanılarak açıldığını anımsayacaksınız. Asım Akkaya bu ifadeyi verdikten sonra "ödüllendirilerek" sanık olmaktan çıkarılmış, tanık sıfatı kazandırılmış ve İtalya'da infaz edilmemiş mahkûmiyeti olduğu halde

Emniyet Kaçakçılık Dairesi'nin himayesi altında serbest bırakılmıştı. Ama serbest kaldıktan sonra da "işine" devam etmiş, 1987'de büyük miktarda baz morfin satarken yakalanmış, Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından 16 yıl ağır hapse mahkûm edilerek Sağmalcılar Cezaevi'ne gönderilmişti. Asım Akkaya, Sağmalcılar'dan Dündar Kılıç'ın yattığı hastaneye haber ulaştırmıştı; verdiği yalan ifadeden çok pişmandı, mahkemeye çıkarsa Dündar Kılıç'a iftira etmek zorunda bırakıldığını açıklayacaktı. Dündar Kılıç'ın ise artık sonuna yaklaşmış olan yargılama konusunda kendisine güveni iyice artmıştı. Haberi getirenleri "Ben iftiracıların verecekleri ifadelere değil, yargıçların vicdani kanaatlerine dayanarak aklanmak istiyorum," diyerek terslemişti.[14]

Burhan Apaydın elindeki delillerle artık son darbeyi vurmaya hazırlanıyordu. Nihai karardan önceki son duruşmada savcının Esas Hakkındaki Mütalaası'na cevap verecek, yani son savunmasını yapacaktı. Duruşmaya çıkmadan önce yardımcılarına "Bugün başkanla takışsam da, takışmasam da bu işi bitireceğim," dedi. Kâmil Birgül ve Lütfü Çolak da "En iyi savunma saldırıdır Burhan Bey," diyerek onu teşvik ettiler.

Savunmasına "Bu dava bir Dreyfüs davasıdır,"[87] diyerek başladı, "Askeri Savcılık görevini eksik yapmıştır, iddianamesi sadece işkenceyle alınan ifadelere dayandığı halde, onları bile yeterince incelememiştir, çünkü bu ifadeler, tutarsızlıklar, çelişkiler, tahrifatlar ve oynamalarla doludur" şeklinde devam etti.

87 Tarihin en büyük adli hatalarından birine kurban giden Fransız subayı. Başka bir suçlunun yerine on iki yıl yargılandıktan sonra 1906'da beraat etti, itibarı ve rütbesi iade edildi.

"Gerek sanıkların, gerekse tanıkların hepsinin, ama hepsinin emniyet ifadesinin altına klişeden çıkmış gibi bir cümle elyazılarıyla yazdırılmıştır: 'Bu ifademi en özgür irademle veriyorum!' Bu Türkçeye bile benzemeyen en özgür irade sözü ne anlama gelmektedir? Normalde herhangi bir tutanak imzalayan kişi altına 'Okudum, doğruluğunu imzamla tasdik ettim' yazar, imzalar. Savcılıkta veya mahkemede ifade verenlere neden 'Bu ifadem en özgür irademle verdiğim ifadedir' dedirtilmiyor? Çünkü savcılıkta ve mahkemede işkence yapılamaz da ondan! Bu klişe cümlesi işkencenin en önemli delilidir ve Askeri Savcı bunun bile farkına varmamıştır."

Herkesin dikkat kesilerek dinlediği Apaydın, daha sonra bu davanın sanıklarının emniyette birbirlerinin aleyhinde ifade verdikleri halde savcılıkta karşılaştıklarında daha önce hiç tanışmamış olduklarının ortaya

çıkmasından örnekler saydı. Savunmasının can alıcı noktasına yaklaşıyordu. Kaçakçılık Dairesi'nin bu davayla ilgili fezlekelerinden birinin son cümlesini okudu: "Dündar Kılıç hakkında uyuşturucu madde kaçakçılığı kanununa muhalefet suçundan gerekli işlemler yapılmış olup askeri cezaevinde bulunduğundan ifadesi alınamamıştır. Gereğini takdirlerinize arzederim." Cümledeki Türkçe bozukluğu bir yana, "uyuşturucu madde kaçakçılığı kanunu" diye bir kanun da yoktu! Haydi yazanlar bilmiyorlardı diyelim, Askeri Savcı da bu fezlekenin hiç değilse son cümlesini bile okumamış olmalı ki, "böyle saçmalık olmaz, şunu düzeltin" deyip geri göndereceğine dosyasına koymuştu!

Ayrıca Dündar Kılıç'ı ikide bir cezaevinden emniyete götürmüş olan Kaçakçılık Dairesi neden sadece bu olayda "Cezaevinde olduğundan ifadesi alınamamıştır" diyordu?

Artık sıra Burhan Apaydın'ın davayı almaya karar verdiği gün yakalamış olduğu "en zayıf halkaya" gelmişti. Bu kanıtını o güne kadarki duruşmalarda kullanmamış, son dakikaya saklamıştı. Bitirici vuruşunu bu delille yaptı: "Çünkü Yaşar Elçin Pirselimoğlu adlı tutuksuz yargılanan kişi, o tarihte İsveç'te hapiste bulunmaktadır ve ifadesi alınmamıştır. İfadenin ilk on sayfasına standart hayat hikâyesi yerleştirilmiş, durum fark edilince ikinci defa tanzim edilen ek tutanaklara Fazlı Akın adında başka birinin adı konmuştur. Durumun ortaya çıkmasından korkulduğu için Dündar Kılıç'ın bu olayla ilgili ifadesi alınmamıştır, cezaevinde bulunması bir bahaneden ibarettir. Bunun adına adli skandal denir! Sayın Başkan, tutanakların 62'inci sayfasına bakarsanız Dündar Kılıç'ın masum olduğunu göreceksiniz!"

Bundan sonra kazandığı zaferi anlatmanın tadını da bırakalım Burhan Apaydın çıkarsın: "Başkan aradı taradı, o sayfayı bulamadı. 'Burhan Bey yok,' dedi. 'Ben belgeye dayanmadan hiçbir şey söylemem, hangi sayfaya baktınız, o sayfanın ortası boş mu?' dedim, 'Evet,' dedi. 'Çevirin yaprağı, arkada ikinci bir 62'inci sayfa daha gelecek, lütfen dördüncü satırını okuyun dediğimin doğru olduğunu göreceksiniz,' dedim. Okudu ve 'Evet doğru,' dedi."

Oturum kapanmış, duruşma salonunda çökertilmiş olan dava artık karara kalmıştı.

Dört Yıl, On Bir Ay, Üç Gün

Dündar Kılıç 3 Ocak 1989 tarihinde delil yetersizliğinden beraat etti ve tutuklu olduğu son davadan da tahliyesine karar verildi.88

88 Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesi, Dündar Kılıç'ın birleştirilmiş olan 7 suçtan da beraatına oy çokluğu ile karar vermiş, Üye Hâkim Hava Binbaşı Yıldıraş Alparslan karara muhalif kalmıştı. Askeri Savcı bu kararı Dündar Kılıç dışındaki bazı sanıkların mahkûm edilmesi için bozma istemiyle temyiz etti. Askeri Yargıtay 4. Dairesi 13 Aralık 1990 tarihli kararıyla Dündar Kılıç hakkındaki beraatı onadı. Onama kararına muhalefet eden üye olmamıştı.

Bu sonuç elbette uzun süren bir hukuk mücadelesinin başarısıydı ama aynı zamanda Türk ceza yargılama sisteminin en büyük zaaflarından birinin de yenilgisiydi. Hazırlık soruşturmalarında "delilden sanığa" değil, "sanıktan delile" giden yöntem bir kez daha yıkılmıştı. Özellikle çok sanıklı olaylarda delil bulmanın zor olması yüzünden bu zahmete katlanmak istemeyen Türk polisi, önce sanığa bir suç biçiyor, sonra da bunu ya sanığa ya da tanıklara "söylettiriyordu". Oysa modern yargılama sisteminde artık sanığın değil emniyetteki, yargıç önündeki itirafı bile delil sayılmıyordu. Çünkü psikoloji bilimi normal bir insanın kendi kendini suçlamasını kabul etmiyordu ve bunu ruhsal bir dengesizliğin işareti sayıyordu. Bu bakımdan savcılar sanığın suçunu kesin delillerle kanıtlamak zorundaydılar. Yargıçlar bu tür delillerle huzurlarına getirilen sanıkları, değil Dündar Kılıç gibi yıllarca yatırmak, bir saniye bile özgürlüklerinden yoksun bırakamazlardı.89

89 Çok fazla haksızlık etmemek için şurasını da belirteyim ki, son yıllarda Adli Tip Kurumumuzun delillerin toplanmasında DNA testine kadar en yeni teknolojileri kullanmaya başlaması, hukuk devleti açısından sevindirici bir gelişme olmuştur.

Dündar Kılıç ise tam dört yıl, on bir ay, üç gün özgürlüğünden yoksun kalmıştı. Artık kim "ne kadar yattın?" diye sorsa, "yuvarlak hesap beş yıl" demiyor, "Günü gününe dört yıl, on bir ay, üç gün!" diyordu. Çünkü onca süre hapisteyken saatleri bile saymıştı. Boşu boşuna yitip giden bu zamanın değerini ancak onu yatan bilirdi.

On Altıncı Bölüm

ENDİŞE

Dündar Kılıç, İstanbul Tıp Fakültesi Onkoloji Bölümü Radyoterapi Servisi'ndeki bir odada "tutuklu" olarak kalıyordu. Mahkemenin 3 Ocak 1989 günü öğlene doğru verdiği beraat kararını Diyarbakır'daki avukatlarından birinin telefon ettiği bu odada öğrenmişti.

Yattığı odanın yanındaki ikinci bir odayı daha önce "ziyaretçi salonu" haline getirmişti. Beraat haberi duyulur duyulmaz, "ziyaretçi salonu" bir anda çifte geçmiş olsun dilemek ve tebrik etmek için gelen yakınlarıyla doldu. Haberi alan bir gazeteci ordusu da oraya akın edince kalabalık bu odadan koridorlara taşmış, hastane tam bir bayram yerine dönmüştü. Bütün gazeteciler mikrofonlarını Dündar Kılıç'a uzatıyor, bir şeyler söylemesini istiyorlardı. Bu arada Avukat Burhan Apaydın da Dündar Kılıç'a tebriklerini iletmek için gelince muhabirlerden bir kısmı onun etrafını çevirdi. Apaydın o büyük gürültü ve tezahürat arasında hukuki açıklamalar yapmaya çalışıyordu. Tahliye işlemleri sürmekte olan Dündar Kılıç halen tutuklu durumundaydı, bunun için önce muhabirlerin fotoğraf çekmesine engel oldu, "Beni beklemekle görevli jandarma erlerini yakarsınız," dedi. Sonra da o curcuna içinde birkaç şey söylemeye çalıştı. Hazırlıksız yakalandığı için ileri geri konuşuyor, onu "bu komploya kurban edenlere" isimlerini zikrederek veryansın ediyordu. Bir gazetecinin "Hesap soracak mısınız?" sorusu üzerine de "Devlet sormazsa ben soracağım elbette" deyip iyice coşuyor, MİT'çilere ve emniyetçilere işkenceci ve katil, bazı işadamlarına da devletin kasasını soyan hırsızlar diyordu. Sözlerinin sonunda aklı başına geldi ve "Beni tahrik ettiniz, söylenmeyecek sözleri söylettiniz, tahliye olduktan sonra daha geniş açıklamalar yapacağım," dedi ama iş işten geçmişti. Muhabirler hayatlarından memnun, haberlerini yazdırmak üzere gazetelerine koştular.

Sekiz Sütuna Manşet

Ertesi sabah hastaneden çıkmadan önce bütün gazeteler önüne getirildiğinde, hepsinin birinci sayfasında sekiz sütuna manşet olduğunu gördü. Başlıklar hep aynı söze vurgu yapıyordu: *Hürriyet*: “Baba”lara Özgürlük... *Güneş*: Dündar Kılıç: Hesap Soracağım... *Sabah*: İstanbul’da Dündar Korkusu!.. *Milliyet*: İntikam Alacağım... *Milliyet* gazetesi bu manşetle yetinmemiş, aynı haberi sürmanşete de çıkarmıştı. Ama iki ayrı yerde söylenmiş sözleri üç nokta koyarak birleştirmiş ve ortaya şu başlık çıkmıştı: Elimize silah geçtiğinde... Herkesten hesap soracağım...

Tabii, manşetlerde yer alan bu başlıklar ve haberler nedeniyle Basın Savcılığı’nın Dündar Kılıç hakkında suç duyurusunda bulunduğunu ben daha söylemeden anlamış olmalısınız!

Dündar Kılıç o gün öğlene doğru ailesinden ve yakınlarından kalabalık bir gurubun eşliğinde hem tahliye, hem taburcu olurken, hastane çıkışında foto muhabirleri birbirlerini iterek çalışıyorlardı. O arada kısa bir açıklama yaparak “hesap sorma” sözlerinin basına yanlış aksettiğini, bununla “dava açmayı kastettiğini” söyledi. Bir sonraki günün gazeteleri de hastaneden çıkarken çekilmiş fotoğraflarıyla birlikte bu sözlerini haber yaptılar. *Milliyet* gazetesi ilk günkü haber başlığını da, Dündar Kılıç’ın açıklamalarını da yumuşatarak yeniden verecekti: “Kılıç özgürlük heyecanını yendi: Silahla işim yok.”

Dündar Kılıç bununla da yetinmeyerek evine döndükten sonra *Cumhuriyet’e* özel bir demeç verdi. Bu kez basına çatıyor ve önceki gün söylediklerinin bir tek *Cumhuriyet* ve *Tercüman*’da doğru çıktığını söylüyordu. En çok da “Hesap Soracağım” şeklindeki manşetlere bozulmuştu. Haksız yere hapis yattığı süre içinde ailesi perişan olmuş, ikisi hariç şirketleri iflas etmişti. Hesap sormaktan kastı uğradığı bu zararın hesabını mahkemeler önünde sormaktı. O arada *Cumhuriyet* muhabiri “Size de baba deniyor, kim baba, kim değil?” diye sormaz mı? İşte “mafya”, “baba” yakıştırmaları yine karşısına çıkmıştı, demek o kadar iyi ilişkiler içinde olduğu *Cumhuriyet*’i bile artık işadamı olduğuna ikna edememişti.[90] Oysa mafya denilen bu oluşuma karşı tavrını daha hapisteyken almaya

başlamış, kendisinin onlarla bir tutulmasının doğru olmadığını açıklamıştı. Ama anlaşılan o açıklamaları yetmemişti. Hapisten çıkar çıkmaz karşısına yine bu mafya lafı geldiğine göre artık bunlarla arasındaki farkı daha iyi vurgulamalıydı. Soruya yanıtı şöyle oldu: “Şimdi kardeşim, mafya diyorlar, baba diyorlar. Mafya bir teşkilattır, bir örgüttür. Mesela mafya bakanıyla, bürokratın en üst kesimindeki insanlarla anlaşarak, birleşerek yapılan bir iş için, uygulayıcıları ve hazırlayıcılarıdır. Mesela hayali ihracatçılar işte mafyadır.”[1]

90 12 Mart döneminde askeri cezaevinde birlikte kaldığı *Cumhuriyet* yazarı İlhan Selçuk ona “Sen artık bu işleri bırak, işadamı ol” tavsiyesinde bulunmuştu. Dündar Kılıç da hapisten çıkınca Cem Reklam’ı İlhan Selçuk’u “Öğüdünü tuttum ağabey” diyerek işyerine davet etmişti. Bkz. s. 222-223.

Bir özel demeç de iki gün sonra evinde kabul ettiği gazeteci Ahmet Vardar’a verdi. Onunla konuşurken de önce gazete manşetlerini düzeltme ihtiyacını hissetti: “Gazeteci arkadaşlar tahliye heyecanı ile biraz sansasyon yaratmaya çalıştılar. Biz kanuna saygılıyız. Hakkımızı da kanuni yollardan aramak istediğimizi her zaman söyleriz. Bana bu işkenceyi reva görenlerden her zaman davacıyım. Benim söylediğim bunlardır. Bunları belki de başka türlü anladılar.” Sonra söz dönüp dolaşıp yine mafyaya geliyordu. Ahmet Vardar’ın “Mafya babası olduğunu söylüyorlar” demesi üzerine adını vermeden Mehmet Eymür’ü ima ediyor ve şöyle diyordu: “Beni sorgulayanlar mafyanın ne olduğunu benden daha iyi bilirler. Mafya bir kişinin işi değildir. Mafya oldu mu, polisi, mülki amiri, hukukçusu, bürokratı ve bu yoldaki uyanıklar hepsi bir bütün oluşturur.” Ahmet Vardar Dündar Kılıç’a bundan sonra ne yapacağını sormuş ve şu yanıtı almıştı: “İşlerimle uğraşacağım. İflasın eşiğine gelen şirketlerim var. Onların ayakta kalması için uğraşacağım. Zarar ziyan ediyorlar ama yine de bu sene devlete verdikleri vergi bir milyarın üzerinde. Ben içeride sopa yerken şirketlerim devlete vergilerini veriyorlardı.”[2]

Söz Düellosu

Bu açıklamalar üzerine Atila Aytek, İçişleri Bakanlığı'na iki dilekçe ile başvurarak iddiaların araştırılmasını istemişti.[3] *Hürriyet* gazetesi sahibi Erol Simavi o hafta çıkan *Tempo* dergisinden Haluk Şahin'e, Dündar Kılıç'ın suçlamalarıyla ilgili uzun açıklamalar yaptı.[4] Röportaj 8 Ocak tarihli *Hürriyet*'te de tam metin yayımlandı. Simavi'nin açıklamalarının önemli bir bölümünü hikâyemizin daha önceki bölümde görmüştük.[5] Çünkü, suçlamaların ve yanıtların büyük bir kısmı geçmişteki bazı olaylarla ilgiliydi. Dündar Kılıç, Simavi'nin kendisine düşmanlığının, Cem Reklam'ın ilanlarını *Hürriyet*'ten alıp *Güneş*'e vermesinden kaynaklandığını öne sürüyor, Simavi de bunun doğru olmadığını söylüyordu. Bu yanıta bir yanıt da Dündar Kılıç verdi[6] ve tartışma kesildi.

Aslında Dündar Kılıç bu "güzel atışmayı" sürdürmeyi çok isterdi ama kesmek zorunda kaldı, çünkü onu hem öfkelendiren, hem de endişelendiren başka biri bazı açıklamalar yapıyordu. Mehmet Eymür'ün işkence iddialarına karşı suçlamaları gazetelerdeydi: "Dündar Kılıç'ın son beyanları, kanunları hiçe saydığının ve devlete meydan okuduğunun açık kanıtıdır."

Eymür hasmını iyi tanıyordu. Ne de olsa Gölbaşı'ndaki sorgulamalarda günler boyu "sohbet etmişlerdi". Onun en çok korktuğu ve endişelendiği şeyin "devlete meydan okumakla suçlanmak" olduğunu biliyordu.

Ancak, can evinden vurduğunu sandığı Dündar Kılıç'ın da kendine göre kozları vardı. Eniştesi Oflu İsmail'den öğrendiği ve o güne kadar sakladığı bu kozlarını hemen gazete sütunlarına sürdü: "Mehmet Eymür gizli görevle Bulgaristan'da bulunduğu sırada Bulgar üst düzey yöneticilerinden birinin kızına sarkıntılık yaptı. Bulgarlar onu öldürmeye karar verdiler ama onun yerine yanlışlıkla genç bir yüzbaşıyı öldürdüler. Eymür'ü Bulgarların elinden Oflu İsmail kurtardı ve kaçıp Türkiye'ye dönebilmesi için ona 65 bin gulden verdi."91

91 Öldürülen yüzbaşının adı Bora Süerkan idi. Bu olayların ayrıntıları için, Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, bkz. s. 260-261.

Eymür işte bu kadarını beklemiyordu. Sorgulaması sırasında Bulgaristan olaylarını bilip bilmediğini öğrenmek için Dündar Kılıç'ı çok zorlamış, bilmediği kanısına varmıştı. Oysa Dündar Kılıç MİT'teki sorgu sırasında eniştesini korumak için konuşmamıştı. Eymür bir sır gibi sakladığı

Bulgaristan günlerini o güne kadar bir tek ünlü raporu için savunma yaptığı Başbakanlık Teftiş Kurulu'na anlatmıştı. Ve şimdi kamuoyuna hem de bu "kabadayı bozuntusu" tarafından deşifre ediliyordu![92]

[92] Mehmet Eymür, Bulgaristan olaylarını iki yıl sonra, 1991'de yayımlayacağı *Analiz* kitabında da açıklayacaktı.

Tartışmayı sürdürmenin anlamı kalmamıştı. Onca yıl hapiste kaldıktan sonra süngüsü düşecek yerde kendisine karşı daha da saldırgan bir tutum alan bu adam bu cüreti nereden buluyordu? Suçlamalarına iki kez yanıt vermeye kalkışmış, ama bu girişimleri daha da beter sonuçlar vermişti. Adam kaba saba konuşuyordu ama basının dilinden de düşmüyordu. Üstelik basın bu kabadayı tarzı abartmalı konuşmaların halkın hoşuna gittiğini gördükçe ona daha fazla yer veriyordu. Eymür, Dündar Kılıç'ın bu cesaretini hapisten çıktıktan sonra İstanbul Emniyeti ile yeniden ittifak kurmuş olması ihtimaline bağlıyordu. Artık MİT'te değildi ama içeriden istihbarat almayı sürdürüyordu. Haber kaynakları, Dündar Kılıç'ın İstanbul ekibine "bir daha böyle işlere girmeyeceğine" dair söz verdiğini, hatta beraatının bile ona bir "ödül" olarak sağlandığını fısıldıyorlardı. Öyleyse bu ittifakı bozabilmek için onu devletle bir çatışmaya sokmak gerekirdi. Bu çenesi düşük adamdan kurtulmanın yolu, onun karşısına ondan daha fazla konuşan, aklına geleni hemen söyleyen, ama genç ve parlamak isteyen birini çıkarmaktı. Ve elinin altında böyle biri de vardı.

Oysa Dündar Kılıç bunun da farkındaydı. İki hafta sonra *Nokta* dergisinden Mehmet Yalçın'ın sorularına verdiği cevap kendisine karşı yeni bir oyun hazırlandığını çok iyi bildiğini gösteriyordu. Mehmet Yalçın'ın sorularından biri şöyleydi: "Peki Alaattin Çakıcı olayı nedir? Sizin müdürünüzü de vurmuştu?"

"Kılıç: Ben bu arkadaşı munis, hürmetkâr, saygılı bir adam biliyordum. Şurada dururdu, gayet saygılı, bir konusu olurdu polisle filan, yani bizden hep güzellikler, abilikler gördü. Ama bu beş senede baktım ki bir canavar olmuş.

Mehmet Yalçın: Niye böyle olmuş?

Kılıç: Tabii ona Mehmet Eymür bizim için 'idama mahkûm olur, 35 sene yatar, 35 sene sonra da kim kime dum duma' demiş. O da o rüzgârla, bizim itibarımızı, onurumuzu küçültmek için böyle şeylere saptı, gazetelere 'Ben onun müdürünü vurdum' diye beyanatlar verip terbiyesizlikler yaptı. Sonra çok adam gönderdi bana, 'Abi bizim babamızdır. Abi beni öldürtecekmiş'

diye. Ben de ‘Yani öyle Çakıcı’ydı, şuydu, buydu, ben onu öldürtmek istesem elli bin yerde buldurturum, biz ona kafamızı taksak nefes alamaz,’ dedim. Bu olayı Atila Aytek ve Mehmet Eymür’ün senaryosuyla yaptı. Bunlarla bizim bir işimiz, bir meselemiz yok, yolumuz ayrı. Kafa yapılarımız, durumlarımız ayrı.”

Alaattin Çakıcı o sırada Ankara Kapalı Cezaevi’nde tutukluydu. Mehmet Eymür ve Korkut Eken’in talebiyle Ankara kabadayıları tarafından cezaevinde koruma altına alınmıştı. İstanbul’a nakli söz konusuydu, ama Dündar Kılıç o açıklamayı yapınca, bunu kendisini öldürtme hazırlığına yordu ve naklini durdurttu.[7] Anlaşılan Eymür, yeni taktiğinin de Dündar Kılıç tarafından keşfedildiğini görmüş ve Çakıcı’nın daha güvende olduğu Ankara’da kalmasını sağlamıştı.

Gerçekten de Dündar Kılıç bu sözleriyle karşı tarafın yeni taktiğini de bildiğinin mesajını vermek istemişti. Onu bu tür kişilerle muhatap ederek, hapisten çıkar çıkmaz silahlı bir çatışmaya ve yeniden yeraltı dünyasına çekmek istiyorlardı. Böylece hâlâ akıllanmadığını ve “devlete kafa tutmaya devam ettiğini” kanıtlayacaklardı. Zaten kendisine “Baba”, “Mafya Babası” gibi yakıştırmalar yapılmasına sinirlenmesinin nedeni de buydu. Dikkatli olmalı ve çok acısını çektiği bu oyuna bir daha gelmemek için bu “yeniyetme, sırtını devlete dayamış” kişilerle arasına çok kalın bir sınır çekmeliydi.

Her Yerde “Mafya” Var

Dündar Kılıç’ın hapisten çıktıktan sonra gördüğü ilk manzara, “yeni kuşak mafyanın” İstanbul’un dört bir yanını sarmış olmasıydı. Durum, onun Ankara’dan ilk geldiği yıllardaki İstanbul’un kabadayılar tarafından paylaşılmış halini andırıyordu. Bir farkla ki, eski kabadayılık raconunun yerinde artık yeller esiyordu. Bu yeniler, eski kuşakları taklit etmeye çalışıyorlardı ama yaşa ve tecrübeye saygı gibi bir dertleri yoktu.

Birçoğu eski ülkücü kadrolardan geldikleri için onlara “ülkücü mafya” veya yaptıkları işin tanımıyla “tahsilat mafyası”da deniyordu. Ama

yaptıkları tek "iş" ödenmemiş çek ve senetleri zor yoluyla tahsil etmek değildi.

Eski kuşak kabadayıların 1980 öncesinde ilgilendiği bazı "yarı legal işler" tamamen yozlaştırılmış ve birkaç "branşa" ayrılıp paylaşılmıştı. Gazete ve dergiler, çek-senet, arazi, ihale, otopark, plaka, vize ve pasaport, yurtdışına mülteci kaçırma, döviz gibi mafya türlerinden bahsediyorlardı ve bu "iş kollarının" İstanbul'a dağılımını gösteren haritalar yayımlıyorlardı. Hatta tahsilat mafyasının parayı alırken kullanacağı yönteme göre uyguladığı farklı "fiyat tarifelerini" bile bildiriyorlardı.

Dündar Kılıç, kendisinin hapiste olduğu beş yıla yakın sürede ekonominin bu kadar çok yasadışı alan üretmiş olmasına bakıp bakıp gözlerine inanamıyordu. Üstelik bütün bunlar her yerde uluorta konuşuluyor, gazetelerde açık açık yazılıyordu.

Eski kuşağın artık azalmaya başlamış olan temsilcileri yine de bu yeni "kabadayı türüne" küçümseyerek tepeden bakıyorlardı. İdris Özbir (Kürt İdris) *Tempo* muhabiri Cafer Özilhan'a "Mafya diye bilinen insanlar delikanlı insanlardır, kabadayı insanlardır. Bu çek-senet mafyası denilen insanlar ise bu kabadayı, delikanlı insanların yanlarına bile sokulabilecek insanlar değildir," diyordu. Tahsilat mafyasının ekonomik sıkıntılardan doğduğunu söyleyen Kürt İdris, daha sonra sözü bu oluşumun devletle olan ilişkilerine getiriyordu: "Bunlar değneksiz köyde değnekle dolaşmaya başlamışlar. Rahatsızım ama işlerimizi elimizden aldılar diye değil, bu insanların devleti hiçe sayan konuşmalarından rahatsızım. Bizim âlemin insanları toplumda yeri olan, devlete saygılı ama yorgun insanlardır. Çek-senet mafyası devletten güçlü değil. Güçlü ise ben rahatsız olacağıma devlet rahatsız olsun bu işten. Devlet istese bunu 24 saatte durdurur."[8]

Bütün eski kuşak kabadayılar gibi Dündar Kılıç da bu tür işlerin bazı devlet görevlilerinin himayesini arkasına almadan yapılamayacağını bilecek kadar "deneyim" sahibiydi. Daha 1984 yılında tutuklandığı sırada "Türkiye'de polisin haberi olmadan kimse bir iğneyi şuradan şuraya götüremez," demişti.

Bu bakımdan Mehmet Eymür'le giriştiği son polemik de onun için uyarıcı olmuştu, artık hedeflerini azaltacaktı, daha doğrusu tehlikeyi tek yerden bekleyecekti: Mehmet Eymür ve kendisine karşı kışkırttığı kişiler. Daha

sonraki yıllarda bunu bir saplantı haline getireceğini ve başına gelecek her türlü dertten belki de haklı olarak Eymür'ü sorumlu tutacağını göreceğiz.

Dündar Kılıç, ancak manşetlerden inip, kapısındaki muhabir akınından kurtulunca kendine gelebildi. Beş yıllık bir kâbustan kurtulmanın tadını nihayet çıkarabilecek, artık biraz da kendini düşünebilecekti. Her zaman olduğu gibi birkaç gün sakız gibi çiğnenen bu konu da bir anda gündemden düşmüş, gazeteler Dündar Kılıç'ın yakasını "şimdilik" bırakmışlardı. Konuya duyulan ilgi azalınca o da yeterince teşhir ettiğini düşündüğü kişilere dava açmayı unuttu. Soranlara "Tazminat davası açsaydım, binalar dolusu dolar verselerdi benim acımı dindirebilirler miydi? Dindiremezlerdi. Yalnız teşhir olmalarını istedim. Devlet görevlilerinin, aydınların, bu şerefsizce saldırıları öğrenmelerini istedim. Bir daha böyle şerefsizler üremesin, türemesin diye bunları teşhir etmek istedim," diyordu.

Onu bekleyen yığınla sorun vardı ve artık bunlarla ilgilenmeliydi. Beş yıldır bayağı aksamış olan işlerini yoluna koymalı, çok acı günler geçirmiş olan ailesini toparlamalı, çevresine yeni bir moralle eski görkemli günlere döneceklerinin güvencesini vermeliydi. Geleceğe dair planlar yapıp bir an önce uygulamaya geçmesi gerekiyordu.

Abi Magazin Basınında

Eski arkadaşı Doktor Turhan Temuçin'le yaptığı söyleşide "Ben çıktığımda her yer fare ölüleri ve örümceklerle doluydu," demişti.[9] Tabii her zamanki gibi kendi abartmalı üslubuyla konuşuyordu. Çünkü işyerlerinden bir tek Vali Konağı Caddesi'ndeki bezik ve bilardo salonu kapatılmıştı. Eskiden gününün bir kısmını yakınlarının "Bilardo" dediği bu salonda geçirir, "halkla ilişkilerini" bir asma katla salondan ayrılmış olan buradaki bürosunda yürütürdü. Dündar Kılıç geleneklerine bağlı bir kabadayıydı ve işlerini "yeniyetmelerin" gösterişli büroları yerine bu tür geniş "mekânlarda" yürütmeyi severdi. Bu salonu derhal yeniletti, Mazda otomobillerinin bayiliğini yapan bir oto galerisi haline getirdi ve asma katını da tekrar "halka açtı". Artık herkesin "Mazda" diyeceği bu mekân,

onu görüp dertlerini anlatmak isteyenlerin günün belli saatlerinde bulabilecekleri yerlerden biri olacaktı.

Hemen el attığı ikinci mekânı, Kurtuluş son duraktaki çok geniş yeri oldu. Bulunduğu semt nedeniyle “Kurtuluş” adı verilen bu yerde kurduğu sistem onun yokluğunda da aksatılmamış, kışın geniş salonunda, yazın da bahçesinde fakirlere yiyecek ve para yardımı yapılmaya devam edilmişti.[93] Kurtuluş’un bir bölümünde o zamana kadar faaliyet göstermekte olan “İnmar” adlı beyaz eşya mağazası tasfiye edilerek soğuk hava depoları ilave edildi ve “Şan Market” adıyla süpermarket haline getirildi. Dündar Kılıç “halkla ilişkilerinin” bir kısmını da günün bazı saatlerinde buradan sürdürecekti.

93 Rum Kilisesi Vakfı’ndan devralınmış olan bu yerin geçmişteki durumu için bkz. s. 248-249.

“Halkla ilişkiler” sözünü hep tırnak içinde yazdığımı fark etmişsinizdir. Bunun nedenini önceki bölümlerimizden anımsayacaklardır. Dündar Kılıç 1984’te hapse girmeden önce kazandığı “efsane kabadayı” ününü, gelirini paylaşmasına ve yardım istemek için kapısına gelen hiç kimseyi eli boş döndürmemesine borçluydu. Bu alışkanlığını hiç bozmamış ve askeri cezaevlerinde ziyaretine gelen yakınlarını uğurlarken her seferinde “Benim garibanlarım ne yapıyor, onların ihtiyaçlarını ihmal etmiyorsunuz değil mi?” diyerek sıkılamıştı. İçeride nasıl para dağıttığını ise “develeri sulama” bölümünde görmüştük. Dündar Kılıç’ın bu tavrını hapisten çıktıktan sonra da sürdürmesinin en yakın tanıklarından biri Avukat Cengiz Kayıtmazer’di: “Dündar Kılıç’ın eline geçen kazancı paylaştığını biliyorum, kimseyi geri çevirmezdi. Sorarlardı, ‘Abi niye herkese yardım ediyorsun, niye kimseyi geri çevirmiyorsun? Bak o gelen adam eroinman, öteki gelen kumarbaz niye bunlara para veriyorsun?’ Ne derdi biliyor musunuz? ‘Bakın o adam evinden çıkarken bana geleceği, benim onun anlatacağı senaryoya inanacağım ve yardım edeceğim hayaliyle geliyor. Ve o senaryosu ister doğru olsun, ister yanlış olsun, o bir umutla geliyor. Ben onun umudunu kıramam. Eğer param varsa veririm, yoksa borç alır mutlaka gene veririm, onun umudunu kıramam. Çünkü bana geliyor. Ben onu niye geri çevireyim?’ Bu mantıkla hareket ederdi. Az veya çok artık kendinin o andaki takdirine göre bir şey verir, ama o adamı geri çevirmezdi, kimseyi geri çevirmezdi. Bu öyle bir davranış ki, uzun yıllar hapishanede kalmış olmanın ayakta kalma şartı mıdır, değil midir bunu sorgulamayı ben size

bırakıyorum. Çok aşırıya kaçtığına göre demek ki bu artık her şeyin ötesinde bir yaşam tarzı olmuştu.”

Bu kısa açıklamadan sonra Dündar Kılıç’ın “doğuştan halka açık” şirketlerinin “hasar tespit çalışmalarına” devam edelim. Seren Madencilik şirketi Kemerburgaz’daki kömür ocakları üretimini verimli bir şekilde sürdürüyordu. Dündar Kılıç yoksullara kömür dağıtımının organizasyonunu da eskiden olduğu gibi Kurtuluş’tan yürütecekti.

Ama Kurtuluş’tan söz etmişken, oraya ün kazandıran bir olayı aktarmadan geçmek olmaz. O günleri gözlerinin önüne getirenler “Zakkumcu Doktor” adıyla da ünlenen Ziya Özel’i anımsayacaklardır. Doktor Ziya Özel’in zakkum bitkisinden elde ettiği bir maddeyle kanser tedavisi geliştirmekte olduğu haberi 12 Şubat 1988 tarihinde TRT’nin ana haber bülteninde birinci haber olarak verilmişti ve ortalık birbirine girmişti. Ziya Özel televizyonda ilacını tanıtırken avukatı Burhan Apaydın da yanında yer almıştı. Daha sonra Ankara Tabip Odası Ziya Özel için “meslekten men” cezası vermiş, Apaydın bu cezayı Danıştay’da iptal ettirmişti. İşte Dündar Kılıç’ın tahliye olduğu gün hastaneyi dolduran gazeteciler orada bulunan Apaydın’a “zakkum olayının” hangi aşamada olduğunu da sormuşlardı. Yanı başında konuşulan bu konu Dündar Kılıç’ın ilgisini çekti. Doktor Özel’in “mağdur edilmiş” olduğunu öğrenince de ona yardım elini uzattı. Kurtuluş’un bir bölümü hemen muayenehane haline getirildi ve Doktor Ziya Özel’in hastalarını orada kabul etmesi sağlandı!

Dündar Kılıç’ın geri kalan işlerine gelince, Cem Reklam ile Cem Film şirketlerinin ticari faaliyetlerinin de yolunda gittiğini belirterek bu konuyu bitireyim ki, biraz da aile konularına geçelim. Çünkü orada da onu beklemekte olan işler var.

Küçük kızı Fatma’nın Özer Güner ile evlendiğini, ancak düğün törenini babalarının hapisten çıkmasına ertelediklerini hatırlayacaksınız. Genç evlileri daha fazla bekletmek olmazdı. Dündar Kılıç dışarı çıktıktan sonra aileyi ilk kez bir araya getireceği böyle bir günde dosta düşmana eski debdebeli günlerine döndüğünü gösteren bir düğün yemeği vermeliydi. Bunu yapabileceği en uygun yer, eskiden uğrak yeri yapmış olduğu Hilton Oteli’ydi. Dündar Kılıç, kızı Fatma ve damadı Özer Güner onuruna nikâhlarından tam bir yıl sonra, 26 Mart 1989’da Hilton Oteli’nde sekiz yüz kişilik bir yemek verdi. Davetliler arasında Mehmet Ali Yılmaz, Emin Cankurtaran ve Fahrettin Aslan gibi isimler vardı. Bülent Ersoy ve İbrahim

Tatlıses Ankara’daki programlarını bırakıp düğün için İstanbul’a gelmişlerdi. Ayrıca Küçük Emrah ve Gizem de programda yer alıyorlardı. Hilton’daki yemek magazin basınında “Muhteşem Düğün” başlıklarıyla geniş yer buldu. Ama bu haberlerde de “baba” lafı pek eksik değildi.

Bu düğünden sonra magazin basınının Kılıç ailesine ilgisi giderek artacaktı. Temmuz ayında *Kadınca* dergisi Ayten Kılıç’la bir röportaj yaptı. Röportajın konusu Ayten Hanım’ın kendi adını taşıyan çocuk yuvasıydı ve söyleşi de orada yapılmıştı. Dündar ve Ayten adlarının ilk hecelerinden türetilmiş olan Dünay adındaki oğulları da röportajda yer alıyordu ama laf dönüp dolaşıp yine Dündar Kılıç’ın “babalığına” geliyordu. Tabii, aile babalığına değil, mafya babalığına.

Kılıç ailesi bunun ardından Kemal Sunal’ın oynadığı “Gülen Adam” filminin galasında objektiflere poz verdiler. Film, Yahya Kılıç’ın sahibi olduğu Cem Film tarafından çevrilmişti. Ama haberlerde ağabey Yahya Kılıç’tan çok Dündar Kılıç’ın “babalığı” söz konusu ediliyordu.

Daha sonra kızı Uğur Özbizerdik’in Moda’da kurduğu “Kondisyon 2000” adlı spor tesisinin açılış törenine katıldı. Haber başlıkları “Babadan kızına tam destek” şeklindeydi!

Dündar Kılıç’ın ünü çok kısa bir sürede yeniden yükselmeye başlamıştı ama nefret ettiği “baba” sözcüğüne yapışmış olarak!

Çok Gizli Damgalı Belge

Hapisten çıktıktan sonra Dündar Kılıç’ı en çok şaşırtan gelişmelerden biri de “Casino” adı verilen kumarhanelerin izne bağlı olarak serbest bırakılmış ve lüks otellerden başlayarak pıtırak gibi çoğalmış olmasıydı. Hapse girmeden önce çok az da olsa böyle birkaç yer vardı, hatta kendisi de bir süre Hilton’un kumarhanesine ortak olmuştu ama daha sonra Şükrü Balcı’nın buraya gizli ortak olduğu söylentileri çıkınca Valilik tarafından kapatılmıştı. Gençlik yıllarında servetinin büyük kısmını çok zor koşullarda kumar oynatarak yapan Dündar Kılıç için kumarhaneciliğin serbest olduğunu görmek gerçekten çok ilginç bir sürprizdi. Altı yıl sonra Susurluk

olayıyla ilgili olarak kurulan Meclis Komisyonu'na verdiği ifadede, "Ömer Lütfi Topal gibi bir kara para aklayıcısıyla, Suudi Özkan gibi bir tefeciye kumarhane açma izni verildiği halde kendisine verilmediğini" söyleyecekti.[10] Eski "mesleğine" dönmek için değil, ama dostların "ricalarını" kırmayarak Büyükada ve Ataköy ile Kıbrıs'taki bir Casino'ya ortak olmuştu.

Bir gün babasının general olduğunu ve Kasımpaşa'daki Deniz Kuvvetleri'nde görevli bulunduğunu söyleyen bir "asteğmen" Dündar Kılıç'ın Ataköy Casino'daki ortaklığından hisse almak istedi. Görüşmeler sürerken bu asteğmen ertesi gün elinde kırmızı renkli "Çok Gizli" damgası vurulmuş bir "belgeyle" çıkageldi. Deniz Komutanlığı'nın aldığı bir istihbarata göre "Dündar Kılıç vasıtasıyla PKK'ya verilmek üzere Bulgaristan'dan bir gemi yükü silah geleceği" bildiriliyordu. Asteğmen "Ben bu dokümanları senin için imha ederim, ama başka bilenler de var, onları da görmek gerekir," diyordu. O sıralarda zaten buluttan nem kapmakta olan ve düşmanlarının ne zaman, nasıl bir komplosuyla karşılaşacağını sezmeye çalışan Dündar Kılıç, bu bilgiye aslını astarını araştırmadan inandı. "Bulgaristan", "PKK", "gemi", "silah" sözlerini bir arada duymak korkuya kapılmasına yetmişti. Derhal telefona sarıldı ve Burhan Apaydın'ı aradı.

Gerisini Burhan Apaydın'dan dinleyelim: "Dündar tahliye olduktan sonra ticari faaliyetlerini Kurtuluş'taki iş merkezinden sürdürüyordu. Bir gün bana telefon etti 'Burhan Ağabey, çok mühim bir durum çıktı, sana ihtiyacımız var, bize bir fikir vereceksin,' dedi. Ben de hemen gittim. 'Beni tekrar içeri almak için bir tertip hazırlamışlar,' diyordu. Anlattığına göre Türkiye'ye bir şilep silah geliyormuş, bu silahları yakalayıp Dündar'a mal edeceklermiş. Kasımpaşa'daki Deniz Komutanlığı'na istihbarat verilmiş. 'Sen bunu nasıl haber aldın?' dedim. 'Deniz Kuvvetleri'nde çalışan bir asteğmen var, o haber getirdi,' dedi. Adamı çağırdık, Dündar'la ilgili istihbarat belgesini çıkarıp gösterdi. Faksla gelmiş, hakikaten söylenen şeyler yazıyor. 'Peki, arkadaş gidebilir dedim,' gitti. O gidince 'Dündar sana karşı böyle bir tertip yok, gereği de yok, niçin yapsınlar?' dedim. 'Para verirsek bu belgeyi yok edecekler,' dedi. Ben de 'Bu faks Ankara'dan gelmiş, bunu çekenler daha sonra neticesi ne oldu diye sormazlar mı, bu

belge sahte, bunu senden para sızdırmak için düzenlemişler,’ dedim. Ondan sonra rahatladı.”

Sözde asteğmen Burhan Apaydın’ı gördükten sonra “belgeleriyle” birlikte sırra kadem bastı, bir daha da ondan haber alan çıkmadı. Apaydın yine de bu belgeyle ilgili olarak Şişli Cumhuriyet Savcılığı’na ve Emniyet Kaçakçılık Dairesi’ne başvurularda bulundu.

Dündar Kılıç böyle bir sahtekârlığa hemen kandığına pişman değildi. 1984’te onu yok etmeye çalışanlar da sahte mektuplarla ihbar etmemişler miydi? Onlardan her şey beklenirdi. Hatta olayın onu dolandırmak için düzenlendiğine bile tam olarak inandığı söylenemezdi. İşlerin yoluna girmesinden rahatlayacağı yerde, gözünü dört açmayı ve istihbarat kaynaklarını zorlamayı artırdı.

Temmuz ayının başında bu gerginliğini biraz olsun azaltacak bir gelişme oldu. *Ekonomik Panorama* dergisi onunla röportaj yapmak istiyordu. Hiç düşünmeden kabul etti. Ekonomi basını onunla ilk kez ilgileniyordu ve nihayet işlerini ve şirketlerini soran bir yayın organıyla karşılaşmıştı. Dergi soruyor o yanıtlıyordu: Ülkenin ekonomik durumu, siyasi istikrarsızlık, enflasyon... Oradan şirketlerine geçiliyordu, sekiz şirketi vardı: Nora Ses ve Görüntü Bant San, AFB Bilgisayar Kâğıt Üretim San, Şan Boya, Cem Reklamcılık, Ajans Artı Reklam, İnmar A.Ş, Seren Madencilik ve Şan Pazarlama A.Ş... Şirketleri nasıl mı yönetiliyordu? Hepsinin başında konunun uzmanı yöneticiler vardı. Örneğin Şan Boya’nın başında bir profesör. Yöneticilerini tecrübelerine ve kişiliklerine göre seçiyorlardı... İhracat yapacaklar mıydı? Evet, ilk etapta maden şirketinin çıkardığı kili ihraç etmek için İslam ülkelerinde pazar aramaya başlamışlardı... Şirketlerini bir holding çatısında birleştirmeyi düşünüyorlar mıydı? Evet, boya ve kâğıt şirketleri ürün verdiği takdirde holdingleşeceklerdi... Derginin yeraltı dünyasıyla ilgili tek sorusu şu olmuştu: Sizin cezaevinde olduğunuz yıllarda protestolu senetlerin artışı yasadışı tahsilatçıların doğmasına yol açtı. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Dündar Kılıç bu soruyu yanıtlarken hem kendinden emindi, hem de yine “bazı yerlere” yasadışına çıkmayacağının mesajını veriyordu: “Bu, ekonominin çarpıklığından kaynaklanıyor. Bize de bu konuda geldiler ve çeklerini tahsil etmemizi istediler. Ben bu olayı tasvip etmiyorum. Yasalar ve yargıçlar varken böyle bir yola girmek doğru olmaz.”

Oh be, röportaj bitmişti ve ekonomi ve şirketleri dışında fazla bir soru sorulmamıştı.

Pazar sabahı erkenden bir *Ekonomik Panorama* dergisi aldırttı. Ve daha kapaktaki başlığı görmek bile üzerinde soğuk bir duş etkisi yarattı: "Baba Kılıç Holdingleşiyor!"

"Eskiye Rağbet Olsa..."

Bu soğuk duşun hemen ardından ise ortalık biraz ısınacaktı.

Ekonomik Panorama röportajından birkaç gün sonra, Dündar Kılıç, damadı Özer Güner'e "Oğlum haydi valideni ziyaret edip bir hayır duasını alalım," dedi. Birlikte Göztepe'ye gittiler. Dündar Kılıç damadının annesine neşeli hikâyeler anlattı, şakalaştı. Ziyareti bitirip çıktılar. Zaten ne olduysa bundan sonra oldu ve ben bu noktada sözü, benden daha iyi anlatacak olan görgü tanığı Özer Güner'e bırakıyorum: "Göztepe'den dönüyoruz. Gazetelerin eskiden gece baskısı çıkardı. Vali Konağı Caddesi'nde bir gazeteci vardı, rahmetli oradan gece baskılarını alırdı. Cem Reklam'ın ilanlarını görürdü, bir de flaş haberlere bakardı. Bizim aramızda Bilardo veya Mazda dediğimiz mekânın önüne geldiğimizde gazeteciden *Bugün* gazetesinin gece baskısını aldı. Birinci sayfasına baktığı anda rahmetlinin kıpkırmızı olduğunu gördüm. Yanlış hatırlamıyorsam baktığı haberin başlığında 'Eskiye rağbet olsa bit pazarına nur yağardı. Dündar Kılıç eskidi artık. Çakıcı var bu dünyada' yazıyordu."

Evet, Alaattin Çakıcı hapisten yeni çıkmıştı ve çıkar çıkmaz Dündar Kılıç'a cevabını meydan okuyarak vermişti.

Dündar Kılıç, haberi görünce Mazda'ya girdi, birkaç yere telefon açtı, İbrahim Kılıç'ı da aradı ve "Onu bana bulun," dedi. Çakıcı ortada yoktu ama birkaç yakını bulundu ve sert bir "nota" gönderildi. Buna karşılık Çakıcı'dan Dündar Kılıç'a, "Benim hiç alakam yok, basının yaptığı bir iş, ben böyle bir konuşma yapmadım, koydukları resim bile eski bir resim" şeklinde barış mesajları geliyordu. Ardından Kürt İdris araya girdi, "Dündar sen bu kadar sene hapis yatmışsın, yine başını derde sokma, Alaattin sabah

akşam telefon açıyor, benim Abi'ye bir yanlışım olmaz diyor, gel bunu affet," dedi, uğraştı ve Dündar Kılıç'ı barışmaya razı etti. Tanıkların aktardığına göre Beşiktaş'taki Hanedan'da buluştular ve olay bir kez daha tatlıya bağlandı.

Yaza doğru bu sıkıntıları unutmasını sağlayacak gelişmeler oldu; aylık dergilerin Dündar Kılıç'a gösterdikleri ilgi sürüyordu. Mayıs ayında *Kapital*, haziran ayında *Playboy* dergisi onunla röportaj yaptı.

Kapital dergisiyle yapılan röportaj baştan sona Dündar Kılıç'ın şirketleri, yıllık ciroları, üretimleri üzerine soru cevap şeklinde geçmişti. Dündar Kılıç dergide çıkan "yeraltı dünyası" ve "baba" sözcükleri dışında hayatından memnundu, bu röportaj işadamı olma yolunda attığı adımların iyi bir tanıtımı olmuştu. *Kapital* dergisinde çıkan haberin spotları şöyleydi:

"Dündar Kılıç; 'Şan Boyaları, Cem Ajans, Artı Ajans, Şan Market, kömür ocaklarını da koyacak olursak yıllık ciromuz elli milyar civarındadır. Türkiye çapında kömür satıyoruz.'

'Allah'a şükür işlerimiz iyi gidiyor. En kısa zamanda holding haline geleceğiz...' Bu sözler, ünlü babalardan Dündar Kılıç'a aitti. Yeraltı dünyasının önde gelen isimlerinden olan Baba Dündar Kılıç aynı zamanda bir şirketler grubunun da sahibi. Kılıç'ın amacı en kısa zamanda holdingleşmek..."

Playboy dergisiyle olan görüşme ise bir dost sohbeti gibi geçti. Çünkü röportajı yapan kişi Ankara'nın Hamamönü Mahallesi'ndeki gençlik yıllarından beri tanıdığı Doktor Turhan Temuçin'di. Dündar Kılıç bu söyleşiden o kadar keyif almıştı ki, Turhan Temuçin'e "yaşamının tümünü anlatmayı ve bunun bir kitap halinde yazılması" sözünü bile verdiği dergide çıkan yazıda yer almıştı. Ama bu proje gerçekleşemedi. Çünkü Dündar Kılıç, dergi piyasaya çıktığında gördüğü başlığa çok sinirlenmişti. Derginin başlığında onun ağzından şu ifadeler yer alıyordu: "İşkenceler, bitmez sorgulamalar altında beni tutukladılar. 58 kez duruşmaya çıktım. Onlara dedim ki; sizi sokak ortasında ağaç dallarında sallandıracaklar..." Dündar Kılıç bu sözleri kendisine işkence yapanlara karşı söylemişti, oysa dergide yazılan şeklinden sanki yargıçlara karşı söylenmiş gibi bir anlam çıktığı kanısındaydı. Hakkında askeri yargıçlara hakaret etmekten dava açılabileceği kaygısına kapılmıştı. Doktor Temuçin bu yanlışın kendisinden değil, başlığı yazanlardan kaynaklandığını izah etmek için elinden geleni

yaptı ama sözünü dinletemedi. Dündar Kılıç ona küsmüştü ve bu olay yaklaşık yarım asır süren Temuçin-Kılıç dostluğunun da sonu olmuştu.

1991 yılı dünyada ve Türkiye'de çok sıcak başladı. Ocak ayında kapımızın dibinde savaş alevleri yükseliyordu, Körfez Savaşı başlamış ve 16 Ocak'ta da TBMM hükümete savaş ilanı yetkisi vermişti. Özal ekonomisine ilişkin gelişmeler de sürüyordu. 24 Ocak'ta Cumhurbaşkanı Turgut Özal, hayali ihracatçılara hapis cezası öngören yasa ile sigara reklamını yasaklayan yasaları veto etti.

TRT dışında özel bir televizyon kanalı kurulması için anayasayı değiştirme girişimleri başladı. Ama daha hukuki düzenlemeler yapılmadan, Cumhurbaşkanı'nın oğlu Ahmet Özal ve Uzan ailesi ortaklığında Liechtenstein'da kurulan Magic Box şirketi, Star-1 adı altında deneme yayınlarına girişmişti bile.

Nikâhta Keramet Vardır

1991 yılı Dündar Kılıç için de çok gergin başladı. Kulağına kadar gelen söylentilere göre kızı Uğur, Alaattin Çakıcı ile evlilik dışı bir ilişki içine girmişti. Bu iş erkek erkeğe konuşulup halledilmesi gereken bir işti. Ama damadı Uğur Özbizerdik İspanya'da hapisteydi. Bu yüzden aile fertleri arasında olayla ilgili gizli bir araştırma yaptı, söylenenler doğruydu ve neredeyse ondan başka bilmeyen kalmamıştı. O zaman aklına ilk gelen şeyin ne olduğunu tahmin edeceğinizi sanıyorum: Bu olay da kendisine karşı Mehmet Eymür tarafından planlanmış bir tertipti! Yapılabilecek en büyük kötülüğü yapmışlar ve onu sıcak çatışmaya çekme oyunlarına bu kez kızını alet etmişlerdi.

Birçok kimsenin ondan kesin kararlı davranmasını ve bunu yapanların "cezasını kesmesini" beklediğini biliyordu. Ama bu beklentide olanların sırtında yumurta küfesi yoktu, üstelik olayın arkasında ne tezgâhlar döndüğünü onun kadar iyi bilemezlerdi. Kendisinin sırtında ise yediden yetmişe bütün bir ailenin sorumluluğu vardı. Bir kere karar verdikten sonra neler olacağını zaten daha önce basın vasıtasıyla herkese duyurmuştu: "Ben

onu öldürmek istesem elli bin yerde buldurturum, biz ona kafamızı taksak nefes alamaz!” Alaattin Çakıcı’nın yeri belliydi ve eli kolu bağlı durumdaydı; polis tarafından aranmaktayken Bolu’da bir trafik kazası geçirmiş ve kolu kırılmış, tutuklu olarak Çapa Tıp Fakültesi Ortopedi Servisi’ne yatırılmıştı. Onu öldürmeye karar verse bile, tutuklu bir adama karşı eyleme girişmek hem “delikanlılığa yakışmayacak”, hem de devletle çatışmayı göze almak olacağından çıkmasını beklemek gerekecekti.

Bu düşünceler içinde tereddütler geçirirken, Çakıcı’nın akrabalarından olan ama kendisinin de iyi tanıyıp sözünü kıramayacağı biri arabuluculuğa geldi ve “Bu iş kızın kocasına düşer, o da ortada yok. Sen niye elini kana bulayacaksın. Ona unutamayacağı bir ders ver ve nikâh yap,” dedi. Ayten Kılıç da bu fikri destekliyor ve kocasına sürekli olarak sükunet tavsiye ediyordu. Sonunda Dündar Kılıç kararını açıkladı: “Öyleyse ona söyleyin, iki yolu var, ya ölecek, ya alacak,” dedi, kendisi kimseyle muhatap olmayacaktı.

Ayten Hanım öz kızı gibi sevdiği Uğur’a gitti ve “Baban razı olmasa da biraz yumuşadı, sen bununla bir an önce evlen, ikinizin de canı kurtulsun,” dedi. Uğur da bunu Çakıcı’ya aktardı.

Olayın bundan sonrasını ben o sıralarda Çakıcı’nın avukatlığını yapmakta olan Muhittin Yüzüak’tan dinledim: “Telefonla ve yüz yüze konuşmalar sonucu evlenmeye karar veriyorlar. O zaman Uğur Özbizerdik İspanya’da cezaevinde yatıyordu. Aklımda yanlış kalmadıysa galiba uyuşturucuydu. Bir avukat arkadaşımız oraya gitti ve vekâletname alıp geldi. Ben de Uğur’un vekili olarak davaya girdim, boşadık. O zaman hatırlarsan 100 günlük iddet müddeti vardı, boşanan bir kadının yeniden evlenebilmesi için yüz gün beklemesi gerekiyordu, çünkü hamileyse nesep karışır diye. O zaman ben rahmetli Uğur’u alıp Cerrahpaşa Hastanesi’ne götürdüm, hamile olmadığına dair rapor aldım, getirdim. Önce burada nikâhlanmaya karar vermişlerdi. Fakat rahmetli Uğur’un babası muvafakat etmediği için Trabzon’a, memleketlerine gittiler. Orada nikâhlanıp buraya döndüler. Dündar Kılıç baştan muvafakat etmedi ama sonradan meselenin olaysız çözümlenmiş olmasıyla rahatladı.”

Sonuç olarak Uğur Kılıç ile Alaattin Çakıcı 20 Mayıs 1991’de Trabzon’da aile arasında sade bir törenle kıyılan nikâhla evlendiler. Alaattin Çakıcı’nın ilk eşi Gönül Çakıcı’dan iki kız bir oğlan çocuğu, Uğur Kılıç’ın da ilk evliliğinden bir oğlu bir kızı vardı.

İşte o sıralarda birçok kimseyi hayrete düşüren bu evliliğin hikâyesi böyleydi.

Dündar Kılıç onları bir daha yanına hiç kabul etmedi. Bununla birlikte söz konusu olan ne de olsa öz kızıydı ve yedi kat ellere yardım ederken onu ortalıkta bıraktığını kimseye söylettiremezdi. Bu bakımdan geçinebilmesi için ona Casinolardaki ortaklıklarından hisseler verdi.

Ancak, konunun üzerinden ne kadar zaman geçerse geçsin, bu olayın başlangıcı hakkındaki kesin kanısını hiçbir zaman değiştirmedi. Bunu hiçbir zaman unutmadığını altı yıl sonra ifade vereceği Meclis Susurluk Komisyonu'ndaki sözleri gösteriyordu: "Ailesini dinlemedi kızım. Biz kendimize göre kendi kabilesinin içerisinde ecdatlarımız olan insanlarız. Bu işi de Mehmet Eymür hazırladı. Evliliklerini de o hazırladı."[11]

Yedi yıl sonra bile *Artı Haber* dergisinin yaptığı bir röportajın sorularından birinde aynı konu gündeme geliyordu:

"Soru - Kızınızın Çakıcı ile evlenmesine nasıl razı oldunuz?

Dündar Kılıç - Vermedim ki, haberim bile yoktu. Onaylar mıyım böyle bir evliliği, izin verir miyim böyle bir evliliğe. Yaptılar işte. Yalnız kimsenin zarar görmemesi için, kimsenin ölmemesi için kabullendik. Kuralları vardı ama, onların hayatlarını kurtarmak için kabullendik. Evlendikten sonra 3-4 yıl hiç yüzlerini görmedim. Hiç huzuruma da çıkarttırmadım. Gelemediler."

İşte kararını vermeden önce geçirdiği uzun tereddüdün nedenleri de bunlardı: İşin arkasında başkalarının bulunması kuşkusu ve kimsenin ölmemesi endişesi!

Bundan yirmi gün sonra oğlu Dünay'ın sünnet düğününü yapan Dündar Kılıç üzücü olayların sıkıntısını atlatmış görünüyordu. Yine Hilton'da 600 davetli ile yapılan düğün ünlü sanatçılarla doluydu: Kadir İnanır, Nükhet Duru, Kemal Sunal, Kâmil Sönmez, Selami Şahin, Ferdi Tayfur, Suna Yıldızoğlu, Mustafa Topaloğlu, Sinan Özen, Osman Yağmurdereli, Yasemin Evcim... Ama ertesi günkü magazin gazetelerinin başlıkları bu mutluluğunun da tadını kaçırdı: "En baba düğün!" ve "Babanın oğlu sünnet oldu!" Gazeteler bu başlıkları sanki onu çıldırtmak için seçiyorlardı.

"Silahsız Banka Soygunculuğu"

Sağ gözündeki hastalık ilerliyordu ve doktoru Ömer Faruk Yılmaz Almanya’da ameliyat olması gerektiğinde ısrar ediyordu. Ama Dündar Kılıç’a aylardır pasaport vermiyorlardı. Avukat Burhan Apaydın, bir zamanlar kardeşi Orhan Apaydın’a da pasaport alamadığı için yurtdışına tedaviye götürememiş olmanın hırsıyla Ankara’ya gitti, İçişleri Bakanı’na başvurdu ve Dündar Kılıç 1991’in Eylül ayında pasaportuna kavuştu. Alır almaz da doktoru Yılmaz’ın eşliğinde Frankfurt’a giderek ameliyat oldu, hasta olan gözünün alt kapağındaki kanserli doku alınmıştı. Klinikte kaldığı sürece yanında olanlar ona o kadar çok “Abi, Abi” demişlerdi ki, Alman Profesör de bunu onun adı sanıp “Abi” diye hitap etmeye başlamıştı!

Dündar Kılıç Türkiye’ye dönmesinden birkaç ay sonra, 10 Ocak 1992’de Star televizyonunun “Kırmızı Koltuk” programına çıkarak Engin Ardıç ve Meriç Köyatası’nın sorularını yanıtladı. Hani hapisten çıktıktan sonra “Benim amacım bu adamları teşhir etmektir,” diyordu ya. İşte bunun fırsatını bulmuştu, canlı yayında ve sansürsüz olarak konuşuyordu. Milyonlarca seyirci önünde defalarca Mehmet Eymür ve Atila Aytek adlarını telaffuz etti. Ona karşı yapılan tertipleri anlattı. Daha sonra işyerleri, ailesi, yoksullara yardım etmesi konularına geçildi.

Ve bu programın sonunda da sıra yine mafya sorularına geliyordu. Ama bu kez Dündar Kılıç onu dinleyen kitleler önünde kendisine yakıştırılan mafya sözcüğüne artık geniş bir açıklama getirmeye kararlıydı: “Şimdi efendim, bütün dünya ülkelerinde, bilhassa demokrasi ülkelerinde mafya teşkilatları vardır. Türkiye’de de vardır, ama mafya kimdir, işte bu tartışılır. Mafya bir teşkilat olayıdır. Mafyanın mecliste milletvekilleri olur, bakanları olur, polis müdürleri olur, her kesimi, hatta fahişeleri bile olur. Bu teşkilatlara sahip olan insanlardır mafya. Ama aslında kabadayılar halkın bağrından kopmuştur ve halkın bir yakıştırmasıdır. Kabadayı sizin gibi güzide gazetecilere de derler, bir polis müdürüne de derler, adalet dağıtan bir yargıca da derler. Bu kelime bizi yıllardır rahatsız ettiği halde yine de hizmet ve emek verdiğimiz için mutluyum. Hangi kabadayı nerede devletin kasalarına elini uzatmış veyahut kötü bir faaliyet göstererek bir kimsenin para karşılığında canını yakmış veya bir yerde kiralık katil olmuş? Mafya işte anlattığım gibi bir örgüt olayıdır.

Mafya vardır tabii, devlet bankalarını soyanlar, bu fakir halkın parasını soyanlar, hileye dayalı teşkilatlar kurup bu paraları alanlar mafyadır tabii. Şimdi, açık açık ortada. Devlet bankaları soyuluyor. Kimler tarafından

soyuluyor? Kabadayılar tarafından mı soyuluyor? Hayır. Mafya tarafından. Biz kimseye kötülük yapamayız, hiçbir kabadayı yapamaz. Hiçbir kabadayının da araştırın servetleri yoktur. Olsa zaten ayıp olur. Şimdi benim servetim olsa bana ayıp olurdu, bana yazıklar olurdu. Ama işyerleri kurmak istiyorum, onlardan da çalışanlar faydalanacak, yakınlarımız başlarında uğraş verirse yararlanacak, ben çocuklarıma servet bırakıp da ne yapacağım, onları yozlaştırıp, rezil olmamaları için işte işyerleri var, çalışırlar, korunurlar. Ama ben onlara servet bırakırsam, benim servetim olsaydı ayıp olurdu, zaten kendilerini koruyamazlardı, savunamazlardı.”

Engin Ardıç ve Meriç Köyatası programı kapatırlarken “Umarız halkımız, kamuoyu, seyircimiz bambaşka bir Dündar Kılıç tanımış oldu, tanımadığı veya yanlış tanıdığı,” diyorlardı.

Dündar Kılıç’ın “devlet bankaları kimler tarafından soyuluyor?” demesinin üzerinden bir ay geçti.

2 Şubat 1992’de Emlak Bankası hakkında iki soruşturma başlatıldı. 20 Şubat’ta vergi affı yasalaştı, vergi kaçıranlara af çıktı.

Bankaların ince yöntemlerle soyulması olayları üzerine yazar Uğur Mumcu bir yazısında bir deyimi ilk kez kullanacaktı: “Silahsız banka soygunculuğu!” Yazısının sonunda şöyle diyordu: “Silahlı banka soygunculuğunun cezası ‘müebbet hapis’tir. Silahsız banka soygunculuğuna –son örneklerde görüldüğü gibi– liberal düzenimizde pek de ceza verilmemektedir.”[12]

Uğur Mumcu 24 Ocak 1993’te öldürüldü. Aradan yirmi yıla yakın bir zaman geçti. Söyler misiniz, o günden bugüne ne değişti?

Esrarengiz Ziyaret

Dündar Kılıç, Kırmızı Koltuk programında hasımlarına karşı kazandığı ezici zaferden sonra çok uzun süre rahat etti. Ne Eymür’den, ne de Çakıcı’dan herhangi bir karşı atak belirtisi olmadan geçen iki yıla yakın zaman boyunca işlerini geliştirmekle ve ailesiyle ilgilendi.

Oysa Eymür'ün televizyondan yayınlanan bütün bu saldırılara ses çıkarmamasının nedeni, Türkiye siyasetinde yeni gelişmeler olması ve onun da devlet kapısının kendisine yeniden açılabileceği beklentisine girmiş olmasıydı. Önemli görevlere hazırlanırken ismini yıpratacak olan polemiklere giremezdi. Bu beklentisinin boşuna olmadığı iki yıl içinde anlaşılacaktı.

Cumhurbaşkanı Turgut Özal 17 Nisan 1993'te öldü. 16 Mayıs'ta Süleyman Demirel parlamento tarafından dokuzuncu Cumhurbaşkanlığı'na seçildi. Ondan boşalan DYP Genel Başkanlığı koltuğu için yapılan 13 Haziran kongresinde Tansu Çiller yeni DYP Genel Başkanı ve DYP-SHP koalisyonuna başbakan oldu.

12 Temmuz'da Mehmet Ağar Emniyet Genel Müdürlüğü'ne getirildi. Ve Eylül 1993'te de Mehmet Eymür MİT Özel İstihbarat Dairesi Başkanı olarak "yuvaya" döndü. Tarık Ümit'in "muhbirlik" görevinin devam ettiğini söylemeye gerek yok. Korkut Eken ise Emniyet Genel Müdürlüğü Danışmanlığı'na getirilmişti ve özel timlerin eğitimiyle ilgilenecekti. Herkes yerli yerine yerleştikten sonra artık 1984'teki "İstanbul'un fethi" oyunu yeniden sahneye konmaya hazır hale gelmişti. İki eksikle; Nuri Gündeş 1986'da emekliye ayrılmış, Hiram Abas 26 Eylül 1990'da öldürülmüştü. Ve konu farkıyla; bu kez kulistekilerin arkasına saklanacakları paravana, "Babalar Operasyonu" değil, "PKK Operasyonları" olacaktı.

Çünkü Tansu Çiller'in başbakan olmasıyla birlikte PKK terörün şiddetini aniden iki misli artırmıştı. İddialara göre PKK'nın en önemli gelir kaynaklarından biri İstanbul'daki Kürt "işadamları" idi ve Tansu Çiller'e 67 Kürt işadamının isminden oluşan bir listenin verilmiş olduğu söyleniyordu.[13]

Tansu Çiller'in 4 Kasım'da Holiday Inn Oteli'nde "PKK'nın haraç aldığı işadamları ve sanatçıları biliyoruz, hesap soracağız" şeklinde bir açıklama yapmasıyla birlikte Güneydoğu'da ve "Sakarya şeytan üçgeninde" faili meçhul cinayetler serisi başladı.

Dündar Kılıç sözü edilen listede var mıydı? Bilmiyorum. Ama eğer vardıysa onu oraya kimin soktuğunu bilmek için müneccim olmaya gerek yoktu.

Listeyi bilmesem de, benim de bildiğim başka şeyler var, şimdi onları anlatacağım.

7 Kasım 1993 günü seçmen kütüklerinin yenilenmesi nedeniyle sokağa çıkma yasağı vardı. Alaattin ve Uğur Çakıcı'nın Alkent'teki evlerinin kapısı çalındı. Uğur Çakıcı kapıyı "Sayım memurlarıdır" diye açtı, ama kapıda duran kişi belki de Çakıcı'nın beklediği ama Uğur'u hayrete düşüren bir misafirdi: MİT'in yeni daire başkanlarından Mehmet Eymür! Herkesin evine kapatıldığı bir gün cebindeki kimlik kartı sayesinde rahatça ve kimseye görünmeden kalkıp gelebilmişti. Bir süre salonda oturup sohbet ettiler. Daha sonra Uğur'la oğlu Onur'u bir bahaneyle salondan çıkardılar ve baş başa verip konuştular. Uğur'un o zamanlar 12 yaşında olan oğlu Onur Özbizerdik iki yıl sonra bu olayla ilgili ilginç bir açıklama yapacaktı: "Bana 'çık oyna,' dediler, annemi de 'Sen de çık bize kahve yap,' diye odadan çıkardılar. Annem mutfakta kahve hazırlarken, Alaattin Amca elinde siyah Glock marka bir tabancayla geldi. Anneme göstererek 'Bak Mehmet Eymür'ün tabancası, aynı senin tabancandan,' dedi. Annem kahveleri vermek için girip çıktıktan sonra bana 'Dündar dedenle ilgili bir şeyler söylüyorlar,' dedi.[14]

Ben bu haberleri bir kez kısa bir telefon görüşmesi yaptığım Onur Özbizerdik'e de doğrulattım. İzin verirseniz araya girip onu da anlatayım.

Bu kitabın hazırlık çalışmaları sırasında birçok kez İstanbul'a gittim, Kılıç ailesinin hemen hemen bütün fertleriyle tanıştığım halde bir tek Onur'la son gidişime kadar görüşemedim, her seferinde bir aksilik çıktı. İlk gidişimde bir gün önce babası ölmüştü, eski olayları deşip acısını artırmak istemedim. İkinci gidişimde, adının karıştığı bir olaydan tutuklanmış ve "Küçük Baba" yakıştırmasıyla gazetelerin birinci sayfalarında yer almıştı. Aslına bakarsanız onunla öyle çok uzun boylu bir görüşme yapmak da istemiyordum. Çok genç bir insandı ve medyanın onun ruhsal durumunu hiç düşünmeden "şöhret" yapmaya çalışmasından olumsuz bir biçimde etkilenmiş olabilirdi. Ona aşırı ilgi göstererek bu olumsuzlukları onayladığımı sanmasını istemiyordum. Zaten soracağım tek şey o "sayım günü ziyareti" haberinin doğru olup olmadığıydı. Bunu öğrenemesem de okuyucularımdan özür dilerdim, olur biterdi. İstanbul'a son gidişimde Onur Özbizerdik tahliye olmuştu, aileye bıraktığım telefon numarasından beni aradı ve yemeğe davet etti. Ona bu nezaketi için teşekkür ettim ve sadece 7

Kasım 1993'te Mehmet Eymür'ün evlerine yaptığı ziyareti sordum, o zamanlar gazetede çıkan haberin doğru olduğunu söyledi. Ben de ona bu kitapta fazla yer vermeyeceğim için kusura bakmamasını, bunu onun iyiliği için yaptığımı, kendisini manşetlere çıkaranların ona karşı dürüst davranmadıklarını bilmesini istediğimi söyledim. Bana teşekkür etti.

Abi Endişelerinde Haklı Çıkıyor

Bu kısa aradan sonra "esrarengiz ziyaretçi" olayımıza geri dönelim.

Ziyaret sürmekteyken Dündar Kılıç'ın evinin telefonu çaldı. Telefonu Ayten Kılıç açtı, karşısındaki Uğur'du. "Burada kim var biliyor musunuz?" dedi. "Hayrola kızım, sokağa çıkma yasağında kim olabilir?" dedi Ayten Kılıç. Uğur'un cevabı "Mehmet Eymür" oldu ve telefonu aceleyle kapattı. Yani Dündar Kılıç, Çakıcı'ya yapılan ziyaretten anında haberdar olmuştu ve ben de bunu bu kitap için yaptığım görüşmede Ayten Hanım'dan öğrenmiştim.

Eymür o gün oraya neden gelmişti? Bunu pek bilen yoktu. Bana kalırsa Eymür o gün oraya büyük olasılıkla bir pasaport getirmişti. Çünkü Alaattin Çakıcı bir ay sonra kırmızı pasaportla ve "görevli" olarak yurtdışına çıkacak ve beş yıl sonra Fransa'da tutuklanıp Türkiye'ye iade edilene kadar bir daha dönmeyecekti.

Doğrusunu isterseniz, benim ilgim, oraya neden geldiğinden çok, şu tabanca gösterme konusu çekti. Sokaklarda meslektaşlarından başka kimseciklerin olmadığı bir gün Eymür'ün silahlı gezmesinin ne anlamı vardı? Can güvenliğinden emin olması gerekirdi. Dündar Kılıç kızı ve damadıyla görüşmediğine göre orada onunla karşılaşması gibi bir olasılık da yoktu. Eymür'ün, ustası Hiram Abas gibi silah meraklısı biri olduğunu da hiç duymadım. Haydi bilmediğimiz bir sebepten taşıyordu diyelim, misafirliğe gittiği bir evde çıkarıp herkese göstermenin ne âlemi vardı? Çakıcı'ya gösteri yapması söz konusu olamayacağına göre evde ondan başka bir tek Uğur ve Onur vardı, Eymür, bu ziyaretin onlar tarafından kime

duyurulacağını çok iyi biliyor olmalıydı. Oraya bir mesaj gönderiyorsa, mesaj alınmıştı.

Peki ne konuşmuşlardı? "Sohbetin" konusunun da yurtdışında yapılacak bazı eylemler olduğunu sanıyorum. Çünkü "Çakıcı, 1994 Ağustos'unda eski arkadaşı Nurullah Tevfik Ağansoy'la Brüksel'de buluştu. O da MİT adına çalışıyordu. Daha önce yine ortak bir operasyona katılmışlardı. Görevleri Dev-Sol lideri Dursun Karataş'ı öldürmekti. Karataş'ı Belçika ve Köln'de günlerce aramış, bulamamışlardı. Bu kez verilen hedef, 15 Ağustos'ta Brüksel'de basın toplantısı yapacak olan DEP eski milletvekilleriydi. Ancak basın toplantısı son anda Hollanda'ya aktarılınca yine başarısız oldular. Çakıcı yurtdışında kaldı, Ağansoy Türkiye'ye döndü."[94]

94 Necdet Açan, "Ataç'ın ülkücü suikast timi", *Aktüel* dergisi, 29 Ağustos 1998.

Tekrar sayım günü yapılan ziyarete dönecek olursak; orada neler konuşulduğunu aslında bizlerden de daha fazla Dündar Kılıç merak etmişti. Çünkü Uğur'un onlara kahve götürüp getirirken duyabildiği kadarıyla babasından söz ediyorlardı. Dündar Kılıç bu görüşmeyi, onu çok tedirgin etmiş olan "PKK'ya silah getirme komplosuna" bağlamıştı. Ayrıca, aldığı istihbaratlara göre aynı gün Tarık Ümit'in evinde de başka bir toplantı yapılmıştı. O günden itibaren yakınlarına "Bundan sonra başıma bir iş gelirse bunu Eymür'den bilin," demeye başladı.

Ve hemen eski dostu İlhan Selçuk'u aradı. İlhan Selçuk'tan dinlediğim şöyleydi: "Çok telaşlıydı, 'İlhan Ağabey, bana karşı bir komplo hazırlanıyor. Buna engel olmamız lazım. Senden yardım rica ediyorum,' diyordu. Ben de Deniz Som arkadaşımı onunla röportaj yapmaya gönderdim."

İşte kitabımızın başından beri geniş alıntılar yaptığım Deniz Som'un Dündar Kılıç röportajı bu koşullar altında, aralık ayının sonunda başlayıp birkaç hafta sürerek gerçekleşmişti. Deniz Som'un izlenimlerine göre de görüşmelere başladıklarında Dündar Kılıç'ın başı dertte gibi görünüyordu ve çok sıkıntılıydı. İki olayı, asteğmenin getirdiği gizli belge ile sayım günü yapılan toplantıyı birleştirerek anlatıyordu: "Bu adamların sadist hisleri tatmin olmadı ki hayatımızın sonunu getirmek için yeni bir senaryo hazırladılar. Şimdi en son hazırlanan senaryo, silahlar gelecekmiş, PKK'ya silah getirtiyormuşum diyerekten bütün polis teşkilatının müdürlük olan bölgelerine yazı yazılıyor, işte on gün evvel almış olduğum bir bilgiye göre.

Olayı bir tahkik ediyoruz ki, evet yeniden bir tuzak hazırlamışlar. Sayım günü, yani dışarıya çıkma yasağı olduğu gün. Kadıköy'de bir evde toplanıyorlar. Tarık Ümit'in evinde toplanıyorlar. Mehmet Eymür ve öbür arkadaşlarını tespit edemedim isimlerini. Orada tuzağı hazırlamışlar. Dışarıdan silahlar getirtecekler. Burada silahları yakalattırıp bütün polis teşkilatı olan yerlerde, işte buyurun yakalandı silahlar deyip, Dündar Kılıç'ındır diyecekler. Ömrümüzün bu son yıllarını zindanlarda geçirmek için hazırladıkları bir tuzak olmuş oluyor. Gereken yerlere belgelerle müracaat ettik, bakalım bu olay muhakkak aydınlığa kavuşacak." Avukat Burhan Apaydın'ın yaptığı ama sonuçsuz kalan başvurulardan söz ediyordu.

Dündar Kılıç'ın başına endişe ettiği gibi bir şey gelmeyecekti, ama bu olayları ileride sık sık dile getirecekti. Susurluk Komisyonu'na verdiği ifadede, Tarık Ümit ve Korkut Eken'in getirdikleri bir gemi silah ve mühimmatı, Dündar Kılıç Apo'ya getirtti diyerek üstüne yıkmak istediklerini, kendisinin yaptığı "yaygara" sayesinde senaryonun ellerinde kaldığını söylüyordu.

Dündar Kılıç'ın endişelerinde haklı olduğu bir ay sonra ortaya çıktı. Hapishane arkadaşı Behçet Cantürk ile şoförü Recep Kuzucu'nun cesetleri 16 Ocak 1994'te Sapanca'da bulundu.

Faili meçhul cinayetler devam etti: 26 Şubat'ta Behçet Cantürk'ün avukatı Yusuf Ekinci Ankara Gölbaşı yakınlarında öldürülmüş olarak bulundu, Behçet Cantürk'ün yakını Liceli müteahhit Fevzi Arslan ve kardeşi Şahin Arslan 28 Mart'ta Hendek yakınlarında öldürüldü. 5 Haziran'da ise Savaş Buldan, Adnan Yıldırım ve Hacı Koray'ın cesetleri Bolu Yığılca'da bulundu, bu son cinayette Cantürk'ün öldürüldüğü silahın kullanıldığı anlaşıldı.[15]

İleride "Susurluk çetesi" adı verilecek olan kişiler "kara listeyi hayata geçirmeye" başlamışlardı.

On Yedinci Bölüm

ÖLÜMCÜL HATA

Türkiye tam Güneydoğu'daki ve "Sakarya şeytan üçgenindeki" infazlarla çalkalanırken, 19 Ocak 1994'te ekonomik kriz patlak verdi. Dolar bir günün içinde 14 bin 500 liradan 17 bin 500 liraya fırladı, Mark 9 bin 750 lira oldu. Banka faizleri yüzde 95'e tırmandı. Şubat ayında Başbakan Tansu Çiller "Kriz bitti, bir daha tekrarlanmaz," dedi ama 18 Mart'ta dolar yüzde 11'lik bir sıçrama daha yaptı. Merkez Bankası faizleri 265'e kadar çıkarmasına rağmen dövizdeki yükselişi önleyemedi. Bu yükseliş, Tansu Çiller'in "Dört ay sokağa çıkamayacağız" şeklinde sunduğu ünlü "5 Nisan Kararları"na kadar sürdü. Dolar yüzde 38,8 oranında devalüe edilerek 34 bin liraya yüksetildi. 11 Nisan'da TYT Bank, Marmara Bank ve İmpex tasfiye edildi, Dış Bank İş Bankası'na iade edildi. Devlet bankalarının sadece TYT Bank'da 3 trilyon lira batırdıkları ortaya çıktı. Sermaye Piyasası Kurulu 1,3 trilyonluk repo parası için Nasrullah Ayan'ın Türkinvest şirketine el koydu. 1980 banker krizindeki bankerzedeler gibi bu kez de bankazedeler sokağa döküldü. O arada ilginç bir çelişkiyi de belirtmeden geçmeyeyim; bu yeni banka soyguncularından hesap sorulması sloganları atılırken, üç yıl Emlakbank'ı 72 milyon dolar "hortumladığı" için hapse atılan Kemal Horzum, cezasını tamamlayarak 20 Mart'ta tahliye oluyordu. Yani, oyuncuların biri gidiyor, biri geliyor ama soygun sistemi olduğu yerde duruyordu.

Şimdi bütün bunları neden anlattığıma geliyorum; TYT Bank'ın sahibi olduğu Lapis Holding'in Kanal 6 televizyonunda yüzde 30'luk bir hissesi vardı ve Ahmet Özal bu hisseyi TYT Bank batmadan bir gece önce geri almıştı! Bu noktayı bir kenara not edelim ki, ortalıkta uçuşan dolar, mark, Türk lirası lafları arasında kaybolup gitmesin.

“İşimiz Halloldu, Allah Razı Olsun”

Dündar Kılıç 1993’teki Kırmızı Koltuk programında “devlet bankaları soyuluyor” demişti ama bundan iki yıl sonra kendisi bir banka soygununun tam orta yerine düşecekti.

Bildiniz, tabii ki, kamuoyunu bir yıl kadar meşgul eden “Civangate” skandalından söz ediyorum. Dilerseniz önce olayın tarihe nasıl kaydedildiğini özetleyeyim, bu sayede daha sonra çıkacak olan kargaşalığın arasından yolumuzu şaşırmadan geçebiliriz:

“19 Eylül 1994: Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından 1989’da Amerika’dan Türkiye’ye çağrılan ve Emlak Bankası Genel Müdürlüğü’ne getirilen Engin Civan kurşunlandı. Olayın arkasında Özal’ın yakın adamı olan batık müteahhit Selim Edes çıktı. Dündar Kılıç ile Alaattin Çakıcı’yı, Engin Civan’dan beş milyon dolar isteyen Ahmet Özal’ın devreye soktuğu iddia edildi. Tetikçi Davut Yıldız, Çakıcı’nın talimatıyla Civan’ı vurduğunu iddia etti...”[1]

Tarihe geçmesine böyle geçti ama, birçok “silahsız banka soygunu” gibi bu olay da son derece karmaşıktı. Gazeteci Yalçın Bayer’in *Rüşvetin Belgesi* kitabının sonundaki ad dizinini saydım, tam 129 isim vardı. İşadamından bankacısına, MİT mensubundan emniyetçisine, mafya babasından tetikçisine, avukatından gazetecisine, Türk’ünden, İsviçreli, Alman, Fransız ve İtalyan’ına tam 129 kişi doğrudan veya dolaylı olarak bu olaya karışmıştı. Bunların önemli bir bölümü tutuklu veya tutuksuz, sanık veya tanık sıfatıyla savcılıkta ve mahkemede dinlenmişti.

Civangate olayının öncesi de vardı. Dündar Kılıç’ın kızı ve Alaattin Çakıcı’nın eşi Uğur Çakıcı sanıldığı gibi sadece Engin Civan olayına değil, Ahmet Özal’ın Bankekspres’e olan borcu olayına da arabuluculuk etmişti. Bu bakımdan önce bu birinci olayı görelim, daha sonra Civangate’e geçeriz.

Ahmet Özal’ın Liechtenstein’da kurulan Magic Box, dolayısıyla Star-1 televizyonunda Uzanlarla gizli ortak olduğunu geçen bölümde söylemiştim. Gizli olmasının sebebi Özal ailesinin servetiyle ilgili basında çıkan haber ve yorumlardan kaçınabilmekti. Ekim 1991 seçimlerinde ANAP muhalefete düşünce Cem Uzan Ahmet Özal’a sırt çevirdi. Özal da Uzanların üzerinde görünen hisselerinin kendisine devredilmesini istedi. Ortaklar birbirlerine

düştüler ve karşılıklı olarak sahte senetten tutun da suiistimal suçlamasına kadar tam 24 dava açtılar. İş o kadar büyüdü ki, Magic Box'ın kuruluşu ve hesaplarıyla ilgili olarak Meclis'te soruşturma komisyonu bile kuruldu. Araya Ahmet'in babası Cumhurbaşkanı Turgut Özal girdi ve iki ortak Nail Keçili'nin evinde barıştırıldılar; Ahmet Özal hisselerini "1 dolara" Uzanlara devretti.

Star'la ilişkisi kesilen ama ille de medya sektörüne girmek isteyen Ahmet Özal, bu kez yakın arkadaşı Turgay Aksoylu ile birlikte Kanal 6 televizyonunu kurdu. Kanal kurulurken gerekli iznin alınmasında ve PTT kolaylıklarının sağlanmasında Başbakan Süleyman Demirel'in yardımlarını görmüştü. Başlangıçta Kanal 6'nın işleri yolunda gidiyordu ama Kanal D, Show TV, TGRT ve ATV gibi yeni kanalların açılmasıyla birlikte reklam pastasının dilimleri küçüldü ve Kanal 6'nın durumu bozulmaya başladı. Kanalın yüzde 35 hissesi TYT Bank'a satıldı, bir bölüm hissesi de İş Bankası'ndan Dışbank'ı satın almış olan Lapis grubuna verildi. Ahmet Özal bu iki kuruluş dışında Marmara Bank ve İmpexbank'dan da kredi alıyordu. 5 Nisan krizi patlak verince bu dört bankanın dördü de battı. Ahmet Özal'ın babası öleli bir yıl olmuştu, artık Cumhurbaşkanı oğlu değildi ve sahibi olduğu Kanal 6'ya her taraftan haciz yağmaya başladı. Alacaklıların en sıkısı da Bankekspres'ti, Kanal 6'nın bazı yerlerdeki yayınlarını engelliyorlardı, Ahmet Özal'ın Etiler'deki evine bile haciz gelmişti. Ahmet Özal bankanın ortaklarından Ayhan Şahenk'e "üzerime bu kadar gelmeyin," diyordu ama Şahenk de üzerine gelenin kendi Doğuş grubu değil, bankanın eski ortakları olduğunu söylüyordu.

Ve ağabeyinin durumuna çok üzülen Zeynep Özal bir gün Uğur Çakıcı'yı aradı.

Zeynep ile Uğur nereden mi tanışıyorlardı? "Davulu delen Jaguar" bölümünden anımsayacaksınız, bu tanışıklık 1986'ya, Zeynep'in Uğur'u dükkânlarının açılışına çağırmasına kadar gidiyordu.

Uzatmayalım, Zeynep Özal'ın derdini öğrenen Uğur Çakıcı hemen telefona sarılıp durumu yurtdışındaki kocasına anlattı. Ertesi gün öğleden sonra Bankekspres'in avukatı Aykut Özoran'ın yazıhanesine iki genç geldi ve "Alaattin Ağabeyimiz bizimle haber yolladı, Ahmet Bey'i borcu için üzmesinler, sonra kötü olur dedi," dediler. Daha sonra da Alaattin Çakıcı eşi Uğur'u arayarak "iki tarafı yarın bir araya getir" talimatını verdi.

Uğur’un çağrısıyla taraflar 13 Eylül günü öğleden sonra Avukat Aykut Özoran’ın bürosunda toplandılar. Toplantıda Özal’ı Artı Grubu Genel Müdürü Akın Güvendik, alacaklı tarafı bankanın eski ortaklarından Ahmet Soyuer ve Alaattin Çakıcı’yı da adamlarından eski ülkücü Tevfik Ağansoy temsil ediyordu![95]

95 Böyle bir tehdit toplantısının yapıldığı basında yer alınca Şişli Cumhuriyet Savcılığı soruşturma açtı. Taraflar Tevfik Ağansoy’u tanımadıklarını, Artı grubunun şoförü olarak bildiklerini söyleyince savcı takipsizlik kararı verdi.

Toplantı bitince Avukat Özoran Uğur Çakıcı’yı aradı ve “Alaattin Bey’e iletin, anlaşma sağlandı,” dedi.

Avukat Özoran haciz işlemlerini ertesi gün kaldırdı ve Kanal 6 da normal yayınına başladı.

Uğur Çakıcı o gün öğleden sonra davetli olarak Semra Özal’ın Büyükdere’deki evindeydi. Semra Hanım Uğur’a “Dündar Bey’in bir katkısı oldu mu?” diye sordu. Uğur da “Ben babamdan bir şey saklamam,” cevabını verdi. Bunun üzerine Semra Hanım Dündar Kılıç’ı arayıp, “Bu iş halloldu, Allah razı olsun,” dedi.

“Hatırlı Kişiden” Gelen İkinci Rica

Dündar Kılıç, kızının evlenmesinden beri iki buçuk yıldır tertiplerden ve tehditlerden uzak bir şekilde işiyle gücüyle uğraşabilmişti. İşyerleri belli bir düzene girmişti ve arazi anlaşmazlıklarını giderme işlerinden de iyi para kazanıyordu. 58 yaşındaydı ve artık kendini emekliye sevk edip ailesiyle birlikte rahat bir yaşlılık dönemi sürdürmeyi arzuluyordu.

Onu tedirgin eden tek konu, Uğur’un yurtdışındaki kocası tarafından yönlendirilerek giriştiği tehlikeli işlerdi. Uğur Çakıcı 4 Şubat 1994’te *Nokta* Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Ayşe Önal’a tabanca ile ateş etmişti. Olayı kınayan bir yazı yazan Hıncal Uluç da 5 Mart’ta Çakıcı’nın adamları tarafından ayağından vurulmuştu. Uluç’a ateş edenlerin indiği arabanın sahibi Uğur Çakıcı gözaltına alınmış, tetikçiler de ertesi gün Ankara’da yakalanmışlardı. Alaattin Çakıcı yaptığı bir açıklamayla Hıncal Uluç’u kendisinin vurdurttuğunu söylemişti.[96]

96 Çakıcı bu suça azmettirmekten 13 Temmuz 2000’de 3 yıl 4 aya mahkûm oldu.

Dündar Kılıç onaylamadığı bu eylemler yüzünden kızını sık sık uyarıyor, kendi deneyimlerini aktarıyor, bu işlere son vermezse bir gün pişman olacağını söylüyordu.

Kızının Zeynep Özal’ın ricasıyla Ahmet Özal’ın sorununu çözmek için çırpındığı sırada bu işi de kuşkuyla karşılamıştı. Uğur’un kocasıyla ilişki içinde yürüttüğünü bildiği bu olaya da karışmamış, sadece bilgi almak ve izlemekle yetinmişti. Ama işin “olumlu” bir biçimde sonuçlanmasından sonra Semra Özal’dan gelen teşekkür telefonu da doğrusu gururunu okşamıştı.

Şimdi olayların ikinci perdesine geçiyoruz.

Uğur Çakıcı Büyükdere’deki evden ayrılmadan önce Zeynep Özal ona aile dostları Selim Edes Bey’in de çözülmesi gereken bir sorunu olduğunu söylemiş, Uğur da onu, bu konuyu görüşmek üzere evine davet etmişti.

Ertesi akşamüzeri Semra Özal’ın sekreteri İclal Tuncay ile Zeynep birlikte Uğur’un evine gittiler. Dündar Kılıç’ın avukatı Mete Bozbora da oradaydı. Zeynep konuyu açtı, anlattığına göre, olayın özeti şuydu: “Selim Edes, adı sonradan Ataşehir olacak olan Anatepe arsasını Emlakbank’a satmıştı ve satış işlemini çabuklaştırması için de o zaman bankanın genel müdürü olan Engin Civan’a yüzde 5 ‘komisyon’ vermişti. Ancak satış işlemi gerçekleşmeden önce Civan genel müdürlükten ayrılmış, Edes’in verdiği paranın da üstüne yatmıştı. Selim Edes’in 5 milyon dolarlık alacağı faiziyle birlikte 8 milyon dolar ediyordu, bu paranın 2 milyon dolarını yardımcı olacak şahsa vermeye hazırdı.” Uğur bu teklife “Ben tahsilatçı değilim” şeklinde tepki gösterince, Zeynep Özal işin aslını açıklamak zorunda kaldı, Civan’dan geri alınacak paranın bir kısmıyla ağabeyi Ahmet’in vergi borçları ödenecek, hapse girmekten kurtarılacaktı. Uğur, böylesi “hayırlı bir amaca” hizmet edeceğini öğrenince arabuluculuğa razı oldu.

Görüşme bittikten bir süre sonra Selim Edes, Zeynep’in yardımcı olacağını söylediği ve kızının düğününden tanıdığı Uğur’u aradı, ricasını bir kere de kendisi tekrarladı. Ortalık sakinleşince Uğur eşi Alaattin Çakıcı’yı aradı ve o günkü bütün konuşmaları aktardı. Bunun üzerine Çakıcı, Engin Civan’ı cep telefonundan buldu ve “Selim Edes’e borcun varmış, onun da bize borcu var, bu borcunu öde!” dedi. Civan “Böyle bir şey yok” dediyse de, Çakıcı kesin bir dille ertesi akşam adamlarıyla buluşması gerektiğini söyledi.

18 Eylül akşamı Engin Civan, avukatı İhsan Coşkun, Çakıcı'nın adamları Tevfik Ağansoy ve Haluk Uçar Mövenpick Otel'de buluştular. Engin Civan "Benim Selim Edes'e borcum yok" demeye devam ediyordu. Bunun üzerine Çakıcı'ya telefon eden Ağansoy, cep telefonunu Civan'a uzattı. Çakıcı Civan'a "Engin Bey bu işi ciddiye almıyorsunuz, Londra'ya gelebilirseniz daha ayrıntılı konuşuruz" deyince o da "İki gün sonra Amerika'ya gidiyorum, Londra'da bir gün kalırım, görüşebiliriz" dedi. Ardından da Uğur Çakıcı'yı arayarak "Uğur Hanım, öbür gün Londra'ya gidiyoruz," dedi.

Ancak o arada Semra Özal Dündar Kılıç'ı aramış ve Selim Edes'in işine de arabulucu olmasını rica etmişti.97

97 Olayın patlak vermesiyle birlikte bu telefon konuşmaları çok tartışma yaratacaktı. Ancak, mahkemeye intikal eden telefon kayıtlarından Semra Özal'ın evinden Dündar Kılıç'ın üç kez aranmış olduğu anlaşılacaktı. *Hürriyet*, 3 Ekim 1994.

Belaya Doğru İlk Adım

Çakıcı'nın bu girişimlerinden haberi olmayan Dündar Kılıç ise o arada avukatlarıyla birlikte bir durum değerlendirmesi yapıyordu. Dündar Kılıç'ın avukatlarından Cengiz Kayıtmazer görüşmeler sırasında İstanbul dışında olduğu için konuyla ilgilenememişti, gerekli bilgiyi Mete Bozbora verecekti. Dündar Kılıç Bozbora'ya "Neymiş bu mühendisin işi, Mete Bey?" diye sordu. Bu arada bir parantez açarak belirteyim ki, Dündar Kılıç bütün bu olaylar boyunca belki de güvenlik gerekçesiyle hafızasında isim tutmayacak, Selim Edes'ten "mühendis", Engin Civan'dan da "bankacı" şeklinde söz edecekti. Mete Bozbora Dündar Kılıç'ın sorusunu "Engin Civan'a beş milyon dolar vermiş, onu geri istiyor," diye yanıtladı. Dündar Kılıç "Senedi sepeti var mıymış?" diye sorunca da "Bu parayı rüşvet olarak vermiş, onun için de senedi yok," dedi. Bunun üzerine Dündar Kılıç "Senedi yoksa bizim de yapacak bir şeyimiz yok," dedi. Toplantı bitmişti.

Onlar gittikten sonra Dündar Kılıç uzun uzun düşündü. Böyle zamanlarda hep yaptığı gibi odayı arşınlıyor, ellerinin parmak uçlarını birbirine dokundurarak tur atıyordu. Gerçi bu işe son zamanlarda başına hep bela

açan kızı aracı olmuştu. Ama son olayda Kanal 6 konusunu kimsenin burnu kanamadan çözebilmişti. Bu mühendisin işinde de pek fazla bir risk görünmüyordu. Gerçi bu kez söz konusu olan para çok büyük bir paraydı. Bir cumhurbaşkanı eşinin arabuluculuk yapacağı kadar büyük bir para.

Dündar Kılıç düşündükçe tedbiri elden bırakıyor, farkına varmadan işin risklerini hafife almaya başlıyordu. Çünkü cumhurbaşkanı ailesinin onun yardımını rica etmesi, yani "racon kesmesini" istemesi eski günlerdeki "en büyük olma" hayalini canlandırmıştı. Sorunu tek başına çözebilirse, kim olduğunu "herkese", özellikle de onu "yaşlanmış" zannedenlere bir kez daha göstermiş olacaktı. Bu kez detayları düşünmeye başladı, "bankacıya" biraz yakınlığı vardı. Engin Civan'ın babası Ruşen Civan Kıyıkent'teki yazlığında iyi görüştüğü komşularından biriydi, bu yakınlığın onu ikna etmekte yararı dokunabilirdi. Bu sonuca varınca, daha sonra bedelini çok ağır ödeyeceği kararını verdi ve kızına telefon etti: "Onlara söyle yarın hepsi yazlığa gelsinler, meseleyi görüşelim," dedi.

Oysa Uğur babasına her şeyi anlatmamış, kocasının da işin içinde olduğunu gizlemişti. Aslında bunu son derece iyi niyetle yapıyordu, eğer Çakıcı'dan bahsederse babasının bu olaya hiçbir şekilde karışmayacağından emindi. Halbuki Uğur babasının bu sorunun çözümüne katkıda bulunup itibar kazanmasını istiyordu. Böylece babasını bilmeden sürüklemiş olduğu bu hatayı sürdürdü ve ikili oynamaya devam etti. Telefonu eline aldı ve Çakıcı'ya babasının sözlerini iletti.

19 Eylül sabahı Engin Civan'ı arayan Tevfik Ağansoy, "Londra'ya gitmenize gerek kalmadı, Alaattin Bey kayınpederi Dündar Kılıç'la görüşmenizi istedi. Bugün Dündar Bey'in Kıyıkent'teki yazlığına geleceksiniz," dedi. Engin Civan gidilecek yeri biliyordu, babasının orada bir yazlığı vardı. Ayrıca sitenin yöneticisi Avukat Ergun Çakır da Civan'ın gizli ortağı olduğu ABC Menkul Kıymetler'in Yönetim Kurulu Başkanı'ydı.

Ne olmuştu? Çakıcı neden bir gece içinde fikir değiştirmiş ve ucunda iki milyon dolar olan bir işi kayınpederinin çözmesine razı olmuştu? Aslında bu konunun fazla uzadığı kanısındaydı ve bu defa da çözülmezse şiddet kullanmaya karar vermişti. Ve bunu kayınpederinin evinde uygularsa onu da ateşe itmiş olacaktı. Öte yandan Tevfik Ağansoy Engin Civan'la konuşurken "geleceksiniz" dediğine göre o da Kılıç'ın yazlığında olacaktı ve toplantıda Çakıcı'yı temsil edecekti. Yazlığa çağrılacak olan kişileri

kızının aradığını sanan Dündar Kılıç, Ağansoy'u orada görene kadar duruma "uyandırılmayacaktı." Zaten Dündar Kılıç da bu kez olayın arkasında hiçbir hile aramayacak kadar kendini "hatırlı kişiden gelen ricaya" kaptırmıştı.

Zehir Ali'nin Kahvesindeki Gibi

Taraflar 19 Eylül günü saat 14.30'da Dündar Kılıç'ın yazlığında bir araya geldiler. Salonda Engin Civan, Selim Edes, Civan'ın avukatı İhsan Coşkun, Edes'in avukatı Nida Ergenç, Civan'ın dayısı emekli başkomiser Savaş Karakaya, site yöneticisi Ergun Çakır toplanmışlardı. Dündar Kılıç bir kenara ilişmiş olan Tevfik Ağansoy ile Haluk Uçar'ın varlıklarından huylanmıştı ama bu toplantının gerçekleşmesini sağlayan kızı Uğur'un koruması pozunda gelmiş oldukları için ses çıkarmamıştı.

Dündar Kılıç, sanki yüzyılın başında Zehir Ali'nin Tophane'deki kahvesinde racon kesiliyormuş gibi bir hava içindeydi. Gerçi Kurtuluş'taki yerinde "çağın koşullarına uygun" bir biçimde ve avukatlarının yardımıyla özellikle arazi anlaşmazlıklarını çözüyordu. Ama bu kez durum daha değişik ve daha önemli olduğundan mekân olarak Silivri'deki yazlığını seçmişti.

Çay servisi yapılırken toplantıyı açtı: "Hatırlı bir kişinin ricası üzerine sizleri buraya çağırmış bulunuyorum. Önemli yerlerde görevler yapan insanlarsınız, bu işi burada halledin ve kötü olmayın."

Selim Edes hemen söze girerek Civan'a "Bana faiziyle birlikte 8 milyon dolar borcun var, bunu ödeyeceksin," dedi. Civan inkâr politikasını sürdürüyordu, onu "Ben senden para almadım ki vereyim," şeklinde yanıtladı. İhsan Coşkun'un Edes'i, Ergun Çakır'ın da Civan'ı suçlar tarzda konuşmalar yapmalarıyla birlikte ortam gerginleşmeye başlamıştı. Dündar Kılıç araya girdi: "İyi günlerinizde dostluk yaptınız, şimdi düşman olmayın, yakışmıyor, ayıp oluyor!" Ama bu uyarının fazla bir yararı olmadı, taraflar seslerini yükseltmeye başlamışlardı. Tartışma sürerken Avukat İhsan Coşkun Uğur Çakıcı'yı dışarı çağırdı ve bir öneride bulundu: "Uğur Hanım,

1 milyon dolar verip bu işi kapatalım.” Uğur sinirlenmişti, “Bu teklif hiç de hoş değil, biz bunu para için yapmıyoruz, sakın babam duymasın çok kızar,” dedi. Salona döndüklerinde gördükleri manzara ise ürkütücüydü; Civan ile Edes ayağa kalkmışlar, neredeyse yumruk yumruğa gelmek üzereydiler ve bağrışıyorlardı. Civan “Ben sana az mı kredi verdim, onlara say. Belgen var mı, nasıl ispatlayacaksın?” deyince, Selim Edes tarihe geçen o ünlü sözünü haykırdı: “Rüşvetin belgesi mi olur pezevenk!”[2]

İşte bu küfür, olayın Dündar Kılıç açısından dönüm noktasını teşkil etti ve “itibar kazanma uykusundan uyanmasını” sağladı. Pezevenk sözünün Dündar Kılıç’ın en nefret ettiği insanlar için kullandığı bir söz olduğunu biliyoruz. “Patenti kendisine ait” olan bu sözün şu “üst düzey” kişilerin ağzından çıktığını duyduğunda önce kulaklarına inanamadı. Sonra da bu işin aslında daha önüne getirilmeden önce kitlenmiş olduğunu anladı. Önsezileri derhal çalışmaya başladı ve nasıl bir tuzağın içine çekilmiş olduğunu bir anda kavradı; bunlar bu bankacıyı burada vuracaklar ve suçu onun üstüne yıkacaklardı! Yine de eski racon kesme kurallarına uygun davranacaktı, taraflar anlaşmazsa toplantı biter, herkes yoluna giderdi. Biraz kabaca da olsa raconu uyguladı, “Defolup gidin, kozunuzu başka yerde paylaşın,” diye bağırarak herkesi evinden kovdu. Onlar çıkarken Ağansoy’un cep telefonundan Çakıcı’nın “vurun” diyen sesini duydu. Başı çok büyük bir derde girmek üzereydi. Şimdilik yapabileceği tek şey belayı kendi çevresinden uzaklaştırmaktı. Dörde katlanmış bir gazetenin arasında her zamanki yerinde durmakta olan tabancasını çekti. Tevfik Ağansoy ile Haluk Uçar’ı durdurarak “Burada bir olay olursa dünyayı başınıza yıkarım,” dedi ve dışarı çıkmalarına engel oldu. Şoförüne ve yeğenlerine seslenerek BMW ve Mercedes marka arabaların siteden ayrılışlarını izlettirdi. Onların sağ salim gittiğinden emin olduktan sonra Ağansoy ile Uçar’a “Şimdi çıkabilirsiniz,” dedi. Herkes gidince o da Nişantaşı’ndaki evine döndü.

Engin Civan ile İhsan Coşkun birlikte durum değerlendirmesi yapmak için avukatın Şişli’deki yazıhanesine gittiler. Sanki Uğur Çakıcı toplantı sırasında uyarmamış gibi Dündar Kılıç’a bir milyonluk teklifi yinelemeye karar verdiler. Bu kararı verince onu önce Kurtuluş’ta aradılar, orada bulamayınca Nişantaşı’ndaki evine gittiler. Civan arabada kaldı, İhsan Coşkun yukarı çıktı. Dündar Kılıç’a “Engin Civan sizinle görüşmek istiyor”

dedi. Dündar Kılıç ise bu işi aklından çoktan silmişti, "Size artık görüşülecek bir şey kalmadığını söylemiştim," dedi. Tevfik Ağansoy ile Haluk Uçar'ın yazlıktan çıkarlarken Boğaz'da bir lokantadan bahsettiklerini duymuştu. İhsan Coşkun'a bunu söyleyerek "Sakın bu adamı lokantaya falan götürme, öldürülürse katil diye senin yakana yapışırım," dedi.[98]

[98] Dündar Kılıç 19 Eylül günü olup bitenlerin bütün bu ayrıntılarını olaydan üç ay sonra gazeteci Halil Nebiler'e anlatmıştı. *Cumhuriyet*, 29-30 Aralık 1994.

Avukatı gönderdikten sonra her zamanki gibi eşofmanlarını giydi, tehlikeyi bugünlük atlattığını düşünerek televizyonun karşısına geçti. Açmasıyla yerinden zıplaması da bir oldu, bütün televizyon kanalları "flaş haber" olarak Engin Civan'ın Mecidiyeköy'de vurulduğunu vermeye başlamışlardı. Emlak Bankası eski Genel Müdürü Engin Civan'a arabasının içinde dört el ateş edilmiş, saldırıdan yaralı olarak kurtulan Civan hastaneye kaldırılmıştı.

Dündar Kılıç hemen davranıp giyindi. Birkaç telefon konuşması yaptıktan sonra evden çıktı. Bu hasta haliyle emniyetin nezaretinde kalamazdı, bir süre ortalarda görünmemeliydi.

Kim Ne Diyor?

Bir anda ortalık birbirine girmişti, her kafadan bir ses çıkıyordu. Görsel ve yazılı basın olayın perde arkasını aydınlatmaya çalıştıkça her şey daha beter toz dumana karışıyordu. Civan ameliyat edilmiş ama sırtındaki kurşun derinlere gittiği için çıkarılamamıştı, bundan sonra o kurşunla yaşayacaktı. Polisten başka kimseyle görüştürülmediği için olayla ilgili ilgisiz kim ne derse gazete sütunlarına ve TV haberlerine geçmişti. Olayın görgü tanığı ve Civan'ın dayısı emekli polis Savaş Karakaya saldırgan Davut Yıldız'ı teşhis etmişti. Civan'ın yakınları Dündar Kılıç'ı suçluyorlardı ama Dündar Kılıç kayıplara karışmıştı. Herkes Emlak Bankası'nda görevli ve Civan'ın sevgilisi olan, bazı bilgisayar disketleri ve belgelerle ortadan kaybolduğu söylenen Ferizet Vuruşkan'ın peşine düşmüştü. Ama Civan'ın polis ifadeleri basına sızınca Ferizet Vuruşkan unutuldu, yeni senaryolar

üretilmeye başlandı.99 Sızan polis ifadesine göre Engin Civan yakınlarının söylediklerinin aksine Dündar Kılıç'tan "yazlıktaki komşum" diye söz ediyor ve ondan şikâyetçi olmadığını söylüyordu. Daha sonra basınla görüşmesine izin verilen Engin Civan *Hürriyet*'ten Gülçin Telci'ye "Cep telefonu numarasını Semra Özal'ın sekreteri İclal Tuncay'ın Çakıcı'ya verdiğini" söyleyince işler tamamen değişti, birdenbire bütün objektifler o güne kadar adları ortaya çıkmamış olan Özallara çevrildi.[3] Emin Çölaşan ve Oktay Ekşi köşelerinde "Özal döneminin hırsızlıklarından ve yolsuzluklarından hesap sorulmadığı için bu olayların meydana geldiğini" yazdılar.[4] O arada, söylendiğine göre ertesi gün öğlene doğru bazı kişiler Civan'ın hastanedeki odasına gelmişler ve "çok konuşuyorsun, sözlerine dikkat et, cezanı tam görmedin," demişlerdi.[5] Bunun üzerine Civan'ın çevresinde olağanüstü güvenlik önlemleri alınmıştı. Ama tehdit sonuç vermiş, Civan ve yakınları ağız değiştirip Dündar Kılıç'ı suçlamaya başlamışlardı. Dündar Kılıç'ın ve Selim Edes'in bulunamamaları ise, ikisinin birlikte Edes'in yatıyla Rodos'a kaçtıkları gibi söylentilerin yayılmasına yol açmıştı!

99 Ferizet Vuruşkan 42 gün sonra ortaya çıktı, kendisinde olduğu söylenen disket ve belgelerden hiçbir ipucu çıkmadı.

Oysa okuyucularım Dündar Kılıç'ı artık iyi tanıyorlar ve böyle karışık durumlarda ortalıkta gözükmeyip bir süre havayı kokladığını, durumun lehine olduğunu görünce gidip polise teslim olduğunu biliyorlar. Bunu 17 yaşındaki ilk "vukuatından" beri bir alışkanlık haline getirmişti.[6] Yine öyle yaptı ve bulunduğu yerden önce İlhan Selçuk'u aradı. Bunu da ben İlhan Selçuk'un kendisinden öğrendim, yaptığımız görüşmede bana "Herkes hatırlı kişinin kim olduğunu araştırırken ben biliyordum. Çünkü Dündar bana bu işe Semra Özal'ın ricasıyla girdiğini söylemişti," demişti. Dündar Kılıç'ın Savaş Ay'ı arayıp söyledikleri ise bomba tesiri yaratacaktı: "Hiçbir yere kaçmadım. Bu meseleye hatırlı bir kişinin ricasıyla girdim!" Konuşmasını şöyle sürdürüyordu: "Yıllardır karşı olduğum şeylerden itham ediliyorum. Para için adam öldürülmez, cana kıyılmaz. Hazineler de olsa yine kıyılmaz. Ne böyle bir paraya tenezzül ederim, ne de elimi sürerim. Saygı duyduğumuz birisi rica etti diye adamları on dakika dinlemişiz. Konuşmaz olsaydım, bunları görmemiş olsaydım. Azmettirici olarak

aranıyorum. Bana yüz kere böyle konu geliyor. Hiçbirine ilgi göstermem. Tahsilat işleriyle ilgilenmem. Bizim maddi bir sıkıntımız yok. Para için şerefsizler böyle bir eylem yapar, kiralık katiller yapar. Polis de bilir. Bazı konularda hassas davrandıklarını bildiğim için üç senedir bir olay olur da bizden bilinir diye lokantada yemek yemedim. Ben evimin önünde adam vurdurtur muyum?” Dündar Kılıç, Savaş Ay’ın “Teslim olacak mısınız?” sorusu üzerine de şunları söylüyordu: “Bütün yakınlarım bu adamları arıyor. Adını söylediler de görsem tanırım. Yakalarlarsa polise teslim edecekler, yerlerini tespit ederlerse polise haber vereceğiz. Adamlar yakalanınca gideceğim, kendimi savunacağım.”[7] Bu konuşmanın ardından Savaş Ay’a telefon eden Çakıcı, “Tahtı tarafımızdan sarsılan bir dinozorun tutarsız sözleridir bunlar, gün olur, devran döner ve bu lafların acısı çıkartılır,” demişti.

Bu sözleri henüz duymamış olan Dündar Kılıç’ın saldırganın bulunması için fazla beklemesine gerek kalmadı; tetikçi Davut Yıldız ertesi akşam tabancasıyla birlikte polis tarafından yakalandı ve “Ben de teslim olmaya geliyordum,” dedi. Davut Yıldız, Engin Civan’ı Alaattin Çakıcı’nın emriyle vurduğunu itiraf etti. Bunu duyan Dündar Kılıç da 23 Eylül akşamı teslim oldu.

İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir 24 Eylül günü Alaattin Çakıcı’ya “teslim ol” çağrısı yaptı. Aynı akşam Uğur Dündar’ın Arena programını arayan Çakıcı “bildiklerini açıklarsa Türkiye’nin sarsılacağını,” söyledi.[8]

Bütün bunlar olurken Çakıcı-MİT ilişkisi de yeniden gündeme gelmişti. Şişli Ülkü Ocakları eski Başkanı Osman Dönmez, “Alaattin Çakıcı’yı MİT koruyor, MİT olmadan Çakıcı adımını bile atamaz,” diyordu.[9]

Kambersiz Düğün Olmaz

Döndük dolaştık yine MİT’e geldik. Acaba Dündar Kılıç kendi hatasıyla içine düştüğü bu tezgâhın arkasında da Mehmet Eymür’ü arıyor muydu?

Olayın en sıcak anlarında, kendisini bu tehlikeli oyundan sıyırmaya çalıştığı sırada bir de ona kafa yorabildiğini sanmıyorum. Ama olaylar yatıştıktan sonra bunu da düşünecekti, başına gelen her şeyden onu sorumlu tuttuğuna göre, bu olayda da onun parmağı olmalıydı.

Mehmet Eymür'ün bu konuda Çakıcı'ya destek verip vermediği hakkında pek bir şey bilinmiyordu. Ancak Çakıcı'nın yurtdışına kırmızı pasaportla çıkmış olması, Eymür'ün yardımcısı Yavuz Ataç tarafından verilen gizli bir göreve bağlanıyordu.[10]

Sonradan öğrendiğimiz başka bir şey daha vardı. O sıralarda MİT'te Daire Başkanı olan Eymür, Engin Civan olayından anında haberdar olmuştu, hatta bu işin daha öncesini de biliyordu. Kimden mi öğrenmişti? Elbette ki Tarık Ümit'ten!

Şimdi işin o tarafını görelim.

Emlak Bankası Genel Müdürü'nün, içinde milyon dolarlar bulunduğu söylenen rüşvet küpünde başkalarının da gözü vardı. Enis Berberoğlu'ndan okuyoruz: "Tarık Ümit 1993 yaz aylarında özel bir ekip kurarak günlerce Engin Civan'ı takip etti. Bu ekip fırsatını bulsa Civan'ı kaçıracak ve 2 milyon dolar tahsil edecekti. Yani Civan'ın peşine Edes'in tuttuğu Alaattin Çakıcı'dan önce Susurluk çetesi düştü. Ancak çete Engin Civan'ın Ataköy'deki evinin önünde günlerce nöbet tutmasına karşın harekete geçemedi. Tarık Ümit, Civan'ın Hakkı Yaman Namlı ile yemek yediğini görünce operasyondan vazgeçti, kurduğu özel ekibi dağıttı."[11]

Bu yazılanlar altı yıl sonra Mehmet Eymür tarafından da doğrulanacaktı. Şimdi zaman tünelinden hızla geçip 2000 yılına ulaşıyoruz. Mehmet Eymür MİT'ten ikinci kez uzaklaştırıldıktan sonra gittiği ABD'de kurduğu atin.org internet sitesinde "Rüşvetin Belgesi" başlığıyla yazdığı bir yazıda, Engin Civan olayı sırasında Tarık Ümit'ten duyduklarını açıklıyordu: "Tarih 4 Ekim 1994. Engin Civan'ın Alaattin Çakıcı'nın adamları tarafından vurulmasından on beş gün kadar sonra. Semra Özal bir süre önce Alaattin Çakıcı'yı telefonla arayarak Engin Civan'dan 5 milyon dolar alacakları olduğunu, bu konuda kendilerine yardım etmesini istemiş. Alaattin Çakıcı Engin Civan ile irtibatlı olan ve İstanbul'da hukuk bürosu olan bir yakınıma adamlarını göndererek tehdit etmiş. Yakınım bunu bana anlattı. Bunun üzerine Alaattin Çakıcı ile telefonda görüştüm ve hukuk bürosu sahibinin yakın akrabam olduğunu belirterek rahatsız etmemesini istedim. Çakıcı

‘Ben senin akraban olduğunu bilmiyordum. Bir süre önce Semra Özal bizzat telefon etti ve Ahmet’in Engin Civan’dan alacağı olan 5 milyon doların alınmasında yardımcı olmamı istedi. Onun için devreye girdim,’ dedi. Esasında Ahmet Özal’ın Engin Civan’dan alacağı falan yok. Borçları çok ve hacizli durumda, paraya ihtiyacı var. Bu sebeple kendisi tarafından Emlak Bankası Genel Müdürlüğü’ne getirilen Engin Civan’ın bugüne kadar aldığı komisyon ve rüşvetlere karşılık 5 milyon dolar istiyor. Engin’in bunu reddetmesi üzerine konuyu Çakıcı’ya havale ediyor.”[12]

Bütün bu haberleri alan Eymür, sanki devletin istihbarat örgütünün yöneticilerinden biri değildi de, gizli bilgileri depolama görevlisiydi! Engin Civan olayı sırasında gerçekleri bildiği halde adaletten ve üstlerinden gizlemişti! Ve aynen ünlü raporlarında yaptığı gibi bu bilgileri de bir gün ortaya çıkarmak üzere kendine saklamıştı. Aradan altı yıl geçtikten sonra olayın arkasında “zorla tahsilat gibi kanunsuz işleri âdet haline getirmiş olan Özalların” bulunduğunu yazıyordu. O Özal ki, bir zamanlar ustası Hiram Abas’ı MİT’in başına geri getirmiş, kendisini de ona yardımcı yapmıştı! Eymür, Civan olayını yeniden kaleme alırken, son on beş yıldır mücadele ettiği ama o tarihte artık bu dünyadan göçmüş bulunan Dündar Kılıç’a da değinmeden edemiyordu: “Hayatı bu tip işlerin içinde geçmiş, ‘yüzleştirme mahkemeleri’ kurmuş olan sabıkalı Dündar Kılıç ailesi, olayın dışında tutuldu!”

Peki ama Eymür bütün bu bildiklerini neden altı yıl sonra açıklıyordu? Bunun birinci nedeni, Alaattin Çakıcı ile araları bozulmuştu, artık onunla ilgili olarak kendine uyguladığı otosansürü kaldırmış, aleyhindeki her şeyi yazar olmuştu. İkinci nedeni ise daha da ilginçti. Hani Tarık Ümit’in, Engin Civan’la yemek yediklerini görünce suikast planından vazgeçtiği arkadaşı Hakkı Yaman Namlı vardı ya. İşte bu kişi İstanbul’daki Moneytron adlı bir borsa şirketinde Engin Civan ile ortaktı. Aynı Hakkı Yaman Namlı Kuzey Kıbrıs’ta kara para aklamak için kurulan First Merchant Bank’ın genel müdürüydü. Ve bankanın ortakları arasında Tarık Ümit de vardı! Ayrıca Mehmet Eymür’ün de bu bankaya gizli ortak olduğu iddia edilmişti. Emniyet eski İstihbarat Dairesi Başkanı Hanefi Avcı, Meclis Susurluk Komisyonu’na verdiği ifadede bu bankaya Mehmet Eymür’ün de değişik bir isimle ortak olduğunu duyduğunu söylemişti.[13] İşte Eymür sırf bu

iddiayı reddetmek için Civan olayını ve Kıbrıs'taki bankayı bütün ayrıntılarıyla yeni baştan anlatmak lüzumunu hissetmişti.

Eymür'ün atin.org'da Civan olayıyla ilgili olarak yazdıkları, aynı olayda mahkemeden gerçekleri saklayan başka birinden övgüler kazandı. Selim Edes, liseyi aynı okulda, Ankara Koleji'nde okudukları Mehmet Eymür'e bir elektronik posta mesajı gönderiyor ve kendisiyle ilgili gerçekleri yazdığı için teşekkür ediyordu.[14]

Ölüye Saygının Zamanaşımı

Mehmet Eymür, Selim Edes'in Türkiye'ye dönmek için af çıkmasını beklediğini yazmıştı. Edes ise bundan iki ay sonra *Yeni Şafak* gazetesinden Ferhat Ünlü'ye bundan daha da fazlasını söyledi: "Beni bu duruma düşürenler Özallardı!" Ferhat Ünlü, Mehmet Eymür'le röportaj yapmak için gittiği ABD'de, daha sonra kitap haline getireceği[15] bu röportajı tamamladıktan sonra Kuzey Virginia'ya geçmiş, orada da Selim Edes'le konuşmuştu. Edes, Ünlü'ye Civan olayını yeni ama mahkemede gizlediği gerçek versiyonuyla özetledikten sonra şunları söylüyordu: "Esasında ben polis sorgusunda da rahmetli Özal'a duyduğum saygıdan ötürü Özal ailesiyle ilgili bir şey söylemedim. Israr ettiler, aslında polisler de Çakıcı'ya asıl talimatı verenin onlar olduğunu biliyordu. Ancak ben sustum. Bu yüzden suçlu konumuna düştüm. Beni bu duruma düşürenler 'Özallardı halbuki."[16]

Selim Edes olayın savcılık ve mahkeme aşamasında "hatırlı kişinin" Semra Özal olduğunu söylemiş ama Semra Hanım'ın neden bu işe karıştığını açıklamamıştı, "merhuma saygısından susarak" yargıyı yanıltmıştı. Altı yıl sonra konuşmaya başlamıştı, çünkü yakında af çıkması olasılığı artmıştı! Demek ki Edes'e göre ölüye saygının "zamanaşımı süresi" altı yıldı! Edes'in bu açıklamalarının ertesi günü Ankara

Koleji'nden sınıf arkadaşı Emin Çölaşan bu anlatılanların bir ibret belgesi olduğunu yazacaktı.[17]

2000'li yıllara zaman tünelinden yaptığımız bu kısa ama zorunlu yolculuk amacına ulaştığına göre artık 1994'e, Engin Civan olayına geri dönebiliriz.

23 Eylül'de Asayiş Şubesi'ne teslim olan Dündar Kılıç nezarethaneye atılmamıştı, şubenin avukatlarla sanıkların görüşmesine ayrılan odasında kalıyordu. Avukatı Cengiz Kayıtmazer'in getirdiği eşofmanları giyiyor, yine onun getirdiği yemekleri yiyordu. Bir ara gözündeki akıntının çok artması üzerine Koşuyolu Polis Hastanesi'nde kontrolden geçirilmiş ve gözaltında bulunmasının sağlığı açısından tehlike oluşturmadığına karar verilmişti. Emniyette kaldığı üç gün boyunca derin derin düşünme fırsatı buldu. Bir rica uğruna bu işe bulaştığına çok pişmandı ama iş işten geçmişti, şimdi bu durumdan en az zararla kurtulmanın yoluna bakmalıydı. Yine önsezilerine ve deneyimlerine dayanarak olayı kafasının içinde çözmeye çalıştı. Bunlar bankacıyı öldürmemiş, yaralamışlardı. Öyleyse bu sadece bir uyarıydı. Ateş eden adam da "İsteseydim evinin önünde kafasına sıkar öldürürdüm," dememiş miydi? Demek ki sadece korkutma talimatını almıştı. Öldürmeyip uyardıklarına göre istedikleri sadece mühendisin parası değildi, daha fazlasını istiyorlardı. Yazlıktaki görüşmede daha büyük paraların konuşulduğunu hatırladı. Eski defterleri karıştırmışlar, bankacının cebine girenleri, yurtdışına kaçırılanları hesaplamışlardı. Bankacı sadece mühendise borcunu ödemekle kurtulacağını bilse bu kadar direnmezdi. Öyleyse onu o bankanın başına getirmiş olanlar aldığı bütün rüşvetten pay istiyorlardı. Bu iş Alaattin'in boyunu da aşacak derecede büyük bir işti, şimdi onunla uğraşmanın âlemi yoktu. Kararını verdi, zararın neresinden dönülse kârdı. Bu oyunu bozmanın tek yolu gerçekleri açıklamaktı, bunun için de kuralları çiğnemeye değerdi. Önce kendisi konuşmalı, sonra da kızını gerçekleri açıklamaya razı etmeliydi.

Ve Dündar Kılıç 26 Eylül günü çıkarıldığı savcılıkta kendisinden ricada bulunan hatırlı kişinin adını açıkladı: Semra Özal!

Aynı gün babasından sonra savcılığa ifade veren Uğur Çakıcı ise Semra Özal'ı korumakta kararlıydı. Bunun için bir isim benzerliğinden yararlanıyordu: "Babam isimleri karıştırmış, arayan kişi Semra Özal değil, Semra Edes'ti!" Uğur'un bu ifadesine ilk yalanlama kocasından geldi. Alaattin Çakıcı gazetelere telefon ediyor, "Semra Edes olmadığını

söyleyebilirim, ama kim olduğunu söyleyemem," diyordu. Semra Edes de bir açıklama yaparak "Dündar Kılıç'ı arayan Semra ben değilim," diyecekti.

Bu açıklamaların ardından ortalık yeniden birbirine girdi. Medya, Uğur'un değil, babasının ifadelerine itibar etmişti ve bütün manşetlerde Semra Özal'ın adı vardı. Semra Özal ise evine kapanmış, kimseyle görüşmüyordu.

27 Eylül'de Şişli Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi Dündar Kılıç'ı tutuksuz yargılanmak üzere serbest bıraktı, Selim Edes ile Davut Yıldız tutuklanarak Bayrampaşa Cezaevi'ne gönderildiler. Engin Civan ise öldürüleceği endişesine kapılmıştı ve hastaneden çıkmak istemiyordu, ifadeleri hastanede alınıyordu.

Semra Özal aynı günün akşamı oğlu Ahmet'in televizyonu Kanal 6'nın ana haber bülteninde iddiaları yanıtladı ve daha sonra da bazı özel TV kanallarının ve bazı gazetelerin üst düzey yöneticilerini Kanal 6'ya çağırarak daha geniş açıklamalar yaptı: "Ne Dündar Kılıç'ı, ne Alaattin Çakıcı'yı, ne de Uğur Çakıcı'yı tanırım. Bütün bunlar Özalların adından ve oğlum Ahmet'in politikaya girmesinden korkanların hazırladığı bir komplodur." Hatırlı kişinin kendisi olup olmadığı sorularını ise "Hatırlı ve yaşlı deniyor, ben yaşlı değilim!" şeklinde yanıtlıyordu.

Polis veya savcılık tarafından ifadesinin alınıp alınamayacağı tartışma konusu olan Semra Özal, bu konuyu danışmak için Avukat Burhan Apaydın'a başvurdu. Apaydın Semra Hanım'ın Büyükdere'deki evine giderken Dündar Kılıç'ı arayıp durumdan haberdar etmeyi de ihmal etmedi. Görüşmenin sonunda Burhan Apaydın Semra Özal'a "Hanımefendi şu anda sanık durumunuz gözükmüyor, şu aşamada bana vekâlet çıkartmanıza gerek bulunmuyor," demiş, kapıda bekleyen gazetecilere de "Dündar Kılıç'ın da avukatı olduğu için tarafların arasına girmek istemediğini," söylemişti. Ama Dündar Kılıç elbette ki Apaydın gibi "diplomatça" davranacak değildi, "Semra Hanım Apaydın'dan Dündar Bey benim adımı vermesin ricasında bulunmuş," diyecekti.

2 Ekim akşamı İnterstar kanalında Mehmet Barlas ile Ardan Zentürk'ün sunduğu "Stüdyo Politik" programının konuğu Turgut Özal'ın kardeşi Yusuf Bozkurt Özal'dı. Program boyunca Mehmet Barlas bol bol pas veriyor, Yusuf Özal da ofsayttan gol atıyordu. Bir ara "Dündar Kılıç ağabeyim Turgut Özal'a düşmandı. Hapisteyken gazetecilere 'Turgut Özal'ı arabamın tamponuna bağlayarak sürükleyeceğim' demişti," dedi. Dündar

Kılıç'ın Özal'a hakaretten yargılanıp beraat ettiği davaya konu olan sözlerini yine tahrif ederek ısıtıp piyasaya sürüyordu. Tam o esnada programı evinden izlemekte olan Dündar Kılıç, telefona sarıldı ve canlı yayına katıldı: "Hangi şerefsizler bu yalanı ortaya atıyorlarsa çıksınlar ortaya," diye bağırıyordu. Barlas'ın yüzü kireç gibi olmuştu ama Dündar Kılıç sövgülerini sürdürüyordu: "Bana telefon eden Semra Özal'dı. Kendisi üzülmesin diye açıklamak istemedim. Engin Civan şerefsiz oğlu şerefsizdir. Halkın parasını soymuştur. Bunlar devleti soyuyorlar. Bundan sonra ben peşlerindeyim. Yetimin hakkını yiyemezler..." Mehmet Barlas kameralara nihayet bir el işaret yapabildi ve "sesi kesin" diyebildi.

İdam Fermanı

Şişli Savcısı 11 Ekim'de Bayrampaşa Cezaevi'ne giderek Selim Edes'in ifadesine başvurdu. Edes bu kez "hatırlı kişinin" adını verdi ve "Dündar Kılıç'ı telefonla arayan kişi Semra Özal'dı," dedi.

Bu arada Dündar Kılıç da karşı tarafın oyununu bozmak için kızını gerçekleri söylemeye ikna etmeye çalışmıştı: "Kızım, neden o adamın lafına uyup Semra Özal'ı gizliyorsun? Sana 'Git adliyede adam vur,' diyen o adam değil mi? Bunun delikanlılıkla bir ilgisi yok. Sen bu insanı binde bir bile bana benzetme. Onu ölmüşken sen bu hale getirdin, sakın ikinci, üçüncü, beşinci hatayı yapma. Semra Özal'ın ismi verilecek. Yoksa biz burada para için bu işin içine girmiş gibi oluyoruz. Benim 58 senelik mazim var." Bunun üzerine Uğur da "Baba, kendimi asarım ama sana bu konuda nokta kadar bir lekeyi kimse süremez," dedi.[18] Ucunda ölüm bile olsa köprüleri yıkmaya karar vermişti.

Selim Edes'in 11 Ekim'deki yeni ifadesi üzerine Uğur Çakıcı ikinci kez sorgulanmak üzere Mali Şube'ye çağrıldı. Şube Müdürü Salih Güngör'e 4,5 saat süreyle verdiği ifade yeni bir bomba etkisi yaratacaktı. Çünkü eski ifadesini değiştirmişti ve şimdi gerçeği açıklıyordu: "Evet, beni arayan kişi Semra Özal'dı. Bir cumhurbaşkanı eşinin buralara gelip ifade vermemesi için daha önce onun adını açıklamadım." Uğur Çakıcı bu ifade

değişikliğinin izahını da şöyle yapıyordu: “20 gündür susuyorum. Onları zor durumda bırakmamak için çok mücadele ettim. Ancak onlar beni korumadı. Onlar beni zor durumda bıraktılar.” Ardından da yaşadığı bütün olayları sıralıyordu. Semra Hanım’la ikisi Büyükdere’deki evde olmak üzere dört kez yüz yüze görüşmüştü. Bunlardan birincisi 12 Eylül gecesi olmuştu ve Uğur orada konuşulanları en küçük ayrıntısına kadar hatırlıyordu: “Zeynep Özal’la otururken Semra Hanım Çırağan Oteli’ndeki bir davetten dönmüştü. Orada Tansu Çiller ve eşiyle karşılaşmış. Onlar oğlu Ahmet’i sormuşlar. Semra Hanım ‘Kanal 6’nın vericilerine haciz geldi. Canı sıkkın’ deyince Başbakan Çiller ‘Ben Ayhan Şahenk Bey’le görüşür, bir şeyler yapmaya çalışırım,’ demiş. Daha sonra Tansu Hanım Ahmet’i oraya çağırtmış, Ahmet smokinle gidilen geceye apar topar gittiği için üzerinde krem rengi bir elbise varmış, sakal tıraşı olmaya bile vakit bulamamış.”

Aynı akşam Show TV’de telefonla sorulan soruları yanıtlayan Uğur Çakıcı, Engin Civan olayından önceki Bankekspres ve Kanal 6’ya haciz olayları için de arabuluculuk yaptığını açıklıyor ve düşmanlarını çoğaltarak Ahmet Özal, Ayhan Şahenk ve Tansu Çiller’i de işin içine katıyordu. Ahmet Özal’a Kanal 6’yla ilgili düştüğü zor durumdan kurtarmak için Tansu Çiller ve eşi de yardım etmeye söz vermişti. Uğur Çakıcı artık babasının üslubuyla konuşuyordu ve “Aynı konuya Tansu Hanım müdahale ettiği zaman ‘Ay ne kadar iyiliksever bir insan’ oluyor, ben müdahale ettiğim zaman yok mafya, yok ana oluyorum!” diyordu. Babasının kendisine kızmış olup olmadığı yolundaki bir soruya ise Uğur Çakıcı şu yanıtı veriyordu: “Babam bana ‘Kızım neden doğruları söylemiyorsun?’ dedi. Ben de ‘Ya baba, bize inanmışlar, onları nasıl istismar ederim,’ dedim. Bana ‘Çok pişman olacaksın,’ dedi. Yani ben babamın söylediğinin aksini söylemiştim.” Uğur Çakıcı sözlerini şöyle bitiriyordu: “Ben bu gece rahat uyuyacağım. Ama beni kullananlar rahat uyuyamayacak!”

Gerçekten de Semra Özal o geceyi uykusuz geçirmiş olabilirdi, çünkü ertesi gün ifade vermek için Şişli Savcılığı’na çağrılmıştı.

12 Ekim günü Şişli Adliyesi’nin önü ana baba günüydü. İlk kez bir cumhurbaşkanı eşi savcılığa çıkıyordu. Semra Özal’ın ifadesi 23 dakika sürdü. Bütün iddiaları reddetmiş ve “Evimin tuvaletinde bile telefon var. Herhangi bir kişi herhangi bir yeri aramış olabilir,” demişti. Adliyeden çıkınca hiçbir açıklama yapmadan Kanal 6’ya gitmişti. Basına açıklamayı

avukatı Kemal Sinsoysal yaptı: “Semra Hanım Dündar Kılıç’ı arama olayını kesinlikle kabul etmiyor. Ortaya bir iddia atılıyorsa kanıtlanması lazım.” Savcı Suudi Güner ise Semra Özal’ın ifadesine tanık olarak başvurulduğunu söylüyordu. “Neden Mali Şube’ye değil de savcılığa ifade verdiği” şeklindeki soruyu ise “Orası savcılığın takdiridir” şeklinde yanıtlıyordu.

Ertesi günkü gazeteler Semra Özal’ın ifadesine yer veriyorlardı ama artık kördüğüme dönüşmüş olan olayla ilgili verecek başka bir haber bulamamışlardı. Bu yüzden 20 günlük Civangate maratonunun baştan sona özetini yapmakla yetinmişlerdi.[19]

Böylece olayın banka soygunu ile ilgili kısmı sadece Dündar Kılıç ve Uğur Çakıcı’nın ifadeleriyle sınırlı kalıyor ve kilitlenmiş oluyordu. Bir tek Dündar Kılıç’ın avukatı Cengiz Kayıtmazer “Son on yılda kamu bankalarının kime, ne kadar, hangi teminatlar karşılığında kredi verdiklerinin araştırılmasını talep edeceklerini,” söylemişti. Bir de Dündar Kılıç’ın gürültüye karışıp fazla ilgi görmeyen şu sözleri gazete sayfalarında kalacaktı: “Sistemde, düzende bir bulaşıklık var. Bu düzen böyle devam ettikçe suçlular da ihanet edenler de çoğalacak. Bize mafya diyorlar. 120 metrekare evde oturuyoruz. Ne Boğaz’da villamız var, ne köşkümüz, ne şatomuz, ne yatımız. 500 milyon dolar çalınıyor, işte mafya budur!”[20]

Kılıç ailesi bundan beş gün sonra Civan davasını unutturan acı bir olay yaşadı. Dündar Kılıç’ın ağabeyi Yahya Kılıç 18 Ekim’de öldü. Dündar Kılıç ağabeyinin ölümüyle ilgili olarak Show TV’yi suçluyordu. Çünkü Cem Film sahibi Yahya Kılıç ölümünden bir gün önce mülkiyetinde bulunan Kemal Sunal filmleriyle ilgili olarak Show TV ile bir anlaşma yapmıştı. Dündar Kılıç şöyle diyordu: “Cüneyt Arkın ve Kemal Sunal’ın oynadığı filmlerin hakları benim ağabeyimdeydi. Ağabeyim Yahya şeker hastası, gözleri görmüyor. Haftada iki taneden 26 hafta gösterme hakkını satın alıyorlar. Meğer imzalattıkları sözleşme, filmlerin ebediyen satış hakları imiş. Kahrından öldü adam. Şeker tedavisi görürken bir şişe rakı içti, iki gün komada yattı, öldü.”[21]

On Sekizinci Bölüm

HATANIN BEDELİ

İlgililerin ve özellikle Semra Özal'ın ifadelerinden sonra hem Emlak Bankası soygunu, hem de Engin Civan'ın vurulması olayı kilitlenmişti. Bu kilitlenmede yeraltı dünyasının iki kuşağının da olaya karışması ve kuşaklar çatışmasının banka soygunuyla iç içe geçmesinin rolü büyüktü. Birinci kuşağın "racon kesmeye" kalkışması anlaşmazlığı çözememiş, ikinci kuşağın tetikçisinin kurşunları ise düğümün üstüne bir düğüm daha atmıştı.

Dündar Kılıç da, kızı da olaya hatalar yaparak girmişlerdi. Dündar Kılıç, bir cumhurbaşkanı eşinin sorununu çözdüğü takdirde itibarının artacağı kanısıyla her zamanki tedbirli tutumunu bırakıp düşünmeden işin içine dalmıştı. Kızı Uğur ise, kendi boyunu çok aşan bir olayda aracı olmaya kalkıştığı için inisiyatifi derhal elinden kaçırmış ve babasıyla kocasının arasında kalmıştı. Şimdi bu hatalarını onarabilmek için "delikanlılığın" sır saklama kuralını bir yana bırakıp, perde arkasındaki gerçekleri kararlılıkla dile getirmekten başka çareleri yoktu.

Bizde böyle skandallar başka ülkelerdekilerden çok farklı cereyan ederdi. Önce büyük bir gürültü kopar, açıklamalar ve medyanın araştırmalarıyla toz dumana karışır, büyük merak uyandıran filmin sonuna doğru ise "iyi saatte olsunlar" devreye girer ve bir çözümsüzlük yaratarak perdeyi kapatırdı. Olay mahkemeye intikal ettikten sonra ise gündeme daha önemli başka konular girmiş olduğundan tozlu bir dosya olarak unutulmaya terk edilirdi.

Ama bu kez durum biraz farklı gibi görünüyordu. Davanın kilit kişisi Uğur Çakıcı, Özalların vefasızlığına kızıp bildiği gerçekleri açıklamaya başlamıştı. Bu tutumunu mahkemede de sürdürürse ilk kez bir yolsuzluğun çözülmesine katkıda bulunmuş olacaktı. Ve bu yüzden Azrail onunla ilgili kararını vermiş, geri sayıma başlamıştı.

Uğur Kocasından ve “Zembereğinden” Boşanıyor

Civangate olayı hakkında iki dava açılmıştı: Engin Civan’ın yaralanması davası ve rüşvet davası. Yaralama davası 1 Kasım 1994’te İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’nde başladı. Tanık sıfatıyla ifade verecek olan Uğur Çakıcı mahkemeye çok şık giyinerek gelmişti ve dinleyicilerden daha kalabalık olan medya ordusunun ilgi odağı olmuştu. Dündar Kılıç duruşmaya gelmemişti.

Önce sanık Davut Yıldız ifade verdi ve Engin Civan’ı kimseden talimat almadan kendi iradesiyle vurduğunu söyledi. O bitince Selim Edes’in sorgusu başladı. Edes bankadan bir alacağının tahsili için Engin Civan’a yüzde beş komisyon verdiğini söyleyince yargıç onu sıkıştırdı, “Bu paranın adı nedir?” diye sordu. Edes bu kez “Haraç” deyince avukatı Muhittin Yüzüak müdahale etti, “Müvekkilimin cezaevinde ağzı bozuldu, komisyon demek istiyor,” dedi ve zabıtlara da böyle geçti. Duruşmanın o ana kadar kayda değer tek sahnesi buydu. Ancak sıra Uğur Çakıcı’ya geldiğinde salon birden hareketlendi, kameralar çalışmaya, flaşlar yanıp sönmeye başladı. Tanık olduğu halde bir anda başoyuncu konumuna gelen Uğur Çakıcı’ya yargıç, babasının ve kocasının davada sanık olduklarını hatırlatarak, “İstersen tanıklık yapmayabilirsin,” dedi. Ama Uğur Çakıcı “Hayır, konuşacağım,” dedi ve tam konuştu. Açıklamalarıyla Özal ailesini Emlak Bankası olayının baş köşesine oturtmuştu. Üstelik Ahmet Özal’ın ismini de ilk kez telaffuz etmiş ve “Zeynep bana paranın bir kısmıyla ağabeyimin vergi borçlarını öder, cezalarını kaldırırız dedi,” demişti. Yargıç dosyada üç değişik ifadesi olduğunu söyleyince de son olarak mali şubede verdiği ifadenin doğru olduğunu, mahkemede de gerçekleri söylediğini belirtti.

Tahmin edebileceğiniz gibi o akşamki televizyonların ilk haberlerini ve ertesi günkü gazetelerin manşetlerini Uğur’un ifadeleri ve Özallar oluşturuyordu.

Bundan dört gün sonra Uğur yine manşetlerdeydi. Alaattin Çakıcı’nın avukatı Can Doğancan’ın açtığı boşanma davası 4 Kasım’daki tek celseyle sonuçlanmış, Uğur ve Alaattin Çakıcı şiddetli geçimsizlik ve düşünce uyuşmazlığı gerekçesiyle boşanmışlardı. Çakıcı’nın boşanma davasını

açtığı tarih ilginçti: 11 Ekim 1994, yani Uğur'un Mali Şube'ye ikinci kez ifade verdiği ve Semra Özal'ın adını ilk kez açıkladığı tarih![1]

Uğur ile Alaattin Çakıcı arasındaki ilk tartışma bir kredi kartı meselesinden başlamıştı. Show TV kredi kartı harcamalarını tespit ederek Çakıcı'nın Londra'da olduğunu belirlemişti. Çakıcı da karısını bu bilgiyi Show TV'ye vermekle suçlamış ve bu yüzden boşanma davası açmıştı. Oysa bilgiyi televizyona veren Uğur değildi. Çünkü Uğur Çakıcı'yı sırf bu konuda ifade vermesi için 14 Ekim'de emniyete çağıran polisler Alaattin Çakıcı'nın sahte pasaportunun ve kredi kartının kimin adına düzenlendiğini bile biliyorlardı. Bu bilgi Show TV'ye de büyük olasılıkla polis tarafından sızdırılmıştı. Uğur'a sadece bu bilgileri doğrulaması için ısrar ediyorlardı. Kocasını korumakta olan Uğur ise bu konularda hiçbir bilgisi olmadığını tekrarlayıp duruyordu. Sonunda polisler Uğur'a Nuri Ayyıldız adına doldurulmuş bir pasaport istek formu gösterdiler, formdaki fotoğraf Alaattin Çakıcı'ya aitti![2] Yani polis Alaattin Çakıcı'nın Nuri Ayyıldız adına düzenlenmiş pasaport ve kredi kartı kullandığını da, bu belgelerin Mehmet Eymür ekibi tarafından düzenlendiğini de biliyordu. Çünkü İstanbul polisi Eymür'ün karşısında olduğu Mehmet Ağar ekibindendi ve Uğur'a bu konuyu ısrarla sormalarının nedeni de Eymür ekibi aleyhinde kanıt elde etmekti. Çakıcı'nın asıl derdi de Londra'da olduğunun ortaya çıkması değil, Eymür ekibiyle ilişkisinin anlaşılmasıydı. Zaten onun Londra'da olduğunu bilmeyen yok gibiydi. Emlak Bankası olayının ilk günlerinde Engin Civan'ı Londra'ya çağıran da kendisiydi.

Bu boşanmayla birlikte soyadı tekrar Kılıç olan Uğur, Savaş Ay'ın deyimiyle aynı zamanda zembereğinden de boşanmış gibi olacak, Özallar ve eski kocası hakkında artık hiç durmamacasına konuşmaya başlayacaktı.[3] Alaattin Çakıcı da ondan geri kalmıyor, o da hem eski karısı, hem de eski kayınpederi hakkında veryansın ediyordu.

Dündar Kılıç ise kendisine Alaattin Çakıcı ile ilgili olarak sorulan sorulara hep aynı yanıtı veriyordu: "Evlendiklerinden beri onunla görüşmüyorum. Bir kere yazlığa dört araba geldiler. Hesapladım ki 10 şarjör mermi lazım bunlara. Bir daha böyle gelecekseniz sakın gelmeyin benim yanıma dedim." Böylece evlilikten önce çok gerginleşmiş olan ortama geri dönüşün yolunu kendi açısından tıkamış oluyordu. Hatta Çakıcı televizyonlara konuşurken

onun için “tahtı tarafımızdan sarsılan bir dinozor” dediğinde bile Dündar Kılıç bu sözü duymazdan gelmişti.

Çünkü aklını ve enerjisini bütün Türkiye’nin merakla izlediği Civan olayına vermişti. Suçsuzluğunu kanıtlamak için yaptığı açıklamalarla gerekli mesajları veriyordu. Taktik olarak Çakıcı’yı doğrudan muhatap almaktansa Civan olayını kullanıp dolaylı olarak cevaplıyordu. Böylece hem onu kışkırttığını düşündüğü kişilerin oyununa gelmemiş oluyor, hem de Çakıcı’yı kamuoyuna karşı saldırgan ve haksız duruma düşürmüş oluyordu.

Kaset Kavgası

Dündar Kılıç’ın sorgusu 30 Kasım tarihli duruşmada yapıldı. Dündar Kılıç, “Ben yargıçlara yalan söylemem” diye başladığı ifadesine “Beni arayan Semra Özal’dı. İki tarafın arasını yapmamı istemişti,” şeklinde devam etti. “Karşı tarafın niyetinin kötü olduğunu Tevfik Ağansoy’un cep telefonundan duyduğunu” anlatırken Avukat İhsan Coşkun’a dönerek “Siz anlatın İhsan Bey, hayatınızı ben kurtarmadım mı?” diye sordu, avukat bu soruya “Bu usule aykırı,” karşılığını verdi. Daha sonra tanık kürsüsüne çıkarılan İhsan Coşkun, Çakıcı’nın avukatı Can Doğancan’ın sorduğu “Dündar Kılıç’ın evinde böyle bir konuşma geçti mi?” sorusuna “Hayır” yanıtını verince Dündar Kılıç oturduğu yerden fırladı ve “Korkma Alaattin’den İhsan Bey, burada yargıçlar var, ben olmasam seni öldüreceklerdi,” diye bağırdı.[4] Daha sonra Engin Civan ve Davut Yıldız’ın sorguları yapıldı. Yıldız, “İsteseydim Civan’ı evinin önünde öldürürdüm,” şeklindeki ilk ifadelerini yineledi.

Bu duruşmadan sonra Dündar Kılıç’ın kesin tavırlı olduğu bir kez daha anlaşılmıştı. Bunu anlayan karşı taraf, Uğur’u tutumundan vazgeçirme çabalarını yoğunlaştırdı. Bütün olup bitenlere rağmen Uğur Kılıç ile dostluğunu sürdüren Zeynep Özal, aralık ayının başında bir gün onu evine davet etti. Niyeti Uğur ile Çakıcı’yı yeniden bir araya getirmekti. “Seni Alaattin ile barıştıralım. O da seni istiyor. Size güzel bir düğün yapalım.

Annem de nikâh şahitliğinizi yapsın," dedi. Tam o sırada Uğur'un cep telefonu çaldı, arayan babasıydı: "Kızım onlara inandın mı?" diye soruyordu. Uğur babasını "Sen merak etme, ben kendimi korurum," şeklinde yanıtladı. Bu konuşmaların doğruluğu 22 Ocakta Kanal D'de yayınlanan bir kasetle kanıtlanacaktı.[5] Anlaşılan Uğur, Zeynep'in evindeki konuşmaları gizlice teybe kaydetmişti!

Kaset demişken, buradan, aralık ayı başında neredeyse bütün televizyon kanallarının devreye girdiği bir kaset mücadelesine geçelim.

Alaattin Çakıcı, Uğur Kılıç'tan boşandıktan bir ay sonra, 2 Aralık'ta Show TV'ye bir kaset gönderdi. Kaset, Uğur'un "lezbiyen ilişkileri" olduğu hakkında Alaattin Çakıcı ile Dündar Kılıç arasında geçen bir "telefon konuşmasını" içeriyordu. Show TV yöneticileri konuşmaları "kuşkulu" bulduğu için yayına sokmadı. Ama aynı kaset *Akşam* gazetesi sahibi Mehmet Ali Ilıcak'a da gelmişti. Ilıcak, Ahmet Özal'ı arayıp konuyla ilgili bilgi verdi.

Alaattin Çakıcı Uğur Kılıç'ı da arayıp medyaya bir kaset gönderdiğini, onları rezil edeceğini söylemişti. Bunu duyan Uğur, tabancasını çantasına koyup, ucunda ölüm de olsa namusuna sürülen lekeyi temizlemek, bu kasetlerin yayınlanmasına engel olmak üzere eyleme geçti. 3 Aralık akşamı Kanal 6'yı bastı. Kapıda Ahmet Özal'ın seyahatte olduğu, Zeynep Özal'ın da kendisiyle görüşmek istemediği söylenince telefonları kablolarından söküp yere fırlatmaya başladı, bir yandan da "Korkaklar, çıksanıza ortaya," diye bağırıyordu. Girişteki Bülent Ersoy'un portresini parçalarken "Buraya kendi patronunuzun resmini koyun," diye bağırdı. Korumalar müdahale edince tabancasını çekip namlusuna mermi sürdü. Bir kameramanın kendisini görüntülediğini fark edince ona da bağırmaya devam etti: "Çek bunları. Özal ailesinden can alacağım, ama Ahmet, ama Zeynep, bir can alacağım." Daha sonra gelen Kanal 6'nın koruma müdürü Uğur'u sakinleştirdi. Uğur da kasetin yayınlanmamasını sağlayacak kadar gözdağı verdiğini düşünmüş olacak ki, eylemini bitirdi. Ama Kanal 6, ertesi günkü haberlerinde Çakıcı'nın bandı olarak yine de kasetin bir özetini verdi. *Akşam* gazetesi 5 Aralık'ta Uğur Kılıç ile bir röportaj yaptı. Uğur Kılıç bu röportajda "Özal ailesi yanlış adama oynadı, Alaattin'in elinde Zeynep'in bazı fotoğrafları var, büyük ihtimalle bunun için böyle yaptılar," diyordu. Ama 6 Aralık'taki *Akşam* gazetesi bir yandan Uğur'un sözlerine yer

verirken, bir yandan da kaseti tam metin olarak yayınlamıştı. Uğur Kılıç o günün akşamı da Kanal D'de idi ve Çakıcı ile bağlarını kopartıyordu: "Alaattin bunalımda, çaresizlik içinde. Daha dün bana evlenme teklif etti. Dünkü bu ucuz şantajlardan sonra Abdullah Öcalan bile Çakıcı'dan daha haysiyetli." Ardından Show TV Uğur'la görüşmek istedi. Çakıcı'nın spiker Gülgün Feyman'ı telefonla tehdit etmesine rağmen ana haber bülteninde Uğur Kılıç vardı ve bantın düzmece olduğunu söylüyor, "cesur insan bir kere ölür," diyordu. Bu arada Star televizyonu da kaseti yayınlamak istemiş ama Dündar Kılıç tarafından tehdit edilince vazgeçmişti.

Dündar Kılıç, kasetin montaj olduğunu söylüyordu: "Bazı aletler var, onlarla sesi istediği kalınlığa getirebiliyor, istediğini yapıyor ses üstünde. Ama benzetememiş." Belki de bu sözlerle Çakıcı'nın "bazı yerlerden" teknolojik destek aldığını ima ediyordu. Kaseti *Akşam* gazetesine Ahmet Özal'ın verdiğini iddia ediyor ve "Mehmet Ali Ilıcak'a sesleniyorum. Böyle bir oyuna alet olması ona ne kazandırıyor? Babasının kemikleri sızlamıştır herhalde," diyordu. Ayrıca Show TV ve Kanal 6'ya da hitap ediyor ve "Kamuoyunu hiç ilgilendirmeyen asılsız bir haberi yayınlayacak kadar konu kıtlığı mı çekiyorsunuz?" diye soruyordu.

İstenmeyen Tanık

Çok yüksek sesle dinlenmiş olan bu kasetlerin gürültüsü biraz azaldığında Uğur Kılıç'ın *Tempo* dergisine yapmış olduğu açıklamalar mücadelenin yeni boyutlar kazanmaya başladığını gösteriyordu. 8 Aralık'ta yayımlanan dergide Uğur Kılıç şöyle konuşuyordu: "Alaattin bana kiralık katil yollamış, üç kez öldürme teşebbüsünde bulunmuş. Bunları bana kendisi anlattı, 'üçtür ölümden yırtıyorsun,' dedi. İstediği kadar kiralık katil tutsun. Bana devletin verdiği taşıma ruhsatlı silahım var. Kim önce silahını çeker, kiminki tutukluk yapar, kim önce öldürmeye çalışır, onu ancak Allah bilir. Ben kendimi ölüme hazırladım."

Öte yandan, Selim Edes ile Engin Civan arasındaki rüşvet davası 12 Aralık'ta başlamıştı. Bu ikinci davada Civan için "nitelikli rüşvet almak"

suçundan 9-22,5 yıl, Edes için de "rüşvet vermek" suçundan 6-18 yıl ağır hapis cezası isteniyordu.100 Bu ilk duruşmada Selim Edes ağız değiştirmişti ve Engin Civan'a verdiği paranın "borç" olduğunu söylüyor, "ben kesinlikle rüşvet vermedim," diyordu. Anlaşılan taraflar aralarında gizlice anlaşmışlar, beş milyon dolar rüşvetin niteliğini değiştirerek "borç" demek üzere ağız birliği yapmışlar ve davayı kapatmaya yönelmişlerdi.

100 Bu dava ile ilgili iddianame ve ifadeler için bkz. Rıdvan Akar, Jale Özgentürk, *Bir Prensin Hisseli Hikâyesi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

Ama bu oyunu bozmaya kararlı birini hesaba katmayı unutmuşlardı: Uğur Kılıç! Daha doğrusu unutmamışlardı da bir şekilde susturabileceklerini düşünmüşlerdi. Çünkü Uğur Kılıç duruşmanın ertesi günü bir açıklama yapıyor ve "Ahmet Özal ile bir grubun ifadesini değiştirmesi için baskı yaptıklarını," söylüyordu. Uğur'un açıklamasında çok ilginç iddialar vardı: "Mahkemeden bana tanıklık için davetiye gelmedi. Duruşmanın olduğunu televizyondan öğrendim. Tanıklık yapmak için hemen Adliye'ye gittim ama duruşma bitmişti. Hâkimle görüştüm ve kendisine tanıklık yapmak istediğimi söyledim. Önümüzdeki duruşmada dinleneceğim. Özellikle avukatlar o kadar güzel bir çete kurmuşlar ki, adıma davetiye bile gelmedi. Mali Şube'de verdiğim ifadenin aynısını mahkemede tekrarlayacağım."[6]

Uğur Kılıç bu sözlerle idam fermanını bir kez daha imzalamıştı. 19 Aralık günü Etiler'de silahlı üç kişi tarafından arabası kurşun yağmuruna tutuldu. Olaydan sonra yakalanan iki gözcü, Çakıcı'nın adamları olduğunu itiraf etmişlerdi. Arabanın kurşun geçirmez olduğunu biliyorlardı ve esaslı bir gözdağı vermek istemişlerdi. Ama bu saldırı da Uğur Kılıç'ı korkutmaya yetmemişti, "Ben ölümden korkmuyorum, bu yapılan cahil cüretidir," diyordu.

Uğur Kılıç 26 Aralık tarihli duruşmaya yine çok şık bir kıyafetle geldi ve yine bütün medyanın ilgisi onun üstündeydi. Özalları suçlayan ifadesi sırasında, hâkimin "Bu ne parasıydı?" diye sorması üzerine "Rüşvet efendim, rüşvet," dedi. O arada söz alan Selim Edes hâkime "Efendim benim karım kendisini aramış mı, tanığa sorulmasını istiyorum," dedi. Uğur'un bu soruya yanıtı çok sertti: "Aradı efendim, aradı. Semra Özal da, Semra Edes de aradı. Olayı çözmemi istedi. Nedense bu olayda bütün sağırlar ve hafızasını kaybedenler bir araya geldi!"

Uğur Kılıç bir kez daha "her şeyi altüst edip" avukatların ve sanıkların anlaşarak düzenledikleri rüşvetin adını "borca" çevirme oyununu boşa

çıkarmıştı.

Mahkeme yeni tanıkların dinlenmesi için duruşmayı 23 Ocak 1995 tarihine erteledi. Ama Uğur Kılıç'ın ömrü bu duruşmayı izlemeye yetmeyecekti.

Bu duruşmadan iki gün sonra, 28 Aralık'ta 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde Civan'ın yaralanması olayının duruşması vardı. Duruşmada ilginç bir gelişme oluyor, Sanık Davut Yıldız olaydan tam üç ay sonra "ne olduysa" ifade değiştiriyor ve kendisine talimatı verenin Alaattin Çakıcı değil, Dündar Kılıç olduğunu söylüyordu! Hâkimin "Şimdiye kadar bunları neden söylemedin?" şeklindeki sorusuna ise "Hayati tehlike içindeydim, poliste işkence gördüm, cezaevinde de tehdit ediliyordum," yanıtını veriyordu. Davut Yıldız'ın ifadesinde o gün için fazla dikkat edilmeyen bir nokta ise İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Mehmet Çağlar'ı suçlaması ve Çağlar'ın Uğur Çakıcı'yı koruduğunu söylemesiydi. Anlaşılan İstanbul ekibine karşı ataklar artmaya başlıyordu.

Dündar Kılıç ne Davut Yıldız'ın ifade değiştirmesinden, ne de İstanbul Emniyeti'nin hedef alınmasından pek bir şey anlamamıştı, bu konularda sorulan sorulara net cevaplar veremiyordu. Ama Uğur Kılıç, belki de eski kocasını iyi tanımasından olsa gerek, durumu sezmeye başlamıştı: "Özal ailesi yanlış adama oynadı. Alaattin'e oynayarak hata ettiler. Alaattin'in elinde bazı fotoğraflar var, bunları koz olarak kullanıyor herhalde. Alaattin olaya renk vermek için kasetteki bazı isimleri silmiş. Boyunu aşan adamlar karıştırmış bu işe. Bir polis müdürü ile emniyet yetkilisini suçlamış. Bazı bölümlerde babamın sesi taklit edilmiş. Amerika'da Who's speaking diye bir alet var. Telefona o aleti takıyorsunuz. Hangi düğmeyi çevirdiyseniz o tonda çıkıyor ses."[7] Uğur Kılıç farkına varmadan bize Çakıcı'dan daha başka birinin portresini çiziyordu: İstanbul emniyetini suçlamanın boyunu aşmayacağı, bu tür fotoğrafla şantaj, ses taklidi gibi psikolojik savaş yöntemlerini iyi bilen birinin!

O arada Dündar Kılıç, üzerine çok gelinmiş olan kızına destek olmak için kendisini en yakın hissettiği gazete olan *Cumhuriyet*'e bir röportaj veriyordu. Halil Nebiler'in yaptığı bu röportaj gazetede 29 ve 30 Aralık'ta iki günlük bir dizi gibi yayımlandı. Söze "Bu Engin Civan çetesi Özallar zamanında bütün bankaları soymuşlar," diye başlayan Dündar Kılıç, önce Civan olayını bütün ayrıntılarıyla anlatıyordu. Ondan sonra söz kasetlere

geliyor ve Çakıcı'yı belki de kızıyla evlendiğinden beri ilk kez adını vererek cepheden karşısına alıyor ama yine de ölçülü davranıyordu: "Türkiye beni de tanır, Alaattin Çakıcı'yı da. Onun için müsterihim. Telefon montajlarıyla beş yıllık karısını asılsız iddialarla suçlayıp beni rezil etmeyi planlayan bu adam, kamuoyunda kendisini rezil ediyor. Kızı hakkında olmadık suçlamalar yapan bir kocaya sanıyorum her baba; ispat edebilirsen öldür, çünkü o senin karın, beni ilgilendirmez derdi. Bir sefer konuştuk bu olaylar sırasında, 'Baba Allah benim ömrümden alıp sana versin. Benim onlarla özel işlerim var, Ahmet Özal'ın elinde büyük kuvvet var,' dedi." Çakıcı için "Türkiye'ye gelmez, gelemez, yanlışlık yaptığı insanlardan korkuyor," diyen Dündar Kılıç, röportajın sonunda Civan olayıyla ilgili yorumunun sorulması üzerine de "Memleketi seviyorsak, memleketi kurtarmak istiyorsak, nereden buldun yasasının çıkması lazım bir an önce. Nereden buldun? Vergisi verilmeyen bütün paralar karadır."

Adım Adım Ölüme

Uğur Kılıç'ın rahatsızlık veren tanıklığından kurtulmak isteyenler önce çöpçatanlık yaparak onu Çakıcı ile yeniden birleştirmek istemişler olmamış, piyasaya özel kasetler sürmüşler olmamış, baskı ve tehdit yolunu denemişler olmamış, arabasını kurşunlamışlar olmamıştı.

Çakıcı'nın Uğur'la bir konuşmasında "üçtür ölümden yırttın" dediğini görmüştük. Uğur Kılıç bu açıklamayı yaptığı *Tempo* dergisine söz konusu üç girişimin ayrıntılarını da vermişti: Üçünde de Çakıcı'nın "git" dediği yere gitmişti. Birincisinde müşterek bir arkadaşlarına gitmesini istemiş, ikincisinde bir vakfın balosuna yollamış, üçüncüsünde de o gün hangi kuaföre gideceğini sormuştu. Çakıcı'nın ona söylediğine göre üç seferde de onu öldürmek için tuzak kurulmuş, fakat her seferinde "işini bitirmelerini" engelleyen bir aksilik olmuştu.

Şimdi de Çakıcı tarafından 20 Ocak'ta Uludağ'a davet ediliyordu. Bu tarih hem Alaattin Çakıcı'nın, hem de Uğur'un oğlu Onur'un doğum günüydü. Çakıcı Uğur'a o gün kendisinin de Uludağ'da olacağını, hem

doğum günlerini kutlayıp, hem de barışmayı istediğini söylemiş ve değerli bir bilezik ile bir cep telefonu göndermişti. Uğur eski kocasına barışmak için bazı şartları olduğunu söyledi ve Uludağ'da buluşmayı kabul etti. Çocuklarını da yanına alacaktı.

Çakıcı, Ali Şen'in oğlu Adnan Şen'in Maş Air şirketinden bir helikopter kiralamıştı. Uğur Kılıç çocuklarıyla birlikte helikoptere binerken, Uğur'un cellatları iki gün önce Uludağ'a yerleşmiş bulunuyorlardı.

Uğur, Onur, Gülistan ve Gülistan'ın bakıcısı Uludağ Kervansaray Oteli'nin resepsiyonuna akşam için iki doğum günü pastası sipariş ettiler, birinin üzerine on iki, diğerine kırk iki mum konmasını söylediler ve sonra neşe içinde odalarına yerleştiler. Saat 15.30'da Onur'a kayak takımı kiralamak üzere aşağıya indiler. Onur kayak takımlarına bakmak için giderken Uğur da bir viski almak üzere Sultan Bar'a yaklaştı. Orada Alaattin ile evliyken şoförlüklerini yapmış olan Abdurrahman Keskin'le karşılaştılar. Uğur ona "Burada ne işin var?" diyene kadar eski şoförünün elinin beline gittiğini fark etti. Az önce para çıkarmak için açtığı çantasına elini attı. Son röportajında ne demişti? "Kim önce silahını çeker, kiminki tutukluluk yapar, onu Allah bilir." Geç kalmıştı, Abdurrahman Keskin'in tabancasından çıkan üç kurşundan ikisi göğsüne, biri de omzuna saplanan Uğur Kılıç yere yığıldı. Silah seslerini duyup kayak odasından fırlayan Onur'a "Gelme, bir şeyim yok," diyebildi. Kayak hocaları tarafından kar motosikletiyle yakındaki Sabancı Tıp Merkezi'ne götürüldü, oradan ambulansla Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırılırken yolda yaşamını yitirdi. Civan davasının 29 yaşındaki tanığı artık konuşamayacaktı.

Müşterileri ve personeli tehdit ederek kaçmaya çalışan Abdurrahman Keskin otelin kapısında jandarmalar tarafından yakalandı. Jandarmaya verdiği ilk ifadesinde "bu iş için 50 milyon lira aldığını ve Alaattin Çakıcı'nın talimatıyla hareket ettiğini," söyledi. Ama ertesi gün çıktığı nöbetçi mahkemede ifadesini değiştirerek kimseden emir almadığını söyleyecekti.[101]

101* Abdurrahman Keskin'in yargılanması 6 Nisan 1995'te sonuçlandı ve ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı.

O gün on iki yaşına girecek olan Onur Özbizerdik gazetecilere çarpıcı açıklamalar yapmıştı: "Alaattin Amcam annemle barışmak için anneme bir cep telefonuyla iki yüz milyonluk bilezik gönderdi. Annem de bunu Dündar dedeme söyledi. Dedem 'Bunu hemen geri gönder,' diye anneme kızdı.

Annemin şartları vardı. Üç tane şartı vardı. Bir Ahmet Hamoğlu öldürülecekti. Neden bilmiyorum ama öldürülecekti. İki Zeynep Özal öldürülecekti. Üç Ahmet Özal öldürülecekti. Bu üç şartı vardı annemin. Bir şartı daha vardı annemin. Alaattin Çakıcı teslim olacaktı. Ondan sonra evleneceklerdi tekrar. Alaattin Amca telefonda 'Siz benim ailemsiniz. İmam nikâhlı ailemsiniz,' diyordu. Bizi yanına Amerika'ya çağırıyordu."[8]

Ahmet Hamoğlu'nun bu işlerle ne ilgisi olabilirdi? Onur'un bilmediği, ama öldürülmesini istediğine göre annesinin bildiği bu ilgiyi Alaattin Çakıcı çok kısa bir süre sonra açıklayacaktı. Cinayetten yaklaşık bir saat sonra televizyon kanallarını arayan Çakıcı, Klasis Oteli sahibi Ahmet Hamoğlu ile yaptığı telefon konuşmasını içeren bir kaset yolluyordu. Ve "İstanbul Emniyet Müdürü Necdet Menzir, Hamoğlu'nun sesini iyi tanır," diyerek gereken mesajı yollamayı da ihmal etmiyordu. Ardından Kanal 6'ya açıklamalar yapan Çakıcı, eski eşi Uğur Kılıç'ı İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Mehmet Çağlar ile ilişkisi olduğu gerekçesiyle kendisinin öldürttüğünü söylüyor, gönderdiği kaseti de bu ilişkinin kanıtı olarak gösteriyordu. Mehmet Çağlar'ı şu anda görevde olduğundan, ona sıkılan kurşun devlete sıkılmış sayılacağı için öldürtmediğini belirtiyordu.

Ahmet Hamoğlu bir basın toplantısı yaparak iddialara açıklık getirmeye çalıştı: "Alaattin Çakıcı ve Uğur Kılıç ile 4 yıl önce evlilik görüşmeleri benim otelde geçtiği sırada tanıştım. Alaattin Çakıcı daha sonra gazinoma gelir kumar oynardı. Engin Civan olayından sonra Hüseyin Kocadağ'ın102 Uğur'la ilişkisi olup olmadığını bana sordu, Hüseyin'i dostum olduğu için korumak zorunda kaldım. Civan soruşturmasından Mehmet Çağlar sorumlu olduğu için Alaattin bu kez ondan şüphelenmeye başladı."

102* Susurluk kazasında ölen emniyet müdürü.

Saldırının İstanbul Emniyeti'nin Civan olayını çözmek isteyen unsurlarını hedef aldığı artık açıkça anlaşılmıştı. Çağlar'ın tepkisi sert oldu, Çakıcı'nın "bir ideolojinin arkasına saklanan psikopat ruhlu bir sabıkalı" olduğunu söylüyordu. Ama saldırı amacına ulaşmış, hem Çağlar, hem de Kocadağ hakkında soruşturma açılmıştı.

Alaattin Çakıcı Kanal 6'ya yaptığı konuşmada Dündar Kılıç'ı da tehdit ediyor, "Bu Gregoryen Patriği'nin yedi gün ile yedi ay arasında mutlaka vurulacağını" söylüyordu.[9]

"Kan Dökmeyeceğiz!"

Dündar Kılıç'ın Kurtuluş'taki büyük yeri hapisten çıktıktan sonra süpermarket yapmış olduğunu hatırlayacaksınız. Bizim çok olaylı geçen bu altı yıl içinde bir türlü uğrayamadığımız "Kurtuluş", Şan Market'ten sonra Atari Salonu, daha sonra da Atış Poligonu olmuştu. Artık herkes oraya "Poligon" diyordu.

O gün poligonda oturmakta olan Avukat Cengiz Kayıtmazer ve Uğur'un halasının oğlu Taneri Seymen televizyondan Uğur Kılıç'ın öldürüldüğü haberini duyar duymaz, 15-20 araba eşliğinde derhal Uludağ'a gittiler. Önce çocukları aradılar, çocukların jandarma karakolunda olduklarını öğrenince onları oradan aldılar ve bir araçla İstanbul'a gönderdiler. Sonra hastanenin morguna giderek Uğur'un cesedini teşhis ettiler ve İstanbul'a gönderilme işlemlerini yaptılar. Avukat Kayıtmazer'in Bursa Adli Tıp Kurumu'ndan aldığı 20 Ocak 1995 tarihli otopsi raporunda Nuriye Uğur Kılıç'ın ateşli silaha bağlı sağ akciğer, mide, pankreas, dalak yaralanması ve iç kanamadan öldüğü belirtiliyordu.

Dündar Kılıç aynı gece kızının ölümüyle ilgili olarak ATV'ye açıklamalar yapıyordu. Beklenilenin aksine çok dikkatli davrandığı ve herkesin onun ne diyeceğini merak ettiğini bildiği için neredeyse kelimeleri seçerek konuştuğu hissediliyordu: "Biz onların konumuna girmeyeceğiz. Niye kan akıtalım ki, cezalarını tanrı versin. Namus meselesi diyorlar. Ne namusu, ne namusmuş ki, bunları bu kadar rahatsız etti. Çakıcı dört buçuk yıllık karısından boşandıktan bir ay sonra onun için fahişe diyor ve kendisini aldattığını söylüyor." Dündar Kılıç bu kadar acılı bir anında ağzına geleni söylese kimse tarafından ayıplanmayacağı halde çok soğukkanlı davranmıştı. Çakıcı'nın Kanal 6'ya yaptığı açıklamalarındaki "Gregoryen Patriği", "yedi günle yedi ay arasında vurulacak" gibi tahriklerine kapılmamış, cevap vermemişti. Sadece cinayet gerekçesi olarak gösterilen "namus meselesinin" mantıksızlığını sergilemişti. Haklı olduğu bir davanın daha ilk gecesinde kan dökmekten bahsedip haksız duruma düşmek istememişti.

Uğur Kılıç'ın cenazesi ertesi gün Kurtuluş Camii'nde kılınan ikindi namazından sonra sade bir şekilde Feriköy mezarlığında toprağa verildi.

Dündar Kılıç camideki törene gitmemiş, mezarlığa gitmiş ve kızının toprağa verilişini uzaktan izlemişti. Bu konu üzerine daha sonra çok senaryolar üretildi. Ama Dündar Kılıç'ın izahı kendisinden beklenecek kadar basitti; olayın sıcaklığı henüz geçmemişti, o aşırı derecede gergin

kalabalıkta birinin yapacağı bir densizlik, çok büyük olaylara yol açabilirdi. Herkesin intikam almasını ve sokakları kan gölüne çevirmesini beklediği, hatta buna teşvik ettiği Dündar Kılıç'ın bundan sonraki tavrı belli olmuştu. Olaylar arasındaki bağlantıları gösterecek, yine herkes hakkında sert ve ağır suçlamalarda bulunacak ama ailesi ve yakınları tarafından kan dökülmesine kesinlikle izin vermeyecekti. Bu tavrını daha o gün kendisiyle yapılan röportajlarda ortaya koymaya başlıyordu.

Dündar Kılıç mezarlıktan döner dönmez kendisini beklemekte olan iki gazeteciyle görüştü: *Milliyet*'ten Tunca Bengin ve *Sabah*'tan Savaş Ay.

Tunca Bengin ile görüşmesinde artık kendini tutmuyor, Çakıcı'ya ağzına geleni söylüyordu. Ama bunu yaparken bile ilk açıklamalarındaki mantığını sürdürüyordu; kızıyla ayrılmaları bir ay olmuştu, kızın bir yanlışı varsa bunu evliyken de yapıyor demekti. Eğer evliyken bir şey yoksa o zaman boşandıktan sonra bu tür konuları dile getirmesi çirkinlikti. Bundan sonra ne yapacağı konusundaki soruya verdiği yanıt kesindi: "Hiçbir şey yaptırmayacağım, sineye çekeceğiz." Bu kararının nedeni de açıktı: "Alaattin aslında her şeyini kaybetmiş bir zavallı. Ölmüş, yani canlı ölmüş. Biz Allah'tan korkmayalım mı burada. 40 kişi var, yarın gitsin 80 tane adam öldürsün. Bu 80 kişinin ölümü ne getirir?"

Savaş Ay'a da benzer şeyler söylüyor, kızının ölümünün ardında namus meselesi değil, para meselesi olduğunu yineliyordu. Uğur'un Uludağ'a Alaattin'in hazırlattığı helikopterle gideceğini bilse tuzağı anlayıp kızının gitmesini engelleyeceğini söylüyor ve şöyle diyordu: "Ne yapalım, şimdi burada asacağız, keseceğiz desek ne olur. Benim kimseye sözüm yok. Kader bu, oldu bir kere." Cenazeye gitmemesinin nedenini ise "Bizim ailemiz çok kalabalık, müessif olaylar olabilirdi," şeklinde açıklıyordu. Dündar Kılıç ertesi akşam da yine Savaş Ay'ın "A Takımı" programına katıldı. Burada söylediği bazı sözler bütün bu olaylardan çıkardığı dersin özeti gibiydi: "Onları bize getiren de rahmetli kızım. Aralarında anlaşmazlık olduğunu söyledi. Keşke getirmeseydi. Bizi de bu adi senaryonun içine çektiler. Burada evladımız öldürüldü. Özalların kızı ile olan ilişkilerinden dolayı bu pisliğe bulaştı."

24 Ocak günü *Hürriyet* gazetesi Uğur Kılıç'ı öldüren Abdurrahman Keskin'in jandarmaya verdiği ilk ifadeyi açıkladı. Abdurrahman Keskin'e Tevfik Ağansoy ve Ömer Oral yardım etmişlerdi. Ağansoy araç ve silah

sağlamıştı. Keskin, Uğur Kılıç'tan iki gün önce Kervansaray Oteli'ne gidip çevrede araştırma yapmıştı. Uğur Kılıç'ın helikopterle hareket ettiğini de Çakıcı'nın telefonundan öğrenmişti.

Tevfik Ağansoy, Uğur Kılıç'ın öldürülmesinden bir gün sonra "yeşil pasaportu" ile Türkiye'den ayrılıp Çakıcı'nın yanına gidecekti. Yurtdışına çıkışı Mehmet Eymür'ün yardımcısı Yavuz Ataç tarafından organize edilmişti ve taşıdığı pasaport da Eymür ekibinin "sahte pasaportçusu" olduğunu daha önceki bölümlerde görmüş olduğumuz Timur Hanoğlu tarafından imal edilmişti.[10] Bunu söyleyen de İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı ve İstihbarat Şube Müdürü Hanefi Avcı'ydı. Avcı'ya göre Alaattin Çakıcı'nın ve adamlarının bütün giriş çıkış işlemleri eskiden beri MİT tarafından organize ediliyordu.[103] Hanefi Avcı bütün bunları bildiğine göre İstanbul Emniyeti de biliyor demekti.

103 Hanefi Avcı'nın Susurluk Komisyonu'na verdiği ifade, Tutanaklar, s. 893.

1 Şubat'ta *Hürriyet*'ten Neşe Düzel'in sorularını yanıtlayan Semra Özal, Uğur Kılıç ile Büyükdere'deki evinde bir kez karşılaştığını söylüyordu. İşin ilginç tarafı Semra Hanım Uğur'un öldüğüne de inanmıyordu, "Gazetelerde okuyoruz, göğsünden o kadar kurşun yiyen bir insanın üstünde kan olmaması çok enteresan" diyordu. Semra Özal, Dündar Kılıç'ın iddialarına da değiniyor ve "MİT dedi, Mehmet Eymür dedi, bu yöneticilerin buna cevap vermesi lazım," diyordu.

Bu söylentilerin artması üzerine Kılıç ailesinin avukatı Cengiz Kayıtmazer, Uğur Kılıç'ın otopsi raporunun ve defin izin kâğıdının fotokopilerini basına dağıtmış, iddialara karşı da "Keşke yaşıyor olsaydı," demişti. Cengiz Kayıtmazer'e bu konuyu ben de sordum, bana "Uğur öldüğünde üzerinde kalın kar kazağı vardı, bu yüzden kan lekesi görünmüyordu," dedi.

Yine Ama Son Kez Tarık Ümit

Semra Özal'ın durup dururken Mehmet Eymür'ü koruyan bir demeç vermesi Dündar Kılıç'ın da gözünü açtı. Şimdiye kadar sadece Çakıcı'nın

TV kanallarına dağıttığı kasetlerin montajında Mehmet Eymür'ün parmağını arıyordu. Zaten "akılsızca bir intikam" peşinde koşmamasının ikinci nedeni de burada yatıyordu. Birinci neden yakınlarını bir katliamdan korumaksa, ikinci neden de bütün bu olayların arkasında kendisine karşı Eymür'ün, dolayısıyla MİT'in bir tertibinin bulunması olasılığıydı.

Dündar Kılıç'ın bu önsezisi yarı yarıya isabetliydi.

Önsezinin isabetli olan yarısı ona karşı planlanan tertiplerin sona ermemiş olmasıydı.

İsabetsiz olan yarısı ise, bu kez işin içinde Mehmet Eymür'ün değil, klikler çatışmasında bir süredir tehlikeli bir şekilde ikili oynamaya başlamış olan Tarık Ümit'in olmasıydı!

Evet, Tarık Ümit Dündar Kılıç'ın yoluna bir kez daha çıkıyordu, ama bu son çıkışı olacaktı.

Mehmet Eymür ve Tarık Ümit 28 Şubat 1995 tarihinde Ankara'da MİT'e ait bir yerde buluşmuşlardı. Tarık Ümit Eymür'e İstanbul'daki evinde kalan Ziya ve Semih adlı iki polisten yakındı.104 Bu iki polis Tarık Ümit'ten Dündar Kılıç'a karşı düzenlenecek bir operasyon için yardım istemişlerdi.

104 İleride Susurluk Skandalı sırasında adından çok bahsettirecek olan Özel Timci Ziya Bandırmalıoğlu.

Mehmet Eymür Tarık Ümit'e kesinlikle böyle bir şeye girmemesini ve bu işlerden uzak kalmasını tembihlemişti. Eymür bu tavrının nedenini Susurluk Komisyonu'na şöyle açıklıyordu: "Dündar Kılıç zamanında benim sorguladığım ve kamuoyuna çıkıp beni şikâyet eden bir adam. Böyle bir şey olsaydı ilk başta suçlanacak kişilerden biri ben olurdum. Bundan da çok rahatsızlık duydum tabii. Hele bize yakın bir elemana böyle bir şey teklif edilmesinden rahatsızlık duydum ve kesinlikle böyle bir şeye girmemesini söyledim."105 Kaderin cilvesine bakın ki, Mehmet Eymür kendisini ve karşı ekip içindeki ajanı Tarık Ümit'i korumak için bu işe karışmamasını tavsiye ederken Dündar Kılıç'ın da hayatını kurtarmış oluyordu! Tarık Ümit İstanbul'a dönünce polislere kendilerine yardım edemeyeceğini bildirdi. Daha sonra Dündar Kılıç'ın başına bir şey gelirse kendisinden bilineceğinden endişe ederek durumu ona da haber verdi!

105 Mehmet Eymür'ün TBMM Susurluk Komisyonu'na verdiği ifade, Tutanaklar, s. 291.

Ben de bunu Dündar Kılıç'ın damadı Özer Güner'in akrabalarından Can Ersal vasıtasıyla öğrendim. Can Ersal, bir gün Dündar Kılıç'a benim Soner Yalçın'la birlikte yazdığım *Reis* kitabını götürmüştü. Dündar Kılıç'ın

gözündeki rahatsızlık iyice artmış olduğundan kitaptan kendisini ilgilendiren bölümleri okumasını istemişti. Dinlerken önce Alpaslan Türkeş ile görüşmesi kısmına takıldı. Can Ersal “Doğru mu?” diye sorunca “Biz hiçbir zaman onların şemsiyesinin altına girmedik, bizim fikirlerimiz onların şemsiyesine sığmaz,” dedi. Kitaptan bölümler okunurken açıklama getirdiği ikinci konu da Tarık Ümit konusu olmuştu. Özel timcilerin “onu bize getir” dedikleri Tarık Ümit kendisine gelip “Abi böyle böyle bir durum var” diye haber vermişti. Kendisi de ona “Benim yerim yurdum belli. Şoförümden başka hiç kimsem yok, beni öldürmek için bu kadar büyük komplolar kurmaya gerek yok,” demişti. Yani Dündar Kılıç Susurluk olayı patlak vermeden önce bazı şeyleri öğrenmeye başlamıştı.

23 Şubat’ta Engin Civan’la ilgili yeni bir haber ortalığı karıştırdı. Uğur Dündar’ın Arena programı Engin Civan’ın İsviçre bankalarındaki 6 ayrı hesabında 5,5 milyon dolarlık bir serveti olduğunu ortaya çıkardı. Basında bu paranın Selim Edes’ten alınan rüşvete eşit olduğu yorumları yapılıyordu ki, gündeme düşen yeni bir haber bunu da unutturdu:

Tarık Ümit 2 Mart’ta esrarengiz bir şekilde “ortadan kayboldu.” Arabası terk edilmiş olarak bulunmuştu ama kendisinden bir haftadan beri haber alınamıyordu.

Tarık Ümit’in kaybolması Dündar Kılıç ile Alaattin Çakıcı’ya kısa süreli bir söz düellosu yaptırdı. Tarık Ümit’le Belçika’da buluşacağı iddia edilen Çakıcı *Hürriyet*’i telefonla arayarak “Böyle bir şey yok. Bunu İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı Mehmet Çağlar ortaya atıyor. Tarık Ümit Dev-Sol, PKK ve polisle çok yakın ilişki içindeydi. Polisin kirli işlerini yakından biliyordu. Tarık Ümit’i Dündar Kılıç’a sorsunlar,” diyordu.[11] Dündar Kılıç ise “Kulüplerimden birinde müdürlük yapıyordu. O zamanlar iyi çocuktu ama sonradan kendini bozdu. Bildiğim kadar siyasi bir yönü yoktu, çok para hırsı vardı. Alaattin’le eskiden beri tanışırlar,” diyordu.[12]

6 Nisan 1995’te Civan olayının sonuçlanması bu kez gündemdeki öteki konuları unutturdu. Olayla ilgili iki ayrı dava 24 Şubat’ta birleştirildiğinden, karar yaralama ve rüşvet için birlikte verilmişti.

Engin Civan “rüşvet almak” suçundan 7 yıl 6 ay ağır hapis, Selim Edes “etkili eyleme azmettirmek” suçundan 1 yıl 8 ay hapis ve “rüşvet vermek” suçundan 111 milyar lira para, Davut Yıldız “silahlı saldırı” suçundan 7 yıl 3 ay ağır hapis cezasına çarptırıldılar. Mahkeme, Alaattin Çakıcı, Tevfik

Nurullah Ağansoy, İsmail Hakkı Uçar ve Ayhan Kamış'ın yakalanamamış ve sorgularının yapılamamış olması nedeniyle dosyalarının ayrılmasına karar vermişti. Gerekçeli kararda Dündar Kılıç ile ilgili bölüm ise şöyleydi: "Dündar Ali Kılıç'ın yaralama olayından haberi olmadığı, taraflar arasında bir olayın olma ihtimalini sezerek bunu önlemeye çalıştığı, hadiseye Semra Özal'ın telefon etmesi üzerine karıştığı ve tarafları iyi niyetle uzlaştırmaya çalışmaktan başka bir amacının bulunmadığı yolundaki savunması karşısında cezalandırılması için yeterli hiçbir delil elde edilememiştir."

Engin Civan ve Selim Edes bir yıl sonra tahliye olunca ABD'ye gidip oraya yerleştiler. Davut Yıldız da bir buçuk yıl sonra tahliye olduktan sonra Civan olayı tarihe karıştı.

Civan davası kararlarını değerlendiren Enis Berberoğlu şu yorumu yapacaktı: "Civangate skandalında tüm sanıkların ne kadar ucuz kurtulduklarının gözlenmesi, suç dünyasını cesaretlendiren en önemli gelişme olmuştu."[13]

İkinci Eymür Raporu

Mehmet Eymür, en önemli haber kaynağı Tarık Ümit'in nasıl kaybolduğunun izini uzun süre aradı. Daha önceki bölümlerde hem Engin Civan hem de Tarık Ümit ile ortaklığı bulunduğunu gördüğümüz Hakkı Yaman Namlı, Ümit'in yakınlarına Korkut Eken ve Abdullah Çatlı'dan şüphelenmelerini söylemiş, bu yüzden yazıhanesine gelen silahlı kişiler tarafından tehdit edilmişti. Eymür'ün yazdığı ikinci rapora göre Tarık Ümit Abdullah Çatlı tarafından "sorguya çekilmişti." Tarık Ümit son olarak özel timci polisler Ayhan Akça ve Ziya Bandırmalıoğlu ile birlikte Divan Pastanesi'nden çıkarken görülmüştü. Eymür'ün araştırmaları Mehmet Ağar, Korkut Eken ve Özel Harekât Başkan Vekili İbrahim Şahin'e gelip dayanıyordu.

Bunun üzerine oturup yeni bir rapor yazdı. Burada dayandığı kaynak da esas olarak Tarık Ümit'in kaybolmadan önce verdiği bilgilerdi. Amacı ise Tarık Ümit'i yok ettiklerine inandığı karşı ekibin ipliğini pazara çıkarmaktı.

İkinci Eymür raporuna göre Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından PKK ve Dev-Sol'a karşı faaliyetler için kullanılıyor görüntüsü ile özel bir suç ekibi teşkil edilmişti. Ekip, tehdit, gasp, haraç, uyuşturucu kaçakçılığı, cinayet gibi suçların içindeydi. Ekip, Genel Müdür Mehmet Ağar'a bağlıydı ve danışmanı Korkut Eken tarafından sevk ve idare ediliyordu. Grubun eylemleri özel timci polis memurları ile Mehmet Özbey kimliğini kullanan Abdullah Çatlı ile Haluk Kırcı gibi eski ülkücüler tarafından gerçekleştiriliyordu. Ekip Lazım Esmaeli ve Askar Smitko adlarında İranlı iki uyuşturucu kaçakçısını öldürmüş, Tarık Ümit'i ortadan kaldırmıştı. Ekip 40-50 kişilik bir liste hazırlamıştı ve bu kişilerden devamlı haraç alıyordu.

Rapordan çıkan bir sonuç, eskiden Eymür'e bağlı olan bazı unsurların saf değiştirip karşı ekibe geçmiş olmaları ve yeni saflaşmada Eymür'ün giderek yalnız kalmasıydı.

Güçler dengesinin bu yeni dizilişi Dündar Kılıç'ın kavgasının sürmekte olduğu Alaattin Çakıcı'nın eylemlerini de etkiliyordu. Ama Dündar Kılıç'ın bu karmaşık ilişkileri tahlil edebilmesi ve karşılaşacağı olası tehlikelere göre önlem alması söz konusu değildi. O bir Eymür tutturmuş gidiyordu ama belki de kendisi için en doğru olanı yapıyordu. Bu sayede arkasında kimlerin olduğunu tam isabet ettiremese de, kendisi hakkında planlanan tertipler hakkında sürekli uyanık kalmış oluyor, istihbarat toplamaya çalışıyordu.

Örneğin PKK itirafçılarından Yeşil kod adlı Mahmut Yıldırım da Mehmet Eymür'ün kullandığı kişilerden biriydi. Dündar Kılıç, Çakıcı'nın kendisini öldürtmek için Tarık Ümit aracılığıyla Yeşil'i kiraladığını iddia ediyordu. Oysa Yeşil'in bu sözleri hiç de ciddiye almadığı anlaşılıyordu. Mehmet Eymür'ün belirttiğine göre Dündar Kılıç'ın televizyonda bir konuşmasını dinleyen Yeşil şöyle demişti: "Dün Arena'da Dündar Kılıç vardı. Dündar Kılıç 'Efendim Mehmet Eymür beni öldürtmek istiyor,' diyor. Vallahi telefonu yoktu, olsaydı arayacaktım Arena'yı veya beni çıkartacaktı oraya, diyecektim ki Uğur Dündar'a, 'Mehmet Eymür bunun katli vaciptir diyecek, bu 24 saat yaşayacak mı? Yahut da bak bu gece emretsin, yarın güneşin batışını görürse ben bu kellemi koparır atarım buraya."[14]

İkinci Eymür raporunda belirtilen bazı ilişkiler daha rapor açığa çıkmadan kendini göstermeye başlamıştı. 28 Temmuz 1996'da "Kumarhaneler Kralı"

Ömer Lütfü Topal öldürüldü. Topal herhalde Eymür'ün sözünü ettiği çetenin haraç alınacaklar listesinde bulunuyordu.

27 Ağustos 1996'da ise Nurullah Tevfik Ağansoy öldürüldü. Civan olayıyla ilgili ilk kurban Uğur Kılıç olmuştu. Hem Civan, hem Susurluk çetesiyle ilgili ikinci kurban Tarık Ümit'ti. Şimdi de Civan olayının ikinci tanığı Tevfik Ağansoy ortadan kaldırılıyordu. Bir buçuk yıl arayla olsa da, rastlantı gibi görünse de, bu üç kurbanın da son yıllardaki olaylarla bağlantılı olmaları düşündürücüydü.

Biz Tevfik Ağansoy'u en son Uğur Kılıç'ın ölümünün ardından yeşil pasaportla yurtdışına çıkarken bırakmıştık. Daha sonra, "Ağansoy 30 Ağustos 1995'te Almanya'da tutuklandı. MİT'e çalıştığını söyledi ve az önce anlatmış olduğum başarısız kalan yurtdışı operasyonları açıkladı. Türkiye'deki ailesinden haber alamayınca MİT Müsteşarı Sönmez Köksal'ın ve Mehmet Eymür'ün adlarını telaffuz ederek bildiklerini açıklayacağı mesajları verdi. Bunun üzerine İstanbul'dan gönderilen Komiser Şentürk Demiral tarafından Türkiye'ye getirildi."[15] İstanbul ekibiyle Eymür ekibinin zıtlıklarını iyi bilen Ağansoy, İstanbul polisine MİT'le ilgili bilgiler vermeyi sürdürdü, kendilerine yardım edenin Yavuz Ataç olduğunu açıkladı. Sonra da gıyabi tutuklama kararı vicahiye çevrilerek Civan davasından yargılandı. Duruşmalarda da açıklamalar yapmayı sürdürünce Çakıcı ona ömür biçti: "Ağansoy iki ay içinde öldürülecek!" Oysa, Tevfik Ağansoy'un eşi Hülya Ağansoy, Çakıcı'nın kocasına söz verdiği parayı vermeyip ortada bıraktığını, eşinin de bunu gurur meselesi yaptığını söylemekteydi.[16] Ağansoy tahliye olduktan sonra 4 Nisan'da Adliye'de uğrayacağı bir saldırıyı önceden haber alarak atlattı. 28 Ağustos'ta Bebek'te yeni bir saldırıya uğradı, saldırganlarla silahlı çatışmaya girdiyse de olay yerinde öldü.

Bu olaydan yirmi gün sonra, 21 Eylül 1996'da Mehmet Eymür'ün ikinci raporu *Aydınlık* dergisinde yayımlanarak fırtınalar kopardı.

3 Kasım 1996 akşamı Balıkesir'in Susurluk ilçesi yakınlarında son hızla giden siyah bir Mercedes, benzin istasyonundan çıkmakta olan bir kamyona çarptı. Arabadan Emniyet Müdürü Hüseyin Kocadağ, 17 yıldır cinayet suçundan aranan eski ülkücü Abdullah Çatlı ve sevgilisi Gonca Us ölü, DYP Şanlıurfa Milletvekili Sedat Bucak yaralı olarak çıkarıldılar.

Bu kazayla birlikte yıllarca konuşulacak ve adına “Susurluk Skandalı” denilecek olan ilişkiler ortaya döküldü. Bu kaza, İkinci Eymür Raporu’nda yazılanların birçoğunu doğruladığı gibi, bilinmeyen daha birçok ilişkiye de ışık tutacaktı.

Abi Komisyonda

12 Kasım 1996 tarihli TBMM kararıyla kurulan ve daha sonra herkes tarafından “Susurluk Komisyonu” diye adlandırılan Meclis Araştırma Komisyonu, Ankara’ya gelemeyecek durumda olan bazı tanıkların dinlenmesi için çalışmalarının bir kısmını İstanbul’da yürüttü. Dolmabahçe Sarayı’nda çalışan komisyonun 19 Şubat 1997 Çarşamba günü dinleyeceği tanık Dündar Kılıç’tı. Dündar Kılıç Dolmabahçe’ye torunu Uğur Özbizerdik ile birlikte gelmişti. Onu arabada bırakarak komisyonun karşısına çıktı.

Hapisten çıktığından beri yedi yıldır hemen hemen hiç rahat yüzü görmemiş, hastalığı ilerlemiş, yaşadığı olayların üstüne bir de kızını kaybetmesi onu gözle görülür derecede yıpratmıştı. Sabah saat 09.00’da başlayan oturum sırasında bu yüzden Başkan Mehmet Elkatmış ona sık sık “Biraz ara vermemizi ister misiniz?”, “Rahatsızsanız bırakalım mı?” sorularını sormuştu ama Dündar Kılıç konuşmaya devam etmek istemişti. Zaman zaman üyelerin sorularıyla kesilerek bütünlüğü kaybolsa da, çektiklerini anlatırken ağzına geleni söylemeye başlayıp başkan tarafından uyarılsa da, 62 yıllık yaşamını hızlandırılmış bir film gibi anlatıp dört saate sığdırmıştı.

Saat 13.00’te Dolmabahçe Sarayı’ndan çıkıp arabadaki torununa doğru yürürken, gözlerinden ilk kez bir “devlet makamına” içini dökebilmiş olmanın mutluluğu okunuyordu.

On Dokuzuncu Bölüm

ABİ’NİN “EMEKLİLİĞİ”

Dündar Kılıç’ın günleri artık evi ile işi, yani Kurtuluş’taki poligon arasında, yazları da çok sevdiği Silivri Kıyıkent’teki yazlığında geçiyordu.

Kurtuluş, kurulduğu günden beri bir yanıyla da yoksullara yemek verilen, kömür ve para yardımı yapılan bir imarethane gibi çalışma geleneğini sürdürdüğünden her gün çok kalabalık oluyordu. Buna rağmen Dündar Kılıç günün belli saatlerinde orada çay içilen kısımda avukatlarıyla birlikte oturur, önüne getirilen sorunları çözmeye çalışır, bir çeşit “modern racon kesme” işlerini yapardı. Zaman içinde Kurtuluş’a sorunlarına çözüm bulmak isteyen kadınlar da gelmeye başladı. Kadınların artmaya başladığını gören Dündar Kılıç, yöneticilerine “Hepsini karışık bir arada kabul etmeyin, perşembe günleri sadece kadınlar gelsin, erkekler gelmesin” dedi. Böylece perşembe günleri Kurtuluş’un “kadınlar günü” oldu.

Abi’nin “Diskosu”

Poligona gelenlerin sorunlarını çözme görüşmelerinde onunla en çok beraber olan avukatlarından Cengiz Kayıtmazer’e sordum, şunları anlattı: “Arazi olsun, insanlar arasındaki ilişkiler olsun, hukuki ihtilaflar olsun, yardım istemeye gelen insanları çevirmezdi. Hukuka, kanuna, ahlaka ve adaba uygun olmaya gayret ederdi. Tereddüt duyarsa Mete (Bozbora) Ağabey’e veya bana sorardı ‘Bu nedir, kanuna aykırılık var mı bunda?’ derdi. Biz de açardık bakardık, gerek Ticaret Kanunu olsun, gerekse Medeni Kanun veya Borçlar Kanunu olsun gerek Ceza Kanunu’nu ihlal eden bir durum varsa ‘Abi bu kanunsuzdur, bu örf ve âdete aykırıdır,’ derdik. Bizim doğru bulduğumuza da bazen ‘hayır’ derdi, ‘bu aile

yaşantısına uymaz, bu adaba aykırıdır' diye gerekirse de kendi bilgisiyle düzeltirdi. Yani sohbet sırasında bile insanlara 'yanlışsın, doğrusun,' derdi. Bu konuda da kimsenin etkisinde kalmayan, tamamıyla kendi vicdanıyla hareket eden bir insandı. Çok karışık işlere de bulaşmak istemez ve 'bu benim işim değil, mahkemeye git, avukata git,' derdi ama danışman avukatlar gibi gelen insanı boş çevirmezdi, en kötü ihtimalle bir kahvaltı ikram eder öyle yollardı."

Dündar Kılıç'ın son yıllarında giriştiği en büyük arazi işi Marmaris'te olmuştu ve bu işin hukuksal sürecini de Avukat Hikmet Bozçalı yürütmüştü. Avukat Bozçalı ile Dündar Kılıç'ın 1995'te Show TV'deki Objektif programından sonra yeniden karşılaştıklarını anımsayacaksınız. Bu karşılaşmadan sonra Dündar Kılıç Bozçalı'ya "Hikmet gel beraber çalışalım, hukuk davalarımız var," dedi ve birlikte çalışmaya başladılar.

Hikmet Bozçalı anlatıyor: "Daha ziyade beğendiğimiz veya çözümü mümkün olan, haklı olduğumuz bir iki dosya verdi bana. Marmaris'te bir iki davaydı, onları bitirdim.

Daha sonra Marmaris'te çok mağdur olmuş bir ailenin davası vardı. Marmaris'te bir arazi ihtilafı. Yaşlı bir adamı kandırıp güzel arsalarından bazılarının tapusunu noter vasıtasıyla almışlar. Bu hususta da bunun ailesi dava açmış. Bende de bu davaların üç-beş dosyası vardı. İşte Ankara, İstanbul, İzmir Baroları'ndan üç avukat arkadaşımız o davalara giriyordu. Sonra ben tümünü aldım o davaların. Karşılarında Yurt Bank'ın sahibi Ali Balkaner, İnci Baba (Mehmet Nabi İnciler), Nihat Akgün, yani üç dört tane böyle grup vardı.106 Mesela Nihat Akgün'le dava ayrıydı. İnci Baba'yla olan dava ayrıydı. Ayrı ayrı, herkes bir yeri almış yani. Sonra da üç-dört el değiştiriyor. Davalar devam ederken anlaşma yaptık hepsiyle. Mahkeme kararıyla hepsiyle ayrı ayrı sulh yapıldı. Neticede o davaları bitirdik. Beş-altı tane arsaydı, arsanın bir tanesi deniz kenarında çok güzel bir yerdeydi, oraya 22 dükkân ve yanına da Türkiye'nin en büyük ve en güzel diskosu yapıldı. Dündar Kılıç'la benim avukatı olduğum Kromer ailesi ortaktı. Rahmetli Vehbi Koç'un da arkadaşı olan Ali Fuat Kromer, arsaların yüzde ellisini almıştı. Dündar Bey İnci Baba'nın hissesinin yüzde otuzunu satın aldı, yüzde yirmisi de zaten kendi hissesiydi. Yüzde elli Dündar Bey'in, yüzde elli Kromer ailesinin oldu. 22 dükkân olan yer tam denize sıfırdı. Geri kalanı ise denizden bir yüz metre daha içe doğru. Daha sonra Dündar Bey kendi hissesinin yüzde ellisini Migros'a, bir kısmını da Ali Balkaner'e

sattı. Migros'a
satılan yer o denizden yüz metre içeride olan yerdi. Kromer ailesinin hissesi ise duruyor. Dündar Bey'in de orada halen birkaç arsasının kalmış olması lazım.

106 Nihat Akgün "ülkücü mafyanın" önde gelen isimlerindendi. 25 Kasım 1999'da öldürüldü.

Marmaris'te toplam dokuz on tane dava, beş-altı tane arsa vardı. Çok büyük zaman aldı orası, çok gidip geldik, çok yoğunduk orada. Bu davaların bitirilmesi 97 yılına kadar sürdü.

Dündar Bey demokrat ve ırkçılığa karşı hümanist bir insandı. Bunun örneklerini Marmaris'teki o yoğun çalışma dönemlerinde yaşadım. Şimdi, ben Diyarbakırlıyım, yani Kürt kökenliyim. Tabii Dündar Bey de bunu biliyor. Ben orada Marmaris'te bu işleri yaparken tabii ki yetkim de vardı, masrafları ödüyordum. Hiç hesapta olmayan masraflar çıkıyordu, mesela bizim emniyetle hiç ilgimiz yok, davalarımıza giriyoruz, polisin bir deniz motoru var, emniyet motoru deniz güvenliği açısından onun kaç defa yakıtını talep ettiler ödedik. Dündar Bey'in başka işlere de katkısı oldu. Mesela Öğretmen Evi'ne katkısı oldu, bu tip sosyal şeylere yardımı oluyordu, işimizle hiç ilgisi olmadığı halde. Buna rağmen veriliyordu onlara. Orada inşaat işleri de oluyordu, keresteci, mermerci falan tutuyorduk. Ben Marmaris'e sık sık gidip geliyorum. Bir gün Dündar Bey'le İstanbul'da evdeyiz, Marmaris'ten telefon geldi, Karadenizli çocuklar arıyordu. Dündar Bey'e beni şikâyet ediyorlar, sen buraya bir Kürt gönderdin, bize bakmıyor, Doğululara yardım ediyor, onları işçi olarak alıyor falan. Keresteci Karadenizliymiş, mermerci Karslıymış, bir çocuk şoför olmuş Siirtliymiş, çıkmış yani ben seçmiş değilim. Şikâyet ediyorlar. Dündar Bey onlara 'Ulan siz ırkçılık yapıyorsunuz, ben böyle kafatasçılığa karşıyım, Hikmet namuslu bir insandır, onun için Doğulu, Batılı, Karadenizli ayrımı yok, kim işini iyi yapıyorsa onu yapar,' dedi. Dündar Bey ırkçılığa, bölgeciliğe karşı bir insandı ve o gün hemşehrilerini de kınadı. Ben böyle bir olaya şahit oldum."

"İnsanları Hastalık Değil Korku Öldürür"

Dündar Kılıç’ın büyük oğlu Cenk, 1 Mayıs 1997’de Türkçe Bar’da Çakıcı’nın adamlarından Ferit Aslan’ı vurdu. Ferit Aslan “Uğur’u öldürdük, sıra sizde” gibi sözlerle Cenk’i tahrik etmiş, ikisi de silahlarına davranmışlar, daha hızlı hareket eden Cenk Kılıç Ferit Aslan’ı üç kurşunla öldürmüştü.

10 Aralık 1997 tarihli *Tempo* dergisinde çıkan “Efsanenin Sonu” başlıklı bir yazıda bu olay da hatırlatılarak “Kızı mezarda, oğlu cezaevinde, tek tesellisi torunu Onur. Tıpkı Mario Puzo’nun ‘Baba’sı gibi” deniyordu. Mario Puzo’nun *Baba*’sının sonunda Don Vito Corleone’nin bahçede çiçeklerle uğraşırken kalp krizi geçirdiğinde yanında torununun bulunmasıyla, Dündar Kılıç’ın Susurluk Komisyonu’na bilgi vermeye giderken yanında torununun bulunması arasında paralellik kuruluyordu. Dündar Kılıç’ın kızının intikamını almamış olmasına ima yapılıyor, ailenin dağıldığı ve çevresinin boşaldığı söyleniyor, hasta olduğu ve yolun sonuna geldiği belirtiliyor ve yazı “Efsane” artık bitmek üzere şeklinde sona eriyordu.

Medya işte böyleydi, kendisinin yaratmış olduğu bir “efsaneyi” yine kendisi yıkmak istiyordu.

Ama Dündar Kılıç yaşlanmış ve hasta olsa da bunun farkına varacak kadar deneyim sahibiydi. Buna izin vermeyecek ve adının etrafında yaratılmış olan bu “efsane balonunu” medyadan önce davranıp kendisi patlatacaktı.

Bu yazının üstünden bir ay bile geçmeden, 3 Ocak 1998 tarihli *Artı Haber* dergisinden Cafer Özilhan’ın yaptığı röportajda bu fırsatı buluyor ve “efsane” sözcüğünü tarihe gömüyordu: “Bizimle konuşmak isteyenlerin ne istedikleri önemli. Ya çok yüceltiyorlar ya da yerin dibine batırmaya çalışıyorlar. Bazı şerefsizler efsane diyor, nerenin efsanesi, neyin efsanesi. Halk dilindeki kabadayı yakıştırması bile bizi rahatsız ediyor.”

Artı Haber dergisinin röportajında söyledikleri tümüyle *Tempo*’da çıkan yazıya tepki ve cevap niteliğindeydi: “62 yaşındayım hasta olsam ne olur, ölsem ne olur, bin yıl yaşasam ne olur. İnsanları korku öldürür. Hastalık insanları öldürmez. Gerçekten üç senedir ağır bir rahatsızlık geçiriyorum. Ama böyle onların anlattığı şekilde bitmiş değilim. İnsanlar hasta olabilir, ölebilir de, ama bir insanı karalamak bir insanın şanına yakışmaz.

Yapmak istediklerimiz olduğu için, çok ağır bir hastalığın eşiğinde olmama rağmen dayanmak istiyorum. Belki üç mevsim, bir mevsim, beş mevsim; uzun ömürlü olmadığımı bilmeme rağmen bir asır yaşayacakmış gibi evden çıkıyorum dışarı, yapacaklarım var. Yaşamım boyunca haksızlık, yanlışlık yapmadım. Hayatıma kastedenleri, beni parmağı ile gösterip arkadan ciğerlerime kurşun sıktıranları, ciğerlerimi parçalatanları bile affettim. Yanımda öyle üç-beş kişi gezdirmem. Bir tek kişiyi alırım yanıma, ben bir tarafa bakarsam yanımda bulunan arkadaşım öbür tarafa baksın diye. Yanıma çok adam alırsam onları ölüme hazırlamış olurum. İki kişi bin kişiden kendisini korur. Ama, yanında on kişi varsa sekizi vurulmaya mahkûmdur. Biz bu memlekette çok kalabalık bir aileyiz. Amerika'da, İngiltere'de eğitim yapmış insanlar var evimin içinde."

Gerçekten de ailesi çok kalabalık olan Dündar Kılıç'ın altı çocuğunun dördünden altı torunu vardı, Cenk evlenmemişti, Dünay da çok gençti. Torunlarından Onur ve Gülistan'ın annelerinin ölümünden sonra yasal velayetlerini de almıştı.107 Aslında bu torun sayısına yanlarında çalışan Ganalı bir ailenin kızı olan Muna'yı da eklemek ve yedi torunu vardı demek daha doğru olur. Gana'dan kaçıp gelmiş ve sınır dışı edilmek üzere olan Maryan adlı hamile bir kadınla kocasını Uğur Kılıç bulup eve getirmişti. Maryan'ı Ayten Hanım'ın yanına, kocasını da şirkete hizmetli olarak aldılar. Bir süre sonra da Muna doğdu. Dündar Kılıç onu torunlarından ayrı tutmadı, fotoğraf çektirirken bir dizinin üstünde bir torunu varsa ötekine de mutlaka Muna'yı alırdı. Onun çikolata renginin kendisine uğur getirdiğine inanırdı, Muna da ona "dede" diyordu. Dündar Kılıç'ın yakınları ne kadar sabırlı bir insan olduğuna örnek olarak, Muna'nın anlattıklarını bile dikkatle dinlemesini gösteriyorlardı.

107 2. Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 14 Ağustos 1995 tarihli kararıyla.

Dündar Kılıç'ın beş kardeşinin toplam on beş çocuğu vardı. Birçoğu çok iyi eğitim almışlardı. Örneğin Taneri Seymen Gazi Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunuydu, Zerrin Somuncu Notre Dame de Sion Lisesi'nden mezun olmuş ve Marmara Üniversitesi'nde iktisat doktorası yapmıştı, Dündar Kılıç Bilkent Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden mezundu, İnanç Kılıç 9 Eylül Üniversitesi'nde ekonomi doktorası yapmıştı, Ayhan Kamış İstanbul Edebiyat Fakültesi'nden ayrılmaydı, Yeşim Kılıç üniversite mezunuydu, Cumhur Kılıç ABD'de öğrenim görüyordu, Fatma Kılıç kolej mezunu ve üniversite öğrencisiydi.

Çok yakın akrabalarının yeğen sayılacak kadar yakın çocuklarının sayısını hesaplamak ise çok zordu.

Ben Dündar Kılıç'ın yeğenlerinden üçüyle bir arada görüştüm: Celile Seymen'in oğlu Taneri Seymen, Asiye Kamış'ın oğlu Ayhan Kamış ve İbrahim Kılıç'ın oğlu Dündar Kılıç. Üçü de her zaman çok yakınında olan yeğenleriydi, her biri birer işinin başındaydılar. Bir sıkıntıları olduğu zaman ona danışırlar, doktora gidecekleri zaman bile ona sorarlardı. Bu görüşmede konuştuklarımızın çoğuna kitabımızda yeri geldikçe değindim. Ama yine de aktarmak istediğim bazı konular kaldı.

Örneğin Dündar bu ismi nasıl almış olduğunun ilginç bir öyküsünü anlattı: "İshak dedem adımın Mustafa Kemal olmasını istermiş. Babam İnanç olmasını istermiş, bu adı daha sonra erkek kardeşime verdi. Dündar Amcam da Dündar olsun istermiş. Aile benim adımın ne konacağı konusunda henüz anlaşamamışken, ben doğduktan sonra amcam anneme telefon açmış ve gülerek, espri olsun gibilerinden 'Dündar silah çekti mi hemşehrim?' demiş. Annem 'Anlamadım abi' deyince 'Dündar daha silah çekmedi mi?' demiş tekrar, en sonunda annem anlamış, 'Yok, yok abi daha çekmedi, uslu uslu uyuyor,' demiş. Benim adım da böylece Dündar kalmış.

Askerliğimi Keşan'da kısa dönem olarak yapmıştım. Tabur komutanı yardımcısı binbaşı bir gün beni çağırdı. 'Gel bakalım, sen Dündar Abi'nin neyi oluyorsun?' dedi. Aynen böyle. 'Ben kardeşinin oğluyum komutanım,' dedim. 'Otur bakayım şuraya, beni hatırladın mı?' dedi. 'Hatırlayamadım komutanım,' dedim. 'Ben seni hayal meyal hatırlıyorum ama ismini görünce emin oldum,' dedi. Amcam Mamak'ta yatarken o da koğuş teğmeniymiş. Sonra bana amcamla ilgili epey anılarını anlattı. Kendisi şimdi emekli."

Yeğenlerle sohbetimizin sonunda konu kaçınılmaz olarak Uğur'un ölümüne gelmişti. Ben Dündar Kılıç'ın bu konuyla ilgili olarak basında çıkan hemen hemen bütün açıklamalarını okumuş ve kesin bir kanıya ulaşmıştım; ailesini ve yakınlarını titizlikle bu olayın dışında tutmuştu.

Ama yeğenleriyle yaptığımız görüşmede onun bilmediğim bir yönünü daha öğrendim. Kendi akrabalarının kontrolsüz söz ve davranışlarını kesin bir tavırla önleyerek Alaattin Çakıcı'nın yakınlarını da korumuştu. Üç yeğen de bu konuda aynı şeyleri söylüyorlardı: "Hepimiz biliyoruz, özellikle biz gençler intikam duygularıyla doluyduk, belki çok büyük hadiseler olabilirdi. Ama o ikinci üçüncü şahıslara bir zarar gelmesine

kesinlikle müsaade etmedi. İsteseydi görmezlikten gelebilirdi ama ailesinin ne suçu var diyordu ve böyle şeyleri konuşmamıza bile izin vermiyordu.”

Sonuç olarak tekrar başladığım yere, Dündar Kılıç’ı sinirlendiren yazıdaki Baba ve Abi karşılaştırmasına dönecek olursam, ne Don Corleone ne de Dündar Kılıç yaşlılıklarında hiç de yalnız değillerdi. Tam tersine etrafları aşırı kalabalıktı ve onlar bu kalabalıktan sıkılmaya başlamış, kafalarını dinleyecek sakin bir hayat arzulamaya başlamışlardı. Yani yaşamlarının son yılları için bir benzetme aranacaksa, bu benzerlik, ikisinin de yaşadıkları onca maceradan sonra artık sükunet aramaları olmalıydı.

“Dünyaya Bir Daha Gelsem Yine Dündar Kılıç Olmak İsterim”

Dündar Kılıç ile Puzo’nun “Baba”sı arasında bir benzetme de ben yapmış ve “mesleğe” başlamaları arasında benzerlikler olduğunu söylemiştim. Bu cildin başından beri yaşanan olaylara bakıyorum da, şu ilgili ilgisiz herkesin beklemesine, hatta zorlamasına rağmen Dündar Kılıç’ın tutumunu hiç değiştirmediği “intikam alma” konusundaki tavırlarında da bir yakınlık görüyorum. Don Corleone küçük oğlunun hayatını koruyabilmek için büyük oğlunun intikamını almaktan vazgeçmişti. Dündar Kılıç ise bütün yakın akrabalarını bir katliamdan korumak için intikam duygularını frenliyordu.

“Baba” filminden bu kadar bahsetmişken, bu filmle ilgili olarak Dündar Kılıç’ın yakınlarından dinlediğim bir olayı size aktarmazsam olmaz.

Baba filminin üçüncü bölümünün İstanbul’da gösterime yeni girdiği günlerdi. Kızı Fatma, damadı Özer ve oğlu Dünay sinemaya gideceklerdi, sinemaya çok meraklı olan Dündar Kılıç, “Hangi filme gideceksiniz?” diye sordu. “Godfather-3 gelmiş, ona gideceğiz,” dediler. “İnsan babasına söylemez mi, öyleyse ben de geliyorum,” dedi. Hemen sinemaya telefon edildi, yer yok, film kapalı gişe oynuyor. Dündar Kılıç mahzun mahzun “Peki öyleyse ben de başka gün giderim,” dedi, üçünü gönderdi. Ama salona girince bir de ne görsünler, araya iki tane koltuk konmuş, babalarıyla

Ayten Hanım da o koltuklara kurulmuş oturmuyorlar mı? Dündar Kılıç gösterilecek olan filme inat gibi lacivert paltosunu giymişti, boynundaki ipek atkısıyla, başındaki fötr şapkasını da çıkarmamıştı! Fatma Güner şöyle anlatıyor: “Babam meğer bizim arkamızdan birini gönderip iki tane numarasız bilet aldırmış. Yanına da kül tablası koymuşlar film oynuyor, babam sigara içiyor. O karanlıkta bir tek babamın sigarasının ateşi görünüyordu.” Film bitip de çıktıklarında Özer Güner “Filmi nasıl buldun baba?” diye sordu. “Yok, tutmadım. Pişmanlık duyuyor, insanın yaptıklarından eğri veya doğru pişmanlık duymaması lazım,” dedi.

Pişman olmamayı yaşam felsefesinin bir parçası haline getirmiş olduğu, *Artı Haber* dergisinin sorularına verdiği yanıtlardan da belli oluyordu. Cafer Özilhan’ın “Yeniden dünyaya gelseydiniz bugünkü Dündar Kılıç olmayı ister miydiniz?” şeklindeki sorusuna verdiği yanıt şöyleydi: “Şimdi ben emek verdiğime, hizmet ettiğime inanıyorum. Beni o acılardan ayıran bu olay bir hizmet etmek olayı. Tabii ki Dündar Kılıç olmak isterdim. Bugünkü Dündar Kılıç olmayı isterdim, acıyla dolu olmasına rağmen isterdim bunu. Ama kimsenin benim gibi olmasını istemiyorum, hiç kimsenin bu acılara, bu acıları yaşamaya kimsenin tahammül etmesini istemiyorum. Ben dayanırım ama kimse dayanamazdı.”

Bu kitabın ilk hazırlıkları sırasında Dündar Kılıç’ın küçük oğlu Dünay’la tanışamamıştım, Ankara’da askerliğini yapıyordu. Kitap piyasaya çıktıktan sonra bana telefon etti, çok duygulanmıştı, ağlıyordu. “Ben size babamın ev halini anlatmalıyım, herkesin tanıdığından başka bir insandı,” dedi. Bir hafta sonu izninde buluştuk ve uzunca bir görüşme yaptık. Baba filmine gittikleri geceyi sordum, çok iyi hatırlıyordu: “Oradan çıkıp Dalmaz Center’da kulübe gitmiştik. Son zamanlarda da DVD almıştı. Film hastalığı vardı zaten babamın. Özellikle kovboy filmlerini çok severdi. Yatarken ben oturuyorsam “Kovboy filmi çıkarsa beni muhakkak kaldır,” der yatardı. Giderdim, “Baba Clint Eastwood’un filmi başladı” deyip kaldırırdım. Mel Gibson, Robert de Niro, Al Pacino’yu severdi,” dedi.

Dünay, “Benim tanıdığım iki Dündar Kılıç var, dışarıdaki ve evin içindeki Dündar Kılıç” diyor ve devam ediyordu: “O kadar uçurumlar vardı ki arasında. Kurtuluş’taki hali, çok aşırı derecede bir saygı ortamı vardı, başkaları tarafından ona karşı. Yani orada elli kişiyle oturuyorsa, tuvalete kalkmak için veya bir şeye uzanmak için hareket ettiği zaman herkes bir

anda elini uzatıyordu. Biz çocukken bunlara gülerdik, adam kalkacak oradan bir tane selpak mendil alacak işte.

Evde süper neşeli bir insandı. Her şeyimizle çok yakından ilgilenirdi. En ufak bir problemimizle bile, yani benim kız arkadaşımla problemim olsun, okuldaki bir problemim olsun. Ben lisedeyken bir kız arkadaşım vardı. Benim okuldaki başarı durumumu da etkilemişti. Okuldan anneme telefon geldi, Dünay'ın gidişatı iyi değil diye, sebep olarak da arkadaşımı gösterdiler, babamla da konuştular. Babam kıza telefon açtı 'Dünay'ın durumunu çok etkiliyorsun kızım, senin durumun iyiymiş, sen ya bu konuda bize yardımcı ol ya da başka bir yönde yardımcı ol,' dedi. Eve getirdiğim arkadaşlarımla uzun uzun muhabbet etmeyi çok severdi. İşte 'Nerelisin, baban ne iş yapıyor, üniversiteye gideceksiniz değil mi?" gibi sorular sorardı. Bazıları çok çekiniyorlardı, 'Biz gelmesek' falan diyorlardı. Ama tanıdıktan sonra onlar da şaşırıyorlardı. 'Biz yeni yemekten geldik baba' falan desem bile hemen sofra kurulur, bizi yedirir, o sırada sohbet eder, şakalaşır, o zaman çocuklar da biraz rahatlıyordu tabii.

Evdeyken altında eşofman altı olurdu, daha çok Ermenogilda Zegna'dan alınma. Beymen'den de giyerdi, onu da daha çok biz alırdık. Ben gider birçok modelini alır getirirdim, arasından seçerdi. Paçalarını da kıvırırdı. Üstüne de sürekli gömlek giyerdi, altında fanilası, üstünde gömleği. Yüzük falan takmazdı, aksesuar olarak bir tek saat takardı. Saatlere çok meraklıydı. Tabancasını yemek masasının üstünde, yakınında tutar, normalde ikiye katlanır gazete arasına koyar, bir daha katlar. Hep 14'lü kullanırdı ve bana da gösterirdi. Şarjöre mermileri dizerdi, sonra çıkarırdı hepsini, 'Şimdi sen diz bakalım,' derdi. Dizerdim, 'Ağzına ver,' derdi, verirdim. Şarjörü düşürürdü, 'Şimdi ağzındakini nasıl alacaksın bakalım,' derdi, mekanizmayı çekerdim, mermiyi alırdım, 'Aferin,' derdi. Daha sonraları gidip atış da yapmaya başladık. Ondan bir fiske bile yemedim. Bir şey olurdu, mesela eve geç gelmem yüzünden kızardı bana, bağırırdı. Küsüp odama kapanırdım. O zaman şarkı söyleye söyleye gelirdi odama barışmak için. 'Ben öyle demek istemedim' falan derdi. 'Annene bir helikopter alalım, bizi barıştırsın' falan derdi. Benimle ilgili bir inancı vardı. Ben iki-iki buçuk yaşlarındayım, ateşleniyorum bir gün. Evimiz çok yakın olduğu için beni alıyor kucağına Amerikan Hastanesi'ne götürüyor. Tedavim görülüyor falan. Dönüşte ben irkiliyorum, kucağındayken. Babam da dönüyor arkasını, köpek falan mı geldi acaba çocuk korktu diye. O sırada

siyah bir Mercedes, sanıyorum, babamın anlattığına göre, camından silah çekilmiş vaziyette, babam onu görüyor ve hemen bir apartmanın içine giriyor. ‘Dünay benim hayatımı kurtardı’ falan diye anlatırdı. Bir keresinde babam gitmesin diye çok ağlamışım, gömleğinin düğmelerini koparmışım. O gün gitmiş, silahla yakalanmış. Ondan sonra ben ne zaman ‘Baba gitme’ dediysem çıkmadı evden.”

Temizlik konusunda çok titiz olduğunu duyduğumu söylediğim Dünay da bunu doğruladı: “Ben o kadar titiz bir insan görmedim. Çay içer gider dişini fırçalar, iki tane portakal yer gider dişini fırçalar. Günde hiç yıkamazsa yirmi kere elini yıkar. Aynı şekilde etrafındaki insanlara da titizdi. Arkadaşlarım falan içeri gireriz, elini öperiz, ellerinizi yıkayın çocuklar der hop bizi tuvalete sokar. ‘Bak elini böyle yıkayacaksın’ diye gösterir, şöyle bileklerini ovarak. Kırk kere ders vermiştir yani. ‘Sen yıka bakayım nasıl yıkıyorsun,’ der, bakar. Dişlerime bakar, kontrol ederdi.”

Bu anlatılanlara Dündar Kılıç’ın damadı Özer Güner’den dinlediğim çok ilginç çay içme tarzını da eklemem gerekiyor: “Dışarıda, kendi işyerleri de dahil, çay içerken rahmetliye üç bardak gelirdi; birinde yarıya kadar dem, birinde sıcak su, biri de boş. Sıcak suyu çayın üstüne ekler, şekerlerini atar, sonra başlar karıştırmaya, karıştırır da karıştırır, köpükler üste çıktıkça onları kaşıkla alıp o boş bardağa bırakır. Bu işlem o kadar uzun sürer ki, siz izlemekten yorulursunuz, o çay da soğumuş olur ama soğusa da o işini bitirdikten sonra ağır ağır çayını içerdi. Bu hareketi kesme şekerde katkı maddesi bulunmasını düşünmesindendi, bir de çayın hazırlanmadan önce çok iyi yıkanmış olması gerekirdi. Evde böyle bir hareketi yoktu, çünkü toz şeker kullanırlardı ve çay uzun uzun yıkanırdı.”

Tarih Tekerrür Eder Mi?

Türkiye’de yaşıyorsanız tekerrür eder, dört yılda bir ve hem de aynen!

Civangate olayından üç buçuk yıl sonra yine bir devlet bankasıyla ilgili bir skandal patlak verdi ve altından yine tanıdık isimler ve ilişkiler çıktı: Eski adı Türk Ticaret Bankası olan Türk Bank’ın özelleştirilmesi ihalesine

Alaattin Çakıcı, Mehmet Eymür, Yavuz Ataç, mafya türü bir cinayet, Kanal 6, bazı telefon konuşmalarını içeren teyp kasetleri ve bazı siyasiler karışmıştı.

Olayları başından alayım.

18 Ağustos 1998'de Alaattin Çakıcı Fransa'nın Nice kentinde yakalandı. Yakalanmasıyla birlikte Türkiye'de günlerce bundan başka şey konuşulmaz oldu. Bu arada Çakıcı'nın MİT'ten Mehmet Eymür ve Yavuz Ataç ile ilişkileri de su yüzüne çıktı.

Çakıcı'nın yakalanmasından sonra ortalığa saçılan gizli ilişkiler, medyanın ilgisinin Dündar Kılıç'a yönelmesine de neden oldu. Dündar Kılıç'ın gizli ilişkiler konusundaki ilk tepkisi şöyle olmuştu: "Ben bunları 6 yıl önce de açık açık söyledim. O zamanlar bu anlattıklarıma itibar etselerdi birçok insanın hayatını kurtarmış olurduk. Bu Eymür ve çetesini zaman zaman teşhir ettik, anlattık. Onlar da bize kiralık katillerini gönderdiler."[1]

Hürriyet'ten Gülden Aydın soruyor, Dündar Kılıç yanıtlıyordu, ama Çakıcı'nın adını hâlâ kullanmıyor, ondan "o şey" diye söz ediyordu. Ne hissettiği sorulduğunda, "Vallahi hiçbir şey hissetmedim, hissetmem de. Yakalanacağı belliydi. Yaptığını biliyordu. Yaptığının karşılığının ne olduğunu da biliyordu. O şeye kızmamızın nedeni, bana sarfettiği birkaç kelime var. Beni file mi benzetti o pislik, dinozora mı? Yanlış konuştuğu için kızdım," diyordu. Yavuz Ataç ve Mehmet Eymür ile ilişkilerine cevabı ise şöyleydi: "Diyecekler ki yakalandı da böyle konuşuyor. O şeyin en güçlü olduğu zamanlarda, bakanların, başbakanların arkasında olduğu zamanlarda biz çarşı pazar yaptık. Yavuz Ataç ve Mehmet Eymür çok insan kullandı. O şey, MİT'in araçlarını ve gereçlerini yıllarca firarda kullandı ve bugüne kadar yakalanmadı. Bu kadar uzun vadeli kaçabilmesi için yardım görmesi gerekiyor. Bu adamların ne biçim güçleri vardı ki, kimse yerinden oynatamadı. Ecevit dahil hükümettekiler, benim kanaatimce bunları affetmeyeceklerini topluma göstermek istediler. Eğer bu pislikleri temizlerlerse halkın yüreğinde yaşayacaklar."

Çakıcı'nın yakalanmasından bir ay sonra kasetler piyasaya sürülmeye başlandı. Önce ANAP'lı Devlet Bakanı Eyüp Âşık'ın Çakıcı ile telefon konuşmasının kaseti, daha sonra da Türkbank ihalesini almış olan müteahhit Korkmaz Yiğit'in Çakıcı ile yaptığı telefon konuşmasının kaseti. Böylece Türkbank ihalesine hukuki deyimle "fesat karıştırıldığı", ihaleyi

Korkmaz Yiğit’in alması için Çakıcı’nın devreye girdiği, ayrıca Bursalı Musevi işadamı Nesim Malki’nin 25 Kasım 1995’te öldürülmesinin de bu olayla ilişkili olduğu ortaya çıkıyordu. İhale iptal edildi ve soruşturma başlatıldı. Türkbank olayı iyice genişledi ve “Zeytinciler Kralı” denilen Erol Evcil’in, Sümerbank’ın sahibi Hayyam Garipoğlu’nun ve işadamı Cavit Çağlar’ın adları da skandala karıştı. Başbakan Mesut Yılmaz “Alaattin Çakıcı’nın MİT’te ve Emniyet’te adamları olduğunu ve Nesim Malki cinayetinde bir gecede 700 trilyonun el değiştirdiğini” açıklıyordu.

Korkmaz Yiğit Kanal 6 televizyonunu da satın almıştı ve tutuklanırsa yayınlanmak üzere kendi sesi ve görüntüsüyle bir bant doldurmuştu. Korkmaz Yiğit’in gözaltına alındığı 10 Kasım 1998 gününün akşamı olayların içyüzünü açıklayan ve Başbakan Mesut Yılmaz’ı suçlayan bu bant Kanal 6’dan yayınlandı. 25 Kasım’da da muhalefetin verdiği gensoru önergesinin TBMM’de 314 oyla kabul edilmesi sonucu hükümet düştü. Türkbank rezaleti hükümet düşürmüştü! 17 Ocak 1999’da Ecevit’in nisan ayında ülkeyi erken seçime götürecek olan azınlık hükümeti kuruldu.

Türkbank skandalı tartışmaları sırasında Çakıcı “Mesut Yılmaz Eymür aracılığıyla beni ABD’de öldürtmek istedi, bu bilgileri MİT’teki bazı dostlarım bana ulaştırdı,” demişti. Buradan anlaşılacağı üzere perde arkasındaki roller yine değişmiş, Çakıcı-Eymür dostluğu düşmanlığa dönüşmüştü. MİT’ten bir kez daha ama bu kez bir daha geri dönmemek üzere uzaklaştırılan Eymür, bunun altında hep Çakıcı’nın parmağını aradı. Erol Evcil’in ifadeleri açıklandığında, Evcil ile Çakıcı’nın hedef aldıkları kişilere çeşitli kod adları verdikleri anlaşılacaktı. Bunlar arasından Mehmet Eymür’ün kod adı “Gözlük”, Dündar Kılıç’ın kod adı ise “Papaz”dı.[2] Olayların garip cilvesi bu iki ezeli düşmanı Çakıcı-Evcil ortaklığının hedefleri olmakta birleştirmişti!

Alaattin Çakıcı 13 Aralık 1999 tarihinde Fransa tarafından Türkiye’ye iade edildi.

Dündar Kılıç 1989’da hapisten çıktığında otoparkların bile “mafyası” olduğunu görmüş ve şaşırmıştı. Alaattin Çakıcı altı yıl sonra Türkiye’ye döndüğünde ise simitin ve kokoreçin bile “mafyası” vardı![3]

Önceki bölümlerden hatırlayacak olursanız Dündar Kılıç Civangate olayları sırasında Alaattin Çakıcı için “Türkiye’ye gelmez, gelemez”

demişti.[4] Alaattin Çakıcı Türkiye'ye getirilmişti ama Dündar Kılıç bunu göremeyecekti.

Yirminci Bölüm

SON GÖÇ

Dündar Kılıç'ın damadı Özer Güner ve küçük oğlu Dünay, Afyon Emirdağ Cezaevi'nde yatmakta olan Cenk'i ziyarete gideceklerdi. 30 Temmuz 1999 gecesi Silivre'deki yazlıkta toplanıldı. Cezaevine götürülecek erzaklar, temiz çamaşır ve giysiler hazırlanıp bir valize kondu. Dündar Kılıç büyük oğluna iletilmesini istediği öğütlerini ve mesajlarını damadıyla küçük oğluna tekrar tekrar tembihledi. Özer Güner ve Dünay gece yarısı saat 12'de yola çıktılar.

İzmit'i geçmişlerdi ki, arabanın telefonu çaldı. Şoför açtı ve "Abi seni istiyor" diyerek telefonu Özer Güner'e uzattı. Telefondaki Dündar Kılıç'tı, "Şoför milletine güven olmaz, uykusu gelir, sana yaranmak için belli etmez, pat diye kaza yapar, canınızdan olursunuz, sen her ihtimale karşı sağa çektir, bir-iki saat uyut, ondan sonra yolunuza devam edersiniz," diyordu. Özer Güner onu,"Baba işin mi yok gecenin bu saatinde" diye yanıtladı. Kayınpederi bu kez "Cezaevinden çıkınca hiçbir yere uğramadan doğru bana gel, muhabbet edelim, sonra seni Antalya'ya Fatma'nın yanına gönderirim," dedi.

Sabaha karşı altı buçukta arabaya bir telefon daha geldi. Ayten Kılıç telefonda çığlık atıyor, güçlükle "Özer, baban komaya girdi" diyebiliyordu.

Özer Güner telefonu Dünay'a verdi, Ayten Hanım oğluna da "Dünay babanın kalbi durdu," dedi. Dünay "Ne diyorsun anne, biz daha 4-5 saat kadar önce onunla konuştuk" deyince karşı taraftaki telefonu evdeki başka birileri aldı ve "Merak edilecek bir şey yok" gibi sözlerle onları yatıştırmaya çalıştılar.

Özer Güner ve Dünay, Cenk'e ziyaretlerini kısa kestiler ama bir şey hissettirmediler. Cezaevinden çıkar çıkmaz da hemen İstanbul'a döndüler.

"İpten Kurtardık, Tıptan Kurtaramadık"

31 Temmuz sabahı erken saatte ambulansla Silivri Millet Hastanesi'ne kaldırılan Dündar Kılıç'ın solunumu ve kalp fonksiyonları durmuştu, burada masaj yapılarak hayata döndürüldü. Solunum yetmezliği, anfizem ve boğazındaki nodül nedeniyle durumu yeniden ağırlaşan Dündar Kılıç, 2 Ağustos'ta Amerikan Hastanesi'ne nakledilerek destek aygıtına bağlandı. Burada sekiz gün süren yaşam mücadelesi sırasında aile fertleri koridorlarda sabahladı. Herkes birbirine moral vermeye çalışırken sık sık hastaneye gelen Dündar Kılıç'ın yakın dostu Doktor Kaya Çilingiroğlu gerçekçiydi, "Allah emanetini bizden çabuk alsın diye oturup dua edeceğiz, yapabileceğimiz başka bir şey yok," diyordu.

Dündar Kılıç, 10 Ağustos 1999 günü, 64 yaşında hayata veda etti. Amerikan Hastanesi yetkilileri ölümün "multiorgan yetmezliğinden" ileri geldiğini açıkladılar.

Ölüm haberini alır almaz hastaneye gelenlerden biri Avukat Burhan Apaydın'dı. Orada birikmiş olan gazetecilere "İpten kurtardık, tıptan kurtaramadık. Kazandığını paylaşan mert insanlara kabadayı denir. Dündar Kılıç gerçek bir kabadayıydı," dedi. Ertesi günkü bazı gazeteler de başlıklarını "Son Kabadayı" şeklinde seçmişlerdi.

Ama ipten kurtulduğuna üzülüp, tıptan kurtulamadığına sevinen biri vardı: Mehmet Eymür! Kitabıma son noktayı koymadan önce onun internet sitesinde Dündar Kılıç'ın ölümünden sonra neler yazdığına baktım, sizler için bunların arasından en ilginç olanını seçtim. Bir zamanlar "Benim

onunla bir meselem yok" dediği Dündar Kılıç için, ölümünden iki yıl sonra şunları yazmıştı: "Hapisten çıktıktan sonra bıraktığı yerden devam etti ve yine 'Sayın Dündar Kılıç' olarak cemiyetteki yerini aldı. Cumhurbaşkanı eşlerine, oğullarına hizmet verdi. Neticede hastalanarak, arkasında bir sürü cinayetle dolu kirli bir hayat bırakarak öldü. O da ayrı bir roman kahramanı oldu."108

108 Mehmet Eymür, atin.org 26 Kasım 2001.

Dündar Kılıç'ın artık hayatta olmaması onda bir boşluk bırakmış olmalıydı ki, ölüsüyle bile kavga etmekteydi. Düşüncelerim yakın geçmişe doğru geri bir dönüş yaptı, Dündar Kılıç hakkında bu sözleri söyleyen kişinin eylemleri ve devletin istihbarat örgütünde çalışırken sadece son yirmi yılda kimini "devletin" kimini kendisinin hesabına kullandığı isimler gözümün önünden geçti; Abuzer Uğurlu, Yaşar Yamak, Abdullah Çatlı, Tarık Ümit, Timur Hanoğlu, Alaattin Çakıcı, Yeşil... Yazdıklarına bakılırsa Eymür, Dündar Kılıç'ın "roman kahramanı" olmasına çok içerlemişti. Eğer kastettiği benim kitabımsa, ben kimseyi kahraman yapmamış, bir biyografi kapsamında son yarım yüzyılın gerçeklerini yazmıştım. Mehmet Eymür ise bu gerçeklere yaptığı "katkılarla", *Abi* kitabının antikahramanlığı rolüne kendisi talip olmuş ve bunu da başarmıştı.

Dündar Kılıç'ın cenazesi 12 Ağustos günü toprağa verildi. Son kabadayıyı son yolculuğuna her sınıftan gelen çok kalabalık bir topluluk uğurladı. Cenaze namazını kıldıran hoca efendinin son sözleri bir bitişi simgeliyordu: "Dündar Abi'nin ruhuna el fatiha!" Topluluktan yükselen "amin" sesleri, onunla birlikte eski kabadayılık raconunun da artık başka bir dünyaya göçtüğünü haber verir gibiydi...

NOTLAR

ÖNSÖZ

1) Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Reis*, Su Yayınları, İstanbul, 2001 (18. Baskı).

2) Turhan Temuçin, *Azrail'in Öbür Adı*, Ümit Yayıncılık, İstanbul, 1995.

3) *Playboy* dergisi, Haziran 1990.

4) Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, Doğan Kitap, İstanbul, 2002 (28. Baskı).

BİRİNCİ BÖLÜM

1) TBMM Susurluk Komisyonu Tutanakları, s. 369.

2) Evliya Çelebi, *Seyahatname*, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 1976, s. 76, 235 ve 421.

3) Mihri Belli, *İnsanlar Tanıdım*, Doğan Kitap, cilt 1, İstanbul, 1999, s. 268 ve İnönü Alpat, *Popüler Türk Solu Sözlüğü*, Mayıs Yayınları, İzmir, 1998, s. 202, 367.

4) Prof. Dr. Haşim Karpuz, "Trabzon Tarihi Araştırmalarında Saha Çalışmasının Önemi", Trabzon Tarihi Sempozyumu, Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon, 1999, s. 225.

5) Mustafa Aydın, "Alman Seyyahı Karl Koch'un 1843 Yılına Ait Trabzon İzlenimleri", Trabzon Tarihi Sempozyumu, s. 421.

6) Ayhan Yüksel, "Trabzon Vilayetinde Yer Adlarını ve İdari Yapıyı Değiştirme Teşebbüsleri", Trabzon Tarihi Sempozyumu, s. 213.

7) Halit Çapın, *Bir Kabadayının Anatomisi*, Parantez Yayınları, İstanbul, 1995, s. 18.

8) Murat Çulcu, *Marjinal Tarih Tezleri*, E Yayınları, İstanbul, 2000, s. 66 vd.

9) Ahmet Karaçavuş, "XIX. Yüzyılda Trabzon Nüfusu, Tablo 2: 1871 Senesi Salnamesine Göre Trabzon Vilayeti İçinde Yaşayan Nüfus", Trabzon Tarihi Sempozyumu, s. 436.

10) Mehmet Bilgin, *Sürmene Tarihi*, Sürmene Belediyesi Yayını, Trabzon, 1990, s. 343.

11) *Cumhuriyet* gazetesinden Deniz Som'un 1993 yılının Aralık ayında Dündar Kılıç ile yaptığı ve yayınlanmamış röportaj.

12) Fikri Ayyıldız, *Erkekçe* dergisi, 1 Mayıs 1986.

İKİNCİ BÖLÜM

1) Ferit Devellioğlu, *Türk Argosu*, Aydın Kitabevi, Ankara, 1980, s. 136.

2) Hulki Aktunç, *Büyük Argo Sözlüğü*, Afa Yayınları, İstanbul, 1990, s. 233.

3) Ref'i Cevad Ulunay, *Sayılı Fırtınalar,* Bolayır Yayınevi, İstanbul, 1964, s. 10-23.

4) Emin Çölaşan, *Tarihe Düşülen Notlar*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 126-127.

5) Engin Bilginer, *Babalar Senfonisi*, Cep Kitapları, İstanbul, 1990, s. 52-53.

6) İlhan Selçuk, *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1999.

7) Dündar Kılıç'ın cezaevinden oğluna gönderdiği defterden notlar, *Nokta* dergisi, 9 Ekim 1988.

8) Server Tanilli, "Geçen Yüzyılda İstanbul'da Kabadayılar ve Külhanbeyiler" makalesi, François Georgeon ile Paul Dumont'un derlediği *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaşamak* kitabından, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s. 138.

9) Murat Bardakçı, *Hürriyet*, 23 Ağustos 1998.

10) Halil Soyuer, *Ankara Kabadayıları,* Merkez Döviş A.Ş., Ankara, 1995, s. 45.

11) Kandemir Konduk, *Ünlülerden Komik Anılar*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s. 258-259.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1) Halit Çapın, a.g.e, s. 18.
2) *Milliyet*, 22 Ocak 1995.
3) *Nokta*, 9 Ekim 1988.
4) Halit Çapın, a.g.e, s. 18.
5) Emin Çölaşan, a.g.e, s. 114, 121.
6) Halil Soyuer, a.g.e., s. 66.
7) Halil Soyuer, a.g.e., s. 176.
8) Halit Çapın, a.g.e., s. 19.
9) Halil Soyuer, a.g.e., s. 136.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1) Halil Soyuer, a.g.e., s. 142, 143.
2) Halil Soyuer, a.g.e., s. 143.
3) Halit Çapın, a.g.e., s. 20.
4) Mehmet Kemal, *Türkiye'nin Kalbi Ankara*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1983, s. 82.
5) Mehmet Kemal, a.g.e., s. 83.
6) Haldun Taner, *Keşanlı Ali Destanı*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1994, s. 5.
7) Halit Çapın, a.g.e., s. 20.
8) TBMM Susurluk Komisyonu İfadeleri, s. 387.
9) Turhan Temuçin, a.g.e., s. 203, 204.
10) Halit Çapın a.g.e., s. 21, 22.
11) Halit Çapın a.g.e., s. 22.
12) *Ulus*, 7 Nisan 1965.

BEŞİNCİ BÖLÜM

1) *Sabah*, 13 Haziran 1986.
2) *Playboy* dergisi, Haziran 1990.
3) Engin Bilginer, a.g.e., s. 53-54.
4) Halit Çapın, a.g.e., s. 24.
5) TBMM Susurluk Komisyonu Tutanakları, s. 388.
6) Cemal Süreya, *99 Yüz*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1996, s. 135.
7) Sait Faik, *Bütün Eserleri-2*, Bilgi Yayınevi. "Lüzumsuz Adam" öyküsünün ilk baskısı 1948'de yapılmıştır.
8) Bu hikâye biraz değişik biçimiyle Ahmet Kahraman'ın *Yılmaz Güney* kitabında da geçmektedir, Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 301-302.

9) M. Şehmus Güzel, *İnsan Yılmaz Güney*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1994, s. 40-41.

10) Bu tartışmaların ve yazılanların tümünü bir arada bulmak için bkz. Atilla Dorsay, *Yılmaz Güney Kitabı*, Güney Yayınları, İstanbul, 2000, s. 475-615.

11) Yılmaz Güney'in yaptığı tüm filmlerin konuları için bkz. Agâh Özgüç, *Bütün Filmleriyle Yılmaz Güney*, Afa Yayınevi, İstanbul, 1988.

12) Giovanni Scognamillo, *Türk Sinema Tarihi*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 363.

13) Atilla Dorsay, a.g.e., s. 457.

14) Halit Çapın, a.g.e., s. 24.

15) Halit Çapın, a.g.e., s. 25-26.

16) Halit Çapın, a.g.e., s. 32-34.

17) Haluk Şahin, *Tempo*, 8-14 Ocak 1989.

18) Halil Soyuer, a.g.e., s. 177.

ALTINCI BÖLÜM

1) Engin Bilginer, a.g.e., s. 70.

2) Mario Puzo, *Baba*, E Yayınları, İstanbul, 1999 (İlk baskı: 1969), s. 202.

3) Engin Bilginer, a.g.e., s. 79.

4) *Erkekçe*, 1 Haziran 1986.

5) Uğur Mumcu, *Devrim* dergisi, 15 Eylül 1970.

6) *Erkekçe*, 1 Haziran 1986.

7) Engin Bilginer, a.g.e., s. 72.

8) Emin Çölaşan, a.g.e., s. 114.

9) TBMM Susurluk Komisyonu Tutanakları, s. 384.

10) *Playboy* dergisi, Haziran 1990.

11) Emin Çölaşan, a.g.e., s. 114.

12) Emin Çölaşan, a.g.e., s. 122.

13) İlhan Selçuk, *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1999.

14) Emin Çölaşan, a.g.e., s. 114.

15) *Playboy*, Haziran 1990.

16) *Hürriyet*, 13 Ekim 2000.

17) F. Bovenkerk, Y. Yeşilgöz, *Türkiye'nin Mafyası*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s. 113, 114.

18) TBMM Susurluk Komisyonu Tutanakları, s. 380.

19) *Nokta*, 22 Ocak 1989.

20) Salah Birsel, *Kahveler Kitabı*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1983, s. 39.

21) *Nokta*, 9 Ekim 1988.

22) *Milliyet*, 7 Şubat 1970.

23) Engin Bilginer, a.g.e., s. 49-50.

24) *Hürriyet*, 3 Ekim 1969.
25) Ahmet Vardar, *Sabah*, 11 Ağustos 1999.
26) Halit Çapın, a.g.e., s. 13.
27) *Milliyet*, 2-8 Şubat 1970.
28) İrfan Taştemur, *2000'e Doğru* dergisi , 14 Ağustos 1988.
29) İrfan Taştemur, a.g.y.
30) *Hürriyet*, 1 Mart 2001.

YEDİNCİ BÖLÜM

1) *Cumhuriyet*, 25 Eylül 1994.
2) İrfan Taştemur, a.g.y.
3) İrfan Taştemur, a.g.y.
4) *Playboy*, Haziran 1990.
5) *Cumhuriyet*, 25 Eylül 1994.
6) İrfan Taştemur, a.g.y.
7) Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, Su Yayınları, İstanbul, 2000, s. 377.
8) *Hürriyet*, 9 Ekim 1994.
9) *Playboy*, Haziran 1990.
10) "İstanbul Ağrısı", Atillâ İlhan, *Bütün Şiirleri, Ben Sana Mecburum*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 11-15.
11) Remzi İnanç, *Gün Gördüm, Yüzler Gördüm*, Papirüs Yayınları, İstanbul, Ekim 1998, s. 89-90
12) *Nokta*, 9 Ekim 1988.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

1) Ahmet Kahraman, a.g.e., s. 303.
2) *Hürriyet*, 10 Mart 1978.
3) Doğan Yurdakul, Cengiz Erdinç, *Çetele*, Ümit Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 150-151.
4) Engin Bilginer, a.g.e., s. 53, 54.
5) Mihri Belli, a.g.e., s. 263, 264.
6) Frank Bovenkerk, Yücel Yeşilgöz, a.g.e., s. 128.
7) Engin Bilginer, a.g.e., s. 54.
8) Meriç Köyatası ve Engin Ardıç, Kırmızı Koltuk programı, Star TV, Ocak 1992.
9) *Playboy*, Haziran 1990.
10) Cemal Süreya, a.g.e., s. 136.
11) Engin Bilginer, a.g.e., s. 73.
12) Mehmet Eymür, *Analiz*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1991, s. 99-102.
13) Mehmet Eymür, a.g.e., s. 102.

14) Mehmet Eymür, a.g.e., s. 101.
15) Mehmet Eymür'ün 1987 tarihli MİT raporu ile ilgili olarak Başbakanlık Teftiş Kurulu'na yaptığı savunma.
16) 1987 tarihli MİT raporuna kaynak olan etütler, Şükrü Balcı hakkında iç yazışma, *Nokta* dergisi eki, 28 Ağustos 1988.
17) Mehmet Eymür, adı geçen savunma.
18) Talat Turhan, Orhan Gökdemir, *Mehmet Eymür*, Sorun Yayınları, İstanbul, Eylül 1999.
19) Halil Nebiler, *Mafya'nın Ekonomi Politiği*, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 15.
20) Mehmet Eymür, adı geçen savunma.

DOKUZUNCU BÖLÜM

1) *Nokta*, 9 Ekim 1988.
2) *Tempo*, 8-14 Ocak 1989.
3) *Milliyet*, 14 Ocak 1989.
4) *Nokta*, 9 Ekim 1988.
5) *Playboy*, Haziran 1990.
6) Mehmet Eymür, *Analiz*, s. 106-108.
7) *Nokta*, 9 Ekim 1998.
8) Engin Bilginer, a.g.e., s. 106.
9) *Nokta*, 22 Ocak 1989.
10) İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 1977/223 esas ve 1983/984 no'lu kararı.
11) *Erkekçe*, 1 Eylül 1987.
12) *Playboy*, Haziran 1990.
13) *Erkekçe*, 1 Eylül 1987.
14) Engin Bilginer, a.g.e., s. 65.
15) *Nokta*, 4 Eylül 1988.
16) Bu olayların bütün ayrıntıları için bkz. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Reis*, Su Yayınları.
17) Uğur Mumcu, *Cumhuriyet*, 20 Nisan 1979 ve 23 Kasım 1979, ayrıca Uğur Mumcu, *Silah Kaçakçılığı ve Terör*, um:ag, Ankara, 1997, s. 4-10.
18) Bu olayların bütün ayrıntıları için bkz. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, Doğan Kitap.
19) M. Şehmus Güzel, a.g.e., s. 129.
20) Yener Süsoy, *Hürriyet*, 30 Ekim 2000.
21) Kaçış olayının bütün ayrıntıları için bkz. Nihat Behram, *Yılmaz Güney'le Yasaklı Yıllar,* Everest, İstanbul, Temmuz 2001 (ilk baskı: Milliyet, 1994).

ONUNCU BÖLÜM

1) *Nokta*, 9 Ekim 1988.

2) Rıdvan Akar, *Ekonomik Panorama* dergisi, 9 Temmuz 1989.

3) *Nokta*, 9 Ekim 1988.

4) Cemal Süreya, a.g.e., s. 136.

5) Engin Bilginer, a.g.e., s. 178.

6) Doğan Yurdakul, Cengiz Erdinç, a.g.e., s. 158.

7) MİT Raporu eklerinden, Mustafa Ercan'ın açıklamaları.

8) *Panel* dergisi, Şubat 1989.

9) MİT Raporu ekleri, Şükrü Balcı hakkında fezleke.

10) MİT Raporu ekleri, Şükrü Balcı ile ilgili iç yazışma.

11) *Nokta*, 15 Temmuz 1984.

12) İrfan Taştemur, a.g.y.

13) Cemal Süreya, a.g.e., s. 135-136.

14) Ertuğrul Özkök, *Hürriyet*, 27 Mart 2001.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

1) M. Ali Birand, Soner Yalçın, *The Özal*, Doğan Kitap, İstanbul, 2001, s. 88.

2) M. Ali Birand, Soner Yalçın, a.g.e., s. 111.

3) Mehmet Eymür, "MİT Müsteşarına Mektup", atin.org, 11 Mart 2002.

4) Soner Yalçın, *Teşkilatın İki Silahşoru*, Doğan Kitap, İstanbul, 2001.

5) Faruk Bildirici, *Siluetini Sevdiğimin Türkiyesi*, Doğan Kitap, İstanbul, 2000.

6) Burhan Apaydın'ın Ankara Sıkıyönetim 4 No'lu Askeri Mahkemesi'ne verdiği 27.3.1987 tarihli dilekçe.

7) *Nokta*, 9 Ekim 1988.

ON İKİNCİ BÖLÜM

1) *Nokta*, 3 Nisan 1988.

2) Kırmızı Koltuk programı, Star TV, 10 Ocak 1992.

3) Mehmet Eymür'ün Başbakanlık Teftiş Kurulu'na 8 Mart 1988 tarihinde sunduğu ve "MİT Raporu şeklinde adlandırılan etüdün hazırlanması, sızması ve içerdiği bilgiler" başlıklı 27 sayfalık savunması.

4) *Hürriyet*, 10 Ekim 1994.

5) Burhan Apaydın'ın 21.11.1986 ve 4.9.1987 tarihli dilekçeleri.

6) Engin Bilginer, a.g.e., s. 196.

7) Engin Bilginer, a.g.e., s. 143-144.

8) İrfan Taştemur, a.g.y., 14 Ağustos 1988.

9) Cüneyt Arcayürek, *Darbeler ve Gizli Servisler*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1995, s. 321, 324.

10) Cüneyt Arcayürek, a.g.e., s. 315.
11) İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişlerinin 22.12.1987 tarihli raporu, s. 45.
12) Adı geçen rapor, s. 66.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1) Deniz Som, adı geçen röportaj.
2) Muzaffer İlhan Erdost, Oral Çalışlar'ın *12 Mart'tan 12 Eylül'e Mamak* kitabına önsöz, Sıfır Noktası Yayınları, İstanbul, 1998.
3) Oral Çalışlar, a.g.e, s. 9.
4) Uğur Mumcu, *Yeni Ortam*, 6 Haziran 1974.
5) Hasan Mesçioğlu, *Bir Dönem Mamak*, Ekin Yayınları, İstanbul, 1991, s. 203.
6) Hasan Mesçioğlu, a.g.e., s. 293.
7) Hasan Mesçioğlu, a.g.e., s. 120.
8) Avukat Burhan Apaydın'ın Ankara Sıkıyönetim 4 No'lu Askeri Mahkemesine verdiği 27.3.1987 tarihli dilekçe, s. 21-23.
9) Soner Yalçın, *Beco*, s. 198.
10) Burhan Apaydın, adı geçen dilekçe, s. 18.
11) Kırmızı Koltuk programı, Star TV, 10 Ocak 1992.
12) *Playboy*, Haziran 1990.
13) Deniz Som, adı geçen röportaj.
14) Deniz Som, adı geçen röportaj.
15) *Artı Haber* dergisi, 3 Ocak 1998.
16) Stefan Zweig, *Satranç*, Can Yayınları, İstanbul, Haziran 1997.
17) Deniz Som, adı geçen röportaj.
18) *Nokta*, 22 Ocak 1989.
19) Soner Yalçın, *Beco*, s. 214-215.
20) İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişlerinin 20.12.1987 tarihli raporu, s. 31.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1) *Tempo*, 8-14 Ocak 1989.
2) *Erkekçe*, Eylül 1987.
3) Soner Yalçın, *Beco*, s. 237.
4) *Playboy*, Haziran 1990.
5) Bkz. s. 169-171.
6) Mehmet Eymür'ün Başbakanlık Teftiş Kurulu'na 8 Mart 1988 tarihinde sunduğu ve "MİT Raporu şeklinde adlandırılan etüdün hazırlanması, sızması ve içerdiği bilgiler" başlıklı 27 sayfalık savunması.

7) *Cumhuriyet*, 12 Ağustos 1987.

8) *Tempo*, 11 Nisan 2002.

9) Uğur Mumcu, *Cumhuriyet*, 7 Eylül 1987.

10) Enis Berberoğlu, *Susurluk, 20 Yıllık Domino Oyunu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997, s. 67.
11) Mehmet Eymür, adı geçen savunma.
12) Mehmet Eymür, adı geçen savunma.
13) TBMM Susurluk Komisyonu Tutanakları, s. 286.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

1) Mehmet Eymür, adı geçen savunma.

2) *Cumhuriyet*, 26 Kasım 1987.

3) Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 440.

4) Özal'ın hukuk danışmanı Bilgin Yazıcıoğlu'nun açıklamaları, *Tempo*, 11 Nisan 2002.

5) Soner Yalçın, *Beco*, s. 243.

6) *Nokta*, 3 Nisan 1988.

7) *Hürriyet*, 10 Kasım 1994.
8) Kırmızı Koltuk programı, Star TV, 10 Ocak 1992.

9) *Nokta*, 22 Ocak 1989.
10) Kırmızı Koltuk programı, Star TV, 10 Ocak 1992.

11) *Nokta*, adı geçen sayı.

12) *Nokta*, 9 Ekim 1988.

13) *Panel*, Şubat 1989.

14) *Gölge Adam* gazetesi, 8-16 Ağustos 1988.

ON ALTINCI BÖLÜM

1) *Cumhuriyet*, 5 Ocak 1989.

2) *Sabah*, 7 Ocak 1989.

3) Saygı Öztürk, *Hürriyet*, 16 Şubat 1989.

4) *Tempo* dergisi, 8 Ocak 1989.
5) Bkz. s. 223-225.

6) *Milliyet*, 14 Ocak 1989.
7) Faruk Bildirici, a.g.e., s. 225.

8) *Tempo* dergisi, 3 Temmuz 1988.

9) *Playboy* dergisi, Haziran 1990.
10) TBMM Susurluk Komisyonu Tutanakları, s. 389, 390.

11) Adı geçen tutanaklar, s. 401.

12) *Cumhuriyet*, 17 Mayıs 1992.

13) Soner Yalçın, *Beco*, s. 258.

14) *Hürriyet*, 5 Ekim 1995.

15) Soner Yalçın, *Beco*, s. 262, 271.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

1) Türkiye'nin 77 Yılı, *Tempo* dergisinin eki, Aralık 2000.

2) Yalçın Bayer, *Rüşvetin Belgesi*, AD Yayınları, İstanbul, 1995, s. 25 ve 22 Eylül- 4 Ekim 1994 arası gazete koleksiyonları.

3) *Hürriyet*, 22 Eylül 1994.

4) *Hürriyet*, 23 Eylül 1994.

5) *Hürriyet*, 24 Eylül 1994.

6) Bkz. s. 24.

7) ATV, 21 Eylül ve *Sabah*, 22 Eylül 1994.

8) 25 Eylül 1994 tarihli gazeteler.

9) *Akşam*, 23 Eylül 1994.

10) Yalçın Bayer, a.g.e., s. 34.

11) Enis Berberoğlu, a.g.e., s. 82.

12) Mehmet Eymür'ün atin.org sitesi, "Rüşvetin Belgesi", 4 Ekim 2000.

13) TBMM Susurluk Komisyonu Tutanakları, s. 894.

14) Mehmet Eymür'ün atin.org sitesi, 24 Ekim 2000.

15) Ferhat Ünlü, *Eymür'ün Aynası*, Metis Yayınları, İstanbul, 2009.

16) *Yeni Şafak*, 15 Aralık 2000.

17) *Hürriyet*, 16 Aralık 2000.

18) Halil Nebiler, *Cumhuriyet*, 29 Aralık 1994.

19) *Hürriyet* ve *Sabah*, 13 Ekim 1994.

20) Savaş Ay, *Sabah*, 4 Ekim 1994.

21) *Cumhuriyet*, 30 Aralık 199.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

1) İstanbul 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 1994/508 No'lu kararı.

2) Nuriye Uğur Çakıcı'nın 14 Ekim 1994 tarihinde emniyette alınan ifadesinin tutanağı.

3) Savaş Ay, *Göz Tanığı*, Altın Kitaplar, İstanbul, 1995, s. 94.

4) *Cumhuriyet*, 30 Aralık 1994.

5) Yalçın Bayer, a.g.e., s. 84.

6) *Milliyet*, 14 Aralık 1994.
7) Yalçın Bayer, a.g.e., s. 88.
8) Ali Er, *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1996.
9) *Hürriyet*, 21 Ocak 1995.
10) Doğan Yurdakul, Cengiz Erdinç, a.g.e., s. 20.
11) *Hürriyet*, 10 Mart 1995.
12) *Milliyet*, 10 Mart 1995.
13) Enis Berberoğlu, a.g.e., s. 81.
14) Mehmet Eymür'ün atin.org sitesi, 10 Temmuz 2000.
15) Faruk Bildirici, a.g.e., s. 228-229.
16) Nilgün Cerrahoğlu, *Milliyet*, 14 Nisan 1996.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

1) *Hürriyet*, 25 Ağustos 1998.
2) Mehmet Eymür'ün atin.org internet sitesi, Mart 2000.
3) *Radikal*, 8 Kasım 2000.
4) *Cumhuriyet*, 30 Aralık 1994.

KAYNAKÇA

Agâh Özgüç, *Bütün Filmleriyle Yılmaz Güney*, Afa Yayınları, Nisan 1988.

Ahmet Rasim, *Güzel Eleni*, Arba Yayınları, Ağustos, 1988 (İlk baskı: 1891).

Ahmet Kahraman, *Yılmaz Güney*, Chiviyazıları Yazıları Yayınevi, 1999.

Ahmet Rasim, *Ciddiyet ve Mizah*, Arba, Kasım 1989 (İlk baskı: 1920).

Ahmet Rasim, *Dünkü İstanbul'da Hovardalık (Fuhş-i Atik),* Arba, 1987 (İlk baskı: 1922).

Ahmet Rasim, *Ramazan Karşılaması*, Arba, Nisan 1990.

Ali Yurtaslan, *İtiraflar*, Kaynak Yayınları, Kasım 1993.

Arslan Başer Kafaoğlu, *Bankerler ve Kastelli Olayı*, Alan Yayıncılık, Ekim 1982.

Attilâ İlhan, *Bütün Şiirleri*, Bilgi Yayınevi, Nisan 2001.

Atilla Dorsay, *Yılmaz Güney Kitabı*, Güney Yayınları, Ekim 2000.

Bilal Çetin, *Soygun*, Bilgi, (2. Baskı), Şubat 1989.

Cemal Süreya, *99 Yüz*, Kaynak Yayınları, 1996.

Çetin Yetkin, *Vatan Sağ Olsun*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1997.

Cüneyt Arcayürek, *Darbeler ve Gizli Servisler*, Bilgi Yayınevi, Mart 1995.

Doğan Yurdakul, Cengiz Erdinç, *Çetele*, Ümit Yayıncılık, Kasım 1998.

Emin Çölaşan, *24 Ocak, Bir Dönemin Perde Arkası*, Milliyet Yayınları, 1983.

Emin Çölaşan, *Tarihe Düşülen Notlar*, Ümit Yayıncılık, Kasım 2000.

Emin Çölaşan, *Turgut Nereden Koşuyor?*, Tekin Yayınevi, 1989.

Engin Bilginer, *Babalar Senfonisi*, Cep Kitapları, 1990.

Enis Berberoğlu, *Susurluk, 20 Yıllık Domino Oyunu*, İletişim Yayınları, 1997.

Erdal Öz, *Yaralısın*, Can, 1996 (İlk baskı: 1974).

Ergun Hiçyılmaz, *Eski İstanbul Hayatı, Yosmalar, Kabadayılar*, Pera Orient Yayınları, 1996.

Evliya Çelebi, *Seyahatname* (3 cilt), Üçdal Neşriyat, 1976.

F. Georgeon, P. Dumont, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaşamak*, ç. Maide Selen, İletişim Yayınları, 2000.

Faik Y. Başbuğ, Mustafa Koç, *Karapara*, Tekin Yayınevi, Ekim 1980.

Faruk Bildirici, *Siluetini Sevdiğimin Türkiyesi*, Doğan Kitap, Temmuz 2000.

Ferit Devellioğlu, *Türk Argosu*, Aydın Kitabevi, 1980.

Ferhat Ünlü, *Eymür'ün Aynası*, Metis Yayınları, Şubat 2001.

Şaban Aslan, *Hortum ve Cinnet*, Om Yayınları, 2001.

Frank Bovenkerk, Yücel Yeşilgöz, *Türkiye'nin Mafyası*, ç. N. Aykanat, H. Tuna, İletişim Yayınları, 2000.

Giovanni Scognamillio, *Türk Sinema Tarihi*, Kabalcı Yayınevi, 1998.

Gökçen Çatlı, *Babam Çatlı*, Timaş Yayınları, Kasım 2000.

Güler Kömürcü, *Yolsuzlukların Çetelesi*, Su Yayınları, Mayıs 2001.

Halil İbrahim Uçak, *Tarih İçinde Haymana*, Haymanalılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, 1968.

Halil Soyuer, *Ankara Kabadayıları*, Merkez Döviz A.Ş., 1995.

Halit Çapın, *Bir Kabadayının Anatomisi, Ejderhayı Kovalayan Kız*, Parantez Yayınları, Mart 1995.

Hasan Dönmez, *Sansar*, Angora Yayınları, Ağustos 2001.

Hasan Mesçioğlu, *Bir Dönem Mamak*, Ekin, Mart 1991.

Haldun Taner, *Keşanlı Ali Destanı*, Bilgi Yayınevi, Ekim 2000.

Halil Nebiler, *Mafya'nın Ekonomi Politiği*, Sarmal Yayınevi, 1995.

Hayri Argav, *O Şafağın Atlıları-12 Eylül İdamları*, Belge Yayınları, Haziran 1997.

Hulki Aktunç, *Büyük Argo Sözlüğü*, Afa Yayınları, Eylül 1990.

İlhan Selçuk, *Ziverbey Köşkü*, Çağdaş Yayınları, Ekim 1987.

İlker Sarıer, *İstanbul'un Son Kullanma Tarihi*, Cep Kitapları, 1993.

İnönü Alpat, *Türk Solu Sözlüğü*, Mayıs Yayınları, Şubat 1988.

Kandemir Konduk, *Ünlülerden Komik Anılar*, Bilgi Yayınevi, Ocak 1991.

Kayhan Sağlamer, *Türk Mafyası*, Tekin Yayınevi, 1977.

M. Şehmus Güzel, *İnsan Yılmaz Güney*, Kaynak Yayınları, Nisan 1994.

Mario Puzo, *Baba* (çeviren: Özoy Süsoy), E Yayınları, 1999 (ilk basım 1969).

Metin Kaçan, *Ağır Roman*, Metis Yayınları, 1990.

Mehmet Ali Birand, Soner Yalçın, *The Özal*, Doğan Kitap, Mayıs 2001.

Mehmet Bilgin, *Sürmene Tarihi*, Sürmene Belediyesi Yayını, 1990.

Mehmet Eymür, *Analiz*, Milliyet Yayınları, 1991.

Mehmet Kemal, *Türkiye'nin Kalbi Ankara*, Çağdaş Yayınları, Eylül 1983.

Mihri Belli, *İnsanlar Tanıdım-1*, Doğan Kitap, Mayıs 1999.

Murat Çulcu, *Fakılu Baykuşlar Vadisi*, Erciyas Yayınları, Şubat 1997.

Murat Çulcu, *Marjinal Tarih Tezleri*, E Yayınları, Ekim 2000.

Nevzat Bölügiray, *Doruktaki İrtica*, Tekin Yayınevi, 1994.

Nihat Behram, *Yılmaz Güney'le Yasaklı Günler*, Everest Yayınları, Temmuz 2001 (İlk baskı: Milliyet 1994).

Nijat Özön, *Türk Sineması Kronolojisi*, Bilgi Yayınevi, Şubat 1968.

Orhan Karaveli, *Bir Ankara Ailesinin Öyküsü*, Pergamon Yayınları, Haziran 1999.

Oral Çalışlar, *12 Mart'tan 12 Eylül'e Mamak*, Sıfır Noktası Yayınları, 1998.

Oral Çalışlar, *Liderler Hapishanesi*, Çağdaş Yayınlar, 1996.

Özdemir Kaptan (Arkan), *Beyoğlu, Kısa Geçmişi, Argosu*, İletişim Yayınları, 1998.

Pamuk Yıldız , *O Hep Aklımda*, Belge Yayınları, Kasım 2001.

Rıdvan Akar, Jale Özgentürk, *Bir Prensin Hisseli Hikâyesi*, İletişim Yayınları, Ocak 1995.

Refi' Cevad Ulunay, *Sayılı Fırtınalar*, Bolayır Yayınevi, İstanbul 1964.

Remzi İnanç, *Gün Gördüm, Yüzler Gördüm,* Papirüs Yayınları, İstanbul, Ekim 1998.

Sait Faik, *Bütün Eserleri-2*, Bilgi Yayınevi, Nisan 2000 (Birinci Basım 1948).

Salâh Birsel, *Ah Beyoğlu Vah Beyoğlu*, Sander Yayınları, Ocak 1976.

Salâh Birsel, *Kahveler Kitabı*, İş Bankası Kültür Yayınları, 1983.

Savaş Ay, *Göz Tanığı*, Altın Kitaplar, Mayıs 1995.

Saygı Öztürk, *Devletin Derinliklerind*e, Ümit Yayıncılık, Nisan 2002.

Soner Yalçın, *Beco, Behçet Cantürk'ün Anıları*, Su Yayınları, Mart 1999.

Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, Doğan Kitap, Nisan 2002 (28. Baskı).

Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Reis*, Su Yayınları, Kasım 2001 (18.Baskı).

Soner Yalçın, *Teşkilatın İki Silahşoru*, Doğan Kitap, Mayıs 2001.

Stefan Zweig, *Satranç*, Can Yayınları, Haziran 1997.

Stephen King, *Yeşil Yol*, ç. Gülden Şen, Altın Kitaplar, Mart 2000.

Suat Parlar, *Kirli İşler İmparatorluğu*, Bibliotek Yayınları, Ağustos 1988.

Tanıl Bora, Kemal Can, *Devlet Ocak Dergâh*, İletişim Yayınları, 1999 (İlk baskı: 1991).

Tanıl Bora, *Türk Sağının Üç Hilali,* Birikim Yayınları, 1988.

Talat Turhan, Orhan Gökdemir, *Mehmet Eymür*, Sorun Yayınları, Eylül, 1999.

Trabzon Tarihi Sempozyumu, Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, 1999.

Tufan Türenç, Erhan Akyıldız, *Gazeteci*, Milliyet Yayınları, 1986.

Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, Su Yayınları, Temmuz 2000.

Turhan Temuçin, *Azrailin Öbür Adı*, Ümit Yayıncılık, Nisan 1995.

Türkiye'nin 77 Yılı, *Tempo* dergisinin eki, Aralık 2000.

Uğur Kökden, *Uzun Gecenin Tutsakları*, YKY, Temmuz 2001.

Uğur Mumcu, *Sakıncalı Piyade*, um:ag, Mart 1997 (İlk baskı: Mayıs 1977).

Yumurtalık Olayı ve Yılmaz Güney, Güney Filmcilik, 1974.

Belgeler

TBMM Susurluk Komisyonu Tutanakları (Yasadışı Örgütlerin Devletle Olan Bağlantıları ile Susurluk'ta Meydana Gelen Kaza Olayının ve Arkasındaki İlişkilerin Aydınlığa Kavuşturulması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Tutanakları), TBMM Basımevi, Ankara, 1998.

TBMM Hayali İhracat Komisyonu Tutanakları.

TBMM Engin Civan Komisyonu Raporu, 19.2.1997.

Dündar Kılıç'ın MİT ve Emniyet ifadeleri (1984).

22.12.1987 tarihli İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişleri raporu.

Mehmet Eymür'ün Başbakanlık Teftiş Kuruluna 8 Mart 1988 tarihinde verdiği ve "MİT Raporu şeklinde adlandırılan etüdün hazırlanması, sızması ve içerdiği bilgiler" başlıklı 27 sayfalık savunması.

Avukat Burhan Apaydın'ın Ankara Sıkıyönetim 4. Askeri Mahkemesi Başkanlığına verdiği 17.10.1986 tarihli görevsizlik talebi.

Avukat Burhan Apaydın'ın Ankara Sıkıyönetim 4. Askeri Mahkemesi Başkanlığına verdiği 17.10.1986 tarihli tahliye talebi.

Avukat Burhan Apaydın'ın Ankara Sıkıyönetim 4. Askeri Mahkemesi Başkanlığına Adli Müşavirlik Dosyaları hakkında 27.3.1987 tarihli dilekçesi.

Avukat Burhan Apaydın'ın 7. Kolordu ve Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemesine birleşik dava dosyası iddianameleri hakkında 30.7.1987 tarihli savunması.

Avukat Burhan Apaydın'ın 7. Kolordu ve Diyarbakır Sıkıyönetim Askeri Mahkemesine İtalya-İsviçre soruşturma dosyası hakkında 4.9.1987 tarihli savunması.

Dündar Kılıç aleyhinde açılmış davaların birleştirilmesinden sonra Diyarbakır Askeri Savcılığının 15 Kasım 1988 tarihli Esas Hakkındaki Mütalaası.

Askeri Yargıtay'ın Dündar Kılıç Davası ile ilgili Kararı.

İstanbul İkinci Sulh Hukuk Mahkemesi'nin Onur ve Gülistan Özbizerdik'in velayetlerinin Dündar Kılıç'a verilmesiyle ilgili kararı.

İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesinin Kemal Şimşek (Marlon Kemal) cinayeti hakkında Nurullah Çınar ile ilgili kararı.

İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesinin Cenk Ali Kılıç ile ilgili kararı.

İstanbul 4. Asliye Hukuk Mahkemesi, Alaattin Çakıcı ile Nuriye Uğur Çakıcı'nın boşanma kararı.

İstanbul Emniyeti Mali Şube Müdürlüğü, Nuriye Uğur Çakıcı'nın Alaattin Çakıcı'nın pasaportuyla ilgili ifade tutanağı.

Medya ve İnternet

Gazete ve dergiler.

Gazete ve dergilerin internet siteleri.

Mehmet Eymür'ün atin.org internet sitesi.

Star TV'de 10 Ocak 1992'de yayınlanan "Kırmızı Koltuk" programının bant çözümü.